

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum

**The New Testament in the Nii
language of Papua New Guinea**

**Nupela Testamen long
tokples Nii long Niugini**

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum

The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
[nii]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok kliia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum

	<i>page</i>
Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pułum	
Masyu	Mas 5
Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum	
Mak	Mak 81
Jiisas Nge Ek Ka Luk Pułum	
Luk	Luk 128
Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum	
Jon	Jon 206
Luk Mon Aposeł Połpu Ek Se Andilmin Wumb Oł Enjing	
Aposeł	Ap. 264
Pol Mon Rom Wumb Połpu Kindim	
Rom	Rom. 328
Pol Mon Korin Wumb Kumna Połpu Kindim	
1 Korin.	1 Ko. 368
Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Połpu Kindim	
2 Korin.	2 Ko. 409
Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim	
Galeisiya	Gal 433
Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim	
Epeses	Ep. 446
Pol Mon Pilipai Wumb Połpu Kindim	
Pilipai	Pil. 459
Pol Mon Kolosii Wumb Połpu Kindim	
Kolosii	Kol 468
Pol Mon Tesilonaika Wumb Kumna Połpu Kindim	
1 Tesilonaika	1 Te. 477
Pol Mon Tesilonaika Wumb Nga Endi Połpu Kindim	
2 Tesilonaika	2 Te. 484
Pol Mon Timosii Kin Kumna Połpu Kindim	
1 Timosii.	1 Ti 488
Pol Mon Timosii Kin Nga Endi Połpu Kindim	
2 Timosii.	2 Ti 498
Pol Mon Taisis Kin Połpu Kindim	
Taisis	Tai 505
Pol Mon Pailiimon Kin Połpu Kindim	
Pailiimon	Pai 510
Gos Mon Endi Eipru Wumb Kin Kindim	
Eipru.	Eip 513

Jeims Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
JeimsJei.544
Piisa Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
1 Piisa1 Pi555
Piisa Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
2 Piisa2 Pi566
Jon Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
1 Jon1 Jon573
Jon Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
2 Jon2 Jon584
Jon Mon Ekii Se Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
3 Jon3 Jon586
Jus Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim		
Jus.Jus588
Gos Nge Oł Koi Er Pałim Ei Jon Kin Andan Tum		
RepeleisinRep592

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pułum

Jiisas Nge Kupam Noł Embe
(Luk 3:23-38)

- 1** ¹ Ei Jiisas Krais nge kupam noł tiłap ei, Deipis nge tiłap. Nga Deipis eim Eiparam nge tiłap ende.
- ² Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim kingam Jeikop, Jeikop eim kingam Jura ni angim noł pei.
- ³ Jura eim kingam Peres kin Sara, eł ełip menjngił ei Tamar. Peres eim kingam Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim kingam Aminarap.
- ⁴ Aminarap eim kingam Neison, Neison eim kingam Salmon.
- ⁵ Salmon eim kingam Bowas, eim mam Reiyap. Bowas eim kingam Opes, eim mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.
- ⁶ Jesii kingam King Deipis, Deipis eim kingam Solomon. Mam ei ok Yurainya nge ambim.
- ⁷ Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom eim kingam Apaisa, Apaisa eim kingam Asa.
- ⁸ Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas eim kingam Joram, Joram eim kingam Yusaiya.
- ⁹ Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim kingam Eiyas, Eiyas eim kingam Esekaiya.
- ¹⁰ Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa eim kingam Amon, Amon eim kingam Josaiya.
- ¹¹ Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim angim noł, kunum ełe Esrel wumb Bapilon konu ełe kan ngii mił punjung kongun dinga enjing ku.
- ¹² Kan ngii mił punjung kongun dinga erik kunum ei Jeikonaiya eim kingam Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapapel.
- ¹³ Serapapel eim kingam Apiiyur. Apiiyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim eim kingam Asor.
- ¹⁴ Asor eim kingam Sarok, Sarok eim kingam Akim, Akim eim kingam Eliyur.

¹⁵Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim kingam Masan, Masan eim kingam Jeikop.

¹⁶Jeikop eim kingam Josep, Josep eim ambim Maria, pe Maria eim Jiisas mengim, wumb eim Krais niłmin.

¹⁷Yi mił Eiparam nge tiłap efe opu Deipis tonu onum. Pe wumb tiłap ei nge engki nga kapił kapił mulnjung. Deipis nge tiłap ei pei Bapilon konu kan ngii mił punjung. Ei wumb tiłap engki nga kapił kapił mulnjung. Pe Bapilon konu kan ngii ei mułangin Krais tonu om kunum ei, wumb tiłap engki kapił kapił tonu ok mulk, yi mił mulnjung.

Maria Jiisas Krais Mengim

(Luk 2:1-7)

¹⁸Jiisas Krais nge ek poł yi to tu wunjung, mam Maria, Josep simba nik kuimi to mundnjung ninjing. Ba wumb tał tep to ende endnerangił, ba amb Maria Gos Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangil mundum.

¹⁹Wam simba ninjing wu Josep eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim kenim ni ambił kangil peng kanpi, ambił singambił simba nipi si kindmbii ni yi piim.

²⁰Josep eim yi piipi pupu or pim konu, Gos nge Enjel kindang opu eim kin ek yi mił nim, “Josep nim Deipis nge kingam, nim amb Maria simbii ni singambił kulerii mon! Piini! Eim kangil mołum ei Gos Gui Ka kangil eim kin mołum. Or kumb yi mił kenim.

²¹Pe eim kangi endi mengmba, kangi ei embe Jiisas ninjii. Nimbił erang, kangi ei wumb pei oł kis ei kil ngopu, nga sipi orung simba ku.”

²²Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni tor kindiłmin wumb Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu ei Gos gupu efe ek keimi ei pei tor omba. Gos nge ok ek ni tor kindiłmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu om.

²³“Piini! Ambil ei kangi endi mengpi nim kin kangil ei embe Emanuwel, ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił, ‘Gos sinim kin ouni mołum.’)

²⁴Josep or kumb er kenim mił, angpi pupu owundu nge enjel nim ek mił piipi, pupu eim ambim sim. ²⁵Ba eim kin tep to endnenjingil, eim kangi mengim kunum ei, eim kangi ei embe Jiisas nim.

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

2 ¹Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu mei konu efe Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur ał mani eni tonu onum konu orung tonu efe wu noman pim wu ombu ok Jerusalem konu ok yi ninjing. ²“Kangil konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułmba nge tonu om; ei jili palim? Sin kenjpin ni eim tonu om konu efe kanjip konj ei tonu o peng kanpin eim embe ambił tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi ninjing.

³King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku. ⁴Pe King Eros eim kułmał kałmin wumb owundu ni Esrel wumb num noman pim wumb ei pei neng kułou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii sim. “Gos kindim wu Krai konu jili mił tonu omba?” ⁵Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu ok wumb oł ekii se tonu omba piipi niłim wu mon yi mił pułum ei pałim,” ninjing

⁶ ‘Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu mił mulnjii. Nimbił erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge tiłap ełe Esrel wumb eim ekii singii tep ermba.’ ”

⁷King Eros eim popuł sim, ba eim nge wu ombu ał konu orundung noman pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu ołum konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?” ⁸Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er andik, kangiił ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku pup men top ermbii,” pa nim. ⁹King Eros ek nim mił piik punjung. Pe nga en enim eni tonu ołum konu molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungii konu kumb se pang kanik ekii se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangi pim ngii eł tonu kun pim. ¹⁰Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing. ¹¹Pe ngii ełe nirik punjung. Puk kenjing ni kangi ei mam Maria kin mulnjunguł. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok erik, en enim kon apsik, ond muł tuk ełe muru ka tołum epi ni, dup kiłangin muru ka tołum ei ni, gol ni kangi Jiisas ngunjung.

¹²En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim King Eros kin orung punerngii mon! Andłam eipi endi puk kin en enim konu pungii,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andłam eipi ełe puk, en enim konu ełe orung punjung.

¹³Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangi ei mam teł sikin Eisip konu sipnjii. Enim orung ongii kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim. ¹⁴Pe Josep eim kangi ei kin mam teł epin tuk mii memb si mengpi Eisip konu sipim. ¹⁵Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mułangin kin King Eros eim kapki kułmba.

Oł ekii se tonu omba ei piipi niłim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei keimi pałim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu mołum ei na wii tamb tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

¹⁶Pe king Eros ei piim ni, eni tonu ołum noman pim wumb ei, na ek ei ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popuł kis sim. Sipi, eim wu kombur kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ełe puk, kangiił

kembis kung ngii taŋ o pum kangiŋ ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king muŋmba nge tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.

¹⁷Kumb ok ek ni tor kindiŋmin wu Jermaiya gupu eŋe Gos ek nipi tor kindrim, ek ei keimi tonu om.

¹⁸“Rama konu Beslem konu owundu endi salim wumb ek tanginmin dinga piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel eim kingam noŋ piipi ke nim. Wumb eim noman er ka erngii pinerim mon. Nimbiŋ erang, eim nge kingam noŋ pei mulenjing, wumb to konduk poru ninjing.”

¹⁹Ekii se, King Eros kuŋang kin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Gos Owundu enjel kindang opu eim kin ek yi nim. ²⁰“Nim kangi ei mam teŋ sikin, Esrel mei eŋe si kind orung pui!” nim. “Wumb kangi to kundngii enjing wumb ei kolk poru ninjing,” pa yi nim. ²¹Pe Josep eim kangi ei kin mam teŋ si mengpi, Esrel wumb mei konu eŋe sipim.

²²Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim Eros muŋum konu eim King moŋum ninjing. Yi nengin kin, Josep eim konu eŋe ba gaŋ erim. Pe nga kunum endi eim or kumb er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim Galilii konu orung pum. ²³Eim pupu konu endi ‘Nasres’ niŋmin konu eŋe pupu muŋum. Oŋ ekii se tonu omba piik niŋmin wumb ninjing ek ei keimi tonu om ei yi miŋ, “Eim Nasres konu eŋe wu.”

Jon Wumb Noŋ Pendiŋim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim

(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

3 ¹Kunum eŋe Jon wumb noŋ pendiiŋim wu ei opu, eim Juriya wumb konu mei wii sim konu eŋe moŋpu ek ni tor kindim. ²Eim ek dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii! Nimbiŋ erang Gos sinim tep er moŋum ei enim kin mandi onum.” ³Jon omba nge, Gos eim ek ni tor kindiiŋim wu Aisaiya gupu eŋe ni tor kindrim, ek yi miŋ nirim,

“Mei wumb mulenjing konu eŋe wu endi ek dinga nipi wii top moŋum. ‘Owundu nge andŋam er kun erei! Owundu omba nge piik, enim noman tuk er kun erik muŋngii.’”

⁴Jon eim konduk kindiiŋim kon, ei kung kamil ngenj eŋmin kon ei kindpi, kan eim kend eŋe tuk si taŋpi ei ka ngenj eŋim. Eim kuni noŋum kuni ei guimbi gulnjambi ni ka piimi muŋ ombu nopu yi eŋim. ⁵Kunum eŋe Jerusalem wumb ni Juriya konu orung orung wumb pei noŋ Joran konu orung wumb pei ok Jon muŋum konu onjung. ⁶Nga en enim oŋ kis ombu ni tor kindik erangin ni, noman ak tok erik kin Jon en enim noŋ Joran eŋe noŋ pendpi ngum.

⁷Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj onerngii piik eŋmin ni Lo ek piik ekii siŋmin wumb ombu ok noŋ pimin nik onjung. Ei eim kanpi ek nipi yi nim, “Enim ka wembii nge kingam miŋ noŋ noman kis piik enjing,

wumb nii enim neng oł ekii se tonu omba ei Gos nge popuł owundu ei tungu pungii nge onmun? ⁸Enim noman ak tungii nge, oł kun erik, noman ak tok ełmin oł ei mił kun erangin wumb keningii,” pa nim. ⁹“Enim noman tuk ełe yi piinerngii, ‘Eiparam ei sin nge kupenjpin,’ sin noman ak tunermin ei kapłi yi ni piinerngii. Gos eim kapłi ya kom ku ombu erang, Eiparam nge kingam noł mułngii. Mułangin, Gos enim topu tor kindmba. ¹⁰Pe nga tui mer ond puł eł pałim. Ond pei mong ka tunałmin, ond ombu kołmung tok dup kelngii. ¹¹Na Jon enim noł mendpił ełe noł pendind ei, enim noman ak tangin pendind. Ba Gos kindang wu endi ekii se omba wu, ei eim dinga ei dinga wii, na dinga ei kapłi enanim. Na wu kun ka mołał pim kin, eim simb su ei si kindmbii ei kapłi enand mon. Nga eim enim wumb kopur Gos Gui Ka ei ngang singii ba wumb kopur Gos kin pii gii ninanmin wumb ei Gos nge popuł kis ei dup ningił ełe mułngii. ¹²Pe Gos kindim wu Krai, eim angii ełe ambii kuni mong wiis kapur ei sik sik tang, wiis tindkan si kindpi wiis kułou tołmun ngii ełe nirik kindmba mił yi ełim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup ełe kindmba, dup kumbułpu nga nupu yi ełim dup endi mon. Kunum kunum nupu pałim dup.”

Jon Jiisas Noł Pendim
(*Mak 1:9-11, Luk 3:21-22*)

¹³Kunum ełe Jiisas eim Galilii konu si kindpi, noł Joran konu orundung Jon kin pum. Jiisas Jon angii ełe noł pimba nge pum. ¹⁴Ba Jon eim erang kin Jiisas eim noman ak topu pimba nipi erim, “Na nim kin noł pimbii, ba nim nimbił erang na kin on?” a nipi Jon eim Jiisas kin ek yi nipi orung kindim. ¹⁵Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Mon, pe Gos nge noman ełe oł kun pałim mił yi na kin enjii ei kapłi,” nim. Yi mił neng, Jon eim ek ekii sim.

¹⁶Jiisas eim noł pepi poru nipi, noł si kindpi sikir tonu om ni ei epin wuł ał pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmuł ninmin ei mił opu Jiisas kin mułum. ¹⁷Pe ek endi epin konu ełe tor om ek ei yi nim, “Kangi ei, na kangii mendpił, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin pałim,” pa nim.

Seisen Ek Nemb Jiisas Oł Ermba Mił Kenmbii Ni Piim
(*Mak 1:12-13, Luk 4:1-13*)

4 ¹Kunum ełe Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu ełe mułang kin, Seisen eim Jiisas ermba oł ei kenmbii nipi ek nimba pum. ²Jiisas eim kuni nunarpi mułum, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei mułum. Moł pang, eim kuni owundu tang piipi mułum. ³Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba oł ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. “Nim Gos kingam mendpił pim kin, kapłi

nim ya kom ku mołum ei ek nen kin bres pengli!” 4 Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, ‘Bres mendpił ei wumb noman ełe konj ngunermba mon. Ba Gos nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.’ ”

5 Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu ełe ei tonu mendpił sipim. Sipipi, engndang engim. 6 Engang, ek nipi yi nim, “Nim Gos nge kingam pim kin, ełe nim puku sikin mani pan, Gos ek ninim mił,

‘Enjel kindang neng ok, nim enim angil embilangin, nim simb ełe ku ni epi endi nim tunermba,’ ” pa nim.

7 Nga Jiisas ek yi nim, “Gos nge ek ka nga ninim, ‘Ninim nge Gos Owundu ermba oł ei kenmbii ni enerii mon!’ ninim,” pa nim.

8 Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu ełe sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii owundu pei wu king tep er mołmun konu ei kenjingil. 9 Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, “Pe nim na kin simb ełe ming gopsing pii polkun, na kin men tokun enjii, kapli na nim konu ka wii ni epi ombu pei ngumbii,” nim. 10 Pe Jiisas ek yi nim, “Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, ‘Nim Gos Owundu nge embe ambił tonu kindkin men tokun enjii. Erkin, eim kongun ei mendpił enjii,’ Gos nge ek ka yi ninim,” pa nim.

11 Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki tunjung.

Galilii Konu Jiisas Kongun Pułngun Mondpu Erim

(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu ełe pum. 13 Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu ełe pum. Kapaniyam ei noł gopu owundu ełe orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii konu tał ełe orung sim. 14 Yi mił erang kin, pe ok ek ni tor kindiłmin wu Aisaiya gupu ełe Gos ek nirim ei yi mił nirim,

15 “Sepulan mei konu ni Napsalii mei konu ełe andlam pupu noł gopu owundu ełe pupu orung noł Joran tor punum. Galilii konu ei torung wumb eipi wumb konu. 16 Konu ełe wumb noman tuk ełe emii mił peng molk oł kis erik mulnjung wumb ei tiłang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei emii tuk molk kulk poru ninjing konu mił mołmun, ba tiłang ei Jiisas enim wumb kin om, ei tiłang erang nimba. Emii konu kułngii nge mołmun, tiłang ei ok orum poru nim!”

17 Kunum ełe Jiisas kongun pułngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, “Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kapli enim oł kis si kindik noman tuk ełe ak tok erngii,” pa nim.

Jiisas Wu Kapił Kapi Eim Kin Ekii Singii Nge Wii Tum.

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸Jiisas eim Galilii noł gopu owundu wer ełe pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim tał, endi Saimon nge embe nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teł noł gopu ełe omu kon poł simbił ni er mulnjunguł. Wu tał eł ełip omu tołmbuł kongun ei erkił kin ku siłmbił. ¹⁹Pe Jiisas eim wu tał kanpi kin ek yi nim, “Ełip na kin ekii singił nge weł! Wangił, na ełip wumb eipi nengił na kin ekii singii nge nip ngumbii,” pa nim. ²⁰Kunum ei mendpił omu kon ni epi si kindpił, sikir pukuł, Jiisas pum konu ekii se punjunguł.

²¹Nga Jiisas noł wer ełe pupu kenim ni angim tał, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teł erinjngił kin omu kon er ka er mulnjung. Mułangin, ei tonu noł kanu eł molk erinjngił Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu tał wii tum. ²²Pe sikir wu tał erinjngił Sependii si kindił, Jiisas pum konu ekii se punjunguł.

Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim

(Luk 6:17-19)

²³Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu ełe pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos sinim tep enim mił nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj ełe ening kanim kanim ening, ei er ka erim. ²⁴Eim erim oł ei, wumb ek poł to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, simb angil mapi erim wumb ni gui kis tuk mułang ni ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung. Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim. ²⁵Pe wumb tiłap owundu punjung wumb ei, Galilii konu ni Dekapolis konu ni, Jerusalem konu ni Juriya konu ni noł Joran orung wumb pei ok Jiisas pum konu ekii se punjung.

Jiisas Eim Tonu Komung Ełe Ek Yi Nim

5 ¹Jiisas kenim ni wumb tiłap owundu pei ok, eim kin ongii nge onjung. Ok kin, pe eim komung ełe tonu pupu mułum. Nga eim nge ekii siłmin wumb eim mułum konu kułou tunjung. ²Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii siłmin wu ombu ngum.

³“Wumb Gos Gui Ka nge simin nik wii mulnjung wumb, ei ka piyangin. Gos konu ełe tep er mołum epi ei eim nge.

⁴“Wumb eipi oł kis erangin kin wumb ei ke nik mułngii wumb ei ka piingii. Gos wumb ombu kin noman er ka ermba.

⁵“Wumb en enim embe ambił tonu kindnanmin wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos epi ka pei ngumba nirim mił, ei pei singii.

6“Wumb kombur en enim noman eŕe kunum kunum ei oŕ kun ka er muŕngii wumb ei, en enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang kapŕi ermba.

7“Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb singii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb simba ku.

8“Wumb noman tuk kun ka simba wumb ei, en enim ka piingii. En enim Gos kapŕi keningii.

9“Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimbanik kongun dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. ‘Enim nanim kingam noŕ,’ pa nimba.

10“Pe wumb en enim Gos nge oŕ kun erangin, wumb eipi ok en enim kin oŕ embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos sinim tep eŕim konu ei en enim nge konu simba.

11“Pe enim na ek ekii sik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapŕi enim ka piingii. 12Pe enim noman ka seng ka piingii. Enim nge kumep ka singii epi ka wii ei tonu epiŕi saŕim. Yi miŕ, wumb Gos nge oŕ ekii se ermba piik ni tor kindiŕmin wu, ombu ok kin yi enjing ku,” pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Miŕ Ni Ep Kusa Miŕ Muŕngii

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

13“Pe sinim mei wumb ei ep kusa miŕ muŕmun. Ei puŕe yi miŕ wumb oŕ kis eŕmin wumb ei tonu mani kindik oŕ kis enerngii mon niŕmin. Ba ep kusa singin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa singin miŕ poru ni si kindim. Sinim nimbiŕ oŕ eramin nga opu singin ermba? Ep kusa ei singin enermba ei wumb si kindiŕmin. Si kindangin, wumb kanik, simb eŕ kambik eŕmin.

14“Enim mei wumb eŕ dup tiŕang miŕ erang muŕngii. Nga konu owundu endi tonu komung eŕe simba, ei koi enermba mon ku. 15Pe wumb dup alam kaliŕmin, ei sipik peŕ mandring ni eŕ kindnaŕmin mon. Dup ei tonu peni eŕe mundangin, tiŕang erang wumb ngii nirik muŕngii wumb ei tiŕang erang keningii. 16Yi miŕ ku, enim oŕ kun ka eŕmin ei tiŕang miŕ wumb pei andan tangin kanik, enim Ernjing ei epiŕi moŕum, ei eim embe ambiŕ tonu kindngii.”

Gos Nge Lo Ek Ei Paŕim

17“Na op lo ek ni Gos oŕ ekii se ermba ombu piik nik eŕmin wumb ei to tor kindmba om nik enim yi piinerngii mon. Na op lo ek ni Gos oŕ ekii se ermba oŕ wumb pei ek nik enjing ek, ei na puŕe nip ka ermbii nge ond. 18Na ek keimi nip enim ngond, tonu epiŕi konu nga ya mani mei konu ei poru nimba kunum ei, mon min ek kembis endi tuk lo ek mon eŕ aninga endi pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi pepi muŕang, epi tor opu poru nimba,” pa

nim. ¹⁹Pe wu endi eim lo ek eł aninga endi sipipi, ek nipi wumb ngumba wu, ei eim embe tonu Gos epin konu sinim tep enim konu eł kembis wii pimba. Ba wu endi lo ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu, ei eim embe Gos epin konu sinim tep er mołum konu eł Gos eim embe ambıl tonu kindmba. ²⁰Na enim nind, enim lo ek kin oł kun erik erngii ei, wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piik ekii sılmin wumb ni ełmin oł ka ei kaplı to mani kindnenjing kin kaplı enim Gos epin konu tep er mołum konu eł tuk punerngii mon.”

²¹“Ok sinim kupenjpın noł sinjing ek ei piik poru ninjing. Enim wumb to kundnerngii mon! Nga wu endi pupu wu endi to kundum kin, wu ei kos ełe ba. ²²Ba na enim kanip nga nind, wu endi eim angim kin ek mił enjngił kin, eim kos ełe ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis nimba, ‘Nim wu kis noman pinałım wu!’ ei eim kaunsul owundu mołum konu ba. Nga wu endi mołpu wu endi nim wu wulu mendpił nimba, wu ei dup konu mendpił ba. ²³⁻²⁴Pe ninim Gos kin kułmał kelnjii nge okun, kułmał kałımin konu mandi angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi pałım. Ei piikin kułmał kelnjii epi eł mond si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun erkin poru nikin, nga orung okun, Gos kin kułmał kał ngunjii.

²⁵“Pe wu endi nim kin kos ermba neng, ełip andłam eł punguł konu eł nim ekii sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni enjii. Yi ninen kin, wu ei nim sipipi ek pii kun ełim wu ngang, nga ek pii kun ełim wu ei ngang, wu ei sipipi opu ond wumb ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii eł kindngii. ²⁶Na nim kanip nind, pe nim ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen kin nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

Wu Amb Kiłip Tonmun Oł Ei Nge
(*Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18*)

²⁷“Enim kin ek ei ok tor om enim piik poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi nge ningił enenjii mon.’ ²⁸Ba na enim kanip yi nind, wu endi eim amb eipi endi kanpi noman to piimba wu, ei eim oł kis noman ełe erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim mon. ²⁹Nga ninim ningił tunding epi endi kanpi oł kis ermba, erim kin ningił tunding kopis si kindnjii. Ei mił nim oł kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj orung kopur kopis kindnjii ei kaplı. Mon pim kin, nim ngenj ei kopis kindnen kin, nim ngenj pei mer dup konu kis ełe ba.” ³⁰Nga ninim angıł tunding oł kis endi erim kin, angıł orung kiłip to kindnjii. Nimbił erang nim angıł tunding kiłip to kindan, ei epi kis ba ninim ngenj orung pei dup konu ba ei epi kis mendpił. Oł yi eran kin nim ngenj pei mer dup konu ełe punermba.”

³¹“Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si kindmba wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb ei ngumba,’ niłmin. ³²Ba na enim kanip nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei eim ambim wu eipi kin ningił enermba wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok ambim si kindim amb ei, nga wu endi simba wu, ei lo ek to kindmba.”

³³“Ek endi sinim kupenjpin noł sinjing ek ei enim piinjing. Ei yi mił, enim ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga nik enjing, ei to kindnerngii mon. Ba ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb eł ninjing ek ei yi mił erngii. ³⁴Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos eim mołum konu. ³⁵Nga mani mei eł nik ek endi nik dinga enerngii ei mon. Nimbił erang mei ei mei kembis Gos simb sałim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu sałim. ³⁶Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng eł tui topu kołmung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru erpi wu tukui mił pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gał mił yi enermba mon ku. ³⁷Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpił. Enim nga ningii, ei Seisen mendpił enim kin nei neng ninmin.”

Oł Endi Erngii Er Orung Kindnerngii Mon

(Luk 6:29-30)

³⁸“Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapłi enim oł yi mił erngii, ‘Nim wumb ningił ei si kindkin nin kin wumb nim ningił ei si kindngii ku. Nga nim wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!’ ³⁹Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga ak tan orundung tumba ku. ⁴⁰Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk simbił nim kin, nim torung muł ełim kon ei ouni ngunjii ku. ⁴¹Pe wumb endi eim nim kin konu mandi eł pambił nim kin, nga nim eim nga konu turii sipnjii. ⁴²Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi nim epi endi ngan, nga ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł ngunenjii,” pa nim.

⁴³“Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mił, ‘Wumb nii endi nim kin mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei nim eim kin kis piikin noman ngunenjii mon!’ ⁴⁴Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu orung wumb paki tungii. ⁴⁵Yi mił enjing kin, enim Gos epin konu ełe mołum ei enim Ernjing mił mułang kin, enim eim kingam noł mił wumb eipi kin andan tangin keningii ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ełe eni pei topu tiłang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu, ełe eim konu kumb kindang onum ku. ⁴⁶Enim wumb noman ngołmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis siłmin wumb ei oł yi ełmin ku. Ba enim nga oł kun ka wii pei erngii. ⁴⁷Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing? Pe wumb torung

ngenj eipi wumb ei ol yi elmin ku. ⁴⁸Yi palim ei piik en enim ol kun ka wii erik muŋgii mił, enim Ernjing Gos tonu epin konu kun ka wii mendpił mołum mił yi muŋgii.”

Wumb Paki Tungii Ol Ei

6 ¹“Enim pii kun erngii enim ol ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii nik yi enerngii mon. Pe enim ol yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mołum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.

²“Ninim wumb epi sinerang wii mołmun wumb, ei paki topu epi ngumbii ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei yi mił, ek kend wumb men ngii nirik ni andlam owundu orung ele angk prei erik wumb kanik kin, ‘Sin embe ambił tonu kindngii,’ nik elmin mił yi enerngii. Yi elmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba mon. ³Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi mił. Nim angil taring orung nimbił ol enjii ei, nim angil tundung orung piinermba mon. Ei pułe yi mił. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin epi ngunjii ei wumb kinerngii. ⁴Yi mił, ninim kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim Arnim tonu epin mołum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin ngopu orung kindmba.”

Prei Elmin Ol Ei

(Luk 11:2-4)

⁵“Enim kunum endi prei erngii, ei wumb ek kend tok elmin mił yi enerngii mon. Ek kend tok elmin ei andlam el ni men ngii kumb el angk prei kinan erik pengin kin wumb en enim keningii ni piik elmin ol ei nge enerngii. Na ek keimi ni enim ngond, wumb ombu nge kumep endi ei sinjing poru ninim. ⁶Pe kunum ele ninim prei enjii pimba, ei nim pukun ngii nirik pukun, ondu ngokun, koi er prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu epi koi ele mołum ei kaninim. Nga eim epi pei koi er sahitim ei kanihitim, eim nim ngumba,” pa nim. ⁷“Enim prei erngii, ei torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan kind palmin mił enerngii. Ngenj wumb yi piinmin, ‘Nimbił erang sin ek pei nemin, Gos piimba,’ nim piik yi elmin. ⁸Enim wumb enmin ol ei ekii sinerngii. Ernjing Gos enim epi simin ni piimin ei Gos eim piinim. Enim eim kin kii sinerngii kunum ba eim ok piitim. ⁹Enim prei yi mił erngii:

‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin mołun. Nim embe ambił tonu mendpił kindmin ei ka wii. Gos ninim nge sin tep er mołun dinga sin kin omba.

¹⁰Ninim nge noman ele tonu epin ekii sinmin mił yi ku sin ya mei el ekii sinmin.

¹¹Pe sin kuni kunum kunum eŕe kapŕi ngon.

¹²Nim sin oŕ kis enjpin ei kil ngokun si kindnjii. Ei miŕ sin yi ku wumb sin kin oŕ kis enjing, ei sin kil ngo si kindmin ku.

¹³Nim sin kin epi oŕ embin tui endi tonu omba kunum, nim sin kin wakŕin to si kindnenjii mon. Ba wu er kis eŕim wu, ei sin kin omba nim sin paki tokun, tep ka er muŕii.’

¹⁴“Piimin. Enim wumb endi enim kin oŕ kis ermba ei nik kun enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin moŕum, ei nim oŕ kis kil ngopu si kindmba ku. ¹⁵Ba enim wumb eipi oŕ kis ei nik kun enenjing kin, enim oŕ kis erngii Gos enim oŕ kis kil ngopu si kindnermba ku.”

Kuni Mowii Niŕmin Oŕ Ei

¹⁶“Pe enim kuni nunarik mowii piingii. Nimbiŕ erang Gos eim enim kin noman ka piimba. Wumb ek kend wumb, en enim kumb dinga puk enmin. Nimbiŕ erang wumb enim keningii ei oŕ yi enjing kin, wumb yi piingii wu ombu kuni mowii pek onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim ngond, wumb epi ekii se singii kumep epi ei pe si poru ninmin. ¹⁷Ba nim kuni mowii piin kin, noŕ was, kumb ningiŕ eŕ erkin, kopung peng eŕ kalkin, yi erkin endnjii. ¹⁸Yi miŕ en onjii ei, wumb nim kuni mowii pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos eim epin konu moŕum ei endeim mendpiŕ eim epi koi er saŕim, epi ei piilim nga kaniiŕim ku ei kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung kindmba.”

Epi Ka Sik Kuŕou Toŕmun Oŕ Ei

(Luk 12:33-34)

¹⁹“Enim epi ka wii kan apirik ya mei eŕe kuŕou tunerngii. Mei eŕe tumb jingamb ok epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu waning simba ku. ²⁰Ba enim oŕ kun ka wii eŕmin oŕ, ei nge Gos eim enim kin ka piimba ei tumb jingamb ni waning erngii wumb ni ei epin konu eŕ tuk puk er kis monduk enerngii mon! Nga waning wu pupu waning sipi ermba andŕam sinatim mon ku. ²¹Yi miŕ erang, en enim noman eŕ epi ka wii simba konu eŕ enim nge noman ei eŕe simba ku.”

Sinim Ngenj Eŕ Tiŕang

(Luk 11:34-36)

²²“Ningiŕ ei sinim ngenj eŕe nge dup alam miŕ. Pe nim ningiŕ ei ka pim kin, nim noman tuk kun ka sim kin, oŕ kun ka enjii ku. ²³Ba ninim ningiŕ kis muŕum kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu pimba. Nimbiŕ erang oŕ kis eŕmin oŕ ei nim kin pei sepi kin, nim noman tuk ei emii er paŕim,” pa Jiisas yi nim.

Wu Endi Kundii Taŕ Kin Kongun Enermba

(Luk 16:13)

²⁴“Wu endi eim kongun wu owundu taŕ kin enermba mon! Nga wu ei owundu taŕ kin kongun erim kin, eim owundu endi kin ka piipi kin nga

endi kin kis piipi ermba. Nga owundu endi kin noman ngopu endi kin noman ngunarpi ermba ei mon. Yi mił sinim noman tał sepin Gos kongun erpin nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piinmin

(Luk 12:22-31)

²⁵“Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi piinerei! Nga kuni nipe numun eł yi piinerngii mon. Sinim nge ngenj ełe epi nipe telmin? Sinim konj mołmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon. ²⁶Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga kuni tu wuk, ngii konu sinałmin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni ngołum. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb mołmun. Gos enim kuni ni alap ngumba ku. ²⁷Enim mołmun konu tuk eł, wu nii endi eim epi endi noman erang piim kin, eim kunum kinan konj mułmbii ni piimba, ei kapłi enanim.

²⁸“Pe nimbił erang enim ngenj ełe konduk ni ei noman to piinmin? Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mił nenj ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga enałim, nga konduk ni epi endi enałmin ku. ²⁹Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim, ei ya ond kuk ka wii mił ei kindnerim mon. ³⁰Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mił ei ka wii akip ngang kindim. Topuł mer dup kałłmin konu eł kindang dup numba. Pe nga enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimbił erang Gos epi ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin? ³¹Ei piik enim noman embin yi piinerngii. ‘Sinim kuni nipe kuni endi numun da, sinim noł nik piinerngii mon. Nipe noł endi numun da ni piinerngii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinerngii mon.’ ³²Mon, oł ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim nge Ernjing Gos tonu epin mołum ei piłim. Enim epi ombu nge pei ngang singii ku. ³³Ba enim oł kun ka pałim mił ka erik, Gos sinim tep er mołum ni piik ekii sik er mułangin kin kapłi Gos enim epi eipi ombu ngumba ku. ³⁴Yi pałim ei piik, topuł ermin epi ni noman embin yi piinerngii mon. Topuł wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga oł embin tui endi topuł tonu omba ei, enim noman to piinerngii mon.”

Wumb Eipi Ełmin Oł Ei Mok Tok Yi Enenjii Mon!

(Luk 6:37-38,41-42)

7 ¹“Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik ełmin mił yi ninerngii. Enenjing kin, Gos enim kin kos piinenmba ku. ²Pe enim wumb kin erngii oł ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb ngołmun mił yi ku Gos enim ngumba. ³Nimbił erang nim angnim epi moł aninga ningił

eł pałim ei kankin nin, ba ninim ningił eł ond owundu mił pałim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge ningił eł epi moł pimba ei si kindnjii. ⁴Ond owundu mił ninim ningił pałim, ba ninim angnim kankin yi nin? “Engnan, nim ningił eł epi moł pałim, ei si kindmbii nin?” Ei pułe yi mił, sinim oł kis enmin oł ei epi moł mił, sinim nge noman tuk eł pałim ei si kindinmin. ⁵Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningił eł ond owundu mił si tor kindkin, ningił ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningił eł pałim, ei si kindnjii,” pa nim. ⁶“Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapłi ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok ełmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon peng, wumb kung mił, biis ka wii ei en enim simb eł kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim

(Luk 11:9-13)

⁷Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu eł to teki teki nengin, aki tumba,” pa nim. ⁸“Wumb pei Gos kin prei ełmin, ei epi siłmin. Epi sipmin nik kurułmun, ei kaniłmin. Nga Gos ngii ondu eł to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki tołum ku. ⁹Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi ngumba min? Ei mon. ¹⁰Nga kingam omu numbii nimba, eim arim ka wembii sipi kingam ngumba min? Ei mon ku. ¹¹Yi mił, enim wumb kis ei kingenjng noł epi ka noman ka pend kingenjng ngołmun. Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin mołum ei sinim prei erpin kii sipin ninjpin kin kapłi epi ka ei ngumba ku.

¹²“Wumb enim kin oł yi mił erngii nik piinmin oł ei, en enim wumb epi kin oł yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge oł ekii se ermba piik niłmin wumb ek ei ende pałim.”

Konj Mułngii Konu Ondu Kembis Wii Sałim

(Luk 13:24)

¹³“Enim epin konu andłam kembis ełe pungii. Nimbił erang andłam puk konu kis dup konu eł pungii andłam ei owundu sałim. Andłam ełe wu amb ombu pei andłam ełe andik mołmun. ¹⁴Ba kunum kunum konj ka mułngii konu, ei andłam kembis wii. Nga andłam puk konu ka eł pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin, wu amb endeim endeim ni andłam ei kan singii,” pa nim.

Ek Ni Tor Kindiłmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Mułngii

¹⁵“Ek ni tor kindiłmin ek kend wumb ongii, ei kan kun er mułngii. Ek kend wumb siipsiip ngenj mił ei torung kun ka wii mił kindik ongii. Ba

noman tukrung ei owu simbii mił enim kin onmun. Ok enim pii gii ei to kis erngii nge ongii. ¹⁶Nga enim molk ek ni tor kindiłmin kend kongun er ongii, ei enim wumb ei nge oł kongun erik keningii. Nimbił erang wumb noł wain mong ond angii ełe gał mołutum ei siłmin; min wumb ond pik mong sik, engimb min epi gał mołutum ei sik yi ełmin min? Mon, ei sin kapłi enałmin. ¹⁷Yi mił ku, ond ka mong ka tołum ku. Nga ond kis ei mong kis tołum ku. ¹⁸Ond ka ei mong kis tunałmin mon ku. ¹⁹Pe nga ond endi mong ka tunałim, ei kołmung tok, sik dup kałiłmin. ²⁰Ek ei yi mił, enim ek ni tor kindiłmin kend kongun ełmin wumb ei, enim keningii. Kanik, ek ei pułe piingii pa nipi ngum.”

²¹“Wumb kombur aninga na kin ‘Owundu, Owundu,’ nik, ek dinga nik erngii wumb, Gos sinim tep er mołum konu eł tuk pungii ba wu endi nam Ernan tonu epin mołum ni piipi, eim noman eł ekii sipi endmba wu, ei eim Gos kin Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos kin epin konu tep er mołum konu eł kapłi tuk ba. ²²Pe kunum owundu tonu omba kunum, ei wu amb pei yi ningii, ‘Owundu, Owundu! Na nim nge embe eł oł ekii se ermba mił piik niłmin mił ninj ningii. Nim embe eł sin gui kis to si kindinjin. Nim nge embe eł sin jep oł kanim kanim enjpin,’ pa ningii. ²³Kunum ełe, na ek nip orung kindip yi mił nimbii, ‘Enim na kinał. Enim oł kis wumb mendpił, na kin tuk onerei!’ nimbii,” pa nim.

Ngii Takiłmin Oł Tał Ei

(Luk 6:47-49)

²⁴“Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii simba wu, ei wu endi yi mił eim noman ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takiłim. ²⁵Pe konu kumb topu mani orum, konu pop owundu topu onum, noł owundu topu ełim ei ngii mani punałim. Nimbił erang, wu eim ngii ei kom ku peł ełe tonu takiłim ei dinga pupu ngii eim engim. ²⁶Wu endi na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi mił wu ende noman pinałim wu mołum ei mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kilta takiłim. ²⁷Konu kumb owundu topu, mani orum, konu pop owundu topu orum, noł owundu to orum kunum ei ngii ei eskił tołum. Ei keimi, ngii mani pupu er kis ełim.”

²⁸Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tiłap owundu ok mulnjung ni, eim ek ei wumb piik mund mong enjing. ²⁹Nimbił erang, Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng niłmin lo ek ei nge ninerim. Jiisas eim wu endi noman dinga, pii gii nik niłmin ek mił yi neng, wumb mund mong enjing.

Jiisas Wu Endi Kinj Bombułum Tum Ei Er Ka Erim

(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

8 ¹Jiisas eim komung eł si kindpi mani wang, wumb pei eim pum konu ekii sik punjung. ²Pangin, ngenj kinj bombułum tum wu

endi opu, Jiisas simb eł ming gopsing pii połpu, kan mani kanpi yi nim, “Owundu, nim na er ka ermbii ni piin kin, kapłi enjii.” ³Jiisas eim angłł wu ei ambiłpi ek yi nim, “Na yi mił ermbii, nim ngenj ka simba.” Neng, wu ei kinj bombułum tum ni poru neng, wii ka mułum. ⁴Pe Jiisas ek yi nim, “Oł ei, nim pukun wumb endi kankin ninenjii mon. Nim ngenj ei sipkin, Gos kin kułmał kałłim wu mołum konu ełe andan tan, ok Moses nirim oł ei erkił, Gos kin kułmał kiłan, wumb nim keningii ni, nim ening pim ei poru nim ni keningii,” pa nim.

Jiisas Opu Ełmin Tep Ełim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim
(Luk 7:1-10)

⁵Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang, Rom wu endi opu wumb 100 pei tep ełim wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum. ⁶“Owundu, na nge kongun wu ei ening topu, ngenj dinga pinerang, peł ełe ngii konu pałim, eim ngenj kumbii owundu ei piipi pałim,” pa nim. ⁷Neng, Jiisas yi nim, “Na pup, eim er ka ermbii,” pa nim. ⁸Ba opu ełmin tep ełim wu, ei eim yi nim, “Owundu, na wu ka mon. Nim na ngii konu ełe onenjii mon! Nim ek wii nen, nam nge kongun wu ka mułmba. ⁹Nam yi ku, wu num na tep ełim wu ei na tep erang, na nam nge opu wu ombu tep erip, endi ‘Pui!’ nemb, pułum. Nga endi, ‘Ya wei!’ nemb, ołmun. Nga nam kongun wu kongun ei ‘Erii!’ nemb, kongun ełim,” pa nim. ¹⁰Jiisas wu ei ek piipi puku sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin ekii se onjung wumb ei ngum, “Na Esrel wumb konu ełe wu endi pii gii wu, yi nge endi kan sinenj mon! ¹¹Na enim kanip nind, wumb konu eipi wumb orung eni tonu ołum konu, ni eni mani punum konu, wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop ni kuni peł endi nok mułangin, Gos sinim tep er mołum konu ełe no mułngii,” pa nim. ¹²Ba wumb Gos mołpu tep erang tuk mołmun Jura wumb, ei topu tor kindpi, emii konu epi endi eł kindmba. Ei en enim ke nik, gupu mong kongk, kaimb er mułngii,” pa nim. ¹³Pe Jiisas ek nipi opu ełmin tep ełim wu ei ngopu yi nim, “Ninim pii gii peng eramb ni pui mił yi ermba?” pa nim. Pe konu eni ełe Jiisas opu ełmin tep ełim wu kin ek tengim, kunum eł mendpił, eim nge kongun wu ei ening poru neng, ka mułum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

¹⁴Jiisas pupu, Piisa ngii konu eł nirik pupu kenim ni Piisa ambim nge mam ei ening tang, peł ełe or pim. ¹⁵Pe Jiisas eim angłł embłang, ening ni si kindpi pum. Pang, amb ei eim Jiisas kin wumb ngungii kuni nge er kun erpi onguł erpi ngurum.

¹⁶Pe konu pou neng, wumb gui kis mułum wumb pei tu wunjung. Jiisas ek nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim wumb, pei er ka erim. ¹⁷Yi mił erang kin, Gos ok ek ni tor kindłim wu Aisaiya gupu ełe ni tor kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi mił nirim,

“Eim sinim nge ening pim pei si kindpi, sinim ening kanim kanim ei eim kin sim.”

Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Piinim

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jiisas kenim ni wumb tilap owundu eim mułum konu orung orung mułangin kanpi mułum. Eim ek yi nim, “Sinim noł gopu orundung pamin!” nim. ¹⁹ Pe lo ek kengpi tołum wu endi opu yi nim, “Ek emb tołum wu, nim konu orung orung min konu endi punjii konu, ei na nim kin ekii sip bii,” pa nim. ²⁰ Jiisas ek yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei tukpu ełe pałim. Nga kei andinmin ngii anglim. Ba Gos wu kingam ya mani mei ełe kindang, wu ngenj sipi mołum eim nge peng sipi sałim konu endi sinałim. Yi mił, wu endi na kin ekii simba wu, ei kongun dinga pałim,” pa nim. ²¹ Nga eim nge ekii siłmin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu, na nim kin ekii simbii ba kumb se kapłi na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?” ²² Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb Gos ek piinanim wumb, kułii mił wumb, ei wumb kułii er kun erngii ba nim na ond konu ekii se oi!” pa nim.

Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim

(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Jiisas noł kanu ełe tonu pang, eim nge ekii se andiłmin wumb ekii sengin ouni punjung. ²⁴ Konu pop owundu topu, noł gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or pim. ²⁵ Eim nge ekii se andiłmin wumb eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi ninjing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to kundmba enim,” pa ninjing. ²⁶ Jiisas eim ek dinga nipi eim nge ekii se andiłmin wu ombu ngum, “Nimbił erang enim tungu enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe eim angpi, eim konu pop kin noł ei ek neng, nga ka wii mendpił sim. ²⁷ Jiisas eim nge ekii se andiłmin wumb, mund mong erik yi ninjing, “Ei wu kanim eipi endi mołum. Eim ek neng kin, konu pop topu, noł pinin ni erim, ei nga eim ek ekii sik enmin,” ni yi ninjing.

Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim

(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

²⁸ Jiisas noł gopu orundung tor pupu, Garariin wumb konu ełe pum. Pe gui kis tuk mułum wu tał, eim kin tor onjnguł, ei wumb guimeng eł molkuł onjnguł. Wu tał wu simbii mił. Wumb konu ełe andłam endnałmin mon. ²⁹ Pe wu tał wii dinga tokuł yi ninjngił, “Gos kingam, nim sił kin nimbił oł enjii on? Kunum ei epi poru nimba ei poru ninerang okun sił ngenj kumbii ngunjii nge on min?” ³⁰ Pe kung konu ełe pei orundung ei nok mulnjung. ³¹ Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nim

sin tor kindnjii pim kin, sin kindan kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa ninjing. ³²Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim pei!” Pe gui kis wu tał si kindik puk, kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung ombu pei sikir puk, konu tumbułam noł gopu mołum ełe mani puk, noł nok kolk poru ninjing.

³³Kung es to mulnjung wumb, oł ei kanik tungu puk, konu owundu wumb mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi ninjing. Wu tał gui kis er kindim oł, ei pei nik wumb ngunjung. ³⁴Wumb konu owundu ełe ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, “Sin mei ełe mulenjii; konu eipi pui!” nik ek dinga yi ninjing.

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Jiisas Er Ka Erim

(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

9 ¹Jiisas eim noł kanu eł nga tonu pupu, noł gopu ełe nga orung pupu eim konu kun tor pum. ²Wumb wu endi ening pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj kołpu poru neng, embił dinga pinerang, eim peł ełe or pim. Pe Jiisas kenim ni wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening pim wu kin ek yi nim, “Na nim oł kis ei si kindind,” pa nim. ³Pe lo ek piłmin wu kombur, en enim noman ełe yi piinjing, ‘Wu ei Gos kin ek ambiltim,’ ni piinjing. ⁴Jiisas wu kei en enim noman yi piyangin, kanpi yi nim, “Nimbił erang enim noman tuk oł kis yi piinmin? ⁵Nipe ek ei oi mił to peng nimbii? Pe na nim oł kis ei kil ngond nimbii ei kapłi min? Nga nim peł ei si mengkin pui yi nimbii ei kapłi min? Ek endi na nim oł kis kil ngond ei nimbii. ⁶Ba na end ei enim kanik piingii nip end. Na tonu epin si kindip, mei mani op, wu kingam tels ei na noman dinga peng, wumb oł kis ei kil ngop ek nip ya wu embił dinga pinernang ei kanip nind. ‘Nim angkin, ninim peł ond sikin, ninim ngii konu pui!’ nind,” pa nim. ⁷Jiisas ek yi neng kin, wu ei eim peł sipi, eim ngii konu sipim. ⁸Nga wu amb ni wumb pei oł ei kanik, mund mong erik, yi piinjing, Gos wu yi nge noman dinga, ni noman ka, wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wu Masyu Wii Tum

(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi mułum ei ku takis siłim ngii ełe mułum. Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek yi nim, “Na ond konu oi!” Nipi yi neng, wu ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁰Jiisas Masyu eim ngii konu ełe mołpu kuni num. Wumb pei ku takis siłmin wumb ni oł kis ełmin ei kin mołpu kuni ende num. Eim nge ekii siłmin wu ombu ouni nunjung. ¹¹Lo ek piłmin wumb, ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik, eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanik yi ninjing, “Nimbił erang enim nge ek emb top ngołum wu ei wumb kis ni ku takis

siłmin wumb kis ni ombu kin kuni nonum?” ¹² Jiisas eim ek ei piipi yi nim, “Wumb ening tunałim wumb ei, ening ngii ełe punałmin mon. Ening pałim wumb ei mendpił pułmun. ¹³ Enim puk Gos nge ek ka ełe kanik piingii, ‘Ka kułmał kałimmin epi ei na noman pinałim. Na noman kaimb siłmin ei na noman pałim.’ Na wumb ka mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba wumb kis mulnjung ni oł kis enjing wumb ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj,” pa nim.

Kuni Mowii Pałmin Oł Ei
(*Mak 2:18-22, Luk 5:33-39*)

¹⁴ Jon wumb noł pendłim wu, ei eim nge ekii sik andiłmin wumb Jiisas kin ok, ek yi kii sik ninjing. “Nimbił erang sin kin lo ek ekii siłmin wumb kin kuni mowii ełmin, ba nim nge wu ombu kuni mowii enałmin, ei nimbił erang ełmin?” ¹⁵ Jiisas ek ekin nipi orung kindpi yi nim, “Pe wu endi eim simba ermba kunum ełe, eim nge wumb puł, eim paki tołmun wumb kunum ełe kapłi amb simba wu ei eim wumb kin kuni no mułmba kunum ei eim nge wumb kis piik mułngii min? Ei mon. Ba ekii se amb simba wu ei wumb kis eim konu eipi si pangin, eim nge wumb ei kapłi kuni mowii piingii,” pa nim.

¹⁶ Wu endi eim konduk endi piltan top kis ermba, konduk ełe alap konj endi sipi, mui tumba mił mon? Pe wu endi yi erim kin, alap konj ei pepi, konduk topu, kis owundu nga ermba. ¹⁷ Jura wumb kung meme ngenj kulk, noł wain tuk kindiłmin. Ei kung meme ngenj konj ełe noł wain konj kindiłmin, epi tał ka mułangił. Nga noł wain ok nge ei kung meme ngenj ok nge ełe kindiłmin. Nga noł wain konj ei sipik, kung meme ngenj ok nge ełe kindiłmin ei noł tok nipi noł wain tor pang, kung ngenj kis mołułum ku. Yi mił na ek konj ei Jura lo ek ok nge ei kin ende punermba.”

Wu Num Endi Ambłam Er Konj Sipi Kindang Nga Amb Ambłim. Eim
Konduk Ambłim Amb Ei Er Ka Erim Ku
(*Mak 5:21-43, Luk 8:40-56*)

¹⁸ Jiisas eim ek ei nipi mułang, Jura wu num endi opu, eim simb ełe ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Na ambłam pe mendpił koltum, nim okun, eim ngenj ełe embłan, nga konj mułmba,” pa nim. ¹⁹ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge ekii sik andiłmin wu ombu ni punjung.

²⁰ Puk, amb endi mułum amb, ei eim kunum kunum eim miyem ei o pupu minj mułang, kung ngii engki nga tał o purum. Amb ei eim opu, Jiisas buł morung ełe eim opu Jiisas konduk embiłim. ²¹ Eim nge noman ełe yi piipi om. “Na pup, Jiisas konduk minjin tamb, na ening ei kapłi wii simba, ka mułmbii,” ni piim. ²² Ba Jiisas eim piipi ak topu kanpi yi nim, “Ambił, nim na kin pii gii nin, ełe nim ei ka seng, wii mulnjii,” pa nim. Pe kunum ełe mendpił, amb ei ka mułum.

²³ Jiisas opu, Jura wu num ngii eŕe opu kenim ni mingaŕ pop tok golang nik wumb ke dinga wii nik mulnjung. ²⁴ Jiisas opu ek dinga nipi yi nim, “Enim kunerei! Ambii ei kulerim ba or paŕim,” pa nim. Neng, wumb eim kanik tokuŕ enjing. ²⁵ Pe wumb to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik pupu, ambii ei angii ambiiŕpi, er konj sim. ²⁶ Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung orung pei nik pangin, wumb pei piinjing.

**Jiisas Wu Taŕ Ningii Tumbun Muŕum, Er Ka Erpi,
Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.**

²⁷ Jiisas konu eŕe si kindpi, andŕam eŕe andpi pang, ningii tumbun muŕum wu taŕ okuŕ wii dinga tokuŕ yi ninjingii, “Nim Deipis kingam, nim siŕ kin kaimb sinjii.” ²⁸ Pe Jiisas eim ngii eŕe nirik pang, wu taŕ eim ekii sikiŕ onjnguŕ. Wangii, Jiisas ek yi nim, “Eŕip pii gii na kin piinjingii na oŕ ei ermii.” Wu taŕ yi ninjingii, “Owundu, keimi siŕ pii gii ninmbii.” ²⁹ Pe Jiisas eim wu taŕ ningii eŕe ambiiŕpi yi nim, “Eŕip pii gii pim miŕ, kapii oŕ yi ku ermba,” pa nim. ³⁰ Wu taŕ ningii ka muŕang, Jiisas ek dinga nipi wu taŕ ngum. Ngopu yi nim, “Na eŕip kin oŕ ei, wumb endi kangii ek ninereŕ mon!” pa nim. ³¹ Ba wu taŕ eŕ eŕip anda pukuŕ, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun erim oŕ ei kankii nikiŕ punjnguŕ.

³² Andŕam eŕe biŕ ni erangii, nga wumb wu endi gui kis tuk muŕang, eim ek tingnerim wu ei Jiisas kin tu wunjung. ³³ Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi erim. Yi erang, wumb pei mund mong enjing yi ninjing. “Ok Esrel konu oŕ yi endi tonu onerim, sin kinerpin,” pa yi ninjing. ³⁴ Ba lo ek ekii siŕmin wumb yi ninjing, “Gui kis nge wu num eim kin moŕpu, eim kin noman dinga ngopu, eim gui tor kindnim,” nik yi ninjing. (Ei ek keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

³⁵ Jiisas konu owundu ni konu orung orung pei andpi, wumb men ngii eŕe nirik pupu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er muŕum miŕ nipi ngopu, wumb ngenj eŕe ening kanim kanim pim, ei er ka erpi yi erim. ³⁶ Jiisas eim wumb tiŕap owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbii erang wumb noman embin piik kin, wu endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er mulnjung. Ei kung siipsii tep elim wu mulaŕim miŕ, yi er mulnjung. ³⁷ Jiisas oŕ ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andiiŕmin wu ombu ngum. “Kuni wiis poŕ topu pei moŕum, ba tengingii kongun wumb mon paŕim. Ei yi miŕ, wumb Gos ek ka piingii wumb ei pei moŕmun ba ek ni tor kindik wumb ei ngungii wumb mon paŕim. ³⁸ Yi piik kin enim kongun ei nge arim kin prei erangin, eim kongun wu kombur kindmba,” pa nim.

Jiisas Nge Ek Se Andiiŕmin Wu Ombu Engki Nga Taŕ
(*Mak 3:13-19, Luk 6:12-16*)

10 ¹ Jiisas eim nge ekii sik andiiŕmin wu engki nga taŕ, wii tang wangin, noman dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni ngopu

gui kis to kindik, ening ni ngenj eŕe oŕ kanim kanim ermba ei to kindngii nge nipi ngum. ²Eim nge ek ka endngii nge engki nga taŕ, wu ombu embe yi miŕ: kumna Saimon embe endi Piisa, eim angim Endru, nga Jeims ei eim Sependii kingam ni eim angim Jon. ³Pilip ni Barsolomyu ni Tomas ni Masyu ku takis ok siŕim wu, ni Jeims arim Sariyas. ⁴Saimon Selos ni Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung wumb onjung konu Jiisas moŕum ei nipi andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum
(*Mak 6:7-13, Luk 9:1-6*)

⁵Jiisas eim nge wu engki nga taŕ, ek dinga nipi kindang punjung. Jiisas ek yi nim, “Enim wumb konu eipi punerngii, nga Sameriya konu owundu eŕe tuk punerngii mon! ⁶Enim puk Esrel wumb, kung siipsiip miŕ am punjung eŕe pungii,” pa nim. ⁷Enim puk, wumb kanik, ek yi ningii: ‘Gos sinim tep er moŕum kunum ei pei mandi omba enim,’ ningii. ⁸Enim puk, wumb ening pimba ei er ka erik, wumb kuŕngii, ei er konj sik, wumb gui kis muŕmba ei tor kindik, wumb ngenj kinj bumbuŕum tonum wumb, ei erangin ka muŕngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi endi ngok enjing. Yi miŕ nga wumb kin oŕ yi erngii, epi endi sinerngii mon,” pa nim. ⁹Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii mon,” nim. ¹⁰Kon andŕam pungii kon ni, konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi sipnerngii mon. Wu kongun eŕim wu, ei kuni ngangin noŕum, miŕ yi enim nungii.

¹¹Enim puk konu kembis min owundu endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii. Konu endi tor pangin wumb konu, eŕe oŕ kun er muŕngii. Ei enim wumb ei kin molk, puk, nga enim konu ei si kindik pungii. ¹²Pe enim wumb ngii endi eŕe nirik punjung kin, wumb ngii puŕ wumb ei ek yi ningii, ‘Enim noman emin pengŕii!’. ¹³Wumb ngii eŕe tuk pangin, ek ka nik enjing kin, “Enim nge noman emin ei wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim ngii konu eŕe, ‘Enim nirik wei!’ a ninarik enjing kin, enim noman emin ei wumb ei kin noman emin ei ngunerngii. ¹⁴Nga wumb nii endi enim nge ek piinarik min enim tuk sinarik kin kapŕi enim ngii konu eŕe si kindik kunum eŕe konu eipi pungii kunum ei enim simb eŕe kuŕman si kindngii. ¹⁵Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, eŕe wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu eŕe eim kaimb simba. Ba nga konu eipi eŕe wumb ei enim kin, ‘Weiyo,’ nik enenjing kin, Gos konu eŕe wumb kaimb sinermba mon,” Jiisas yi nim.

Oŕ Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba
(*Mak 13:9-13, Luk 21:12-17*)

¹⁶“Piingii! Na enim kung siipsiip miŕ tuk owu simbii wumb miŕ mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oŕ ei nge

ekii singii. Nga kei Pułmu noman emin seng ełmin oł ei nge ekii singii. ¹⁷Pe enim kan kun er mułngii! Wumb enim ambił gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii ełe enim kepıi tok yi erngii. ¹⁸Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb ełe sipik gapman nik erngii. Ei nimbıl erang enim ek nik en enim kin wumb tilap eipi ngok yi enjing konu ełe. ¹⁹Nga wumb enim kos ełe tonu tu wangin, enim yi piingii. ‘Sinim nimbıl ermin? Sinim nipe ek nimin?’ ni piik mułngii. Kunum ełe mendpił, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii,” pa nim. ²⁰Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin mołum ei ek nipi tor kindmba.

²¹“Nga wu endi eim angim kos ełe tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos ełe tonu si pang to kundngii. Nga kangıl en enim, ernjing, menjing noł kin opu orung erik to kundngii ku. ²²Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbıl erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambił gii nipi na kin pii gii dinga pupu mułum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge. ²³Pe nga wumb enim kin oł embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu ełe kaplı poru nininang, kaplı na wu kingam tonu epin konu ełe si kindip, mani mei ei sikir tor ombii,” Jiisas yi nim.

²⁴“Pe nga men kangıl ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindmba mił mon? Nga kongun kunum kunum wii minj ełim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindmba mił mon? ²⁵Pe men kangıl ei mołpu, ek emb topu ngumba wu ei mił kaplı, nga kongun wu ei eim wu owundu mił mułmba ei kaplı. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpił singii. Ei yi mił, wumb na Biyelsipul nik embe singii.”

Gos Owundu Kin Mund Mong Kułmun

(Luk 12:2-7)

²⁶“Pe wumb enim tungii ei mund mong enerngii. Epi pei koi er salim, ei Gos nga peni ełe tor kindmba. Epi pei kum top pałim ei ekii se wumb keningii. ²⁷Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim tinga eni kin nik wumb ngungii. Nga en enim kom ełe ek piinjing ek, ei ngii ełe tonu puk, ek nik wumb ngungii. ²⁸Wumb nii endi enim ngenj ełe to kundngii, ei gał piinerngii. Ba ei enim noman tuk ei to kundnerngii mon. Ba enim Gos eim kin gał kulk mułngii. Nimbıl erang Gos eim kaplı ngenj kin noman tuk kin ouni topu kondpu, dup konu ełe kindmba. ²⁹Wumb kei Winu kembis tał ku kundii ei nge endeim nga siłmin. Ba enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei ełe ba, ei eim piinim. ³⁰⁻³¹Yi piik kin, enim noman embin to piinerngii mon! Enim kei Winu kembis ku ngok

sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er mułmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi mołum.”

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Oł Ei
(Luk 12:8-9)

³²“Wu endi na embe ełe nipi wumb pei ningił ełe nimba wu, ei eim embe na Ernan Gos ningił ełe nimbii. ³³Ba wu endi na embe ei, wumb ningił ełe koi erpi ni tor kindnerim kin, wu ei eim na Ernan Gos ningił ełe eim embe tonu epin konu ełe ni tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

³⁴“Enim piik, na op mei ełe opu enmin ei to mani kindip noman emin ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb mok top noman kanim eipi eipi ngumbii nge onj. ³⁵Na onj ei opu erngii nge onj, wu endi eim arim kin opu orung erang, eim ambłam ei eim mam kin opu erang, nga amb ei eim wam nge mam opu orung erngii nge onj. Ei yi mił wumb kombur na kin pii gii ninerngii. Nga wumb kombur na kin pii gii ninmin. ³⁶Wu endi eim na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende wumb ei en enim eim kin opu, orung erik mułngii ku.

³⁷“Wumb en enim ernjing, menjing noł noman ngok, enmin oł ei, ba na kin noman ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puł mon. Nga wumb en enim kingenjing, embilenjing noman ngonmun, oł ei ba na kin noman ngonanmin. Wumb ei na wumb puł mił mulerngii mon! ³⁸Wu endi eim ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim kin, wu ei na wu puł mił kapłi pinermba mon. ³⁹Wu endi eim nam noman konj kan simbii ni piipi endmba wu, ei eim noman konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim nge noman konj si kindmba wu, ei eim noman konj nga orung simba,” pa nim.

Wu Endi Kumep Ka Simba
(Mak 9:41)

⁴⁰“Wu nii endi enim eim ngii ełe nirik sim kin, eim na eim ngii ełe nirik sim ku. Wu nii endi na eim ngii ełe nirik sim kin wu endi ei Gos na kindang onj, ei eim ngii ełe nirik simba ku. ⁴¹Wu nii endi oł ekii se ermba piipi niłim wu, ei paki topu eim ngii konu sipipi erim kin, eim oł ekii se ermba piipi niłim wu nge kumep ka simba mił yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang, wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni ngopu elim wu, ei eim wu kun ka, ei eim kumep ka eim ngumba. ⁴²Pe wu nii endi eim wumb ei kanpi, eim noł jii ni kułpu tu wupu, nam nge ekii sik andiłmin wu ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip enim ngond. Wu ei kumep simba, epi ei am punermba mon,” pa nim.

**Jon Eim Nge “Kongun Wu Kombur Jiisas Mołum Konu Kindim
(Luk 7:18-35)**

11 ¹Jiisas eim nge ekii sik andiłmin wu engki nga tał wu, ombu ek nipi kongun ełe kindpi, eim konu ełe si kindpi, konu eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor kindpi erim.

²Jon wumb noł pendilim wu, ei eim kan ngii pepi mołpu piim ni, Gos kindang wu Kraiss kongun yi erpi, oł yi erpi enim nengin piipi, eim nge ekii sik andiłmin wu kindang, Jiisas mołum konu punjung. ³Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, “Nim Gos kindim wu Kraiss ei nim on, min sin wu endi eipi kui er mołmun?” ⁴Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim Jon mołum konu puk, enim epi kanik piik enmin mił, ei nik Jon ningii,” pa nim. ⁵“Ningił tumbun mołum ei nga ka seng kaninmin. Simb kis mołum ei nga kun kamb andinmin. Ngenj kinj bumbułum tum wumb ei, nga ngenj ka sałim. Kom ngum wumb ei nga ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin. ⁶Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga pim kin, wu ei eim ka piyangłi!” pa nim.

⁷Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei nge ekii se andiłmin wu si kindik orung pangin, Jiisas eim Jon nge ek ei nipi wumb ngum. “Kumb ok enim wumb mulenjing konu punjung, ei epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi gumei mił mołpu kin konu pop tang ek eipi eipi nipi enim wu, ei enim keningii nge punenjing mon. ⁸Enim epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi eim konduk mon kanim kanim kindpi mołum, ei keningii nge punenjing mon. Wumb konduk mon ka kanim kanim kindiłmin, ei king ngii ełe mołumun wumb,” pa nim. ⁹Ba enim nimbił erang punjung? Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu, ei keningii nge punjung. Ba oł ekii se tonu omba piik niłmin wu kombur tonu ok wu ombu, eim to mani kindpi poru nim, eim wu owundu mołum. ¹⁰Wu ei mendpił Gos nge ek ka ełe ek yi nim,

‘Piini! Na ek se andiłim wu endi kindamb pupu, na ek ni tor kindmba Wu ei eim kumb se ba. Pupu, Jiisas nim nge andłam er ka ermba.’

¹¹Jiisas yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb tonu onjung wumb, ei pei kamb mani kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim tep er mołum konu ełe wu num mił mon. Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbił erang Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei Gos ek ka ei pei piik sinmin. ¹²Jon wumb noł pendilim wu tonu orum kunum ei, wang wang pe kunum ełe sinim mołmun. Pe wumb kis Gos sinim tep er mołum ek ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb num ni wumb dinga wii

ei wumb eipi kin Gos sin tep er mołum ei, sinerngii mon nik, mani kindik si kindngii enmin. ¹³Gos nge oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ok nik, Moses lo ek om nin, pe Jon tonu om kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er mołum ek ei kin ninjing. ¹⁴Pe enim ek ei pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja mił oł ekii se tonu omba piipi niłim wu ei omba nge om. ¹⁵Wu nii endi kom simba wu, ei kom se piyangłi!

¹⁶“Pe wumb kunum ełe mołmun wumb ei, na epi nipe mił su simbii? Wumb ei yi mił, kangıł tuk konu endi molk, ek dinga nik kangıł kombur ngok yi ninjing. ¹⁷‘Sin gising topun enmin, ba enim golang ninanmin. Sin golang kaimb er ninmin, ba enim ek ninanmin mon! ¹⁸Jon om kunum ei eim noł ni kuni nunerim. Yi erang kin, wumb yi ninjing, ‘Gui kis eim kin mołum,’ pa ninjing. ¹⁹Pe na Gos kingam tonu epin si kindpi, mani mei ełe opu wumb ngenj kułpu ei, enim wumb yi ninmin. ‘Wu ei kuni pei nupu, noł wain pei nupu ełim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim kanim ełmin wumb ei nge wu puł mołum,’ pa niłmin. Sił epi pei enpił ei enim pei ka piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei pep onum. Pe ei sinim kanpin, Gos noman ei keimi ni piimin.”

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok Pii Gii Ninanmin
(Luk 10:13-15)

²⁰Konu owundu kombur Jiisas eim jep oł pei ok erim konu, ełe wumb noman ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum ełe Jiisas wumb ek ngum. ²¹Ngopu ek yi nim, “Enim Korasin konu wumb ni Besaira konu wumb, kaimb piind,” pa nim. “Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu, wu endi jep oł yi na end mił ermba ei enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei kon alap kis mił sik, dup sik ełe kunum kunum molk, noman ak tunjung. ²²Ba na enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu oł embin tui tonu om mił enim kin onermba. Enim kin oł embin tui kis wii owundu tonu opu pimba,” pa nim. ²³“Pe enim Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin konu simba ni piinmin? Ei mon. Enim dup konu mendpił pungii. Pe wu endi Sorom konu jep oł na enim kin end oł ei, Sorom konu ełe wumb oł yi ełangin kin wumb ei en enim pıram mułangin ku. ²⁴Ba na enim kanip nind, “Sorom konu wumb Gos to kondpu kis erim mił yi enim konu wumb onermba. Ba enim konu ełe mołmun wumb ei kin, Gos kunum Owundu tonu omba memb ei oł embin tui owundu kis ei tonu omba,” pa nim.

Enim Na Kin Ok Kor Ka Mułngii
(Luk 10:21-22)

²⁵Kunum ełe Jiisas eim ek yi mił nim, “Arnan, nim tonu epin konu kin mani mei konu ei kin, nim wu num owundu mołun. Na nim kin noman

ka piind. Nimbił erang ninim nge epi ombu ek keimi wumb noman ka piik ełmin wumb, ei kin koi erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu ek keimi, ei mendpił kangil kembis andan ton. ²⁶Keimi, Arnan nim nge noman ei yi mił pałim ei en.

²⁷“Na Arnan eim epi pei na angil ełe kindpi ngum. Wumb endi eim kingam ei pii poł tunanmin mon. Arim eim mendpił kingam piinim. Wumb endi Arim ei pii poł tunanmin mon, kingam eim mendpił arim piinim. Wumb pei kingam noman ełe ei arim mołum nipi andan topu wumb ngum kin, wumb eim arim ei pii poł tungii,” pa yi nim.

²⁸“Wu nii endi epi embin ko wumba kis erim kin, na kin wang eim kor ngamb, kor mułmba. ²⁹Pe oł embin tui na pindang ełe pałim ei, enim sik enim pindang ełe ko wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii. Nimbił erang na wumb kin oł ka ełe erip, nam embe to mani kindił. Pe enim nge noman tuk ełe kan sik kor ka mułngii,” pa nim. ³⁰Oł embin tui ei enim pindang ełe pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu, singii pa nimbii, ei embin owundu enałim mon.”

Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon

(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

12 ¹Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ełe endim. Eim nge ekii sik andiłmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk nunjung. ²Wumb lo ek piilmin wumb, ek nik Jiisas ngunjung, “Nim nge ekii sik andiłmin wumb ombu oł ei kor kunum enmin ei mon ninjing.” ³Jiisas ek nipi yi nim, “Enim Deipis ek poł ei ger piinjing min? Na nind, ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbił oł enjing? ⁴Molk kin, Gos men ngii owundu ełe nirik punjung. Puk, bres Gos ngii ełe sałim ei wumb eipi mon niłmin. Gos kin kułmał katiłmin wumb ei minj nungii niłmin. ⁵Enim ek ei lo mon ełe pim, ei ger kinenjing min? Pe kułmał katiłmin wumb ei Gos men ngii owundu ełe kongun ełmin. Kor kunum mon nik ełmin oł ei ełmin, ba ek endi ninałmin. ⁶Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya sałim ei men ngii sałim epi ei to mani kindim. ⁷Ba enim na nind ek ei piingii, ‘Na kułmał katiłmin oł ei na noman pinakim. Na noman kun ka sałim wumb ei noman enim.’ Enim wumb oł endi enjing wumb ei oł embin tui enerngii mon. ⁸Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ełe op, mei kingam mił tałip moł ei, na kor kunum puł wu Owundu moł. Wumb nipe oł endi kor kunum erngii, ei na dinga ełe wumb oł yi mił erngii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angil Kis Mułum Ei Er Ka Erim

(Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

⁹Jiisas konu ełe si kindpi, men ngii ełe tuk pum. ¹⁰Wu endi mułum wu, ei eim angil ełe epi endi sinałim. Angil kułii erim. Pe wu kombur Jiisas

kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. “Pe sinim kor kunum ening paŕim wumb ei er ka ermin min?” ¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim moŕmun konu, wu endi kung siipsiip es toŕum ei kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min? ¹² Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindiŕim yi miŕ pe sinim lo ek eŕe kapŕi nipin kin sin kor kunum eŕe wumb kapŕi paki tumun. ¹³ Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim angil tun kindii!” Neng, tun kindim. Yi erang, wu ei eim angil ei ka muŕum. Wu eipi endi ka muŕum miŕ yi muŕum. ¹⁴ Jiisas kor kunum oŕ ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpiŕ

¹⁵ Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu eŕe si kindpi pang, wumb tiŕap pei eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim. ¹⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, “Enim ek nik tor kindnerii mon!” pa nim. ¹⁷ Gos ok oŕ ekii se ermba oŕ piipi niŕim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi nirim. Ekii se oŕ yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi paŕim. Ek ei yi miŕ,

¹⁸ “Wu ei na eim kongun ermba nip to mundunŕ wu. Na eim ka piip, nam noman eim kin saŕim. Nam nge Gui Ka ei eim ngamb, eim na kos dinga ek kun nipi, torung wumb tiŕap eipi ngumba. ¹⁹ Pe eim wumb ek ngopu ek dinga nipi enermba. Wumb eim andŕam eŕe angpi wii topu yi erang, eim ek piinergii. ²⁰ Gumei endi ek nimba er pimba, ei eim to engin tunermba. Dup alam kan endi, dup kembis nopu pimba, ei eim to kumundpu poru ninermba. Ei yi miŕ wumb nii endi en enim pii gii dinga pinermba wumb ei, eim to tor kindnermba. Eim kongun ermba ei Gos eim kunum owundu tonu omba kunum eŕe, na ek ka ei erang kin oŕ kun minŕ erpi pang poru nimba. ²¹ Pe wumb torung tiŕap eipi wumb eim kin pii gii nik, eim kui er muŕngii.”

(Gumei kin dup kan ninmin ei yi miŕ; wumb Gos ek ka ei piipin oŕ ermin miŕ nenŕ ni piik muŕngii wumb ei, Jiisas eim mani opu kongun erang wumb oŕ ka wii mendpiŕ erik muŕngii nip piipi, oŕ ekii se ermba nipi piŕim wu Aisaiya ek yi puŕum.)

Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing (Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

²² Kunum eŕe, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk muŕum. Wu ei ningil tumbun muŕang, gupu eŕe ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningil kanpi erim. ²³ Wumb tiŕap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu Krai min mon?” Wumb en enim noman eŕe yi piinjing. ²⁴ Ba lo ek piŕmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga eŕe enim ei gui kis nge tep eŕim owundu Biyelsipul nge

dinga eŕe enim,” pa ninjing. ²⁵Ba Jiisas eim wumb noman eŕe piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim konu endeim eŕe wumb, en enim opu erngii ei, en enim konu ka dinga sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii ende wumb orung orung puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba. ²⁶Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min? ²⁷Byielsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii sik andiŕmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piŕmin wu miŕ molk kapŕi enim ek kanim kanim ei nik kun erang, ²⁸ba Gos nge dinga eŕe na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim tep er moŕum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.

²⁹“Nimbiŕ erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning ermbii ni piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angii kan ngo pendip, ekii se na eim nge wumb ei waning simbii.

³⁰“Wu endi na wu puŕ mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindiŕim. ³¹Yi miŕ paŕim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin ei, kapŕi oŕ kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek buŕ ngok erngii, ei Gos wumb oŕ kis ei kil ngunermba mon. ³²Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangii miŕ muls ei wu endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapŕi kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapŕi kil ngunermba mon.”

Ond Kis Ei Mong Kis Toŕum Ek Ekin Endi

(Luk 6:43-45)

³³“Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan poŕ toŕmun. ³⁴Enim lo ek ekii siŕmin wumb wembii kis Seisen nge kingam noŕ, enim ek ka er ningii miŕ nenj? Enim wumb kis enim noman tuk eŕe noman kanim kanim paŕim miŕ, ek yi gupu eŕe ni tor kindinmin. ³⁵Wumb kun ka endi eim noman tuk eŕe oŕ kun ka kanim kanim pei paŕiŕim miŕ ei oŕ kun ka ei pei ni tor kindiŕim. Nga wu kis endi eim noman tuk eŕe oŕ kis kanim kanim pei paŕiŕim miŕ ei oŕ kis ei pei ni tor kindiŕim.

³⁶“Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii miŕ nik eŕmin oŕ kanim kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii. ³⁷Wumb ninim ka ninjii eŕe Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin kin, en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim oŕ erkin ek nikin enjii miŕ ku, Gos nim kanpi nimba,” pa nim.

Wumb Kombur Jep Oŕ Eran Kenmin Yi Ninjing

(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

³⁸Pe kunum eŕe, wu num lo piŕmin ni lo ek ekii siŕmin wu, kombur kin ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngoŕun wu, sin nim jep oŕ endi eran

kenmin ni onmun,” pa ninjing. ³⁹Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum eŕe oŕ kis er andiŕmin wumb, ei na jep ei erang kenmin niŕmin ei, ek ni tor kindiŕim wu Jona oŕ ei andan top ngoŕ. ⁴⁰Kumb ok Gos ek ni tor kindiŕim wu Jona eim omu owundu kirim eŕe tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep muŕum. Yi miŕ ku, na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei eŕe wu kingam miŕ telim, ei eim mei eŕe kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim. ⁴¹Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu wumb tonu ok wumb pe moŕmun wumb angk ei enim oŕ kis kanim ei ni tor kindngii. Ei nimbiŕ erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak tunjung. Pe ya epi endi moŕum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpiŕ moŕum,” pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpiŕ, ba enim wumb eim pii gii ninanmin. ⁴²Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi moŕum ei, opu wumb ya eŕe moŕmun wumb ei oŕ kanim kanim enjing ei nipi tor kindpi ngumba. Nimbiŕ erang kuin owundu embe Siipa konu mei orundung moŕpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya eŕe moŕum ei eim King Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpiŕ moŕum.” (Ei Jiisas eim ermba oŕ ei piipi nim.)

Gui Kis Muŕum Ei Nga Orung Om

(Luk 11:24-26)

⁴³“Pe gui kis ei wu endi si kindpi puŕum ei pupu konu kep endi muŕmbii ni puŕum. Pepi muŕmbii ni puŕum ba konu endi sinaŕim. ⁴⁴Eim yi piŕim, ‘Na ok muls ngii eŕe nga orung bii,’ nipi opu kaniŕim ni ngii was erik, brum er ka er sinjing. ⁴⁵Seng, kanpi pupu gui kis angŕi orung nga taŕ pei kanpi neng onjung, ba gui ombu oŕ kis wii enjing. Pe ok ngii eŕe nirik puk ngii eŕe mulnjung ok, wu oŕ kis aninga er muŕum, ba pe am er kis mendpiŕ pup muŕum. Oŕ ei nge, wu amb kis pe moŕmun kunum, yi ku tonu omba.”

Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Noŕ

(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶Jiisas ek nipi wumb ngopu muŕang, Jiisas eim mam ni angim noŕ ok ngii andaring engnjing. Eim kin ek nimin nik ok mulnjung. ⁴⁷Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, “Nim manim ni angnim noŕ ok nim kin ek nimin nik ok moŕmun,” pa nim. ⁴⁸Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, “Na minan ei nii? Nga na nge engnan noŕ ombu nii?” ⁴⁹Pe eim nge ekii sik eŕmin wu amb ombu kin angŕi tuŕ ngopu ek yi nim, “Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan noŕ ni minan noŕ miŕ moŕmun,” pa nim.

⁵⁰“Wu endi na Ernán Gos noman pařim miř ekii singii wumb, ei na minan ni, na engnan nga, na ainan noř muřngii,” pa nipi wumb ngum.

Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb Kindim

(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

13 ¹Pe akip kunum eře Jiisas ngii eře si kindpi, pupu noř gopu wer eře muřpu, ek nipi wumb ngum. ²Wumb pei Jiisas eim muřum konu eře ok mulnjung. Muřangin, pe Jiisas eim noř kanu endi eře tonu pupu muřum. Wumb noř wer eře muřangin kin eim wumb kin ek nipi ngum. ³Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi miř wu endi kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin oř ei miř yi kindim.)” ⁴Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andřam eře mani pang, kei ok sik nunjung. ⁵Kuni wiis mong kombur pupu, mei aninga pim, ku pei mandring muřum konu eře mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbiř erang, mei aninga tonu peř eře pim. Mei pei sepi mani punerim mon. ⁶Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbuř mani punenim. Tonu ku peř eře pim, ei kulii erpi pei kuřum. ⁷Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim. ⁸Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim eře mani pum. Ei tonu opu ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to muřum, kombur mong 60 to muřum, kombur mong 30 to muřum.” ⁹Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, “Wumb endi kom pimba wumb ei, ek ei piyangři!”

Jiisas Ek Ekin Tořum Oř Ei

(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

¹⁰Jiisas eim nge ek se andiřmin wumb ombu ok yi ninjing, “Nimbiř erang nim ek ekin to nikin wumb ngon?” ¹¹Eim ek nipi orung kindim, “Gos enim epin konu tep er mořum konu, ei ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon,” pa nim. ¹²Pe wu endi eim epi sepi muřum kin, Gos eim kin epi nga ngumba. Wu endi eim epi sinerang muřum kin, nga eim nge epi kembis endi simba, epi ei am ba. ¹³Na ek ekin nind ek ei puře yi pařim, ‘Ningiř eře epi kaninmin ba epi kinanmin. En enim kom eře ek piinmin, ba mendpiř piik kun enanmin mon.’ ¹⁴Wumb oř yi enmin ei, ok ek ni tor kindiřim wu Aisaiya ninim ek ei keimi pařim. Ei wumb ekii se oř yi erngii ni piipi nirim miř keimi pařim. Nirim ek yi nirim.

‘Enim piinmin ba puře piinanmin. Enim keningii ba epi endi kinerngii. ¹⁵Enim noman eře pirek neng, ek piinanmin. Enim kom eře ek piingii, kis enim. Nimbiř erang en enim ningiř kumbuř gii ninmin. Yi erik epi kinanmin. Kom eře er piik tuk sinanmin. En enim noman eře ek puře pii poř tunanmin. Tunarik, na kin onan Gos yi ninim. Wangin kin, na en enim er ka ermbii.’

16 “Ba enim ka piingii ei enim ningiŕ epi kanik, kom eŕe ek piik yi enmin. 17 Enim piingii! Na ek keimi nip enim ngond, kumb ok Gos nge oŕ ekii se tonu omba, ei piik niŕmin wu ni, kombur wu oŕ kun ka eŕmin ombu en enim noman ka ka piik, enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk ba kinenjing mon. Nga enim piinmin ek ei piimin ni, ka piik mulk ba piinenjing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Puŕe Jiisas Nipi Tor Kindim

(Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

18 “Wu endi kuni emb pani pin kindim, ei ek ekin ei nge puŕe yi paŕim ei enim piingii,” pa nim. 19 Wumb pei Gos tonu epin moŕpu sinim tep enim eŕe ek ei kuni miŕ, taŕ pendnim ei pir sinanmin. Ei yi miŕ kuni mong wiis emb ei mani andŕam eŕe pang, kei sik nunjung. 20 Nga kuni mong wiis emb pupu, mei ku muŕum eŕe mani pum ei yi miŕ, wumb Gos ek piik, ka piik sikir sinmin. 21 Pe kuni wiis ei dumbuŕ mani punanim. Ei yi miŕ, wumb kombur Gos ek to mani kindik wu ei kin oŕ kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis moŕum ei, nge puŕe yi paŕim. 22 Kuni mong wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuŕ muŕum eŕe mani pum. Ei puŕe yi miŕ, wumb endi Gos ek ei piim ba mei eŕe oŕ embin tui eim kin tonu opu, Gos ek ka ei to mani kindim. (Ei yi miŕ eim Gos nge kongun enerim.) 23 Ba kuni mong wiis emb ei pupu, mei ka eŕe mani pum ei yi miŕ, wumb Gos piik, ekii sik, kongun yi erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30 yi top muŕum.” (Ei yi miŕ wumb Gos piik, nga kongun erangin, wumb konj nga tuk ok Gos piinmin miŕ, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

24 Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Gos sinim tep er kanpi moŕum miŕ yi, wu endi eim kuni emb sipi kindim. 25 Ba epin konu emii peng opu, orung wu endi opu, kuni mong wiis pim konu engimb kis mong pim, ei kindpi pum. 26 Ekii se kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii ni erang, engimb kis endi tonu opu pim. 27 Pe kongun wumb puk en enim nge wu Owundu muŕum konu kanik, yi ninjing, ‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong wiis ka wii ei aka pin kindin ni, piinjpin ni, engimb kis endi tonu opu moŕum,’ pa ninjing. ‘Ei nimbii erang enim?’ a ninjing. 28 Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi opu erim.’ Neng, kongun wumb eim kanik yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pirpin, tor kindmin min?’ 29 Ba wu owundu ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er tor kindmin ni erngii ei, enim kuni mong wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim. 30 ‘Pe enim epi taŕ ouni kan wiik tangin tonu onkuŕ, pengii, ekii se kuni poŕ tumba kunum, ei engimb kis ei eipi or tok, kuni mong wiis ei sipik, nanim kuni ngii eŕe kindngii, ba engimb kis ei or tok dup eŕe kindngii,’ pa nim.

Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Teŕ Ek Poŕ
(*Mak 4:30-32, Luk 13:18-19*)

³¹Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum. Ei yi miŕ nipi, “Gos tonu epin konu sinim tep enim miŕ yi eim kuni mong endi embe maser mong,” pa niŕmin. ³²Kuni ei wu endi eim sipipi, eim aka pin eŕe teŕim. Maser niŕmin kuni ei mong kembis wii, kuni wii emb ombu kuni mong wiis miŕ kapli mon. Ba ekii se, kuni ei tonu opu, ond miŕ mendpiŕ peng kei ok ond eŕe ambilk molk, ngii takik eŕmin.”

Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum
(*Luk 13:20-21*)

³³Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, “Epin konu tep er moŕum, ei yi miŕ kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noŕ kin erang, plawa owupu tonu oŕum. Ei yi miŕ, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin ekii sinmin.”

Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim
(*Mak 4:33-34*)

³⁴Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei ek ekin ni tor kindim. ³⁵Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oŕ ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim.

“Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii,” pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Puŕe Nipi Tor Kindim

³⁶Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik eŕmin wu ok, eim kin kii sinjing, “Nim engimb kis endi ek ekin, ei puŕe ni peni eŕe kindii!” pa ninjing. ³⁷Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi kuni mong wiis ka emb kindim wu, ei wu kingam. ³⁸Aka pin ei puŕe, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep enim konu eŕe pei moŕmun. Nga engimb kis ei yi paŕim; Seisen nge wumb, ei engimb kis miŕ moŕmun. ³⁹Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim moŕpu, eim engimb kis emb miŕ ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi miŕ ku, muŕ, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kuŕou tungii. ⁴⁰Engimb kis ei kuŕou tok, dup kelnjing ei, yi miŕ ku ekii se ya mei eŕe poru nimba kunum ei yi pimba. ⁴¹Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi oŕ kis erik oŕ kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis eŕim ei sik, epi kanim kanim endi pii gii to kis eŕmin ei, Gos tep eŕim wumb ei kin tep to mulerngii mon.

42 Pe wumb ombu, pei olkup to dup eġe kindngii. Dup eġe en enim ke nik, anmbiġ kongk, er muġngii. 43 Kunum eġe, wu amb kun ka muġngii wumb ei, ngenj eġe eni miġ tiġang erang, en enim nge ernjing tep ermġba konu tukrung muġngii. Wumb endi eim kom pim kin ek ei piyengġi!”

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Eġe Kan Sim

44 “Gos sinim tep er moġum ei miġ; wu endi ku kum mei eġe peng kan sim. Ku kum ei kan sipi nga aka pin eġe nga koi erim. Nga wu ei eim ka ka piipi pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge ku ei sipi mei eġe nga top erpi sirim.”

45 “Gos sinim tep er moġum konu ei yi miġ; wu endi epi top erpi, nga wumb ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii paġim ei nge kurnum. 46 Pe eim kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

47 Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er moġum konu ei yi miġ; omu kon ei oġ tok noġ gopu, eġe mani kindik, omu kanim kanim sik tor siġmin. 48 Pe omu kon ei piki tang sik, noġ wer eġe tor tu wuġmun. Tu wuk, omu ka miġ ombu apir sik, ming endi eġe kindik, kis miġ ombu kuġou tok sipik si kindiġmin. 49 Ekii se muġ mei poru nimba kunum, ei yi miġ ermġba. Enjel ok wumb kis tuk wumb ka muġngii konu tuk muġngii, to sipi tor kindngii,” pa nim. 50 Pe wumb ombu pei sipi, dup konu eġe kindangin, ke nik, en enim gupu anmbiġ ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peġ eġe minj muġngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

51 “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?” Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing. 52 “Gos sinim tep eġim ek ei piik poru nik eġmin wumb kin, ngii eġe ngii arim miġ molk. Pe eim top ngii endi eġe epi pei konj min oknge ei pei sipi top simba. Ei yi miġ, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Piinenjing (Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi, eim konu eġe si kindpi pum. 54 Nga eim si kindpi pupu, eim nge mei eġe pum. Pupu, eim Gos ek nipi wumb ngopu, erang wumb Gos ngii eġe molk, piik puku sik yi ninjing. “Wu ei noman dinga ni, jep oġ enim, ei eim konu jii orung pupu sim? 55 Wu ei eim wu kamnda nge kingam. Mam Maria ei eim nge mam. Eim nge angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras wu ombu eim angim noġ moġmun. 56 Pe nga eim nge aim noġ pei sinim kin moġmun ba wu ei ek jii orung pu sim?” 57 Wumb ek yi nik kin en enim noman kis piinjing. Ba

Jiisas eim ek nipi yi nim, “Ek ni tor kindim wu eim konu orung orung eipi wumb eim kaimb sik, noman kulk etmin, ba eim ngii konu ni eim nge konu ete wumb, ot yi enatmin mon,” pa nim. ⁵⁸Pe nga eim jep ot pei konu ete enerim mon. Nimbit erang wumb eim kin pii gii ninjing.

Jon Wumb Noł Pendim Wu Ei Kułum

(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)

14 ¹Kunum ete, King Eros wu owundu, eim Galilii konu tep mołum wu, ei eim Jiisas ek ei piim. ²Eim ek nipi eim nge kongun wu ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei, tukpu ete angpi tonu om ete dinga ei eim kin kongun er mołum.”

³Ei yi mił, King Eros ni wu ei Jon ambit gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas Pilip nge ambim, ei eim kamim ba eim King Eros bii nipi kin King Eros kin pum. Pang, Jon, “Mon!” pa nim, ete nge King Eros Jon kan ngii ete kindim. ⁴Kumb ok, Jon eim King Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei kapli enanim,” pa nim. ⁵Nga King Eros eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb pei kin mund mong kułum. Ei nimbit erang, wumb pei Jon ek ni tor kindim wu mołum ni yi piinjing.

⁶Kunum ete wu kombur King Eros kin kułou tunjung. Tok, mam eim mengim kunum ei piik er mulnjung. Kunum ete Erosiyas eim nge ambłam ei tuk golang nipi, non er endim. Endim ei, King Eros eim kan ka kenim. ⁷Kanpi, eim ek dinga nipi ambit ei ngopu yi nim, “Nim epi endi simbii ninjii ei, na nim kapli ngumbii,” pa nim. ⁸Ambit ei nge eim mam ei nim ek mił piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb noł pendim wu, ei peng ming endi kindkin tu, nam ngui!” pa nim. ⁹Ambit ei ek yi neng kin, King Eros eim noman embin to piim, ba ok eim ek dinga nipi ngum ei piim. Pe nga eim wu kombur eim kin kuni ende nok mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim. ¹⁰Eim wu kombur kindang puk, Jon kan ngii pim konu, pang, “Kołmung er tu wei!” pa nim. ¹¹Wumb puk, Jon peng embit ei ming ete tu wuk kindik, ambit ei ngangin kin ambit ei sipipi eim mam ngum. ¹²Ba Jon nge ekii siłmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu tok pendik. Ekii se puk, Jiisas kanik, yi ninjing.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum

(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

¹³Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu ete si kindpi noł kanu sipi, konu eipi wumb mulenjing konu eipi ete pum. Eim endeim mendpił pum. Ba wumb konu owundu orung orung pei piik, eim pum konu ekii se punjung. ¹⁴Ekii se Jiisas eim tor pupu kenim ni wumb tilap owundu pei ok mulnjung. Eim wumb ombu noman ka ngopu, ening pim wumb ei er ka erpi yi erim.

¹⁵Konu pou neng, Jiisas nge ekii siłmin wumb ok eim kanik yi ninjing, “Sinim ya konu ete wumb endi mandi mulałmin; nim wumb ei kindan

orung puk, kuni kan sik, nok erngii,” pa ninjing. ¹⁶Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbił erang wumb pei orung pungii? En enim wumb ei kuni ngungii,” pa yi nim. ¹⁷Jiisas eim nge ekii siłmin wumb eim kanik yi ninjing, “Sin kuni endi pei sinałim. Bres angil orung kin, omu tał mendpił sałim,” pa ninjing. ¹⁸Jiisas eim ek nipi, “Kuni ombu ya na moł konu tu wei!” nim. ¹⁹Eim ek nipi, “Wumb pei mani ełe mułei!” pa neng, mulnjung. Mułangin, eim bres angil orung sipi, omu tał sipi, tonu kanpi, Gos kin ek ka nipi, bres engin topu, eim nge ekii siłmin wu ngang, sipik wu amb ombu ngunjung. ²⁰Wumb kuni ei nok pangin orung pei mułum ei, kon engki nga tał to piki tunjung. ²¹Wu kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangil ei pei gerik kun enenjing mon.

Jiisas Tonu Noł Peł Ełe Pum

(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)

²²Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei kanpi yi nim, “Kumb se enim noł kanu ełe tonu puk, noł orundung pei! Nam wumb ei ‘Pei!’ nip kindip, ombii,” pa nim. ²³Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi, eim mendpił tonu komung ełe tonu pupu, prei erim. Konu pou neng, eim mendpił tonu komung ełe mułum. ²⁴Noł kanu ei pupu, tuk noł miim ełe mandi pang, konu pop owundu topu yi erim. Ei noł kanu kumb ełe om. Opu, noł kanu to ak tumba erim. ²⁵Konu tengmba mandi erim, ba aninga kopur emii mił pim konu kenjing ni eim noł gopu peł ełe tonu opu, eim ekii siłmin wu mulnjung konu mandi om. ²⁶Wu ombu molk kenjing ni wu endi noł peł ełe wang mił, wu ombu mund mong kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik, mund mong erik, wii dinga wii tunjung. ²⁷Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Ei na, na mendpił ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim. ²⁸Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei nim mendpił on kin, na nen noł peł ełe op, nim mołun konu ombii,” pa nim. ²⁹“Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim. Pe Piisa eim noł kanu ei si kindpi, noł peł ełe pupu, Jiisas mułum konu bii ni pum. ³⁰Ba eim konu pop owundu tang, eim mund mong erim. Erpi, noł ełe si mani simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu yi nim, “Owundu, nim na paki to!” nim. ³¹Jiisas eim sikir opu, angil mani kindpi, Piisa ambił tonu sim. Sipi yi nim, “Nim pii gii dinga pinałim. Nim nimbił erang nim na kin pii gii ninan?” pa nim. ³²Pe wu tał noł kanu ełe tonu pangil, konu pop owundu tum ni poru nim. ³³Noł kanu ełe mulnjung wu ombu, en enim Jiisas kin men tok erik Gos embe ambił tonu kindik, “Nim Gos kingam keimi mołun,” pa ninjing.

Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er Ka Erim

(Mak 6:53-56)

³⁴Galilii noł gopu ei orundung puk si kindik, Genesares konu orung tor punjung. ³⁵Wumb konu ełe wumb, Jiisas piik poł tok yi ełmin.

Erik, “Wumb ening pim wumb tu wei!” pa nik kindnjing. ³⁶Wumb en enim ek dinga nik yi ninjing, “Wumb ening pim wumb ei, ok nim konduk embiŋgii,” pa yi nengin, ening pim wumb ei ok Jiisas kon eŋe embiŋgin, ening pim wumb pei ka mulnjung.

Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kupenjing Ek, Ei To Mani Kindnim
(Mak 7:1-13)

15 ¹Kunum eŋe, lo ek piŋmin wumb kombur ni lo ek emb toŋmun wumb kombur ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas muŋum konu tor onjung. Ok yi ninjing. ²“Nimbiŋ erang nim nge ekii siŋmin wumb ei sinim ok kupenjpjin noŋ, ‘Erei!’, nik oŋ ei enarik, kuni nungii kunum ei, angii was enanmin,” pa ninjing. ³Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbiŋ erang en enim nge eŋmin oŋ ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek ei si kindinmin min? ⁴Gos ek yi nim, ‘Nim arnim manim ningii ek ekii sik erngii,’ pa nim. ‘Pe wu endi arim mam kin ek kis nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,’ pa nim. ⁵Ba en enim yi niŋmin, ‘Wu endi eim epi pei saŋim wu, ei eim arim mam paki tumba,’ ba ei eim ek yi nimba, ‘Na epi ei Gos ngumbii nipi poru ninj,’ pa yi niŋmin. ⁶Ernjing, menjing ei er ka erngii miŋ mon nik, en enim eŋmin oŋ ei erik, Gos nge ek to mani kindik, en enim eŋmin oŋ ei ambiŋ tonu kindiŋmin. ⁷Enim ek kend nge wu ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindiŋim wu enim kin ek keimi kun yi nirim. ⁸Eim ek yi nim,

‘Wumb tiŋap ombu en enim gupu eŋe na embe ambiŋ tonu siŋmin. Nga en enim nge noman ei na kin am turii saŋim. ⁹En enim wumb lo pendik eŋmin ek ei ni tor kindik yi niŋmin, Gos nge ek ni tor kindinmin,’ pa yi niŋmin. ‘Yi nik kin na kin men tok wii niŋ nik yi eŋmin,’ ” pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Toŋum
(Mak 7:14-23)

¹⁰Jiisas eim wu amb pei wii topu, “Wei!” a nim. Nipi yi nim, “Enim piik kun erngii. ¹¹Wumb epi nangin mani punum ei kis mon. Mer gupu eŋe ek nengin tor onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinaŋim mon.”

¹²Kunum eŋe eim nge ekii sik eŋmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing, “Lo ek piik eŋmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim piin min mon?” ¹³Eim yi nim, “Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu epin moŋum ei erip taŋ pendnenim, epi endi kapki dumbuŋ pei puŋ erngii. ¹⁴Enim kan wiik tei! Wumb ei ningiŋ tumbun muŋum wumb, ei puk, ningiŋ tumbun moŋum wumb kombur andŋam andan tungii enmin. Pe ningiŋ tumbun muŋum wumb endi pupu, endi andŋam andan tumbii ni ermaba, ei wumb taŋ ouni bok tunguŋ,” pa nim. ¹⁵Piisas ek nipi

orung kindpi yi nim, “Nim ek ekin ei pule ni peni eke kindan, sin piimin,” pa nim. ¹⁶Jiisas ek yi nim, “Enim yi ku noman kun ka pinaim, wumb eipi mił mołmun. ¹⁷Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindimmin, epi nok mani kindinmin ei, mer kirim eke punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin. ¹⁸Ba epi noman tuk paim, nik tor kindinmin ei, noman eke tor onum. Epi ei mendpił wumb erpi kis mondnum. ¹⁹Nga wumb noman tuk eke tor onum ei yi mił, ek kis nik, epi waning erik, wumb to konduk, amb eipi ngunduk, oł kis eipi erik, epi waning sik, ek kend tok erik, wumb kin ek buł ambił erik yi ełmin. ²⁰Oł eipi oł ombu erpi wumb er kis mondułum, ba wumb endi angil was enarpi kuni nołum, ei wumb er kis penj mundnaim mon,” pa yi nim.

Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim

(Mak 7:24-30)

²¹Jiisas konu eke si kindpi, pupu Taiya kin Sairon konu eke mandi tor pum. ²²Keinan konu eke wumb tilap eipi, amb endi opu konu eke mułum. Amb ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb se. Na nge ambił ei gui kis ei er kis mundang mołum,” pa nim. ²³Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik ełmin wu ombu ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum ei, nim eim orung kindan orung pangil!” ninjing. ²⁴Jiisas ek orung kindpi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung siipsiip mił am punjung ei, mendpił sip orung simbii nge onj.” ²⁵Amb ni opu, eim simb eke mani ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Owundu, nim na paki to!” ²⁶Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangil kuni sipin, owu ngunermin ei, oł kun pinaim mon.” ²⁷Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni nołmun kuni ełim mani pułum ei owu nołmun,” pa nim. ²⁸Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin ei owundu tonu om, epi ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum eke mendpił amb ei ambłam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

²⁹Jiisas konu eke si kindpi, pupu noł gopu Galilii niłmin konu eke tor pum. Pupu, komung endi eke tonu pupu, mei eke mułum. ³⁰Wumb tilap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb ningil tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angil kis mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum konu simb eke mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim. ³¹Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbil erang wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengnjing; nga simb kis mułum wumb ei nga simb ka mułum; ningil tumbun mułum wumb ei, nga ningil ka mułang kenjing. Gos oł ei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos embe ambił tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum

(Mak 8:1-10)

³² Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim, “Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbi kaimb enim. Nimbi erang wumb ei dinga sinerang, ngii konu bin ni puk, kumb kuni tang meliim tumba.” ³³ Jiisas nge ekii sik ełmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ełe orung orung ei wumb mulałmin, sinim kuni jili orung sipin wumb ombu kuni ngumun?” ³⁴ Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimberii sałim?” Wu ombu yi ninjing, “Sin bres, angil orung nga tał ni omu endeim endeim ni sałim,” pa ninjing. ³⁵ Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ełe mani puk mulnjung. ³⁶ Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu, kuni ombu sipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung. ³⁷ Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung mułum ei kon angil orung nga tał, takik piki tunjung. ³⁸ Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpił nunjung. Nga amb, kang ambił angil pendik tuk kindnenjing mon.

³⁹ Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noł kanu endi sipi, pupu konu orung Makaran ni konu ełe orung pum.

Jep Oł Kenmin Nik Wii Tunjung

(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

16 ¹ Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin ni wumb kolk nga konj angk tonu onergii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ełe jep oł andan topu oł, endi erangti!” ninjing. ² Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang, enim molk kunum ka simba niłmin. Ei nimbi erang kupu muł kundii erang kanik niłmin. ³ Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi ełim ei, enim molk konu pop topu, kumb owundu tumba, nik ełmin. Ba akip kunum ei, na jep oł kanim kanim end oł ei, enim kapli pii poł tunanmin mon. ⁴ Enim wumb kis molk kin oł kis ełmin. Enim molk jep oł andan topu oł kenmin ninmin, ei na kapli enermbii. Jep oł andan top ermbii oł ei, Gos ek ni tor kindiim wu Jona kin ełim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb Jona ołup tok, noł ełe mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Siłmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Ełmin Ei Nge Ek Ekin Pałim

(Mak 8:14-21)

⁵ Jiisas eim nge ekii se ełmin wu ombu, noł gopu ełe tumb tok puk, ba en enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk. ⁶ Jiisas

eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er muŋgii! Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin wumb ni wumb kolk nga konj tonu puk piinałmin wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yiis bres ełe tok kindangin opu tonu ołum ei mił yi erngii. Ei enim piik kun erik muŋgii. ⁷Jiisas nge ekii sik ełmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi mił neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpın,’ ” pa ninjing. ⁸Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinałim ni piipi kin eim ekii siłmin wumb kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinałim mił wu, nimbił erang enim en enim kin ek nik orung orung kindik enmin?” ⁹Enim ek ei piinanmin min? Na bres angıł orung ei wumb 5,000 pei ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung mułum ei, kon nimberii kon tunjung ei piinmin min? ¹⁰Pe nga bres angıł orung nga tał ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga kuni orung sik kon nimberii tunjung? ¹¹Nimbił erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon? Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim. ¹²Yi mił neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres ełe kuni yiis mon ek eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb tołmun ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim oł yi mił ełmin ba noman tuk ka wumb eipi kin ngonalałmin mon.

Piisa, “Jiisas Eim Kraıs,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.”
(*Mak 8:27-30, Luk 9:18-21*)

¹³Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu ełe pum. Kunum ełe eim nge ekii sik ełmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na embe nii niłmin?” ¹⁴Eim nge ekii sik ełmin wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb kombur, ‘Nim Jon wumb noł pendıłim wu,’ ninmin; nga wumb kombur, ‘Nim Elainja,’ pa ninmin. Nga wumb kombur, ‘Nim Jeremaiya ek ni tor kindıłim wu endi,’ pa ninmin. Wumb kombur molk, ‘Nim Gos oł ekii se ermba oł ei piikin niłim wu,’ ” pa ninmin. ¹⁵Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim na nii ninmin?” ¹⁶Saimon Piisa ek yi nim, “Nim Kraıs, nim Gos nge kingam molkun, wumb noman konj ngan, wumb konj muŋgii,” pa nim. ¹⁷Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon kingam ka piinjii. Ya mei ełe wu endi nim ek ei ni neng, nim ninan mon. Na Ernann tonu epin mołum ei, nim ek ei nipi nim ngonum. ¹⁸Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos nge ngii tekmbii ei, ya ku peł ełe tekmbii. Ku peł ełe tekmbii, nim embe ei pułe Piisa ei ku mił. Pe wumb kuŋgii konu kis ełe nge dinga ei, to mani kindnermba mon. ¹⁹Na Gos sinim tep er mołum konu ei kii wał sip, nim ngumbii. Epi nim mei konu ambił gii nin epi ei, tonu epin Gos ambił gii nimba ku. Nim mei ełe epi endi si kindin kin, tonu epin Gos epi ei si kindimba ku.” ²⁰Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanpi kin ok yi nim, “Enim wumb endi kanik na Kraıs Gos kindim wu mei mani om, ninerei mon!” nim.

Jiisas Eim Kołpu, Nga Konj Ba
(*Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27*)

²¹Kunum eke Jiisas eim Jerusalem konu ba nge pule andan tum. “Wumb noman peng pim wumb ni, Gos kin kułmał kałımin wumb, ni lo ek emb tołmun wumb pei ok, eim ngenj kumbii ngungii. Ngok, to kundngii, tukpu konu mani pupu, epi nga kunum tekliki eke tonu opu konj ba, ek ei ni tor kindim.” ²²Piisa eim sipipi tor sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim, “Owundu, nim ek keimi ninan, nim nin ek ei tonu onermba mon.” ²³Jiisas kan ak topu, ek nipi Piisa ngum, “Seisen, nim na buł morung pui! Nim na kin ek eipi ninjii en? Nim Gos nge ermba oł ei piinan mon. Nim wumb noman eke erngii epi ei mendpił piin!” pa nim.

²⁴Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngum, “Wumb endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman to piinarpı kin, eim ond peri ei kou sipi, na bii konu ekii simba. ²⁵Wu endi eim nge noman konj peng ka moł ni piimba wu, ei eim noman konj am ba. Wu endi na nge piipi erang, eim noman konj am ba; ei eim noman konj ei nga sipi orung simba ku. ²⁶Wu endi eim mei eke epi piipi si kułou topu er mułang, eim noman konj kułmba ei, mei eke epi er sipi orung simba mił nenj? Nga eim epi nipe endi eim noman konj ei nga top er sipi orung simba ei epi sinałim. ²⁷Na tonu epin si kindip, mani op wu kingam tałip onj. Kunum ei Arnan Gos nge tiłang owundu ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum eke, na ek keimi ni pendind mił keimi tor omba ei, en enim oł erngii mił yi ku, Gos eim enim kumep orung kindimba.” pa nim. ²⁸“Na ek keimi nip enim ngond, wumb kombur ya eke angıłmin wumb ei, konj mułngii. Mułangin, na wu kingam ei king mołup ombii,” pa nipi ngum.

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kułum
(*Mak 9:2-13; Luk 9:28-36*)

17 ¹Pe kunum angıł orung nga endeim poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung owundu endi eke tonu punjung. Komung ei am ei tonu sim konu, en enim mendpił mulnjung. ²Jiisas nge ngenj ei nga ngenj endi eipi mił peng kenjing. Eim kumb ningıł ei eni topu tiłang enim mił, yi tiłang owundu erim. Nga eim alap eke kuru mił tiłang erim. ³Moses kin Elainja tał ouni tor okuł, Jiisas eim kin ek tangk kenjing. ⁴Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim, “Owundu, sinim ya mołmun ei ka wii. Nim kaplı nin kin, ya eke na ngii tika tekliki tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses nge; nga endi Elainja nge,” pa nim. ⁵Ek nipi mułang, kupu kuru tiłang owundu erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu ei opu wu kei kin pełi erim. Erang, kupu tuk eke Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei na nge kingam, na eim kin noman ka wii ngond. Na eim ka wii piind; nga enim eim ek piingii.” ⁶Jiisas nge ekii sik ełmin wu ek ei piik, mund mong erik, mani mei

ele puk pinjing. ⁷Jiisas eim mandi opu, wu ombu embɫim. Ambɫipi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim. ⁸Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpiɫ muɫum kenjing.

⁹Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ele opu, wu kingam miɫ moɫpu koɫpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor pangɫi,” pa nim. ¹⁰Jiisas eim nge ekii sik eɫmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbiɫ erang lo ek emb tok moɫmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?” ¹¹Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, oɫ kanim kanim ei er kun ermbe nge omba. ¹²Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om miɫ pii kun enenjing. Enarik, en enim noman ele eim kin oɫ kanim kanim erik enjing. Yi miɫ ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ele om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.” ¹³Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik eɫmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noɫ wii pendɫim wu ei, kin ninim ni piinjing.

Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim

(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)

¹⁴Pe puk, wumb tiɫap owundu endi tor onjung konu ele, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii poɫpu, eim simb ele mani opu moɫpu mei ele pim. ¹⁵Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangi ei noman wulu miɫ pang, pupu dup peɫ ele puɫum; nga noɫ tuk pupu, eim ka mulaɫim mon. ¹⁶Na sip tu wup, nim nge ekii sik eɫmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kapɫi ka enenjing mon!” pa nim. ¹⁷Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tiɫap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin kongun er moɫamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii poɫ tungii? Enim kangi ei na kin tu wei!” nim. ¹⁸Jiisas kangi ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangi ei pe mendpiɫ ka wii muɫum. ¹⁹Jiisas eim nge ekii sik eɫmin wu mendpiɫ ok, Jiisas kanik ek nik kii sinjing. “Nimbiɫ erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?” ²⁰Eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim pii gii aninga mendpiɫ pim. Peng kin, enim ermin ni enjing kapɫi enerim. Na enim kin ek keimi nip enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbii mong miɫ yi pim kin, enim mei komung ya paɫim ei mon, pukun orung ele pui,” nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kapɫi erngii. ²¹Ba andɫam eipi endi seng, gui kis ei miɫ to kindmin miɫ mon. Ba prei erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpiɫ paɫim. Epi endi eipi kapɫi enermba mon.”

Jiisas Eim Koɫpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim

(Mak 9:30-32, Luk 9:43b-45)

²²En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii sik eɫmin wumb ngum. “Na tonu epin mani mei ele op wu kingam moɫ.

Mołamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angil ełe ngungii ei, piip nind.”²³ Nipi yi nim, “Pe na to kundangin kułmbii; tukpu konu pep kunum tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii,” pa nim. Jiisas eim ek yi neng, eim nge ekii sik ełmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.

²⁴ Ekii se puk, Kapaniyam konu ełe tor punjung ni men ngii owundu ełe andik men ngii ku takis siłmin wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, “Enim nge ek emb topu ngołum wu, men ngii owundu ełe ku takis tołum min mon?” a nik. ²⁵ Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Owa, eim enim.” Nga Piisa eim pupu ngii ełe nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, “Saimon, nim noman nipe noman piin? Ya mani mei ełe wu num ei eim kingam amb seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum ełe wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?” pa nim. ²⁶ Piisa ek nipi yi nim, “Wumb tiłap eipi kin ngołmun,” pa nim. Jiisas ek nipi ngum. “Yi erpi kin, eim nge kingam ku ni epi ngopu orung kindnermba. Yi mił, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku,” pa nim. ²⁷ “Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun, noł gopu ełe omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu ełe ambił aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tiłap ouni ngunjii; ei kaplı ermba,” pa nim.

Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum
(*Mak 9:33-37; Luk 9:46-48*)

18 ¹ Kunum ełe Jiisas nge ekii sik ełmin wu ok kin ek yi ninjing, “Wu nii endi Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpił mołum?” ² Jiisas eim kangi kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ełe engndim. ³ Eim ek nipi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangil kembis mił ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk punerngii. ⁴ Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piinarpi mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani kindpi mołum kumb ełe ba. ⁵ Nga wu endi na nge embe ełe piipi kangil ei mił ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ełe nirik simba wu ei, na yi ku, ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ełe nirik simba,” Jiisas eim ek yi nipi wumb ngum.

⁶ “Wu endi opu, na kangil mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpił ei eim simba. Ba wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ełe kan kulk sipik, ep noł mii ełe to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba,” pa nim. ⁷ “Mei wumb kaimb kis piind. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, oł ei mił tonu ołum. Ba wumb nii endi wumb ei oł yi mił erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin oł embin tui kis endi ei eim kin tonu omba.

⁸“Pe nim simb min angil ei endi Gos buł ngopu ermbii ni erim kin, endi kilpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angil endeim ei peng konu ka ełe punjii ei ka. Simb angil orung orung ouni pimba ei, dup konu tukpu ełe mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mułmba. ⁹Pe ninim ningil ei erang kin Gos buł ngokun si kindkin en kin kapli ninim nge ningil kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj mulnjii. Nim ningil endeim peng konj mulnjii ei kapli, ba nim ningil tał pim kin, nim oł kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei kis.”

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin

(Luk 15:3-7)

¹⁰“Enim kan kun er mułngii; tuk kangil kembis mołmun ei epi wii mon. Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep ełmin ei, na Ernann tonu epin mołum ei mandi mołmun piıłmin. ¹¹(Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ełe op telim moł. Mołamb, wumb am punjung ei, sip orung simbii nge onj.) ¹²Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99 pei tonu komung ełe mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am pum ei kurpu ba. ¹³Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjing ei kin ka wii piinałim mon. ¹⁴Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangil kembis mołmun ei am punerngii ni piinim.”

Engnjing Oł Kis Ełim Ei, Nik Ka Ełmin Oł Ei

¹⁵“Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba eł ełip mendpił konu koi erkił ek ningil. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si orung sinjii. ¹⁶Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen, enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek ninim mił yi erngii. ¹⁷Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tiłap men ngii endi wumb mołmun ełe sipnjii. Nga eim Gos nge tiłap wumb ei ningii ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu, ni ku takis sipi ełmin wu ei mił mołum.”

¹⁸“Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ełe oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ełe enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba. ¹⁹Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ełe mołmun ei wu tał eł ełip noman ende sekił prei erkił,

epi endi simbił ningił. Ei na Ernana epin mołum ei, kaplı paki tumba. Topu singił, epi ei ngumba. ²⁰Keimi, wu tał min tekliki mił molk, na nge embe piik tuk kułou tungii ei, na op tuk ełe op mułmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendiłim, Ei Nge Ek Ekin

²¹Kunum ełe Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimerii na engnan opu oł kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angıł orung nga tał min?” ²²Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angıł orung nga tał nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oł kis ermba, ei kil ngunjii,” pa nim. ²³“Yi mił eran, Gos sinim tep er mołum oł, ei yi mił king owundu endi mołpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim mołum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi ełim. ²⁴Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendıłmin ei, akip orung simbił nipi kongun pułngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wunjung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim. ²⁵Ba wu ei ku kaplı ngo orung kindmba mił pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei mołpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambıłim noł nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim. ²⁶Yi mił neng kin, wu ni opu, king enim konu simb ełe mani mei ełe pepi, ek dinga nipi yi nim. ‘Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na kindan andip kaplı ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kaplı ngo orung kindmbii,’ pa nim. ²⁷Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kaplı ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, ‘Epi endi ngunerii mon ku!’ nim. Nipi, nga eim noman ełe to piinerim mon.

²⁸“Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambıł gii nip, yi nim, ‘Na ku sikin no pendin ku, kaplı pe mendpił ngo orung kindnjii!’ pa nim. ²⁹Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ełe ming gopsing pii połpu ek dinga nipi yi nim, ‘Nim na kaimb piin kin, kaplı kui er mułan, na andip kaplı, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.’ ³⁰Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ełe pindamb, ‘Kaplı, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,’ nipi yi nim. ³¹En enim kongun wu endi oł ei kanik, noman embin to kis piinjing. Piik, puk, wu owundu mułum konu kanik erim oł mił pei nik, wu owundu ngunjung. ³²Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj. ³³Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbił erang yi mił enen?’ ³⁴Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii kindnjing ełe pepi mołum. “Eim wu owundu kin ku sim mił ngopu poru nipi, eim kaplı kan ngii ełe si kindpi tor omba,” pa nim. ³⁵Jiisas eim ek nipi poru nipi

yi nim, “Pe en enim nge noman eŕe enjing oŕ kis ei si kindnenjing kin, na Ernani tonu epin moŕum, ei enim kin yi ku ermbe,” pa nim.

Jiisas Ek Nipi, “Amb Sik Nga Si Kindnerngii,” Ek Ei Nim
(*Mak 10:1-12*)

19 ¹Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu owundu ei si kindpi, pupu noŕ tungun orundung Jorani konu eŕe pum. ²Wumb pei eim pum konu ekii se punjung; ening pim wumb pei tu wunjung, ei er ka erpi yi erim. ³Lo ek emb toŕmun wumb ei, ok Jiisas nimba ek piimin nik, kii sik yi ninjing, “Wu endi kapŕi eim amb kiŕpi to si kindmbe ei, sinim lo ek eŕe kapŕi yi ermbe ninim min mon?” ⁴Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei ger kinenjing min? Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim ei kumb ok wu kin amb taŕ eririm.” ⁵Ek yi nim, “Peng kin, wu ei eim mam arim si kind opu, eim ambim kin o dambiltpi ende punjnguŕ. Pukuŕ, wumb taŕ nga o endeim molkuŕ poru ningiŕ. ⁶Yi miŕ wu amb wumb taŕ mon, wumb endeim. Gos epi erpi ende kindpi pendnim ei, pep poru ninim ei, nga wumb endi to eipi eipi kindnermbe mon.” ⁷Wu ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nimbiŕ erang Moses lo ek yi niŕim, wu endi amb kiŕpi tumba ei, pipe mon endi eim ambim ngopu, kapŕi si kindmbe nirim?” ⁸Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Moses enim embnjing to tor kindngii nirim ei, nimbiŕ erang Moses nirim ek ei enim piinarik, buŕ ngok yi erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok Gos epi kanim kanim pei eririm kunum eŕe oŕ yi endi tonu wang enaŕmin mon. ⁹Pe wu endi eim ambim eim kin mandi mularpi, wu eipi kin ningiŕ erang wu ei eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj simba ei, Gos nge lo ek ei wu to kis enim, oŕ kun paŕim miŕ enanim,” pa yi nim.

¹⁰Jiisas eim nge ekii sik eŕmin wu ombu, ek nik ngok yi ninjing, “Oŕ yi pimbe ei, wam ambim taŕ, eŕ elip kongun nikiŕ kun erngiŕ, yi pimbe ei wu pupu, nga amb konj sinermbe; nga amb yi ku pupu wu konj punermbe mon ku.” ¹¹Jiisas eim ek yi nim, “Ek ei na nip ngond, ‘Ei wumb pei pei kapŕi erngii oŕ miŕ mon. Ba wumb Gos kapŕi paki tang ermbe wumb ei, kapŕi nanim nind ek ei kapŕi piyangŕi,” pa nim. ¹²“Pe mani mei eŕe wu kanim kanim amb sinaŕmin wu moŕmun ei, puŕ kanim kanim paŕim. Nimbiŕ erang, kombur menjing yi mengpi pendrim miŕ; nga kombur wumb erangin moŕmun miŕ; nga kombur en enim amb sinaŕmin ei nimbiŕ erang, en enim Gos sinim tep enim kongun eii ekii sik puk muŕngii. Wumb ombu ek emb toŕum ek, ei piik ekii sik erngii.”

Jiisas Kangiŕ Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum
(*Mak 10:13-16; Luk 18:15-17*)

¹³Kunum eŕe, wumb kangiŕ kembis kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim kangiŕ peng eŕe ambiŕpi, Gos kin prei erpi ngumba, ni tu wuk ba

Jiisas nge ekii sik ełmin wu molk. “Kangił tu wuk ei mon,” pa nik. ¹⁴Jiisas yi nim, “Enim kangił ei kun erangin nam kin wangin, enim mon nik yi enerngii mon. Nimbil erang Gos sinim tep enim oł, ei kangił yi mił mułngii wumb ei tuk pungii,” pa nim. ¹⁵Pe Jiisas eim angil peng ełe ambilpi, Gos kin prei er nipi, yi er poru nipi pendpi, konu ełe si kindpi pum.

Kangi Wu Epi Pei Sim Wu
(*Mak 10:17-31, Luk 18:18-30*)

¹⁶Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi nim, “Ek emb tołum wu, na oł ka nimbil oł endi erip, kaplı noman konj kunum kunum ei sip kin, konj kunum kunum mołup simbii?” pa nim. ¹⁷Jiisas yi nim, “Nim na nimbil erang na kin epi ka ei kii sikin? Epi ka endi ermbii ek ei noman to piikin nin, wumb endeim mendpil ka mołum. Pe nim lo ek pałim mił piikin, ekii sikin kaplı noman konj kunum kunum mołum ei sinjii.” ¹⁸Wu ni kii sipi yi nim, “Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi pałim; nim wumb endi to kundnenjii mon! Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba mon! Nga wumb eipi nge epi waning enenjii, mon! Nga wumb endi kin kankin ek kend to ngunenjii, mon! ¹⁹Ninim arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga ninim noman kultun mił yi wumb eipi mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,” Jiisas yi nim. ²⁰Wu kangi wu ni yi nim, “Na kumb ok kangił kembis kin moł lo ek ombu ekii sip poru nił; nga na nipe epi endi nga ermbii?” ²¹Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpil mułmbii ni piin kin pukun, ninim epi pei wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi mił en kin, nim epi ka wii pei nga tonu epin simba sinjii; nim kaplı nanim ond konu ekii sinjii,” pa nim. ²²Pe wu ei eim ek ei piipi eim noman embin to piim. Nimbil erang wu ei eim epi kanim kanim pei sałim.

²³Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik ełmin wumb ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbil erang eim epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ełe kindnermba mon. ²⁴Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim kung gui ondu ełe tuk ombii ni ermba, ei kaplı enermba mon! Nimbil erang ei kung gui ondu ei dinga owii sałim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim pei sałim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii mendpil pałim,” pa nim. ²⁵Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing, “Wumb nii endi kaplı noman konj kunum kunum mułmba ei simba?” ²⁶Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi oł yi ei kaplı enerngii ba Gos eim kaplı epi kanim kanim pei ermba.”

²⁷Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi

simin?”²⁸ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei eŕe wu kingam moŕ. Moŕamb, na opu tiŕang owundu sipi king moŕuŕum peŕ eŕe muŕmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peŕ engki nga taŕ simba konu eŕe muŕngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er muŕngii,” pa nim.²⁹ “Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noŕ nin arim mam noŕ nin nga eim kangi ambii nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermba, ei kapŕi eim si kindpi omba epi miŕ sipi, nga mering pei mendpiŕ pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum muŕmba ei simba ku.³⁰ Ba wumb nii endi pe opu kumb eŕe bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb eŕe ba.”

Ond Wain Taŕmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

20¹ “Keimi Gos sinim tep enim oŕ ei yi miŕ, wu endi eim noŕ wain ond pin seng eim pupu kongun wu simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noŕ wain kongun erngii nge nip purum.² Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain taŕiŕim konu eŕe puk kongun erngii nge nipi kindim.³ Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top eŕmin konu eŕe wu kombur wii angk kongun endi enenjing.⁴ Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, ‘Enim yi ku puk noŕ wain konu eŕe kongun erngii,’ pa nim. ‘Erik muŕangin kin na enim kongun erngii miŕ ku ngumbii.’⁵ Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top eŕmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum.⁶ Nga pou pou nipi emii pimba erang kin, eim nga epi top eŕmin konu eŕe pupu kenim ni wu kombur nga eŕe piram angik mulnjung. Muŕangin kin eim pupu yi nipi kii sim, ‘Nimbiŕ erang enim ya eŕe angik muŕangin kunum wii miŕ poru ninim?’⁷ Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, ‘Sin kongun ngumba wu mulaŕim.’ Pe eim ek nipi yi nim, ‘Enim yi ku puk, noŕ wain konu eŕe kongun yi ku erngii,’ nipi kindang punjung.

⁸ “Konu eni mani pupu poru nipi emii ermba. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep eŕim wu kanpi yi nim, ‘Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,’ pa nim.⁹ Pe tep wu ni yi nim, ‘Konu pou pou nipi emii pimba erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!’ Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum.¹⁰ Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, ‘Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,’ ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum miŕ yi ku en enim ngum.¹¹ Ngang sik pendik, ond wain kin kongun wumb kun

tep etim wu ei kin ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung. ¹²Ngok yi ninjing, 'Wu ekii se kongun enjing ei konu eni endi pei enenjing mon, ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu kongun owundu enjpin,' nik yi ninjing. 'Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku ngun mił sin yi ku ngun,' pa ninjing. ¹³Wu ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei opu, eim ek yi nipi orung kindpi kongun wu endi mołum konu ngum. 'Wu puł, na nim kin oł kis endi enand mon. Ba enim na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei enim na kin kapli ninjing,' pa nim. ¹⁴'Nim ku se mengkin ninim ngii konu pui!' a nim. 'Ekii sik ok kongun enjing wumb ei, enim ku ngunj mił, yi ku ngumbii end,' pa nim. ¹⁵'Pe na nam ku kumep ei kapli wumb ngop, nga sip kongun epi end ermbii. Ei na kapli ermbii min? Enim na ku ete kanik, pei simin na wu ka mołum ni piinmin min?' Ond wain arim ek yi nipi ngum. ¹⁶Jiisas eim ek ei nipi poru nipi yi nim, "Pe nga wumb kombur en enim kumb simin ni piik mołmun wumb ei, nga ok ekii singii. Nga ekii sik ongii ni piinmin wumb ei, ok kumb singii," pa nim.

Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Kolpu Konj Ba Nge Nim

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

¹⁷Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni pupu, eim ekii sik etmin wu engki nga tał sipi sipim. Andlam ete puk, Jiisas eim ek nipi eim nge wu ombu mendpił ngum. ¹⁸"Piiyei!" a nim. "Pe sinim Jerusalem konu tonu bin onmun. Pamin! Na tonu epin si kindip mani mei wu kingam moł. Mołamb, na sik sipik, kułmał katiłmin wumb nga lo ek piłmin wumb ei kin ngungii. Ngangin kin, wumb ei kos piik, nga na to kundngii nge nik piik erngii," pa nim. ¹⁹"Nga na wumb ei sik, sipik, wumb tiłap eipi endi ngungii. Ngangin, wumb ei sik, na kepii tok, na kin ek kanim kanim nik, ek korum tok sipik, ond peri ete to kundngii. Nga kunum tekliki tukpu ete pep, nga angip op konj bii," pa nim.

Jeims Kin Jon Teł Menjngił Epi Dinga Endi Kii Sim

(Mak 10:35-45)

²⁰Kunum ete, Sependii ambim eim nge kingam tał sipi opu, Jiisas mułum konu tu wupu, eim mei ete ming gopsing pii połpu kan, mani kan pepi prei erpi Jiisas kin epi endi kii sim. ²¹Pe Jiisas yi nim, "Nim epi nipe sinjii nin?" Eim ek yi nipi Jiisas kin orung kindim, "Ekii se ninim king mulnjii kunum ei, na kangi tał okuł, endi nim angii tunding mułang kin, endi opu nim angii taring mułang. Molkuł, etip Gos nge wumb tep er mułnguł." ²²Eim ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim kii sinmin epi ei, enim pii poł tunanmin, mon! Pe enim kapli na epi embin tui owundu pe ko wumbii er moł mił, enim yi kapli ko wungii ku? Nga pup ond peri ete kułmbii mił, enim yi ku kapli erngii min?" En enim

kapli ninjing, “Sin kapli yi ermin.”²³ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Keimi, elip kapli na epi embin tui ko wumbii mił nga elip yi ku pukul epi embin tui ko wungul. Ko wukul yi erngił ei kapli. Ba okul endi angil tunding mułang kin, nga endi angil taring mułang yi erngił, ei na kongun mon! Elip ngumbii mił pinałim. Wumb nii endi nanim Arnan ok konu ełe mułngii pa nimba wumb ei kapli ok konu ełe mułngii,” pa nim.

²⁴ Jiisas eim ekii sik ełmin wu engki kei, wu angim angim tał ek ei piik kin, wu angim angim tał kin kis piik, noman embin peng yi erik muljung. ²⁵ Ba Jiisas eim wu ombu wii tang, wangin eim ek yi nim, “Enim piinmin ya mani mei konu ełe wu king wu ei, wumb tiłap eipi ei to mani kindiłmin, en enim wu owundu ombu molk wu amb ek nik ngok yi ełmin piingii,” pa nim. ²⁶ “Ba oł ei nge, ya sinim mołmun konu ełe yi tonu onermba mon. Wu endi tuk wu owundu mułmbii ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim kongun wu mendpił mołpu, eim embe ambil mani kindmba. ²⁷ Wu endi eim mołpu o kumb ełe bii ni piimba, wu endi enim mołmun konu ełe tuk mułmba, ei eim kapli kongun wu mił enim eim no kulkul se mułangin kin eim enim kanpi kun erpi se mułmba. ²⁸ Yi mił, tonu epin si kindip mani mei ełe, na wu kingam mołup yi mił ermbii oł. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip onenj mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri ełe kułamb, na miyem ełe wu amb pei sip, orung simbii nge onj,” pa nim. (Ek ei eim ermba nge ei piipi nipi ngum.)

²⁹ Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tiłap pei Jiisas pum konu ekii se punjung. ³⁰ Ningił tumbun mułum wu tał, andłam wer ełe molkul piinjngił ni Jiisas andłam ełe ek tengpi o pang, piikił wii dinga tunjungul. Tokul ek dinga nikił yi ninjngił, “Gos kindim wu Krai nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge tiłap wu sił kin kaimb sinjii.” ³¹ Wumb pei onjung wumb ei ok kin wu tał wii tokul yi ninjngił, “Wu ei kin ek tingnenel mon!” pa ninjing. Ba wu tał wii dinga tokul nga yi ninjngił, “Owundu, nim Deipis nge tiłap wu nim sił kin kaimb sinjii,” pa ninjngił. ³² Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, “Na elip kin nimbił oł ermbii ninmbił?” ³³ Wu tał ek yi ninjngił, “Owundu, nim sił ningił ei er ka enjii nipił ninmbił ninjngił.” ³⁴ Jiisas eim wu tał kin kaimb sipi, eim wu tał ningił eł embiłang, pe sikir wu tał ningił ka wii seng kankił, Jiisas pum konu ełe ekii sikił punjungul.

Jiisas Jerusalem Konu Wu King Mił Pum
(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

21 ¹ Andłam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu ełe komung Olip ełe tor puk, Jiisas eim ekii sik ełmin wu tał nipi kindang ok punjungul. ² Jiisas eim wu tał kin ek yi nipi ngopu kindang punjkuł. “Ełip punmbul konu ełe alting mandi konu kembis endi sałim

konu eŧe, kung dongkii endi waŧ kin, kan kulk kindnjing paŧim ei, pe eŧip kan poskiŧ se mengkiŧ, na kin tu weŧi!” a nipi, kindang punjnguŧ. ³“Eŧip pangŧi, wu endi eŧip kii sim kin yi ningŧi, ‘Owundu eim kongun peng simbiŧ onmbuŧ pa ningŧi.’ Nengiŧ, ngumba,” pa nipi yi nim. ⁴“Epi ei tonu onum ei, Gos oŧ ekii se ermba piik niŧmin wu ek yi nik pendik miŧ pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim,” yi nim.

⁵“Enim Jerusalem moŧmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giyyeng giyyeng ni opu, kung dongkii waŧ eŧe mendpiŧ moŧpu onum.”

⁶Jiisas nge wu taŧ kumb se pukuŧ, Jiisas yi ereŧ nim miŧ, pukuŧ enjngŧi. ⁷Wu taŧ kung dongkii mam, waŧ taŧ tu wukuŧ, eŧ eŧip tor konduk gulk tonu kung dongkii eŧe kin sengŧi, Jiisas eim tonu pupu peŧ eŧe muŧum. ⁸Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulk sipik, andŧam eŧe kumbuk sinjing. Wumb kombur ond onguŧ tok sipik, andŧam eŧe sinjing. ⁹Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu eŧe puk, wii dinga tok yi ninjing, “Deipis nge kingam eim embe ambiŧ tonu kindamin tonu pangŧi. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe eŧe onum. Gos embe am ei tondrung pangŧi!” pa nik yi ninjing.

¹⁰Jiisas Jerusalem konu owundu eŧe tuk pang, wumb kanik, puku sik noman kanim endi eipi miŧ piik. “Wu ei nii?” yi ninjing. ¹¹Wumb punjung wumb ei yi ninjing, “Wu Gos oŧ ekii se tonu omba ei piipi niŧim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu eŧe wu,” pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Eŧe Pum
(*Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22*)

¹²Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin kuŧmaŧ keŧngii enjing. Wumb en enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu peŧ eŧe ku mong erik kin, nga epi top erik, mulnjung wumb ei to puŧpeŧ topu, nga peŧ ambiŧpi sipi ak topu yi erim. Nga kei ni peŧ eŧe ku sek enjing wu ei mulnjung konu peŧ eŧe, ambiŧpi sipi ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung. ¹³Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek yi miŧ ninim, ‘Gos nanim men ngii ei prei eŧmin ngii ningii,’ pa nim. Ba enim ngii ei erangin kin epi waning wumb miŧ ngii saŧim,” pa nim.

¹⁴Jiisas eim Gos men ngii owundu eŧe moŧpu yi nipi muŧang, wumb ningŧi tumbun muŧum wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim. ¹⁵Ba kuŧmaŧ kaŧiŧmin wumb ei ni lo ek piŧmin wumb ni molk piinjing ni, eim jep oŧ erpi erang, kangŧi nirik Gos men ngii owundu eŧe molk wii dinga tok ‘Osana,’ ninjing ei, nik kin ‘Deipis nge tiŧap ende kingam,’ yi ninjing, ei wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing. ¹⁶Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Nim ek ninmin ei nim piin min

mon?” Nga Jiisas ek nipi orung kindim, “Na piind, enim Gos ek ei gerik piinenjing min? Ek ei yi ninim,

‘Kangił kembis menjing am nok mołmun, ni kangił dinga mił mołmun ei, Gos eim erpi gupu ełe nanim embe ambił tonu kindngii nipi yi ninim,’ pa nim.”

17Pe eim Jerusalem konu owundu ełe mulnjung ei si kindpi, tor pupu Besanii konu kembis ełe emii peng pupu mułum.

Jiisas Ek Neng Ond Pik Kułum

(Mak 11:12-14,20-24)

18Mołpu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim kuni tum. 19Tang, kenim ni ond pik mong nołmun ond endi engim, ei pupu kenmbii nipi andłam ełe pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon! Onguł mendpił erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, “Nim nga ond mong nga tunerii mon!” Yi neng kin, ond ni sikir kułum. 20Jiisas eim nge ekii sinjing wumb oł ei kanik puku sik endnjing. Andik ek yi ninjing, “Nimbił erang ond ei sikir kuułi enim?” 21Jiisas ek nipi eim nge ekii siłmin wumb ngopu yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpił peng, enim noman tał sinerang mulnjung kin, na ond pik ełe enj oł ei mił enim yi erngii. Ba enim oł yi mendpił enerngii mon! Pe nga enim pii gii mendpił molk kin komung owundu pałim ek dinga nik, ‘Komung pukun ep noł ełe mani pui ningii, ei kaplı ba,’ ” pa nim. 22“Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kaplı singii.”

Wumb Jiisas Kii Sinjing, “Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?”

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

23Jiisas Gos men ngii owundu ełe orung opu, ek emb topu wumb ngopu mułum. Mułang kin, Jura wumb nge kułmał kałiłmin wu owundu ni Esrel wu num kombur ok eim kanik yi ninjing. “Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?” 24Jiisas ek nipi yi nim, “Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbii. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii,” pa yi nim. 25“Jon wumb noł pendiłim wu ei noman dinga ei jiki mił orung tonu om? Pe oł ei Gos epin konu mani om min mei mani wumb ngenj ełe om?” Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, “Pe sinim oł ei Gos epin nge epi epin konu ełe mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi mił nimba; ‘Kaplı, nimbił erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing? 26Ba pe sinim nimin oł ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong kułmun. Kułpun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbił erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu,” ei yi ni piinjing.

²⁷Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, “Sin piinanmin,” pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, “Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunermbii.”

Wu Endi Kingam Tał Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

²⁸“Ba enim er piinmin mił nenj? Wu endi kangi wu tał meng seng mulnjunguł. Arim pupu, kingam kumna mułum konu kanpi ek nipi yi nim, ‘Nim pukun pani aka pin kongun erii!’ nipi kindim. ²⁹Kingam yi nim, ‘Na punermbii,’ nim, ba nga ekii se pum. ³⁰Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, ‘Owa bii,’ nipi, nga ekii se punerim. ³¹Pe kangi wu tał kangi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?” Wumb yi ninjing, “Kingam kumna arim nim ek ei ekii sim,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis siłmin wumb ni amb wu eipi eipi ningił erik endnjing amb, ni wumb ombu oł kis mendpił er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er mołum konu tuk pungii. Nimbii erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing eke pungii. ³²Nimbii erang, Jon opu oł kun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis siłmin wu, ni amb wu eipi eipi ningił erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim oł ei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon,” Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung

(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³“Enim wu num wumb tep ełmin wu ek ekin endi nga nimbii end piieyi!” Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi tełim, konu eke teł mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung eke, noł wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep mułngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur eke kongun top siłmin wu er noł wain mulei nipi pendpi, eim konu turii endi eke pum. ³⁴Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, noł wain arim eim kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er mołmun eke pangin eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung. ³⁵Pe kongun eke wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu ombu ambii gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepil tok, wu endi ku tok kindnjing. ³⁶Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok kindim mił mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep er mulnjung wumb kembin ei ok oł ei ku nga enjing. ³⁷Pe ekii se mendpił, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim. ³⁸Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam mendpił wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, ‘Kang wu onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim

to kundamin! Yi erpin kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,' pa ninjing. ³⁹Nik, kangi wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung eke to kundnjung.

⁴⁰“Pe enim er piinmin mił nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mołmun wu ombu kin nimbił oł ermba ei piinmin min?” Jiisas yi nim. ⁴¹Wumb ek yi ninjing, “Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmba mendpił. Nga kuni wain pin arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top siłmin er noł wain konu eke mułei nipi pendmba. Wumb eke ouni wain arim nge kuni wain ngungii,” pa ninjing. ⁴²Jiisas ek yi nim, “En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon? Ei yi nim,

‘Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi si tor kind si kindnjung ku ei, pe ngii ekin mił orung opu tonu opu ku dinga wii pałim. Ku ninim ei Jiisas eim ninim, Gos owundu eim oł ei erang tonu onum ei, sinim kan ka wii kaninmin.’

⁴³“Yi mił peng kin, na enim kanip nind,” Jiisas yi nim. “Gos sinim tep er mołum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tiłap eipi endi Gos sinim tep er mołum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos oł kun ka erngii. ⁴⁴(Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku peł eke pim kin, eim topu pułpeł to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj eke pim kin, wumb ei topu kiłpi topu pułpeł topu, dup sik mił eipi eipi kindmba,” Jiisas yi nim.)

⁴⁵Pe kułmał kałiłmin wumb owundu ni lo ek piłmin wumb Jiisas eim ek ekin ei piinjing ei eim wu kei kin ninim ni piinjing. ⁴⁶Piik, eim ambił gii nimin ni piinjing, ba wumb pei mołumun nik mund mong enjing. Wu amb en enim yi piinjing, “Jiisas eim Gos oł ekii se ermba oł ei piipi niłim wu, ni piinjing.

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Eririm

(Luk 14:15-24)

22 ¹Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim. ²“Gos sinim tep er mołum oł ei nge oł konj mił, king endi oł yi erim. Eim kingam amb simba erang, eim kuni owundu erim. ³Kumb ok, wu king eim nge kongun wumb kindpi, wumb kanik yi ningii, ‘Na kangi amb simba kunum kuni owundu er simbii, ok nungii,’ nirim. Pe kuni owundu nungii kunum ei mandi erang, king ei eim nge kongun wu ombu kindang, wumb andik nengin, wangin neng, puk, wumb kanik nik, ba wumb kan nirim wumb ei, ‘Onermin mon!’ ninjing. ⁴King ni nga eim kongun wu kombur kindpi yi nirim, ‘Enim puk yi ningii, “Na kung kou top nui, epi owundu pei sipi, kangi amb simba kuni pei kun er sepi mołum, enim ok, kuni nungii. Wei!” Nim nik puk yi nei!’ nipi kindim. ⁵King ei nge kongun wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek ei piinermin nik wumb, en

enim si kindik, eipi eipi puk. Kombur en enim ku singii kongun erngii nge puk; nga kombur en enim aka pin kongun erngii nge eipi eipi puk. ⁶Ba wumb kombur king nge kongun wu ombu ambii gii nik, kepii tok, kombur to konduk erik. ⁷Erangin kin, king eim popu sipi, eim nge opu wu ombu kindang puk, wumb ombu ambii gii nik, ei eim kongun wumb to kundnjung wumb sik to kundngii, nga konu orung orung pei dup kindangan, ‘Nangli,’ nirim. ⁸King ni eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi nim, ‘Na kuni owundu wumb nungii ninj wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii tunj ei, en enim enmin o ei kapli enanim. ⁹Yi palim ei piik enim puk, andlam eke molk wumb eipi ongii ei, nik tu wangin ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei nungii,’ pa nipi, kindang punjung. ¹⁰King eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk konu orung orung pei puk, wumb kanik ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing. Nengin, wumb ok eim kingam amb simba erim konu ngii nirik molk piki tunjung.

¹¹“Wumb wu amb ok mutangan kin, king nirik pupu wumb ok muljung ei kenmba nge nirik pum. Pupu kenim ni, wu endeim eim wu endi amb simba erang konduk kindiimin kon ei, kindnerim mon. ¹²Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu pu, nimbii erang nim kuni owundu wu endi amb simba erang konu nirik on, ba konduk kindiimin kon ei kindnan?’ Ba wu ei eim ek nimba ek pinerim mon. ¹³King ni kongun wumb kanpi kin ek yi mi nim, ‘Enim wu ei simb angii eke kan tok, olkup to anda emii enim konu eke pindangan pengii!’ pa nim. ‘Emii kunum eke wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu mong kongpu nopo mutamba,’ ” pa nipi yi nim. ¹⁴Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos eim wumb pei ngii nirik wii tum ba wu kopur endeim endeim ni eim ngii eke nirik wangin,” a nim.

¹⁵Lo ek piimin wumb en enim ek nik piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambii gii ninin, ei nipe ek nipin ambii gii ninin?” ¹⁶Pe enim lo ek piimin wumb ei nge kongun wu kombur kin King Eros nge kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas mutum konu kanik yi ninjing, “Ek mon wu, nim sin piinmin nim ek keimi niin wu, ninim ek keimi minj nikin, Gos o kun ka eim mi yi nikin wumb ngoon. Pe nim wumb endeim kin noman ngunain, wumb pei noman ende minj ngoon. ¹⁷Pe nim er piin mi nenj ei ni sin ngo? Sinim Rom wu King Siisa kin ku takis ngumon min mon?” ¹⁸Ba Jiisas eim wu ombu noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga nipi orung kindpi yi nim. “Enim ek kend nge wumb, enim ni ek endi nimbii min, yi piik ninmin ei, nimbii erang ninmin?”

¹⁹Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk, na ngangin kenmbii,” nim. Neng, takis ku endi tu wujung. ²⁰Tu wangin, wu ombu kii sim, “Ku min men ni embe ei nii nge motum?” ²¹Wu ombu yi ninjing, “Wu King Siisa nge,” ninjing. Pe eim ek nipi ngopu yi nim, “Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos nge epi ei Gos eim ngungii,” pa nim. ²²Wu onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund mong erik kin, si kindik punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Mił Nenj?
(*Mak 12:18-27, Luk 20:27-40*)

²³⁻²⁴Akip kunum ei mendpił, wumb koltmun wumb ei nge nga konj onerngii yi niłmin wumb ok, Jiisas kin ek nik kii sinjing. Sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses nge lo ek yi ninim, ‘Pe wu endi eim kangil mulerang kułum kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mił endi meng simba,” pa nim. ²⁵“Kumb ok wu angim angim angil orung nga tał mulnjung, ba wu kumna amb ei sipi mułum ei, kułum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge angim ei amb ei sim. ²⁶Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngil ekii ei yi ku erim, yi minj er puk. Puk wu angil orung nga tał pei yi mił erik kolk poru ninjing. ²⁷⁻²⁸Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kułum. Pe nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj sinjing.”

²⁹Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei piinenjing min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek ninmin ei kapli enanim. ³⁰Yi mił ekii se kułii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi mułngii. ³¹⁻³²Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei, na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei yi mił ninim, ‘Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.’ Ek pułe yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei konj kunum kunum mołum Gos ei nge,” pa nim. ³³Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna
(*Mak 12:28-34, Luk 10:25-28*)

³⁴Kunum ełe Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinałmin wumb ei, gupu ełe ek tingninenjing ek ei lo ek piłmin wumb piinjing. Piik, eim mułum konu ełe mandi ok mulnjung. ³⁵⁻³⁶Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi lo ek piłim wu mołpu, Jiisas nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. “Ek mon wu, ek nipe ek endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?” ³⁷Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim nge Owundu nge embe ambil tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka pei Gos Owundu ngunjii. ³⁸Lo ek ei endeim owundu mendpił ei, ek lo ka wii mendpił. ³⁹Nga lo ek endi ei yi mił pałim ku. Ei yi mił, ‘Nim ninim noman ełe kuł ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.’ ⁴⁰Pe ek lo ek tał ei, ek pułe endeim pałim. Ek ei, Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku pałim,” pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Kii Sim, ‘Krais Ei Nipe?’

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹⁻⁴²Lo ek piik ełmin wumb mułangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum. “Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mił nenj? Eim nii kingam?” Wumb ei kanik yi ninjing, “Eim Deipis nge kupam,” pa ninjing. ⁴³Eim ek nipi wumb ngum, “Pe nimbił erang Gos Gui Ka ei Deipis kin neng, Deipis mołpu wu ei, ‘Nam Owundu,’ nim? Eim yi nim,

⁴⁴‘Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angil tundung orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung wumb ongii ei sipi, ninim simb mandring ełe kindmbii,’ pa nim.

⁴⁵Deipis eim nge ek ełe nipi eim, ‘Na nge Owundu,’ ” pa nim. “Nimbił erang wu ei eim nge kupam?” a ninim. ⁴⁶Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii mił wu endi mulenjing mon. Nga kunum ełe pułngun monduk wumb eim kin kał kulk nga ek kii sinenjing mon.

Lo Ek Emb Tołmun Wumb Nin Lo Ek Połmun Wumb Oł Ełmin

(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46; 20:45-46)

23 ¹Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge ekii sinjing wumb kin ouni ngum. ²Eim ek yi mił nim, “Lo ek piłmin wumb kin, lo ek połmun wumb kin puk, Moses nge lo ek dinga nik ngok mulnjung. ³Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei piik, ekii singii. Ba en enim ełmin oł ei, enim ekii sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni tor kindiłmin; ba en enim ek ei ekii sinałmin mon. ⁴Wumb en enim epi oł embin tui tu wuk, wumb pindang ełmin; ba en enim angil mong ełe endeim, wumb paki tok yi enałmin mon. ⁵En enim epi pei ełmin oł ei, wumb keningii ni piik, yi ełmin. Nga en enim ka owundu peng ełe talk, prei ełmin. Yi mił erik, en enim konduk ełe olt, moke kanim kanim ełmin. Yi mił ermin ni piik, epi ei wumb keningii. ⁶En enim noman yi piłmin kuni owundu nungii ei, ‘Sin sinim o pun, peł kumb ełe mułmun,’ ni piłmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ełe mułmun nik, yi piik andiłmin. ⁷En enim yi piłmin, ‘Sin tuk wumb konu ełe endamin wumb molk, sin ek mon wu, yi ningii,’ ni piłmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpił ek mon wu, enim angim angim mułngii. ⁸Ba wumb molk, enim ‘Ek mon wu,’ ninerngii mon! Wu endeim enim nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mułngii. ⁹Ya mani mei ełe enim, ‘Sin erinjpın endi mołum,’ yi ninerngii mon. Enim nge Ernjing endeim mendpił, ei tonu epin konu ełe mołum. ¹⁰Enim wumb molk, ‘Enim wu num peng pim wu,’ yi mił ninerngii mon. Enim wu num endi mołum ei, Krais mendpił mołum. ¹¹Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mił yi mułmba. ¹²Wu endi eim embe ambił tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba. Wu endi eim embe ambił mani kindim kin, ei eim tonu ba,” pa nim.

Jiisas ‘Ek Mon Wu Oł Kis Enjing,’ Ei Nipi Ngum.

(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³“Enim lo ek piik ełmin wumb ni, połumun nik ełmin wumb, enim kan kun er mułngii. Enim noman tał sek enjing wumb. Nimbił erang enim Gos sinim tep er mołum ei andłam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ełe pungii kapłi enanim mon! Nga en enim konu ełe punarik, nga wumb tuk bin ni enmin ei, pei nik yi enanmin ku.

¹⁴“Enim lo ek piilmin wumb ni, andłam ełe prei olt er mułamin kin, wumb keningii nik ełmin wumb ni enim kan kun er mułngii! Enim kend tok nik ełmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ełe epi waning erik, yi ełmin. En enim prei kinan erik, ei enim oł ełmin, ei nge enim kumep kis endi singii,” pa nim.)

¹⁵“Enim lo ek piilmin wumb ni, andłam ełe angk prei olt ermin; wumb keningii nik ełmin wumb ni, enim piik kun er mułngii! Enim nge noman tał er pałim. Enim ep noł ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura nge wu mułmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup konu peł ełe kun tuk ba wu mołum. Ei en enim yi mił ku; ba enim eim kin nengin erpi, eim am oł kis wii erpi, enim to mani kindnim,” pa nim.

¹⁶“Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punałim mił enim; ek eipi eipi nik lo ek ei ekii sik niłmin; ba Gos lo ek ekii sinałmin. Enim ningił tumbun kis mułum; ba nga wumb andłam andan to ngungii enmin. Kapłi enim kan kun er mułngii! En enim ek yi niłmin, ‘Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek keimi mendpił nind. Nipi, angii tonu kindmba wu ei, ek wii mił nimba. Pe wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ełe nik ełe, en enim ekii sik, andłam kun sałim mił punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinałmin mon. En enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii siłmin. ¹⁷Enim ningił tumbun kis mułang, noman wulu pang mołmun wumb! Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol opu kun ka mendpił mułmba min? ¹⁸Pe nga enim wumb molk yi niłmin, ‘Wu endi kułmał kałiłmin konu ełe angpi, ek tonu dinga nipi, ek keimi nind niłim ek ei, enim ek wii niłmin. Nga wu endi kułmał kałiłmin epi sipi, tonu kumo ełe sepi, ek keimi nimba ei keimi, eim yi ku erpi mułangii!’ niłmin. ¹⁹Enim ningił tumbun kis mułang, ek ninmin min, epi nipe owundu? Kułmał kałiłmin epi tonu kumo ełe sepi, epi owundu min? Kułmał kałiłim kumo ei erang, kułmał epi ei kun ka mendpił min? ²⁰Pe wu endi eim kułmał kałiłmin konu kumo ełe kin, ek endi tonu nipi, dinga ermbii nipi ermba ei, tonu kumo ełe epi pei mułmba epi ei kin, ouni ek dinga nimba. ²¹Wu endi men ngii owundu ek tonu nipi, ek ni dinga ermba ei, eim men ngii owundu ełe ni, Gos men ngii nirik mołpu, ku ouni ek dinga nimba. ²²Wu endi tonu epin ek tonu nipi,

ek endi ni dinga ermaba ei, Gos peł mołum owundu ei kin, ouni ek nipi dinga ermaba,” pa nim.

²³“Enim lo ek piik ełmin wumb ni, wumb enim lo ek andan tołmun wumb; enim kan kun er mułngii! Enim noman tał pim wumb. En enim aka pin me min, kuni singin erang, epi engki tu wuk, endeim aninga tonu ei Gos ngok yi ełmin. Ba enim lo ek pei enim si kindiłmin ek ei, nga ekii sinermin mon. Ei ek yi ek, wumb nok tumba kun ka ek ni, oł kun erngii ek ni, noman ka wumb ngungii ek ni, lo ek Gos kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii oł ei, enim si kindnanmin mon! Ba epi lo ek owundu ei oł keimi erngii,” pa nim. ²⁴“Enim ningił tumbun kis mułum wumb molk kin, wumb andłam kun andan tungii enmin min? Ei kaplı enanim mon! Enim epi kembis kembis noman peng kongun er molk kin, ba Gos nge epi owundu ei, enim ambił gii ninarik mołmun,” pa nim.

²⁵“Enim lo ek andan tołmun wumb ni, lo ek piıłmin wumb; enim kan kun erik mułngii! Enim noman tał er pałim wumb. Enim ngenj torung ełe noł was er ka erik mołmun; ba enim noman tuk ei tukrung oł kis pei seng, ei penj mendpił mołmun. ²⁶Enim ningił tumbun lo ek andan tołmun wumb! Enim ming kap tukrung ok was er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj simba ku,” pa nim.

²⁷“Enim lo ek andan tołmun wumb ni, enim lo ek piik nik ełmin wumb; enim kan kun er mułngii! Enim noman tał seng kin, ek tał er nik nik enmin. Ei enim wumb yi mił mołmun ei guimeng tukpu ełe, torung kopung kuru ka kand sengin ka sałim; ba tukrung ełe wumb kułii embił piki topu, epi kis er sałim mił enim noman ełe yi sałim. ²⁸En enim yi mił ku mołmun. Wumb enim ngenj ełe kanik kin, enim wumb ka mołmun ni piinmin; ba noman tukrung orung epi waning ni, lo ek to kindik, oł kis ei tuk ełe piki to mołmun.”

Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Tołmun Kumep Kis Singii

(Luk 11:47-51)

²⁹“Enim lo ek piik ełmin wumb ni, enim lo ek andan tołmun wumb, enim kan kun er mułngii! Enim noman tał peng ek tang mulnjung wumb, enim ek ni tor kindiłmin wumb nge tukpu ełe, kung gui pok ni, kom ku ka wii ełmin. Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei nge, tukpu ka wii ełmin ku. ³⁰Molk ek yi niłmin, ‘Pe sin ok kupenjpın noł mulk kunum ei, sin mołpun kin, kaplı sinim ek ni tor kindiłmin wumb paki tamin, to kundnałmin mon!’ ³¹En enim ek ei niłmin ei, enim ek ni tor kindiłmin wumb to kondułmun ek ei piik niłmin. Enim ek ni tor kindiłmin wumb to kundnjung wumb ei nge tiłap ende molk kin, ninmin,” pa nim. ³²“Kaplı, en enim kupenjing noł ok ełmin oł ei, erik poru ningii. ³³Enim wembii, enim wembii kis nge kingenjing noł; Gos enim kos owundu piimba kunum ei, enim dup konu mendpił pungii. Nimbii erang enim kos ełe tungu erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kaplı enermba

mon. ³⁴Yi paŕim ei piik, pe na ek ni tor kindiŕmin wu kombur sip, noman ka piim wu kombur kin, mon ek toŕum wu kombur kin, Gos ek ka piik tor niŕmin wu kombur kindamb, enim kin ongii ei, enim kombur to konduk, nga kombur sik, ond peri eŕe to kundngii ku. Nga kombur enim men ngii eŕe tungii. Nga wu kombur konu owundu endi eŕe buŕun to sipik, konu owundu endi eŕe tor sipik, yi erngii,” pa nim. ³⁵“Wu kombur mei konu wu oŕ kun ka mulk wu ei, enim to kundnjung ei, enim nge kumep enim kin pei owundu pimba. Gos nge tiŕap wumb kumna kin, Eipel wu oŕ kun ei Jura wumb to kundnjung. Kuŕang kin, pepi, opu opu ni, ekii se mendpiŕ Sekaraiya kingam Berekaia, eim enim tuk men ngii ka eŕe kumo kind sik eŕe to kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj eŕe paŕim. Ei enim pe ya mei moŕmun wumb ei, enim puŕ eŕe enim pe epi kis enim mei eŕe molmun wumb ei, pe kumep kis singii,” pa nim. ³⁶“Na ek keimi nip enim ngond. Kumep pe kis enim wumb tiŕap pe moŕmun wumb ei singii. Nimbil erang, enim wumb oŕ kun ka enjing wumb ei to kundnjung.”

Jiisas Jerusalem Konu Eŕe Wumb Kanpi Ke Nim

(Luk 13:34-35)

³⁷“Jerusalem konu wumb, Jerusalem konu wumb! Enim Gos oŕ ekii se ermba oŕ ei piik niŕmin wumb, enim to kundumun. Nga Gos nge ek se andiŕmin wumb kombur kindang ku, to kundmun nik toŕmun. Kunum kunum na enim nge kingenjing noŕ sip, kuŕou tumbii nip eŕe, ei yi miŕ kei kultu mam ei kei waŕ ombu sipi eim kong mandring kindiŕim miŕ, na yi ermbii nip enj, ba en enim mon ni piŕmin,” pa nim. ³⁸“Enim piinmin! Akip enim ngii konu eŕe wii simba, wumb mulerngii mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb, kangil menjing mulerang moŕmun, ei miŕ muŕngii. ³⁹Keimi na ek yi miŕ nip enim ngond, enim na nga kinerngii mon, molk puk puk ekii se enim ek yi ningii, ‘Gos wu ei kin epi ka wii ngangli, eim wu owundu embe eŕe onum, pa ningii,’ ” Jiisas pa nim.

Jiisas Ek Nipi, “Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba,” Nim.

(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

24 ¹Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge kongun wu eim pum konu ekii se punjung. Puk, eim kin ek nik Gos men ngii angilim miŕ nik, andan tungii nge punjung. ²Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim epi pei ei kan poru ninmin min? Na ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi wii sinermba, pei tangin ku endi pupu, ku endi tang pei ombult mani opu poru nimba.”

Oŕ Embin Tui Pei Tonu Omba

(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)

³Jiisas eim tonu komung Olip eŕe muŕum ni, eim nge ekii siŕmin wu mendpiŕ eim kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, “Nim sin kankin ne!

Kunum nenj kin oł ei tonu omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan, ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?” nik kii sinjing.

⁴Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Mon peng kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu ngumba,” pa nim. ⁵“Nimbił erang, wumb pei ok na nge embe ełe ongii. Ok ek yi ningii, ‘Na nam Gos kindim wu Kraiss,’ pa ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii. ⁶Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan kun er mułngii. Enim puku sinerngii mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru nimba kunum ei sikir tonu onermba mon. ⁷Konu mei owundu wumb tiłap endi kin nga konu tongndung mei owundu endi wumb tiłap endi kin opu erngii. Nga king endi nge tiłap ei puk nga king endi nge tiłap kin opu erngii. Nga konu kombur wumb kumb kuni owundu seng mułngii; nga konu kopu owundu pei tumba,” pa nim. ⁸“Oł ombu pei tonu omba ei mił amb endi kangii mengmba kunum ei, eim ngenj kumbii piinim mił yi piingii,” pa nim.

⁹“Kunum ełe, wumb enim sik ngenj kumbii ni oł embin tui enim kin tonu omba. Wang kin, enim to kundngii ku. Nga mei wumb pei enim kin noman kis mendpił piingii. Nimbił erang, na nge embe ełe ei wumb oł kis yi mił enim kin tonu wang erngii. ¹⁰Kunum ełe, wumb pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik, en enim engnjing noł sik, opu erii wumb ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin opu orung erik, popuł sik erngii. ¹¹Yi erangin kin, pei ek kend wumb oł ekii se tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb kanik, ek kend tungii. ¹²Oł kis ei opu owundu ermba, yi erang kin, wumb en enim noman ngok enmin oł ei, si kindngii,” pa nim. ¹³“Ba wu nii endi eim dinga mołpu, Gos kunum owundu ekii se mendpił tonu omba kunum ei mułum kin, Gos eim sipi eim kin orung simba. ¹⁴Pe Gos sinim kin tep er mołum oł konj oł ei nge ek ka ei, wumb konu orung orung mołmun wumb ei kin, ek ni tor kind ngangin piik poru nengin kin, ekii se Gos kunum owundu kunum poru nimba kunum ei tor omba.”

Epi Kis Mendpił Tonu Omba
(*Mak 13:14-23, Luk 21:20-24*)

¹⁵“Pe enim keningii ei epi oł kis mendpił ei opu konu to kis erpi yi ermba. Epi ei Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu Danyel ek nirim mił, epi opu Gos nge konu kun ka wii ełe engmba. ¹⁶Kunum ełe, Juriya wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu komung ei tonu sikirik pungii. ¹⁷Pe wu nii endi eim tonu ngii ełe mułmba wu ei, nga mani pupu eim epi sinermba mon, eim sikir ba. ¹⁸Pe nga kunum ełe wu nii endi eim aka pin mułmba wu, ei nge orung pupu, eim ngii konu konduk simbii ni piimba ei sinermba mon. ¹⁹Nga amb kangii kembis am ngok mołmun ni, amb

kangił mundii mołum amb ombu kaimb er mołmun. ²⁰En enim prei er mulnjung kin, jii nimba kunum min, kor owundu kunum ei enim tungu sikir punerngii. ²¹Kunum ei oł embin tui owundu tonu omba, mei konj sirim kunum ei pepi opu, pe yi ku, oł embin tui ei mił ok tonu oneririm mon. Nga ekii se mendpił, oł embin tui owundu ei nge tonu onermba mon ku. ²²Gos eim kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb ei pei am pungii. Ba Gos eim wumb simbii nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum ei mandi omba.

²³“Kunum ei wumb molk yi ningii, ‘Kinei! Gos kindim wu Krai ya mani mei ełe onum!’ min ‘Orung onum,’ ya nik erngii ei, enim keimi ni piik pii gii ninerngii mon. ²⁴Kunum ełe wumb kombur ok yi ningii, ‘Na wu Krai,’ nga wu endi oł ekii se tonu omba epi ei piipi niłim wu; ei ek kend tok erik. Jep oł kanim kanim pei erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum wumb noman ei to wulu kindngii piim kin, kapłi kindngii. ²⁵Enim piinmin ei, na enim kanip ok ninj.

²⁶“Wumb ei ok ek kend tok yi ningii, ‘Eim orung wumb mulałmin konu ełe mołum,’ yi ningii ei, enim punerngii; min wumb yi ningii, ‘Kinei, eim ya konu ełe koi er mołum,’ ei enim pii gii ninerngii mon. ²⁷Enim piinmin, kupu endi tiłang erim kupu ei o pupu, wuł tiłang erpi pupu, wuł mani purum mił yi, Gos mei mani kindang wu kingam ei, eim orung omba kunum ei, yi mił ku ermba.

²⁸“Wumb ni epi kolk pengin konu ełe kei Sikapi ok kułou tołmun.”

Ekii Se Gos Kindang Wu Teł im Ei Omba
(*Mak 13:24-27, Luk 21:25-28*)

²⁹“Kunum ei oł embin tui ei opu poru neng, ekii se eni opu emii ermba; nga oi opu tiłang enermba; yi erang kanjip tonu muł ełe boi boi nik mani ongii. Wangin, tonu muł ełe epi kanim kanim pei owundu ei ołup ołup ermba. ³⁰Kunum ełe, Gos kindang mani mei ełe wu kingam tełim wu ei omba. Erang, tonu muł ełe jep ol endi erang keningii. Erang, mani mei ełe wumb pei keningii. Ei molk keningii ni, Gos kindang wu kingam tełim wu ei tonu muł peł ełe mołpu omba. Ei eim nge noman dinga owundu ni, tiłang owundu wii peng omba. ³¹Ei eim nge beli owundu tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang kin, Gos eim enjel pei kindang, Gos eim wumb nge, simbii ni mundum wumb ei, si kułou tok wumb pei konu orung orung mei ekin tongndung pupu, endi mei ełe molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi
(*Mak 13:28-31, Luk 21:29-33*)

³²“Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond kirang ei noł mołpu, onguł konj tołum, ei enim piinmin. Ond

pik yi niłmin, ‘Akip konu eni mandi ba,’ pa niłmin. ³³Yi mił ku, ekii se enim epi ombu pei keningii. Kanik, yi ni piingii kunum poru neng omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa nim. ³⁴“Na enim kanip ek keimi nip enim ngond, wu amb enim akip mołmun wumb ei kularik kin, kopur konj mułangin kin, Jerusalem konu owundu ei to kis ermba, ei wumb kombur keningii,” nim. ³⁵“Tonu muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ełe Min Eni Ełe Yi Ni Piinanmin

³⁶“Ba ya mei ełe wu endi Jiisas nga orung omba kunum ei, wu endi pii poł tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu piinałmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii poł tunanim ku. Arim Gos eim endeim mendpił kunum ei eim piipi mołum. ³⁷Ok wu endi Nowa multum kunum ei, wumb oł kis erik mulnjung. Mulk, oł ei nge ekii se wu kingam orung omba kunum ei, wumb oł yi mił ku er mułngii. ³⁸Kumb ok noł owundu topu enerim kunum ei, wumb en enim noł kuni ka nok, amb sik, oł yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ełe tuk puk. ³⁹Noł owundu tonu om ei, wumb piinarik mułangin kin konu topu noł opu pim mił, yi Gos kindang mani mei wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku. ⁴⁰Kunum ei wu tał aka pin kongun er mułnguł ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba. ⁴¹Nga amb tał kongun er talkił mułnguł ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang mułum. ⁴²Ei piik kin enim kan kun er mułngii; nimbił erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon. ⁴³Enim epi ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piitim ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ełe tep erpi kanpi mołum. Ei waning wu opu tuk punałim mon. ⁴⁴Yi mił peng kin, en enim er kun er mułngii. Nimbił erang Gos kindang opu mani mei ełe opu wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

Kongun Wu Kis Ełim Ei Kin Kongun Ka Ełim Ei Nge Ek Ekin (Luk 12:41-48)

⁴⁵“Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng mołum? Wu eim kongun ei tep ka er mołum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mułii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mułii!’ nim. ⁴⁶Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim mił yi er mułum. Mołang, pe kongun wu ei eim ka piyengli. ⁴⁷Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu pei tep er mułii neng, tep er mułmba. ⁴⁸Ba kongun wu kis ei eim nge noman ełe piim. ‘Na nge wu owundu ei sikir onermba,’ ni piipi yi er mułum. Ba wu owundu orung omba kunum ei eim piinerim mon. ⁴⁹Pe eim kongun endi enjing wumb ei keprii topu, eim pupu kuni ni noł

nok, wulu pang enjing, konu eŕe tuk pupu er muŕum. ⁵⁰Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpi, eim wu owundu omba ei kui er mulerim mon. ⁵¹Pe kongun wu muŕang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu ei kepii kis tum. Topu, sipipi wumb ek keimi ninmin ba eŕe enmin keimi pinaŕim eŕmin wumb mulnjung konu eŕe tok kis enjing. Konu eŕe, wumb ei ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbiŕ kongk kiŕip tok muŕngii.”

Ambiŕ Wenip Engki Nge Ek Ekin

25 ¹“Kunum eŕe, Gos sinim tep er muŕum konu ei miŕ ambiŕ wenip engki mulnjung. Ambiŕ ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik, en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andŕam eŕe wang, kan sipin omun nik punjung. ²Ba ambiŕ angii orung en enim noman dinga pim. Nga ambiŕ angii orung en enim noman pinerim. ³Pe ambiŕ angii orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpiŕ si mengk tu wunjung; ba nga dup alam noŕ kopur tu wunenjing mon. ⁴Ba ambiŕ angii orung noman pim ambiŕ ombu, en enim dup alam sik, ming eŕe dup noŕ kulk sik ouni sipnjing. ⁵Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambiŕ ombu or wang, or pingii pim.

⁶“Pe or pek muŕangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andŕam eŕe puk, kan sik ongii,’ pa ninjing. ⁷Pe ambiŕ ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung. ⁸Ambiŕ noman pinerim ambiŕ ombu, ek nik ambiŕ noman pim ambiŕ ombu ngunjung. ‘Sin dup alam noŕ poru ninim, enim dup noŕ kopur sin ngei!’ a ninjing. ⁹Ba ambiŕ noman pim ambiŕ ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup noŕ ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kapŕi ermba min mon da. Enim kapŕi puk top ngii eŕe konj top erngii,’ ninjing. ¹⁰Yi nengin kin, noman pinerim ambiŕ ombu dup alam noŕ top ermin ni pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er mulnjung ei ni ambiŕ en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim eŕe tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga ngii ondu pim.

¹¹“Ekii se, ambiŕ eipi noman pinerim kombur onjung. Ok yi ninjing, ‘Owundu, wu owundu! Nim ngii ondu aki to!’ ninjing. ¹²Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Enim na kin puŕ mendpiŕ keimi pinaŕim mon!’ pa nim. ¹³Oŕ yi miŕ tonu omba ei piik kin, enim kui er muŕngii! Kunum endi eim omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii poŕ tunanmin mon.”

Kongun Wu Tekliki Ek Ekin

(Luk 19:11-27)

¹⁴“Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er muŕum konu yi miŕ. Wu owundu endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei

neng, wangin, eim ku nin epi mok topu eim nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii nipi ngum. ¹⁵Eim nge kongun wu ombu oł erik, kongun dinga erik ełmin mił piipi nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum, nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum. ¹⁶Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir kongun top ełim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000 orung tuk sipi kindpi se mułum. ¹⁷Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top ełim er pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mułum ku. ¹⁸Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi mei ełe mandring kind pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpił pengli nipi pendim.

¹⁹“Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi piipi ermbii nipi wii tum. ²⁰Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk kind pendip moł,’ pa nim. ²¹Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, ‘Nim kongun wu ka wii! Ninim kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mułun ei, akip nim kindamb, na epi owundu tep er mulnjii. Pe nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim. ²²Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi se tuk kindip sinj sałim,’ pa nim. ²³Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, ‘Nim kongun wu ka! Nim wu ka, nim oł ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,’ pa nim. Nipi yi nim, ‘Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjii. Nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim. ²⁴Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, ‘Wu owundu, nim ełin oł ei na piil. Nim ek dinga nikin ełin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tał pendkin pukun si nołun, nga konu epi endi kuni emb kindiłmin ei pukun, kuni wiis ei si nołun ełin na kanił. ²⁵Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er pendinj pałim ei, epi nim nge ninim si!’ a nim. ²⁶Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołułun wu. Nim keimi na kaniłin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi kindiłmin ei sip tangip ełe sił? ²⁷Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ełe kindnjii. Nimbił erang en? Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ełe, nam nge ku ei sip, nga ku kopur pendip simbii.’ ²⁸Pe wu owundu ni ek yi nim, ‘Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku 10,000 se mołum wu ei, ku 1,000 ei sik ngei!’ nim. ²⁹Nimbił erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka ei sepi mulermba

wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei, nga na sip orung simbii; eim wii mułmba,' pa nim. ³⁰Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ełe kindei! Kindangin, konu ełe molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,' ” pa nim.

Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb Pei Mok Tumba

³¹“Ekii se, Gos kindang mani wu tełim ei, omba kunum ei eim embe owundu seng kin, enjel kin ouni ongii. Kunum ei, Gos eim nge king peł tiłang ka wii ermba konu ełe mułmba. ³²Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ełe kułou tungii. Mułangin kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tiłap tał ermba. Ei yi mił, wu endi eim kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, ełim mił Gos kindim wu Kraisi yi ermba. ³³Ei eim kung siipsiip sipi, eim angil tunding mondpu, nga kung meme sipi angil taring mondłum, ei mił yi ku ermba. ³⁴Nga king owundu eim mołpu yi nimba, ‘Enim na angil tunding mołmun wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ełe, nirik wei!’ a nimba. ³⁵‘Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim na enim ngii konu sipiłmin. ³⁶Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening pałiłim kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołumun, nga kan ngii peł kunum ei, enim ok na kanik ełmin,’ a nimba. ³⁷Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun? Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun? ³⁸Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu sipinjpun? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun? ³⁹Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?’ ⁴⁰Pe king owundu ek nipi orung kindpi yi nimba, ‘Na enim kin ek keimi nind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.’

⁴¹“King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angil tunding mulnjung wumb ei kin ek yi nimba, ‘Enim am pungii wumb, enim am si kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernani er sim konu ełe Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ełe kunum kunum mułngii,’ pa nimba. ⁴²‘Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon. Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonalałmin mon ku. ⁴³Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na

paki tunenjing mon.’ ⁴⁴Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu, kunum nenj nim kuni tang mułun, sin nim kanpin kuni ngunenjpin? Nga kunum nenj nim noł nuwa erang mułun, sin nim noł ngunenjpin, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpin, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpin?’ ⁴⁵Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindipi yi nim, ‘Ba na ek keimi nip enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,’ pa yi nimba. ⁴⁶Pe, wumb tiłap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis mułngii. Ba wu oł kun ka ełmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj mułngii.”

Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing

(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

26 ¹Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ełe eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum. ²“Enim piinmin! Kunum tał mendpił Gos Esrel wumb paki tum kunum ei ‘Pasopa’ kuni owundu nołmun kunum; niłmin, ei tonu wang kunum ełe, Gos tonu epin konu ełe mani kindang opu ya mei ełe wu kingam tełim mułum ei, wumb sik, ond peri ełe to kundngii,” pa nim.

³Kunum ełe, eim kułmał kałiłmin wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kułou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu eim ngii ełe kułou tunjung. ⁴Tok, “Sin nipe oł mił erpin Jiisas ambił gii nipin, sipin koi erpin tumun?” ⁵Ba en enim nik yi ninjing, “Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi enermin, wu amb sinim kin opu erngii,” ninjing.

Amb Endi Jiisas Peng Ełe Kopung Mur Ka Wii Bein Tum

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶Jiisas eim Besanii konu kinj num wu Saimon ngii konu ełe mułum. ⁷Pe amb endi om. Opu, eim noł mił kopung ku ming mił epi endi ku owundu mendpił pułum noł mił, kopung mur ka tołum ni sipipi, Jiisas kuni peł ełe kuni nupu mułum konu, peng ełe bein tum. ⁸Jiisas nge ekii siłmin wumb oł ei kanik, en enim popuł sik, ek yi kii sinjing. “Nimbił erang noł mił kopung ei mur ka wii ku owundu pułum ei wii kindim? ⁹Pe sinim kopung ka wii ei nge simin ni piłamin kin, kopung ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi sinerang wii mołmun wumb ei ngołmun.” ¹⁰Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi, eim ek nipi wu ombu ngum, “Nimbił erang enim amb ek embin nik ngonmun? Amb ei eim oł ka wii na kin erim,” pa yi nim. ¹¹“Kunum kunum wumb epi sinałiłim wumb enim kin ouni mołmun. Ba na enim kin kunum kunum mulał mon! ¹²Amb ei eim kopung ka wii ei na ngenj ełe kindim, ei eim erpi na tukpu ełe mani kindimba nge erim,” pa nim. ¹³“Na ek keimi nip enim ngond, konu orung orung

ei Gos nge ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb en enim oł ei piingii. Piik, amb ei oł yi erim ni piingii,” pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim
(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵Kunum ełe kii siłmin wu engki nga tał mulnjung wu ei endi embe, ‘Juras Eskeriyas’ niłmin, wu ei pupu kułmał kałiłim wumb owundu mulnjung konu ełe pupu nim. “Na Jiisas enim angil ełe ngunj kin, enim nipe na ngungii?” Yi mił neng kin, en enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim ngunjung. ¹⁶Kunum ełe, Juras Jiisas sim kułmał kałmin wumb angil ełe kindmba nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung
(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹⁷Kunum kumna kuni owundu Esrel wumb bres, ‘yiis’ niłmin, epi ei kindnałmin, bres wii nołmun kunum ei, tonu om. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ok yi ninjing, “Sin konu jiłi nim kuni owundu ei yi ku Pasopa niłmin kuni ei, sin er kun er mułamin nunjii?” ¹⁸Pe eim ek yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem ełe tuk pungii. Puk, wu endi kanik yi ningii, ‘Sin ek emb to ngołum wu endi nge kuni numba ngii kan si ngui! Eim kunum mandi enim,’ pa ningii. ‘Na nge ekii sik kongun ełmin wumb kin ouni kuni nungii ei Pasopa niłmin, kunum ei tonu wang nim ngii ełe numun enmin,” pa nim. ¹⁹Pe Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb eim nim mił yi erik, kuni owundu Pasopa nungii nge er kun enjing.

²⁰Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb engki nga tał ouni kułou tok, kuni nungii enjing. ²¹Molk kuni nok molk, Jiisas eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, sinim ya mołmun konu tuk ełe, wu endi mołum wu ei, na sipipi, opu orung wumb ongii kanpi ni ngumba,” pa nim. ²²Pe ekii sik ełmin wu ombu en enim noman embin piik, wu eipi eipi eim kii sik yi ninjing, “Owundu, ei na min mon?” ²³Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi na kin ouni eim bres ełe mani dis ełe kindim wu ei, na sipi, opu orung wumb ngumba. ²⁴Gos kindim wu kingam na kułmbii pa ni Gos nge ek ka mer mon ełe yi ni pałim mił ermbii. Ba wu endi eim na sipipi, opu orung wumb ełe kanpi nipi ngum wu ei, Gos eim kin kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam eim mengnenelaंग kin ei ka wii piłang.” ²⁵Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ełe kindmba wu ei ek yi nim, “Ek mon tołum wu, ei na min?” Jiisas ek nipi yi nim, “Ninim ek nin wu ei mendpił.”

Jiisas Eim Ngenj Mił Bres Noł Wain Ei Eim Nge Ekii
Siłmin Wumb Ngum
(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)

²⁶Kunum ełe en enim kuni nok molk, Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman ka ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge ekii siłmin wumb wu

ombu ngum. Ngopu ek yi nim, “Enim sik bres, ei na nge ngenj mił mei!”
²⁷Nga sipi ond mong noł wain ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni ngopu prei erpi noł wain ni ngum. Ngopu, yi nim, “Enim noł wain ei pei nei!” pa nim. ²⁸Nipi yi nim, “Noł wain ming ei, na nge miyem mił enim nunjung. Na miyem ei nge andan topu, Gos ek dinga nipi pendim ei dinga keimi pałim, nga na miyem bein top, wumb oł kis enjing ei, kil ngumbii ku. ²⁹Na ek keimi nip enim ngond; pe nga ekii se ei na noł wain endi nga nunermbii moł pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep er mołum konu ei, sinim ende mułmun kunum ei, noł wain konj numbii,” pa nim. ³⁰En enim golang konj endi nik poru nik, anda puk, tonu komung Olip eke punjung.

Jiisas Ek Yi Nim, “Piisa Nim Na Buł Ngunjii.”

(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

³¹Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb wu ngopu yi nim, “Akip emii pimba kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei pinermba ba aninga kopur pimba. Nga na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbił erang Gos ek yi ninim, ‘Na kung siipsiip tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu eipi eipi pungii,’ ninim. ³²Ba nga na angip konj tonu pup, ok Galilii konu eke kumb se tor pamb, enim ekii se ongii,” Jiisas eim yi nim. ³³Piisa eim Jiisas kin ek nipi yi nim, “Nim kin ekii siłmin wu ombu, en enim pii gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii nind ei, wakin tunermbii mon!” pa nim. ³⁴Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum eke, kei kultu wii tunerang kin, nim kunum tekliki ek yi ninjii, ‘Na wu ei na kan poł tunał,’ pa yi ninjii.” ³⁵Piisa ek nga nipi yi nim, “Na nim kin ouni kułmbii; ba nim na kan poł tunał, yi ninermbii mon!” Nga eim nge ekii sik ełmin wu pei ek yi minj nik punjung.

Gesemanii Konu Eke, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

³⁶Pe Jiisas kin ekii sik ełmin wumb konu endi orung punjung, konu ei embe Gesemanii, niłmin. Konu eke pu molk, Jiisas eim ek nipi eim wu ombu ngum, “Enim ya eke mułei! Na orung pupu, prei ermbii,” nipi pum. ³⁷Pupu, Piisa sipi, nga Sependii kingam tał kin ouni punjung. Puk, eim noman tuk eke endi mił erpi, eim noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis piim. ³⁸Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim, “Na noman embin tang, ei owundu erang kułmbii peng piind. Enim ya eke molk, na kin ouni tep er mułngii,” pa nim. ³⁹Nipi, aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi, mei eke kindpi Erinjpin Gos kin prei erim. Erpi, ek dinga nipi yi nim, “Na Ernan, oł embin tui ei nim kapłi orung sinjii. Nim na nge noman eke kapłi ekii sinenjii ei mon; ba ninim noman eke piinjii mił ei, nim erii,” pa yi nim.

⁴⁰Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik ełmin wumb ei kenim ni or pengin kin opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Nimbił erang enim wu tekliki kei na kin akip eni endeim ei mendpił na kin tep er mulałmin mon? ⁴¹Enim tep ka er mułngii ni prei er mułangin, mon pim kin Seisen nge epi ei enim kin sikir tor omba. Enim noman tuk ełe dinga sałim ba; nga ngenj oł ei dinga pinałim mon,” pa nim.

⁴²Kunum nga endi eim orung pupu, prei erpi ek dinga nim, “Na Ernan, ya oł embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii ni piind; ba nim na noman ełe ekii sinerii! Ninim nge noman oł minj erii!” pa yi nim.

⁴³Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se ełmin wu ombu or pek mulnjung. Mułangin, wu ombu en enim ningił or peng mulnjung.

⁴⁴Nga wu ombu si kindpi pupu, prei erim. Ei kunum tekliki mił yi erim. Prei erim ei eim ok prei erim mił nga yi erim. ⁴⁵Ekii se eim opu, eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanpi, to konj kindpi, ek yi mił nim. “Enim nga or pek kor mołmun min? Pe mendpił kunum tonu om wu endi opu, Gos kindang wu kingam mołum wu ei sipi, oł kis ełmin wumb angii ełe pendngii nge ongii enmin. ⁴⁶Enim angk, mułangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin ngumba, eim pe mandi onum.”

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

⁴⁷Jiisas eim ek nipi mułang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik ełmin wu engki nga tał, wu tuk mołmun wu, endi om. Om konu wumb tiłap owundu endi ouni onjung. Onjung wumb ei tui kiłeng epi ni, kepii owundu mułum epi sik si mengk onjung ei wumb kułmał kałiłmin wu ni, Jura men ngii noman pim wu ombu wumb ei kindnjing. ⁴⁸Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu ngunj kangiiłpi yi enj kin, ei “Enim noman peng onmun wu ei ermbii,” pa nim. “Nga enim ok kin eim ambiił gii nik sipngii,” pa nim. ⁴⁹Pe Juras eim opu Jiisas mułum konu mendpił kun opu yi nirim, “Ek emb tołum wu, nim kapłi mołum min?” Nipi kin, Jiisas mułum konu ełe eim ngunj kangiiłim. ⁵⁰Pe Jiisas ek nipi yi nirim, “Wu puł, nim enjii on oł ei sikir enjii!” Wumb pei sikir ok eim ambiił gii ninjing. ⁵¹Wu endi Jiisas kin mandi mułum wu ni angiił mani kindpi, tui kepii endi sipi kułmał kałiłim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kiłip topu mani pum. ⁵²Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Nim tui kepii ei orung kind pim konu pend. Nimbił erang wumb pei tui ełe opu ermin ni erangin wumb pei tui mond kułngii. ⁵³Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok kindang ongii, ei opu tiłap engki nga tałtał ei to mani kindmba mił,” pa nim. ⁵⁴Ba na yi mił eramb kin, Gos nge ek ok ełe pałim ełe nge na kułmbii nge nind ei, ek pułe keimi tonu onermba mon!” pa nim.

⁵⁵Pe kunum ełe Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap onjung wumb ei ngopu yi nim, “Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi

mił ambil gii ningii enmin min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu eke mołup ek nip wu amb ngop er muls ba enim na ambil gii ninenjing mon! ⁵⁶Ba kumb ok Gos oł ekii se ermbe ei piik niłmin wumb ombu ek mon ok pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi mił epi pei tonu om.” Pe Jiisas nge ekii sik ełmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum
(*Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24*)

⁵⁷Wumb ok Jiisas ambil gii nik sipik, kułmał kałiłim wu owundu Kaiyapis eim ngii eke sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kułou tok mulnjung. ⁵⁸Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii mił yi pum. Eim pupu kułmał kałiłim wu ei ngii kung gui eke nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan mułum. ⁵⁹Nga kułmał kałiłim wu owundu ni kaunsil wumb pei ek piik kun pinałim ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kombur kan simin ninjing. ⁶⁰⁻⁶¹Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi kan sinenjing mon. Nga ekii se wu tał okuł. Ek yi ninjngił, “Wu ei, ‘Gos men ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpił tekmbii,’ nim,” pa yi ninjngił.

⁶²Nga kułmał kałiłim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, “Nim ek endi ni orung kindnenjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?” a nim. ⁶³Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kułmał kałiłim wu owundu ni ek nipi ngum, “Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe eke ni kunum kunum konj mołum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan piimin. Nim Gos kindim wu Krai Gos nge kingam min mon?” pa nim. ⁶⁴Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Nim ek nin mił ei poru ninim. Ba na enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei eke wu kingam wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angil tundung eke mołup, na Gos nge epin kupu eke pei peng mani ombii,” pa nim. ⁶⁵⁻⁶⁶Jiisas ek yi mił neng kin, kułmał kałiłmin wu owundu ni popuł sipi eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, “Gos kin ek buł morung ninim. Sin eim kin ek nga piinermin. Ek kis ei enim wumb pei piik poru ninmin. Enim er piinmin mił nenj?” a nim. Wu num ombu eim ek dinga nik orung kindik yi ninjing, “Eim oł kis endi erim, kumep kis sipi eim kułmba,” ninjing.

⁶⁷⁻⁶⁸Pe enim Jiisas kumb eke jipambił tok, eim tunjung. Wumb ombu en enim angil kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, “Nim ek nikin oł ekii se tonu omba nge ek niłin ekin wu ni pe nim nii kepil tonum?” a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Kinał!”
(*Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27*)

⁶⁹Piisa eim torung mołpu, eim ngii eke kung gui tukrung mułum. Kunum eke pe kongun amb endi opu yi nim, “Nim wu ei Jiisas Galilii

konu eŕe wu ni moŕun,” pa nim. ⁷⁰Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, “Nim ek nin ek ei na pii kun enand mon,” pa nim. ⁷¹Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindiŕmin eŕe muŕum. Nga amb endi opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, “Wu ei Jiisas kin ouni Nasares konu eŕe mulnjunguŕ kenj wu,” pa nim. ⁷²Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpiŕ nind, na wu ei na kinaŕ,” pa nim. ⁷³Ekii se wumb molk nga wu kombur ok ek nik yi ninjing, “Keimi, nim tiŕap wu ei nge ek ninim ei miŕ ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin,” pa ninjing. ⁷⁴Nga Piisa eim ek dinga mendpiŕ nipi yi nim, “Na ek keimi mendpiŕ ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinaŕ mon,” nim. Nipi poru neng, kei kultu wii tum. ⁷⁵Pe Piisa moŕpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim, “Kei kultu wii tunerang, na nge embe kunum tekliki yi miŕ ninjii ei, ‘Nim na piinan.’” Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

Pailos Muŕum Konu Jiisas Sipnjing
(*Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32*)

27 ¹Konu tingang, kuŕmaŕ kaŕiŕim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nimin ninjing. ²Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi muŕum konu sipik ngunjung.

Juras Kuŕum Poru Nim
(*Aposel 1:18-19*)

³Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas kos erik kin, oŕ embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin, ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb ni peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum.

⁴Pe eim ek yi nim, “Na oŕ kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to kindinj. Pe eim to kundngii enmin,” pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi ninjing, “Ei sin epi mon ei, ninim nge epi,” pa yi ninjing. ⁵Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu eŕe tuk kindim. Kindpi, eim pupu kan to kuŕmbii ni pupu, kuŕum.

⁶Ba kuŕmaŕ kaŕiŕmin wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi miŕ ninjing, “Wu endi to kundmun nipin ku ngunjpun ku ei nga ya sinim kin orung ngonmun, ei men ngii eŕe nirik sipnermin. Nimbiŕ erang ku ei miyem ku.” ⁷Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, “Ku ei sipipin mei endi wumb niŕmin mei eŕe, ‘Wu endi mei ming sin eŕim,’ mei ei top enjing. Konu turii, wumb ei tukpu eŕe simba.” ⁸Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi niŕmin, “Mei ei miyem mei,” nik konu ei pe saŕim ku.

⁹⁻¹⁰Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindiŕim wu Jeremaiya gupu eŕe neng kin oŕ ekii se tonu omba ei piip nirim miŕ keimi tonu om. Eim ek yi miŕ nirim,

“Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing mił ku ei wu endi mei ming sin elim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim mił yi mił keimi tonu om poru nim.”

Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim

(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

¹¹Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ełe endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. “Nim Jura wumb king mołun min?” Jiisas ek yi nim, “Ei ninim ek yi nim.” ¹²Ba kułmał kałiłmin wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim. ¹³Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim kos erngii wumb ek pei ninmin ei nim piinan min?” ¹⁴Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind ngunerim mon. Yi erang kin Pailos eim puku sipi nimbił erang enim ni piim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ełe Tei!”

(Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39–19:16)

¹⁵Nga kuni owundu ‘Pasopa’ niłmin kunum ełe, kan ngii pałiłmin wumb ei kung ngii endeim endeim ni gapman wu owundu ei kan wu tor kindpi ełim ei wumb pei en enim wu ei omba nengin Pailos tor kindiłim. ¹⁶Pe kunum ei, wu kis wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Barapas,’ niłmin. ¹⁷Wumb kułou tok mułangin kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na wu nii endi enim kin tor kindmbii? Pe na Barapas kindmbii min? Jiisas Krai ninmin ei kindmbii?” ¹⁸Pailos eim piim, wumb pei Jiisas embe to mani kindmin ni piinmin sin sinim embe to tonu ba ni piik, tu wuk kos ełe tu wunjung ni piim.

¹⁹Pailos eim kos piipi ek nipi kun elim konu ełe mułang, eim nge ambim ei ek nipi kindpi yi nim: “Nim wu oł kun ka wii ei oł kis endi enerim wu ei kin oł endi enerii! Na akip epin or kumb wu ei kin er kanip noman embin tang moł,” pa nim.

²⁰Ba kułmał kałiłmin wumb ni peng pim wumb ei ok wu amb wii mulnjung ełe ek dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin kii sipi, “Barapas kindan wii pangłi nik Jiisas to kundei yi nei!” pa yi ninjing. ²¹Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya wu tał mołmbuł ei wu nii endi enim kin kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing, “Barapas wangłi!” ninjing. ²²Pailos ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas kin nimbił oł ermbii Krai pa ninmin ei?” Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ełe tonu to kundii!” ninjing. ²³Ba Pailos ek yi nim, “Nimbił erang wu ei eim oł kis nimbił oł endi erim?” Pe wumb wii dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ełe to kundii!” ninjing. ²⁴Pailos eim yi piim, “Na ek nind ei kapłi enanim, wumb ek pei nik dinga enmin ei opu tonu omba,” ni yi piim. Piipi, eim wumb pei mulnjung konu ningił ełe eim angıł was erpi yi nim, “Na wu ei

kin oł kis endi erpi wu ei to kundngii ninand mon. Ei enim wumb pei en enim noman eke nimbił oł erngii, na mon.” ²⁵Pe wu amb wumb pei ek ni orung kindik yi ninjing, “Ei sin oł kis enmin wumb ei nge sin kangil ni sin pe pułe sin sinim kin kumep kis tonu omba,” pa yi ninjing. ²⁶Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor kindang pum. Pe Jiisas eim opu wumb angil kindnjing, kepii tok ei sipik ond peri eke to kundngii nge sipnjing.

²⁷Pe Pailos nge opu ełmin wu ombu Jiisas sipik gapman ngii eke nirik sipik eim kin kułou tok mulnjung. ²⁸Molk, eim konduk ei gulk kindik, king mił kon sakis kundii eipi endi kindnjing. ²⁹Kindik, nga eim peng eke peng kon mondunmun nik kan jimbiltang ei nge kirang ombu engin to sik kin tonu eim peng eke mundnjung. Pendik dolu endi sipik eim angil tundung eke engindnjing. Nga en enim mandi ming gopsing pii poł molk eim kin se ek kulsik ek paki tok yi enjing. “Jura wumb wu king owundu nim kunum kunum kinan mołułum wu,” pa ninjing. ³⁰Nik, eim kumb eke jipambił tok, kepii sim ni sik eim peng eke kepii tok yi enjing. ³¹Eim kin se ek kulsik oł yi er poru nik, king mił konduk kundii eipi ni gulk tor sik, konduk eim nge orung kind pendnjing. Pendik eim sipik, ond peri eke ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Eke Nil Tunjung

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

³²Pe andłam eke punjung ni Sairiini wu endi om wu ei embe Saimon. Wu om konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas ond peri ei wu ni ko wum. ³³Puk konu endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’ niłmin, konu eke tor punjung. Konu ei wumb kaniłmin ni, wumb peng embił ni kumb ningil ni yi mił seng kanik kin konu embe yi mił niłmin. ³⁴Wumb noł wain endi ngunjung eim nopusiim ni epi endi eim num ni kumbii erang piipi mon nim. Nimbił erang eim noł ei nopusiim mił kułpu peng kin eim ngenj kumbii simba pinerang kin mon nim.

³⁵Pe Jiisas ond peri eke nil to pendik, eim nge konduk sik kin opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin wu nii endi eim konduk simba nik yi enjing. ³⁶Pe opu ond wu ombu mani molk kin Jiisas kin tep er mulnjung. ³⁷Ok mon endi to pendnjing konu eke Jiisas peng eke pim. Ei kos piinjing ek ei nge nik mon polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge king.” ³⁸Jiisas pim konu orung orung eke wu tał opu erkił epi waning sikił epi ełmbił wu tał ond peri eke to pendnjing. Wu endi Jiisas angil tundung pim. Endi angil taring orung pim.

³⁹Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek buł morung nik peng ak tok orung enjing. ⁴⁰Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu ei kis mułang nga kunum tekliki konj tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi pim kin, tonu ond peri ei si kindkin mani wan kinamin!” yi ninjing. ⁴¹⁻⁴²Yi mił ku lo ek piıłmin wumb ni peng pim wumb ni kułmał kalk ełmin wumb pei

molk eim kin ek buł ambilk yi ninjing. “Eim wumb eipi kin paki tum; ba eim akip eim paki tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb king pim kin, kapti pe tonu ond peri eke si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii nimin,” pa ninjing. ⁴³“Eim Gos kin pii gii nipi kin na Gos kingam moł ninim. Ei Gos eim kin noman ngum kin, akip eim paki tang kenmin,” ninjing. ⁴⁴Pe wu tał epi waning sikil ełmbil wu tał ond peri eke to pendnjing wu tał Jiisas pim konu mandi pinjingil wu tał ek buł ambilkil ninjingil ku.

Jiisas Eim Kułum Poru Nim

(*Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30*)

⁴⁵Pe konu tinga eni kunum beli salim kunum ei emii pim. Pep, pang pang nga konu pou neng eni tekliki erim. ⁴⁶Konu eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii dinga topu Jura nge wumb ek eke yi nim, “Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei pułe yi, “Na Gos nim na nge Gos nim na nimbil erang si kindin?” ⁴⁷Ba wu kombur mandi molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu ombu molk mon, wu ei ek ni tor kindilim wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing. ⁴⁸Pe sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu omb ngenj nok sinjing ei sipi noł wain eke mani kindpi; kindang kin noł wain kopup tuk seng dolu endi sipi dolu topu sipi Jiisas ngamb noł ei numba ni sipim. ⁴⁹Ba wu kombur molk yi ninjing, “A nim giyeng ni moł. Eim nimbil oł ermba ei kenmin, yi neng kin, Elainja opu eim paki tonum min ei kenmin,” ninjing. ⁵⁰Jiisas nga wii dinga tum. Pe eim nge noman tuk eke kindang pum.

⁵¹Kunum eke mendpil men ngii owundu eke alap owundu endi tuk Gos nge men ngii palting eke ondu ngo pendnjing konu eke wumb tuk punalmin konu pendnjing alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum. Pupu, alap opu tał mił yi erim. Erang kin, wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu, kunum eke, mendpil kon kopu owundu tang kin, kom ku owundu pim ni mani pupu purum. ⁵²Nga mer mei eke wumb kułii tukpu tołmun konu ei ombułpu aki topu wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni molk, kulnjung wumb ombu angk tonu ok konj mulnjung. ⁵³Nga en enim mer tukpu eke wakin to si kindik angk tonu ok kin ok Jiisas eim kołpu; nga angpi tonu opu konj mołpu, tonu konu owundu ka wii eke tuk peng wumb pei kenjing konu eke en enim tuk punjung.

⁵⁴Opu ełmin wumb tep ełmin wu ni opu wu kombur kin mulnjung ni konu kopu topu oł kanim kanim erim ni kenjing ei Jiisas pim konu tep er mulnjung wu ombu en enim oł ei kanik tungu erik,” yi ninjing. “A keimi wu, ei Gos nge kingam mołum,” pa ninjing. ⁵⁵Amb pei mulnjung amb ei Jiisas ek ekii siłmin amb ombu Galilii konu si kindik eim kin ouni tu wunjung ok eim paki tunjung; ok konu turii mił angk kenjing. ⁵⁶Amb mulk konu tuk eke amb kombur mulk, amb ei endi Mariya Makandala kin Mariya endi Jeims angim kin Josep tał menginjngil kin, nga amb endi Sepndii nge kingam tał ei menginjngil kin mulnjung.

Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Efe Pendnjing
(*Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42*)

⁵⁷Konu pou neng, wu endi om wu ei embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii siłim wu, Aramasiya konu efe wu eim ku pei sałim wu. ⁵⁸Josep eim opu, Pailos mułum konu kii sipi yi nim, “Jiisas ngenj ei na sipmbii min?” nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas ngenj ei tu wuk eim ngunjung. ⁵⁹Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj efe pandi tum. ⁶⁰Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj efe pendim. Eim tukpu ei tuk kom ku owundu efe wumb kombur sik, konu efe Jiisas tuk kind pendik, kom ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu efe pendnjing. Pendik, en enim punjung. ⁶¹Mariya Makandala niłmin amb ei kin, Mariya niłmin amb endi kin ouni mulnjunguł. Amb tał tukpu peng efe mandi molkuł kankił mulnjunguł.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Efe Opu Wumb Tep Er Engnjing

⁶²Kupiiring nga kor kunum epi er kun ałmin kunum ei opu peng, kułmał kałimmin wu ni, lo ek ekii siłmin wu ni pei puk Pailos ngii konu kułou tunjung. ⁶³Tok, Pailos kanik yi ninjing, “Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj mułpu ek kend wu ei, ‘Kunum tekliki mendpił tukpu efe angip op tonu bii,’ ninim ninmin,” pa ninjing. ⁶⁴Nga ek yi ninjing, “Nim ek yi ninjii, ‘Tukpu efe pandi dinga tok, tep ka er mułangin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik ełmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin ninjing, ei eim ngenj tuk efe pinałim, eim angpi tonu opu konj pum.’ Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek kend ei opu kumb efe ba pałim.” ⁶⁵Pailos ek nipi orung kindim, “Enim puk tep mułngii opu wu tiłap endi singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim ełmin mił erngii.” ⁶⁶Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu efe oł endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu efe to dangndik pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu efe, “Tep er mułei!” nengin, tep er mulnjung ku.

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum
(*Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10*)

28 ¹Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi efe amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni okuł, Jiisas tukpu efe kenmbił nikił onjnguł. ²Pe sikir konu kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku ni ambił ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu peł efe eim tonu mułum. ³Eim nge kumb efe kupu kuru mił tiłang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpił pim. ⁴Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kułii mił mendpił pek mulnjung.

⁵Ba enjel ek nipi amb taʔ ngopu yi nim, “Eʔip mund mong enerel mon! Na piind eʔip Jiisas kurkuʔ onmbuʔ ni piind. Wu ei ond peri eʔe to kundnjung. ⁶Eim ya konu eʔe mulalim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim miʔ yi erim. Pe eʔip okuʔ eim pim konu ei keningiʔ weʔ!” nim. ⁷Pe eʔip amb taʔ sikir pukuʔ, eim nge ekii siʔmin wu ombu mulnjung kankiʔ kin, ek yi ninjngiʔ, ‘Eim tukpu eʔe si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu muʔmba punum, enim ekii se puk eim konu eʔe keningii,’ pe na ek nipi eʔip ngunj,” pa nim. ⁸Amb taʔ eʔ eʔip mund mong erkiʔ ka piikiʔ sikir pukuʔ tukpu si kindkiʔ ei nge ekii siʔmin wu mulnjung konu kankiʔ yi ninjngiʔ.

⁹Nikiʔ pangiʔ nga sikir Jiisas eim amb taʔ andʔam eʔe kan sipi ek yi nim, ‘Eʔip onmbuʔ?’ Nga amb taʔ eʔ eʔip eim simb eʔe ambiʔ gii nikiʔ molkuʔ ek ka nikiʔ prei enjngiʔ. ¹⁰Jiisas ek nipi amb taʔ ngopu yi nim, “Eʔip mund mong enerel! Eʔip pukuʔ na engnan noʔ kan ningiʔ. Nengiʔ kin, puk Galilii konu eʔe puk muʔangin kin, na konu eʔe wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Eʔmin Wumb Ek Poʔ

¹¹Amb taʔ andʔam eʔe tuk pukuʔ opu wu ombu konu owundu eʔe puk kin kuʔmaʔ kaʔiʔmin wumb mulnjung konu epi tonu om miʔ ek kanik onjung miʔ ninjing. ¹²Pe kuʔmaʔ kaʔiʔmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kuʔou tok molk ek nik, “Opu eʔmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing. ¹³Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum ei eim nge ekii siʔmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing,’ yi ningii,” pa nik. ¹⁴“Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi pinermba,” pa ninjing. ¹⁵Yi miʔ nengin kin, opu eʔmin wumb ku ei sik kin, oʔ ei nik miʔ endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb konu orung orung pei piik pangin, pe ek ei piinmin ku.

Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om

(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

¹⁶Eim nge ekii sik wu engki nga endeim ei puk Galilii komung konu punjung. Puk, eʔe punjung ei Jiisas ek nipi miʔ konu eʔe punjung. ¹⁷Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka nik men tok erik; ba wu kombur noman taʔ er pim; “Ei Jiisas mendpiʔ min wu eipi da?” ni piinjing? ¹⁸Jiisas eim wumb mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu ngopu yi nirim, “Gos eim mei eʔe noman dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na ngum. ¹⁹Enim ei piik, konu orung orung wumb pei kin puk, na ek ka enim kin ngok, wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge wumb pei ekii sik muʔngii. Wumb ei noʔ pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam embe ni Gos Gui Ka embe eʔe noʔ pendik dambiltik ende puk ngungii. ²⁰Enim na ek nip ngond miʔ yi enim puk wumb kanik ek yi nik ngungii, enim piinmin ei na enim kin kunum kunum moʔ, ei moʔ pamb kunum poru nimba,” pa nim.

Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum

Wu Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Gos Ek Ni Tor Kindim
(*Masyu 3:1-12, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28*)

1 ¹Ek ka ei nge Gos kingam Jiisas Kraiss nge ek ka tonu om. ²Wu endi embe Aisaiya, Gos ek ni tor kindiřim wu, ek kos ei nge ok yi miř pułum. Eim Gos ek ka nipi eim kingam kin ngum,

“Na wu endi nim nge ek poł kindamb sipi nim. Ei nim andłam topu ba; yi miř ekii se wumb nim onjii ni piik mułngii. ³Wu endi wumb mulenjing konu ełe wii dinga topu mołum. ‘Wu owundu eim omba enim. Enim noman tuk ełe er kun erik mułngii!’ ”

⁴Jon wumb noł pendpi ngołum, wu eim ełe wumb mulenjing konu, eim Aisaiya kumb ok nirim miř tonu orum. Jon eim Gos ek ka endi nipi wumb ngum. Ngang kin, “Wumb noman ak tok pii gii nengin kin noł pendpi ngum. Ngang kin, Gos wumb oł kis ombu kil ngopu si kindmba. ⁵Pe Jura mei owundu wumb kin, Jerusalem konu tuk mulnjung wumb kin pei punjung. Puk, Jon mułum konu ełe tuk punjung. Puk, Jon mułum konu oł kis ombu ni tor kindik ngunjung. Ngangin kin, wu Jon wumb noł pendpi ngum. Noł ei embe Joran.

⁶Pe Jon eim kon endi kindiřim, konduk ei, kung kamil ngenj ełmin, kon ei kindim. Jon eim kan endi tuk kend ełe, tuk sipi teřim ku. Eim guimbu kin, piimi muł kin, nopu endim. ⁷Pe Jon ek nipi wumb ngum, “Wu num endi na ond konu ełe ekii se omba wu ei, na dinga ei kapři si kindmba. Na wu ka mon, na mei ełe wu mendpiř. Na eim simb su kan ei kapři si kindmbii, ba eim wu num mołum,” pa nim. ⁸“Na enim noł mendpiř pendpi ngond; ba wu endi ekii se omba wu ei eim, Gos Gui Ka ełe noł pendpi enim ngumba,” pa nim.

Jon Jiisas Noł Pendpi Ngum
(*Masyu 3:13, Luk 3:21-22*)

⁹Kunum ei, Jiisas Galilii Nasres konu ełe si kindpi om. Pe Jon Jiisas noł Joran ełe noł pendpi ngum. ¹⁰Kunum ełe Jiisas eim noł si kindpi, opu

kenim ni, tonu kupu muł wuł ał pum. Pang kin, Gos Gui Ka kei Kurmuł mił mani opu, Jiisas kin mułum. ¹¹Pe Gos ek ka endi ei tonu muł ełe tor opu yi nim, “Nim na kingam mendpił, na nim noman pałim. Na noman ka wii nim kin ngond,” pa yi nim.

Seisen Eim Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim

(Masyu 4:11, Luk 4:1-13)

¹²Sikir Gos Gui Ka Jiisas sipi mei wumb mulenjing konu ełe sipi kindim. ¹³Jiisas mułum kunum ei 40 pei mułum. Pe Seisen eim Jiisas ermba mił kenmbii ni erim. Erang kin, Jiisas eim kui, ka, kei, kung simbii nin, epi mulnjung konu ełe mułum. Ba wumb mulenjing mon. Nga Gos enjel eim paki tunjung.

Jiisas Eim Kongun Pułngun Mondpu Erim

(Masyu 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴Nga ekii se Jon kan ngii mułum, kunum ei Jiisas Galilii konu ełe opu, Gos ek ka nipi ngum. ¹⁵Ngopu yi nim, “Gos kunum ełe tonu omba nirim pe tonu onum. Gos sinim tep erpi omba enim. Enim noman tuk ak tok Gos ek ka pii gii ningii,” pa nim.

Jiisas Wu Kapił Kapił Wii Tum

(Masyu 4:18-22)

¹⁶Nga Jiisas noł gopu Galilii wer ełe andpi mułum. Jiisas Saimon kin, angim Endru teł kenim. Wu tał noł gop ełe omu kon polkuł mulnjunguł. Wu tał, omu kongun ełe ełmbił wu. ¹⁷Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Ełip na ond konu ekii se weł! Ełip na ek ka nip ngamb, ełip wu yi mił singił,” pa nipi ngum. ¹⁸Pe sikir, wu tał omu kon si kindkił, onjnguł. Okuł, Jiisas pum konu ełe ekii se punjnguł. Pukuł, ekii se, eim ek piingił nge punjnguł.

¹⁹Nga Jiisas aninga kopur pupu kenim ni, wu Sependii nge kingam Jeims kin, angim Jon kin, alting noł kanu ełe molkuł, omu kon er ka er mulnjunguł. ²⁰Pe kunum mendpił, wu tał eim “Ełip weł!” nim. Neng kin, wu tał erinjngił, Sependii kin, kongun wu kin konu ełe mond si kindkił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł.

Wu Endi Gui Kis Mułum Ei, Jiisas Tor Si Kindim

(Luk 4:31-37)

²¹Nga enim Kapaniyam konu ełe punjung. Kunum ei kor kunum, Jiisas men ngii konu ełe nirik pum. Pupu, Gos nge ek ka pułngun mondpu wumb nipi ngum. ²²Nga wumb ei Jiisas ek nim piik puku sinjing. Nimbił erang, Jiisas Gos nge ek ka kengip tołmun wumb mił, nipi ngunerim mon; ba eim wu num endi noman dinga pim mił, yi nipi ngum.

²³Nga kunum ei, wu endi men ngii eŕe tuk muŕum wu ei gui kis tuk muŕang kin, wii dinga tum. ²⁴“Nim Nasares nge konu eŕe wu Jiisas nim sin kin nimbil oŕ enjii en? Nim okun sin to kis enjii on min? Na nim piind, nim Gos nge wu kun ka kindang on,” pa nim. ²⁵Ba Jiisas gui kis ei ek dinga nipi ngum, “Nim ek tingnerii! Nim wu ei si kindkin pui!” nim. ²⁶Pe gui kis ei wu ek ei to kindpi, wii dinga tum. Topu kin, wu ei topu si kindpi tor pum. ²⁷Pe wu amb pei puku sik endnjing. Andik, wumb en enim ek nik, piik piik enjing. “Ei epi nipe? Ei ek konj endi nim, wu ei noman dinga paŕim. Nimbil erang, eim ek nipi, gui kis ngang, gui kis eim ek piinjing?” pa ninjing. ²⁸Jiisas yi miŕ erang, eim ek mei Galilii konu eŕe pei sikir pang, wumb piinjing.

Jiisas Piisa Ambim Mam Er Ka Erim

(Masyu 8:14-15, Luk 4:38-39)

²⁹Pe men ngii si kindik anda puk, wumb Saimon kin Endru kin ngii konu eŕe nirik punjung. Jeims kin Jon teŕ nirik punjunguŕ ku. ³⁰Pe Saimon ambim mam peŕ eŕe eim ening tang or pim. Wumb Jiisas kanik ninjing. ³¹Nengin kin, Jiisas pupu kin amb mam nge angil ambŕang, engim. Angpi, ening tum ei, ening poru nim. Pe amb mam eim kuni nungii ni kaŕpi er kun er muŕum.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim

(Masyu 8:16-18, Luk 4:40-41)

³²Pou neng eŕe, eni mani ba erang, wumb pei ening pim wumb Jiisas muŕum konu eŕe tu wunjung. Wumb kombur gui kis pim, kopur ening pim wumb onjung ku. ³³Konu owundu, wumb pei kutou tok, ok ngii ondu eŕe mandi ok mulnjung. ³⁴Nga Jiisas eim wumb ening kanim kanim pim er ka erim. Pe eim gui kis kopur pei si kindim ku. Gui kis ombu, Jiisas eim piyangin kin, ek yi nim, “Gui kis enim ek ninerngii!” pa yi nim.

Jiisas Galilii Mei Konu Eŕe Kongun Er Endim

(Luk 4:42-44)

³⁵Nga kupiiring okrii, Jiisas eim tor pupu, konu wumb mulenjing konu eŕe pum. Eim Gos kin prei er muŕum. ³⁶Nga Saimon kin angim noŕ Jiisas pum konu eŕe ekii sik punjung. ³⁷Puk, kan sik kin, yi ninjing, “Wumb pei nim kuruk moŕmun,” pa yi ninjing. ³⁸Jiisas ek nipi wumb ngum, “Sinim mei konu eipi eipi endi pamin! Ya mandi na ek nipi, wumb ngumbii paŕim ku. Eŕe nge, na okrii onj.” ³⁹Pe Jiisas Galilii mei konu pei pupu endim. Jiisas men ngii konu nirik pupu, Gos ek ka wumb nipi ngum. Eim wumb gui kis pei top tor kindim.

Jiisas Wu Endi Kinj Num Er Ka Erim

(Masyu 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰Nga kinj num wu endi opu, eim gopsing pii poŕ moŕpu, Jiisas kanpi, ke nim, “Nim noman pim kin, kapŕi na er ka enjii,” pa nim. ⁴¹Jiisas wu ei kaimb

sipi piim. Piipi kin, wu angil ambilpi kin, ek yi nipi ngum. “Na piind ei nim ka mulnjii!” pa nim. ⁴²Jiisas ek nipi, wu ei ngang kin, kinj num wu ei sikir ka mułum. ⁴³Jiisas wu ei ek dinga ni ngopu, sikir kindang pum. ⁴⁴Jiisas wu ei kin ek yi nipi ngum, “Nim wu endi kankin, oł ełe ninerii mon! Ok Moses ek nirim mił nim pukun, ‘Nim ngenj men ngii kułmał kałiim wu konu ełe andan tunjii. Kumo kindpi, kułmał kałpi nim si kin ngunjii. Kiłang kin, nim ngenj ka erim ni keningii!” pa nim. Nipi, Jiisas wu ei kindang pum. ⁴⁵Ba wu ei pupu, wumb pei kanpi nipi, eim wumb mulnjung konu ełe, pei kanpi, ek pol topu ngum. Yi mił erang Jiisas eim konu endi kanpi nim, wumb pei mulnjung konu tuk ba pinerim mon. Eim andaring minj mułum konu orung wumb mulenjing wumb konu ełe orung orung wumb pei eim kin onjung.

Jiisas Wu Endi Simb Angil Ełe Embil Dinga Pinerang Er Ka Erim
(*Masyu 9:1-8, Luk 5:17-26*)

2 ¹Nga kunum kopur o pang, Jiisas Kapaniyam mei konu ełe nga orung om. Wumb Jiisas piinjing ni, eim ngii konu ełe mułum. ²Nga wumb pei kułou tunjung. Pe ngii konu ełe piki topu, poru nim. Ngii ondpuł ełe konu endi wii sinerim mon. Nga Jiisas eim ek ka nipi wumb ngum. ³Wumb wu endi ening pim wu endi eim mułum konu tu wunjung. Wu ei miyem kułang eim embil dinga pinerim. Wu kapil kapli ening pim wu ei, ko wuk tu wunjung. ⁴Konu ełe wu amb pei piki tum. Pe wu ei tuk Jiisas mułum konu tuk tu wungii pinerim. Pe Jiisas mułum konu orung, ngii engimb tok altap ninjing. Pe wu miyem kułum wu nge peł ełe kindik mani kindnjing. ⁵Pe Jiisas wumb pii gii pim ei kenim. Kanpi kin, ening pim wu ei kin yi nim, “Kingnan, na nim oł kis kil ngop si kindind.” ⁶Pe men mon połmun wumb mulnjung. En enim noman ełe ek dinga ni piinjing. ⁷“Nimbił oł erang wu ei Gos ek buł morung?” ninim. Nipi, “Eim Gos ek ambilim,” a ninjing. “Wu endi oł kis kil ngopu, si kindnermba mon! Ei Gos nge kongun minj pałim,” pa yi ninjing. ⁸Noman kis piik wu kei en enim noman tuk ełe, Jiisas piipi, eim ek yi nipi ngum, “Nimbił oł erang enim noman tuk ełe yi piinmin?” ⁹Nipe ek endi nga embin pinałim? Na yi nimbii, ‘Na nim oł kis kil nop, si kindmbii’ ei min, ‘Nga nim peł sikin, angkin pui!’ a nimbii? Ei enim oł embin ei enim kin pałim min? ¹⁰Ba na minj ek nemb eim ka mołang, enim na pii poł tungii! Wu kingam ei noman dinga mei ełe pałim ei kapli, oł kis kil ngumba.” Pe ek nipi, wu ei simb angil kis mułum wu ei ngopu, yi nim. ¹¹“Na nim ek nipi ngond, nim peł sikin angkin, ngii konu pui!” ¹²Wu ni wumb mulnjung konu sikir angpi, peł sipi, pum. Pe wumb pei puku sinjing. Sik kin, Gos embe ambil tonu kindik yi ninjing, “Ok sin jep oł ei nge endi kinenjpin,” pa yi ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum
(*Masyu 9:9-13, Luk 5:27-32*)

¹³Jiisas nga noł gop ełe endim. Wumb tiłap owundu endi eim mułum konu ełe kułou tok onjung. Pe Jiisas eim Gos nge ek ka nipi wumb ngum. ¹⁴Pe

eim andpi pupu, Liiwai, Alpiyas nge kingam kenim ni, ku takis sihim wu ngii konu eke muhum. Pe Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Nim na ond konu eke ekii se oi!” a nim. Neng kin, eim angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁵ Jiisas Liiwai ngii konu eke mulpu, kuni num. Nopu, wumb takis sihim wumb kin ol kis elmin wumb pei, Jiisas kin kuni nunjung. Jiisas nge ekii sihim wumb eim kin kuni nunjung ku. Nga yi mił wumb kanim kanim pei Jiisas puhum konu eke, ekii se pulmun ku. ¹⁶ Nga wumb lo ek piihim wumb nge mon ek polmun wumb kenjing ni, Jiisas eim wumb ku takis sihim wumb kin wumb ol kis elmin wumb kin, Jiisas kuni ende nopu muhum. Pe wumb ombu ek nik, Jiisas nge ekii sihim wumb kin ninjing, “Nimbił erang Jiisas wumb ku takis sihim wumb kin, wumb ol kis elmin wumb kin, kuni ende nonmun?” ¹⁷ Jiisas ek ei piipi pendpi kin, eim ek nipi wumb ngum, “Wumb ening pahim wumb ond mong piihim wumb mohum konu eke pulmun. Wumb ening pinahim wumb, ond mong piihim wumb mohum konu eke punahim. Na wumb kun ka mohum wumb kin onenj mon! Na mani opu, wumb ol kis elmin wumb kin onj; enim noman ak tok piingii,” pa yi nim.

Kuni Si Kindik, Gos Ek Ka Nik Ngołmun
(*Masyu 9:14-17, Luk 5:33-39*)

¹⁸ Kunum endi Jon nge ekii sihim wumb kin lo ek piik ekii sihim wumb kin kuni mowii muljung. Mulangin kin, wu kopur ok Jiisas kanik yi ninjing, “Nimbił ol erang Jon nge ekii sihim wumb kin lo ek piik ekii sihim wumb kin kuni mowii mołmun? Ba nim nge ekii sihim wumb ei kuni mowii mulałmin.” ¹⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sim, “Eim kan nohum wumb pei wu endi amb simba erim kunum ei, enim kuni ende nunerngii min? Pe wu ei en enim kin ende molk kin, kunum eke kuni si kindnerngii mon. ²⁰ Ekii se wu ei angil sengil poru nimba kunum, ei eim kan nohum wumb kin tep to mulermba. Nimbił erang wumb eim sik orung sipi enjing kunum eke, eim kan nohum wumb kuni ei kapli mowii mulngii.”

²¹ Jiisas ek ekin nga yi mił nim, “Wu endi alap konj tilarpi endi sipi, tukpu eke pandi tum kin, konduk ei eim yi mił erim kin konduk ei piltan tumba. Alap konj ei opu kembis, ba kon ok nge piltan topu kis mondpu tukpu owundu ermba. ²² Wumb ond mong wain noł sik ming konj eke kindiłmin. Nimbił erang noł wain ei dinga elim. Nga ming ok nge tuk kindiłmin ei noł wain dinga tor opu ming gał tohum. Pe noł wain ming gał tang, noł wain mei eke pum.” Ek ei yi mił ninim Jiisas ek ok nge kin konj kin ende pinermba nipi ek ekin yi mił tum.

“Kongun Kor Kunum Eneiei!” Pa Ninjing.
(*Masyu 12:1-8, Luk 6:1-5*)

²³ Kor kunum Jiisas aka pin andlam sim konu eke andpi pum. Pe Jiisas nge ekii sihim wumb eim kin tep tok punjung. Puk kin, kuni kopur aka

pin puk andik sik nunjung. ²⁴Pe lo ek piik ekii siłmin wumb, Jiisas kanik ek dinga ninjing, “Piini! Kor kunum eke kongun mowii ninjing ba nim nge ekii siłmin wumb oł ei nimbił erang enmin?” ²⁵Nga Jiisas ek nipi ngum, “Enim Deipis Gos ek ka enim ger piinenjing min? Na ek ei nind, kunum ei eim kin eim wumb pei kuni sineririm kunum nind. ²⁶Nimbił erang Deipis kuni tang, Gos ngii eke nirik pum. Pang kin, kułmał kałilim wu ei mołpu bres sipi eim ngum. Ngang kin, Deipis sipi nga eim wumb kin bres ei nunjung ku.” ²⁷Jiisas ek nipi wumb ngum, “Gos kor kunum ei wumb paki tumbii nipi kor kunum sim. Ba wumb kor kunum paki tunerngii mon,” yi nirim. ²⁸“Yi mił wu kingam epin konu si kindpi mani mei eke opu tonu om; wu ei mendpił kor kunum wu owundu mułmba ku.”

Kor Kunum Jiisas Wu Endi Angił Kis Mułum, Er Ka Erim

(Masyu 12:9-14, Luk 6:6-11)

3 ¹Jiisas men ngii konu eke nga nirik pum. Wu endi mułum wu ei, angił orung kis mołpu, miyem kułii erim. ²Wumb Jiisas mułum konu kanik mulnjung. Kor kunum Jiisas wu ei er ka ermba min mon, ni kanik mulnjung. Molk kin, kunum eke en enim Jiisas kin kos ermin ni piinjing. ³Jiisas ek nipi wu ei angił kis mułum wu ei kin ngum, “Nim ya wa!” pa nim. ⁴Jiisas ek nipi wumb pei ngum, “Sinim kor kunum oł ka ermin ei kapłi min? Sinim kor kunum epi kis ermin ei kapłi min? Sinim wumb to kundmun min paki tamin ka mułngii min?” Ba wumb ek nik orung kindnenjing mon. ⁵Jiisas wumb mulnjung konu orung orung kind kenim. Kanpi kin, eim popuł sim. Nimbił erang Jiisas wumb kanpi wumb noman tuk eke piim. Wumb noman tuk eke dinga peng, wumb pii gii ninenjing ei eim piim. Pe Jiisas ek nipi wu ei angił kis mułum wu ei ngum, “Nim angił tun kindii!” nim. Pe wu ei angił tun kindang kin, nga kapłi ka erim. ⁶Lo ek piik ekii siłmin wumb ok punjung. Puk kin, Eros wu owundu wumb mulnjung konu kułou tunjung. Tok kin, en enim ek ni piik erik Jiisas tumun ni piinjing.

Wumb Pei Jiisas Ekii Sik Endnjing

⁷Jiisas kin eim ekii siłmin wumb konu ei si kindik, noł gop mułum konu eke punjung. Pe wumb pei Jiisas pum konu eke ekii se punjung. Wumb Galilii konu eke kin, Juriya konu wumb kin pei punjung. ⁸Pe Jerusalem konu eke wumb kin Erumiya konu eke wumb kin, noł Joran orung, Taiya konu kin Sairon konu eke wumb, pei Jiisas erim oł, ei piik pendik Jiisas mułum konu onjung. ⁹Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kanpi yi nim, “Wumb pei mołmun ei, na ambił gii ningii, ni piind. Wumb ei na ambił gii ningii, en enim noł kanu endi tu wangin kin, na kapłi tonu pup mułmbii,” pa nim. ¹⁰Pe wumb ening pim wumb ei, Jiisas ambił gii ninjing. Wumb Jiisas ngenj eke embiłmin nik enjing. Nimbił erang, ok

Jiisas wumb ening tołmun wumb ei er ka ełim ni piik onjung. ¹¹Nga wumb gui kis Jiisas kanik kin, enim gopsing pii polk molk kin, ek dinga tangk yi ninjing, “Nim Gos nge kingam mołun!” pa ninjing. ¹²Pe Jiisas ek dinga nipi ngum, “Enim gui kis, na embe ełe ek ni tor kindnerngii mon!” pa nim.

Jiisas Ek Se Andilmin Wumb Engki Nga Tał Topu Kind Mundum
(Masyu 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³Pe Jiisas komung endi ełe tonu pum. Pupu kin, eim kin mułngii wu ombu to tonu kindmbii ni piipi kin wii tang, onjung. ¹⁴Nga eim wu engki nga tał wumb nipi tonu kind mundpu wumb, ei eim kin mułngii nipi tonu kind mundum. Eim ekii siłmin wumb kindang, “Na ek ka ningii,” nipi kindang nge punjung. ¹⁵Jiisas noman dinga ngamb kin, “Gui kis wumb kin mołmun ei tor kindngii!” pa nim. ¹⁶Wu engki nga tał topu mundum wumb ei yi mił: Saimon, embe eipi endi ngum embe ei Piisa nim. ¹⁷Pe nga Sependii nge kingam Jeims angim Jon wu tał embe eipi endi sipi ngum, embe ei Bonesis. Embe puł yi mił nim, “Kupu muł ek tangilim,” embe ei sipi ngum. ¹⁸Pe nga Endru kin Pilip, Basolomu, Masyu, Tomas, Alpiyas nge kingam Jeims, Tariyas, Saimon Siilas. ¹⁹Nga wu Juras Eskeriyas konu ełe wu, ei eim Jiisas sipi opu orung wumb kin ngum.

Wumb Ek Nik, “Jiisas Nim Biyelsipul Kin Kongun Ende
Erngii,” Pa Yi Ninjing.

(Masyu 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰Nga Jiisas ngii konu ełe pupu kin, nga wumb pei ok kułou tunjung ku. Yi erangin kin, Jiisas kin eim ekii siłmin wumb kuni nungii nge kunum endi sinerim. ²¹Nga Jiisas nge tiłap ende wumb ek ei piinjing. Piik, ok kin “Jiisas simin,” nik onjung. Wumb ei ek yi ninjing, “Eim wulu punum,” ninjing.

²²Wu num kombur lo ek piik nik tep ełmin wumb ei Jerusalem konu ełe molk mani onjung. Ok yi ninjing, “Gui kis Biyelsipul Jiisas eim kin tuk mulnjung. Ei eim gui kis owundu nge noman dinga ei gui kis pei wumb tuk mołmun ei, to tor kindim.” ²³Jiisas eim wumb mandi, “Wei!” nim. Jiisas ek ekin kopur topu wumb ngopu yi nim, “Yi mił Seisen eim kapli Seisen to mani kindmba min?” ²⁴Yi mił, king endi mołpu eim wumb tiłap palsik tał erik, “Opu erei!” nimba. Kapli, tiłap ei dinga simba min? Ei dinga sinermba mon! ²⁵Pe ngii ende beltik en enim opu erngii. Erangin kin, ngii ełe dinga engnermba mon. ²⁶Pe Seisen eim wumb kin opu orung eim kin kapli Seisen eim dinga pupu mulermba mon. Eim poru nimba.

²⁷“Pe Jiisas ek ekin ei yi mił nim, “Wu endeim eim pupu, wu king owundu ngii endi epi simba mił pinałim mon. Simba, pim kin yi ermba.

Wu owundu ei kan ngo pendpi, epi ei kapli simba. Yi mił erpi nim kin, wu num ei epi ngii nirik mułum, epi sipi ngii er kis mondpu simba,” pa ya nim.

²⁸Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Gos wumb pei kapli oł kis kil ngo si kindmba. Si kindpi, wumb kin ek buł morung niłmin wumb ombu pei kapli kil ngopu si kindmba,” pa yi nim. ²⁹“Ba wu endi Gos Gui Ka ek buł morung nipi, to mani kindmba wu ei, Gos eim oł kis ei kil ngopu si kindnermba mon mendpił. Pe yi ku sinim wumb endi ek yi ninermin ek ei, nga pepi tonu omba pałim wu ei, oł kis ei poru ninermba mon; kunum kunum pep mułmba,” pa nim. ³⁰Nimbił erang wumb ek yi ninjing, “Jiisas gui kis nge dinga eim kin mołang pałim,” pa ninjing.

Jiisas Mam Kin Angim Noł
(*Masyu 12:46-50, Luk 8:19-21*)

³¹Kunum ełe Jiisas mam kin angim noł ok, andaring enginjing. Angk kin ek ni kindik, “Jiisas anda omba,” pa ningii. ³²Wumb pei Jiisas mułum konu orung orung mulnjung wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim manim, ainim, angnim noł ok kin andaring molk kin, nim wii tonmun.” ³³Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił oł enim? Wumb nii na angnan, manan noł mołmun, ei enim piinmin min?” ³⁴Jiisas orung orung kind kenim ni, wumb eim mułum konu orung orung pei mulnjung. Jiisas ek yi nim, “Ya kind kinei! Wumb ya mandi mołmun, wumb ei na manan, angnan noł mołmun,” pa yi nim. ³⁵“Wumb endi eim Gos nge noman ełe ekii sipi erim kin, wumb ei na manan, einan, engnan noł mił mułmba.”

Wu Kuni Emb Telim
(*Masyu 13:1-9, Luk 8:4-8*)

4 ¹Nga Jiisas kongun nga erpi wumb kengip ek ngopu konu noł gop wer ełe nipi ngum. Nga Jiisas mułum konu wumb pei ok kułou tunjung. Tangin kin, Jiisas noł kanu endi ełe tuk pum. Jiisas pupu noł kanu ełe mołang kin, noł kanu ei pupu tuk noł gop ełe pim. Wumb pei noł gop mułum konu wer ełe mandi mulnjung. ²Pe Jiisas eim ek ekin pei to wumb ngopu ek yi nipi wumb ngum. ³“Enim piyei! Wu endi kuni mong pei sipi aka pin kindim. ⁴Kindim, kuni mong kopur ei ok andłam ełe mani pum. Pang kin, kuni ei kei ok nunjung. ⁵Pe nga kuni mong kopur ku mułum konu ełe mani pum mei ełe, aninga pim konu ełe, kuni mong ei sikir tonu om. ⁶Nga eni tonu wang kin, kuni mong ei kułii erpi kułum. ⁷Nga kuni mong kopur ei ond guimbin mułum konu ełe pum. Pupu kin, tonu omba konu sinerim. Sinerang kin, ond guimbin to mani kindang, mong tunerim. ⁸Pe nga kuni mong kopur mei ka sim konu ełe pum. Kuni mong ei tonu opu, kuni mong ka tum kuni mong ei, tonu opu, kuni mong 30 aninga kopur tum. Nga tum ei kuni mong kopur 60 pei mił

tum. Nga tum, pii kełpi topu ond kirang engin tumba er mułum ei 100 pei tum. ⁹Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyangłi!”

Jiisas Ek Ekin Tołum Mił
(*Masyu 13:10-17, Luk 8:9-10*)

¹⁰Ekii se Jiisas eim mendpił mułum. Pe Jiisas ekii silmin wu engki nga tał mulnjung wumb kin tep tok mołangin wumb ei, Jiisas kii sik ninjing, “Nim ek ekin ei er ton mił nenj?” a ninjing. ¹¹Jiisas ek yi mił ni wumb ngum, “Gos koi er nim ek ei nge, Gos wumb top erpi mołum ei, enim kin andan top konu enim pei ngond. Ba wumb anda mohmun wumb ei, na nge ek ekin ei minj piik mołmun. ¹²Yi mił, ‘Ger piinjing, ba epi ei pii poł tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pułe ei pii poł tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pułe ei pii poł tunenjing mon ku. Mon pim kin, wumb ek ei pii poł tok kin, noman ak tok enjing kin, Gos en enim oł kis ei kil ngopu si kindmba.’”

Ek Ekin Kuni Mong Yi Mił Tum
(*Masyu 13:18-23, Luk 8:11-15*)

¹³Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek ekin ei piinanmin min? Pe nga enim ek ekin eipi pei er piingii mił nenj? ¹⁴Wu endi kuni mong tełim wu ei, Gos nge ek ka ei tełim. Tałpi, kuni mong ei Gos nge ek ka mił mołum. ¹⁵Nga kuni mong kopur andłam ełe pim mił ei, wumb Gos ek ka yi mił piinjing. Piik kin, wumb ek ei piinjing kunum ełe mendpił, Seisen sikir opu, Gos ek ka ei to ak topu eipi kindim. ¹⁶Nga kuni mong kopur pupu mei ku mułum konu pupu sikir tonu opu yi mił pimba,” pa nim. “Wumb yi mił enmin wumb ei, Gos ek ka sikir piik sik kin, ka ka piłmin. ¹⁷Ba en enim dumbuł ei pinerang mulnjung kin, kunum aninga kopur mułangin kin, pe wumb kombur Gos ek ka to mani kindangin kin, oł embin tui tonu wang kin, wumb ei nge pii gii ei sikir to kis ermba. ¹⁸Pe nga wumb kopur yi mił mułangin kin, kuni mong kombur ond guimbin mułum konu ełe mani punjung ei tonu omba erim; ba ond guimbin ei to mani kindim. ¹⁹Ba wumb pei ya mani mei ełe epi ei noman to piinjing. Piik kin, ku ni epi ei noman kulk, nga ya mani mei ełe epi ei pei bun bun kulk yi enjing epi ei Gos nge ek ka ei to mani kindpi pandi tum. Wumb ei kuni mong ka wii mił endi tumerim mon. ²⁰Ba wumb kombur Gos ek ka piik sik kin kuni mong mił mei ka wii ełe mani pum. En enim noman tuk ełe kindnjing ek ka ei kindik ei, ambıł gii ninjing. Pe kuni mong ei tonu opu kuni mong 30 mił aninga kopur tum. Nga tum kuni mong ei kopur pei 60 mił tum. Nga tum kuni mong ei pii kełpi topu ond kirang engin tumba er mułum ei 100 pei pei tum.”

Ek Ekin Ełe Dup Alam Kalk Peł Mandring Pendnałmin
(*Luk 8:16-18*)

²¹Nga Jiisas ek ekin endi nipi ngum, “Wu endi dup alam kałpi, sipi mani peł ełe min kuni ming endi mandring pendmba min? Mon; ba wu

ei dup kapli sipi tonu peŕ ele pindang, tiŕang erang wumb nirik ngii konu ele muŕangin kin, kapli kan kun erngii,” pa nim. ²²Epi pei koi er moŕum epi ei, ekii se pei peni ele tor omba. Nga wumb pei sik ok ei er moŕmun epi ei, ekii se peni ele tiŕang erang enim kenjngii. ²³Pe wu endi kom pim kin, kapli wu ei eim kom se piyangŕi.

²⁴⁻²⁵Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek piik ek ei pii kun erngii,” pa nim. “En enim ek ei piik pendik wumb eipi nik ngangin kin, Gos enim noman ele ek ka ngumba. Wumb kopur epi aninga se muŕngii ei, Gos nga ngumba. Ei puŕe yi miŕ paŕim. Wumb kopur Gos ek aninga ambii gii nik mulnjung kin, Gos wumb ei noman ele eim Gos ek pei ngumba. Pe wumb kombur ek aninga ei nik wumb eipi endi ngunarik mulnjung kin, Gos ek ei topu tor kindmba,” pa nim.

Kuni Ek Ekin Topu Nim

²⁶Jiisas ek ekin endi nga nipi wumb ngum, “Gos eim wumb tep enim yi miŕ, wumb kopur enim kuni mong aka pin kindnjing. Kindangin kin, kuni mong tonu opu kuni mong tum. ²⁷Kunum kunum emii peng, wu ei or paŕiŕim. Tinga, wu ei eim wii andpi moŕuŕum. En enim kuni mong taŕiŕmin ei, poŕpu tonu opu owundu ermba miŕ nenj? Wu ei eim ei pii poŕ tunaŕim mon. ²⁸Nga mei eim erang kuni tonu opu, onguŕ tum. Topu, kuni mong topu onguŕ kumna tum. Topu, nga muŕ mondpu kin ekii se kuni mong tum. ²⁹Ba ekii se kuni mong topu owundu erim. Erang, kuni simba kunum mandi erang kin, wumb sikir tui kapera sik kiŕip toŕmun.”

“Kuni Embe Endi Maser,” Pa Niŕmin (Masyu 13:31-32,34, Luk 13:18-19)

³⁰Jiisas ek nipi wumb ngum, “Na kapli Gos sinim tep enim ei nip ngamb, enim kapli piingii min? Pe nipe ek ekin endi enim piingii, ek ei nemb piingii min mon?” ³¹Gos eim wumb tep ka erang wumb pei tonu oŕmun ei, yi miŕ kuni mong embe maser, niŕmin. Kuni mong maser ei ya mei ele kuni mong ei endi ende miŕ mon. Kuni mong ei kembis wii, wumb mani mei ele taltmin. ³²Kuni mong ei talk poru nengin kin, pe kuni mong tonu opu, kuni kopur to mani kindiŕim. Kuni maser ond kirang owundu ngoŕum. Kapli, kei ombu emin ele ok ond kirang ele ngii takik jii niŕim konu ele moŕuŕmun.”

Jiisas Ek Nim, Ek Ekin Minj Nim

³³Jiisas ek ekin pei nipi wumb ngum, ek ei ek ekin minj nipi wumb ngum; wumb noman piingii miŕ nipi ngum. ³⁴Jiisas ek ekin minj topu nipi wumb ngum. Ek endi kun nipi tuk kindnerim mon; ek ekin minj nipi ngum. Jiisas nge ekii siŕmin wumb mendpiŕ mulnjung kunum ele, ek ei puŕe nipi eim ek ekii siŕmin wumb nipi ngum.

Jiisas Ek Nipi, “Pop Owundu Tum Ei Poru Nengti,” Nim.
(*Masyu 8:23-27, Luk 8:22-25*)

³⁵Kunum eŕe pou neng, Jiisas ek nipi eim ekii siŕmin wumb kin nipi ngum, “Sinim noŕ gop eŕe orundung pamin!” nim. ³⁶Pe wumb pei mulnjung konu eŕe si kindik pendik, Jiisas noŕ kanu muŕum konu eŕe, Jiisas ekii siŕmin wumb tonu puk punjung. Nga noŕ kanu kombur ouni punjung ku. ³⁷Nga konu pop owundu endi tum. Pe noŕ kanu eŕe noŕ tuk pupu kin, noŕ piki tumba erim. ³⁸Ba Jiisas noŕ kanu orung peng kiŕandi erpi pim. Peng kin, eim ekii siŕmin wumb Jiisas a nik wii tunjung, “Ek mon wu, sinim kuŕmun paŕim ei, nim sin kin piin min mon?” pa ninjing.

³⁹Pe Jiisas konj angpi, konu pop ek dinga wii nipi ngang, pop poru nim. Pe eim ek nipi noŕ ngum, “Noŕ nim mani pui!” pa yi nim. Neng kin, noŕ mani pang, pop poru nim. Pe noŕ tunarpi wii sim. ⁴⁰Nga Jiisas ek nipi eim ekii siŕmin wumb ngum, “Enim nimbiŕ erang tungu enmin? Enim nimbiŕ erang enim nga pii gii ninenjing?” ⁴¹Pe en enim ek nik piik enjing, “Wu ei noman dinga ei erpi sim miŕ nenj? Yi miŕ noŕ kin pop kin eim ek piikiŕ pendkiŕ mani pupu poru ninim,” pa ninjing.

Wu Endi Gui Kis Tuk Moŕang, Jiisas Er Ka Erim
(*Masyu 8:28-34, Luk 8:26-29*)

5 ¹Jiisas ekii siŕmin wumb kin noŕ gop orundung punjung. Puk kin, mei Genesares konu eŕe wumb nge mei. ²Pe kanu eŕe tor wangin kin, wu endi gui kis pim endi, sikir opu Jiisas kenim. Kanpi, wu ei kom ku tukpu wumb saŕiŕmin konu moŕpu om. ³Wu ei eim or guimeng ku tukpu eŕe paŕiŕim. Wumb wu ei kin kan sen to pendngii ei, dinga kapŕi enermba mon. ⁴Yi miŕ kunum kunum wumb kan sen simb angii ouni to pendiiŕmin ei, topu kiŕip toŕum. Eim wu dinga wii moŕpu kin, wu kombur wu ei kapŕi kan tunerngii mon. ⁵Kunum emii peng, tinga, kunum kunum eim tonu komung nin ku guimeng eŕe minj moŕuŕum. Eim kunum kunum wii dinga topu, eim ngenj ku eŕe topu, yi minj eŕim.

⁶Nga wu ei Jiisas konu turii opu kenim. Kanpi kin, eim sikir opu, eim mong gopsing pii puŕum. ⁷Eim wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos kingam mendpiŕ. Gos ei tonu moŕpu wu dinga owii moŕum ei, nim na kin nipe oŕ enjii?” pa nim. “Na ek keimi nip, Gos embe eŕe nind ei, nim na kin ngenj kumbii nga ngunenjii!” pa nim. ⁸Nimbiŕ erang wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum? Ngang kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim gui kis, nim wu ei kin si kindkin pui!” pa nim. ⁹Jiisas wu ei kii sim, “Nim embe nii?” a nim. “Na embe opu ond wumb; nimbiŕ erang sin pei moŕmun,” pa nim. ¹⁰Wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum, “Nim gui kis pei mei eŕe moŕum to tor kindnenjii mon!” pa nim.

¹¹Pe kung pei tonu komung eŕe kuni nok mulnjung. ¹²Pe gui kis pei wii tok ek dinga nik Jiisas ngunjung, “Jiisas, nim ni kindan, sin pupun

kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa ninjing. ¹³Pe Jiisas kaplı neng kin, punjung. Gui kis pei ei wu ei kin si kindik punjung. Puk kin, kung mulnjung konu ełe tuk punjung. Pe kung dinga wii sikirik puk, konu kis endi sim konu punjung. Kung pei 2,000 yi mił mulnjung puk, noł gop mani puk kolk poru ninjing. ¹⁴Pe wumb kung tep enjing wumb, oł ei kanik kin en enim tungu puk, konu owundu sim konu puk, wumb kanik, ek ninjing. Nengin kin, wumb ei puk oł ei kenjngii. ¹⁵Nga wumb ei Jiisas mułum konu ełe ok, wu ei kenjing. Wu ei ok gui kis pei eim kin mulnjung; ba pe eim alap tałpi kin eim noman ka seng mułum. Nga wumb wu ei kanik kin tungu enjing. ¹⁶Nga wumb kung tep enjing wumb epi ei kanik kin wumb eipi kin poł tok yi ninjing. “Ok, gui kis wu ei kin mułum; ba pe eim wumb kin mołpu pum. Nga gui kis ei pei kung kin tuk puk kin kolk poru ninjing.” ¹⁷Pe nga wumb Jiisas kin ek dinga nik, “Nim mei ełe sikin, mei eipi endi punjii,” pa ninjing.

¹⁸Pe Jiisas kaplı noł kanu ełe tonu pum kunum ei, wu endi ok gui kis tuk mułum wu kii dinga sipi, “Na nim kin bii,” nim. ¹⁹Ba Jiisas wu ei kin mon nirim. Nipi kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim nge ngii konu wumb tiłap ende mołmun konu ełe pui! Nim pukun, Owundu oł erim ei, wumb kankin Owundu eim nim kin kaimb piipi ngum, ek ei wumb kin ninjii,” pa nim. ²⁰Pe wu ei pupu kin Diikapolis konu ełe pupu, Jiisas eim kin erim mił ei wumb konu orung orung wumb pei kanpi ek ni tor kindpi pum. Pang kin, wumb ek ei piik kin, wumb ei noman embin tok piinjing.

**Men Tołmun Wu Owundu Endi Ambłam Kułang Kin, Jiisas, “Engnjii,”
Neng, Angpi Pum.**

(Masyu 9:18,19,23-26, Luk 8:40-42,49-56)

²¹Pe nga Jiisas noł kanu ełe pupu, nga noł orung pum. Pupu kin, Jiisas noł gop wer ełe mułum kin, wumb pei eim mułum konu kułou tok onjung. ²²Pe wu owundu endi men ngii kongun tep ełim wu endi, ei eim embe Jairas. Wu ei Jiisas mułum konu opu kin, Jiisas simb ełe mong gopsing pii połpu ngum. ²³Pe eim kii dinga sipi yi nim, “Na ambilan pe mandi kułmba enim. Nim okun, eim ngenj ambilan, eim nga konj kindpi mułmba,” pa nim. ²⁴Pe Jiisas wu ei kin pum. Pupu kin, wumb pei Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung ku. Yi mił peng kin, wumb Jiisas mułum konu piki topu pim.

²⁵Nga amb endi konu ełe mołułum amb ei, eim miyem gu niłim. Niłim, amb ei eim miyem opu pupu mułang mułang kung ngii angıł orung orung nga tał o pang mułum. ²⁶Nga amb ei ngenj kumbii pei ko wupu kin, ond mong ngołmun wumb pei amb ei kenjing. Kanik kin, eim ku pei ngang sik, ba eim ening poru ninerim mon. Nga eim ening kis nga piram patıłim. ²⁷Nga amb ei Jiisas oł kanim kanim erim mił piipi kin, Jiisas mułum konu ełe om. Wang kin, eim wumb pei Jiisas mułum konu ełe

kuŕou tunjung konu eŕe opu Jiisas nge konduk buŕ morung eŕe embiŕim. ²⁸Nimbiŕ erang, amb ei eim yi ni piim, “Na Jiisas konduk eŕe embiŕamb kin, na ening poru nimba,” ni piim. ²⁹Yi miŕ erang kin, eim miyem koŕpu sikir poru nim. Nipi, eim ngenj tuk piim ni eim miyem ening poru nim kin, ka moŕ, ni piim. ³⁰Pe nga Jiisas yi piim ni, eim noman dinga kopur tor pum. Pupu kin, Jiisas eim kan orung kindpi wumb pei kanpi ek yi nim, “Wumb nii endi na konduk embiŕim?” ³¹Jiisas ekii siŕmin wumb ek nik Jiisas eim ngunjung, “Nim kan! Wumb pei piki tonum. Nim nimbiŕ erang wumb endi na konduk embiŕim nin?” ³²Jiisas kanpi orung kind, wumb kanpi kin wumb nii endi enim ni piim. ³³Ba amb ei eim piim ni, epi ei Jiisas kin enim ni piipi kin, tungu erim. Amb ei opu Jiisas muŕum konu eŕe ming gopsing pii puŕum. Poŕpu kin, eim ek keimi pei nipi Jiisas ngum. ³⁴Nga Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ambiŕan, nim pii gii je, nim er ka enim. Nim pukun, noman ka seng kin, muŕnji. Nim ening ei poru neng, ka moŕun,” pa yi nim.

³⁵Pe Jiisas ek ei nipi muŕang kin, wu owundu endi men ngii tep eŕim wu, ei eim wumb kombur onjung. Ok kin, ek yi ninjing, “Nim ambiŕ ei koltum. Nimbiŕ erang nim ek mon wu noman embin nga ngon?” pa ninjing. ³⁶Jiisas ek ei kom se piinarpi kin, ba Jiisas ek nipi men ngii tep eŕim wu ei ngum, “Nim ek ei piikin, tungu enenji mon; ba nim pii gii nikin mulnji?” pa nim. ³⁷Nga Jiisas eim wumb eim ba konu punerngii. Wu Piisa kin Jon, Jeims angim kin wu kei minj tep tok pungii. ³⁸Nga wu kei puk, men ngii tep eŕim wu ngii konu eŕe punjung. Puk kin, Jiisas kenim ni, wumb ke dinga owundu ninjing. ³⁹Pe Jiisas ngii nirikring pupu, eim ek nipi wumb ngum, “Nimbiŕ erang enim ke dinga wii nik moŕmun? Ambiŕ ei mendpiŕ kulerim mon ba eim or miŕ paŕim,” pa nim. ⁴⁰Nga wumb ei eim kin tokuŕ enjing. Pe Jiisas wumb pei topu tor kindim. Kindpi kin, arim mam kin, Jiisas ekii siŕmin wu tekliki kin, nirik puk, ambiŕ ei pim konu eŕe punjung. ⁴¹Pe Jiisas ambiŕ angii eŕe ambiŕpi yi nim, “Taliisa kum!” Ek ei puŕe yi ninim, “Ambiŕ kembis, na ek nip ngond, nim ang!” ⁴²Neng kin, sikir ambiŕ kembis ei angpi tonu om. Eim kung ngii engli nga taŕ mendpiŕ. Wumb oŕ ei kanik kin, puku sinjing. ⁴³Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Enim wumb oŕ end ei kanik kin ek ninerngii mon! Enim kuni endi sik, ambiŕ kembis ei ngei!” yi nipi wumb ngum.

Nasares Konu Eŕe Wumb Jiisas Buŕ Ngunjung
(*Masyu 13:53-58, Luk 4:16-30*)

6 ¹Jiisas konu ei si kindpi, eim nge mei konu eŕe pum. Jiisas ekii siŕmin wumb, Jiisas pum konu eŕe ekii sik punjung. ²Nga kor kunum endi Jiisas pupu, men ngii eŕe Gos ek nipi, wumb ngum. Ngopu, wumb pei Jiisas eim ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, wumb ek yi ninjing, “Wu ei ek ei jii sim?” a ninjing. “Eim noman dinga ka ei jii miŕ sim? Pe eim

jep ol ei erpi, owundu mił enim!” pa ninjing. ³“Pe wu ei ngii takpi elim wu min? Nga eim Maria kangit, angim Jeims kin, Joses, Juras, Saimon, aim kin ya sinim kin mołmun min?” Yi nik kin, noman kis piinjing. ⁴Pe Jiisas ek nipi, wumb ngum, “Ek keimi, ni tor kindiłim wu nge embe konu pei punum. Ba eim konu mendpił, eim miyem ende wumb nge ngii konu ei embe pinałim mon!” pa nim. ⁵Nga eim jep ol endi eim konu ełe ermba kapłi enanim mon; ba eim wumb kombur ening tumb wumb ei ambiłpi, er ka erim. ⁶Nga eim noman embin sipi yi piim. Nimbił erang wu amb eim kin pii gii ninanmin. Yi mił erang kin, pe eim pupu, mei konu orung orung andpi, eim Gos ek nipi, wu amb pei ngum.

**Jiisas Nge Ekii Siłmin Wumb Engki Nga Tał Kongun Mok
Topu Kindang Punjung
(Masyu 10:5-15, Luk 9:1-6)**

⁷Pe Jiisas eim wu engki nga tał eim kin wii topu, “Wei!” nim. Eim wu tał tał ni kindang, punjung. Jiisas eim noman dinga ekii siłmin wumb ngum. Ngang kin, wumb gui kis tuk seng kin, tor kindngii nipi, wumb ei noman dinga ngum. ⁸Eim ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Andłam pungii dolu epił endi singii. Epi eipi endi sinerngii! Enim andłam turii kepii embilerngii! Enim kuni bres endi sinerngii! Nga kon endi sinerngii; nga ku endi sinerngii mon ku. ⁹Ba enim simb kum kindngii! Kindik kin, nga enim konduk torung tał kindnerngii mon!” ¹⁰Pe Jiisas ek nipi wumb ei ngum, “Enim puk konu endi tor puk kin, ngii endi nirik pungii. Puk kin, ngii ełe minj pek wumb ek nik ngok, andik molk ekii se pungii. ¹¹Pe enim konu endi pangin kin, wumb enim ek piinarik kin, nga enim sik nirik sinenjing kin kapłi, en enim wumb ei si kindik pendik; konu eipi endi pungii. Puk kin, enim simb ełe kułman mułmba ei si kindik pungii. Yi mił erangin kin, wumb en enim ełmin ol kis ei kom se piingii,” pa yi nim. ¹²Yi mił erang, pe Jiisas nge ekii siłmin wumb punjung. Puk kin, Gos ek ka ni tor kindnjing, “Enim wumb noman tuk ełe ak tungii,” pa ninjing. ¹³Pe puk kin, gui kis mułum wumb ei gui kis tor si kindik, nga wumb kombur ening pim wumb ei, kopung kindik er ka erik punjung.

**Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Eim Kułum
(Masyu 14:1-12, Luk 9:7-9)**

¹⁴Pe King Eros eim ek ombu eim piim. Nimbił erang Jiisas nge embe konu pei andpi, kapłi erim. Wumb kopur yi ninjing, “Jon wumb noł pendiłim wu kułum ni, nga angpi orung onum. Yi mił erang kin, pe Jiisas eim ol dinga yi mił enim,” pa ninjing. ¹⁵Ba wumb kombur eipi yi ninjing, “Elainja ok ek keimi ni tor kindiłim wu ei pe onum,” pa ninjing. Pe wumb kombur eipi yi ninjing, “Ei ek keimi ni tor kindiłim wu ei mił, ek keimi ni tor kindiłmin mił wumb ok muljung,” pa ninjing.

¹⁶ Ba King Eros eim pii poł tunarpi, yi ni piim, “Wu ei Jon wumb noł penditım wu, ok na eim peng kołmung enj ni, nga tonu onum,” Eros yi ni piim. ¹⁷ Yi mił kumb ok, Eros wumb kombur kindang puk, Jon ambıt gii nik, kan sen tok kan ngii ełe kindnjing. Nimbił erang, Eros amb Erosiyas eim angim Pilip nge ambim ei sim. ¹⁸ Yi mił kin, Jon ek nipi Eros ngum, “Nim wu angnim ambim sin, ei kaplı enanim,” pa yi nipi ngum. ¹⁹ Nga amb Erosiyas eim, “Jon to kundmbii,” nipi piim, ba ei kaplı enerim. Nimbił erang, Eros eim Jon kin mund mong tang kin, sipi kan ngii kindim. ²⁰ Yi mił Eros eim yi ni piim, “Jon eim wu ka wii nin oł kun ka ełim wu mołpu kin, eim sipi kan ngii ełe tuk kindim. Eim Jon ek piipi mułum, ei eim noman embin tum; ba eim Jon ek nim ei piipi ka piim.

²¹ Ba ekii se Erosiyas, Jon to kundmba nge andłam yi mił kan sim. Eros ei kuni owundu endi erim. Eim mam mengim kunum ei eim kuni erpi, wumb wu num eim kin, tep ełmin paki tunjung wumb kin, opu enjing wu num kin, Galilii wu num kopur eim kin mulnjung wumb ei kin kuni owundu endi erim. ²² Yi mił Erosiyas ambıtam opu, non erang kin, pe Eros kin wumb eim kin kuni nunjung wumb eim kin noman ngunjung. Pe King Eros ek nipi ambıt ei ngum, “Nim epi nipe sinjii? Ei nim na kin ek nen kin, piip na nim ngumbii,” pa nim. ²³ Pe Eros ek keimi mendpił nim, “Nim epi endi simbii nin kin, kaplı na nim ngumbii. Na epi konu orung orung pei sałim ei, aninga orung na ngunjii nin kin, na kaplı nim ngumbii,” pa yi nim. ²⁴ Pe ambıt ei eim anda pupu eim mam kii sim, “Na kii sip, epi nipe endi simbii?” a nim. Eim mam ek nipi ngum, “Nim pukun yi ninjii, ‘Na Jon wumb noł pendpi ngołum wu ni peng simbii,’ ” pa ninjii. ²⁵ Pe ambıt sikir pupu Eros wu num mułum konu om. Pe ek dinga nipi Eros ni ngum, “Pe minj na piind, nim wu Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei nge, peng sikin ming endi ełe tuk kindkin na ngunjii!” pa nim. ²⁶ Ambıt ei yi neng kin, wu num Eros noman embin tum. Ba eim yi piim ni, “Ok na ek dinga wii nipi tonu kindinj.” Pe eim noman yi piim, “Wumb eim kin kuni nok mulnjung wumb, eim ambıt ei ek nim ei, to kindmba pinerim mon,” ni piim. ²⁷ Pe sikir wu num Eros opu ełim wu endi kindang pupu, Jon topu, peng simba nge pum. Opu ełim wu ei pupu, Jon kan ngii mułum topu, peng kołmung tum. ²⁸ Nga wu ei Jon nge peng sipi, ming endi kind sipipi kin, ambıt ei ngum. Ngopu, ambıt ei sipi kin mam ngum. ²⁹ Pe kunum ełe, Jon nge ekii siłmin wumb ek ei piik, Jon ngenj ei sik kin, tukpu tunjung.

Jiisas Wumb 5000 Pei Mendpił Mulnjung Ei Kuni Ngum
(*Masyu 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14*)

³⁰ Jiisas nge ek se andıłmin wumb orung ok, Jiisas kin kułou tunjung. Ok kin, ek poł tok, en enim enjing mił nik Jiisas ngunjung. Ngok kin, ek wumb kanik ninjing mił ok, Jiisas kanik ninjing ku. ³¹ Yi mił, wumb

pei ok kin punjung kin, Jiisas kin ek se andiŋmin wumb kin kuni nungii kunum endi sinerim. Pe Jiisas ek nipi eim ek se andiŋmin wumb ngum, “Sikir, sinim wumb mulenjing konu endi pamin! Wei! Sinim pupun kor aninga muŋmun,” pa nim. ³²Pe nga noŋ kanu endi sik puk, wumb mulenjing konu eŋe en enim minj puk mulnjung.

³³Pe wumb pei kenjing ni Jiisas ek se andiŋmin wumb kin, noŋ kanu eŋe punjung. Puk kin, wumb konu owundu nge wumb orung orung onjung. Wumb kanik, noŋ orundung sikir puk, orung tor puk muŋangin kin, Jiisas ek se andiŋmin wumb kin noŋ kanu eŋe tor onjung. ³⁴Pe Jiisas orung tor pupu kenim ni, wumb pei onjung wumb ei Jiisas kaimb piim. Wumb ei kung siipsiip miŋ, wumb tep eŋim wumb endi mulerim. Nga Jiisas eim kengpi ek pei puŋgun mondpu, nipi wumb ngum. ³⁵Nga eni mani ba erang kin, Jiisas nge ek se andiŋmin wumb ok, Jiisas kanik, ek yi ninjing, “Konu orung wumb mulenjing konu moŋpun kin, eni mani ba enim. ³⁶Nim wumb kindan pangin kin, puk konu eipi eipi puk, en enim kuni top tungii,” pa ninjing. ³⁷Ba Jiisas ek nipi eim nge ek se andiŋmin wumb ngum, “En enim kuni wumb ei ngangin, nungii.” Pe en enim yi ninjing, “Sinim ku pei 200 miŋ sipin, bres top ermin, ei kapŋi ermba min?” pa ninjing. ³⁸Nga Jiisas ek nipi ek se andiŋmin wumb ngum, “Enim bres nimberii saŋim? Enim puk kinei!” Kanik poru nik, ek yi ninjing, “Sin bres angŋi orung kin, omu taŋ saŋim,” pa ninjing.

³⁹Jiisas ek dinga nipi ngum, “Wumb pei mani muŋei!” pa yi nim. “Tiŋap mok tok muŋei!” Jiisas yi neng mulnjung. ⁴⁰Pe wumb mulnjung wumb tiŋap kopur 100 mulnjung; nga wumb tiŋap kopur 50 mulnjung. ⁴¹Pe Jiisas bres angŋi orung kin omu taŋ sim. Pe Jiisas kanpi, tonu epin kanpi prei erpi, Gos ngum. Pe Jiisas bres engin topu, eim nge ek se andiŋmin wumb ngum. Ngang kin, eim ek se andiŋmin wumb sik, mok tok, wumb mulnjung wumb ei ngunjung. Pe Jiisas omu taŋ, yi ku engin topu, wumb ngum ku. ⁴²Wumb pei kuni ei nanging kin kapŋi erim. ⁴³Pe Jiisas nge ek se andiŋmin wumb bres kin omu orung kin pei sim. Orung sim kuni ei sik gerenj kon engki nga taŋ tok piki tunjung. ⁴⁴Nga wumb kuni bres ei nunjung wu ei, 5000 pei pei tuk mulnjung.

Jiisas Eim Noŋ Peŋ Eŋe Pum
(*Masyu 14:22-23, Jon 6:15-21*)

⁴⁵Jiisas eim ekii siŋmin wumb kin, ek nipi tu wum. Tu wupu kin, “Noŋ kanu eŋe tonu pei!” nim. Noŋ kanu sik, kumb se puk noŋ orung pungi,” pa nim. Konu endi Beseira, wumb ok kindang punjung. ⁴⁶Jiisas wumb pei neng, punjung. Puk kin, eim komung endi eŋe tonu pupu, prei ermbii ni piipi, pum. ⁴⁷Nga pou neng, noŋ kanu tuk noŋ eŋe pupu pim. Pe Jiisas ei mendpiŋ minj noŋ orundung mei eŋe muŋum. ⁴⁸Pe Jiisas kenim ni konu pop topu, noŋ kanu andŋam punerim. Pe mandi tengmba erang kin, Jiisas ei eim

noł peł ełe tonu angpi om. Opu, eim nge ekii siłmin wumb ei si kindip op bii ni erim. ⁴⁹Ba Jiisas ekii siłmin wumb eim kenjing ni, Jiisas eim tonu noł peł ełe om. Eim ekii siłmin wumb yi piinjing, “Ei gui endi mołum,” ni piinjing. Pe enim dinga wii tunjung. ⁵⁰Yi mił, eim nge ek ekii siłmin wumb pei kanik, tungu enjing. Ba sikir Jiisas ek nipi eim ek ekii siłmin wumb ngum, “Enim noman tuk ełe dinga kinde! Na mendpił ond. Enim tungu energii mon!” pa nim. ⁵¹Pe Jiisas opu, noł kanu ełe tuk tonu pum. Pupu, eim ek ekii siłmin wumb ei kin mułang kin, konu pop ni tunerim. Nga eim ek ekii siłmin wumb mund mong tok kin, kom sek piinjing. Nimbił erang Jiisas ekii siłmin wumb eim nge noman dinga ei piinenjing. ⁵²Nga Jiisas bres sipi, wumb pei nga nunjung ei, en enim pii poł tunenjing mon! Ba en enim noman tuk ełe dinga puk kin, pii gii mendpił ninenjing mon.

Jiisas Wumb Pei Ening Pim Wumb Genesares Konu Ełe Er Ka Erim
(*Masyu 14:34-36*)

⁵³Wumb noł gop tumb tok orung Geneseres konu ełe onjung. Ok kin, noł kanu ei noł wer ełe kan tunjung. ⁵⁴Wumb noł kanu si kindik kin, tor punjung. Puk kin, sikir wumb Jiisas kanik kin, ei Jiisas ni piinjing. ⁵⁵Pe wumb sikir puk konu orung orung mandi sim konu ełe punjung. Puk kin, Jiisas mułum konu ełe ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. ⁵⁶Nga konu pei nin, konu owundu nin, konu eipi eipi nin, pei Jiisas andpi kin kapłi wumb ening pim wumb kułou tok mulnjung. Mol k kin, wumb ek dinga nik, wumb ening pim wumb Jiisas nge konduk ambilangin kin eim er ka ermbe. Wumb pei Jiisas nge konduk embilnjing wumb, ei pei ka molk poru ninjing.

Kupenjing Noł Nge Kengip Ek
(*Masyu 15:1-9*)

7 ¹Pe lo ek piik ekii siłmin wumb kopur, kin men lo ek piik połmun wumb Jerusalem si kindik, Jiisas kin kułou tunjung. ²Wumb ei kenjing ni Jiisas nge ek ekii siłmin wumb kombur kuni nanging kin, angil ok noł kindnarik, angil ka sinerim kuni nołmum. En enim nimbił erang sinim men tok oł enmin oł ei enanmin? Ei en enim noman tuk ka sinałim ni piinjing.

³Yi mił lo ek piik ekii siłmin wumb kin Jura wumb pei kin, en enim ok wumb ełmin mił men tok oł ei yi enjing. Angil noł kindnałmin kin kapłi kuni nunałmin. ⁴Nga kuni top ngii ełe pułmun ei, orung ok angil noł kindnałmin, ei kuni nunałmin. Pe en enim men tok oł kanim kanim nga ełmin. Ok wumb oł ei nik ekii siłmin ku. Enim ming kin, kuni ming kin noł ming ełe nin peł ełe ei noł kind kindiłmin ku.

⁵Pe men lo ek piik ekii siłmin wumb kin, men lo ek piik połmun wumb ok, Jiisas kii sinjing. “Nimbił erang nim nge ekii siłmin wumb men tok

oŋ eŋmin wumb oŋ ei miŋ enanmin? En enim angii penj muŋang kin kuni nonmun.” ⁶Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ek keimi ni tor kindiŋim wu Aisaiya ek keimi nipi enim kin ngum. Enim oŋ endi piŋmin ba oŋ eipi eŋmin wumb kin Gos ek yi miŋ Aisaiya mon enim kin puŋum:

‘Wumb ei na embe ninim ei gupu eŋe embe ambiŋ tonu kindiŋmin. Ba en enim noman tuk eŋe kin na kin konu turii miŋ moŋmun. ⁷Wumb ei men tok, na Gos kin eŋmin ba ei wii miŋ eŋmin. Nga en enim nge men toŋmun kengip ek ei, wumb nge men tok kengip ek Gos nge ek keimi mon.’

⁸“Wumb en enim Gos kengip ek dinga ei si kindik kin, en enim wu eŋmin oŋ minj ambiŋ gii ninmin,” pa nim.

⁹Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “En enim Gos nge kengip lo ek ei ambiŋ gii ninarik si kindiŋmin; ba en enim noman eŋe nge ekii siŋmin,” pa nim.

¹⁰“Yi miŋ, wu Moses lo ek yi ninim,

‘Nim arnim manim ek ningii ei piikin, nga ekii sinjii. Nga wu endi eim arim mam kin ek kis nimba, wu ei kuŋmba,’ pa nirim.

¹¹Ba enim yi niŋmin, ‘Wu endi eim ku ngumba wu, ei eim arim mam paki tumba; ba wu eim ek dinga nipi ngum ku ei, na Gos ngumbii, nip sinj,’ pa niŋim. ¹²Nga eim nge arim mam teŋ kin kapŋi nga paki tumbii ni kapŋi enermba mon. ¹³Yi miŋ enim ok wumb eŋmin oŋ, ei enim enmin. Pe enim Gos ek ei ek wii miŋ si kindinmin ba, en enim oŋ kanim kanim pei yi miŋ enmin. Nga en enim nge kengip ek ei wumb eipi kin ngoŋmun ku.”

Epi Ei Erpi Wumb Er Penj Mondum

(Masyu 15:10-20)

¹⁴Nga Jiisas eim wumb wii topu kin, eim wumb ei kin ek nipi ngum, “Enim na ek ei kom sek piik erik muŋngii! ¹⁵Epi wu ngenj torung moŋum epi ei, nga wu noman tuk pupu wu, ei to peni ermbe ei kapŋi enanim mon. Ba wu noman tuk eŋe kis moŋum epi ei, tor opu wu ei minj kapŋi er penj mundmba. ¹⁶Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyangŋi.”

¹⁷Jiisas wumb ei si kindpi kin, ngii konu eŋe pum. Pe ekii siŋmin wumb Jiisas ek ekin ei puŋe piimin ninjing. ¹⁸Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim ek ei nimbiŋ erang pii poŋ tunanmin? Enim yi ku piinenjing min? Na ek ei enim piyei! Epi ngenj torung eŋe saŋim, epi ei nga wu ngenj eŋe tuk pupu nim kin, wu ei noman tuk eŋe penj mulermbe mon! ¹⁹Nimbiŋ erang epi ei wu noman tuk eŋe tuk punermbe mon! Ba kuni ei kirim eŋe tuk pupu, nga ekii se tor onum.” (Kunum eŋe, Jiisas kuni pei ka pei konj moŋum.) “Kuni ombu wumb nungii ei, wumb noman tuk eŋe er penj mundnermba mon!” ²⁰Pe eim ek yi nim, “Epi endi wu noman tuk eŋe moŋpu tor onum, ei minj erpi wumb noman tuk eŋe er penj mondnum. ²¹Yi miŋ, epi wumb noman tuk eŋe moŋum, epi ei tor opu, yi miŋ enim. ²²Noman kis piik ni; oŋ kis erik; wu amb eipi oŋ kis erik; wumb eipi nge epi waning sik, wumb to

konduk; wu amb eipi nge ngunduk; wumb nge epi kan bun bun kulk; oł kis kanim kanim erik; ek kend tok erik; wu amb oł kis ni piik noman ełe yi erik; wumb kin noman kis piik ngok erik; wumb kin ek kis ni ngok en enim nge embe ambil tonu kindik kin, nilkeng sik erik; en enim noman kun pinerang kin, Gos kin piinenjing mon. ²³Epi ombu wumb noman tuk ełe pepi kin, nga tor wang kin, epi ei wumb pei oł penj tui ei enim.”

Piniisiya Amb Jiisas Kin Pii Gii Nim
(*Masyu 15:21-28*)

²⁴Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya konu owundu ełe orung pum. Pupu kin, ngii endi nirik pum. Ei eim wumb kin koi ermbii ni piim; ba eim kapli enerim mon. ²⁵Ba amb endi ek yi piipi, Jiisas mołum ni piipi, amb ei eim ambilam gui kis tuk mołum amb ni sikir opu, Jiisas mołum konu ełe ming gopsing pii pułum. ²⁶Pe amb ei wumb tiłap eipi kin eim Piniisiya konu ełe wumb kin Siriya konu ełe mołum. Mołum kin, amb ei Jiisas kin dinga kii sim, “Na ambilan gui kis mołum ei, nim kil ngo tor kindii!” pa yi nim. ²⁷Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Kumb se, sinim kangil kuni ok ngumun. Nim kangil nge kuni ei sikin owu kin ołup to ngonmun, ei mił enenjii mon.” ²⁸Ba amb ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, nim ek ei keimi nin; ba owu peł mandi minj mołpu kin, kangil kuni orung mani pułum ei, owu nołum.” ²⁹Pe Jiisas ek ni orung kindim, “Yi mił nim ek yi mił nin, ei kapli, nim nga si kind orung ngii konu punjii! Gui kis ei nim ambilanim si kindpi pum,” pa yi nim. ³⁰Amb ni eim ngii konu ełe orung pum. Pupu kenim ni, ambilam ei eim peł ełe pim. Peng kin, gui kis ei ambil ei si kindpi pum poru nim.

Wu Endi Kom Ngum Wu Endi Jiisas Er Ka Erim

³¹Pa Jiisas nga Taiya konu owundu ełe si kindpi, pupu, konu Sairon konu owundu ełe orung pum. Am pupu Diikapolis konu ełe pum. Pupu, noł gop Galilii mołum konu ełe mani pum. ³²Pe wumb wu endi Jiisas mołum konu ełe tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei ek tingnarpi kin, kom ngopu, wu ei sik tu wunjung. Wumb Jiisas kin kii dinga sik yi ninjing. “Nim wu ei ambilan kin, kapli eim ek tengmba,” pa ninjing. ³³Jiisas wu ei kin, eł ełip mendpił wumb mond si kindkił, eł ełip mulnjunguł. Jiisas eim angil mong sipi, wu ei nge kom ełe embilim. Nga eim angil mong ełe jipambil topu, wu gupu anambil ełe kindim. ³⁴Jiisas kan tonu epin kind kanpi, eim gek dinga nim. Pe ei eim noman tuk ełe embin to piim. Piipi kin, ek yi nim, “Epipasa,” ek puł yi mił pałim. “Nim kom nin gupu nin ei pirek nengli!” nim. ³⁵Pe wu ei kom pirek neng piim. Nga eim anambil ak tang kin ek tengim. Tangpi kin, wu ni ek ka nipi mołum. ³⁶Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Oł ei yi enim pa ni wumb ni tor kindik, ba eim ek dinga nga ninim, ninerngii mon! Enim ek nik wumb ngonerei mon!”

nim. Ba wumb ei ek dinga nga nik tor kindnjing. ³⁷Nga wumb mund mong tum, ek ei yi ninjing, “Epi kanim kanim eim erpi epi ka wii erim. Neng kin, wumb kom ngum wumb ei ek piinjing. Nga wumb anmbi ak topu pim wumb, ei ek tengnjing,” pa ninjing.

Jiisas Wumb 4,000 Wumb Pei Kuni Ngum
(*Masyu 15:32-39*)

8 ¹Kunum efe mandi erang kin, wumb pei Jiisas kin kulou nga tunjung. Tok kin, wumb ei kuni sinerim, wii mulnjung. Jiisas eim ekii silmin wumb, “Wei!” a nim. Neng, wangin kin, Jiisas enim kin ek nipi ngum. ²“Na wumb ei kin kaimb sind. Nimbil erang wumb ei kunum tekliki na kin mulnjung. Molk kin, akip wumb ei kuni safim. ³Pe wumb ei kuni tum kin, na kindamb pungii; ba puk andlam efe ningil sendang kin, bok tungii mil palim. Wumb kopur konu turii efe onjung ku.” ⁴Pe Jiisas ekii silmin wumb eim kin ek nik orung, kindnjing. “Wumb molafmin konu efe sinim kuni ei jili sipin wumb ei kuni ngumun?” a ninjing. ⁵Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Enim bres nimberii safim?” Nga ekii silmin wumb yi ninjing, “Bres angil orung nga ta safim,” pa ninjing.

⁶Pe Jiisas ek dinga nipi, wumb pei ngum, “Enim mani mei efe mufei!” nim. Neng, molangin kin, Jiisas bres angil orung nga ta ei sipi, Gos kin prei erpi ngum. Pe eim bres ei sipi, eim ekii silmin wumb ei kin ngum. Ngang kin, eim ekii silmin wumb kuni sik, wumb pei molangin kin, wumb kuni mok tok ngunjung. ⁷Jiisas ekii silmin wumb omu kembis kembis endeim endeim ni ku se mulnjung. Jiisas omu ei sipi, Gos kin prei erpi, ngopu, eim ekii silmin wumb omu sik, wumb mulnjung ei mok tok ngunjung ku. ⁸Nga wumb ei kuni nunjung, ei kapli erim. Erang kin, kuni ei mend orung pei mulum, kuni ei sik gerenj kon angil orung nga ta tu wunjung. ⁹Wumb mulnjung wumb ei 4,000 pei pei mulnjung. Pe wumb ei Jiisas, “Pei!” nim. ¹⁰Sikir, eim no kanu efe kin, eim ekii silmin wumb kin, no kanu efe sik puk, Dalmanusa konu owundu efe orung punjung.

Lo Ek Ekii Silmin Wu Kopur Jiisas Eim Jep O Ei Erang Kin Kenmin Ni Piik, Kii Sinjing.
(*Masyu 16:1-4*)

¹¹Lo ek ekii silmin wumb kombur ok, Jiisas kin ek efe opu mil enjing. Wumb ei ok, Jiisas o ermba mil kenmin ni piik enjing. Wumb ei ok, Jiisas kin kii sinjing, “Jep o ei epin konu nge sin andan tan, sin kenmin,” pa ninjing. Wumb ei Jiisas ermba o ei kenmin ni piik, kii sinjing. ¹²Jiisas eim noman tuk gui efe dinga gek nim. Nipi kin, eim ek yi nim, “Nimbil erang enim tilap wumb ei akip jep o ei eramb, kenmin ninmin? Na ek keimi nind, na enim wumb tilap ei kin jep o endi kapli enermbii mon!”

pa yi nim. ¹³Nga eim wumb si kindpi, nga noł kanu ełe tonu pupu, noł gop ełe orundung pum.

Yiis Ni Epi Ende Ek Ekin Ei Kengip Nge Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Kin King Eros Mułum.

(Masyu 16:5-12)

¹⁴Jiisas nge ekii siłmin wumb orung tok, bres ni epi endi sik tu wunarik wii onjung. Ok kin, bres endeim mendpił mer kanu ełe tuk sim. ¹⁵Nga Jiisas eim enim kin ek dinga nipi ngum, “Enim piik kun erik kan poł tok mułngii. Lo ek ekii siłmin wumb nge bres yiis kin, Eros nge bres yiis kin, epi bres tonu opu owundu ołum epi ei erim pii kun erngii. Ek pule yi mił, wumb oł kis aninga ełmin ba ekii se oł kis ei tonu opu owundu ełim. ¹⁶Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim kin ek nik piinjing, “Sinim bres endi sinałim,” pa ninjing. ¹⁷Pe Jiisas ei piipi, ek yi nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, “Nimbił erang en enim ek nik piik piik enmin ei, ‘Sinim bres sinałim,’ ninmin? Pe en enim noman pinałim, mił piik enanmin min? Nimbił erang enim noman tuk ełe dinga pałim? ¹⁸⁻¹⁹Enim ningił ełe pałim ei epi kinenjing min? Enim konu pałim ei enim ek piinanmin min? Enim ek ei wakin tok si kindnjing min kunum endi na bres angıł orung sip, wumb 5,000 mulnjung ei na kuni ngamb nunjung? Enim kuni ngunjung kuni ei, gerenj kon nimberii orung tu wunjung?” “Engki endeim nga tał,” pa yi ninjing. ²⁰Nga kunum endi na wumb 4,000 wumb pei kuni ngunji ei enim kuni mend orung enim gerenj kon nimberii tu wunjung?” Eim ekii siłmin wumb yi ninjing, “Gerenj kon angıł orung nga tał tu wunjpun,” pa yi ninjing. ²¹Jiisas ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Enim oł ei pii poł nga tunanmin min?”

Beseira Konu Ełe Wu Ningił Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim.

²²Nga Jiisas kin eim ekii siłmin wumb Beseira konu ełe tor punjung. Pe wumb kombur wu ningił tumbun wu endi, Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Wumb ei ek dinga nik, Jiisas wu ei angıł embiłang ka ermba ninjing. ²³Jiisas wu ningił tumbun mułum wu ni angıł embiłim. Jiisas wu ei sipi, konu owundu ełe tor sipim. Sipang kin, eim jipambił topu, ningił ełe kindpi, eim angıł tonu ambiłim, pe wu ei kii sim, “Nim epi endi kan min?” ²⁴Pe wu ei tonu kindpi kenim. Kanpi kin, ba “Wumb ei ond mił angk mołmun,” pa nim. ²⁵Jiisas nga wu ei ningił ełe embiłim. Pe wu ei dinga kenim ni, wu ningił ei ka mułum. Mułang kin, epi pei kanpi poru nim. ²⁶Jiisas wu ei kindang kin, eim nge ngii konu ełe ba nge pum. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Ninim wumb nge konu ełe punenjii,” pa nim.

Piisa Jiisas Nge Embe Nipi Peni Ełe Kindim

(Masyu 16:13-20, Luk 9:18-21)

²⁷Jiisas ekii siłmin wumb kin tor pupu, Sesariya Pilipai konu ełe tuk pei punjung. Andłam ełe puk, Jiisas eim ekii siłmin wumb ek dinga nipi

kii sim, “Wumb pei na embe nii niłmin?” ²⁸Pe eim ekii siłmin wumb yi ninjing, “Wumb kopur nim Jon wumb noł pendilim wu, pa niłmin. Nga wumb kopur nim Elainja, ok ek keimi ni tor kindilim wu,” pa ninjing. “Nga wumb kopur nim ek ni tor kindilim wu eipi endi mołun,” pa ninmin ku. ²⁹Jiisas ekii siłmin wumb ei kin kii sim, “Pe enim na nii pa niłmin?” Piisa ek nipi orung kindim, “Nim Kraiss, Gos mei konu ełe mani kindang orun wu,” pa nim. ³⁰Pe Jiisas ek dinga nipi yi mił nim, “Enim wumb eipi kin, na embe ni to kindnengii, mon!”

Jiisas Ek Nipi, “Na Kołup, Nga Engmbii.”

(Masyu 16:21-28, Luk 9:22-27)

³¹Pe Jiisas nga kengip ek mon kindpi nipi, eim ekii siłmin wumb kin ngum. “Na wu kingam mani mei ełe op, epi embin se andip, ngenj kumbii simbii. Nga kułmał kałilmin wumb owundu kin, men tok ełmin wu num tok, lo ek piik połmun wumb kin, wu kingam ei buł ngok, tok kundngii,” pa nim. “Kunum tekliki o pang kin, nga na angip konj tonu ombii,” pa nim. ³²Nga Jiisas ek puł nipi kun erpi wumb ngum. Pe Piisas Jiisas sipi tor pupu ek ngum, “Jiisas nim ek ei nin, ei kapli enanim,” Piisa yi nim. ³³Ba Jiisas ak topu eim ekii siłmin wumb kenim. Kanpi kin, wu Piisa ek ngum, “Nim Seisen Piisa kin mołun, ei si kind pui!” a nim. “Nim Gos noman ei nim pii poł tunan mon! Nim wumb noman ei mendpił piikin mołun,” Jiisas yi nim.

³⁴Nga Jiisas wumb pei eim kin ekii siłmin wumb kin wii tang, eim mułum konu ełe onjung. Eim ek nipi wumb ngum, “Wumb endi na kin ombii ni pimba wumb, ei eim nge embe ei ambilł mani kindmba. Wu ei eim na ond peri ambilł si mengpi, na ond konu ełe omba,” pa nim. ³⁵“Yi mił, wu endi yi mił enarpi, noman konj ambilł gii nipi mułmba, wu ei eim noman konj ei sinermba mon. Ba wu endi na kin piipi kin, na kin men topu ermba wu, ei eim nge noman konj si kindim kin, eim nga noman konj sipi kunum kunum ka mułmba. ³⁶Yi mił, wu endi eim mei ełe, epi pei noman to piipi mułmba wu, ei eim noman konj ei sinenmba mon!” pa nim. Jiisas yi nim, “Mei ełe epi ei eim noman konj er simba mił nenj? Ei mon! ³⁷Yi mił, wu ei epi nipe ngopu, eim noman konj sipi orung simba? ³⁸Yi mił, pe kunum ełe wumb oł kis kanim kanim er mołmun wu endi, na ek ei piipi nipi wumb ngumba wu ei, singambilł erang mułum kin, ekii se wu kingam omba wu, ei eim kin singambilł piipi ngumba ku. Na Jiisas kin Gos nge tiłang ka wii ei kin nga Gos eim nge enjel ka wii pei omun kunum ei eni mił topu tiłang ka wii ermba,” pa nim.

9 ¹Pe Jiisas ek nga nipi wumb ngum, “Na enim kin ek keimi nip ngond. Wumb kopur ya ełe angilłmin wumb ei, nga kulerngii mon! Ba wumb ei Gos wumb tep enim noman dinga ka wii ei tonu onum ni keningii.”

Jiisas Nge Ngenj Ete Epi Eipi Mił Tonu Om
(*Masyu 17:1-13, Luk 9:28-36*)

²Nga kunum endi angil orung nga endeim o pang, Jiisas Piisa kin Jon kin Jeims wu kopur sipi komung owundu ete eim ei si tonu sipim. En enim minj molk kin, Jiisas nge ngenj ei nga endi eipi mił tonu om. ³Wu kei ningil ete kenjing ni, Jiisas wu endi eipi mił mułum. Nga eim nge alap ni epi ei tilang erang kin, ei kuru ka wii sim. Sipi kin, mei wumb endi alap ni epi kapli tilang yi mił enermba mon! ⁴Pe wu tał Elainja kin Moses teł tor wangil kin, Jiisas kin ek tengnjing. ⁵Piisa eim Jiisas kanpi kin, ek yi nim, “Ek emb tołum wu! Sin ya ete mołmun ei ka wii. Sin ngii tekliki tekmin. Tekmin ei, ngii endi nim nge, nga ngii endi Elainja nge, nga ngii endi Moses nge; sin ngii pei tekmin,” pa nim. ⁶Yi mił erang kin, wu kei mund mong enjing. Pe Piisa eim nipe ek endi nimba ei piinerim. ⁷Pe kupu endi opu wu kei pandi tum. Gos ek tuk kupu muł ete tor om, “Ei nam nge kingam; na eim kan ka wii piind. Enim eim ek piyei!” pa yi nim. ⁸Pe sikir kan orung orung kind kenjing ni, wu endi eipi kinenjing mon. Ba Jiisas endeim mendpil minj mułum.

⁹Nga komung ei si kindik kin, mani wangin kin, Jiisas ek dinga nipi wu kei ngum, “Epi ei enim kenjing oł ei, enim wumb endi kanik kin ei ninerngii mon! Pu molk kin, ekii se wu kingam mani mei ete opu, kołpu kin nga angpi, nga tonu orung ba. ¹⁰Yi mił, nga wu kei ek ei ambił gii nik mulnjung. Molk kin, en enim ek nik piik piik enjing, ek ei, “ ‘Kołpu, nga angpi tonu ba,’ pa ninim, ei ek nipe ek ninim?” ni piik piik enjing. ¹¹Nga wu kei Jiisas kii sinjing, “Nimbił erang men lo ek piik połmun wumb yi ninmin ei, Elainja ek ni tor kindiim wu ei kumb se omba?” ¹²Nga Jiisas ek nipi wu kei ngum, “Ei keimi, Elainja ok opu epi pei er ka ermba nge omba. Nimbił erang, ek endi eipi mer Gos mon ok pulk, ete pałim, ei yi ninim? ‘Wu kingam eim ngenj kumbii sipi kułmba kunum ei, wumb eim kin buł ngunjung?’ ¹³Ba na ek nip enim ngond, wu Elainja eim om poru nim. Neng kin, wumb en enim noman ete eim kin oł kanim kanim enjing ei, Gos ek ok pulk, yi mił ninim.”

Kangil Endi Gui Kis Tuk Pim Ei, Jiisas Er Ka Erim
(*Masyu 17:14-21, Luk 9:37-43a*)

¹⁴Jiisas kin wu kei ekii siłmin wumb mulnjung konu ete orung onjung. Wangin kin, ekii siłmin wumb kin wumb pei kułou tok mulnjung. Nga lo ek piik niłmin wumb kopur ek dinga nik, Jiisas nge ekii siłmin wumb ei nge ek mił ngunjung. ¹⁵Nga wumb molk kenjing ni Jiisas om. Wang kin, wumb ei sikir puku sinjing. Sinjing kin, wumb ei Jiisas mułum konu ete sikir puk kin, Jiisas kanik kin yi ninjing, “Nim on?” a ninjing. ¹⁶Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kii sim, “Eim wumb ei kin enim nimbił

oʔ erang enim gupu eʔe ek miʔ enmin?” a nim. ¹⁷Nga wu endi tuk wumb mulnjung konu muʔum wu ei, Jiisas kin ek nipi orung kindim, “Ek emb toʔun wu, nim na kangit gui kis endi tuk muʔang kin, eim ek tingnaʔim. Na nim kin tu wund, ei nim er ka enjii,” pa nim. ¹⁸“Nga kunum kunum gui kis ei kangit ei ambip̄i, topu mani mei eʔe kindiʔim. Pe gupu noʔ gupu eʔe tor oʔum kin, nga gupu mong giikir nipi kin, eim ngenj dinga punum. Nga na nim ekii siʔmin wumb kanip kin, kii sip ninj, ba wumb ei kap̄i er ka enenjing mon,” pa yi nim. ¹⁹Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim wumb pii gii pinaʔim wumb! Kunum nimberii na enim kin muʔmbii? Kunum nimberii na enim ngenj kumbii kuʔmbii? Enim kangit ei na kin tu wei!” pa nim. ²⁰Nga wumb kangit ei Jiisas muʔum konu eʔe tu wunjung. Tu wunjung kunum eʔe, gui kis ei Jiisas kanpi, kangit ei sikir to ak topu, kangit ei mani mei eʔe kindang pepi, ak mak erim. Erim kin, kangit ni, gupu eʔe jipambiʔ miʔ epi kuru endi tor om. ²¹Nga Jiisas kangit arim kii sim, “Kunum nimberii eim oʔ yi miʔ erim?” Arim ek nipi orung kindim, “Kumb ok kangit kembis kin er pim. ²²Nga gui kis ei kangit topu, dup eʔe nin noʔ eʔe nin kindmbii ni erang kin, topu kundmbii ni erim. Ba nim sin kin kaimb sikin kin, paki tokun kap̄i er ka enjii!” pa nim. ²³Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim pii gii niʔan kin, kap̄i, nim epi ei pei siʔan,” pa nim. ²⁴Sikir arim ek dinga nipi yi nim, “Na pii gii nind; ba pii gii ei kap̄i enanim. Nim na paki tunjii!” pa nim.

²⁵Pe Jiisas kenim ni, wumb pei sikir ok kuʔou tunjung. Pe Jiisas gui kis ei ek dinga ni ngopu, “Pui!” nim. Neng kin, “Nim gui kis gupu ek tingnen kin, nim kom pirek ninan; na ek nipi nim ngond ei, nim kangit si kind pui! Nim nga kangi ei kin nga tuk punenjii mon!” pa yi nim. ²⁶Pe nga gui kis ei wii dinga topu, kangit ei kuʔii miʔ koʔpu pepi pum. Pe wumb pei yi ninjing, “Kangit ni koltum,” pa ninjing. ²⁷Ba Jiisas kangit ni angit eʔe embiʔang kin nga konj engim. ²⁸Ekii se Jiisas ngii konu eʔe tuk pupu, eim ekii siʔmin wumb minj molk, eim kin kii sinjing, “Nimbiʔ erang, sin gui kis ei si kindmin ei kap̄i enanim?” pa ninjing. ²⁹Pe Jiisas eim ekii siʔmin wumb ek nipi ngum, “Gui kis ei prei erangin kin, mendpiʔ kap̄i erm̄ba,” pa nim.

Jiisas Kunum Taʔ Ek Nipi Koʔpu Nga Angpi Tonu Ba Nge Nim.
(*Masyu 17:22-23, Luk 9:43b-45*)

³⁰Jiisas kin eim nge ekii siʔmin wumb konu ei si kindik pendik puk, Galilii konu eʔe tuk punjung. Jiisas eim yi ni piim, “Wu endi na jiʔi moʔ ni piinerngii mon!” pa yi nim. ³¹Nimbiʔ erang Jiisas ekii siʔmin wumb kanpi, eim kuʔmba nge kengip ek ei nge nipi ngum. Jiisas ek nga nipi ngum, “Wumb kombur na wu kingam mani mei eʔe op tonu onj; ba wu ei sik wumb opu erii wumb kin ngok kin, nga wumb ei na to kundngii. To kunduk, nga kunum tekliki na angip tonu ombii,” pa yi nim. ³²Ba eim kin

ekii siłmin wumb ek ei pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim singambił kulk, Jiisas nga kii sinenjing mon.

Nii Eim Wu Owundu Mołum?

(Masyu 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³Pe Jiisas kin ekii siłmin wumb ok Kapaniyam konu ełe onjung. Ok, ngii endi nirik pangin kin, Jiisas eim ekii siłmin wumb ei kin kii sim. “Enim andłam ełe ok, nipe ek mił endi ninjing?” ³⁴Ba eim ekii siłmin wumb ek endi ninenjing. Nimbił erang andłam ełe ok yi ninjing, “Wumb nii sinim wu num mułmba,” yi ninjing. ³⁵Pe Jiisas mani kan mołpu kin, eim wu engki nga tał, ‘Wei!’ a nim. Nipi kin, ek nipi ngum, “Wu endi ei wu num mendpił mułmbii ni piim kin, eim embe to mani kindpi mułmba. Wu ei ekii se wumb pei paki topu ngopu mułmba,” pa nim. ³⁶Pe Jiisas kangił kembis endi sipi, tuk en enim mulnjung konu ełe engndim. Pe eim kangił ei angıł ambiłpi kin, eim ek nipi wu kei ngum. ³⁷“Wu endi na embe ełe piipi kin, kangił kembis ei mił endi paki tumba wu ei, na paki tumba. Nga na paki tum kin, wu ei na mendpił paki tunanim mon. Wu ei na Arnan paki tonum ei, na kindang onj, ei paki tonum ku.

Wu Ei Sinim Kin Opu Orung Enanim Wu Ei Sinim Wu Puł

(Luk 9:49-50)

³⁸Jon ek nipi ngum, “Ek emb tołun wu, sin kenjpin wu endi nim embe ełe nipi, gui kis si tor si kindim. Ba wu ei sinim kin tep to kongun ende endnerim. Wu ei yi erang sin, ‘Eim mon!’ pa ninjpin.” ³⁹Ba Jiisas ek nipi Jon ngum, “Enim ei yi ninerngii mon! Wu endi na embe ełe nipi, jep oł endi ermba wu ei, na kin ek kis sikir ninermba mon!” pa yi nim. ⁴⁰“Wu endi sinim kin opu orung mulerim kin, wu ei sinim wu puł,” pa nim. ⁴¹“Yi mił, na enim kin keimi nip ngond, wu nii endi enim kin kanpi noł ming endi enim kin paki topu ngumba wu ei, Krais nge kongun ei piipi kin, paki topu erim. Erim kin, wu ei eim nge kumep ngang simba ei am punermba mon.”

Oł Kis Kanim Kanim Ei Noman Pii Gii Er Kis Mondłum

(Masyu 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴²“Pe wumb kombur kangił pii gii to kis mundmun ni erngii wumb ei, num goltum ełe ku owundu endi kan kulk, ep noł ełe mani kindngii. Kindangin kin, na ek ni piik mulnjung kangił ei, ka mułngii,” pa nim. ⁴³“Pe enim angıł ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin, enim angıł ełe orung kopus si kindang kin, enim angıł oł kis enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim angıł ełe tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii dup ei, kumblałim mon, piram nopu minj pałiim. ⁴⁴(Konu ełe, ‘Dup nopu nopu minj er mołang kin, ei

kumblermba. Nga ka Pisapis mił epi ei wumb ngenj ełe nołum ei, poru ninermba; ba enj enj nopus pimba.')} 45Pe nga enim simb ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin, nga enim simb ełe orung kopus si kindang kin, enim simb oł kis enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim simb ełe tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii. Dup ei kumblermba, piram nopus minj pałiim. 46(Konu ełe, 'Dup nopus nopus er mołang kin ei, kumblermba. Pe ka Pisapis mił epi ei wumb ngenj ełe numba ei, poru ninermba; ba enj enj nopus pimba.')} 47Pe nga enim ningił ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Nga enim ningił ełe orung si kindang, enim ningił ełe oł kis enerang, enim ka mułngii. Mon pim kin, enim ningił tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii. Dup ei kumblermba mon, ba piram nopus minj pałiim. 48Konu ełe, 'Dup nopus nopus er mołang kin, ei kumblermba. Pe ka Pisapis mił epi ei wumb ngenj ełe numba, ei poru ninermba; ba enj enj nopus pimba.'

49Yi mił, pe dup ełe wumb pei nopus poru nimba, ei yi ep kusa mił. 50Epi kusa ei, epi ka wii mendpił. Ba ep kusa nge singin ei poru nim kin, kaplı ep kusa ei nimbil oł erpi kin nga singin simba? Ep kusa nge singin ei enim kin mułang kin, kaplı enim wumb eipi kin endeim endeim ni noman emin sek mułngii.

Jiisas Amb Si Kindinmin Kengip Ek Ei Nipi Ngum
(*Masyu 19:1-12, Luk 16:18*)

10 1Jiisas eim konu ełe si kindpi, orung pupu, orung Juriya konu owundu ełe noł Joran pum. Pupu kin, wumb pei ok Jiisas mułum konu ełe nga kułou tunjung. Jiisas eim nge oł yi mił erpi, nga Gos ek ka kengip ek nipi wumb ngum. 2Men ek piik ekii siłmin wumb kopur ok, eim ermba oł ei kenmin ni piik kii sinjing. "Sinim nge men kengip ek yi pałim ni, wu endi eim amb sim ei kiłip topu si kindmba min mon?" 3Jiisas ek nipi orung kindim, "Ok Moses enim nipe pipe mon ek dinga nipi ngum?" 4Pe wumb ek yi ninjing, "Moses eim kaplı enim mon endi polk kin, amb kiłip to si kindmin nik, mon endi polk kindik kin, kaplı amb ei si kindngii," pa nirim. 5Ba Jiisas ek nipi orung kindim, "Nimbil erang enim noman tuk ełe dinga peng kin, kumb ok Moses lo ek dinga endi pultum. Pułpu kin, enim noman ok wumb pałiim mił enim yi peng kin Moses mon yi połpu ngurum," pa nim. 6Ba kumb ok, Gos oł pei eririm kunum ełe, Gos wu kin amb teł eririm ku. 7Yi mił erang kin, nga wu ei arim mam tał si kindpi kin, eim ambim kin dambiltpi ende pupu endeim mił mułmba. 8Pe nga wu amb tał ngenj ende mił simba. Yi mił ku, wumb tał nga ngenj tał nga pinermba mon. Wumb tał ngenj endeim mił pimba. 9Yi mił Gos wu amb tał sipi, ende kindpi mundmba ei, wu min amb eipi endi to kiłip tunermba mon!" pa nim. 10Nga ekii se ngii konu ełe puk, epi ełe Jiisas nge ekii siłmin wumb, eim kin kii sinjing. 11Jiisas ek nipi orung kindim, "Wu endi ei ambim si

kindpi, nga amb konj endi sim, wu ei eim ambim oł kis erpi kin, eim amb kin kiłip tonum. ¹²Nga amb ei eim wam si kindpi, eim wu eipi endi pupu kin, amb ei wam kin oł kis erpi, wam kin kiłip tonum.

Jiisas Kengip Ek Ka Nipi Kangił Ngum

(Masyu 19:13-15, Luk 18:15-17)

¹³Nga wumb kombur kangił kembis Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wuk kin, wumb ei kangił kembis ei embiłmba ni piik, ba eim ekii siłmin wumb kangił tu wangin wumb ei ek ngunjung. ¹⁴Ba Jiisas oł ei kanpi, eim noman kis piipi kin, ek nipi orung kindim. “Kangił kembis na ngangin kin enim ambił gii ninerngii! Ei yi mił, wumb endi pii gii pim kin, kangił mił yi Gos mołum konu ka ełe tuk pungii,” pa nim. ¹⁵“Na enim kin ek mendpił nip ngond. Wumb endi Gos sinim kin tep er mołum konu ełe, kangił ełe kembis mił yi sinerim kin, kapłi Gos mołum konu ełe tuk punerngii mon mendpił!” ¹⁶Nga Jiisas eim kangił kembis embiłpi erim kin, kangił kembis ombu eim angıł ambiłpi, kengip ek ka nipi ngum.

Wu Endi Epi Pei Sałım Wu

(Masyu 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷Nga Jiisas angpi andłam ełe pupu kin, wu endi sikir opu, Jiisas mułum konu ełe opu, mani simb ełe gopsing pii połpu, ek nipi kii sim. “Nim ka wii ek mon wu, na nimbił oł erip, noman konj kunum kunum sip mułmbii?” ¹⁸Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił erang nim na wu ka nin? Gos endeim mendpił ka mołum,” pa nim. ¹⁹“Nim lo ek pei piłin: nim amb sikin, kiłip tokun, amb eipi sinenjii; nim wumb nge epi waning sinenjii; nim ek kend tokun wu endi ngunenjii mon! Nim ek kend tokun, wu epi eipi ni ngonenjii; nim arnim manim ek ningił ei piinjii! Piikin, arnim manim paki tunjii!” ²⁰Nga wu ei ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu, na kumb ok kangił kembis kin moł ei, na lo ek pei piip kin, ekii sip poru nił. ²¹Pe Jiisas wu ei kanpi kin ka piipi ngopu, eim ek nipi wu ei ngum, “Nim epi endi kapłi enenim. Nim nge epi pei sikin, wumb ngokun ku sinjii! Sikin, nim ku nin epi sinerang mołmun wumb ei, ngunjii! Nim epin konu ełe epi ka mendpił sałım ei, sinjii! Nim na ond konu ełe, ekii se onjii. ²²Yi mił, wu ei ek ei piipi kin, eim kumb dinga erim. Pe eim noman embin topu kin eim orung pum. Nimbił erang, wu ei epi pei sałım nge wu.”

²³Nga Jiisas kanpi orung orung kind kanpi kin, eim nge ekii siłmin wumb kin ek yi nim, “Pe wumb epi pei mani mei ełe sałım wumb ei, kongun dinga wii erik Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk pungii,” pa nim. ²⁴Pe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas ek ei piik kin puku sinjing. Ba Jiisas ek nga nipi orung kindpi yi nim, “Na nge kingnan noł, wu endi Gos sinim tep er mołum konu tuk ba; ba ei kongun dinga erpi ba. ²⁵Pe kung

kamil endi alap mui gal tundii eḷe andḷam eḷe tuk ba; ba eim kongun dinga erpi ba. Yi miḷ ku, wu endi epi pei saḷim wu ei, kongun dinga wii mendpiḷ erpi, Gos sinim tep er moḷum konu eḷe tuk ba.”²⁶ Jiisas ekii siḷmin wumb ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, enim Jiisas kin ek nik kii sinjing, “Yi miḷ, wu nii kapḷi erang, noman konj kunum kunum sipi muḷmba?”²⁷ Pe Jiisas eim ekii siḷmin wumb kin kan kanpi, ek nipi ngum, “Ei wumb en enim kapḷi enermba mon, ba Gos eim kapḷi ermba. Gos eim mendpiḷ epi kanim kanim kapḷi pei ermba.”

²⁸ Ba Piisa ek nga nipi Jiisas ngum, “Kani! Sin epi pei si kindpin, nim kin ekii se onjpun.”²⁹⁻³⁰ Pe Jiisas ek nim, “Na enim kin ek mendpiḷ nip ngond, wumb endi na kin Gos nge ek ka ei piik kin, ngii konu eḷe si kindik; engnjing noḷ si kindik; einjing noḷ si kindik; menjing noḷ si kindik; ernjing noḷ si kindik; kingenjing noḷ si kindik; aka pin kuni si kindik; na nge kongun erngii onmun kunum eḷe, Gos epi 100 pei ngopu orung kindmba. Ya mani mei eḷe muḷngii kunum eḷe, Gos eim enim kin ngii ni, angim ni, aim ni, mam ni, kangii ni, aka pin kuni ei, Gos enim ombu kin pei orung kindpi ngumba. Ngang kin, wumb kombur wumb ei kin oḷ embin tui erik ngungii ku. Nga kunum ekii se, noman konj sik, konj kunum kunum muḷngii.”³¹ Ba wumb kombur wu owundu moḷmun kumb se moḷmun wumb ei, ekii se nga wumb wii miḷ muḷngii. Ba wumb kombur wumb wii ekii sik moḷmun wumb ei, ekii se kunum eḷe, kumb se wumb num muḷngii.

Jiisas Ek Nipi Kunum Tekliki Eim Kuḷmba
(*Masyu 20:17-19, Luk 18:31-34*)

³² Wumb Jerusalem konu eḷe pungii pendik, andḷam eḷe punjung. Pe Jiisas andḷam eḷe andpi sikir ok pupu, Jiisas ekii siḷmin wumb puku sinjing. Nga wumb ekii se onjung wumb tungu enjing. Jiisas eim ekii siḷmin wumb engki nga taḷ sipi, orung sim kin, ek puḷe eim kin tonu omba ei, nipi ngum.³³ Jiisas ek yi nim, “Enim piyei! Sinim Jerusalem konu eḷe tonu bin. Pe wumb wu kingam sipangin kin, ek emb toḷmun wumb kin, Gos kuḷmaḷ kaḷiḷmin wumb owundu kin ngungii. Ngok kin, eim wumb omba ni piik kin, kan ngok tok kundngii. Pe wu kingam ei sik, wumb eipi endi ngangin kin, tok kundngii nik, wumb eipi ngunjung.”³⁴ Nga eim wumb sik, ek kulsingii, jipambiḷ tok, kepii tok kundngii. Tok kundangin kin, pepi kunum tekliki poru neng kin, angpi nga konj tonu omba,” pa yi nim.

Jeims Kin Jon Teḷ, Eḷ Eḷip Wu Owundu Moḷmbuḷ
(*Masyu 20:20-28*)

³⁵ Nga Sependii nge kingam taḷ, Jeims, Jon teḷ okuḷ, Jiisas kin yi ninjngii. “Ek mon wu, siḷ nim kin epi endi kii simbiḷ nge onmbuḷ. Nim epi

ei siŕ kin enjii!” pa ninjingiŕ. ³⁶Pe Jiisas ek nipi, wu taŕ ngum, “Na elip kin nimbiŕ oŕ ermbii?” ³⁷Pe wu taŕ Jiisas kin ek nikiŕ orung kindinjngiŕ, “Nim ekii se king peŕ eŕe, tiŕang owundu ei ninim noman dinga sikin onjii kunum ei, kapŕi siŕ piinmbiŕ ei nim siŕ wu taŕ endi sikin, angii tunding mundan kin, nga endi angii taring mundan muŕmbuŕ,” pa ninjingiŕ. ³⁸Ba Jiisas ek nipi wu taŕ ngum, “Na kin ek ei kii sinmbiŕ ei elip ek ei pii poŕ tunanmbiŕ. Elip kapŕi noŕ na nond noŕ ming ei, kapŕi nunguŕ min? Nga elip kapŕi na noŕ peŕ eŕe elip kapŕi pingii min?” ³⁹Pe wu taŕ eim kin ek nikiŕ, “Siŕ kapŕi ermbiŕ.” Jiisas ek nipi wu taŕ ngum, “Keimi, ming ei na pe noŕ nond, elip ming ei kapŕi noŕ nunguŕ ku. Pe na noŕ peŕ eŕe, elip kapŕi noŕ pingii ku. ⁴⁰Pe wumb nii endi eim na angii tunding min angii taring eŕe muŕmba ei, na nge epi endi mon. Ba Gos ei eim peŕ ei eim ngumbii ni, er ka er mundum wumb ei ngumba.”

⁴¹Nga Jiisas nge ekii siŕmin wumb engki orung ek ei piik, nga Jon kin Jeims taŕ kin noman kis piinjing. ⁴²Ba Jiisas eim ekii siŕmin wumb eim kin wii topu, “Wei!” pa nim. Eim ek nipi wu kei ngum, “Enim piinmin, wumb embe moŕum wumb num ei, tiŕap eipi eŕe paŕim ei, en enim noman dinga to mani kindngii ei paŕim. Pe en enim wumb owundu ombu tep dinga wii eŕmin. ⁴³Ba oŕ ei enim kin tuk pinermba mon! Wu endi eim enim kin wu owundu muŕmbii ni ermbe ei, enim kin kongun wii paki tumba wu muŕmba. ⁴⁴Pe wu endi enim kin wu owundu endeim muŕmbii ni ermbe, wu ei eim enim wumb pei kin kongun wii paki tumba,” pa nim. ⁴⁵“Nimbiŕ erang wu kingam eim yi ku, eim opu wumb eim kin kongun paki tungii nipi onerim, mon! Eim opu wumb paki tumba nge om. Opu kin, ond peri eŕe koŕpu, eim noman konj ka ngopu, wumb pei nga sipi orung simba nge om.”

Jiisas Wu Endi Ningii Tumbun Muŕum Wu Ei Er Ka Erim.
(*Masyu 20:29-34, Luk 18:35-43*)

⁴⁶Pe Jeriko konu eŕe onjung. Jeriko konu eŕe si kindpi pupu kin, Jiisas ekii siŕmin wumb kin, wumb pei eim kin punjung. Puk kin, Barsimeiyas, Tiimeiyis nge kingam ei, ningii tumbun moŕuŕum wu ei, andŕam wer eŕe moŕpu, wumb ku ni epi ei kenim nipi siŕim. ⁴⁷Nga Jiisas Nasares konu eŕe wu ei orum eim piipi kin, eim wii dinga topu, “Nim Jiisas, nim Deipis nge kingam. Nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. ⁴⁸Nga wumb pei wu ei ek ngok yi ninjing, “Nim ek tingnerii!” Ba eim nga wii dinga topu, “Nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. ⁴⁹Pe Jiisas eim opu yi nim, “Enim wii tangin kin, wangii!” nim. Pe wumb wu ningii tumbun muŕum wu, ei wii tunjung, “Nim noman dinga pimba. Nim angkin po! Jiisas eim nim wii tonum,” pa ninjing. ⁵⁰Kapŕi, pe eim konduk si kindpi kin, eim sikir engim. Angpi kin, Jiisas muŕum konu eŕe pum. ⁵¹Pe Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Na nim kin nimbiŕ oŕ ermbii?” Wu

ningiɫ tumbun muɫum wu ei, ek nipi ngum, “Ek mon wu, na ningiɫ er ka eran, kenmbii,” pa nim. ⁵²Jiisas ek nipi orung kindim, “Nim po! Nim pii gii je erang kin, nim ningiɫ eɫe ka enim.” Pe wu ningiɫ tumbun muɫum wu ei, sikir erang ka muɫang kenim. Kanpi kin, wu ei Jiisas andɫam pum konu eɫe, ekii se pum.

Jiisas Jerusalem Konu Eɫe King Miɫ Pum
(*Masyu 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19*)

11 ¹Pe Jerusalem konu eɫe mandi ok kin, Bespeis kin Besanii konu eɫe mandi komung Olip eɫe tor onjung. Pe Jiisas eim nge ekii siɫmin wu taɫ kindang punjnguɫ. ²Jiisas eim ek nipi wu taɫ ngum, “Eɫip pukuɫ, konu eɫe keningiɫ konu eɫe mandi moɫum. Pe sikir keningiɫ ni kung dongkii wumb mulenjung kung endi kan kuɫ pendnjing ei, na kin tu wunguɫ,” pa nim. ³“Pe wu endi eɫip kanpi, ‘Eɫip ei nimbiɫ erang enmbii?’” a nim kin, kapɫi eɫip yi ningiɫ, ‘Siɫ wu owundu tu weɫ!’ a neng kin onmbuɫ. Ekii se eim kung dongkii sikir sipi ya orung kindmba,” pa nim. ⁴Kapɫi wu taɫ pukuɫ, kenjngiɫ ni kung dongkii endi kan kuɫ pendnjing. Kung ngii ondu eɫe pendnjing pim ei, kan si kindkiɫ nga tu wunjnguɫ. ⁵Nga wu kombur mandi angk, ek nik ngunjung. “Eɫip nimbiɫ oɫ erang kung dongkii ei kindangiɫ punum?” a ninjing. ⁶Nga wu taɫ ek nikiɫ wumb ngunjnguɫ, “Jiisas ek nim miɫ ninjngiɫ.” Nengiɫ kin, kung dongkii wumb, “Kung kapɫi seɫ!” ninjing. ⁷Pe eɫe eɫip kung dongkii waɫ ya Jiisas moɫum konu eɫe tu wunjnguɫ. Tu wukuɫ kin, konduk tukuɫ ei peɫ eɫe singiɫ. Pe Jiisas kung dongkii eɫe tonu pupu muɫum. ⁸Pe wumb pei konduk gulk, andɫam eɫe mundnjung. Pe nga wumb kombur ond onguɫ tok tu wuk, andɫam eɫe mundnjung ku. ⁹Nga wu amb pei Jiisas pum konu eɫe kumb se punjung. Nga wumb kombur ekii se punjung ku. Nga wumb pei puk kin wii dinga tunjung, “Wu owundu onum,” pa ninjing. “Gos wu owundu ei kin eim noman ka ngumba. Eim Gos nge embe owundu eɫe onum! ¹⁰Gos sinim noman ka ngopu, eim kingam wu owundu Kraiss kindang opu, sinim konu orung orung tep ermba nge onum. Kumb ok, kupam Deipis sinim tep elim miɫ, yi ermba nge onum. Gos embe ambiɫ tonu kindinmin.” pa ninjing.

¹¹Pe Jiisas Jerusalem konu eɫe om. Opu kin, men ngii owundu eɫe nirik pupu kin konu eɫe kan andpi, pupu kin epi kanim kanim kanpi poru nim. Ba konu eni mani pupu poru nim. Konu pou neng Jiisas eim ekii siɫmin wumb engki nga taɫ sipi Besanii konu eɫe pum.

Jiisas Ek Nipi Ond Mong Tunermba Nim
(*Masyu 21:18-19*)

¹²Nga kunum endi, Besanii konu eɫe si kindik, nga Jiisas kuni tum.
¹³Nga eim kenim ni ond pik endi turii miɫ engim. Pe Jiisas kenim ni, ond

onguŕ pei muŕum ni kenim. Kanpi pupu kin, “Ond mong, kurup simbii,” ni piim. Ond engim konu eŕe, eim ond mong endi eim kinerim mon! Onguŕ mendpiŕ muŕum. Nimbiŕ erang, ond pik mong tunakim kunum ei muŕum. ¹⁴Pe Jiisas ond ei nipi ngum, “Nim ond mong nga tunenjii mon!” pa yi nim. Pe Jiisas ekii siŕmin wumb ek ei piinjing.

Jiisas Men Ngii Konu Eŕe Kil Ngopu Si Kindim

(Masyu 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹⁵Wumb Jerusalem konu eŕe punjung. Pe Jiisas men ngii konu eŕe andaring mandi pum. Pupu, kenim ni wumb men ngii konu eŕe andaring mandi wumb, kei nin ku onguŕ sik mong top eŕmin, epi pei wumb tu wuk ya epi top erik, er mulnjung wumb ei Jiisas pupu, to kindang kin, konu eipi eipi tor si kindang punjung. ¹⁶Pe Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Epi top ei Gos ngii mandi tu wuk enerngii mon!” pa yi nim. ¹⁷Jiisas kengip ek nipi ngum, “Gos ek yi miŕ wumb kombur ok pulk yi ninim, na ngii ei kin wumb yi miŕ ningii, ‘Na ngii ei prei nge konu eŕe er muŕmba,’ yi ningii; ba enim wumb ek ei piinarik sik, wumb koi erik, epi waning sik erik nge ngii miŕ enmin,” pa nim.

¹⁸Nga kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb owundu kin, ek emb poŕmun wumb ombu kin, Jiisas enim epi ei piik, en enim andŕam endi kuruk Jiisas tumun ni piinjing. Wumb ombu Jiisas kin mund mong enjing. Nimbiŕ erang wumb pei Jiisas nge kengip ek piik, puku sik, tungu enjing.

¹⁹Nga konu pou neng, Jiisas ekii siŕmin wumb kin Jerusalem konu eŕe si kindik punjung.

Ond Pik Kengip Ek Endi

(Masyu 21:20-22)

²⁰Pe kupiiring okrii, Jiisas kin eim ekii siŕmin wumb andŕam eŕe puk kenjing ni, ond pik kuŕii erim. Ond onguŕ kin dumbuŕ kin pei kuŕii er poru nim. ²¹Nga Piisa eim oŕ endi erang piipi kin, eim yi nim, “Ek emb toŕun wu, keniyo! Ond Pik ei nim ek ngon, ond ei kuŕum.” ²²⁻²³Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos kin pii gii nik molk kin, oŕ ei enim kapŕi erngii,” pa nim. “Na ek keimi nga nip enim ngond. Pe wu endi kapŕi komung ei ek neng kin, kapŕi pupu mani ep noŕ eŕe ba. Pe wu endi eim noman taŕ pinermba mon, ba eim pii gii eŕe mendpiŕ pimba. Pe eim ek ei kapŕi peni eŕe omba. Nga epi eŕe tonu omba ei, wu endi ek nim miŕ mendpiŕ pimba. ²⁴Yi miŕ erang, eŕe nge na enim kin ek nind, kunum eŕe enim prei erik, epi endi simin ni kii sinjing kin, kapŕi enim pii gii nik epi ei singii. Sik kin, prei erik, kii sik, epi ei enim singii. ²⁵Nga kunum eŕe enim angk prei erangin kin, wu endi enim kin oŕ kis erpi nim kin, enim wu ei oŕ kis ei kapŕi si kindngii. Yi miŕ, enim Ernjing Gos ei epin konu eŕe moŕum, eim enim noman kis kapŕi kil ngopu si kindmba ku,” pa nim.

²⁶(“Ba enim wu endi oʔ kis ei si kindnenjing kin, kapʔi Erinjpin Gos enim noman oʔ kis ei kil ngopu si kindnermba mon ku,” pa nim.)

Jiisas Nge Noman Dinga Nii Ngoʔum
(*Masyu 21:23-27, Luk 20:1-8*)

²⁷Wumb Jerusalem konu eʔe nga orung onjung. Wangin kin, Jiisas men ngii konu eʔe nirik andpi muʔum kin, wumb kuʔmaʔ kaʔiʔmin wumb owundu kin, mon ek toʔmun wumb kin, men ngii kongun eʔmin wumb ombu ei Jiisas muʔum konu eʔe onjung. ²⁸Wumb ok Jiisas kin ek nik ngunjung, “Nim nipe noman dinga peng oʔ ombu en? Pe wumb nii nim noman dinga ngang, kongun ombu miʔ en?” a ninjing. ²⁹Jiisas ek nipi ngum, “Na enim ek endi kii sip ngumbii. Enim na ek nik ngunjung kin, ek ei nga na enim nip orung kindmbii. Ei na kongun noman dinga peng enj miʔ ei nimbii ku. ³⁰Ya noʔ wu Jon wumb noʔ pendiʔim oʔ ei; Gos nge oʔ min mei eʔe wumb nge oʔ?” Jiisas ek nipi, “Ek ei nik orung kindei!” pa nim. ³¹Pe wumb en enim ek yi ni piik piik enjing. “Pe sinim epin konu eʔe epi ninjpin kin, kapʔi Jiisas yi nimba, ‘Enim nimbiʔ oʔ erang enim Jon pii gii ninanmin?’ a nimba. ³²Pe nga sinim wumb ek epi ninjpin kin, ek ei kapʔi enermba mon.” Nimbiʔ erang en enim wumb pei muʔangin kin, mund mong enjing. Wumb pei Jon eim Gos ek ni tor kindiʔim wu ni piinjing. ³³Pe wumb Jiisas kin ek nik ngunjung, “Sin piinanmin.” Pe Jiisas ek yi nim, “Na yi ku enim kanip nind, na noman dinga peng yi kongun enj pa nip, ninermbii mon,” pa nipi wumb ngum.

Jiisas Ond Mong Pin Ek Ekin Nim
(*Masyu 21:33-46, Luk 20:9-19*)

12 ¹Jiisas ek ekin topu wumb ngopu eim ek yi nim, “Wu endi eim kan ond mong pin endi teʔim. Taʔpi, kung gui torung er pok erim. Erang kin, ming owundu endi yi miʔ er sepi kin, ond mong tangpi tuk kindmba nge erim. Erpi kin, tep ngii endi tuk eʔe takpi sim ku. Ond mong pin ei sipi wumb kongun, ‘Erngii!’ nipi, wumb kin kindim. Kindpi kin, eim pupu konu turii endi pum. ²Tengingii kunum mandi erang kin, eim kongun wu endi kindang pupu, ond mong wumb kongun er mulnjung konu eʔe pum. Eim yi ni piim, ‘Ond mong pin kuni kombur numbii. Nop sipip, ku simbii,’ ni piim. ³Pe wumb wu ni ambiʔ gii nik, kepii tunjung. Tok kin, nga wii kindangin orung pum. ⁴Pe nga, eim kongun wu endi nga kindang om. Wu ei yi ku tok kin, peng to tokun tunjung. Nga wu ei kin oʔ kis enjing. ⁵Pe nga eim kongun wu endi nga kindim. Kongun wumb erik molk, wu ei to kundnjung. Pe nga kongun wumb pei kindang onjung. Pe enim wumb kopur tok, nga enim wumb kopur tok kundnjung ku. ⁶Pe eim kingam endeim mendpiʔ muʔum. Moʔpu kin, eim kingam ei eim noman piim. Piipi kin, ekii se mendpiʔ, eim nge kingam ei kindang, pupu wumb

ond mong pin kongun er mulnjung konu eŕe pum. Pupu kin, ek yi nim, ‘Nam nge kangi ei ek nimba ei kom singii,’ pa yi nim. ⁷Ba ond mong pin kongun eŕmin wumb en enim ek nik piik, piik enjing. ‘Kingam eim arim nge epi eim pei simba,’ ni piinjing. ‘Sinim sikir to kondpun kin, ond mong epi ei sin sinim simin!’ pa ninjing. ⁸Yi nik kin, tok konduk sipik, ond mong pin torung eŕe kindnjing.”

⁹Pe Jiisas ek nipi kii sipi wumb ngum, “Pe ond mong pin ei arim opu kin nimbiŕ oŕ endi ermba? Eim opu kin eim ond mong pin kongun er mulnjung wumb ei to kundmba. Pe nga ond mong pin ei sipi, wumb eipi endi ngang kin, kongun er muŕngii. ¹⁰Enim ek mon endi mer poŕ pendnjing ei gernening min? Gos ek yi miŕ ninim,

‘Pe ku ei ngii takiŕmin wumb si kindnjing kin ku, ei ku dinga ka wii mendpiŕ, ngii ekin eŕe engim.

¹¹Gos owundu eim mendpiŕ oŕ ei erang kin tonu onum, sin ei kan ka wii kaninmin.’ ”

¹²Jiisas ek ei wumb piik nik eŕmin wumb owundu ei pupun, Jiisas ambiŕ gii nimin ni piinjing; ba wumb mund mong enjing. Wumb piinjing ni Jiisas ek neng kin, en enim konu ei si kindik punjung.

Ku Takis Siŕmin Ei Kii Sinjing
(*Masyu 22:15-22, Luk 20:20-26*)

¹³Lo ek piik ekii siŕmin wumb kombur kin, Eros wumb kopur kin Jiisas muŕum konu eŕe punjung. Puk kin, wumb ei en enim ek endi nik Jiisas simin ni piik punjung. ¹⁴Pe wumb ei ok Jiisas kin ek dinga nik, “Ek emb toŕun wu, sin piinmin nim ek keimi nikin nikin en wu. Pe nim wu endeim noman ngonan. Nim wu endi noman peng ek ninmin miŕ ninan. Nga wu embe pinaŕim miŕ ninan mon? Gos ek keimi mendpiŕ minj nikin, wu amb pei ngon. Nim piin ei sinim ermin miŕ nenj? Ei kapŕi sinim wu num Siisa yi miŕ Rom tep eŕmin wu owundu miŕ, ku takis ngumun min mon? Sinim kapŕi ngumun min sinim ngunermin?” ¹⁵Jiisas ek kend tok eŕmin wumb ei piim. Piipi kin, Jiisas ek nipi ngum, “Nimbiŕ oŕ erang enim na kin ek ak mak enmin? Pe kom ku end tu wuk, na ngangin kin, ei kenmbii,” pa nim. ¹⁶Wumb kom ku sik tu wunjung. Tu wangin kin, Jiisas wumb ei kin kii sim, “Ei min men miŕ ku ei nii nge?” Pe wumb ek nik orung kindnjing, “Ei Siisa nge.” ¹⁷Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Epi Siisa nge epi ei Siisa ngungii! Gos nge epi ei Gos eim ngungii!” Pe wumb ek ei piik pii pol tunarik kin, piik kun enenjing.

Wumb Kolk Nga Angnaŕmin
(*Masyu 22:23-33, Luk 20:27-40*)

¹⁸Wumb kolk nga konj punaŕmin ni piŕŕmin wumb kopur Jiisas muŕum konu eŕe onjung. Wumb tiŕap ei men ek eipi miŕ yi niŕmin, ‘Wumb kolk

nga konj punaɬmin.’ Wumb ei, Jiisas kin kii sinjing. ¹⁹“Ek emb toɬun wu, Moses lo ek yi miɬ poɬpu sinim ngum. ‘Pe wu endi kuɬum kin, eim kangil endi mulerim ba, eim ambim ei moɬum. Moɬum kin, amb ei eim angim sipi kin, kangil endi mengpi ngumba. ²⁰Pe wu angim angim angil orung nga taɬ mulnjung. Molk kin, wu kumna ei amb sim wu ni kuɬum ba, kangil endi mengnerim. ²¹Pe angim ekii amb ei sipi kin, nga wu ei kuɬum, ba kangil endi mulerim ku. Pe nga angim tuk ei, amb ei eim sim, ba nga eim kuɬum ku. ²²Yi miɬ wu angim angil orung nga taɬ angim ei, amb endeim ei ku sik punjung; ba kangil endi mengnenjing mon. Angim angim ni pei kulnjung. Kolk kin, ekii se mendpiɬ amb ei kuɬum ku. ²³Pe kunum ekii se kulnjung wumb nga angk tonu ongii kunum ei, amb ei wu nii simba? Amb ei wam nii, nim piin min? Wu angim angil orung nga taɬ amb endeim sinjing,” pa ninjing.

²⁴Jiisas ek nipi ngum, “Gos ok pultum ek ei, enim pii poɬ tunarik moɬmun. Pe enim Gos epi dinga ermba, ei enim piinanmin. Pe enim ek ninmin ei, kun pinaɬim mon. ²⁵Wumb kulnjung wumb angk tonu ongii kunum eɛe, wu amb sinerngii mon, ba Gos enjel epin konu eɛe moɬmun miɬ ei yi ku muɬngii. ²⁶Ba ek ei wumb kulii wumb nga angk tonu ongii; enim Moses nge mon mer pultum paɬim ei kenjing min? Dup endi ond kembis eɛe dup num ek poɬ ei Gos nipi wu Moses kin ngum,

‘Na wu Eiparam nge Gos, wu Aisak nge Gos, wu Jeikop nge Gos,’ pa yi nim.

²⁷Gos wumb kulii wumb nge Gos mon! Gos wumb konj moɬmun nge Gos moɬum. Gos wumb eim kin pii gii ninjing wumb ei, Gos noman konj nga, en enim ngang konj muɬngii. Enim ek ei kun mendpiɬ pinaɬim mon,” pa nim.

Gos Ek Dinga Kumna Mendpiɬ
(*Masyu 22:34-40, Luk 10:25-28*)

²⁸Nga men kengip ek toɬum wu endi opu moɬ piipi kin, Jiisas wumb kin ek miɬ enjing ni orung kindpi ka erim. Pe wu ei Jiisas kii sim, “Lo nipe lo kumna mendpiɬ ka wii paɬim?” ²⁹Jiisas ek nipi orung kindim, “Lo ek kumna yi miɬ paɬim. ‘Enim Esrel wumb pei enim piingii! Sinim Erinjpin Gos Owundu ei sinim Gos ei endeim mendpiɬ, sinim nge Owundu moɬum. ³⁰Nim Gos kin noman ka pei mendpiɬ ngokun, “Nanim Gos,” nikin mulnjii. Ninim noman tuk eɛe poru Gos kin ngokun; nga nim noman pei Gos kin ngokun, nim noman dinga pei Gos kin ngokun er mulnjii,’ pa nim. ³¹Nga lo endi ei yi miɬ: ‘Nim wumb eipi noman ka ngunjjii ei, ni ninim noman ka ngon miɬ yi ngunjjii.’ Nga lo eipi endi lo taɬ ei kamb mani kindnanim mon,” pa nim. ³²Pe ek emb toɬun wu ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu! Nim ek ka nin keimi mendpiɬ, Gos endeim mendpiɬ moɬum. Eim Owundu moɬum. Gos eipi endi molaɬum,

mon! ³³Sinim eim kin noman ka pei ngumun; sinim noman tuk efe pei ngumun; sinim noman dinga eim kin pei ngumun; sinim wumb mołmun noman ka ngumun. Pe sinim lo tał ei piipin kin sin sinim lo tał ei ekii se punjpun kin, kapfi oł ei erpi wumb kułmał kałmin kanim kanim pei to mani kindim,” pa nim. ³⁴Nga Jiisas piim ni, wu ei ek ka nipi orung kindim. Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Nim Gos sinim kin tep er mołum konu efe mandi mołun,” pa nim. Yi mił, nga wumb endi Jiisas kin nga kii sik mund mong erik mołmun.

Krais Eim Nii?

(Masyu 22:41-46, Luk 20:41-44)

³⁵Pe nga Jiisas men ngii mołpu, kengip ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang kengip ek tołmun wumb ei Krais ei opu, wumb paki tumbii ni, omba wu ei Deipis nge kingam mendpił mołum?” pa ninmin. ³⁶“Gos Gui Ka neng, Deipis kin ek nim,

‘Owundu nipi, na owundu ninim mił, nim na angil tundung orung mulnjii. Molkun kin, ekii se nim opu orung wumb na sipi, nim simb efe mandring kindamb kin, nim opu orung wumb to mani kindnjii,’ pa nim.

³⁷Deipis ei eim ‘Owundu’ ninim; nimbił erang Owundu Deipis nge kingam mendpił mołum ninim?” Pe wumb tiłap owundu molk kin, eim ek ei piik kin ka piinjing.

Jiisas Lo Ek Kengip Tołmun Wumb To Mani Kindim

(Masyu 23:1-36, Luk 20:45-47)

³⁸Pe Jiisas kengip ek ni ngopu yi nim, “Enim lo ek piilmin wumb kan kun erik mułngii. En enim alap olt tałpin endmin ni piilmin. Puk kin, en enim wumb kanik kin, ‘Mułeyo,’ nik kin wumb ei kułou tołmun konu efe mołmun. ³⁹Nga en enim konduk olt kindik kin men ngii kumb efe mułngii ei ka piilmin. Nga en enim kuni owundu nołmun ei, en enim puk peł kumb efe mułmun ni ka piilmin ku. ⁴⁰‘Wumb ombu amb ngii konu bin ni piilmin.’ Amb wengin mołmun konu efe pułmun. Puk kin, amb epi ngii konu epi mołum ei, pei sik poru niłmin. Nga en enim ek kend tok prei olt ełmin. Erik kin, ekii se kunum, Gos wu ombu epi embin tui endi wu kei kin ngumba.”

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Endi Ngum

(Luk 21:1-4)

⁴¹Nga Jiisas men ngii konu efe ku sim konu efe wumb ku tu wuk ming efe kindilmin konu efe mandi mułum. Pe wumb ku sim wumb, ku pei ngunjung. ⁴²Pe nga amb endi wam kultum, amb ku kurpu mułum ni, ku kundii kembis ei endeim mił sipi kindim. ⁴³Nga Jiisas nge ekii siłmin

wumb eim wii topu kin, “Wei!” nim. Nga eim enim kin ek nipi ngum, “Na ek keimi nipi enim ngond, amb ku kurpu eim wam kułum amb ei, ku owundu tuk kindnim. Kindim, amb ei wumb ku pei men ngii ęle ku tołmun ming ęle tu wunjung wumb ombu, amb ei to mani kindim. ⁴⁴Pe wumb pei en enim ku pei sałımim, ba mer ming ęle pei kindnałmin. Ba amb ei eim ku pei pinerim, ba eim ku pei tuk kindim. Kindpi kin, pe eim nga kuni sipi nopu ermba, ku sinałim,” pa nim.

Men Ngii To Kis Ermba
(*Masyu 24:1-2, Luk 21:5-6*)

13 ¹Pe Jiisas men ngii si kindpi, tor pupu kin, Jiisas ekii siłim wu endi ek nipi, Jiisas ngum, “Ek mon wu! Kani! Ku owundu ka wii nin ngii ka wii ka wii mołum,” pa nim. ²Nga Jiisas ek nipi orung kindpi yi mił nim, “Nim ngii owundu ombu kan min? Pe ku endi tonu ku ęle pałim ku ei, ekii se pei to mani kindngii,” pa nim.

Epi Embin Tui Pei
(*Masyu 24:3-14, Luk 21:7-19*)

³Jiisas tonu komung Olip ęle mułpu, men ngii owundu orung engim ni kenim. Pe Piisa, Jeims, Jon, Endru wu kei mendpił molk kin, eim kin kii sinjing. ⁴“Nim ek nikin sin ngon, ei kunum nenj oł embin tui ei tonu omba? Nipe oł endi kumb se tonu omba sin piimin? Epi ombu pe mandi tonu omba min?” pa ninjing.

⁵Pe Jiisas ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Enim kanik kun er mułngii! Mon pim kin, wu endi enim ek kend topu ngopu tor simba. ⁶Wumb pei ok, ‘Na embe Kraiss,’ ningii. Nik kin, ek yi ningii, ‘Na wu ei mendpił ond,’ pa ningii. Nik kin, wumb pei ek kend tok ngok tor singii. ⁷Nga ekii se, enim wumb opu erngii ei piik kin, wumb opu erngii ek poł omba ei piik kin, en enim tungu enerngii! Ei epi tonu ongii, ba poru nimba kunum ei, poru ninanim. ⁸Yi mił, wumb tiłap endi puk, wumb tiłap endi kin opu erngii. Wu king tiłap endi puk, wu king endi kin opu erngii. Nga konu orung kopur konu kopu tumba. Kopu tang kin, wumb kuni simba. Epi ei amb endi kangil mengmba erang ngenj kumbii sinmin, yi mił pepi ba,” pa nim.

⁹“Ba en enim mandil kan kun erik mułngii! En enim wu num ek ei kos piimba. Pe enim men ngii konu tu wuk enim kepil tungii; enim kin nin tep ełim wu owundu mułngii konu ęle, tu wungii enim. Na ek ka nik wumb ei ngok kin, na kongun yi mił erngii,” pa nim. ¹⁰Pe wumb tiłap eipi eipi wumb pei Gos ek ka nengin kin, ęle ok endi piyangin kin, ekii se muł mei poru nimba kunum ei, oł embin tui tonu omba nim. ¹¹Pe wumb kombur enim sik tu wuk, kos ęle tonu tu wunjung kin, enim mund mong kulerngii. Kularik kin, sinim ek nipe ek nimin noman yi to piinerngii

mon! Kunum eġe, Gos enim kin ek ei pei nipi enim ngumba ei, enim nik tor kindngii. Nimbiġ erang, ek ei enim mendpiġ ni tor kindnerngii mon. Ba Gos Gui Ka enim kin ek ei nipi ngumba. ¹²Wumb enim engnjing sik, kos erik nga to kundngii. Ernjing, kingenjing kin opu orung erik to kundngii. Pe kingenjing, arim mam ni opu orung erik, to kundngii. ¹³Wumb pei enim kin noman kis piik ngungii; na ek enim piik moġmun, oġ ei erngii. Ba wu endi na kin pii gii dinga peng moġum kin, kunum eġe poru nimba kunum ei, Gos eim sipi orung simba.”

Epi Kis Mendpiġ Tonu Omba
(*Masyu 24:15-28, Luk 21:20-24*)

¹⁴“Ba enim epi ei keningii, konu er kis ermba, epi kis ei konu ka moġpu konu engmba. Wu endi ek ei gerim kin, ka piyangġi! Kunum eġe Jura wumb mulnjung, tungu puk, tonu komung eġe sikir tonu pungii. ¹⁵Pe wu endi ngii tonu eġe moġpu kin, nga sikir mani pupu eim epi ngii nirik moġum, epi endi sinermba mon. ¹⁶Nga wu endi aka pin moġpu kin, kan ak topu sikir pupu, konduk endi sinermba mon ku. ¹⁷Kaimb mendpiġ singii amb kangġi mundii mondunmun ei, nin amb kangġi am ngok kunum ei, wumb ei kaimb sik ngungii. ¹⁸Pe enim prei erangin kin, konu jii nimba kunum ei, oġ ei nge tonu onermba mon. ¹⁹Kunum eġe, oġ embin tui owundu kumb se tonu omba. Kumb ok, Gos epi pei eririm kunum, pei o pum; nga pe yi ku oġ embin tui ei nge ok tonu oneririm. Ekii se oġ embin tui, ei yi ku tonu onenmba. ²⁰Nga Gos Owundu eim kunum eġe aninga kopur wak tuġang kin, wu amb pei kunum eġe poru niġangin. Ba eim nge ni mundum wumb ni piipi kin, kunum eġe aninga kopur wak topu kindang moġmun.

²¹“Nga kunum eġe wu endi moġpu yi nimba, ‘Kenei! Krais ya eġe moġum. Krais wuġ eġe moġum,’ yi nimba. Wu ei enim kin ek yi nimba, enim pii gii ninerngii mon. ²²Pe Krais ek miġ ek kend tok ningii. Nga ek kend tok ni tor kindiġmin wumb ok kin, jep oġ kanim kanim nin, oġ kanim kanim erngii ku. Keimi kapli erim kin, Gos mundum nipi wumb ek kend tok singii nge, erngii. ²³Ba enim kan kun erik muġngii! Na ek pei enim kin ok nip poru ninj oġ ei nge, endi ekii se tonu om kin, enim pii poġ tungii.”

Ekii Se Wu Kingam Omba
(*Masyu 24:29-31, Luk 21:25-28*)

²⁴“Ba kunum eġe oġ embin tui pupu poru neng kin, pe eni emii pimba; nga oi tuġang enermba mon ku. ²⁵Nga muġ eġe, kanjip pei mani ongii. Nga kupu muġ dinga epi moġum epi ei oġup ermba. ²⁶Nga kunum eġe, na wu kingam ekii se kupu muġ kin, eġe mani ombii ni enim keningii! Kanik kin, na noman dinga wii kin nga tuġang ka wii kin mani ombii. ²⁷Nga kunum

ete, Gos nge eim enjel pei kindang, ongii. Ok kin, eim nge wu amb pei kuḷou topu mundum wumb eim konu ete orung orung pei sipi orung simba. Sipi kin, mei konu ekin orung orung pei, sin epin konu ete orung orung pei sipi orung simba.”

²⁸“Enim ond pik ete ek ei piingii. Kunum endi ond angil ete noḷ moḷpu, onguḷ konj tonu opu, nim kin enim piingii ei, konu eni ba kunum tonu onum ni piingii. ²⁹Ei miḷ, ekii se na ek nind miḷ epi yi tonu omba keningii. Enim piingii, eim mandi opu kin, ngii ondu ete moḷum ni piingii. ³⁰Na ek keimi nip enim ngond! Wu amb pei kulerngii kunum ete, na ek nind miḷ epi yi tonu omba. ³¹Kupu muḷ kin mei teḷ poru nimba; ba na ek ei poru ninermba mon,” pa nim.

Wu Endi Kunum Ete Kin Eni Ete Ni Piinanim

(Masyu 24:36-44)

³²“Ba wu endi kunum ete kin, eni ete ni piinanim mon. Gos enjel ei epin konu ete moḷmun, ei pii poḷ tunanim. Nga Gos kingam yi ku, pii poḷ tunanim. Ba Arim Gos mendpiḷ pii poḷ toḷum. ³³Enim kan kun erik kui erik muḷngii! Enim piinanmin kunum nenj oḷ ei tonu omba. ³⁴Ei yi miḷ, wu endi eim ngii konu ete si kindpi kin, konu eipi orung pum. Pupu kin, eim kongun wumb eim nge epi ombu tep er muḷngii, ni kongun wu endeim endeim ni ngum. Ngopu kin, ngii ondu ete tep er muḷmba wu, ei eim tep ka er muḷmba. ³⁵Yi miḷ, enim tep ka erik muḷngii! Enim piinanmin ngii arim kunum nenj orung omba. Emii pang omba min, tinga omba min, kupiiring okrii kei kultu wii toḷum kunum ete omba min, ei enim pii poḷ tunanmin mon. ³⁶Mon pim kin, eim sikir opu, kenmba ni enim or pek muḷngii. ³⁷Nga ek ei enim nip ngond, ei na wumb pei nip ngunj, ei enim tep ka wii erik kin, kui erik muḷngii!” pa nim.

Wumb Owundu Jiisas To Kundngii

(Masyu 26:1-5, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

14 ¹Pe kunum taḷ opu pang, ekii se ‘Pasopa Kuni Owundu’ kunum endi sim. Nga kuḷmaḷ kaḷiḷmin wumb owundu kin kengip ek niḷmin wumb yi ninjing, “Sinim nimbiḷ oḷ erpin, Jiisas kin ek kend nipin kin, Jiisas ambiḷ gii nipin, to kundmun?” a ninjing. ²Yi miḷ wumb ek yi ninjing, “Sinim oḷ ei kunum owundu saḷim kunum ei, enermin mon. Mon pim kin, wumb opu tonu sik erngii.”

Amb Endi Jiisas Peng Ete Kopung Kindim

(Masyu 26:6-13, Jon 12:1-8)

³Nga Jiisas eim Besanii konu ete pupu, Saimon ok kinj nang pirim, ngii konu ete pum. Pupu moḷpu kin, kuni noḷmun peḷ ete muḷang kin amb endi om. Opu kin, amb ei ming ka wii endi sipi tu wum. Tu wupu kin,

ming ei mur ka wii, ku owundu pułum ming ei, topu gał tum. Topu kin, kopung ka wii sipi, Jiisas peng ełe kindim. ⁴Ba wumb kombur mulnjung wumb ei noman kis piinjing. Wumb en enim ek ni piik piik enjing, “Nimbił erang kopung muru ka wii ei wii bein to kindnim?” ninjing. ⁵“Pe sinim wumb top erei nipin ngumun, ei ku 300 mił simin. Sipin kin, wumb kurpu mołmun wumb ei ngumun.” Nik kin, amb ei kin ek ngunjung. ⁶Ba Jiisas yi nim, “Enim amb kanik, wiik tei!” a nim. “Enim nimbił erang noman embin tui eim kin ngonmun? Ei na kin oł ka enim. ⁷Kunum kunum wumb kurpu enim kin mołmun. Kunum kunum enim wumb kurpu kin paki tumun ni piinjing kin, kaplı paki tei! Ba na enim kin kunum kunum mulerbii mon. Muleramb kin, enim na kin paki tungii mił nenj?” pa nim. ⁸“Amb ei epi kaplı ermba mił erim. Amb eim kopung muru ka wii sipi, na ngenj ełe kełim ei na kułmbii oł erim. ⁹Nga na enim kin ek keimi nind! Ei konu orung orung pei wumb Gos ek ka nik ngungii. Epi nipe amb eim erim mił nik ngangin kin, wumb pei piingii ku!”

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Ngum

(Masyu 26:14-16, Luk 22:3-6)

¹⁰Pe kunum ełe, Jiisas ekii siłmin wumb engki nga tał mulnjung konu ełe, wu endi embe Juras Eskeriyas eim pupu, kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu ełe pum. Pupu kin, eim Jiisas sipi, opu erii wumb ngumba nge pum. ¹¹Nga en enim ek ei piik Juras Eskeriyas ek nim mił piik, ka piinjing. “Pe eim kom ku ngumun,” pa ninjing. Pe Juras, “Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wumb ngumbii,” ni yi piim.

Jiisas Pasopa Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Kuni Num

(Masyu 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹²Nga kunum kumna kunum bres yiis punałim kunum ei, tonu om. Kunum ełe, kung siipsiip wał to kondułmun ku. Kunum ełe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas kin yi ninjing, “Sin nim kuni Pasopa jiłi er ka er semin nunjii?” pa ninjing. ¹³Nga Jiisas wu tał kindang punguł nge punjnguł. Pe eim ek yi nipi wu tał ngum, “Ełip konu owundu ełe wu endi noł ming owundu ełe noł kułpu tumba konu ełe, ełip kurkuł ba konu ełe, ełip ekii se punguł. ¹⁴Nga ekii se pukuł, eim ngii endi nirik pum kin, ełip ngii arim kin ek yi mił ningił, ‘Ek mon wu yi nim, ngii palting jiłi seng, na ekii siłmin wumb kin kuni Pasopa numbii?’ ¹⁵Nga eim kaplı andan topu, konu owundu tondrung palting ełe tuk peł simba ełe, er kun er kindang, simba ełe sinim kuni er ka er singił.” ¹⁶Pe Jiisas ekii siłmin wu tał punjnguł konu ełe owundu sim. Seng kin, epi kanim kanim Jiisas ek nim mił kenjngił. Pe wu tał kuni Pasopa er ka enjingił.

¹⁷Nga konu pou neng, Jiisas eim ekii siłmin wumb sipi tu wum. ¹⁸Nga peł ełe kuni nok molk kin, Jiisas eim yi nim, ‘Na ek keimi nip enim

ngond, enim mołmun wu ei endi, na sipi opu orung wumb ngumba wu ei, na kin kuni ende nonum.’ ¹⁹Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim, noman embin tum. Tang kin, pe wu endi nii nik eim kii sinjing, “Na min?” pa ninjing. ²⁰Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim wu angil orung orung nga tał endi ełe mołum. Wu ei nam kin ming ełe bres ende kindinjił. ²¹Yi mił, na wu kingam oł embin tui tonu omba, ei Gos ek ełe ok polk pendik mił ninim. Wu kingam ei topu tonu kindim wu, eim kaimb mendpił sim. Kaplı, wu ei mam wu ei mengnerim!” pa nim.

Jiisas Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Num
(*Masyu 26:26-30, Luk 22:15-20*)

²²Nga en enim kuni noł molk kin, Jiisas eim bres endi sipi, eim prei erpi Gos ngum. Ngopu kin, bres engin topu, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Ngopu kin, ek yi nim, “Enim Sei! Ei na nge ngenj mił.” ²³Pe eim ming wain endi sipi kin, prei erpi, Gos ngum. Ngopu kin sipi, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Pe wumb pei noł nunjung. ²⁴Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ei miyem mił ei, Gos ei kumb ok eim wumb ek mendpił nirim ek ei pułe, akip tonu onum. Ei yi mił, na miyem ei bein tamb kin, wu amb pei paki tumba. Pułe yi mił, na kuls kin, mei wumb pei paki top ngumbii,” pa nim. ²⁵“Na ek keimi nip enim ngond, na nga noł wain ei nga nonarip pup kin, nanim noł wain konj endi Gos mołum konu ełe nga numbii,” pa nim. ²⁶Nga wumb golang nik, puk tonu komung Olip ełe tonu punjung.

Piisa Jiisas Buł Ngumba Nge Nin
(*Masyu 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38*)

²⁷Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim pii gii ei pei dinga mulerang kin, enim tungu pungii. Gos ek ok połmun ek ei yi mił ninim, ‘Kung siipsiip tep mołum wu ei to kundangin kin, kung siipsiip konu ełe eipi eipi pungii.’ ²⁸Ba nam nga angip tonu bii, pe na pup ok, Galilii konu ełe bii. Enim na kin ekii sik ongii,” pa nim. ²⁹Pe Piisa ek yi nim, “Kaplı, wumb pii gii pei dinga mulerim kin, na pii gii ei dinga mułmba. Wumb kombur tungu puk kin, ba na tungu punermbii mon!” pa nim. ³⁰Pe Jiisas ek nipi Piisa ngum, “Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ełe, kei kultu wii tunermba kunum tał ninim kin, nim na embe kunum tekliki kii sengin, ni tor kindnenjii,” pa nim. ³¹Ba Piisa ek dinga nim, “Na nim kin ende kułmbii, ba na nim embe nip koi enermbii mon mendpił!” pa nim. Pe Jiisas ekii siłmin wumb pei yi minj ninjing.

Jiisas Gesemanii Konu Ełe Mołpu, Prei Erim
(*Masyu 26:36-46, Luk 22:39-46*)

³²Pe puk konu endi ełe tor punjung, konu ei embe Gesemanii. Nga Jiisas ekii siłmin wumb ek nipi ngum. “Enim ya ełe mułngii! Nam prei

ermbii!” ³³Pe eim Piisa kin Jeims kin Jon sipi, eim kin punjung. Pe eim noman tuk eŕe embin tang piipi eim kis mendpiŕ piim. ³⁴Pe eim ek nipi wu kei ngum, “Nam noman tuk eŕe embin tonum. Nam kuŕmbii ni piind,” pa nipi wu kei ngum. “Enim ya eŕe molk kin, tep ka erik muŕngii!” ³⁵Pe eim aninga kopur pui miŕ erim. Pupu kin, mei eŕe mani pupu kin prei erim. Na kuŕmbii ni piim kin, ngenj kumbii owundu ei na kin si kindmba. ³⁶Jiisas yi nim, “O Arnan, nim epi pei kapŕi enjii, ni piind. Nim na ming ei oŕ embin paŕim, na oŕ embin tui ei si kindnjii, ba nim na noman eŕe ekii se enenjii mon! Ba ninim noman eŕe yi enjii.”

³⁷Pe eim pupu, kenim ni eim ekii siŕmin wumb or pinjing. Nga Jiisas eim ek nipi Piisa ngum, “Saimon, nim or paŕin min? Nim kunum endeim kapŕi na kin tep mulenjii min? ³⁸Enim tep ka kun erik molk kin, prei erngii! Mon pim kin, epi endi enim ermba epi ei kan simba. Keimi, noman tuk gui ei dinga piinim, ba ngenj ei dinga pinaŕim.”

³⁹Pe Jiisas nga pupu kin prei erim. Pe prei ei ok erim miŕ, eim nga prei ei nge nga erim ku. ⁴⁰Pe Jiisas nga opu, ekii siŕmin wumb or pinjing konu opu, kenim ni or pek mulnjung. Eim ekii siŕmin wumb en enim ningiŕ embin tum. Tang kin, pe en enim ek nipe ek nimin ni piinenjing.

⁴¹Nga Jiisas nga kunum tekliki pupu kin, nga orung om. Opu kin, ek nipi ekii siŕmin wumb ngum, “Enim or pek kor moŕmun min? Ei kapŕi, pe kunum ei na wu kingam mani mei eŕe sik, opu orung wumb noman kis piik wumb ngonmun. ⁴²Enim angangin kin sinim pamin! Kinei! Wu na nipi kindmba wu, ya mandi onum.”

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(*Masyu 26:47-56, Luk 22:47-52, Jon 18:3-12*)

⁴³Pe Jiisas ek nipi muŕang kin, Juras sikir opu, wu ei Jiisas ekii siŕmin wu angii orung orung nga taŕ, ei nge wu endi eim om. Pe wumb tiŕap owundu eim kin onjung. Onjung kin, wumb ei tui nin kepii ambiŕ sik onjung. Wu owundu kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb kin, wumb mon toŕmun wumb kin, men tok kongun wumb kindangin onjung. ⁴⁴Pe wu endi Jiisas sipi, opu orung wumb wu ei oŕ erpi, nipi wumb kin ngum, “Pe na wu endi kin gupu top nop ninj, wu ei Jiisas. Enim ambiŕ gii ningii! Enim tep ka molk sik sipngii!” pa nim.

⁴⁵Pe Juras opu Jiisas muŕum konu eŕe pupu kin, ek yi nim, “Ek emb toŕun wu!” Pe eim Jiisas gupu topu num. ⁴⁶Pe wumb pei Jiisas ambiŕ gii ninjing. ⁴⁷Ba en enim enjing konu eŕe wu endi mandi angpi muŕum wu ei, tui kepera sipi tor sipi, kuŕmaŕ kaŕiŕim kongun wu endi topu, eim kom kopispi mani kindim. ⁴⁸Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim na singii wangin kin, pe enim tui ambilk enmin ei, waning wu endi muŕum miŕ ambiŕ gii ningii enmin min? ⁴⁹Kunum kunum na enim kin men ngii eŕe ende moŕpun, na enim ek emb top top enj, ba enim na ambiŕ gii

ninenjing,” pa nim. “Ba Gos ek ka ok pulk eŕe, ek nim miŕ ei mendpiŕ keimi tonu om.” ⁵⁰Pe Jiisas eim ekii siŕmin wumb tungu puk, konu eipi eipi puk kin, en enim Jiisas buŕ ngunjung.

⁵¹⁻⁵²Pe kangi wu gaŕ ei Jiisas pum konu eŕe ekii se pum; ba eim alap kuru endi ngenj eŕe teŕim. Pe wumb eim ambiŕ gii nimin ni enjing; ba eim alap kuru ei si kindpi, eim ngenj wii si kindpi tungu pum.

Wumb Jiisas Kos Enjing

(Masyu 26:57-68, Luk 22:54,55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

⁵³Pe wumb Jiisas sipi, kuŕmaŕ kaŕiŕmin wu muŕum konu eŕe sipnjing. Pe wumb kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb kin mon toŕmun wumb kin men tok kongun wumb pei ok kuŕou tunjung. ⁵⁴Pe Piisa Jiisas pum konu eŕe ekii se pum. Ba pupu kin mandi punerim mon; eim turii miŕ pupu muŕum. Eim pupu kin, wu kuŕmaŕ kaŕiŕmin wu ei kung gui eŕe tuk pum. Pupu kin, pe tep eŕmin wumb molk kin, eim dup piipi kin konu eŕe pete erpi muŕum. ⁵⁵Pe wumb kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb kin Jura wumb owundu pei ok, wumb kopur wii tangin ok kin, ‘Jiisas oŕ nimbiŕ oŕ erim ei ni piimin,’ ninjing. Ek puŕe nik kanik, Jiisas to kundmun ni piinjing; ba en enim oŕ endi kan sinenjing mon. ⁵⁶Pe wumb pei ek kend tok, ‘Jiisas oŕ yi erim,’ nik ninjing. Ba en enim ek ei dinga punerang kin, en enim ek ende punerim mon.

⁵⁷Pe wumb kopur angk, ek kend tok, Jiisas kin ngok ninjing. ⁵⁸“Sin piinjpin Jiisas yi miŕ nim, ‘Na nam men ngii wumb angii kin teknjing, ei nam erip kis mundmbii. Nga kunum tekliki mendpiŕ na ngii endi tekmbii, ba wumb angii eŕe teknaŕmin mon! Enim wumb ngii ei nge kunum kapŕi teknerngii!’ yi niŕim,” pa ninjing. ⁵⁹Ba ek ei ninjing ei, opu ende punerim mon.

⁶⁰Nga wu kuŕmaŕ kaŕiŕim wu ei wumb tuk eŕe angpi, Jiisas kii dinga sim. “Nim ek endi nikin, orung kindnenjii min? Ek nipe ek wumb nim ngenj eŕe ek ambiltmin?” pa nim. ⁶¹Ba Jiisas ek endi nipi orung kindnerim. Pe wu kuŕmaŕ kaŕiŕim wu ek nga nipi ngum, “Nim Gos kindim wu Kraiŕ, Gos kingam mendpiŕ min?” ⁶²Pe Jiisas ek nim, “Ei na mendpiŕ. Nga enim keningii ni na wu kingam mani mei eŕe op, Gos tonu moŕum konu eŕe angii tundung orung dinga wii ei pang muŕmbii. Pe na tonu kupu muŕ epin konu eŕe moŕup, ombii,” pa nim. ⁶³Pe kuŕmaŕ kaŕiŕim wu ei eim kis piipi kin, eim konduk piltan topu yi nim, “Sinim wumb kopur wii tamin ok eŕim oŕ ei, nga ninerngii mon!” ⁶⁴Eim Gos kin ek nipi kis mondpu, Gos embe to mani kindim ei, enim piik poru ninjing. Pe enim er piinmin miŕ nenj?” Wumb pei Jiisas tungii ek yi miŕ ninjing, “Enim oŕ kis endi erim, eim kuŕangŕi,” pa ninjing.

⁶⁵Pe wu kopur tumun! Ke nik, jipambiŕ tok enjing. Pe enim alap endi sik, ningii kum tunjung. Tok kin, Jiisas enim angii kin tok, yi ninjing,

“Nim pe ek keimi mendpił niłin wu, nii kepil tonum?” Pe tep ełmin wumb sipik, eim angil kin tunjung ku.

Piisa “Jiisas Ei Na Kinał,” Nim

(Masyu 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶Piisa mer mandring mułum, kung gui tukrung ełe mułum. Pe wu kułmał kałiłim wu nge kongun amb endi om. ⁶⁷⁻⁶⁸Pe eim kenim ni Piisa dup piipi mułum. Pe amb ei opu, Piisa dinga kanpi ek nim, “Nim yi ku Jiisas kin Nasares konu ełe andkin mułun,” pa nim, “Na mon! Na piinand! Na nim ek nin ek pułe ei na piinand.” Pe eim kung gui ondu mandi ełe anda pum. Pang kin, kei kultu endi wii tum. ⁶⁹Pe kongun amb Piisa kenim ni, nga amb ei ek nga wumb mandi mulnjung wumb nipi ngum, “Wu ya mołum wu ei, wumb tiłap ende,” pa nim. ⁷⁰Ba eim nga ek dinga nim, “Mon!” Nga ekii se nga wumb Piisa kin ende mulnjung, wumb ek ninjing, “Keimi, nim wu ei kin tiłap ende, nim Galilii konu wu mendpił,” pa nim. ⁷¹Pe Piisa ek dinga wii nim, “Na ek keimi mendpił nind! Na enim ninmin wu ei, na piinand.” ⁷²Pe sikir kei kultu kunum tał wii tum. Pe Piisa piim ni Jiisas yi nim mił piim, “Kei kultu kunum tał wii tunerang kin, pe nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Nim na kin piinand.’” Pe Piisa eim ke dinga wii nim.

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Mułum

(Masyu 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jon 18:28-38)

15 ¹Nga kumb kupiiring ok, wumb kułmał kałiłmin wumb kin men kengip ek tołmun wumb kin men tok kongun wumb kin Jura wumb owundu pei ek endi ninjing. Pe wumb Jiisas kan tok, Pailos Rom tep ełim wu owundu mułum konu ełe, sipnjing. ²Pe Pailos eim Jiisas kii sim, “Nim Jura wumb nge king mołun min?” Jiisas ek nipi ngum, “Nim ninim ek yi mił.” ³Pe wumb kułmał kałiłmin wumb eim kin ek pei nik ngunjung. ⁴Pe Pailos nga Jiisas kii sim, “Nim ek nikin orung kindnjii min? Nim kani! Wumb nim kin ek pei ninmin,” pa nim. ⁵Ba Jiisas ek nga nipi orung kindnerim. Yi erang kin, Pailos kom sepi piim.

“Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tei!” Nim

(Masyu 27:15-26, Luk 23:13-25, Jon 18:39–19:16)

⁶Pe kung ngii pei Pasopa kunum ei, kuni nołmun kunum ei, Pailos eim kan ngii pałiłmin wumb endeim ni nipi kindiłim. Wumb en enim wu endi nik wii tangin kin, kapli Pailos eim wu ei mendpił en enim kin kindiłim. ⁷Pe kunum ełe wu endi kan ngii ełe pim wu ei embe Barapas. Wu ei eim tep ełmin wumb kin opu erim kin, pe opu ełmin wumb kan ngii ełe pendik kindnjing. Wumb tiłap ei opu erpi wu kopur to kundnjung. ⁸Pe wumb pei ok Pailos mułum konu ełe, kanik ninjing.

“Ok nim etin ol, ei ni pe yi enjii!” pa ninjing. ⁹Pe Pailos ek nipi orung kindim, “Enim Jura wumb na enim king ei en enim ngumbii min?” ¹⁰Pe eim yi piim, “Kułmał kałiłmin wumb Jiisas kin noman kis sek, kos ełe tu wumun,” ni piim. ¹¹Ba kułmał kałiłmin wumb owundu wumb paki tok nengin wumb yi ninjing, “Nim Barapas kindan wumb mołmun konu wangli!” pa ninjing. ¹²Pe Pailos ek nga nipi wumb ngum, “Pe enim Jura wumb nge king enim niłmin wu ei kin, nipe ol endi ermbii?” pa nim. ¹³Wumb wii nga tu wunjung, “Eim ond peri ełe nil tei!” pa ninjing. ¹⁴Pe Pailos ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang? Nipe ol kis endi eim erim?” Ba wumb ek nik nga wii tunjung, “Eim ond peri ełe nil tol!” pa ninjing. ¹⁵Yi mił, pe Pailos wumb ek taki taki nipi, ka piingii ni piipi kin wumb ngum. Pe eim yi mił erim ei Barapas sipi, wumb kin kindang pum. Jiisas sipi, opu orung wumb mulnjung konu ełe ngum. Ngang kin, opu wumb ond peri ełe eim nil tumun, ni kepıi tok sipnjing.

Opu Wumb Jiisas Kin Ek Buł Morung Ninjing

(Masyu 27:27-31, Jon 19:2-3)

¹⁶Pe opu wumb Jiisas sik, orung sipik tep ełmin owundu wu nge ngii konu ełe tuk sipnjing. Sipik kin, opu wumb kopur wii tangin kin, pei onjung. ¹⁷Nga opu wumb Jiisas konduk kundii endi kindnjing. Nga opu wumb peng kon endi kan gał mułum endi sik enjing, peng kon ei Jiisas peng ełe pendnjing. ¹⁸Pe Jiisas tungii pendik yi ninjing, “O Jura wumb ei nge King,” pa ninjing. ¹⁹Nga opu wumb goł mił epi endi sik, Jiisas peng ełe kepıi tunjung. Pe wumb eim jipambił tunjung. Pe en enim eim kin men tok kend tok mani molk kin, ka wii piinjing. ²⁰Piik kin, pe Jiisas kin ek ngok poru nik, Jiisas konduk kundii si kindik, nga Jiisas eim konduk nga eim kin kindnjing. Kindik kin, pe Jiisas sipik, ond peri ełe tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung

(Masyu 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

²¹Nga wu endi Saimon, Sairiin konu ełe orung opu, kangi wu Aleksandir kin Rupus tał nge arim, opu konu owundu ełe tuk bii, ni om. Opu kin, pe opu wumb ek dinga yi ninjing, “Nim Jiisas ond peri ko wunjii!” pa ninjing. ²²Nga wumb Jiisas sipik, konu endi tor sipnjing konu ei embe Golkasa. Sinim embe ei ak topun yi ninmin, “Konu wumb peng embił konu.” ²³Nga wumb kopur Jiisas wain kin ond mong kindnjing epi ei Jiisas ngungii nge tu wunjung; ba Jiisas ei epi nunerim. ²⁴Pe opu wumb Jiisas ond peri ełe nil tunjung. Pe eim konduk ni epi ei opu wumb en enim mok tok sinjing. Pe opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin konduk ei singin nik enjing. Epi ombu ni simba nge nik enjing. ²⁵Pe kunum eni angıł orung nga kapił kapił kupiiring, eim ond peri ełe sik tonu kindnjing. ²⁶Pe tonu embe pulnjung, eim kos enjing

mił embe yi mił pulnjung, “Jura Wumb King,” ninjing. ²⁷Nga Jiisas pim konu ełe mandi wu tał ond peri ełe pinjingił. Wu tał opu erkił kin epi waning sikil ełmbił. Wu endi Jiisas angil tunding tonu kindik, nil tunjung. Nga endi sik, Jiisas angil taring tonu kindik nil tunjung. ²⁸(Pe Gos ek ok pulk mił keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, “Enim wumb kis kin mułum ni kenjing.”) ²⁹Pe wumb ok puk erik, eim kin ek kis nik ngunjung. Wumb peng ak mak erik yi ninjing, “Nim wu men ngii top kis erpi, nga kunum tekliki nga tekmbii,” nin wu. ³⁰“Pe ninim paki to! Tokun, nim ond peri ełe si kindkin, mani wa!” ³¹Yi mił ku, wumb kułmał kałiłmin wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin, ek kis nik Jiisas ngunjung ku. Pe wumb en enim ek nik piinjing, “Eim wumb eipi kin paki tum, ba ei eim kaplı paki tunermba! ³²Kaplı, Gos kindim wu Kraisi ei Esrel wumb king, eim ond peri ełe si kindkin, mani wanglı! Wang kin, sin kanpin, pii gii nimin wu ei wumb paki tumbii ni orum ni kenmin,” pa ninjing. Wu tał Jiisas kin ouni nil tunjung, wu tał yi ku ek nikił Jiisas ngunjunguł.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

³³Nga tinga konu beli pałim kunum ei, mei konu orung orung pei emii pim. Emii pepi pang, konu pou neng konu eni tekliki erim. ³⁴Pe pou neng konu eni tekliki erang kin, Jiisas wii dinga tum. “Eloi, Eloi, Lama Sambaksanii.” Sinim ek ei ak topun yi nimin, “Na Gos! Na Gos! Nim na nimbił erang na si kindin?” ³⁵Pe wumb kopur mandi mulnjung wumb ek ei piinjing. Piik ek yi ninjing, “Piyei! Wu Elainja ni wii tonum,” pa ninjing. ³⁶Pe wu endi sikir pupu, ep noł epi endi sipi noł wain ełe tuk kindim, epi kumbii ełim epi ei sipi, Jiisas ngum. Pe wu ei yi nim, “Sinim tep er mołpun kinamin, pe Elainja opu, Jiisas ond peri ełe sipi mani simba min?” ³⁷Nga Jiisas eim dinga wii topu kin, eim kułum.

³⁸Pe alap owundu endi men ngii ełe pim, ei tonu piltan topu, mer mani tor pupu topu, orung orung pum. ³⁹Pe opu ełmin wumb tep ełim wu, Jiisas pim konu mandi opu angpi kenim ni Jiisas kułmba mił yi erim. Pe eim ek nim, “Keimi mendpił, wu ei Gos kingam,” pa nim. ⁴⁰Nga amb kopur mulnjung ei turii mił yi angk, kanik mulnjung. Molk kin, tuk endi mułum ei, Mariya Makandala mułum, nga endi Mariya Jeims mam ekii kin Josis, pe endi Salom mułum. ⁴¹Kumb ok Jiisas Galilii konu multum kunum ełe, amb ombu eim kin ekii sik eim paki tołmun. Pe amb pei eipi mulnjung konu ei, en enim Jiisas kin Jerusalem konu ełe onjung.

Jiisas Tukpu Ełe Pendnjing

(Masyu 27:57-61, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³Nga kunum pou neng, Josep Arimasiya konu ełe mołpu om. “Eim kos piilim wu num, ka wii mołum,” pa niłmin. Eim yi ku, Gos kunum tep

ermba omba nipi, kui erpi moʔuʔum. Pe yi miʔ, Josep eim ngii ʔe nirik pupu, Pailos kumb ʔe engim. Pe eim mund mong kulerim mon! “Pe na Jiisas ngenj simbiʔ ond,” pa nipi pum. ⁴⁴Pe Pailos noman embin top piim. Pe opu ʔimin wu endi kii sim, “Eim kuʔum poru nim min?” ⁴⁵Eim opu wumb tep ʔim wu ek piipi poru nipi om. Opu, Josep kin ek nim, “Eim ngenj ei kapli sinjii,” pa nim. ⁴⁶Josep eim alap kuru endi top erim. Pe eim Jiisas ngenj sipi mani tu wum. Pe eim alap kuru sipi, Jiisas ngenj ʔe kum tum. Pe sipipi, komung endi tukpu sim, konu ʔe mani kindim. Pe tukpu sinjing, ei ku tukpu owundu pendnjing. Pe Josep eim ku endi sipi, tukpu ʔe pandi tum. ⁴⁷Nga Amb Mariya Makandala kin Mariya endi Josis mam, amb taʔ kan mulnjunguʔ. Pe tukpu ʔe Josep Jiisas sipi mani kindpi kankiʔ mulnjunguʔ.

Jiisas Angpi Konj Tonu Pum

(Masyu 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

16 ¹Nga kor kunum pupu poru neng kin, Mariya Makandala kin amb Mariya Jeims mam kin Salom, en enim kopung ni epi muru ka tum epi ei top enjing. Erik, sipik Jiisas nenj kopung erngii nge sipnjing. ²Kor niʔmin kunum ei opu pang kin, kupiiring eni tang, wumb en enim wumb tukpu konu ʔe punjung. ³Puk kin, en enim ek yi ninjing, “Wumb nii opu, ku owundu ei sipi ak tang, sinim wumb tukpu konu nirik bin,” pa ninjing. ⁴Pe en enim kenjing ni, ku owundu tukpu ʔe pim ni pinerim mon! Wu endi ku ei sipi, ak topu kindim pim. Pe ku ei ku owundu wii muʔum. ⁵Nga wumb tukpu ʔe tuk punjung. Puk kin kenjing ni, wu kangi wu endi angiiʔ tundung orung muʔum. Muʔum wu, eim konduk kuru olt endi kindim wu ei kanik, puku sinjing. ⁶Pe wu ei ek nipi ngum, “Enim puku sinenei! Enim Jiisas Nasares konu ʔe wu ei enim kuruk onmun, wumb eim sik, ond peri ʔe nil tunjung. Ba pe eim angpi nga konj pum. Pupu kin, eim ya ʔe mulaʔim. Kinei! Eim pendnjing konu ʔe kinei! ⁷Ba enim puk, eim ekii siʔmin wumb kanik ningii! Pe Piisa kanik ningii ku! ‘Jiisas eim ok Galilii konu ʔe ok pum, yi miʔ eim ek nipi ngurum. Enim eim keningii,’ ” pa nim. ⁸Nga amb ombu nga sikir tor punjung. Puk kin, en enim tukpu ei si kindik, tungu punjung. Puk kin, en enim mund mong tang, en enim noman tuk ʔe miʔ pinerim. Pe en enim wu endi kin ek tingnenjing. Nimbiiʔ erang, en enim mund mong tum.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim

(Masyu 28:9-10, Jon 20:11-18)

⁹Kupiiring ok mendpiʔ kunum kumna, Jiisas eim angpi nga tonu pum. Pe eim opu Mariya Makandala muʔum konu ʔe pum. Amb ei ok, Jiisas gui kis angiiʔ orung nga taʔ to tor kindim. ¹⁰Pe Mariya eim pupu, wumb ok Jiisas ekii siʔmin wu ombu kanpi nim. Pe wu ombu noman embin

erang, ke nik mulnjung. ¹¹Pe Mariya ek nipi wu ombu ngum, “Jiisas eim konj mułum, na kenj,” pa nim. Pe amb ei ek piik ek nim, ek ei pii gii ninenjing, mon!

Jiisas Nge Ekii Siłmbił Wu Tał Jiisas Emeiyas Andłam Ełe Kenjngił.

(Luk 24:13-35)

¹²Pe ekii se, Jiisas ekii siłmbił wu tał konu ełe si kindkił, tor punjnguł. Pe Jiisas wu eipi mił, wu tał onjnguł konu ełe tor om. ¹³Pe Jiisas ekii siłmbił wu tał nga orung pukuł. Jiisas ekii siłmin wu kopur mulnjung konu ełe kan ninjngił, ba wu ombu wu tał ek ei pii gii ninenjing.

Pe Jiisas Ekii Siłmin Wumb Eim Nge Kongun Ngum

(Masyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

¹⁴Nga ekii se, Jiisas ekii siłmin wumb engki nga endeim molk, kuni nok kin, Jiisas mulnjung konu ełe tonu om. Jiisas ek dinga yi nim, “Enim pii gii dinga pinałim,” pa nim. “Pe en enim noman pirek ninim. Nimbił erang enim piinenjing? Wumb kopur kanik ninjing ba, ei pii gii ninenjing.” ¹⁵Jiisas ek dinga nipi eim ekii siłmin wumb ngum, “Enim pei konu owundu orung orung pei ełe puk, na ek ka ningii. ¹⁶Wumb kopur pii gii nik, noł pinjing kin, Gos eim paki topu sipi orung simba. Ba wu ombu pii gii ninenjing kin, kos owundu omba kunum ei eim oł embin tui eim kin tonu omba. ¹⁷Nga wumb kombur Gos kin pii gii ninjing kin, Gos eim jep oł er sipi, peni ełe kindmba. Yi mił, na embe ełe ek nik gui kis ei to tor kindik si kindngii,” pa nim. “Pe wumb ek ei endi mił ningii. ¹⁸Wumb ombu ka wembii angii ełe embiłngii, wembii ei wumb tołum epi ei enim tunermba. Wumb kombur to kondułum epi tumba ei kulerngii. Wumb endi kis ermba piingii, ei enim ngenj ełe embiłngii. Embiłangan kin, wumb ening tumba ei poru nimba,” pa nim.

Jiisas Gos Eim Epin Konu Ełe Tonu Sim

(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)

¹⁹Yi mił, pe Jiisas Owundu ek nipi poru neng kin, Gos ei epin konu ełe tonu sim. Pe Jiisas Gos angii tunding orung mołum. ²⁰Pe Jiisas ekii siłmin wumb ei punjung. Puk kin, Gos nge ek ka ei konu orung orung wumb pei kanik nik ngunjung. Nga Owundu en enim kin ouni kongun er endim. Nga en enim ek nik jep oł enjing ei, Owundu eim er dinga kindim ku.

Jiisas Nge Ek Ka Luk Pułum

Luk Ek Ei Połpu Tiopilas Ngum

1 ¹Nim wu owundu Tiopilas. Ok Gos sin kin oł kombur eririm oł ei, pe keimi sin kin pe punum en enim pei angil ełe mon pulnjung. ²Kumb ok, wumb kombur gupu ełe piik kanik erik Gos nge ek ka kongun ełmin ku. Ek ei nge sin sinjpin, ek mon pulnjung wumb pei ei oł ei nge pulnjung. ³Pe akip na yi ku, ek poł ei połup nim ngond. Ek ombu nge kii sip kom sep piip muls kunum kinan, na oł ei ekii sinj. Sip, ei piip kin puls ek ei oł pulk mił kun pułup ngond. ⁴Ek ei ek keimi, enim ok gerik piik. Yi mił erik ei enim pii kun erik mułngii. Pe ek ei yi ku połup ngond. ⁵Eros eim Jura wumb king multum kunum ei, wu endi Gos kin kułmał kałiim wu endi multum wu ei embe Sekaraiya. Eim kułmał kałiimin wumb ei Apaisa nge tiłap ełe tep to ełmin. Nga wu ei eim ambił Eron nge tiłap ełe amb ei, Elisembes pa niłmin. ⁶Pe wu amb yi tał eł ełip, Gos ningil ełe oł ka er mulnjunguł. Pe Gos Owundu nge ek dinga kanim kanim ni pendim, pei ekii sikił kun ka mulnjunguł. Oł kis endi enerkił. ⁷Ba wu amb yi tał kangil endi mingnenjngil mon! Eł ełip wii mendpił mulnjunguł. Wu amb tukui mendpił mulnjunguł. ⁸Sekaraiya eim Gos kin kułmał kałiim kongun ei ełim kunum ei, Sekaraiya nge tiłap wumb ei kongun ełe tonu onjung. ⁹Kułmał kałiimin wumb ełmin oł ei erik, Gos andan tang wu ei embe pe nik wang to tonu kindnjing. Kindangin kin, eim Gos ngii owundu palting ka ełe mołpu kin, epi muru ka tołum epi ei sipi kin, dup eskił erpi kin, muru ku piłmin. ¹⁰Kunum ełe Gos kin dup eskił muru ka kałpi ełim kunum ei, wumb pei ok, andaring molk prei erik mulnjung. ¹¹Pe Sekaraiya eim kenim ni, dup kałim konu angil tunding ełe Owundu nge enjel angpi mułum ei kenim. ¹²Pe eim enjel kanpi eim puku sipi, mund mong tang piim. ¹³Ba enjel ek nipi Sekaraiya ngopu yi nim, “Sekaraiya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim prei en ek ei piim. Nim ambnim Elisembes eim wu kangil endi mengmba. Kangil ei, nim eim embe Jon ninjii,” pa nim. ¹⁴“Mengang kin,

nim noman ka peng, nim ka piinjii. Kangi ei tonu omba ei wumb pei ka piingii ku. ¹⁵Yi mił kangi ei wu owundu mułang, Gos Owundu eim kangi ei wu num mułmba ni piim. Pe eim noł wain ni noł dinga ombu nunermba. Eim mam kirim ełe multum kunum ei Gos Gui Ka eim kin piki to mułmba,” pa nim. ¹⁶“Jon eim ek neng kin Esrel wumb pei noman ak tok pii gii nik, Gos Owundu kin orung pungii nge nipi wumb ngumba. ¹⁷Gos Jon kindang opu, owundu nge ek ei ni pendim. (Jon eim owundu omba ełe kumb se omba). Ek ni pendpi opu eim noman dinga piimba ei ok Elainja ek ni tor kindiłim wu pirim mił yi eim yi ermba. Erpi kin, arim kingam noman to ak tungii nge nipi, wumb Gos ek to kindiłmin wumb ei neng noman kun ka seng, wumb kun ka molk Owundu omba nge kui er mułngii nipi kongun yi ermba,” pa nim.

¹⁸Sekaraiya ek nipi Gos nge enjel ngopu yi nim, “Na tukui er poru ninj. Na nam amb tukui erim ku. Nimił erang na ek ei keimi ni piimbii?” pa nim. ¹⁹Pe Gos nge enjel ek yi nim, “Na Gepriyel, na Gos kumb ełe kun mołup enj. Gos Eim na kindang, na op nim nimbii nge onj. Pe ek poł ka ei nim kanip nind,” pa nim. ²⁰“Kapłi nim piinjii. Nim na ek ei piikin noman ełe kindnen kin, nim anmbił ak tang kin, ek tingnenjii, yi pepi pang, oł ombu opu poru nimba. Na nind ek ei keimi ekii se tonu omba.”

²¹Wumb pei Sekaraiya anda omba ni piik kui er mulnjung. Epi nipe endi eim kin erang mołum ni piinjing; tuk konu Gos ngii owundu ełe ka mołum? ²²Ekii se eim anda opu, eim wumb kanpi ek nimba pinerim. Yi erang kin wumb en enim piik, Gos ngii owundu palting ka tuk ełe epi nipe endi kenim ni piinjing. Pe eim ek tingnarpi, angii ełe minj erpi ek mił tangpi erang kenjing.

²³Ekii se Sekaraiya eim Gos ngii owundu tuk kongun poru neng eim si kind ngii konu ełe pum. ²⁴⁻²⁵Ekii se eim ambim Elisembes kangił mundii mułum. Pe amb ei eim koi er mułang oi angii orung o pang kin eim ek yi nim. “Pe Gos Owundu na kin noman ka ngum. Ok na kangił mulerim kunum ełe, na wumb kin ngenj singambił peng muls. Ba pe nga na singambił pinermbii,” nim.

Enjel Mariya Kin Jiisas Tonu Omba Ek Nim

²⁶Pe oi angii orung nga endeim o pang, Elisembes wu kangi endi mengmba ei Gos enjel Gepriyel kindang pupu Galilii mei owundu konu ełe orung endi sim konu ei Naseres ełe pui ni kindim. ²⁷Gos enjel kindang pupu kin, ambił endi mułum konu ełe pum ambił ei, wu endi simba nik kuimi to mundnjung. Wu ei embe Josep, wu ei King Deipis nge tiłap. Pe ambił ei embe Mariya. ²⁸Pe enjel er pupu ambił kanpi ek yi nim, “Nim mołun ei? Gos Owundu nim kin eim noman ka ngopu nim kin mołum,” pa nim. ²⁹Ba eim nim ek ei piipi, eim noman embin tang piim. Eim noman ełe yi piipi, ei nipe ek ninim ni piim. ³⁰Enjel ei ek yi nim,

“Mariya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim kin noman ka ngopu mołum. ³¹Nim piin min? Nim kangit mundnjii; nga kangit endi mengnjii. Kangi ei embe Jiisas ninjii,” pa nim. ³²“Eim wu owundu mułmba. Pe wumb eim kanik yi ningii, ‘Gos Owundu kingam mendpił,’ ningii. Nga Gos eim King mundang eim kupam King Deipis mołum konu ełe eim simba,” pa nim. ³³“Eim kunum kunum Jeikop nge wumb tilap ełe eim King mułmba. Pe eim tep erpi mułmba konu kunum ei poru ninermba!”

³⁴Mariya enjel kin ek yi nim, “Oł ei erpi tonu omba mił nenj? Na ambił wii moł, wu endi molałim molałim.” ³⁵Nga enjel ek ni orung kindpi yi nim, “Gos Gui Ka kaplı nim nge noman tuk ełe omba nim, Gos Owundu mendpił eim dinga kaplı nim kin omba. Yi erang nim kaplı kangi ei ekii se mengnjii, wumb eim embe sik yi ningii. Ei King ka wii Gos Owundu nge kingam yi ningii. ³⁶Nim piin min? Bipanim Elisembes amb tukui sim, ba kangi endi kirim ełe mołum. Okrii wumb yi niłmin, kangit endi mingnermba niłmin. Ba pe eim kangi mundii mułang, oi angit orung nga endeim o pang mołum. Pe Gos nim kin yi ku enim. ³⁷Epi endi Gos kaplı enermba mił mon? Epi pei ei eim kaplı ermba.”

³⁸Mariya ek yi nim, “Piin! Nam Owundu kongun ambił eim na kin nimbil oł ermba ni piimba ei kaplı nim nin ei mił ermba.” Nga Gos nge enjel eim si kindpi pum.

Mariya Elisembes Kenmbii Ni Pum

³⁹Kunum ei, Mariya eim sikir pupu mei komung ełe tonu pum. Jura mei owundu endi sim konu ełe pum. ⁴⁰Sekaraiya ngii ełe nirik pupu Elisembes kanpi, “Mułyo!” nipi yi nim. ⁴¹Elisembes Mariya kanpi, “Mułyo,” nipi erim ek ei piipi eim kangit mundii mułum ei puku sipi piim ni Gos Gui Ka eim kin piki to mułum. ⁴²Pe Elisembes eim wii dinga tum. Topu yi nim, “Gos noman ka nim ngum, ba amb eipi kombur noman ka yi ngonalałim mon! Pe kangi mundii mołum ei Gos noman ka kangi ngonum. ⁴³Na nii epi owundu ei na kin tonu onum? Nim Owundu mam ei na kin on; na kaplı enanim. ⁴⁴Piini! Nim na mułyo nin, ei piind, na kangi kirim ełe mołum, ei eim noman ka piipi tonu mani erang puku sim. Puku sipi, na piind nam Owundu mam moł ni piind. ⁴⁵Owundu ek ei nim neng kin nim pii gii nin. Yi eran Gos nim kin noman ka ngonum. Ek ei ekii se yi mił ermba,” Elisembes yi nim.

Mariya Nge Golang

⁴⁶Pe Mariya ek yi nirim,

“Nam noman ełe Gos Owundu embe ambił tonu kindind. ⁴⁷Gos Owundu na kin paki tonum nam nge noman tuk ełe ka piind.

⁴⁸Na eim kongun wii ambił moł ba eim na noman ngonum. Pe ekii se wu amb pei Gos nge eim na kin noman ka ngołum pa

ningii. ⁴⁹Gos Owundu nge dinga wii eim oł Owundu na kin ei nim. Gos eim embe ka wii sim. ⁵⁰Wumb nii endi Gos Owundu mendpił mołum ba sinim mei wumb minj mołmun ni piinjing. Wumb ei Gos eim wumb ombu nge kingam noł ni mering kingenjing noł pei Gos eim kaimb kułum. ⁵¹Gos kongun dinga wii erim; wumb en enim wumb Owundu mołum ni piinjing wumb ei en enim noman ełe ełmin. Wumb ei Gos to kindang eipi eipi pułmun. ⁵²Wumb King dinga mołmun Gos wumb ei to mani kindiłim. Kindpi, wumb wii mołmun wumb ei Gos wumb num tonu kindiłim. ⁵³Wumb kuni tang mołumun wumb ei eim nge epi kanim kanim ka wii ngołum. Wumb epi pei sałiłim wumb ei Gos kindang wii punjung. ⁵⁴Eim Esrel kongun wumb eim paki tang, sinim kupenjpin noł ek keimi dinga niłim. Wumb ei eim ok kaimb sipi eririm. Yi mił ku sinim kin kaimb sinim. ⁵⁵Yi peng piipi kin, eim ek nipi sinim wumb kupenjpin noł ei ngum, Eiparam nge wumb ekii se tonu ongii kaimb sipi ngum. Nga kunum kinan molk pungii,”

Mariya pa nim. ⁵⁶Mariya Elisembes kin mułangii oi tekliki mił o pang, nga ekii se eim ngii konu ełe orung pum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Mengiłmin Kunum Tonu Onum

⁵⁷Elisembes kangii mengmba kunum mandi erang, eim wu kangii endi mengrim. ⁵⁸Wumb Elisembes nge opam noł wumb kin mandi mołmun wumb kin, molk piinjing ni ek om piinjing ei Owundu kin kaimb topu ngum. Nga wumb en enim eim kin ka piinjing.

⁵⁹Kunum angii orung nga tekliki o pang, wumb kangii ei tu wuk ngenj kopisngii nge tu wunjung. Pe kangii ei embe Sekaraiya nimin ninjing ei eim arim embe mił. ⁶⁰Ba kangii mam eim yi nim, “Mon! Sinim kangii ei embe Jon nimin!” ⁶¹Pe ek yi ninjing, “Nim bipanin embe endi yi pinałim.” ⁶²Wumb ełe ek mił enjing kangii eim arim yi mił kii sinjing. Arim kangii embe nipe embe simba erim. ⁶³Eim ku pirambi ei sipi mon endi połpu embe Jon ni pułum. Nga wumb en enim kanik puku sik kin piinjing. ⁶⁴Pe mendpił Sekaraiya gupu aki tang kin eim anmbił kapli erim. Eim ek nipi Gos embe ambił tonu kindpi mułum. ⁶⁵Pe eim nge wumb konu mandi mulnjung wumb, mund mong tunjung. Oł ombu nge ek ombu orung orung konu Jura mei owundu ni konu komung ei ombu pang piinjing. ⁶⁶Wumb ek ei piik en enim noman to piik, nga en enim yi ninjing. “Ekii se kangii ek er mułmba mił nenj?” Wumb yi piinjing, “Gos Owundu eim kin mołum,” ni piinjing.

Sekaraiya Oł Ekii Se Tonu Omba Nge Nirim

⁶⁷Gos Gui Ka arim Sekaraiya kin piki to mołpu eim paki tang yi nim. Pe eim Gos oł ekii se ermba oł piipi ek dinga nim.

68“Sinim Gos embe ambil tonu kindmin. Eim Esrel nge Gos eim opu sinim orung simba nge onum. 69Eim nge kongun wumb tilap ei King Deipis, Gos eim Owundu dinga wii endi mundang sinim sipi orung simba nge onum. 70Yi erang Gos eim ek keimi nilmin wumb ei gupu ele ni tor kindim. 71Eim ek yi nim, sinim opu wumb dinga ele sipi orung simba enim. Pe sinim kin noman kis piik wumb er mulngii konu ele sinim wumb ei dinga ele sipi orung simba. 72Sipi pang, eim sinim kupenjpin nol kaimb se ngopu paki tolum. Pe eim kumb ok ek dinga nipi pendpi ol ka elim ol ei piipi kin, yi mil erim. 73Ei keimi minj nipi sinim kupenjpin Eiparam multum konu ek keimi nipi ngurum. 74Eim sinim opu orung wumb eim nge dinga sipi orung simba. Eim ek dinga sinim ngum ei sinim eim kongun er mulmun. Sinim mund mong tunermin. 75Kunum kunum sinim molpun, eim kongun ka erpin, kunum kunum ka minj mulpun, ol kun ka er molpun, eim kumb ele mendpil erpin mulmun,” wumb kin ek yi nim. 76Nga ek yi nim, “Pe nim na kangi, ekii se nim Gos Owundu mendpil nge ek ni tor kindim wu endi mulniji yi ningii. Pe nim kumb se pukun, Owundu nge kongun er kun er mulniji. 77Nim sinim eim nge wumb ek nikin wumb ngan, wumb en enim ol kis kil ngangin kin wumb ei Owundu sipi orung simba nge omba. 78Sinim Gos nge kaimb owundu sipi, sinim kin kindpi yi er ngumba. Eim epin konu tonu mendpil tilang ka wii ermba. Yi ermba ei nge Gos sinim wumb sipi orung simba nge omba. 79Tilang ei opu wumb kin emii tuk molmun, ni wumb mandi koltmun ni piik tungu enjing. Wumb ei tilang ngumba sinim endmin nge andlam ei er ka erang sinim noman emin peng endmin.”

80Ekii se kangi ei tonu opu dinga erpi eim noman tuk ele dinga pim. Peng kin, eim wumb mulerngii konu molpu Gos kongun ermba nge opu Esrel wumb mulngii konu ele tor omba.

Ambil Wenip Mariya Kangi Jiisas Mengim

(*Masyu 1:18-25*)

2 1Kunum ei, Rom wu owundu King mulum wu ei embe Akasas eim ek lo endi yi nipi pendrim. Wumb pei en enim konu ele mendpil ele puk kin, en enim embe pulngii nirim. 2Kunum ei kumna kin wumb embe polmun kunum ele Sairiiniyas ei wu owundu Siriya mei owundu ele tep er mulum kunum ei. 3Yi erang kin, wumb en enim konu ele punjung. Puk kin, en enim embe pulngii. Polk poru neng kin, en enim konu ele orung punjung.

⁴Josep eim King Deipis nge wumb tiŕap ende. Pe Josep eim Naseres konu eŕe Galilii mei owundu si kindpi, pupu Jura mei owundu Deipis nge konu eŕe purum konu ei embe Beslem konu niŕmin. ⁵Eim ambim Mariya kin tep to pukuŕ, eŕ eŕip embe ni wumb ngunguŕ nge pukuŕ. Punjnguŕ kunum ei Mariya kanguŕ mengmba miŕ mandi erang pukuŕ. ⁶Wumb taŕ konu eŕe muŕangiuŕ ei Mariya kanguŕ mengmba kunum mandi erim. ⁷Pe eim kingam kumna kung kou ngii eŕe mengrim. Nimbiŕ erang wumb paŕmin ngii pei piki tum. Pe alap endi sipi pandi topu pindang mer kung kou kuni noŕmun konu eŕe pindang pim.

Kung Siipsiip Es Toŕmun Wumb Kung Siipsiip Tep Er Muljung

⁸Kunum ei, wu kombur kung siipsiip es toŕmun wumb Juriya mei konu eŕe andaring mulk. Wumb en enim kung siipsiip tep erik muljung. ⁹Pe Owundu nge enjel kindang om. Opu, Owundu nge dinga tiŕang opu en enim muljung konu eŕe erang wumb ombu en enim mund mong enjing. ¹⁰Ba Owundu nge enjel ek nipi wumb ngum, “Enim mund mong tunerngii! Piik, muŕei! Na enim kin ek ka endi tu wund. Enim wu amb konu orung orung pei piik noman ka piingii nge ek tu wund,” pa nim. ¹¹“Kunum eŕe King Deipis nge konu owundu eŕe amb endi kanguŕ kembis mengnim. Kangi kembis ei enim sipi orung simba wu ei Kraiŕ, ei wu Owundu Gos kindang om. ¹²Pe na ek endi nemb enim yi miŕ piik kin, puk keningii. Enim keningii ei kangi kembis endi alap kin tuk kindik mer kung kou kuni noŕmun konu eŕe paŕim ei keningii. Kanik kin, enim piingii ni na ek eim kin nind ei keimi pimba.”

¹³Owundu nge enjel ei ek yi neng kin; pe sikir enjel pei mani ok eim kin muljung. Noman ka piik golang nik Gos ngunjung.

¹⁴“Gos embe ambilk tonu kindngii. Mani mei wumb noman emin pengŕi! Gos eim enim noman ka ngonum.”

¹⁵Pe enjel pei epin konu orung punjung. Pe kung siipsiip es toŕmun wumb ei en enim ek dinga ninjing. “Sinim pamin! Beslem konu sikir pupun, Owundu ek yi miŕ nim epi tonu onum ei kinamin,” nik punjung. ¹⁶Pe wumb sikir puk, Josep kin Mariya teŕ muljunguŕ kenjing. Kangi kembis ei mer kung kou kuni noŕmun konu eŕe pim kenjing. ¹⁷Pe kan poru nik, orung puk kanguŕ kembis ei nge ek piinjing miŕ nik tor kindnjing. ¹⁸Pe wumb pei molk piinjing ni, kung siipsiip es toŕmun wumb ninjing ek ei piik kin, kom sek piinjing. ¹⁹Ba Mariya eim ek ei piipi noman eŕe kindpi, kom se piipi minj muŕum. ²⁰Kung siipsiip es toŕmun wumb orung puk Gos embe ambilk tonu kindik punjung. Wumb en enim ka piik, Gos ek piik kanik enjing. Ei Gos enjel ek nipi erim miŕ kenjing ku.

²¹Ekii se kunum angiuŕ orung nga tekliki o pang, kanguŕ kembis ngenj kopisnjing. Kopsik, kanguŕ ei embe Jiisas ninjing miŕ eim mam mingnerim

kunum ei Owundu enjel kindang opu nim. Ei kangil embe yi nengin nim mił ninjing.

Simion Kin Ana Teł Jiisas Men Ngii Owundu Kenjingil

²²Kunum poru neng, Mariya kin kingam kin ka mułnguł oł enjing ei, Moses lo ek niłim mił enjing. Pe arim mam teł kangil ei Jerusalem konu ełe sipkił Gos Owundu kin ngunguł nge sipinjingil. ²³Ei yi mił, Gos Owundu lo ek yi er pendihim mił niłmin. “Kangil wu kumna mengiłmin kangil ei Gos Owundu kongun ermba niłmin oł ei nge enjingil.” ²⁴Wumb tał eł ełip Gos kin kułmał kełngil ei Moses lo ek niłim mił yi mił enjingil. Ei Owundu lo ek pałim mił ermbił ni piinjingil. Kei Pułmu mił tał min kei wał eipi tał sikił Gos kin kułmał kełmbił ni sipinjingil.

²⁵Kapłi, wu endi Jerusalem konu ełe mułum wu ei embe Simion. Ei wu kun minj mołum wu ek piipi ełim wu, ei eim wumb Esrel wumb sipi orung simba nge wu endi omba, ni kui er mułum. Gos nge Gui Ka ei Simion kin mułum. ²⁶Gos nge Gui Ka ei eim yi nirim, “Simion sikir kulenjii mon!” pa nirim. “Nim Owundu nge kindang wu Krais kumb se kenjii,” pa nim. ²⁷Gos nge Gui Ka je erang Simion pupu men ngii owundu ełe nirik pum. Pe kingam arim mam tał sikił tu wukuł lo ek ninim mił ermbił ei Gos Owundu kin ngunguł nge onjinguł. ²⁸Simion eim kangi ei sipi sipim. Si pang kin, Gos embe ambił tonu kindpi, yi nim.

²⁹⁻³⁰“Pe Owundu pe ni ninim kongun wu ei er ka eran noman emin sepi piyangłi nim. Nam ningil ełe nim sin sikin orung sinjii nge on ei kanip ka piip moł. ³¹Nim ek ok nirim, ‘Simion, sikir kulenjii mon! Nim Owundu nge kindang wu Krais kumb se kenjii,’ pa nim. Wu amb pei keningii nge en. Wu ei kindang sinim sipi orung simba nge om yi nirim mił en. ³²Gos eim tiłang mani kindim. Kindpi, tiłang ei erang wumb tiłap eipi nim oł ei nge ekii sik noman tok piik erngii. Nga nim nge enjel wumb embe owundu erim,”

Simion Jiisas nge ek pei nirim.

³³Kangi mam arim tał Simion nim ek ei piikił puku sikił piinjingil. ³⁴Pe Simion Gos ek ka nipi en enim ngum. Nga ek yi mił nipi Mariya ngum, “Piini! Gos eim noman ełe kangi ei yi erang Esrel wumb pei bok tonmun, ba wumb kombur nga angk gii nik dinga mołmun. Eim Gos nge noman ełe tuk mundum mułmba. Mułang kin, wumb pei eim kin ek kis nik ngok erngii. ³⁵Erangin kin, nim noman tuk ełe tui mił tang yi mił kaimb erang piinjii. Eim wumb en enim noman tuk ełe andan tang kin noman tuk ei to tor kindmba,” pa nim.

³⁶Gos nge ek ni tor kindihim amb endi mułum amb ei embe ‘Ana’ niłmin. Eim arim Panul mułum; eim nge wumb tiłap Asir; amb ei amb tukui mendpił mułum. Ok, eim wam kin kung ngii angil orung nga tał mułum. ³⁷Ekii se wam

kuŕang kin, eim wii muŕang kung ngii 84 pei o pum. Amb ei eim men ngii owundu mei wak tunaŕim. Eim konu kuni mowii nipi eim Gos kin prei tek tek elim. Ei epin, tinga Gos embe ambiŕ dinga kindpi kongun elim. ³⁸Kunum ei Jiisas arim mam teŕ eim tu wunjuŕuŕ eim men ngii opu Gos kin noman ka piipi ngum. Pe eim kangi ei nge ek ni tor kindpi nim. “Kangi ei enim wumb pei kui er muljuŕung wumb kin Jura wumb pei sipi orung simba nge om,” pa nim.

³⁹Wumb en enim Owundu nge lo ek niŕim miŕ eŕe enjing. En enim Galilii mei orung puk, Naseres konu eŕe punjuŕung. ⁴⁰Pe kangi ei oupu tonu opu dinga er muŕum. Moŕpu kin, eim noman ka wii peng moŕpu, nga Gos eim noman ka Jiisas ngum.

Kangi Jiisas Men Ngii Owundu Eŕe Pum

⁴¹Kangi mam arim taŕ eŕ elip ei kung ngii endi o puŕum kunum ei kunum kunum Jerusalem konu eŕe puŕmbuŕ. Kunum ei konu kor owundu kunum ei yi niŕmin, ‘Pasopa kuni owundu numun,’ pa niŕmin kunum ei. ⁴²Jiisas eim kung ngii engki nga taŕ yi miŕ multum kunum ei, kor owundu ekii siŕmin oŕ ei sik Jiisas arim mam ni Jerusalem konu eŕe punjuŕung. ⁴³Ekii se, ‘Pasopa kunum’ ei poru neng, nga si kindik orung punjuŕung; ba kangi Jiisas Jerusalem konu eŕe enj multum. Pe arim mam taŕ Jiisas multum ei piinerkiŕ. ⁴⁴Kunum ei arim mam taŕ Jiisas wu amb kin onmun ni piikiŕ. Yi ni piikiŕ okuŕ, nga eŕ elip wumb tiŕap ende kin wumb puŕ kin endik konu kurkuŕ endkiŕ mon pirim. ⁴⁵Nga topultung kurkuŕ endkiŕ, ba mon pirim. Yi peng kin, nga Jerusalem konu eŕe orung pukuŕ, kur keningiŕ nge pukuŕ. ⁴⁶Nga kunum ei, wumb taŕ kurkuŕ andangiŕ kunum tekliki o purum. Nga ekii se pu kenkiŕ ni men ngii owundu eŕe nirik multum kenkiŕ. Wumb ek mon poŕmun wumb mulk konu eŕe tuk multum. Wumb ei ek ninjing ek ei kii se piipi nga wumb nik ek miŕ piipi nipi orung kindpi multum. ⁴⁷Wu ombu eim ek ei piik kin, kangiŕ ei eim noman ka peng ek nipi kii sipi erang, wu ombu en enim puku sik endnjuŕung. ⁴⁸Arim mam taŕ Jiisas kankiŕ nga puku sinjuŕngiŕ. Mam ek nipi yi nirim, “Kangiŕ nim nimbiŕ erang siŕ kin yi en? Nim arnim kin na kin noman embin tang kin, nim kurpuŕ andinmbiŕ,” pa nim. ⁴⁹Kangi Jiisas eim ek ni orung kindpi yi nim, “Nimbiŕ erang, elip na kurkuŕ andinmbiŕ? Elip piinenjuŕngiŕ min; na nam Arnan ngii owundu konu moŕ?” pa yi nim. ⁵⁰Ba wumb taŕ Jiisas ek nim ei ek puŕe pii kun enenjuŕngiŕ.

⁵¹Kapli, mam arim taŕ kin orung punjuŕung. Nga Naseres konu eŕe tor punjuŕung. Pe mam arim taŕ ek ninjuŕngiŕ ek ei piipi ekii siŕim. Pe eim mam eim niŕim ek ombu piipi noman eŕe tuk kind piip muŕum. ⁵²Jiisas oupu tonu wang, eim noman ka wii tonu om. Wang kin, wu amb eim kan ka kaniŕmin ei nga Gos kan ka kaniŕim ku.

Jon Wumb Noŕ Pendiŕim Wu Gos Ek Wumb Ngum

(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Jon 1:19-28)

3 ¹Kung ngii engki nga angii orung o pang Taipiriyas Siisa Rom King owundu miŕ muŕum. Nga wu Pansiyas Pailos Jura mei owundu wu

num mułum. Nga Eros Galilii mei owundu wu num mułum. Pe angim Pilip Esuriya kin Trakonaisis ełe wu num mułum. Pe wu endi Laiseniyas Apiliin konu ełe wu num mułum. ²Anas kin Kaiyapas ni wu owundu kułmał kałiłmbił wu tał mołmbuł. Kunum ei Jon Sekaraiya kingam eim wumb konu ełe mulenjing konu ełe mułum. Pe Gos ek eim kin ek nipi ngurum. ³Yi erang kin, Jon eim Jura noł Joran konu wumb mulk konu ełe orung orung pum. Pupu, Gos ek piirim mił ni Joran wumb ngang, “En enim piyei! Oł kis si kindik, noman ak tok ok noł pingii,” ei mił nirim. “Pe Gos enim oł kis kil ngumba,” pa nim. ⁴Ek ni tor kindiim wu endi Aisaiya eim mon ełe ok ek yi mił pułum ei keimi tonu orum.

“Wumb mulenjing konu ełe wu endi wii top yi nim: ‘Owundu nge andłam er kun erei!’ nim. ⁵‘Pe mei mani pum ni komung tonu pum ni, peng mei kis tonu mani er punum kin andłam mapi erim ei, enim nge nipi eim er kun ermba,’ pa nim. ⁶‘Wumb pei keningii ni Gos kongun erpi wumb pei sipi orung simba nge ermba.’”

⁷Wumb pei wangin kin, Jon wumb noł pendpi ngumba nge ok. Eim ek yi nim, “Enim ek kend oł ełmin wembii kis mił mołmun. Enim wumb nii nipi ngum, Gos nge oł ekii se enim kin tonu omba ei nge enim kapłi koi erik si kindik punerngii. ⁸Enim noman ak tok onjung kin, enim noman konj ka sik mułngii, nge nipi ngum. En enim noman piik ełe molk nik, ‘Eiparam ei sin erinjin’ ei ninerei mon! Na enim kanip nind, Gos ya ku ombu, kapłi erang, Eiparam kingam noł mułngii. ⁹Wu endi tui maimi kin ond tami tumba enim mił yi ku wumb noman tuk to ak tunenjing kin, ond mong tunanim ond ei kołmung to dup kałiłmin mił Gos eim wumb ombu kin yi ku ermba.”

¹⁰Eim ek yi neng kin, wumb pei eim kii sinjing, “Pe sin nimbił oł er wamin, nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” ¹¹Pe ek nipi orung kindim wumb ngopu yi nim, “Wu endi konduk tał simba wu ei wu endi ngunjii. Nga wu endi kuni sinermba ei ngunjii,” pa nim. ¹²Wumb ku takis siłmin wumb ok noł pingii nge onjung. Wumb ei eim kin sinjing, “Ek emb wu, sin nimbił oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” ¹³Ek yi nipi wumb ei ngum, “Enim lo ku takis singii nimba mił sei! Nga enim ku endi pendik simin ni enerei mon!” ¹⁴Pe opu wumb ok eim kii sinjing ku, “Sin nimbił oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” nik kii sik ninjing. Pe Jon ek nipi ngum, “Enim wumb wii kepłi tunarik, kos wii enerik, ku wii sinerngii mon! En enim kongun ku ei mendpił ambilk, noman ka piingii,” pa nim.

¹⁵Wu amb epi simin ni noman dinga piik kin, en enim noman ełe kom sek yi er mulnjung. Molk, yi piinjing, Jon ei Gos kindang om wu Krai min, ni piinjing. ¹⁶Pe Jon ek nipi orung kindim, “Na noł sip enim noł mendpił pendip ngond. Ekii se wu endi omba wu ei eim dinga ei kapłi ermba ei na dinga ei kapłi enanim. Eim dinga ei kapłi ermba. Na wu

ka mon. Na eim kongun wu eim simb su kan ei na kapli si kindmbii, ba na kapli enanim. Eim wu num mołum. Eim enim Gos nge Gui Ka ełe nin dup ełe kin ouni yi mił wumb noł pendip ngumba. ¹⁷Eim kapor sipi ambilpi kuni wiis ngingamin si kindpi er ka ermba. Pe kuni wiis ei sipi kuni ngii ełe kapli kułou tumba. Ba wiis tindkan ei dup kelmba. Dup ei nopu kumbulermba mon! Piram kunum kunum nopu pimba.”

¹⁸Jon eim ek kanim eipi eipi neng kin wumb ek dinga ngopu, yi mił, kunum ei Jon eim Gos ek ka nipi wumb ngum. ¹⁹Ba Jon Eros kin ek ngang, Eros eim wu num endi eim nge angim nge ambim embe Erosiyas sim. Eros eim oł kis kanim kanim eipi erim. ²⁰Jon Eros kin ek nipi ngum. Ngang kin, eim Jon kan ngii pendim. Pendang, Eros mong owundu sim.

Jon Jiisas Noł Pendim
(*Masyu 3:13-17, Mak 1:9-11*)

²¹Wumb pei noł pek mułangin kin, Jiisas noł pim ku. Jiisas noł pepi tonu opu, peri er mułang kin, ei kupu muł ei wuł ał pum. ²²Gos nge Gui Ka ei mani opu eim kin om. Gos Gui Ka ei kenjing ni kei Kurmuł mił mani om. Ei epin Gos ek endi nipi mani opu yi nim. “Nim na kangi! Na nim kin noman ngond. Na nim kin ka piip ngond,” nim.

Jiisas Kupam Noł Nge Embe
(*Masyu 1:1-17*)

²³Kunum ei Jiisas eim kongun mendpił ermba erim. Nga eim kung ngii engki nga tekliki o pang eim kongun ermba erim. Wumb piik eim Josep kingam ni piinjing. ²⁴Elai nge kingam Josep; Masas nge kingam Elai; Liiwai nge kingam Masas; Melkai nge kingam Liiwai; Janai nge kingam Melkai; Josep nge kingam Janai; ²⁵Masaraiyas nge kingam Josep; Emos nge kingam Masaraiyas; Neiyam nge kingam Emos; Eslii nge kingam Neiyam; Nakai nge kingam Eslii; ²⁶Mas nge kingam Nakai; Masasaiyas nge kingam Mas; Semen nge kingam Masasaiyas; Josek nge kingam Semen; Jora nge kingam Josek; ²⁷Jonan nge kingam Jora; Tesa nge kingam Jonan; Serapapel nge kingam Tesa; Sialsiel nge kingam Serapapel; Nerai nge kingam Sialsiel; ²⁸Melkai nge kingam Nerai; Endai nge kingam Melkai; Kosam nge kingam Endai; Elmaram nge kingam Kosam; Er nge kingam Elmaram; ²⁹Josuwa nge kingam Er; Eliyesa nge kingam Josuwa; Jorim nge kingam Eliyesa; Masas nge kingam Jorim; Liiwai nge kingam Masas. ³⁰Saimon nge kingam Liiwai. Jura nge kingam Saimon; Josep nge kingam Jura; Jonam nge kingam Josep; Elaikim nge kingam Jonam; ³¹Meliya nge kingam Elaikim; Mena nge kingam Meliya; Masas nge kingam Mena; Nesan nge kingam Masas; Deipis nge kingam Nesan; ³²Jesii nge kingam Deipis; Oper nge kingam Jesii; Bowas nge kingam Oper, Salmon nge kingam Bowas; Naison nge kingam Salmon;

³³Aminarap nge kingam Naison; Armin nge kingam Aminarap; Arni nge kingam Armin; Esran nge kingam Arni; Peres nge kingam Esran; Jura nge kingam Peres; ³⁴Jeikop nge kingam Jura; Aisak nge kingam Jeikop; Eiparam nge kingam Aisak; Tera nge kingam Eiparam; Neiyor nge kingam Tera; ³⁵Serak nge kingam Neiyor; Tiyu nge kingam Serak; Pelek nge kingam Tiyu; Eper nge kingam Pelek; Sila nge kingam Eper; ³⁶Keinan nge kingam Sila; Apaksas nge kingam Keinan; Sem nge kingam Apaksas; Nowa nge kingam Sem; Lemek nge kingam Nowa; ³⁷Mesusala nge kingam Lemek; Enok nge kingam Mesusala; Jeres nge kingam Enok; Manalail nge kingam Jeres; Keinan nge kingam Manalail; ³⁸Enos nge kingam Keinan; Ses nge kingam Enos; Andam nge kingam Ses; Gos nge kingam Andam.

Seisen Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim

(Masyu 4:1-11, Mak 1:12-13)

4 ¹Gos Gui Ka opu Jiisas kin paki to mułang, Jiisas eim nga noł Joran si kindpi orung pum. Pang kin, Gos Gui Ka eim sipi konu wumb mulenjing konu sipim. ²Gos Gui Ka Jiisas paki tang mułum. Mołang kin, wumb mulenjing konu ełe mułang kunum 40 o pum. Kunum ełe Seisen opu Jiisas kanpi ek nipi eim ermba mił ei kenmbii ni erim. Kunum ełe Jiisas eim kuni nunerim, wii minj mułum. Ekii se kuni tang piim.

³Seisen yi nim, “Nim Gos kingam pim kin, kom ku ei nen kin bres eranghi!” nim. ⁴Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek ełe yi nim, ‘Kuni bres mendpił wumb nołmun ei kapłi enałim, wumb konj mulerngii,’ ” pa nim.

⁵Seisen Jiisas tonu sipi sikir andan topu mei orung orung tep ełim wumb pei mołmun konu ei andan tum. ⁶Pe Seisen ek yi nim, “Tep ełim wumb ełe dinga pałim ei kin epi ka wii ya mołum ei kin ei na nim ngumbii,” pa nim. “Epi ka ya mołum ei na epi ei nga kapłi nanim noman ełe wu endi ngumbii,” pa nim. ⁷“Pe nim na kin prei en kin na epi ei pei nim ngumbii,” pa nim. ⁸Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Gos ok połmun ek ełe yi ninim, ‘Nim Gos Owundu embe ambił tonu kindkin eim kongun ei minj enjii ninim,’ ” pa nim.

⁹⁻¹¹Pe nga Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem konu ełe men ngii owundu engim ełe tonu mondpu ek yi nim. “Gos ok połmun ek ełe yi ninim, ‘Gos nge enjel nim kin tep er mułngii. Er mołangin kin, enjel en enim angil nim ambilk tonu singii. Embiłangin kin, ku endi simb ełe tunermba yi mił ninim.’ Pe nim Gos kingam pim kin, nim ya ełe angkin puku si mani punjii,” pa nim. ¹²Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek yi ninim, ‘Nim Gos Owundu oł ei ermba nim kenjii ba oł ei nim kapłi enenjii,’ ” pa nim. ¹³Pe Seisen ek nipi erim oł ombu Jiisas ermba ni kanpi erim, ba mon peng Seisen kunum endi nga op ermbii ni piip si kindpi pum.

Jiisas Galilii Konu Ete Kongun Pułngun Mond Erim
(*Masyu 4:12-17, Mak 1:14-15*)

¹⁴Gos nge Gui Ka dinga ete Jiisas kin mołang kin, Galilii mei ete orung pum. Pe eim ek ka ei konu orung ete pei pang wumb piinjing. ¹⁵Kunum ei Jiisas eim, wumb men ngii ete Gos ek kunum kunum nipi wumb ngołum. Ngang, wumb pei eim embe ambil tonu kindiłmin.

¹⁶Jiisas Naseres konu ete pum. Konu ei ok Jiisas kangil kembis kin konu ete mołpu owundu erim ei, konu ete mołum. Kor kunum ei, pupu men ngii ete pułum. Pupu, Jiisas kunum kunum Gos ek ka gerpi etim ei wumb piilmin. ¹⁷Pe wumb, Gos ek ni tor kindiłim Aisaiya wu ei ok pułum ek sik ngangin, ek ei gerpi kenim ni ek yi piim.

¹⁸“Gos nge Gui Ka ei na kin mułang kin, eim na kongun ngopu enjii nipi kindim. Ei na op wumb epi sinałim wumb kin Gos ek ka yi nip ngumbii nge onj. Wumb kan puk mołmun ei tor wii mułngii. Ningil tumbun mołum wumb ei ka nik mułngii. Wumb endi noman embin peng mołmun wumb ei na paki tumbii nge onj.

¹⁹Na op enim nip ngond, pe kunum Owundu nge wumb eim sipi orung simba nge om.”

²⁰Jiisas ek mon połmun ni tuk kindpi, ngopu eim mani mułang, wumb men ngii ete tuk mołangin wumb ei Jiisas kin ningil kanik minj mulnjung. ²¹Pe eim ek nipi wumb ngumba nge erim. “Akip Gos ek ei tor onum. Yi mił enim piik poru ninmin.” ²²Pe wumb eim embe ambilk tonu kindik, eim ek ka nim ni piik mulnjung. Mol, en enim ek yi ninjing, “Wu ei Josep kingam min mon?” ²³Jiisas eim piipi kenim wumb pei eim ek pii gii ninenjing. Ninerangin kin, eim ek yi nipi wumb ngum, “Ek ekin endi na kin enim yi nik na ngungii, ‘Ond mong ngopu etim wu ninim nge ngenj er ka enjii. Nim Kapaniyam konu ete oł en ei sin piinjpin. Pe ya ninim mei ete oł ei nge enjii,’ ” pa nim. ²⁴Eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi ek ni tor kindiłim wu mołpu ek keimi nimba; ei eim nge ngii konu mołmun wumb ei eim ek ei piinerngii. ²⁵Na ek keimi nip enim ngond ei enim piinmin. Elaineja multum kunum ei Esrel amb pei mulk, wenjing noł kulk kunum ei kupu muł ei poru nirim. Pe kung ngii tekliki o pang oi angil orung nge endeim purum kunum ei konu pei orung orung kumb kuni owundu sirim. ²⁶Ba Gos Elaineja kindpi pupu Esrel amb wei endi mułum konu pui ni kindnerim. Mon! Gos Elaineja Serepas konu ete Sairon mei orung pui nirim konu ete, amb endi wam kultum amb ei, kuni sałim konu ete nim pui nipi kindrim. ²⁷Gos nge ek ni tor kindiłim wu endi Elaineja orung kunum ei wumb kinj wumb pei Esrel konu mulk, konu ei tuk ete wumb endi ka mulerik mon! Siriya konu ete kinj wu Neimin ni wu ei minj ka multum.” Jiisas nirim ek ei eim nge wumb tiłap ende ei eim ek piinenjing. ²⁸Wumb men ngii ete nirik

molok ek ei piik popul sinjing. ²⁹Pe wumb tonu angk, Jiisas ambilk konu owundu anda kindnjing. Kindangin kin, konu owundu ei, tonu komung endi efe sim. Pe wumb eim sik komung efe orung tonu sip komung efe to olkup to kindngii. ³⁰Ba eim tuk wumb onjung konu opu, tuk efe opu am pum.

Wu Endi Gui Kis Mułum

(Mak 1:21-28)

³¹Eim Kapaniyam konu efe tor pupu, mei owundu endi sim ei Galilii niłmin. Pupu, kunum ei kor kunum wumb mulnjung Gos ek ka nipi wumb ngum. ³²Wumb eim ek ei piik wumb tuk puku sik enjing. Nimbił erang Jiisas ek ei dinga pałim. ³³⁻³⁴Men ngii efe wu endi gui kis tuk mułum wu ei ngii efe tuk mułum. Mołpu kin wii dinga topu, ek dinga nipi yi erim. “Jiisas, Naseres konu wu, nim ya efe nimbił oł enjii on? Nim sin kin tunjii on min? Nim sin kan wiik to si kindnjii! Na nim piind ei Nim Gos nge wu kun ka wii,” pa nim. ³⁵Ba Jiisas ek nipi orung kindpi, ek dinga ngum, “Nim ek tingnarkin, wu ei si kind o pui!” nim. Gui kis ni wu ei to kindang mani pupu wumb mulnjung konu tuk pim. Pe gui kis wu ei kin oł endi nga enerim wii si kindpi pum. ³⁶Wumb pei puku sik, yi ninjing, “Ek ei nipe ek yi ninjing? Wu ei wu Owundu eim dinga sałim ei eim ek dinga nipi gui kis ngang kin, gui kis pei eim ek piik wu endi si kindik punjung,” pa ninjing. ³⁷Oł yi mił erang kin, Jiisas eim erim oł ei wumb nik pangin, wumb konu efe orung orung pei piinjing.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim

(Masyu 8:14-17, Mak 1:29-34)

³⁸Jiisas men ngii ei si kindpi anda opu, pupu Saimon ngii engim konu efe nirik pum. Pupu, kenim ni, Saimon ambim mam ening owundu tang pim. Pe wumb ok Jiisas kii sengin, “Amb ei paki tunjii,” pa ninjing. ³⁹Pe eim pupu amb mułum konu efe mandi angpi ek dinga neng, ening tum ni poru nim!” Neng kin, amb ni sikir angpi kuni wumb pei ngum.

⁴⁰Eni mani ba erang, wumb pei ening kanim kanim pim wumb, Jiisas mułum konu efe tu wunjung. Pe eim wumb kis pim wumb, peng efe endeim endeim ni angil ambiłpi pang, wumb pei ka mulnjung. ⁴¹Jiisas ek nipi ngum. Pe gui kis ombu wumb pei si kindik konu eipi eipi punjung. Gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Nim Gos kingam.” Ba eim gui kis ek ngopu, “Ek tingnerei!” nipi ek dinga ngum. Gui kis ombu Jiisas nim ek piik, “Eim Krai wu endi Gos kindang om,” ni piinjing.

⁴²Pe kupiiring ok, Jiisas pupu wumb mulenjing konu efe pum. Pang kin, wumb eim pum konu kanik, ekii sek punjung wumb ei si kindik punenjing mon! Eim konu eipi punermba nik, eim endim konu ekii sik punjung. ⁴³Ba eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek ka nip wumb

ngumbii ei nge Gos sinim tep er mołum mił ei nip wumb tiłap eipi kin nip kongun ei nge ermbii,” pa nipi kindim. ⁴⁴Pe eim Jura konu wumb, men ngii engim konu ełe pupu Gos ek nipi wumb ngum.

Jiisas Ek Neng, Piisa Eim Ekii Sim

(Masyu 4:18-22, Mak 1:16-20)

5 ¹Kunum endi noł wer ełe mandi Genesares noł gop ełe Jiisas eim angpi mułum. Nga eim wu amb pei Gos ek ni ngang piimin nik wumb pei eim kin ok wumb piki tok mulnjung. ²Eim kenim ni noł kanu tał noł gop wer ełe pinjngił, omu tołmun wumb tor punjung. Wumb omu kon polk omu tołmun wumb en enim omu kon ei noł was er kun erik mulnjung. ³Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu purum. Purum noł kanu ei Saimon nge kanu. Nga eim Saimon kanpi yi nirim, “Nim noł kanu ei noł ełe pip to tuk kindii!” nirim. Pe eim noł kanu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngurum.

⁴Eim ek ni poru nipi, ekii se eim Saimon kanpi nim, “Nim noł kanu pip to sipkin, omu kon tuk noł ełe mani kindkin omu sinjii nge kindii,” nim. ⁵Saimon ek nipi orung kindim, “Epin kunum endi sin kongun enjpin omu tunenjpın. Pinerang, sin omu endi tunenjpın mon, ba nim nin, ei kaplı nga omu kon pułmbii,” pa nipi mani kindim. ⁶⁻⁷Omu tołmun wumb kombur yi erangin kin, omu kon omu piki top mułum. Mułang kin, omu kon kiłip tumba nge erim. Yi erangin kin, omu tołmun wumb ei en enim kongun ende ełmin wumb noł kanu eipi se mulnjung ei tu wangin nik angıł pinou enjing. Erangin wangin kin, noł kanu tał omu kindnjing piki topu noł kanu tał noł ełe mandring simba erim. ⁸Saimon Piisa eim jep oł ei kanpi Jiisas simb ełe mani pupu yi nim, “Nim si kind po! Na oł kis ełe wu moł,” pa nim. ⁹Pe eim omu pei sinjing omu ei kanpi, eim puku sim. Pe wumb eim kin tep to mulnjung wumb, puku sinjing ku. ¹⁰Sependii nge kingam tał, Jeims kin Jon tał ei Saimon kin tep to andiłmin, wu tał yi ku puku sinjngił. Pe Jiisas ek nipi Saimon ngum, “Nim mund mong tunerii! Ekii se wumb na ek piimin nik ongii ei nim wumb pei nik tuk sikin, na ek ni wumb ngunjjii ei omu yi mił, wumb yi mił tuk ongii.” ¹¹Omu tołmun wumb ei noł kanu noł wer ełe tu wunjung. Tu wangin kin, en enim epi kanim kanim pei si kindik Jiisas kin ekii sinjing.

Wu Endi Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim

(Masyu 8:1-4, Mak 1:40-45)

¹²Eim konu owundu ełe multum konu ełe, nga wu endi multum. Multum wu ei, eim ngenj kinj owundu tum. Eim Jiisas kanpi, opu Jiisas simb ełe mani mołpu prei erpi yi nirim. “Owundu, nim noman ełe erim kin kaplı, nim na er ka enjii,” pa nirim. ¹³Jiisas eim angıł ei kinj tum wu embiłmbii ni erpi ek yi nim. “Na noman ełe nim ka mulnjii,” pa nirim. Neng kin, kunum

eŕe mendpiŕ Jiisas kinj tum wu ei er ka erim. ¹⁴Nga Jiisas ek dinga nipi eim ngopu yi nim, “Nim wu endi ek ninenjii mon! Nim ngenj sipkin Gos kuŕmaŕ wu ei andan tunjii. Tan kin, ngenj ka saŕim ni piingii nikin kuŕmaŕ kelnjii ei Moses lo ek eŕe paŕim miŕ erang, wumb yi piingii nim ening ni poru nim ni piingii. Nim nga ek wumb ninenjii mon!” ¹⁵Ba Jiisas oŕ erim ombu konu orung orung pei eim ek pang wumb pei piinjing. Piik kin, Jiisas muŕum konu eŕe onjung. Ok Jiisas ek ei piimin nik wumb kis pim ei tu wunjung kin er ka nge ermba. ¹⁶Ba eim wumb mulenjing konu pupu kunum ei eim prei elim.

Wu Endi Simb Angiŕ Kis Muŕum Ei Er Ka Erim
(*Masyu 9:1-8, Mak 2:1-12*)

¹⁷Kunum endi eim wumb ei ek nipi ngopu multum kunum ei lo ek piŕŕmin wu kombur kin lo ek emb toŕmun wu kombur mulk ku. Wumb ei Galilii mei orung orung kin Jura mei nin Jerusalem konu owundu eŕe ni wumb ombu onjung. Owundu nge dinga Jiisas ngang, Jiisas ening pirim wumb ei er ka ermba nge om. ¹⁸Wu kombur wu endi peŕ eŕe pendik tu wuk. Wu ei embiŕ poru, dinga pineririm wu, ei en enim nirik sipik Jiisas muŕum konu eŕe kumb eŕe mandi pendngii sipik. ¹⁹Ba konu eŕe wu amb pei piki topu pirim. Nga wu ening pim wu ei nirik sipngii konu eŕe tuk sineririm. Yi erang kin ngii andaring eŕe sipik tonu ngii beŕ eŕe ambiŕ wuŕ aŕ kindik peŕ eŕe pim wu mani Jiisas muŕum konu eŕe kun mani kindik. ²⁰Jiisas wu ombu pii gii pirim wu ei kanpi kin yi nirim, “Wu puŕ, nim oŕ kis ei kil ngum,” pa nim. ²¹Wumb lo ek poŕmun wumb ni lo ek piŕŕmin wumb en enim noman nendii to piik yi kii sinjing. “Wu ei wu nii opu Gos kin ek ambiltim? Wu endi wumb oŕ kis ei kil ngunermba; ba Gos endeim minj yi ermba.” ²²Jiisas wumb ombu noman eŕe piipi si kindim. Pe eim ek nipi orung kindpi, yi nirim, “Nimbiŕ erang en enim noman eŕe ek eipi eipi nik punmun? ²³Nipe ek endi enim noman eŕe embin tonum? Na ninj ek ei embin tonum min? Na nim, ‘Oŕ kis ei si kindind!’ min ‘Na nim angkin pui!’ nind? Pe na oŕ endi eramb enim kanik keimi nik piingii. ²⁴Ba na enim piingii ni piind, na wu kingam noman dinga ya mei eŕe saŕim. Kapŕi wumb oŕ kis kil ngumba, yi erang kin eim ek nipi wu endi embiŕ dinga punerim ei nge er ka erim. Na nim kanip nind, ‘Nim angkin, peŕ sikin, ninim nge ngii konu eŕe orung pui!’ ” nind. ²⁵Yi erang, pe mendpiŕ wu amb ningiŕ eŕe eim engim. Angpi peŕ sipi eim ngii konu eŕe pupu Gos embe ambiŕ tonu kindim. ²⁶Pe wumb pei Jiisas erim oŕ ei ka nik puku sik enjing. Ba wumb Gos embe ambiŕ tonu kindik. En enim noman eŕe piik nik minj endnjing. Yi miŕ ninjing, “Pe sin oŕ eipi minj endi kenjpin,” pa ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum
(*Masyu 9:9-13, Mak 2:13-17*)

²⁷Ekii se Jiisas eim andŕam andpi pupu, kenim ni wu endi ku takis siŕim wu, ei eim ku takis ngii eŕe muŕum wu ei embe Liiwai. Jiisas ek

nipi wu ei ngum, “Nim na onj konu eŧe oi!” nim. ²⁸Pe eim angpi epi pei si kindpi Jiisas pum konu eŧe ekii se pum. ²⁹Liiwai eim ngii konu eŧe kuni owundu endi erpi Jiisas ngum. Pe ku takis siŧmin wumb pei kin, wumb eipi pei kuŧou tok wu taŧ kin kuni ei nunjung. ³⁰Pe lo ek ekii siŧmin wumb ni, peng lo ek mon poŧmun wumb ni wumb ok Jiisas nge ekii siŧmin wumb mulnjung konu eŧe noman kis piik mulk kii sinjing. “Nimbiŧ erang enim ku takis siŧmin wumb kin nga oŧ kis eŧmin wumb kin enim kuni ende nonmun?” ³¹Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim. “Enim wumb ening endi pinaŧim wumb ei, ond mong ngopu eŧim wu kin punaŧmin min, ba ening pim wumb ei minj ond mong ngopu eŧim wu pangin kin ond mong ngoŧum. ³²Na wumb oŧ kis er moŧmun wumb ei oŧ kis kil ngop sip orung simbii nge onj. Ba wumb kun ka moŧmun ni piinjing wumb, ei kin na onenj,” pa nim. “Nimbiŧ erang na nga wumb oŧ kis enjing ei kin ngii konu pup onerbii ku?” pa nim.

³³Pe wumb kombur ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Jon nge ekii siŧmin wumb kuni mowii eŧmin. Erik, Gos prei kunum kunum eŧmin. Lo ek ekii siŧmin wumb nge ekii siŧmin wumb ombu yi ku eŧmin. Ba nim nge ekii siŧmin wumb kuni nok yi eŧmin. Ei nimbiŧ erang eŧmin?” ³⁴Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim wu endi amb simba eŧim kunum ei kapŧi ei wumb puŧ kuni mowii erngii min? Ei mon! ³⁵Ba ekii se opu wumb wu amb simba er moŧum wu ei si tor singii kunum ei eim kan se noŧum kin tep to mulermba kunum eŧe kuni mowii erngii.”

³⁶Jiisas ek ekin endi nipi ei nge wumb noman konj kin wumb noman ok nge ende punermba ek ei wumb ngum. Eim yi nim, “Wu endi konduk konj ei kilip to kembis kembis erpi, aninga konj endi sipi konduk ok nge eŧe mui tumba. Pe wu endi yi ermba ei eim konduk konj er kis mondpu ermba ei, konduk konj ei kanim eipi miŧ pimba. Nga konduk ok nge kanim eipi miŧ pimba ku. ³⁷Pe wu endi kung meme ngenj ming, miŧ ok nge eŧe noŧ wain konj tuk kindnaŧmin. Ei mon! Wu endi yi miŧ ermbii ni ermba wu ei eim kung meme ngenj ming miŧ ok nge tok neng, noŧ wain konj ei tor puŧum. Nga kung meme ngenj ming miŧ nge ei kis moŧuŧum ku. ³⁸Ba wu endi noŧ wain konj kuŧpu kung meme ngenj ming miŧ konj eŧe tuk kindmba. ³⁹Pe wu endi eim noŧ wain ok nge noŧum, ‘Ei noŧ wain ka wii,’ pa nim. Eim noŧ wain konj singin ka pinaŧim.”

Gos Kor Kunum Ei Kongun Mon Niŧim

(Masyu 12:1-8, Mak 2:23-28)

6 ¹Kor kunum Jiisas eim tuk kuni mong wiis paŧiŧim konu eŧe andpi muŧum. Jiisas nge ekii siŧmin wumb ombu ok kuni wiis mong ei sik ambiŧ winin tok nuk. ²Ba lo ek ekii sinjing wu ombu yi ninjing, “Gos kor kunum, ei kongun mon niŧmin kunum ei, ba enim nimbiŧ erang enmin?”

³Jiisas ek ni orung kindpi yi nirim, “Enim king Deipis sin kupenjpin eim epi

erim mił enim piinarik na ek yi nind. Kunum ei eim kin eim wumb kin kuni kulnjung. ⁴Deipis eim Gos ngii owundu eke nirik pupu, bres Gos nge kumb eke sim bres ei sim. Pe bres ei wumb pei nunerngii mon nik, Gos kin kułmał kałmin wumb minj ambii nungii niłmin. Ba Deipis eim bres nopu nga eim nge wumb ei bres ngang nunjung ku. Ek ei enim gerik piinjing min?” Ei kii sipi nim, “Nimbił erang enim King Deipis kin ek ninanmin, ba na sin kin ek ninmin?” ⁵Jiisas ek dinga nga nipi yi nim, “Gos kindang mei eke na wu kingam moł. Mołup, kor kunum owundu moł.”

Wu Endi Angił Kis Mułum Ei, Jiisas Kor Kunum Er Ka Erim
(*Masyu 12:9-14, Mak 3:1-6*)

⁶Pe nga kor kunum endi eim pupu men ngii eke pupu Gos ek nipi wumb ngum. Kunum ei wu endi mułum wu ei angił tundung orung miyem poru nim. ⁷Lo ek emb tołmun wumb kin lo ek ekii siłmin wumb kin ei Jiisas ermbe oł ei kenmin nik kui er mulnjung. Molk kin, yi piinjing ni kor kunum wumb endi kis pimba er ka ermbe ni kanik mulnjung. Molk kin, Jiisas kos er ngumun nik mulnjung. ⁸Ba Jiisas eim wumb noman tuk eke piinim. Piipi kin, wu angił miyem poru nim wu ni, “Angkin Oi!” Neng, wu ni sikir opu wumb mulnjung konu tuk engim. ⁹Pe Jiisas eim ek nipi wumb ngum, “Na pe enim kii simbii end. Sinim lo ek nipi kunum oł ka ermin min oł kis ermin, ei ninim min? Wumb kin paki topu er ka ermin, min wumb topu er kis ermin?” a nim. ¹⁰Jiisas wumb mulnjung konu tuk kanpi andpi, wu endi angił miyem poru nim ei kan sipi nim. “Nim angił tun kindii!” Yi neng kin, wu ei yi erang eim angił ni ka erim. ¹¹Ba wumb en enim noman kis dinga piinjing. En enim ek nik piik piik enjing. Erik, en enim yi ninjing, “Jiisas kin nimbił oł ermin,” ninjing.

Jiisas Nge Ek Se Andiłmin Wu Engki Nga Tał
(*Masyu 10:1-4, Mak 3:13-19*)

¹²Kunum ei Jiisas eim prei erbii ni piipi komung endi eke tonu purum. Eim prei erpi Gos ngurum kunum ei eim prei er mułang kin, konu tengrim. ¹³Tengmbe erang kin, Jiisas ekii sinjing wumb wangin nim. Neng, wangin wu engki nga tał sipi wumb embe ‘Ek se andiłmin wumb’ pa yi nirim. ¹⁴Wu embe endi Saimon, Jiisas embe Piisa ni ngum. Nga endi Endru ei Saimon nge angim. Embe nga Jeims kin Jon teł, Pilip ni Barsolomu. ¹⁵Pe Masyu ni Tomas ni Jeims Alpiyas nge kingam Saimon wu ei lo ekii siłim wu. ¹⁶Pe Jeims nge kingam Juras nin nga Juras Eskeriyas konu wu eim Jiisas opu orung wumb mulnjung konu ni peni eke kindmbe.

Jiisas Wumb Pei Kin Kongun Erim
(*Masyu 4:23-25*)

¹⁷Pe Jiisas wumb ei kin mani punjung. Nga puk konu kun sim konu eim nge ekii siłmin wumb kin pei tep to engnjing. Pe wumb pei Jura mei

konu eŕe orung orung ni Jerusalem konu owundu eŕe ep noŕ wer eŕe konu eŕe Taiya konu ni Sairon konu ni wumb pei ok mulnjung. ¹⁸Wumb ei ok eim ek piimin nik onjung. Pe eim wumb ening pim wumb ombu er ka erpi, wumb gui kis tuk muŕang onjung wumb ei Jiisas wumb ombu er ka erim. ¹⁹Wumb pei angil Jiisas embiŕngii enjing. Nimbiŕ erang Jiisas dinga pupu wumb pei, wumb ening pim wumb ei Jiisas er ka eririm.

²⁰Jiisas eim nge ekii siŕmin wumb ombu kanpi ek yi nim, “Enim wumb wii epi sinerang moŕmun wumb ei, ka piyei! Gos sinim tep er kanpi moŕmun oŕ ei enim nge saŕim.

²¹“Enim kumb kuni paŕmin, enim ka piyei! Ekii se enim noman ka piik muŕngii. Pe enim wumb ke ninmin, ei enim ka piyei! Ekii se enim tokuŕ erngii.

²²“Ekii se wumb enim wu kingam ei kin ekii se punmun ei keningii. Kanik kin, wumb en enim noman kis peng piingii. Piik kin, enim kon si kindngii ni, enim kin ek kis ningii ni, enim embe sik epi kis miŕ ombu nge singii kunum ei, enim ka piingii.

²³“Pe wumb enim kin yi erik ninjing kin enim ka piik noman ka seng muŕngii. Enim piingii, epin konu eŕe enim kumep singii ei owundu saŕim. Kumb okrii enim kupenjing noŕ oŕ ei, Gos nge ek ni tor kindiŕmin wumb kin yi ku eŕmin. Yi miŕ ku enim kumep ka singii. Ei Gos nge ek ni tor kindiŕmin wumb kin tep to singii.

²⁴“Ba enim kom ku ngenj eŕe peng, enim noman ka piik er muŕmun ei enim noman ka piik erngii. Erangin, oŕ ei er poru nik moŕmun ei enim wumb ei kan kun er muŕngii.

²⁵“Enim wumb epi pei kanim kanim sinjing kin enim noman ka simba. Ekii se enim epi sinerang kin kuni kuŕngii. Enim wumb pe tokuŕ er ka piinmin wumb ei kan kun er muŕngii. Ekii se enim ke nengin ningiŕ ka mani omba.

²⁶“Pe enim wumb pei enim embe ambiŕ tonu kindik ninjing kin enim pii kun er muŕngii. Ok en enim kupenjing noŕ ek kend tok, ek ni tor kindiŕmin kend wumb embe ambiŕ tonu kindik eŕmin oŕ yi erngii ei kanik muŕngii,” pa nirim.

Wumb Opu Orung Wumb Kin Noman Ngunjii Oŕ Ei
(*Masyu 5:38-48, 7:12a*)

²⁷Ba enim na ek piik moŕmun wumb ei, na ek nind ei piyei! Enim opu orung wumb muŕngii, ei kapŕi noman ka ngok muŕngii. Pe wumb enim noman kis piingii, ei enim wumb ei kin epi ka erngii. ²⁸Wumb enim kin ek bultung ningii ei, enim kengip ek ka nik wumb ombu noman ka ngungii. Nga wumb enim kin oŕ kis erngii wumb ei, enim Gos kin prei erik paki tungii,” pa nim. ²⁹Wu endi nim kon taki tum kin, nga orung ak tan orung tumba ku. Wu endi nim kon takis ei simbii nipi erim kin, nim

konduk ei kin ouni mon ninenjii ku. ³⁰Wu endi epi endi kii sipi nim kin, nimba epi ei ngui! Pe wu endi nim epi wii sipim kin, nim nga orung tu wii nikin, ek dinga ninerii! ³¹Enim ermin ni piingii oł ei, wumb enim kin enjing kin, nga enim wumb ombu kin oł yi ku erngii.

³²Wumb enim kin noman ngołmun wumb ei, nga enim noman ngangin enim nipe noman piingii? Pe wumb oł kis enmin wumb ei, wumb kombur noman ka piik ngołmun ku. ³³Pe enim wumb kombur oł ka er ngangin kin, nga wumb enim kin oł ka er ngungii. Nga ei enim nipe noman piingii? Wumb noman kis piik oł kis ełmin wumb ei kombur oł ka yi mił ełmin. ³⁴Enim epi kombur wumb ngunjung kin, nga orung simin ningii ei enim noman nipe noman piingii? Wumb oł kis ełmin wumb oł ka erik wumb eipi ngołmun ku. Pe wumb ombu epi ende mił siłmin. ³⁵Ba enim opu erii wumb ei noman ka ngok, enim oł ka erik wumb ngungii. Enim wumb ngungii epi ei nga ngok orung kindmin ni piinerei! Enim oł ei erik epi ka wii owundu singii. Enim ełe yi erik molk punjung kin enim Gos kingam noł mendpił mułngii. Wumb Gos kin noman ka piinałmin ei Gos wumb ombu kin noman ka ngołum. Ngopu kin, wumb kis kin noman ka ngołum. Ngopu, wumb kis kin ouni ngołum. ³⁶Enim wumb eipi kaimb singii, ei enim Ernjing Gos kaimb siłim mił ku singii.

Wumb Eipi Kin Kos Ninmin Ei (*Masyu 7:1-5*)

³⁷Enim wu endi ek ei nge nik mok tołum wu oł ei mił enerngii. Enim wumb oł kis ei si kindangin kin, Gos enim oł kis ei kil ngumba ku. Pe nga enim epi endi mok tołum wu er kun ełim mił enerngii. Yi mił enjing kin Gos enim epi embin tui ei mok tumba. Wumb oł kis ei ni ka enjing kin enim oł kis ei Gos kil ngumba ku. ³⁸Pe enim oł kanim kanim yi erngii mił yi ku Gos enim kin yi ermba. Pe wumb enim kin pimba mił ngungii ei, pei ngungii. Ei ngok pangin piki topu bein tumba ermba, ei enim ngungii. Pe enim epi wumb ngungii yi mił ku Gos enim ngumba.

Jiisas Ek Ekin Nga Ngum

³⁹Jiisas ek ekin endi nipi wumb ngum ku. Ei yi nim, “Wu ningił tumbun mołum wu ei, nga wu endi ningił tumbun mułmba wu ei, andłam andan top simba min? Ei mon! Wu tał ouni tukpu ełe bok tunguł. ⁴⁰Mon kangił ei ek mon wu ek nipi ngołum wu ei to mani kindnermba. Eim mon kanpi poru nimba ei kapłi eim ek mon wu mił mułmba.

⁴¹Enim wumb eipi kanik oł kun pinermba mił ermba ei ni kun enerngii mon! Ei nimbił erang ninim oł yi nge ełin ku? Nimbił erang nim angnim ningił ełe epi moł pałim ei kankin nin? Ba ninim epi moł owundu endi ningił ełe pałim ei piin min? ⁴²Nimbił erang nim angnim ek nin? ‘Angnan, nim ningił ełe epi moł endi pałim, na si kindmbii,’ nin. Ba

ninim ningiŕ eŕe epi owundu paŕim ei ninim piinan min? Nim ek kend wu, nim epi owundu endi ninim ningiŕ eŕe paŕim ei si kindkin, ekii se ninim angnim ningiŕ eŕe kun kankin epi moŕ pimba ei kapŕi si kindnjii,” pa nim.

Ond Kis Ei Mong Kis Toŕum

(Masyu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³Ond ka ei, mong kis tunalim. Yi ku ond kis ei nga mong ka tunalim. ⁴⁴Wumb en enim ond angŕim ei kanik piŕimin. Piik kin, ond ei ond ka min mon, ni kaniŕimin. Wumb en enim ond pik ei gaŕ moŕpu mong toŕum ei tingnaŕimin. Nga ond wain yi ku, ond wain ei ond kembis angpi gaŕ moŕpu mong toŕum ei tingnaŕimin mon. ⁴⁵Wu endi eim noman ka paŕiŕim wu ei oŕ ka eŕim ku. Erpi, oŕ ka wii eŕim. Nga wu kis ei eim noman kis piki topu peng, eim oŕ kis eŕim. Noman eŕe oŕ yi miŕ paŕiŕim ei gupu eŕe tor oŕum.”

Ngii Takiŕimin Ei Oŕ Taŕ Patim

(Masyu 7:24-27)

⁴⁶“Nimbiŕ erang enim na ‘Owundu, Owundu’ niŕimin, ba na ek nind ek ei enim piinanmin? ⁴⁷Wu endi na kin opu na ek piipi ermba wu ei na eim kanip moŕ. Moŕup, eim ermba oŕ ei andan tamb enim piingii. ⁴⁸Wu ei yi miŕ, wu endi ngii tekmbii ni tukpu sipi mer mani pupu, mei eŕe ku owundu pei kindpi siimen eŕim. Ekii se ngii tonu eŕe takiŕim, noŕ owundu topu ngii ei nirik omba, ba kapŕi onermba. Nimbiŕ erang wu ei eim ngii dinga wii tekim. ⁴⁹Ba wu endi na ek piipi nga ekii sinermba wu ei yi miŕ wu endi ngii tonu mei peŕ eŕe tekim. Eim mei mani ei ku dinga kindnarpi siimen enerim. Ekii se noŕ owundu topu, noŕ ngii eŕe nirik wang kin, ngii sikir er kis muŕum. Nimbiŕ erang wu ei ngii miŕ dinga pinerim.

Jiisas Opu Eŕmin Tep Eŕim Wu, Ei Eim Nge Kongun Wu

Endi Er Ka Erim.

(Masyu 8:5-13)

7 ¹Jiisas ek ei nipi wumb ngopu poru nipi, ekii se eim Kapaniyam konu eŕe pum. ²Rom wu endi opu eŕmin wumb 100 pei opu eŕmin wumb pei tep eŕim, wu ei kongun wu endi muŕum. Opu tep eŕim wu eim kongun wu eim noman ka ngoŕum wu ni ening peng erang kuŕmba mandiri erim. ³Opu tep eŕim wu ei eim Jiisas kin ek ei piipi muŕum. Pe eim Jura wu num kombur kindang puk ek nengin kin, Jiisas opu, na kongun wu ei er ka ermba nipi kindim. ⁴Wumb puk Jiisas multum konu eŕe tor puk ek dinga nik, Jiisas nik yi ninjing, “Wu ei wu ka nim wu ei paki tunjii min? ⁵Eim sinim Jura wumb kin noman ka ngoŕum. Eim mendpiŕ men ngii ei takpi sinim ngurum.” ⁶Pe Jiisas wu ombu kin tep to purum. Jiisas opu,

opu tep elim wu eim ngii konu mandi pang kin, opu wu 100 tep elim wu ni wu puł kombur kindang puk Jiisas kin ek ningii nge puk. Puk yi nik, opu tep elim wu ni yi nim, “Jiisas, nim wu Owundu! Nim na ngii konu ombii nikin okun kis piinjii; na wu ka mon. Nim na ngii nirik onerii!” yi ninim pa nik. ⁷“Pe yi ku, na wu ka pim kin, nim ngii konu eŕe na ombii min, ei mon. Ba nim ek ei nen na kongun wu ei ka mułmba,” pa nim. ⁸“Nimbił erang, na yi ku wu num kombur kongun ngokuł ełmin oł ei na kongun er moł. Pe na nge opu wumb ei na ek piłmin. Pe wu endi ‘Pui’ nimbii, ei kaplı ba. Nga wu endi ya ‘Oiyoy!’ nimbii, ei kaplı omba. Pe nam kongun wu, ‘Nim oł ei erii!’ nimbii, ei kaplı ermba. Na nge wu num ombu kongun ei na ngunjung mił na yi end. Ba nim noman dinga peng ening ei nge er ka ełin ei kaplı nim na nge kongun wu ening ei kaplı er ka enjii,” pa yi nim. ⁹Pe Jiisas ek ei piipi, eim wu ei noman ka jiłi sim ni piim. Pe eim ak topu wumb eim orung konu ekii se ok ei kanpi yi nirim. “Na enim kanip nind, Esrel wumb pei mołmun konu eŕe wu endi noman ka peng, pii gii yi mił peng na kinenj mon!” pa nim. ¹⁰Opu ełmin wumb tep elim wu, wu puł kombur kindang ok wu ni nga orung puk kenik ni, kongun wu kułmba erim ni nga konj multum.

Jiisas Nein Konu Eŕe Kang Wu Endi Er Konj Sim

¹¹Ekii se nga Jiisas eim konu owundu endi purum konu ei embe Nein. Jiisas eim nge ekii sinjing wumb kin, wumb pei eim purum konu puk. ¹²Eim pupu konu owundu eŕe andłam ondu pałim eŕe mandi pang, wu endi kultum wu ni tu wuk wu kultum ei, mam eim kingam endeim mendpił mułum ei, kułang kui tunjung nge ei tu wuk. Tu wangin kin, amb ei wam kumb ok kultum. Pe wumb konu eŕe wumb pei amb ei kin ouni ok. ¹³Jiisas Owundu amb ei kanpi, kaimb piipi yi nirim. “Amb, nim ke ninerii mon!” pa nirim. ¹⁴Pe eim mandi pupu, wu kułii pirim konu eŕe eim peł eŕe embiltim. Pe wumb wu tu wuk wumb ei angik mulk. Pe Jiisas nipi yi nirim, “Kangi wu, kanpi nind, nim engnjii!” pa nim. ¹⁵Pe nga kultum wu ei tonu mułum. Mołpu, ek nipi multum. Mułang kin, Jiisas wu ei sipi mam eim ngurum. ¹⁶Yi erang kin, wumb pei mund mong tok, Gos embe ambilk tonu kindnjing. Wumb yi ninjing, “Gos ek nipi oł ekii se ermba wu owundu sinim konu eŕe tuk onum,” ninjing. Wumb ek nga yi ninjing, “Gos eim opu eim wumb si orung simba nge opu wumb paki topu enim,” ninjing. ¹⁷Jiisas erim oł ei pang kin, wumb Jura mei konu ni wumb konu orung orung pei piik punjung.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Eim Ekii Sinjing Wu Tał Jiisas Kin Kindim. (*Masyu 11:2-19*)

¹⁸Jon nge ekii sinjing wumb ei epi pei ek nik eim ngunjung. ¹⁹Jon eim ekii sinjngił wu tał wii tum. Eim yi nim, “Ełip pukuł Owundu kankił yi

kii singiŕ,” pa nim. “Ok Gos wu endi kindmbii neng, sin kui er mulnjpun wu ei nim min? Min sin nga wu endi omba ni kui ermin min?” ²⁰ Wu taŕ Jiisas kin okuŕ ek yi ninjngiŕ. “Jon noŕ sipi wumb noŕ pendiiŕim wu, ei siŕ nim kin peŕ neng onmbuŕ ninjngiŕ. Nikiŕ yi ninjngiŕ, ‘Ok Gos wu endi kindmbii neng sin wu endi omba ni kui enjpin wu, ei nim waŕim min?’ ” ²¹ Kunum ei Jiisas wumb ening kanim kanim pirim wumb kin, wumb ening kis pirim wumb ni, wumb gui kis tok multum wumb ei pei er ka erim. Pe wumb pei ningiŕ tumbun multum ei pei er ka eririm ku. ²² Pe Jiisas ek nipi wu taŕ ngopu yi nirim, “Eŕip pe pukuŕ Jon konu eŕe kankiŕ, na ya pe nipe oŕ erip ek nipe ek nip eramb elip piikiŕ, kankiŕ enmbiŕ ei pukuŕ, Jon kan ningiŕ peŕ nim. Wumb ningiŕ kis muŕum wumb ei, kenjing. Simb kis muŕum wumb, nga ka seng andŕam endnjing. Wumb kinj tum wumb ei, ka sim. Wumb kom ngum wumb ei ek piingii neng ek piinjing. Pe wumb kulnjung wumb ei nga ok tonu konj moŕmun. Wumb epi endi sinaŕim wumb ei Gos ek ka ngang piki toŕum. ²³ Wumb na Jiisas kin pii gii ninjing, en enim pii gii ei mani punerim, wumb ei ka piingii. ²⁴ Jon ek ni kindang onjnguŕ wu taŕ nga orung pangiŕ; Jiisas Jon nge ek nipi wumb pei ngopu yi nim. “Ok, enim Jon muŕum konu eŕe wumb mulenjning konu eŕe puk epi nipe endi kenjing? Min enim puk konu pop tang goŕ kembis ei kenjing min mon? Wu ei goŕ miŕ mon? ²⁵ Enim epi nipe kengii nge punjung? Enim wu endi epi konduk ka wii erpi muŕum ei keningii punjung min? Ei mon! Wumb konduk ka wii kindik, en enim ngenj eŕe epi ka eŕmin ei King ngii owundu eŕe minj moŕumun. ²⁶ Ba enim puk epi nipe keningii nge punjung? Enim puŕ wu endi Gos oŕ ekii se ermbe ei nge nipi muŕum wu ei kenjing min? Ei keimi; wu ei eim nge kongun ende ek ni tor kindiiŕim wu pei to mani kindiiŕim. ²⁷ Wu ei mendpiŕ Gos nge ek yi ninim, ‘Piini! Na ek se endmbe wu endi kindmbii wu ei, na ek ok sipipi nim, kumb se pupu nim andŕam ei to ka er sipi muŕmbe.’ ” ²⁸ Jiisas ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, ‘Kunum eŕe Jon ya mei eŕe wumb pei ei kamb mani kind poru ninim. Ba akip kunum eŕe wu endi Gos sinim tep er kanpi moŕum oŕ ei wu wii miŕ pii gii nim kin, wu ei Jon to mani kindnim,’ ” pa nim.

²⁹ Wumb ek ei piik poru nik, wu amb ni wumb ku takis siŕmin wumb pei ek yi ninjing, “Gos eim kun ka wii muŕum wumb ei Gos noman eŕe ekii sengin ok Jon angiiŕ eŕe wumb noŕ sipi wumb noŕ pendpi ngum.” ³⁰ Ba lo ek piiŕmin wumb kin, lo ek emb toŕmun wumb ei Jon angiiŕ eŕe noŕ pinenjning yi miŕ erik, Gos nge noman eŕe wumb ei buŕ ngok kin, andŕam andan tum ei si kindnjing.

³¹ Jiisas ek yi nirim, “Akip kunum ei na enim wumb ekii sinenjning miŕ wumb sip mondup ei nimbiŕ oŕ erngii? Wumb ei jiiŕ wumb? ³² Pe wu ombu yi miŕ, kangiiŕ kembis kombur konu endi tuk eŕe molk, kangiiŕ kembis kombur eipi kin wii tunjung. Tok yi ninjing, ‘Sin mingaŕ kepii

tonmun nimbił erang enim golang ninanmin?’ a ninjing. ‘Pe nga sin golang kaimb er ninmin ei enim ke ninanmin. Ei yi mił en enim noman endi pinałim eipi eipi punum.’ ³³Jon sinim noł pendpi ngołum wu ei tonu om. Eim opu noł wain ni bres ei endi nunerim. Pe enim wumb yi ninjing, ‘Wu ei gui kis tuk mołum,’ ninjing. Ei mon!” ³⁴Pe na wu kingam op kuni nop, noł wain nop end. Pe enim wumb molk yi ninjing, ‘Wu ei kuni pei minj nołum,’ ninjing. ‘Wu ei noł wain pei minj nopu,’ yi elim niłmin. Nik, ‘Eim wumb ku takis siłmin wumb kin wumb oł kis erik ełmin wumb ei kin puł pałim,’ pa niłmin. ³⁵Ba wumb noman ka pałiłim wumb, ei yi niłmin. ‘Gos nge noman ka ei epi ka wii niłmin.’ ”

Oł Kis Elim Amb Endi Jiisas Simb Ete Kopung Erim

³⁶Lo ek piłim wu endi embe Saimon Jiisas kin ek nipi eim kin kuni numbuł nirim. Eim lo ek piłim wu ei ngii konu ete pupu kuni no multum. ³⁷Amb endi oł kis elim amb, konu owundu ete mułum. Pe amb ei mołpu piim ni Jiisas pupu lo ek piłim wu ngii konu ete kuni nonum nik. Nengin, piipi kin amb ei eim kopung muru ka ming endi sipi om. ³⁸Pe eim pupu Jiisas buł morung orung angpi, simb ete mołup ke nipi mułum. Ke nim ningił ka ei, Jiisas simb ete purum. Ei kanpi eim peng enjin olt sipi, Jiisas simb ete kil ngum. Ngopu kin, Jiisas simb ete kum su sipi er mułum. Mołpu kin, kopung muru ka ni sipi, Jiisas simb ete kindrim. ³⁹Lo ek piłim wu ei, Jiisas wii tang om wu ei, eim epi ei kanpi eim noman yi piim. “Wu ei, Gos oł ermba oł ei, keimi nipi elim kin amb ei piipi mon. Amb ei, yi elim nimba ni piim amb ei, amb oł kis elim.” ⁴⁰Yi erang kin, Jiisas eim wu noman ete, piinim ek nipi ngumbii ni piim. Piipi kin, Saimon kanpi neng, “Saimon,” yi nim. “Ek mon wu, nim ek ninjii pim ek ei ni!” a nim. ⁴¹Pe Jiisas ek yi nim “Wu tał, wu endi kin kom ku sikił, nga ekii se ngo orung kindmbił ni sikił, wu endi kom ku 100 pei mił sirim. Nga wu endi, kom ku kum endeim mendpił sirim. Wu tał kom ku yi mił si ngokuł, pendkił pirim,” pa nim. ⁴²Wu tał epi endi ngo orung kindngił pinerang, wu ni kan wiik turum. Yi erang kin, wu tał eim kin noman ngunjnguł wu endi nii eim noman ka wii piipi eim ngumba?” ⁴³Saimon ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na yi ni piind, wumb endi oł kis pei kil ngo si kindmba wumb ei,” pa nim. Neng kin, “Nim ek kun nin,” pa ni Jiisas yi nim. ⁴⁴Pe eim ak topu amb ei kanpi kin, ek nipi Saimon ngum. “Nim ya amb ei kan min? Na nim ngii konu onj ei, nim noł kulkun, na simb ete noł kindnen; ba amb ei na simb ete, noł kindpi enim ei eim ke nim ke noł sipi na simb ete noł kindnim. Pe eim peng enjin sipi, na simb ete kil ngonum,” pa nim. ⁴⁵“Nim nam kin kum su sinen. Ba na tuk op mułamb, pe amb ei opu, na simb ete kum su sipi enim,” pa nim. ⁴⁶“Nim nam peng ete kopung kindnen; ba amb ei eim kopung ka wii na simb ete kindim.” ⁴⁷Yi mił peng kin, na nim kanip nind, “Eim na kin

noman ka ngum. Ngopu kin, nim ei piinjii; eim nge oł kis ei pei elim; ba na eim oł kis kil ngop poru nind, Gos wu endi kin oł kis aninga er kil ngum kin, wu ei Gos noman pei ngunalim; ba aninga ngołum.”⁴⁸ Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Na nim nge oł kis ei si kindin.”⁴⁹ Wumb eim kin peł ełe ende mulnjung wumb ei, en enim ek nik piik piik enjing. Nik ek dinga nik, “Wu ei nii, wumb oł kis ei kil ngonum?”⁵⁰ Jiisas ek nipi, amb ei ngopu yi nim, “Amb, ninim nge pii gii je erpi, nim si orung sinim. Pe nim pukun, noman emin ka peng mulnjii.

Amb Kombur Jiisas Pum Konu Ełe Tep Tok Punjung

8¹ Pe nga Jiisas konu owundu ni konu kembis andpi Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mołum mił ei nipi wumb ngum. Jiisas eim nge ekii siłmin wu engki nga tał eim kin andik mulnjung.² Pe amb kombur ok, ening pim amb ombu ni, gui kis tuk mołum amb ombu, Jiisas er ka eririm. Amb ombu, Jiisas pum konu ełe punjung ku. Amb endi ‘Mariya’ niłmin, ei ‘Mariya Makandala,’ pa niłmin. Ok Jiisas eim amb ei, gui kis angil orung nga tał pei tor kindrim.³ Pe Jo Ana, Susa nge ambim wu ei King Eros ngii ełe tep er mołutum ei, eim embe Susana. Pe Susana ni amb pei onjung ku. Amb ombu puk, Jiisas kin, Jiisas nge ekii siłmin wu ombu, kom ku paki tok ełmin amb ombu, ouni puk ku.

Pe Ek Ekin Wu Endi Kuni Emb Kindim Ek Poł

(Masyu 13:1-9, Mak 4:1-9)

⁴ Wumb tiłap owundu endi ok, kułou tunjung wumb ei, konu owundu epi epi wumb pei Jiisas mołum konu ełe onjung. Wangin kin, Jiisas ek ekin endi topu nipi ngum.

⁵ “Wu endi kuni wiis emb sipipi emb kindrim ei kombur wumb andłam endik konu ełe mani pang, wumb kimbangin, kei ok nok nok enjing.⁶ Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mołum konu ełe mani pum. Pe kuni wiis ei sikir tonu om, ba mei noł muł erang, kuni ei kułii erpi, kołpu poru nim.⁷ Pe kuni wiis kopur, pupu kan gał pim konu ełe mani pum konu ełe, kan gał mul ei tonu opu, kuni wiis ei to mani kindim.⁸ Pe kuni wiis emb kombur mei ka ełe mani pum ei sikir tonu om. Opu kin, kuni wiis pei topu mołum. Tum, ei 100 pei pei kuni wii yi tonu mołum.” Jiisas ek yi nipi ek dinga wii nim, “Wu endi kom pimba, wu ei kom sepi ek ei piyangli!”

⁹ Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei, ek ekin topu ninim, “Ek ei, pułe piimin nik kii sinjing.¹⁰ Pe eim yi nim, “Gos sinim tep er mołum mił ei eim ek koi er pałim ek ei piipi kin nipi enim ngonum. Ba torung wumb eim ek ekin top nim ek ei mendpił piinjing, ba ek ekin ei pułe pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim konu orung orung kind keningii, ba epi endi kinenjing. Pe nga ek ei pingii, ba pułe piinerngii mon!” pa nirim.

11 “Ek ekin tum ek puŕe yi paŕim. Kuni wiis mong ei Gos nge ek.
 12 Pe kuni wiis kopur pupu andŕam eŕe mani pang kin, wumb andik kaminmin ei Gos ek wumb piinmin, ba nga Seisen opu Gos ek ka ei topu eipi kindnim. Eim yi piinim, wumb Gos kin pii gii nengin kin Gos sipi orung simba ni piipi enim. 13 Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku muŕum konu eŕe mani pum, ba dumbuŕ mer mei eŕe mandring punaŕim mon. Puŕe yi miŕ wumb Gos ek piik sik, noman eŕe kindik ka moŕumun. En enim pii gii dinga ninarik muŕangin kin, epi embin tui endi tonu oŕum ei, wumb en enim dinga mulaŕmin kin, bok toŕmun. 14 Pe kuni mong kombur pupu, kan gaŕ muŕum konu puŕ eŕe mani pum ei wumb Gos ek ka piik, nga kongun erik, ba mei eŕe epi kanim kanim noman peng, kom ku ni epi ka wii ka ka piik, yi er muŕangin kin Gos ek ei piinarik, to mani kindinmin. Yi erangin kin, en enim kongun ei tonu opu mong tunenim mon, ba mani pupu koltum. 15 Ba kuni wiis mong kombur, pupu mei ka eŕe mani pum ei yi miŕ; wumb Gos ek piik, ambuŕ gii nik mulnjung. Molk kin, en enim noman dinga peng, kongun kunum kunum yi erik mulnjung ei, kuni wiis mong pei tum miŕ yi er mulnjung.

Dup Alam Ek Ekin Endi

(Mak 4:21-25)

16 Wumb endi dup alam kaŕpi, ming eŕe mani kind pendmba min? Dup alam kaŕip peŕ mandring pendmba, ei kaŕpi tiŕang erip tor omba min? Ei mon! Dup alam kalk tonu peŕ eŕe sengin kin, wumb kanik nirik puk anda ok yi ernгии. 17 Epi pei nim kinan koi er saŕim ei, ekii se kenjii wumb nii oŕ pei koi er pendmba ei ekii se, wumb eim pii poŕ tungii.

18 Enim kan kun er molk, ek ka piik ernгии. Wu endi eim noman dinga peng, eim piipi kun er moŕpu pii gii nipi muŕmba, wu ei Gos nga eim dinga ngumba. Nga wu endi eim noman ka ni oŕ kun ka ombu piipi kun enarpi muŕmba wu ei, Gos wu ei noman ka ni oŕ kun aninga pimba ei Gos sipi orung sipi si kindmba.

19 Kunum eŕe Jiisas nge mam ni angim noŕ ok, ba wumb konu eŕe piki topu peng kin, wumb ei mulk konu tuk ongii konu endi sineririm. 20 Wumb kombur molk yi nik, “Jiisas nim nge wumb, manim ni angnim noŕ ok, nim kenmin nik anda moŕmun,” pa nik. 21 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nirim, “Wumb Gos ek ka ei piik, ekii singii wumb ei, na nge engnan noŕ ni, minan noŕ muŕngii,” nirim.

Jiisas Ek Neng Konu Pop Owundu Tum Ei Poru Nim

(Masyu 8:23-27, Mak 4:35-41)

22 Kunum eŕe Jiisas kin eim ekii siŕmin wumb, noŕ kanu endi eŕe puk. Pe Jiisas ek yi nirim, “Sinim noŕ gop moŕum konu eŕe orundung pamin!” nirim. Neng, noŕ tuk eŕe puk. 23 Pe noŕ kanu sikir pang kin, Jiisas eim or

pirim. Konu pop owundu endi noł gop ełe pop owundu endi turum. Topu, noł mer kanu ełe tuk pang, wumb kułngii kunum mandi eririm. ²⁴Pe wumb en enim puku sik andik Jiisas or pirim konu ełe to konj kindik yi nik, “Owundu! Owundu! Sinim kułmun pałim,” pa nik. Pe Jiisas eim angpi konu pop owundu ei kin, noł topu tonu omba eririm ei ek dinga nipi ngurum. Ngang kin, konu pop kin noł owundu tumba eririm ei wii sirim. Noł ołup enerim, wii pim. ²⁵Pe Jiisas eim ek nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, “Enim pii gii ei konu jiłi pum?” Yi neng kin eim ekii siłmin wumb en enim mund mong tok noman embin tang mołmun. Molk kin, yi nik, “Wu ei nii? Eim ek nipi konu pop kin noł ei ek neng, eim ek ei piinmbił!”

Wu Wulu Endi Ei Gui Kis Pim, Jiisas Tor Kindim
(*Masyu 8:28-34, Mak 5:1-20*)

²⁶Ekii se Gerasiin konu ełe tor punjung. Galilii konu noł gop ełe orundung sipim konu ei, orung sim. ²⁷Jiisas eim noł kanu si kindpi tor pum. Pang kin, konu ełe wu endi eim mułum konu ełe tor om. Wu ei gui kis kombur eim kin mułum. Wu ei kumb ok eim alap pandi topu tilałim mon! Eim ngii endi pinałiłim mon ku. Eim pupu wumb guimeng ełe pu pałiłim. ²⁸Wu ei Jiisas kanpi, eim ek dinga nipi wii tum. Topu kin, Jiisas simb ełe mani pupu pim. Pepi ek nipi, wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos Owundu mendpił kingam. Sinim kongun ende enałmin mon. Nim na kin nimbił oł enjii on? Na nim kin prei ermbii, ei nim na ngenj kumbii ngunenjii mon!” pa nim. ²⁹Gui kis ei ek yi nim. Nimbił erang Jiisas eim ek dinga nipi wu ei kin si kind kin tor punjii nim. Eim ek nim mił erim. Kunum kunum gui kis ei, wu ei kin mołułum. Pe wumb wu ei ambił gii nik, kan tok angıł ełe, kan tok er pendıłmin ei, wu eim to kiłip tołum. Pe gui kis ei yi erpi mił wu ei si mengpi wumb mulałmin konu ełe si pang, eim mołum. ³⁰Jiisas wu ei gui kis mułum wu, ni ek nga ngopu kii sim, “Nim embe nii?” Pe eim yi nim, “Na embe, ‘opu ond wumb,’ ” nimbił erang, gui kis pei eim kin pei mołułmun. ³¹Pe gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Jiisas nim sin konu kis ełe kindnenjii!”

³²Kung tiłap pei konu komung endi ełe mandi kuni nok er mołmun. Yi nik kin, gui kis ombu Jiisas kin wii tok ek dinga ninjing, “Nim kapłi sin kung ombu kin pei! Neng kin, bin,” ninjing. Pe Jiisas wak tang, punjung. ³³Gui kis ombu wu ei si kindik, kung mulnjung konu ełe tuk punjung. Pe kung ombu andłam dinga sikirik puk konu kis endi ełe punjung. Punjung, konu ei noł gop ełe tuk puk noł nok kulnjung. ³⁴Kung es tok mulnjung wumb ei, oł ei kanik tungu erik punjung. Puk kin, konu kembis ni konu owundu sim konu wumb kanik ninjing. ³⁵Pe wumb pei puk, erim oł ei kenmin ni punjung. Puk kin, kenjing ni Jiisas kin wu gui kis mułum wu ei kin, mulnjunguł ei kenjing. Wu ei gui kis pei eim si kind pangin, eim

alap tałpi mułum kenjing. Pe eim noman ka peng, eim Jiisas mułum konu ełe simb ełe mani mułum. Wumb pei onjung wumb ei kanik mund mong enjing. ³⁶Kung es tołmun wumb ei ok kanik puk, wumb ei Jiisas wu ei kin erim oł ei ek poł tok er mulnjung. Ok eim gui kis eim kin mułang, Jiisas opu gui kis topu tor kindang, wu ei er ka erim. ³⁷Gerasiin konu ełe wumb pei onjung. Wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim, sin konu ełe si kindkin pui!” pa ninjing. Wumb en enim mund mong erik ninjing. Nga Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu pupu, orung bii ni pum. ³⁸⁻³⁹Gui kis wu ei si kind punjung wu ei eim prei erpi yi nim, “Jiisas, na nim kin tep to bii,” pa nim. Ba Jiisas wu ei, “Orung pui!” nipi yi nim. “Ni ninim ngii konu ełe orung pukun, Gos owundu nim kin nimbił oł erim, ei nikin wumb ngunjii,” pa nim. Yi neng kin, wu ni orung pupu wumb konu owundu ełe pupu Jiisas eim kin nimbił oł erim ei nipi wumb pei nipi ngum.

**Jiisas Wu Num Ei Ambilam Er Ka Erpi Nga Amb Eim Kon
Embilim Ei Er Ka Erim.**

(Masyu 9:18-26, Mak 5:21-43)

⁴⁰Pe Jiisas noł gop nga orung wang kin, wumb pei ka piinjing. Nimbił erang wumb Jiisas orung omba ni piik kui er mulnjung. ⁴¹Pe wu endi om wu ei embe Jairas. Wu ei eim wu num endi, eim Jura wumb men ngii tep erpi mołum. Wu ei Jiisas simb ełe mandi mani pupu, prei erpi ek dinga nim. “Nim na ngii konu ełe onjii!” pa nim. ⁴²Wu ei eim ambilam endeim mendpił multum ambił ei kung ngii engki nga tał multum. Multum, ambił ei kułmba mandi erim.

Pe Jiisas Jairas ngii konu ełe bii nipi andłam ełe pang kin, wumb pei eim pum konu ełe ambił gii nik punjung. ⁴³Pe amb endi mułum amb ei eim kung ngii engki nga tał, ei pei eim miyem o tor minj pupu mułum. Pe wumb endi eim miyem o tor pum, ei er ka erngii wumb endi mulenjing mon. ⁴⁴Pe amb ei Jiisas mułum konu ełe mandi om. Opu, eim Jiisas kon takis ełe minjin tamb kin, “Nam nge miyem tor pum ei kep ermba,” ni piim. Pe opu yi erang kin, sikir miyem tor pum ni kep erpi nga tor onerim mon, ka mułum. ⁴⁵Pe Jiisas ek yi nim, “Wumb nii na kon takis ei minjin tonum?” Pe wumb pei molk, “Na mon! Na mon!” pa ninjing. Piisa ek yi nim, “Owundu, wumb tiłap pei nim kin mołun konu ełe angik mołmun. Ei sin er kan poł tumun mił nenj?” ⁴⁶Ba Jiisas ek yi nim, “Wumb endi na minjin tang piinj. Piyamb kin, na dinga kombur tor pang piinj,” pa nim. ⁴⁷Nga amb erim amb ei koi ermba mił pinerim, Jiisas eim piim. Yi peng kin, amb ni opu, Jiisas mułum konu ełe mani mei ełe kan mani kanpi mułum. Mułang kin, wumb pei kumb ełe eim Jiisas kon takis minjin tang ek ei pułe nipi wumb pei mulnjung konu ni tor kindim. Kindpi yi nim, “Na oł ei eramb kin na ening ei sikir poru ninim,” pa nim.

48 Pe Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Nim pii gii je ninim er ka enim, nim orung pukun, ninim noman emin ka seng punjii!” pa nim.

49 Pe eim ek nipi muŕang kin, wu endi om. Om wu ei Jairas wu num Jura men ngii tep eŕim wu num ei ngii konu eŕe wu ei muŕpu om. Opu, yi nim, “Wu num! Nim ek mon wu owundu ei kongun dinga ngunenjjii! Nim ambiaanim ok kuŕum,” pa nim. 50 Ba Jiisas ek ei piipi, ek dinga nipi orung kindim, “Nim mund mong tunenjjii! Nim pii gii nen, ninim ambiaanim ei konj muŕmba,” pa nim. 51 Pe Jiisas wu ei ngii konu eŕe pum. Wumb punjung ei kan wiik tang nirik onerngii, mon nim. Jiisas kin Piisa ni Jon, Jeims ni eim arim mam taŕ mendpiŕ nirik punjung. Wumb ei mendpiŕ eim kin nirik punjung. 52 Wumb pei en enim ambii ei nge nik ke dinga nik mulnjung. Jiisas opu ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ambii, ei mendpiŕ kulerim mon, ba eim or miŕ paŕim,” pa nim. 53 Pe eim ek nim ei wumb kanik tokuŕ enjing. Nimbiŕ erang, ambii eim kuŕum poru nim, wumb ei kanik tokuŕ enjing. 54 Ba Jiisas ambii ei angii ambiiŕpi, ek dinga nipi ngum, “Ambii kembis, nim engii!” a nim. 55 Pe ambii ei noman konj opu eim kin tuk wang, eim sikir engim. Engang kin, Jiisas yi nim, “Enim kuni endi ambii kembis ei ngei!” pa nim. 56 Pe ambii kembis ei arim mam taŕ puku sinjngii. Ba Jiisas ek dinga nipi wumb taŕ ngum, “Eŕip wumb kankii na oŕ endi ei, kankii ninerngii mon!” pa nim.

Jiisas Eim Ek Se Andiiŕmin Wu Engki Nga Taŕ Eim Kongun Kindang Puk.
(*Masyu 10:5-15, Mak 6:7-13*)

9 1 Pe Jiisas eim nge er se endiiŕim wu engki nga taŕ wii tum. Wangin kin, eim noman dinga wu ombu ngopu kindang puk kin wumb gui kis to kindik, ening pimba wumb ei er ka erik, erngii pa nipi, eim nge noman dinga ngopu kindim. 2 Wu ombu kindang, puk wumb kanik Gos ek ka nik wumb ngok, nga Gos sinim tep er moŕum ek ei nik, wumb ening pimba ei nengin wii muŕngii pa nip kindang punjung. 3 Pe eim ek nipi wu ombu ngum, “Enim andiiŕam turii pungii pendik, siŕmin epi ei sinerngii. Pe dolu ni, kon kembis ni kom ku ni, kuni bres ni, epi endi sipnerngii. Konduk taŕ er sipnerngii mon!” pa nim. 4 “Enim puk konu endi tuk puk, ngii endi muŕngii ngii eŕe minj muŕngii. Molk kin, ek nik wumb ngok er molk poru nik. Nga ekii se enim ngii konu eŕe pinjing konu ei si kindik pungii. 5 Pe nga enim konu eipi pangin wumb enim ngii konu eŕe sipnarik enjing kin, enim konu eŕe si kindik pungii. Puk kin, mer simb eŕe mei kuŕman muŕmba ei tami to kindik pungii. Yi erik pangin kin, wumb en enim enjing oŕ ei piingii,” pa nim. 6 Yi neng kin, wu ombu puk konu pei andik punjung. Puk kin, Gos ek ka ei nik wumb ngok, wumb ening pepi erim, ei er ka erik punjung.

7 King Eros eim moŕpu Jiisas nge ek ombu pei piipi, eim noman embin to piim. Nimbiŕ erang wumb kombur molk, “Jon wumb noŕ pendiŕim wu

mer tukpu eŕe tonu onum,” ninjing. ⁸Pe wumb kombur yi ninjing, “Ok ek ni tor kindiŕim wu endi Elainja tonu onum,” ninjing. Nga kombur, yi ninjing, “Ok Gos oŕ ekii se ermba oŕ ei piik niŕmin wu ni nga endi onum,” pa ninjing. ⁹Wumb yi nengin kin King Eros yi nim, “Na Jon peng ei koŕmung enj, ba ek ei er piik ninmin miŕ nenj nipi opu kin, ‘Jiisas kenmbii,’ ” ni piim.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(*Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-14*)

¹⁰Jiisas nge ek se andiŕmin wu orung ok, en enim erik oŕ ombu Jiisas kanik ek poŕ to nguk. Pe Jiisas wu eipi ombu si kindpi, en enim mendpiŕ Beseira konu owundu eŕe punjung. ¹¹Ekii se wumb eim ek ei piik, eim pum konu eŕe ekii se punjung. Eim pum konu pangin kin, eim ka piim. Piipi, eim Gos sinim tep er moŕum, ek ei nipi ngum. Ngopu, wumb ening pim wumb, ei er ka erim.

¹²Ekii se pou neng, eim nge er se andiŕmin wu engki nga taŕ, orung ok yi ninjing, “Nim wumb ombu kindan, en enim konu orung punगी. Puk kuni simba, kan sik nungii,” pa ninjing. “Ya konu eŕe sinim moŕmun, konu ei kuni sinaŕim mon. Nga wumb konu eŕe mulaŕmin.” ¹³Ba Jiisas ek yi nim, “Enim kuni endi wumb ei ngungii. Kuni endi saŕim min?” Pe eim nge er se andiŕim wumb ombu yi ninjing, “Sin kuni endi sinaŕim. Ba bres angii orung kin omu taŕ, ei mendpiŕ saŕim,” pa ninjing. “Pe sin pei kapŕi pupun, wumb pei ombu nge kuni pei top ermin min?” ¹⁴Wumb pei mulnjung wu ei 5,000 yi pei mulnjung. Jiisas eim nge er se andiŕim wumb kanpi nim, “Enim wumb kuŕou konu eipi eipi wumb 50 miŕ to munde!” pa neng yi enjing. ¹⁵Jiisas nge er se andiŕim wu ombu, eim nim miŕ yi enjing. Erangin kin, wumb pei mani mulnjung. ¹⁶Jiisas eim bres angii orung ei sipi, omu taŕ ei sipi, ei epin konu eŕe kanip, Gos kin prei erim. Erpi, bres engin topu, eim er se andiŕim wu ombu ngum. Nga eim er se endim wumb sik, kuni mok tok wumb pei mulnjung wumb ei ngunjung. ¹⁷Pe kuni ngunjung kuni ei, wumb pei nunjung. Pinang pang kin, kuni orung pei muŕum ei sik gerenj kon engki nga taŕ to piki tunjung.

¹⁸Kunum endi, Jiisas eim mendpiŕ prei er muŕum. Pe eim nge er se andiŕim wumb ei eim kin ouni mulnjung. Muŕangin kin, Jiisas ek nipi, wu ombu kii sim. “Wumb na nii, pa ninmin?” ¹⁹Wu ombu ek ni orung kindik yi ninjing, “Wumb kombur, nim Jon wumb noŕ pendiiŕim wu pa ninmin. Nga wumb kombur, nim wu Elainja pa ninmin. Nga wumb kombur yi ninmin, ‘Gos oŕ ekii se ermba ei, piipi niŕim wu ok kultum, nga konj tonu onum, ninmin,’ ” pa ninjing. ²⁰Pe Jiisas ek nipi, eim er se andiŕim wu ombu ngopu yi nim, “Enim na nii pa ninmin?” Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos kindim wu Krai, mendpiŕ moŕum,” pa nim.

Jiisas Eim Kolpu Nga Ngenj Kumbii Sipi Ermba Nge Nim
(*Masyu 16:20-28, Mak 8:30-9:1*)

²¹Pe Jiisas ek dinga nipi eim nge er se andiim wu ombu ngum, “Enim wumb endeim, endeim kanik, ek ei ni tor kindnerngii, mon!” nipi ngum. ²²Pe eim ek yi nim, “Na Wu Kingam ei, ngenj kumbii kułmbii,” pa nim. Kułmał kałiimin wumb owundu ni, lo ek połmun wumb pei, na kin buł ngungii. Ngok kin, na to kundngii. Kundangin kin, na mei konu eke kunum tekliki pimbii. Pep, nga angip tonu ombii,” pa nim.

²³Jiisas ek nipi, eim nge er se andiim wumb ngum, “Pe wu endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman eke oł kanim kanim ermbii nipi piimba noman ei to mani kindpi, kunum kunum eim ngenj kumbii sipi, kongun dinga erpi, endmba ei yi mił eim ond peri ei kan sipi andpi, na ekii simba,” pa nim. ²⁴“Wu endi eim noman eke er endmba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi na nge noman piipi, eim noman eke to kundmba ni erim, ei eim noman konj punermba; ba eim kunum kunum konj mułmba. ²⁵Pe wu endi eim, kongun owundu erpi, eim mei epi pei simba wu, ei eim noman konj am ba. Pang kin, mei eke epi, ei opu, eim paki tumba mił nenj? Ei kapli enanim. ²⁶Pe wu endi na ek ni tor kindnermba; eim na kin buł ngang piipi, yi ermba wu ei, na Gos kindang na mani op wu kingam moł; na wu ei kin buł ngop piimbii ku. Wu kingam eim nge tiłang owundu kin, eim nge arim Gos kin, Gos nge enjel ka wii ouni ongii kunum ei, eim kin yi ku erngii. ²⁷Na ek keimi nip enim ngond, ‘Wu kombur ya eke angilmin wu ombu, ei kulerngii. Nga molk kin, Gos sinim tep er mołum ei nge noman dinga ei keningii.’”

Jiisas Nge Ngenj Ei Kanim Eipi Mił Pim
(*Masyu 17:1-8, Mak 9:2-8*)

²⁸Jiisas ek ei nipi, mułang kunum angil orung nga tekliki poru neng, eim Piisa, Jon ni Jeims sipi, eim prei ermba nge, komung endi eke tonu punjung. ²⁹Eim prei er mułang kin, eim kumb ningil ei eipi mił kułum. Eim konduk ni kupu kuru mendpił mił tiłang erim. ³⁰Pe wu tał eim kin tor okuł, ek tang mulnjung. Sin ok kupenjpın noł wu tał ei Moses kin Elainja teł kin ek tengnjung. ³¹Wu tał tiłang owundu erim konu tor okuł, Jiisas Jerusalem konu oł endi ermba ei nikił, nga Jiisas mei eke si kindpi ba, ei nikił enjngil. ³²Pe Piisa kin eim angim tał, ningil se andpi erang kin, mani pu pingii pim. Ba yi er mułangin kin, Jiisas nge tiłang owundu ni wu tał tiłang owundu mulnjung konu eke erim. ³³Wu tał Jiisas mondkuł si kindkił punguł enjngil. Pe Piisa ek dinga nipi yi nim, “Wu Owundu, sinim ya mołmun ei ka; sin ngii wii tekliki eke tekmin. Ngii endi nim nge, endi Elainja nge, endi Moses nge,” pa nim. Ba Piisa eim ek ei pii poł tunarpi nim. ³⁴Pe ek ei nipi mułang kin, konu kupu endi

opu, wu kei kin peli erim. Erang kin, kon kupu ei en enim pandi tang kin, mund mong enjing. ³⁵Konu kupu peli erim, konu tuk eġe, ek endi tor om. Ek yi nim, “Ei na kangi, na eim noman ngop moġ. Enim eim nimba ek, ei piingii,” pa nim. ³⁶Ek tor om, ei poru neng kin, kenjing ni Jiisas eim, endeim mendpiġ muġum. Muġang kin, en enim ek tinenjing. Ekii se kunum ei wu kei epi endi kaninmin pa nik, yi ninenjing mon.

Kangi Endi Gui Kis Muġum Ei Er Ka Erim

(Masyu 17:14-18, Mak 9:14-27)

³⁷Kupiiring komung ei si kindik, mani punjung. Puk, kenjing ni wumb tiġap owundu endi andġam eġe ok Jiisas kan sinjing. ³⁸Wumb onjung konu, tuk eġe wu endi om, wu ei wii dinga topu yi nim, “Owundu! Na nim kin prei end, nim na kangiġ ei kenjii. Na kangiġ endeim mendpiġ moġum. ³⁹Gui kis endi, eim ambiġ gii nipi, sikir wii topu yi eġim. Pe gui kis ei, oġ kis eim kin eġim. Erang kin, jipambiġ kuru endi eim gupu eġe tor oġum. Pe gui kis ei ngenj tuk, er kis mondpu, eim tor punaġim,” pa nim. ⁴⁰“Pe nam nim nge, er se andiġim wu ombu kanip nemb, to tor kindngii, nemb puk; ba nim nge er se andiġim wumb ei enjing kapġi enerim mon! ⁴¹Jiisas ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim wu amb pei kunum eġe, enim pii gii dinga ninanmin. En enim noman eġe kun pinaġim. Kunum nimberii na enim kin moġup oġ embin tui ei nge, er kun er muġmbii? Nim kangiġ ei ya tu wa!” ⁴²Pe eim kangiġ ei andpi wang kin, gui kis ni eġim oġ ei erang, kangi ei olkup topu kindang, am pupu bok kis topu pim. Ba Jiisas eim gui kis ei ek dinga ngopu kindpi, kangiġ ei er ka erpi, arim muġum konu ngo orung kindim. ⁴³Wumb pei molk kenjing ni, Gos nge noman dinga eġe oġ ei erang, wumb puku sik enjing. Nga epi pei erim eġe nge, enim embin to piinjing.

Pe Jiisas eim er se andiġim wumb kanpi, ek dinga nipi ngum. ⁴⁴“Enim kom ka sek, molk ek ei piingii. Kunum kinan mon; pe nga wu Gos kindang mani opu wu kingam ei, wu kombur sipik, wumb pei angii eġe ngungii.” ⁴⁵Ba eim er se andiġim wumb, en enim ek nim ek ei, puġe pii poġ tunenjing. Tunarik kin, nga ek ei puġe koi er pim. En enim mund mong tok Jiisas kin ek ei kii se piimin, min mon ni piik mulnjung.

Nii Owundu?

(Masyu 18:1-5, Mak 9:33-37)

⁴⁶Jiisas nge er se andiġim wu ombu, en enim ek miġ enjing. Erik, yi ninjing, “Sinim moġmun, tuk eġe wu nii owundu muġmba?” ⁴⁷Pe Jiisas eim yi piim, en enim noman tukrung yi paġim, ni kenim. Kanpi, eim kangiġ kembis endi tu wum. Kangi ei eim kin tep to engim. ⁴⁸Jiisas eim ek nipi yi nim, “Wumb endi kangiġ ei kanpi nam kangiġ ni piipi paki tumba, ei yi miġ eim na paki tum ku. Pe wu endi na paki tumba, ei Gos

Owundu na kindrim wu ei paki tumba ku. Kangit kembis tuk mołum ei mił wumb endi yi erpi kangit kembis noman pałim mił, yi peng na kongun yi erpi mułmba ei wu owundu mendpił.”

⁴⁹Pe Jon ek ni orung kindpi yi nim, “Owundu, sin kenjpin wu endi nim nge embe ełe nipi gui kis piim wu ei to tor kindrim. Ba eim sinim andinmin konu ełe ekii se onanim. Sin yi nipin kin mon ninjpin.” ⁵⁰Ba Jiisas ek nipi eim ngum, “Enim mon nik yi enerngii mon! Wu endi enim kin ek ka nipi ermbe, ei enim opu orung wu mon!”

⁵¹Gos eim Jiisas sipi, ei tonu nga orung simba, kunum ei mandi erim. Yi erang kin, Jiisas noman dinga kindpi Jerusalem konu ełe ba erim. ⁵²Jiisas eim ba pendpi, wu kombur ok puk, wumb kanik ningii nge, nipi kindim. Pe wu ombu ok puk, Sameriya konu ełe ok tuk puk, eim omba nge er kun er mulnjung. ⁵³Ba wumb konu ełe wumb, en enim ngii konu Jiisas sipngii kis erang piinjing. Nimbił erang, wumb en enim yi mił piinjing; Jiisas Jerusalem konu ełe ba onum ni piinjing. ⁵⁴Pe Jiisas nge, er se andiłim wu tał, Jon kin Jeims teł Sameriya konu ełe wumb oł ei kankił orung onmbuł, ek nikił Jiisas ngunjunguł. “Owundu! Nim er piin mił nenj? Sin ei epin konu ełe dup opu wumb ombu nangłi nimin min?” ⁵⁵Ba Jiisas kan ak topu, wu tał kanpi ek ngum. ⁵⁶Ek ngang kin, nga konu eipi endi punjung.

Wumb Endi Jiisas Kin Ekii Singii

(*Masyu 8:19-22*)

⁵⁷Andłam ełe andik puk, pangin kin, wu endi tor opu ek yi nirim, “Nim pe punjii on konu ei na bii. Nim konu eipi endi punjii konu ei, na bii ku.” ⁵⁸Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Owu simbii ei mei tukpu ełe or pałiłmin. Nga kei ei ngii sałim. Ba mei mani opu wu kingam ei, peng sipi or pimba konu ełe sinałim,” pa nim. “Pe nim na kin kii yi sikin ekii simbii nin, ei ninim pii poł ton min?” ⁵⁹Pe wu endi eipi kanpi, ek dinga nipi ngum, “Nim na ond konu ełe ekii se wa!” nim. Wu ei ek yi nim, “Nim na kapłi pup arnan kułum ei, tukpu top pendip ombii min?” ⁶⁰Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Wumb na noman konj sinanim ei wumb kułii mił mołmun ei kapłi wu ei tukpu tungii; ba nim pukun wumb kankin, Gos sinim tep erpi, mołum mił ei ninjii,” pa nim. ⁶¹Wu endi opu yi nim, “Owundu! Na kapłi, ok pup nam nge wumb tiłap ei, angit sip pendip kin, na nim kin ekii sip ombii min?” ⁶²Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim andłam kun bii ni pupu, nga kan orung kindpi, nga na noman pałim mił er nimba wu ei Gos sinim tep er mołum kongun pałim ei kapłi enermba mon!”

Jiisas Wu Engki Angit Orung Nga Tał Gos Kongun Ełe Kindim

10 ¹Ekii se Owundu eim wu nga engki angit orung nga tał to tonu kind mondpu, eim wu tał tał ni kindang punjung. Ei ekii se eim

omba konu eŧe ok ni kindang punjung. Eim wu ombu puk konu owundu ni, konu wii ni pei nipi kindim. Ekii se eim konu ombu pei andpi ba nge piipi nim. ²Kindpi yi nim, “Kuni pei poŧ top moŧum, ba kongun wu pei mulaŧmin. Yi piik kin, enim kuni arim ei kin prei kunum kunum er muŧangin kin, kuni arim eim kongun wu pei kindang kuni kuŧou tungii nge pungii,” pa nirim. ³“Piinmin! Enim pei! Na enim kung siipsiip waŧ miŧ tuk owu simbii mulnjung konu eŧe kindind. ⁴Enim ku kon min simb su min kon erik se moŧmun ei mendpiŧ sipngii. Enim epi eipi endi sipnerngii. Andŧam eŧe puk wumb kin ‘Wei!’ a ningii; ba enim ek kinan tangk yi erik mulerngii mon!” pa nim. ⁵“Pe enim puk, wumb ngii endi eŧe, nirik punjung kin, ok enim ek yi ningii. ‘Enim ngii eŧe wumb noman emin seng muŧngii!’ ek yi ok ningii,” pa nim. ⁶Pe wu endi eim noman emin peng, ngii eŧe muŧum kin, eim ek noman emin ningii ek ei wu eŧe kin ba, min wumb endi noman yi pim endi mulenjing kin, enim noman emin ningii ek ei; nga en enim kin orung wang kin, ‘Enim kin noman ka pimba; ba wumb ei kin noman ka piinenmba, mon!’ ⁷Pe en enim konu endi tuk puk kongun erangin kin, nga wumb endi enim ngii konu eŧe sipik kuni mok to nungii kuni ei minj. Nga ngii endi puk, endi puk enerngii mon. ⁸Nga enim ngii eŧe minj molk, kuni ni, noŧ ni, nipi epi endi ngungii ei nungii minj. Nimbiŧ erang kongun enmin wumb ei ku kapŧi siŧmin enim ngii eŧe puk yi enerngii mon! ⁹Wumb kombur ening tang, piingii ei er ka erei! Erik yi ningii, ‘Gos sinim kin tep erpi moŧum, kunum ei ya mandi onum,’ pa ningii. ¹⁰Pe enim konu owundu, endi tuk pangin kin, wumb enim sik ngii konu eŧe sipnarik, ninjing kin, enim puk andŧam wer konu owundu eŧe angk, molk, ek yi ningii. ¹¹‘Enim nge kuŧman, sin simb eŧe muŧum, ba nga en enim kin orung kindinmin. Ba enim piik kun erngii, Gos sinim tep er moŧum, omba kunum mandi enim.’ ¹²Na enim kanip nind; kunum poru nimba kunum ei, Sorom konu eŧe oŧ embin tui tonu orum ya konu eŧe tonu onermba. Ba konu eŧe oŧ embin tui owundu mendpiŧ tonu omba.

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tunanmin Ei Kaimb
(*Masyu 11:20-24*)

¹³Enim Korasin ni Beseira konu eŧe wumb piik kun er muŧngii. Pe na jep oŧ yi enim kin enj oŧ ei Sairon konu eŧe kin Taiya konu eŧe ok yi eŧamb kin, wumb ombu molk, kon miŧ epi geltii kend munduk, dup sik eŧe molk sik, pakik andan tok, en enim oŧ kis buŧ ngok, noman to ak tunjung ni wumb, keningii nik yi eŧmin. ¹⁴Gos wumb mok tumba kunum mandi ermba ei, Taiya kin Sairon konu eŧe oŧ embin tui, tonu orum ei kembis. Ba akip oŧ embin tui, enim kin tonu omba ei, owundu tonu omba. Nimbiŧ erang, enim noman ak tunenjing. ¹⁵Pe enim Kapaniyam konu eŧe wumb ei, epin konu eŧe ambilk tonu pungii erngii ei mon! Ba enim dup konu eŧe mani pungii.”

¹⁶Pe Jiisas ek yi nipi, eim nge er se andiim wumb ngum, “Wu endi enim ningii ek ei piipi nim kin, ei na ek piimba. Wu endi enim kin, buł ngopu nim kin, ei na kin buł ngonum ku. Pe wu endi na ek piinarpi; buł ngopu mułmba ei, Owundu na kindang onj ei, eim kin buł ngumba ku,” pa nim.

¹⁷Ekii se wu engki angil orung nga tał, 70 pei orung ok, ka piinjing. Jiisas kanik yi ninjing, “Owundu! Nim embe ełe nemin, gui kis ni ombu, sin ek piik, ekii sik tor punjung,” pa ninjing. ¹⁸Pe Jiisas Seisen eim dinga poru nipi yi nim, “Na mołup kenj ni, Seisen ei epin konu ełe kupu kuru mił, boi ni mani om. Opu, gur gałi owundu nipi kumb kinang erim. ¹⁹Enim piyei! Na enim dinga ngunj. Ngamb kin, enim ka wembii ni epi, enim kin tumbii ni ermba, ei eim piik kanik, enim opu orung wumb ongii ei, enim to mani kindngii. Enim pungii konu ełe epi endi, enim to mani kindnermba mon! ²⁰Ba enim ka piik yi ninerngii, ‘Gui kis enim sin ek ekii sik, tor punmun.’ pa ninerngii mon! Enim Gos kin ka piingii, Gos enim ei epin konu ełe enim embe poł pendim pałim. Nimbił erang enim Gos kingam noł mołmun.”

Jiisas Eim Ka Piipi Arim Gos Ngum

(Masyu 11:25-27, 13:16-17)

²¹Kunum ełe Gos Gui Ka je, Jiisas kin ka piipi ngang kin, Jiisas ka piipi, ek yi nirim, “Gos Owundu! Nim tonu epin ni mani mei ełe owundu mołun. Ei na nim kin ka piind. Nim wumb noman ka pepi, peng pim wumb ei kin, oł ka dinga ei en enim kin koi erkin pendin, ba nga kangil kembis mił noman yi peng mołmun ei kin, oł ei andan tokun en, ei ka ninim noman ka pim mił en.

²²Na arnan eim epi pei na angil ełe pei ngołum. Eim kingam ei wumb endi pii poł tunałmin mon! Arim, eim mendpił, kingam pii poł tołum. Nga arim wumb endi pii poł tunałmin. Kingam mendpił arim piłim. Pe kingam mendpił eim noman ełe Ernjing wumb andan tumba, wumb ei Ernjing piingii.”

²³Jiisas nge er se andiim wumb mendpił eim kin muljung. Molk kin, eim kan ak topu ek nim, “Enim piik kanik enmin oł ei, wumb kombur yi kenjing kin, wumb ei ka piyangin. ²⁴Na enim kanip nind, kumb ok Gos nge oł ekii se ermba oł ei piik niłmin wumb kin, wu King ni, wumb ei ok, enim pe kaninmin oł ei nge kenmin nik mulk. Ba en enim kinerik mon. Enim pe piinmin ek ei piimin ni mulk, ba en enim piinerik.”

Sameriya Wu Endi Eim Wumb Kaimb Sim Ek Poł

²⁵Pe wu endi lo ek piipi elim wu, ei eim yi piim. Nam ek nemb Jiisas nimba mił ei kenmbii nip nirim. “Ek andan wu! Na nimbił oł erip, noman konj sip kunum kunum ka mułmbii?” ²⁶Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Gos lo

ete nipe ek pałim? Nim er gerin mił nenj?” 27Pe eim ek dinga nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei Gos nim nge, nim eim kin noman ka ngunjii ei, ninim noman nge ninim noman tuk, ninim dinga pei eim kin ngunjii. Pe ninim kapłi wumb nii endi ninim piikin, nanim wumb nii ni piimbii ei nanim wumb ende mił na kin mandi pep mołum; yi mił ninim noman kultun mił yi kulkun wumb ei ngunjii.” 28Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Nim ek kun nin, ninim nin mił yi enjii! Erkin nim noman konj kunum kunum ka sikin mulnjii.”

29Ba lo ek piłim wu ei, eim embe ambil ka ermbii ni piim. Piipi kin, nga Jiisas kii sim. Sipi yi nim, “Na wumb nii ni piimbii ei nanim wumb endi mił na kin mandi mołum?” 30Pe Jiisas ek yi mił nipi orung kindim, “Jura wu endi Jerusalem konu ete si kindpi, wulł mani Jeriko konu ete pum ni, wumb waning etmin wumb kombur, eim andłam ete kan sinjing. Wu waning etmin wu ombu ok, eim epi pei sik, eim kepii tok erik pendik, en enim pangin kin, wu pupu kulmba peng pim. 31Pe kunum ete kulmal kalilim wu endi, eim andłam ete wulł mani pum. Pupu, andłam ete pum ni wu pim ei kan si kindpi pum. 32Yi ku, pe nga Liiwai kulmal kalilmin paki tołum wu endi andłam ete tor opu pum. Pupu kin, wu ei kanpi si kindpi, opu orung andłam ete pupu pum ku. 33Ba Sameriya konu ete wu endi andłam ete opu, pupu mer wu ei pim konu ete tor pum. Eim wu ei kanpi, eim mund mong ete kaimb kis piim. 34Pe wu ni eim mandi pupu, kepii mundum konu ei kanpi, kopung kindpi, noł wain kindpi yi erim. Yi erpi sipi, tonu sipi, eim nge kung dongkii ete tonu kindim. Kindpi sipipi, sing ngii ete pendpi, tep ka er mołum. 35Pekił kupiiring, eim ku mong engki sipi, ngii sing ngii tep etim wu ei ngopu yi nim. ‘Nim na wu ei tep ka er mułii! Pe nim epi endi ya wu ei kin ngun kin, na ya orung ombii kunum ei, na nim kum epi top orung kind ngumbii,’ pa nipi eim pum. 36Pe nim er piin mił nenj? Wu tekliki andłam ete andik onjung. Nim wumb nii piinjjii ei ninim wumb endi mił nim kin mandi mułang wumb kis ei ok wu ei tunjung?” 37Lo ek piłim wu ei ek yi nim, “Eim wu ei kan kaimb piipi wu ei, paki tum.” Pe Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim pukun oł yi ku erii!” pa nim.

Jiisas Opu Amb Masa Kin Mariya Tet Kenim

38Pe andik puk, Jiisas pupu konu endi ete tuk pum. Amb endi mułum amb ei, embe Masa. Eim Jiisas sipi eim ngii konu ete sipim. 39Masa ni amb ei eim angim endi mułum amb ei, embe Mariya. Mariya eim Jiisas mułum konu simb ete mandi opu mołpu Owundu ek nim mił piipi mułum. 40Ba Masa eim kongun pei erpi, kuni kełim. Pe eim noman eipi eipi pum. Masa pupu, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nge engnan ei, na wak tang, na mendpił kuni er ka end. Ei nim piinan min; eim kindan opu, na paki tumba,” pa nim. 41Ba Owundu ek nipi orung kindim, “Masa!

Masa! Nim noman eŕe epi kanim kanim piikin nin. ⁴²Ba epi endeim mendpiŕ ka wii ei, pe Mariya epi ka ei, piipi simba enim. Ei wumb endi eim epi ka ei sinermba mon!”

Prei Erngii Oŕ Ei

(Masyu 6:9-13, 7:7-11)

11 ¹Jiisas eim konu orung endi prei er muŕum. Ekii se prei er poru nipi wang, eim nge er se andiŕim wu endi opu yi nim, “Owundu, nim sin prei ermin miŕ ei, andan to!” pa nim. “Ok Jon wumb eim se andiŕim wumb prei erpi eim nge kongun wu ombu andan tum miŕ yi, sin prei ermin miŕ enjii,” pa nim. ²Pe eim ek nipi ngum, “Enim prei enjing kin yi erngii.

‘Sinim Erinjpin, nim embe eŕe kun ka wii mendpiŕ tonu muŕmba.

Nim sin tep er moŕun konu ei tor omba. ³Sin nge kuni nim kunum kunum eŕe sin ngo! ⁴Nim sin oŕ kis enjpin ei kil ngunjii. Nimbiŕ erang, sin yi ku, wumb oŕ kis sin kin erik ei, ninim noman paŕim miŕ, sin kin yi enanmin, ei pei si kindinmin. Nim sin oŕ embin tui endi tonu opu, sin kin erang kin, sin oŕ kis ermin ei kapŕi, nim sin paki to si orung sin kin, sin konu eŕe mandi punenmin.’ ”

⁵Pe eim ek yi nipi ngum, “Enim moŕmun konu tuk eŕe, eim wu angim endi moŕum ei, eim pupu, epin tuk memb, ngii andaring pupu angim ek dinga nipi ngopu yi nim, ‘Engnan, nim bres tekliki na ngui!’ a nim. ⁶‘Na nge wu puŕ endi konu turii andpi om. Na kuni ngumbii sinerang kin; na op nind,’ pa nim. ⁷Angim ngii nirik pim wu ei, ek dinga nipi yi nim. ‘Na angip tonu ombii pinaŕim; ngii ondu paŕim. Na kangiŕ kin or paŕmin. Na angip, nim epi endi sip ngumbii pinaŕim.’ ⁸Kapŕi, ei nimbiŕ oŕ ermbe? Na ek nip enim ngond, ‘Eim na engnan nipi piinarpi, epi endi ngunerim, eim yi piimba; wu ei wii tek tek top moŕum nipi, eim kapŕi angip opu, angim epi sinerang om, ei paki top ngumba.’ ⁹Na enim kanip nind, nim Gos kin kii sin kin nim ngumba sinjii. Enim epi endi kuruk endngii ei, kapŕi keningii. Enim ngii ondu, to seki ningii ei Gos kapŕi aki tumba. ¹⁰Wumb Gos kin prei eŕmin ei epi siŕmin. Wu endi epi kurpu andŕim ei, kan siŕim. Pe wu endi Gos kin mandi moŕpu, ngii ondu to teki teki nimba ei, Gos kapŕi aki topu ngumba. ¹¹Enim moŕmun konu tuk eŕe, wu nii endi eim kingam opu, kii sipi, omu endi ngumbii nimba; ba eim arim ei ka wembii kis endi ngumba min? Ei mon! ¹²Wu endi kingam ei, kei muŕ numbii nimba; ba eim arim ei ka ep min, epi endi ngumba ei numba min? Ei mon ku! ¹³Pe enim wumb kis, ei en enim kingenjping epi ka ngoŕmun. Ei en enim piingii ku. Yi miŕ, enim Ernjing ei epin konu moŕum ei, enim prei erik, Gos Gui Ka simin ningii ei, enim kapŕi ngumba. Ngang kin, Gos sin kin oŕ ka pei erpi ngonum.”

Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Ouni Enim Ninjing
(*Masyu 12:22-30, Mak 3:20-27*)

¹⁴Jiisas wu endi gui kis mułang, ek tingnałim ei, to tor kindim. Gui kis ei pang kin, wu ei ek tangpi yi er mułang kin, wumb kanik, noman embin to piinjing. ¹⁵Ba wumb kombur yi ninjing, “Eim gos kend owundu Biyelsipul nge efe gui dinga kis ombu, to tor kindnim. Ei gui kis nge tep elim wu,” pa ninjing. ¹⁶Pe wumb kombur eim ermba jep oł ei, kenmin nik, oł endi ermin, ninjing. Nik yi ninjing, “Nim jep oł endi ei epin konu efe oł endi erii!” ninjing. ¹⁷Ba Jiisas wumb noman tuk efe eim piim. Piipi kin, eim ek dinga nipi ngum, “Pe wumb mei ende wumb en enim eipi eipi puk, paltik opu ermin nik erngii. Ei en enim konu kunum kinan olt ka sinermba. En enim mei konu kis mułmba. Nga ngii endi eskił topu pupu, ngii endi efe pimba ei ngii endi eskił topu, mani ba ku. ¹⁸Seisen nge tiłap ei ok eipi eipi puk, opu ermin nik erngii ei, kapłi ka mułngii mił nenj? Enim nik na gui kis tor kindind; ei nimbił erang Biyelsipul nge dinga efe gui kis ombu to, tor kindind, ninmin ei na nind. ¹⁹Enim yi ninmin, “Na gui kis to tor kindinj ei Biyelsipul dinga efe to tor kindinj pim kin, kapłi en enim Jura engnjing noł gui kis to tor kindinmin ei kindinmin mił nenj? Yi mił ku en enim ek efe ni peni efe kindpi kos er ngumba. ²⁰Gos angıł efe erang, na gui kis top kindinj pim kin, kapłi Gos sinim kin tep ermba om ni piimin.

²¹Pe wu dinga endi, opu kiłeng ambiłpi, eim ngii efe mułmba ei eim ngii konu ka simba. ²²Ba wu endi eim dinga pupu wang kin, wu ei kin opu erngıł ei, wu ei kapłi, eim wu endi opu kiłeng ni kumb tepii ei kapłi simba. Eim opu ermbii nip piingii ni opu, wu ei topu eim epi sipi, wumb mok to ngopu yi ermba pend piipi omba.

²³Wu endi na kin opu ermba wu ei, na kin wu puł mon! Wu endi na nge kung siipsiip kin, tep er kun enermba, ei eim na kung siipsiip ombu, to eipi eipi kindiłim.”

²⁴“Gui kis wu endi si kindpi pułum ei, pupu mei kep ka sałiłim, konu mołułum. Gui kis ei konu endi kan sinałim kin, yi ni piıłim. ‘Ok nam muls, ngii konu si kindip onj konu ei nga bii,’ ni piıłim. ²⁵Pe pupu ngii efe kurpu kenim ni, ngii ei er kun er sałmin ei sim. ²⁶Ka seng kanpi, pupu gui kis angıł orung nga tał nipi tu wum. Ei eim dinga ei to mani kindik oł kis ełmin. Erik, ngii efe nirik puk mołułmun. Ok wu ei kis aninga mułum, ba pe kis mendpił mołum.”

²⁷Jiisas eim ek ei nim, kunum ei wumb pei mulnjung. Konu tuk efe amb endi mułum. Amb ei ek dinga nipi wii yi mił tum. “Amb ei ok nim mengpi nim am ngurum amb ei eim ka piyanglı.” ²⁸Jiisas ek nipi yi nim, “Ei minj mon, ba wumb Gos kin ek piik ekii sinmin wumb ei kapłi ka piyanglı.”

Wu Kombur Jep Oł Kenmin Nik Wii Tunjung
(*Masyu 12:38-42*)

²⁹Wumb pei ok kułou tangin, Jiisas ek yi nim, “Akip kunum ełe, wu amb pei wumb kis mołmun. En enim kii sik ek nik, jep oł minj kenmin ninmin. Ba na jep oł endi andan tunermbii. Ei Jona nge jep oł mendpił ei andan tumbii. ³⁰Gos kumb ok Jona Ninipe konu ełe pui nipi kindrim, ba Jona Gos ek nirim mił ekii sinerang kin, Gos jep oł endi erpi andan tang, omu owundu eim kirim ełe tuk pupu kunum tekliki pirim. Ei Ninipe konu ełe mołmun wumb keningii nipi enerim mił yi ku wu kingam mołum. Ei eim Gos oł ei ermba ei akip wumb mołmun kunum ełe keningii nipi ermba. ³¹Ekii se Gos eim wumb, mok tumba kunum ei, wumb tep er mułum amb kuin konu mei orundung mułum amb ei tonu opu, wumb oł kis enjing ei ni peni ełe kindpi ermba. Nimbil erang amb kuin mei wer orung mendpił mułum. Pe eim opu King Solomon eim noman ka piim ei piimba nge om. Ba pe wu endi Solomon to mani kindim wu endi ya ełe mołum; ba en enim eim ek piinenjing mon. ³²Ekii se Gos eim, wumb pei mok tumba kunum Ninipe konu ełe mołmun wumb kin, wumb akip kunum ei wumb ouni orung tonu ongii. Ok oł kis ombu nik tor kindngii. Nimbil erang Ninipe konu ełe wumb Jona nirim ek ei piik, noman ak tok. Ba pe ya mołum wu ei Jona ek to mani kindim, ba enim noman ak tunanmin.

Ngenj Ełe Tiłang
(*Masyu 5:15, 6:22-23*)

³³Wumb dup alam kałımin ei sik ngii nirik mandring, peł ełe kindngii ełe mandring kindik pendngii ei mon! Wumb dup kalk tonu peł ełe pendımin, wumb ngii ełe nirik ongii ei, dup tiłang ei kanik ongii. ³⁴Nim ningil, ei ninim ngenj ełe nge tiłang. Pe ninim ningil ka piimba ei ninim ngenj tiłang ka ermba. Pe nim ningil kis mułum kin, nim ngenj pei emii ermba. ³⁵Ei piik en enim, kan kun er mułngii. Mon pim kin tiłang noman tuk sałim ei nga emii ermba. ³⁶Pe ninim noman tiłang pei pim kin, noman ełe emii endi pinermba mon. Ninim noman pei tiłang ermba. Ei dup alam tiłang enim mił yi ninim noman ełe tiłang erpi pimba,” pa nim.

Ek Mon Wu Ni Kułmał Kałımin Wumb Oł Kis Enjing
(*Masyu 23:1-36, Mak 12:38-40*)

³⁷Jiisas ek ei nipi poru neng kin, lo ek piilim wu endi opu, “Jiisas, nam ngii konu wang kuni numbuł,” pa nim. Yi neng kin, Jiisas pupu peł ełe mułum. ³⁸Lo ek piilim wu ei mołpu kenim ni, Jiisas noł was enarpi, kuni ok num. Nang kanpi wu ei, eim noman embın to piim.

³⁹Ba Owundu yi nim, “Enim lo ek piilmin wumb enim kuni nołmun ming torung was er ka ełmin wumb tukrung penj mołum. Yi mił enim

noman tuk eŕe oŕ kis ni, waning epi erngii nge piki top paŕim. ⁴⁰Enim wumb noman pinalim. Gos enim nge ngenj torung erim, ba eim enim ngenj tukrung enerim min? ⁴¹Ba enim noman tuk paŕim oŕ ka epi yi erngii nge wumb kaimb er moŕmun wumb ei paki tungii. Enim yi erangin kin, enim noman tuk ka seng kin, enim wumb paki tungii,” pa nim.

⁴²“Ba enim lo ek piik kin wumb, piik kun er muŕngii. Enim keming ni tem ni epi mok tok engki erik, epi orung endeim sik Gos ngoŕmun. Ba enim wumb noman ngok eŕmin, oŕ ei si kindik, andŕam kun si kindik, Gos kin noman ngunaŕmin. Enim oŕ ei erik, nga oŕ endi si kindnaŕmin mon ku.

⁴³“Enim lo ek piik eŕmin wumb, piik kun er muŕngii. Enim yi miŕ piilmin, sin men ngii eŕe kumb se muŕamin kin, wumb keningii nik eŕmin. Pe kunum endi, wumb kuŕou toŕmun kunum ei, sin onmun nik angil sik, yi erangin wumb eipi, ei sin keningii nik. Enim noman yi piilmin wumb. Yi erngii ei kan kun erik muŕngii. ⁴⁴Enim moŕmun ei yi miŕ, wumb tukpu toŕmun, ba jep oŕ er pendnaŕmin, mei mandring koi er paŕim ei kan kun enarik tonu peŕ eŕe andŕam andilmin, ba mandring mei konu eŕe ka sinaŕim miŕ enim yi moŕmun. Ba wumb kan kun enarik kin, nga wumb ok emin moŕmun miŕ yi ku molk kapŕi enanmin.”

⁴⁵Wu endi lo ek piik nik eŕmin wu ei nge endi ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek mon wu! Nim ek yi nikin, sin kin ek embilin ku,” pa nim. ⁴⁶Pe Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Enim lo ek piilmin wu, enim kan kun er muŕngii. Enim oŕ embin tui er wumb ngoŕmun. Ngangin kin, wumb kongun dinga eŕmin; ba en enim angil endi tuk kindik, wumb ei wurii wii paki tunaŕmin mon! ⁴⁷⁻⁴⁸Enim kan kun erik muŕngii! Ok enim kupenjing noŕ Gos oŕ ekii se ermbe oŕ ei piik niŕmin wu ombu to kundnjung. To konduk kin, tukpu eŕe en enim epi kuk moke ngok pendnjing. Yi enjing ei, en enim kupenjing noŕ enjing oŕ ei en enim noman eŕe kapŕi en enim ni piik enjing. Keimi, nimbiŕ erang enim kupenjing noŕ Gos ek ka ni tor kindilmin wumb to kundnjung? Nga enim tukpu sik epi kuk moke ngok enjing. Oŕ ei ngenj torung oŕ keimi miŕ pim, ba noman tukrung oŕ keimi enenjing, mon! ⁴⁹Yi erangin kin, Gos eim noman ka piim ek ei ok eim nim, ‘Pe na Gos oŕ ekii se ermbii oŕ ei, piip nimba wu kin, Gos ek ka ei si endngii wumb kindamb ongii. Ei wumb kombur konu eipi eipi pangin, embii monduk to kundngii. ⁵⁰Pe kunum eŕe, wumb ei ok Gos oŕ ekii se ermbe ei piik ni tor kindilmin, wumb to kunduk. Akip kunum eŕe en enim oŕ embin tui singii. Ei ok wumb ombu to konduk miŕ ni, pe kunum eŕe erik miŕ singii.

⁵¹Am kumb ok, wu Eipel kultum. Nga mering wu Sekaraiya kultum. Ei Gos ngii kuŕmaŕ kaŕilmin konu kin men ngii konu tuk eŕe kultum. Ei ngenj kumbii singii nim ei, pe moŕmun wumb ei keimi. Na enim kanip nind, enim wumb tiŕap ei pe ngenj kumbii singii.

⁵²“Enim ek ka piik sinjing, ba wumb kombur tuk puk ek ka simin ni enjing, ba en enim singii andlam ei, enim ondu ngunjung ei, enim kapli konu eke tuk punerngii mon!”

⁵³Jiisas ngii eke si kindpi anda pupu pum. Pe lo ek połmun wumb kin, lo ek piik niłmin wumb en enim ek nik, eim ngunjung. Ngok kin, eim gupu eke ek kanim kanim kopur kii sipin, yi nimin nik piik enjing. ⁵⁴Eim ek endi nipi ngumba min, nik kui er mulnjung. Eim Jiisas ek endi nipi nim kin, ek nipin eim kos er ngumun ni piinjing.

Oł Kend Oł Ei Kan Kun Er Kindngii

(Masyu 10:26-27)

12 ¹Wumb pułe mam pei ok kułou tunjung, ba konu wumb pei piki topu pim, wumb endi kombur kembangii pim. Kunum ei Jiisas eim ek ok, nipi eim er se endim wumb ngum. “Enim kan kun er mułngii. Lo ek piik niłmin wumb ei ek kend tok niłmin ei, yiis bres tuk kindiłmin mił.” Jiisas ek ei pułe yi mił nirim, “Lo ek piik niłmin wumb ek kend tok, ek ei wumb eipi ngangin piik kin en enim er kis mondułmun. ²Pe epi pei koi er sałim ei ekii se nga peni eke omba,” pa nim. Epi pei kum topu pałim ei, ekii se nga peni eke wang wumb keningii. ³Yi pałim ei, enim ek koi erik emii peng ninjing kin, ei nga kupiiring eni topu tiłang enim mił ek ei tiłang erpi, peni eke wang kin, wumb piingii. Enim ek aninga ngii nirikring ninjing ek ei, nga tonu ngii tondrung eke angk nik tor kindiłmin mił pimba,” pa nim.

⁴“Enim na wumb puł, na enim kanip yi nind. Wumb enim ngenj ei to kundngii ei mund mong tunerngii! Mon!” pa nim. “Pe nga ekii se wumb ei oł endi nga kapli enerngii mon! ⁵Ba na enim mund mong tungii wu, endeim na enim andan tumbii,” pa nim. Enim wu ei kin mund mong tungii; wu ei wumb to kondułum. Nga ekii se, eim wumb sipi dup konu kis eke kindmba ku. Na enim kanip nind, enim eim kin mund mong tok mułngii.

⁶“Enim piinmin! Kei Winu angil orung ei, ku kundii tał ngok siłmin ei, enim piinmin. Ba Gos kei ei pei kanpi piinim. Nga endeim Gos ourun tunanim mon! ⁷Na ek keimi nind. Gos enim peng enjin tukrung, ei pei gerpi kanpi poru ninim. Enim mund mong tunerngii! Enim kei Winu kembis mił ei, to mani kindinmin. Yi mił ku Gos enim kin pei tep er kanpi mołum.”

⁸“Na enim kanip nind, wumb endi na embe eke ek nipi wumb kumb eke kanpi nimba wumb ei, eim na kin nimba ei wu kingam yi ku nimba. Ei eim Gos enjel kumb eke wu ei embe ambił tonu kindmbii. ⁹Pe wumb endi na kin, wumb ningil eke buł ngopu nim kin, na eim Gos enjel ningil eke eim buł ngumbii ku.

¹⁰“Wumb nii endi wu kingam kin, ek ambiłpi ek kis nimba wu ei, Gos eim oł kis kil ngumba. Ba wumb endi eim yi nipi Gui Ka dinga kongun

owundu erim, ei embe ambił mani kindpi, yi nimba wumb ei Gos kapli ek kis yi mił nimba wu, ei kil ngo si kindnermba mon!

¹¹“Pe wumb enim sik sipik men ngii ełe wu owundu mułngii ningił ełe ni, wumb num mułngii konu ningił ełe sipngii ei, enim mund mong enerngii mon! ‘Pe sin nipe ek ei nimin?’ Nik, yi ni piinerei mon! ¹²Wumb enim kin ek ningii kunum ei mendpił, Gos Gui Ka, enim ningii ek ei, enim ek andan tumba. Nipi ngang kin, enim ningił ek ei mił ningii.”

Ku Ni Epi Ambił Nołum Wu Wulu Pum Ek Ekin

¹³Wumb pei mulnjung konu tuk ełe, wu endi opu Jiisas kanpi, ek nipi ngum, “Ek mon wu! Nim ek nikin na angnan ngunjii. Ngan kin, eim sił erinjpił epi ei pei mok to simbił,” pa nim. ¹⁴Ba Jiisas ek nipi orung kind ngopu yi nim, “Nimbił erang wumb nii na ek kos mił piimbii nik to tonu kindnjing min, nga ełip erinjngił koł epi ełip kin mok top kapıł kapıł erpi ełip ngumbii min ei kapli enanim mon!” ¹⁵Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi wumb ngopu yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Wumb epi pei simba ei nik, kan bun bun kulerngii mon! Pe epi pei simba wumb ei, eim kułmba kunum ei, epi ombu eim paki tunerngii mon!” ¹⁶Pe eim ek ekin endi topu wumb ngopu ek dinga nim, “Wu num endi epi ni ku pei sałım wu ei, eim kuni tełım ei, poł pei topu mołum. ¹⁷Pe wu num ei eim noman ełe piipi, ‘Na nimbił oł endi ermbii?’ ni piim. ‘Na kuni tuk kindmbii ei ngii pei sinałım,’ ni piim. ¹⁸Eim yi nim, ‘Nam ermbii mił nenj?’ ni piim. ‘Na yi ermbii, kuni ngii kembis kembis ombu to kis erpi, kuni ngii owundu konj tekmbii,’ nim. ‘Takip kin, kuni tem ni kuni kanim kanim sip nam ngii ełe tuk kindmbii. Nam kuni pei sałım, kung pei nop mułmbii,’ nipi kin, kor mułum. ¹⁹Mołpu kin, eim ei ek nipi yi nim, ‘Nim kung ngii pei kor molkun, kuni ni epi sałım. Nokun kin, ka ka piikin mulnjii,’ pa nirim. ²⁰Ba Gos ek nipi wu ei ngum, ‘Nim wu kom noman ka pinerang nikin mołun. Nim epin mendpił nim kulnjii. Kułan kin, epi pei ka er sin, ei wumb nii simba?’ ²¹Ei yi mił, wumb en enim epi pei kułou mondułmun wumb ei, Gos kumb ełe ok epi sinerii mił mołmun,” pa nim.

Gos Kin Noman Pii Gii Nimin

(Masyu 6:25-34)

²²Jiisas eim er se andiłım wumb kanpi, ek dinga nim, “Na enim kanip nind, ‘Enim noman konj ełe noman to minj kulerngii mon!’ Enim yi ningii, ‘Sinim kuni nipe kuni numun? Nga enim ngenj ełe piik kin, alap ni epi nipe endi kindmin,’ yi ni piinerngii mon! ²³Noman konj sikin konj mulnjii ei, kuni minj ni piinerngii; nga ngenj ełe alap minj ni piinerngii! ²⁴Enim kei Goi ni kei kanim kanim ei piingii. Enim kei piin min? Kei ei kuni tilałmin, nga kuni kełngii ngii sinałım; nga kuni tu wuk kułou tunałmin; ba Gos eim kei kuni ngołum. Enim wu amb ei kei to mani

kindinmin ei, enim wumb owundu mołmun. ²⁵Pe enim mołmun konu tuk ełe wu endi noman dinga pimba. Ei eim nga nipi, pupu eim noman konj ei kung ngii kopur nga sipi, mułmbii ni pimba, ei kapłi enanim; ba Gos mendpił ei kapłi ermba. ²⁶Pe enim epi kembis endi erngii ei kapłi enerim kin, Gos mendpił kapłi ermba. Nimbil erang enim epi kanim kanim pei noman to piinmin? ²⁷Enim epi kuk ka wii ei piin min? Ei kongun endi enałmin mon. Ei wii tonu onum. Pe enim alap enałmin; ba na enim kanip nind, kumb ok King Solomon, eim alap ka wii kindim. Ba ei ya epi kuk ka wii ei mił alap endi kindnerim mon!” pa nim. ²⁸“Pe kuni tałłmin konu epi ka wii tonu opu mołum ei, pe mołum; ba topuł tok tor kindik dup kełngii. Pe epi wii ei nge Gos kan wiik tołum. Ei enim kan kun erngii. Gos enim tep ermba ku; ba enim wu amb pii gii dinga pinałim. ²⁹Yi piik, enim noman embin to piinerngii. Sin nipe kuni kin noł numun, epi nipe epi simin nik yi piinerngii mon! ³⁰Mei konu orung orung torung mołmun wumb ei, epi pei er simin mił nenj ni piik mołmun; ba enim Ernjing ei epi ei nge singii ni piinim. ³¹Enim Gos enim tep er mołum oł ei, kan kun er mułngii. Pe Gos eim enim epi ombu kapłi ngumba ku.”

Ei Epin Konu Epi Pei Sałim

(Masyu 6:19-21)

³²“Enim wumb tilap kembis kung siipsiip mił ombu, enim mund mong tunerngii. Enim Ernjing Gos ka piipi, eim tep er mołum konu ei, ‘Enim ngumbii mułngii,’ pa nirim, ek ei pałim. ³³En enim epi pei wumb ngangin kin, wumb top tok singii ku ei, wumb wii mułngii wumb ei, paki tok ngungii. Ngangin kin, enim ku nin epi ombu am punermba. Pe ninim kon endi sinjii kon, ei sikirpi kiłip topu numun tunermba; ba kon dinga wii seng kindnjii. Pe enim epi ka wii kanim kanim, epin konu kułou tungii ei am punermba. Konu ełe waning wumb tuk ok waning sinerngii; nga ka pila min, epi kis endi tuk ok epi ombu, nok erik kis mundnerngii mon! Pe enim epi ka wii, ei epin konu kułou tungii, ei am punermba. Epin konu ełe waning wumb tuk onerngii; nga ka pila min, nga epi kis endi tuk onerngii mon. ³⁴Enim nge epi ka konu ełe sałim konu ełe, kunum kunum enim noman tuk konu ełe sałim ku.”

Kongun Wu Ek Er Kun Er Mułngii Ek

³⁵“Enim kan talk, dup alam si kalk, konduk kindik, nipe epi endi erik, en enim er kun erik mułngii. ³⁶Jiisas ek nipi yi nim, “Enim mułngii ei, wu owundu endi omba. Nik kin, wumb en enim or pinarik, er mołmun mił mułngii. Ei yi mił, wu ei eim kuni owundu nok erngii ei, orung omba ei si kindpi kin, opu ngii ondu to teki teki nimba, ei sikir ok aki tungii. ³⁷Wu owundu ei opu kaniłim ni, eim nge kongun wumb or pinałmin

ei, wumb ka piingii. Na enim kanip nind, wu owundu eim alap sipi osii er tałpi, kan tałpi, eim nga kuni er kun er sepi yi nimba. ‘Na nge kongun wumb ok peł ełe molk, kuni owundu nungii nge ngumbii,’ pa nim. ³⁸Pe wu owundu ei epin tuk mii memb omba min, kei kultu kumna tumba kunum ei omba min, eim opu kenmba ni, eim kongun wumb or pinarik omba nik, kui mułngii wumb ei ka piingii,” pa nim. ³⁹“Enim oł ei piinmin! Wu endi eim ngii konu waning wumb ongii ni piipi kin, eim ngii konu tep ka wii er mołum ei, tuk punałmin mon! ⁴⁰Enim yi ku er kun erik mułngii. Wu kingam eim omba kunum ei, enim piik kunum ełe, omba ni piinerngii.”

Kongun Wu Ka Min Kongun Wu Kis Nge Ek Ekin
(*Masyu 24:45-51*)

⁴¹Pe Piisa ek ekin yi nim, “Owundu, nim sin kin ek ekin pei ni ngon min, sin wumb eipi kin ek ouni nin min?” ⁴²Pe Owundu yi nim, “Pe tep enim ei nii tep mołum? Mołpu kin, eim noman ka pałim. Peng kin, eim kongun tep ka mołulum. Mołpu kin, owundu eim wu endi to mundang mołpu, kongun wumb tep er nim min? Nipi kin, wumb kuni kunum simba kunum ei ngopu erangłi nim min? ⁴³Ekii se wu owundu ei orung opu, eim kongun wu ei ok ek nim mił, ei piipi kin, kongun er mołum wu ei eim ka piimba. ⁴⁴Na ek keimi nip enim ngond, wu owundu eim, ‘Epi pei tep er mułii!’ nimba. Neng kin, tep er mułmba. ⁴⁵Ba kongun wu ei eim noman yi piim, ‘Na wu owundu ei sikir orung onermba,’ ni piipi, kongun wumb ei wu amb ni keprii topu kin, eim pupu kuni nopu, noł nopu, wulu pang er andpi mułum. ⁴⁶Pe eim yi er mułum ei, eim wu owundu ei kunum nenj omba nipi kin, kui er mulerim. Pe kunum endi eim pii poł tunarpi mułum. Pe wu owundu opu, eim kongun wu ei keprii topu, wu sipipi wumb wii molk kongun pii poł tunarik mulnjung konu ełe mundum. (Konu ełe wumb pii gii ninenjing wumb).

⁴⁷Kongun wu ei eim wu owundu ełim oł ei piilim; ba eim wu owundu noman ełe kongun kun enarpi mułum. Wu ei wu owundu opu, ek ngopu kin, keprii dinga wii tumba. ⁴⁸Pe kongun wu ei, eim wu owundu kongun ełim oł ei piinarpi kin, oł eipi er mułum kin, wu owundu ei opu, ek ngopu kin keprii aninga er tumba pałim. Wumb endi epi pei ngang sim pim kin, wumb ei epi yi ku erpi kin nga pei ngo orung kindmba. Nga wumb endi ek ka min, kongun ka ni, epi pei kanim kanim ngum ei, wumb kin kongun oł yi mił ku erpi ngo orung kindmba.

Jiisas Eim Wumb Tiłap Mok Tumba Wu
(*Masyu 10:34-36*)

⁴⁹“Na op dup owundu kindamb, mei ełe opu dup numba. Nam noman dinga ni piip, nam dup ei sikir numba. ⁵⁰Na noł endeim pimbii ei yi mił,

na kin oł embin tui owundu endi tonu onum. Onum oł ei na kin sikirip poru nimba. Nip moł; ba sikirpi poru ninerang kin, nanim noman embin enim. ⁵¹Pe enim piinmin! Na op enim opu erik erngii oł ei (opu ond wu mił op) mon nimbii onj min? Mon. Na enim kanip nind, “Na op wumb tiłap ende en enim opu erngii, nge onj. ⁵²Akip ni, nga ekii se, wu amb kangil kombur ngii ende mułngii wumb ei, ok eipi eipi puk, tiłap tał er mułngii. Pe tiłap endi, opu orung erpi tiłap tał ngumba. Ngang kin, nga tiłap tał opu orung er eim kin ngunguł. ⁵³Yi er puk kin, kangi ei arim kin opu ermba ku. Nga arim kingam kin opu ermba ku. Nga amb mam eim ambilam kin opu ermba; nga ambilam eim mam kin opu ermba ku. Pe amb mam eim kingam ambim ei kin opu orung erang; nga kingam ambim ei kingam mam kin opu orung erang kin yi erngii.”

Epi Nipe Tonu Omba Ei Piłmin Oł Ei

(Masyu 16:2-3)

⁵⁴Pe eim ek dinga nipi wumb ngopu nim, “Enim konu eni tonu opu, mani pupu, enim konu ei kon kupu endi tonu onum ei kaninmin. Kanik kin, enim yi ninmin, ‘A konu kumb tumba.’ Enim yi niłmin oł ei keimi, konu kumb tołum. ⁵⁵Pe enim mułangin kin, konu pop owundu endi mer ełe tołum kunum ei, enim yi niłmin, ‘A konu eni owundu pimba,’ pa niłmin. Yi niłmin, oł ei keimi tonu ołum. ⁵⁶Enim ek kend wumb! Enim kupu kin mei ełe oł ermba ei kan poru niłmin. Ba nimbił erang, enim Gos oł kombur pe tonu onum, nga tonu omba ei, kan kun enanmin?

Pe Nim Giyeng Ni Molkun Wumb Nim Kin Kos Ningii Ei Er Kun Enjii.

(Masyu 5:25-26)

⁵⁷Nimbił erang enim oł ei ek nik kun kind piinarik, oł kun niłmin?
⁵⁸Kunum endi nim wu endi nim kin kos er ngumba wu ei kin, tep to punjii. Ei andłam ełe pukuł, wu ei kin ek ni ka enjii. Mon pim kin, wu ei nim sipi, kos piłim wu endi angil ełe ngang kin, kos piłim wu ei nim sipi opu ond wumb angil ełe ngang, opu ond wumb nim sipik, kan ngii ełe kindngii. ⁵⁹Na enim kanip nind, nim kan ngii ełe sikir tor onenjii mon! Ok ninim kom se piikin, ku epi owundu endi min, ku kembis pei ei ngo orung kind poru ninjii,” pa nim.

Wumb Endi Gos Kin Noman Ak Tunermba Ei Eim Am Ba

13 ¹Kunum ełe, wumb kombur mołangin kin, enim nik Jiisas ngunjung. Galilii wumb kombur mołangin kin, Pailos eim kułmał kelnjing wumb ei, topu miyem sipi nga kułmał kelnjing, kung miyem ei sip endi kindim. ²Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, “Galilii wumb ei er molk, Galilii wumb kombur to mani kindinmin, ni piik ninmin min? Pe Galilii wumb tiłap ei oł kis elmin, wumb ni piik ninmin min? Ełe nge

kapli wumb ei ol embin tui sinjing min? ³Na enim kanip nind. Ei mon! Ba enim yi ku, noman ak tunenjing kin, enim pei yi mił ku kolk am puk poru ningii. ⁴Kumb ok kunum Sailom ngii olt endi eskił topu mani pupu wumb engki nga kapił kapli pei to kundum. Wumb ei ol kis erik ol ei, wumb eipi Jerusalem konu mołmun wumb ol kis ei to mani kindim ni piik ninmin min? ⁵Ei mon ku! Na enim kanip nind, ‘Enim noman to ak tunenjing kin, enim yi mił ku kolk am puk poru ningii,’ pa nind.

Ond Pik Mong Tunanim Ei Nge Ek Ekin

⁶Pe eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Wu endi eim ond pik tuk kuni wain pin tałim. Ba ekii se opu, ond pik ei mong tonum min? Op, mong tang numbii ni piipi opu kin, kenim ni mon pim. ⁷Mon peng kin, ek nipi eim kongun wu ngum, “Nim piin! Kung ngii tekliki mołup op kin, ond pik mong numbii ni onj, ba mong tunerim. Pałim, ei nim kołmung to kindii! Nimbił erang ond ei mei noł wii nonum?” pa nim. ⁸Kuni mong nge kongun elim wu ei ek nipi orung kindpi yi nim. “Wu owundu! Nim kapli nen, kung ngii endeim minj nga mułmba min? Mułang kin, na mer ond puł ełe mei akip kung kou enj tu wup, kindip kin, yi ermbii,” pa nim. ⁹“Yi erpi pindamb kin, nga kung ngii endi ełe kapli mong tumba. Yi eramb kin, mong tunerim kin, nga kołmung tui nen kin, to si kindmbii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Amb Endi Er Ka Erim

¹⁰Kor kunum endi Jiisas Gos ek ka nipi wumb ngum. Ei men ngii endi ełe mołpu ek nipi ngum. ¹¹Kunum ełe amb endi mułum, amb ei gui kis endi mułum. Gui kis ei, amb ei ening ngang kin, kung ngii engki nga kapił kapli pei o pum. Gui kis ei erang kin, amb ei ening kan sipi pim ei eim buł engin tang kin, kun ba pinerim mon. ¹²Pe Jiisas amb ei kanpi yi nim, “Nim ya wa!” Amb ni wang kin, Jiisas ek yi nim, “Na nim ening ei er ka er poru nind,” pa nim. ¹³Amb ei wang kin, Jiisas angil sipi, amb ei embiłim. Embiłang kin, amb ni sikir kun engim. Angpi kin, Gos embe ambił tonu kindim. ¹⁴Ba men ngii ełe tep mołułum wu ei, Jiisas amb ei kor kunum er ka erim ei, mon nipi, Jiisas kin popuł sim. Sipi kin, ek dinga nipi wumb pei ngopu yi nim, “Kongun ermin kunum ei kongun minj ermin. Kunum angil orung nga endeim ełe kongun ermin. Enim ei ngenj er ka ermba ni pingii wumb ei, kongun kunum wangin kin, er ka ermba. Enim ełe nge piik kin, kor kunum wumb yi nge, ya ełe tu wunerei!” pa nim. ¹⁵Pe Owundu ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb kanik ek kend nik pendik, nga puk ol eipi eipi ełmin wu, kor kunum enim kung kou ni, kung dongkii ni konu kuni ngo pendilmin konu ei kan posik sipik, noł ngok, nga tu wuk, yi ełmin ol ei piinarkin nin min? ¹⁶Ba amb ei, Eiparam nge tiłap ambiłam, Seisen ambił gii nipi

mułang kin, kung ngii engki nga kapił kapti pei opu pum. Ei akip kor kunum ei na eim kan mił pe mułum ei, pilngan to kindind,” pa nim. ¹⁷Eim ek yi neng kin, opu orung enjing wumb ei singambił sinjing. Pe wumb pei eim erim oł ka ei kanik ka wii piinjing.

Ek Ekin Kombur Jiisas Wumb Ngum
(*Masyu 13:31-32, Mak 4:30-32*)

¹⁸Jiisas ek ekin nga topu yi nipi ngum, “Na nipe epi endi su sip kin, nga Gos wumb tep enim ei tonu ok pei mołmun ei nip ngumbii? ¹⁹Ei yi mił, kuni emb kembis wii endi sinim embe ‘maser,’ pa ninmin. Wu endi kuni emb maser ei sipi kin eim kuni tałim konu ełe tałpi pendim. Pe kuni maser ei ekii se ond mił tonu om. Ond ei engim konu kei ok mołmun.”

²⁰Ek ekin nipi nga nim, “Na Gos wumb konu orung orung wumb pei tep er mołum oł ei, na epi nipe endi mił su sep nimbii? ²¹Ei yiis bres tuk kindiłmin mił, amb endi bres plawa ming owundu endi sipipi, yiis kin endi kindim ei, ekii se bres plawa ei oupu tonu om. Ei yiis ninmin epi ei konu orung orung pang kin, yi ełim.

Ngii Ondu Kembis
(*Masyu 7:13-14,21-23*)

²²Jiisas eim pupu, konu owundu ni konu kembis kombur sim konu tor pum. Pup andpi kin, Gos ek emb topu, wumb ngopu yi erim. Erpi kin, eim Jerusalem konu ełe ba nge pum. ²³⁻²⁴Pang kin, wu endi opu yi nim, “Owundu, Gos wumb endeim, endeim ni sipi orung simba min?” Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Enim embił dinga kindik, kongun dinga erik, ngii ondu kembis wii ełe tuk pungii. Ei yi mił enim kan kun er mułngii nge Gos erim. Na ek nip enim ngond, ei nimbil erang wumb pei ngii ondu kembis wii nirik bin nik erngii; ba kapti enermba mon! ²⁵Ekii se ngii arim ei opu kin, ngii ondu ngumba. Ngang kin, enim ok andaring ok, molk yi ningii. ‘Owundu, ngii ondu aki to!’ yi ningii. Pe eim ek yi nipi ngumba, ‘Enim jiki wumb, na piinand.’ ²⁶Nga enim yi ningii, ‘Sin nim kin ende mołpun, kuni nopun, noł nopun, nim andłam ełe andpin, ek emb topun, sin konu owundu ngołan,’ pa ningii. ²⁷Ba eim ek yi nipi enim ngumba, ‘Enim jiki wumb, na enim piinand. Enim oł kis ełmin wumb, na moł konu kunerei!’ ²⁸Ba enim molk ke ningii ni, Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ni, Gos ek ka ni tor kindiłim wumb pei Gos konu sinim tep enim konu ełe, tuk mułngii ei keningii. Ba en enim mon, si kindik torung mułngii. Molk kin, en enim gupu mong kongk kin ke nik mułngii. ²⁹Pe wumb konu eni tonu onum konu wumb ni, eni mani punum konu wumb ei ni, ei orung wumb ni, mer mani orung wumb ni, wumb ei tonu ok, Gos sinim kin tep er mołum konu peł ełe, kuni owundu nok er mułngii. ³⁰Keimi! Pe wumb kombur en enim ekii se omun ni erngii wumb ei, nga

ok kumb se pungii. Wumb kombur pe o kumb se bin ni erngii wumb ei, am ekii se mendpił ongii.

Jiisas Jerusalem Konu Ełe Kanpi Kin Ke Nim.

(Masyu 23:37-39)

³¹Kunum ełe mendpił lo ek piik niłmin wumb kombur ok, ek yi ninjing, “Nim konu ełe si kindkin, konu eipi endi ełe pui! King Eros nim tumba enim,” pa ninjing. ³²Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim eim kanik ek ningii, ‘Piimin! Akip min, topuł endi, gui kis ei na to tor kindip, ening pimba wumb ei, er ka erip, ermbii. Toi na kongun poru nimba. ³³Ei yi mił, pe min, topuł min, tał kunum na andip kongun ermbii. Ei nimbił erang wumb, wu endi Gos oł ekii se ermba oł, ei piik niłmin wu, endi to kundngii ei, Jerusalem konu tu wuk minj, to kundngii.

³⁴“O Jerusalem konu ełe wumb! Jerusalem konu ełe wumb! Enim wumb Gos nge ek keimi nik oł ekii se ermba oł ei piik nik ełmin wumb, ei enim to kundmun. Gos kindiłim wumb ei ku tok yi ełmin. Kunum kunum na enim kei kultu mam wał ombu sipi eim kong mandring kindiłim mił, na enim yi ermbii; ba en enim mon niłmin. ³⁵Piinmin! Gos enim konu owundu si kindpi, enim to anda kindim poru nim. Na enim kanip nind, ekii se na enim kinarik, ek yi ningii, ‘Wu endi Gos owundu nge embe ełe om wu ei, eim embe ambił tonu kindamin,’ ningii ei, enim na kinerngii mon.”

Jiisas Wu Ngenj Owum Wu Endi Er Ka Erim

14 ¹Kor kunum endi, Jiisas pupu lo ek ekii sik ełmin wumb nge wu num endi ngii konu kuni num ni, Jiisas eim ermba oł ei kanik kui erik mulnjung. ²Wu endi simb ni angil ngenj ombu pei oupu mułum wu ni, Jiisas mułum konu ełe mandi opu mułum. ³Jiisas wu ei kanpi kin, ek nipi, wu lo ek piłmin wu kin lo ek ekii sik ełmin wumb kin wu ombu kii sim, “Sinim lo ek kapłi ninim ni, kor kunum wu ei endi ening pimba er ka ermin min mon?” ⁴Ba en enim ek tinarik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas wu ni sipi, er ka er kindang pum. ⁵Pe ek nipi yi nim, “Enim mołmun konu ełe wu nii endi eim kingam endeim mułmba min; wu endi eim kung kou ni endi pupu kin noł tukpu ełe mani pupu pimba ei, kor kunum kapłi sikir sipi kin, tonu simba min mon?” ⁶Pe wumb en enim eim nim ek ei ni orung kindnenjing.

Wumb En Enim Nge Embe Ei Ambil Mani Kindngii

⁷Jiisas mołpu kenim ni, wumb kuni owundu ngungii onjung. Wumb ei pe kumb se ełe konu ka wii mułmun ni piinjing, yi kanpi Jiisas eim ek ekin endi nipi, yi nim. ⁸“Wu nii eim amb simba pendpi nim kunum ełe; ‘Oi!’ nimba. Ei nim pukun peł kumb ełe mulenjii. Mułang kin, wu

owundu endi wii tangin kin, opu peɫ kumb eɫe muɫang, nim enjii miɫ nenj? ⁹Nim ‘Oi!’ nin wu ni, opu yi nim, ‘Nim peɫ kumb eɫe sim peɫ ei, ya wu ei ngui!’ nimba. Yi neng kin, nim singambiɫ owundu peng kin, pukun buɫ morung peɫ eɫe mulnjii,” pa yi nim. ¹⁰“Ba wu endi nim wii topu, kuni numbuɫ oi nikin, nim pukun, buɫ morung peɫ eɫe mulnjii. Wu endi wii topu opu nim kanpi yi nimba, ‘A— na wu puɫ, nim ya peɫ tonu eɫe muɫii!’ nimba. Yi neng kin, nim embe tonu pang kin, wumb pei ningiɫ eɫe kuni ende nunjii,” pa nim. ¹¹“Ei yi miɫ, wu endi eim embe ambiɫ tonu kindmba wu ei, wu eipi endi wu ei nga to mani kindmba ku; ba wu endi eim embe to mani kindmba wu ei, wu eipi endi eim embe ambiɫ tonu kindmba.”

¹²Pe wu ei kanpi kuni owundu ngumbii oi nirim wu ei, ek yi nim, “Nim kuni owundu endi en kin, angnim noɫ ni, wu puɫ ni, ninim tiɫap ende wumb min, konu ende wumb ku pei simba wumb ei min, pei kan ninenjii! Yi en kin, ekii se wumb ei nim wii tangin kin, nim pan kuni nunjii kuni ei, nga ngo orung kindngii!” pa nim. ¹³“Mon! Pe nim kuni owundu endi en kin, pukun wumb epi sinerang kaimb wii moɫmun wumb ni, wumb ningiɫ kis muɫum wumb ni, wumb simb angɫ kis muɫum wumb ni, wumb ening peng pimba wumb ei nge ninjii!” pa yi nim. ¹⁴“Pe wumb ombu nge nim kuni owundu ngunjii wumb ei, nga ngo orung kindnerngii! Nimbiɫ erang ei ninim ekii se Gos epi ei ngo orung kindmba kunum ei, wumb kun ka molk wumb ei, nga angk, tonu konj ongii kunum ei, Gos nim epi ka ngumba.”

Kuni Owundu Nonmun Ei Nge Ek Ekin

(Masyu 22:1-10)

¹⁵Pe tuk eɫe wu endi en enim kuni endi no mulnjung wu ei moɫpu, piim ni, Jiisas ek nim ek ei piipi, ek yi miɫ ngum, “Wu endi Gos sinim tep er kanpi moɫum konu eɫe, wu endi kuni konu eɫe nopu muɫmba wu ei, ka piyangli!” nim. ¹⁶Jiisas wu ei ek nipi ngum, “Wu endi eim kuni owundu endi er sepi kin, wumb pei tung kindim wumb ei, kuni owundu eɫe ngungii ongii. ¹⁷Pe kuni nungii kunum ei, eim kuni er kun er sepi kin, eim kongun wumb kindang, puk ok, eim kan nirim wumb ei wangin kin, ‘Kuni er kun er sep moɫ,’ nirim. Neng kin, eim kongun wumb puk, ‘Kuni er kun er sim, enim wei!’ pa nik. ¹⁸Ba eim ek kanpi nirim wumb ei, pei ek yi minj ku nik, ‘Sin omun pinaɫim ku,’ nik. Wumb endeim opu yi nirim. ‘Na aka pin konj endi top enj ei, pup kenmbii paɫim. Na ombii pinaɫim, ei kapɫi min?’ pa nim. ¹⁹Nga wu endi ek yi nirim, ‘Na kung kou kongun erngii nge kung engki top er sinj. Na kung kou kongun erngii kanip bii. Na kapɫi bii pinaɫim mon!’ nirim. ²⁰Pe nga wu endi eipi ek yi nirim, ‘Na pe minj amb konj sinj kin, na kapɫi bii pinaɫim,’ pa nirim. ²¹Pe kongun wu ni orung pupu, eim wu owundu ni kanpi nirim. Pe ngii arim ni, popuɫ sipi yi nirim. ‘Nim sikir pukun, konu andɫam owundu ni, kembis ni, pei pukun, wumb epi sinerang

muŋgii wumb ni, simb kis muŋmba wumb min, ningiŋ tumbun wumb ni, wumb simb angii kiŋip to pum wumb min, wii to sikin, ya na ngii eŋe nirik tu wunjii pui!’ ni kindim. ²²Pe ekii se kongun wu ni, orung opu yi nirim, ‘Wu owundu, nim nin ek ei na piip enj; ba ond peŋ kopur wii simba paŋim,’ pa nim. ²³Nga wu owundu ek dinga nipi kin, eim kongun wu ngum. ‘Nim pukun, andŋam owundu nim konu owundu eŋe tuk moŋmun wumb ei, se kuŋou to kinan kapŋi erim kin, nga konu owundu taring wumb taŋip epi ni, wumb moŋmun ei ni, tu wunjii ku! Na ngii eŋe wumb piki tumba,’ pa nipi, kindang pum. ²⁴‘Na nim kanip nind; wumb kumb se kuni owundu nungii pa nir wumb ei, na kuni owundu eŋe, kapŋi nunerngii mon!’ pa nim.”

Wumb En Enim Ok Noman To Piik Jiisas Kin Ekii Singii
(*Masyu 10:37-38*)

²⁵Wumb tiŋap owundu Jiisas pum konu eŋe ekii se punjung. Jiisas kan ak to yi nim. ²⁶“Noŋ ei wakin to si kindnarpi, nga eim noman eŋe oŋ kanim kanim ermbii. Nip, piimba noman ei top mani kindnerim kin, op nanim kongun wu mendpiŋ mulermba mon. ²⁷Wu endi eim na kin noman to piipi kin, eim ngenj kumbii sinarpi, kongun dinga enarpi, eim nge ond peri kon sinarpi yi ermba wu ei, na kin ekii se omba ei, na nge kongun wu mulermba mon! ²⁸Nimbiŋ erang enim moŋmun konu eŋe wu endi ngii olt takpi ei, tonu bii ni piimba wu ei, eim moŋpu kin, ngii ei ku nimberii ba ei piipi kin, ermba wu ei, ngii kapŋi tekmba min mon? ²⁹Ok eim yi ni piinarpi kin, mei eŋe ku simin er poru nipi kin, ngii tekmba miŋ pinerim. Wumb pei wu ei kanik kin, ek kulnjung. ³⁰Pe wumb kanik yi niŋmin, “A— wu ei ngii puŋgun mond, ba eim tekim ni, ngii ei takpi poru ninerim mon!” pa ninjing. ³¹Pe kang endi eim pupu kin, king endi kin opu ermbii niŋim ei, eim moŋpu kin, kom sipi piipi kin, kun er pendpi, king ei opu wumb 10,000 pei mendpiŋ moŋmun, (kar angii orung miŋ) ni piipi, eim opu wu 20,000 pei nga mendpiŋ moŋmun (kar engki miŋ) ni seng kin, eim kin ouni puŋmun. Pupu kin, eim kom se piipi kin, wu king endi ei topu kindmbii min mon, ni piim. ³²Pe king endi eim opu wu kaniŋim kapŋi enaŋim kin, wu king endi opu wumb sipi, opu konu turii miŋ moŋuŋum konu ek ni kindpi, ‘Opu enerambiŋ,’ ek ni ka erambiŋ nipi yi niŋim. ³³Ei yi miŋ ku, enim moŋmun konu eŋe, wu endi eim epi pei buŋ ngunarpi muŋum kin, wu ei na nge kongun wu mon.”

³⁴“Wu endi eim noman eŋe epi kanim kanim pei buŋ ngopu, na kin ekii simba. Nga noman to orung kindpi piim kin, ei eim ep kusa kis muŋang kin, kongun endi pinerang si kindinmin miŋ eim yi moŋum. Ep kusa ei epi ka; ba ep kusa singin ei pinarpi nim kin, sinim er ka ermin miŋ nenj? ³⁵Ep kusa ei nge sinim aka pin eŋe kindnermin. Nga ep kusa ei nge kung kou enj kin endi kindnermin ku. Ep kusa ei wii si kindmin. Wumb endi eim kom pim kin, ek ei piyangŋi!” pa nim.

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin Top Nim
(*Masyu 18:12-14*)

15 ¹Oł kis ełmin wumb kin, wumb ku takis siłmin wumb kin, ok Jiisas nim ek piinjing. ²Lo ek piik ekii siłmin wumb kin, lo ek połumun wumb, en enim yi ninjing, “Wu ei wumb oł kis ełmin wumb kin, kuni ende nonum,” nik ek kis ninjing. ³Yi ninjing kin, Jiisas eim ek ekin topu nipi wumb ngum.

⁴“Enim mołmun konu ełe wu endi, kung siipsiip 100 pei mułum wu ei, kung siipsiip endeim am ba; ba ei eim kung siipsiip 99 pei wii mondpu, si kindpi pupu kin, kung siipsiip endeim kurmba wu ei, eim kung siipsiip endeim am pum ei, kur kan sipi minj omba. ⁵Eim kurpu andpi kan sipi kin, tu wupu, eim pepił ełe pendpi tu wum. Tu wupu kin, eim ka piipi mołum. ⁶Sipi tu wupu kin, eim nge puł wumb ni, wumb ngii mandi mołmun wumb ei, wii tang kułou tunjung. Tangin kin, ek nipi ngum, ‘Enim na kin ouni ka piingii! Na kung siipsiip endi am pum; ba nga kur kan sip tu wunj!’ ⁷Na enim kanip nind; yi mił ku, tonu epin konu ełe wumb 99 pei ka mołmun wumb ei, nga noman ak tunerngii ka piingii. Ba oł kis erpi ełim wu endi, eim noman ak tumba ei, tonu epin wumb ka wii owundu piingii,” pa nim. Pe nga ek ekin yi mił nim.”

Kom Ku Amb Pum Ek Ekin

⁸Pe amb endi eim ku engki se mułmba ei, kom ku endi am ba. Kapłi ei eim dup alam kał pingii, nirikring brum erpi, kur mołpu kin, kan sim. ⁹Amb ei eim ku kan sipi kin, eim wumb puł ni, ngii mandi mołmun wumb ei, wii top wangin kin, kułou tunjung. Tangin kin, eim ek nipi wumb ngum. ‘Enim na kin ka piik ngungii; nimbił erang na ku ni kan sinj.’ ¹⁰Na enim kanip nind yi mił, ‘Epin konu ełe Gos nge enjel pei, wu endi eim oł kis er andiłim wu ei, noman ak topu wang kin, enjel wu ei onum wu ei kin ka nik ka ka piłmin.’ ”

Kangi Endi Arim Si Kindpi Pum Ek Ekin

¹¹Jiisas ek ekin nga yi nim, “Wu endi eim kingam tał mołmbuł. ¹²Pe eim kingam ekii ni, arim kanpi yi nim; ‘Wusa, nim sił epi mok tokun sił ngan kin, na nge epi mił pe simbił,’ pa nim. Pe erinjngił epi ombu mok topu, kingam tał ngum. ¹³Pe kunum kinan enerang kin, kangi ekii ni eim epi pei sipi kin, konu turii eipi pupu mułum. Mołpu kin, eim ku ni, epi pei sipipi, oł kis erpi, wumb ngopu yi ełim. ¹⁴Eim epi sipipi, wumb ngopu, yi erpi pang kin, ku poru nim. Neng kin, kumb kuni owundu simba kunum mandi erim. Pe eim epi endi sinerim mon. ¹⁵Sinerang kin, eim pupu konu ełe wu endi kin kongun eririm. Wu ei eim kindang, pupu kin, kung es tum. ¹⁶Wu ei kung eim aka kis ngum. Ngang kin, aka

kis ei eim kirim eŕe numbii, ni piim. Pe wumb endi eim kin epi endi ngunenjing mon. ¹⁷Pe eim moŕpu piim ni, ‘Na ernan nge kongun wumb ei, kuni pei seng nok er moŕlumun; ba na kuni je kuŕmbii end,’ ni piim. ¹⁸Piipi kin, yi nim, ‘Nam ernan kin bii,’ pa nim. Pup kin, eim kanip nimbii, ‘Wusa, na nim kin, Gos kin oŕ kis enj,’ pa nim. ¹⁹⁻²⁰‘Akip na wu ka endi miŕ onenj; na nim nge kangil pa ninenjii mon; ba na nim kin kongun wu miŕ muŕmbii,’” pa nim. Pe eim angpi kin, eim arim kin pum.

Ba eim pupu kin, konu turii eŕe muŕum. Muŕang kin, arim eim kenim. Kanpi kin, eim kingam kaimb sipi piim. Eim kaimb kis piipi kin, eim sikir pupu, eim kingam wunj kangilpi, gupu to num. ²¹Pe kangi ni eim arim kanpi yi nim, ‘Na wu ka mon; nim na kangil pa yi ninerii mon! Na nim kin, Gos kin, na oŕ kis enj,’ pa nim. ²²Pe arim ni, kongun wumb kanpi yi nim, ‘Enim puk kin, konduk olt ka wii ni sikir tu wuk kin, kangi ei talk kindei! Kindik kin, eim simb su kindik kin angil dong eim angil eŕe kindik, yi eriei!’ pa nim. ²³‘Puk kin, kung kou waŕ ka wii endi kanik kin to tu wangin kin, sinim kuni nopun, ka piyamin! Nimbiŕ erang sinim eim onum nipin, ka piimin. ²⁴Nimbiŕ erang, na kangi ei koltum ni piinjing; ba nga konj moŕpu kin nga orung onum. Eim am mendpiŕ pum; ba nga orung onum,’ nik ka piinjing.

²⁵Pe eim kingam kumna ei aka pin eŕe muŕum. Ekii se opu kin, ngii orung eŕe muŕum. Moŕpu piim ni, golang nik, ek ka nik, non enjing, eim piim. ²⁶Pe kongun wu endi wii topu kin, kii sipi yi nim. ‘Ei nimbiŕ oŕ enmin?’ ²⁷Wu ei ek yi nim, ‘Nim nge angnim ni orung om. Wang kin, nim arnim kung kou waŕ ka wii endi to koipi kin, kingam om konu ka piipi kuim. Nimbiŕ erang, eim kingam kuŕum ni piim; ba nga orung wang kin, eim noman ka piipi enim.’ ²⁸Ba eim kingam kumna ni popuŕ sipi, nirik punerim. Punerang kin, arim anda opu, ek ka kombur nipi ngum. ²⁹Kingam ek nipi arim ngopu yi nim, ‘Kung ngii kinan na nim kin kongun wii minj er moŕ. Na nim nitin ek ei endi to kindnaŕ mon; ba nim kung meme waŕ ni, endi na ngonan. Ngan kin na sip nam wu puŕ ombu ouni kin, kuni nok, ka piik, yi eranmin mon!’ pa nim. ³⁰‘Ba nim kinganim ei, nim ngurun epi no poru nipi kin, oŕ kis erpi, andŕam amb kan andpi kin, nga orung wang kin, nin kung kou waŕ ka wii ei to koin,’ pa nim. ³¹Pe arim ek nipi eim ngum; ‘Kangi! Kunum kunum nim na kin molkun, na epi ombu pei nim tep er moŕlumun. ³²Ba pe sinim ka piipin kin, noman ka simba. Nimbiŕ erang, ninim angnim koltum ni piinpin; ba konj moŕpu kin, nga orung onum. Eim am pum; ba sinim si orung sinmin,’ pa nim.”

Ek Ekin Topu Kongun Tep Er Moŕlumun Wu Ei Wu Kis

16 ¹Jiisas ek nipi, eim er se andilim wumb ngum. Ngopu kin, yi nim, ‘Wu endi ku pei saŕilim wu ei eim nge kongun wumb, eim

epi pei wu endi tep monduŕum. Nga wumb kombur ok, wu num ei kanik kin, ek kis nik yi ninjing. ‘Nim tep mundun wu ei, nim epi pei wii si kindin,’ pa ninjing. ²Pe eim tep kongun wu ni, wii tang kin om. ‘Nimbiŕ erang nim oŕ ei eran kin na ek ei piind? Nim pukun kin, na epi pei nim kin saŕim miŕ ei nen piimbii,’ pa nim. ‘Nim nga na epi pei ni, na kongun wumb tep enenjii mon,’ pa nim. ³Pe kongun tep er muŕum wu ni yi piim, ‘Na nimbiŕ oŕ ermbii? Wu owundu, na kongun wumb tep muls kongun ei, na tor kindmba ninim; na pup kin, mei akip ermbii ei, na dinga pinaŕim. Nga wumb kuni kenim nimbii ei, na singambiŕ enim. ⁴Ba nam epi endi ermbii piind oŕ ei eramb kin, wumb na sik, en enim ngii konu sipngii ei, wu owundu na to tor kindmba kunum ei, na wumb tep mulermbii kunum.’ ⁵Pe eim wumb endeim endeim ni, wii topu yi nim, ‘Enim wu owundu kin epi endi ngo pendngii ei wei!’ nim. Yi neng kin, wu endi ok om. Wang kin, kongun tep wu ei kii sim, ‘Nim epi nipe miŕ, na wu owundu ei kin ngo pendin?’ ⁶Pe wu ni yi nim, ‘Na wu owundu kin ming owundu kopung ei nge 100 pei sinj,’ pa nim. Pe tep wu yi nim, ‘Nim sirin pipe ei sin kin, pipe ei nge 50 ming minj pei sikir pulii,’ pa nim. ⁷Ekii se nga wu endi om. Wang kin, kongun tep wu ei kanpi yi nim, ‘Nim na nge wu owundu ei kin, epi nipe miŕ nim sin?’ Pe wu ni yi nim, ‘Na kuni mong wiis kon 100 pei sinj,’ pa nim. Neng kin, tep wu ni yi nim, ‘Nim pipe sirin pipe ei tu wan kin, nga 80 pei kon minj pulnjjii!’ pa nim. ⁸Nga ekii se wu owundu eim kongun tep er kis mundum wu ni, embe ambiŕ tonu kindim. Nimbiŕ erang, wu ei eim wumb noman ka peng enmin oŕ miŕ erim. Ba mei wumb en enim oŕ kis kanim kanim ei puŕe erngii nge noman ka peng, piik kun erik moŕmun; ba Gos nge wumb tiŕang erang, oŕ ka er moŕmun wumb ei yi miŕ mon!’ Ya mei eŕe wumb oŕ kis eŕmin wumb ei nge enmin ei, wumb noman dinga peng, enmin oŕ erik kin, wumb tiŕang eŕe moŕmun wumb Gos nge wumb ei to mani kindinmin.

⁹Na enim kanip nind, ‘Mei eŕe ku ni epi ei sik, en enim wumb eipi ei ngok, yi erik kin, wumb puŕ ei tonu ongii. Pe ekii se ku ni epi ei poru nim kin, enim Gos moŕum konu eŕe puk epi ka wii orung singii. ¹⁰Pe wu endi eim epi kembis ei kan kun er moŕuŕum kin, epi owundu ei kan kun er muŕmba ku. Pe wu endi epi kembis ei, kongun kun er mulerim kin, epi owundu ei kongun kun enermba ku. ¹¹Pe enim ya mei eŕe epi kis eŕe ku ei kan kun er mulenjing kin, wumb nii enim Gos oŕ epi ngang ei, kan kun er muŕngii? Wu endi yi erpi kin, kan kun enermba mon. ¹²Pe enim mei eŕe epi ei kan kun er mulenjing kin, Gos ninim ngumba epi ei, wumb ni kapŕi yi nimba epi ombu kan kun er se endnjii ei, nii miŕ endi yi nimba? Ei mon!

¹³Wu endi eim noman dinga piim kin wu ei, mei eŕe wumb wu owundu Seisen nge kongun ermba. Yi erim kin wu ei, Gos Owundu nge kongun kunum ende ermba ei kapŕi enanim, ei mon mendpi!

¹⁴Lo ek piik ekii siłmin wumb en enim ku nin epi noman pałim. Pe en enim molk piinjing ni, Jiisas ek ei neng kin, en enim Jiisas kin ek buł morung opu er ninjing. ¹⁵Ba eim ek ni ngopu yi nim, “Enim oł ka enmin nik, wumb ningił ełe enmin; ba Gos enim noman ełe kananim. Epi endi wumb en enim embe ambił tonu kindmin ei, Gos ningił ełe oł kis mendpił enmin.

¹⁶Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb ek ei ok pirim; nga lo ek ei ok pirim kunum ei, Jon wumb noł pendilim wu orum; ba Jon kunum ei o purum. Pe kunum ei Gos nge ek ka ei opu, konu orung orung pei punum. Pang ek ei yi mił; sinim Gos sinim tep er mołum konu ei, wumb pei piimin ei, wumb pei konu ełe tuk bin nik, kongun dinga ełmin. ¹⁷Ekii se muł mei ei poru nimba; ba lo ek ei am punermba mon. Lo ek aninga wii kopur ku am punermba, ei mon!

¹⁸Wumb pei en enim amb si kindik, amb eipi sik, wu eipi amb ei wuduk yi enmin. Pe wu endi eim ambim si kindrim amb ei, nga wu endi eipi sim oł ei, amb sinmin lo ei wu ei to kindpi kin, amb wundpu mił sim.”

Wu Endi Ku Sałim Wu Kin Lasaras Kin

¹⁹“Ok ku ni epi pei sałim wu endi multum wu ei, eim konduk ka wii minj kindiłim. Wu ei kon kundii ka wii, wu king mił kindiłim; nga kunum kunum eim kuni ka minj nołum. ²⁰Wu ku sałim wu ei, ngii ondu ełe, wu endi epi sinałim wu endi mułum. Wu ei eim ngenj ełe mong mołpu kin, toru mił pei mułum wu ei embe Lasaras. ²¹Wu ei eim piikim wu; ku ni epi pei sałim wu ei kuni nang kin, kuni ełim ni, kuni mend ei eim numbii ni piikim. Nga owu ok eim ngenj tonu o mułum ei, anmbił kin pen siłmin. ²²Ekii se wu endi epi sinałim wu ni kułum. Kułang kin, Gos nge enjel ok kin, eim sipik, Eiparam kin ende mundnjung. Pe nga wu ku ni epi pei sałim wu ei kułum. Kułang kin, sik tukpu to pendnjung. ²³Pe wu ku ni epi pei sałim wu ni, dup konu kis ełe mołpu kin, ngenj kumbii owundu sipi mułum. Mołpu kin, tonu kind kenim ni, Eiparam mułum konu ei turii mił mułang kin, Lasaras mandi mułang kin, ouni mulnjunguł. ²⁴Pe wu ku ni epi pei sałim wu ok ku ngenj ełe peng no endrim wu ni, wii dinga topu yi nrim. ‘Ernan Eiparam! Nim na kaimb sikin, Lasaras kindan eim angıł ei noł kindpi tu wang kin, na anmbił ełe kindang jii nimba. Na ya dup ełe ngenj kumbii owundu piind,’ pa nim. ²⁵Ba Eiparam yi nim, ‘Kingnan, na nim piikin ok ninim konj multun kunum ei, nim epi ka kankin si nołun; ba Lasaras epi kis minj nołum. Ba akip kunum ełe, eim noman ka seng mułang kin, nim ngenj kumbii owundu piin,’ pa nim. ²⁶‘Epi endi eipi yi pałim ku. Sin mołmun konu ei, enim mołmun konu ei, Gos duł owundu endi sałim duł ei, wumb ya mołmun wumb ei, enim mołmun konu ełe onerngii mon! Nga wumb

orung mołmun wumb ei, nga ya sin mołmun konu ełe, onerngii mon ku!’
 27Pe ok wu ku nin epi sałiłim wu ni yi nim, ‘Ernan, na nim kanip nind.
 Nim Lasaras kindan pupu, na ernan ngii konu ełe ba,’ pa nirim. 28‘Na
 engnan noł angıl orung pei mołmun ei Lasaras pupu, ek dinga neng kin,
 piingii. Mon peng kin, engnan oł ei noman ak tunenjing kin, na ya ngenj
 kumbii sip ei moł konu ełe, ongii ku, ei mon!’ pa nim. 29Ba Eiparam yi
 nim, ‘En enim Gos ek ka ni tor kindiłmin wumb nge ek ni, Moses nge
 ek ei sałim, min mon? Seng kin, ek ei piingii,’ pa nim. 30Pe nga wu ni
 yi nim, ‘Wusa Eiparam! Ei kapłi enermba mon! Wumb koltmun wu ei
 endi pupu nimba, ei kapłi piik kin, noman ak tungii,’ pa nim. 31Pe nga
 Eiparam ek nipi wu ei ngum, ‘Pe Moses kin Gos ek ka ni tor kindiłim
 wumb nge ek poł ei piinenjing kin; nga wumb kułii mer tukpu ełe angk
 tonu ok ningii ek ei, pii gii ninerngii mon ku.’ ”

Oł Kis Erpi Wumb Pii Gii Ei To Kindiłim

(Masyu 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

17 1Pe Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi yi nim, “Epi kanim
 kanim tonu omba ei je erang, wumb oł kis erngii. Ba wumb endi
 kis ei erang, wumb oł kis je erik mulnjung. Wumb endi oł kis erim wu ei,
 epi kis eim kin tonu wang kin, eim kaimb er mułmba. 2-3Mon peng, wu
 ei mołpu, wumb kombur pii gii dinga pinałim wumb ei kin, oł kis erpi
 mułmba. Enim ku owundu endi sik kin, wu ei num goltum ełe kan to
 pendik sipik, ep noł ełe kindei!” nim. “Yi erangin kin, eim oł kis wu endi,
 wumb pii gii dinga pinałim oł kis je erngii ei, enermba, mon mendpi! Ei
 en enim kan kun er mułngii!

Pe nim angnim oł kis enim kin, nim eim ek dinga ngunjii. Nga eim
 noman ak tum kin, eim oł kis erim ei ni, ka enjii,’ pa nim. 4“Pe wu endi
 eim nim kin oł endi kunum angıl orung nga tał pei erim kin, nga wu ei,
 orung opu, noman ak tumbii nim kin opu, kunum angıl orung nga tał
 ermba. Yi erim kin, nim eim oł kis erim ei, kil ngo, ka enjii.”

5Nga Jiisas nge ek se andiłmin wumb, Owundu kanik yi ninjing, “Nim
 sin pii gii je erang opu kin, dinga pimba,” pa ninjing. 6Pe Owundu yi
 nim, “Enim pii gii palim ei, kuni ‘Maser,’ niłmin, mong kembis wii mił yi
 pim kin; pe enim ond mong owundu tołum ond ei kanik yi ningii. ‘Nim
 puł pei pir pukun, ep noł peł ełe, nga polkun piinjii!’ Nengin kin, ei kapłi;
 enim ek ningii mił, ekii se sipi, piipi ba.”

Kongun Wumb Ełmin Oł Ei

7“Enim konu ełe wu endi mołpu kin, eim wu kongun wii ełim wu ei,
 eim kindang pupu, kung siipsiip es tołum min, kongun mei ełe akiłim
 min, er andpi wang kin, eim mołpu yi nimba. ‘Nim sikir wa! Kuni nunjii
 wa!’ nimba min? 8Min pe eim kin ek yi nimba; ‘Nim, na kuni er kun er

sekin kin, ninim kan takin kin, na kuni si mengkin tu wunjii. Tu wan kin, na kuni kin noł ok namb; nga nim kuni kin noł kin ekii se nunjii.’⁹ Wu endi eim kin kongun wii er mołum wu ei, oł ka enim kin eim ka piipi ngumba min? Ei mon!¹⁰ Yi pałim ei enim yi ku. Enim Gos ek nimba mił ei erngii ei kapłi; ba enim yi ningii, ‘Sin kongun wu wii, sin kongun ei minj enmin.’ ”

Wu Engki Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim

¹¹ Jiisas eim Jerusalem konu andłam ełe andpi pum. Pupu kin, Sameriya ni konu Galilii konu ełe tuk pum. ¹² Pe eim opu konu endi tor wang kin, ngenj kinj bumbłum tum wu engki ok, eim kan sinjing ei, en enim konu turii mił engnjing. ¹³ Angk kin, ek nik wii dinga tok yi ninjing, “Jiisas tep wu owundu! Nim sin kaimb sinjii min?” ¹⁴ Pe eim en enim kanpi yi nim, “Enim puk, kułmał kałłmin wumb mołmun konu ełe ngenj andan tungii. Tangin kin, kułmał kałłmin owundu enim kin kułmał kelangin kin wumb pei keningii.” Yi neng pangin kin, en enim ngenj ei opu, ka erim. ¹⁵ Pe kinj bumbłum tum wu mulnjung konu ełe, wu endi eim kenim ni, eim ngenj ka seng kanpi kin, sikir orung pum. Pupu kin, Gos embe ambił tonu kindim. ¹⁶ Wu ei pupu, Jiisas simb ełe gopsing pii poł mołpu kin, “Jiisas! Nim oł ka en!” pa nim. Wu ei eim Sameriya konu ełe wu. ¹⁷ Pe Jiisas wu ei kanpi, yi nim, “Na piip mił, wu engki kinj bumbłum tum ni piinj; ba wu angil orung nga kapił kapłi kombur jili mołum? ¹⁸ Pe wu kombur ok, Gos embe ambił tonu kindngii onanmin? Ba ya wu konu eipi wu ei, mendpił om min?” ¹⁹ Pe eim kanpi, ek nipi ngum, “Nim angkin po! Nim nge pii gii je erang, er ka enim,” pa nim.

Gos Sinim Wumb Tep Erpi Omba Enim

(Masyu 24:23-28,37-41)

²⁰ Pe lo ek piik siłmin wumb Jiisas kii sinjing, “Kunum ngenj Gos opu, sinim tep erpi omba?” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Gos opu sinim tep ermba kunum ei, omba oł ei, enim ningil ełe kinerngii mon!” pa nim. ²¹ “En enim piinmin! Wumb ek yi ninerngii, ‘A ya ełe mołum, mon orung mołum,’ yi piinmin. Gos sinim ya tuk tep er kanpi mołum.”

²² Jiisas eim nge er se andilim wu kanpi yi nim, “Enim nge noman ełe ek dinga piingii. Pe mei mani nga opu wu kingam ei, omba oł ei kenmin; ba enim kan sinerngii mon! ²³ Enim mułngii konu ełe wumb yi ningii, ‘Orung ełe mołum, a mon ya mołum. Ya onum, mon wul onum, mon ał ełe onum.’ Yi nik erngii ei, enim piik, ekii sik punerngii, mon! ²⁴ Ei yi mił ełim, kupu tiłang enim, ei tonu, wul, ał pułum. Pe wu mei mani, nga wu kingam opu mei ełe wu kingam tełim wu ei, eim omba kunum ei, sikir wang kin, wumb pei keningii. ²⁵ Ba ok wu ei, eim ngenj kumbii sipi erang kin, akip kunum ełe mołmun wumb, en enim wu ei kin, buł ngungii,”

Jiisas yi nim. ²⁶“Ok Nowa kanu mulk wumb oł yi tonu orum mił; nga ekii se, wu mei mani nga opu, wu kingam tełim wu ei, yi ku erngii. ²⁷Ok wumb pei yi erik puk, amb ngok, amb sik, kuni nok, noł nok, yi er pangin kin; Nowa eim noł kanu owundu ełe tuk purum kunum ei, wumb pei kulnjung poru nim. ²⁸Nga Los multum kunum ei, wumb yi erik ku. Noł nok, kuni nok, kongun erik, epi emb talk erik, ngii takik, epi top erik sipik, nga wumb eipi kin ku sik, yi erik. ²⁹Ba Los eim Sorom konu ei si kindpi purum ei, dup kin ku sulpa ni, ei konu kumb mił, muł ełim epi ei, Gos kindang orum. Opu kin, wumb pei to kundrum. ³⁰Pe yi ku, mei mani nga opu, wu kingam mołum wu ei, tor sikir omba kunum ei, oł yi ku ermba,” pa nirim.

³¹“Kunum ełe, wu endi ngii tondrung mołpu; nga mani opu, nirikring eim epi simbii nipi omba ei, kapli enermba. Yi mił ku, wu endi eim aka pin ełe mułmba ei, nga orung pupu, ngii konu epi endi sinermba mon! ³²Enim Los ambim erim oł ei piingii. Amb ei ak to kan orung kind kanpi kin, eim ku mił połpu angrim. ³³Wu endi eim noman konj kunum kunum mołpu kin, eim sipi orung simbii ni ermba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi eim nge noman konj ambił gii ninarpi, mułmba wu ei, eim ekii kunum kunum ka mułmba. ³⁴Na enim kanip nind. Akip kunum ełe, wu tał ngii endeim ełe or pingił ei, Gos wu endi sipi, endi pindang pimba. ³⁵Pe nga amb tał eł ełip, aka pin kongun ouni ełmbił ei, Gos amb endi sipi kin, endi mundang mułmba. ³⁶(Pe wu tał pani pin ełe mułnguł ei, Gos wu endi sipi kin, wu endi mundang mułmba.)” ³⁷Jiisas eim nge kongun wumb ek ei piik, kii sik yi ninjing, “Owundu, epi ei er omba mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb min epi endi kołpu pałim konu ełe, kei sikapi puk, kułou tok mołumun. Yi mił ku, mei mani opu wu kingam tałpi mułum ei, sikir tor omba kunum ei, wumb pei eim keningii.”

Ek Ekin Ei Ek Pii Kun Ełim Wu Kis

18 ¹Jiisas ek ekin endi nipi, er se andiłim wumb ngum, “En enim kunum kunum enim prei erik kin, enim ten kulk yi enerngii,” pa nim. ²Eim ek yi ni nim, “Konu owundu kos piłim wu endi mułum wu ei, Gos kin men tunałim. Nga eim wumb kin kaimb piinałim ku. ³Amb endi wam kultum amb ei, konu ełe mułang kin, kunum kunum amb ei opu, yi niłim. ‘Na nga opu orung wumb ei onmun. Nim na paki tokun kin, na kin kos piinjii,’ pa niłim. ⁴Kos piłim wu ei ok, ‘Nam amb ei paki tunermbii,’ ni piim. Nga eim noman ełe yi piim ei, ‘Gos kin mund mong kulermbii; nga na wumb ombu kin piinermbii ku,’ niłim. ⁵‘Ba amb ei wam kultum amb ei, na kin kongun owundu ngołum ei, na eim kos ełe paki top nimbii,’ pa nim. ‘Kos piineramb kin, kunum kunum wang kin, na piip kis piimbii,’ ni piim.” ⁶Pe Owundu ek yi nim, “Enim kos piipi kun ełim, wu kis ei, nipi ek ninim ei, enim piyei! ⁷Nimbił

erang Gos eim nge wumb sipi, mundum wumb ei, kunum kunum epin, tinga pei, Gos kin ke minj nik mołmun. Gos wumb ombu kos ełe paki tumba min mon? Pe eim kunum kinan er mołpu kin, ekii se paki tołum min mon? ⁸Na ek nip enim ngond. Gos eim wumb ombu sikir paki tumba. Ba ekii se, wu mei mani opu wu kingam wu ei, ekii se opu kenmba; ya mei ełe wumb pii gii nik, prei erik, er mułngii min mon? Ei opu kenmba.”

Kułmał Kałımin Wumb Kin Ku Takis Wumb Ek Ekin Ei

⁹Wumb kombur en enim yi piinmin, “Sin oł ka erpin pii gii nipin mołmun,” ni piıłmin. Piik kin, wumb kombur ei, wumb kis mołmun nik piıłmin. Ba Jiisas ek ekin topu, wumb ei ngum. ¹⁰Ngopu yi nim, “Wu tał Gos kin prei erngıl, pendkił pukuł, men ngii owundu ełe tuk punjunguł. Wu endi ku takis siłim wu, nga wu endi lo ek ekii sipi ełim wu, wu tał punjunguł. ¹¹Pe lo ek ekii sipi ełim wu ei eim eipi pupu angpi, prei yi erim, ‘O Gos, na wu kombur mił mon. Na nim kin ka piip ngond. Nga wumb epi waning sik erik, oł kun enarik kin, amb wam mołum ei wunduk enmin oł ei, na yi enał mon! Pe na ya wu ei ku takis sipi ełim wu ei mił, na mon ku. ¹²Kunum kunum kongun endeim tuk ełe, kunum tał ni ku, na kuni nonarip mowii peł. Pep kin, kuni ni epi pei ei mok top engki erip, eipi epi kandip, endeim ni ku nim ngoł.’ ¹³Ba ku takis siłim wu ei, eim konu turii engim. Angpi kin, ei epin konu kinerim mon! Nipi kin, eim pepił ełe topu ek nim, ‘O Gos, na oł kis eł wu. Gos nim na kaimb se!’ a nim. ¹⁴Na enim kanip nind; wu ei ku takis siłim wu ei, Gos nge ningił ełe wu ei, kun mołum; ba lo ek ekii sipi ełim wu ei mon. Wu endi eim embe si tonu kindmbii ni ermba wu ei, Gos wu ei to mani kindmba. Ba wu endi, eim embe to mani kindmbii ni ermba, Gos wu ei, eim embe ambił tonu kindmba.”

Jiisas Noman Ka Ek Nipi Kangił Ngum

(Masyu 19:13-15, Mak 10:13-16)

¹⁵Pe kangił kembis Jiisas mułum konu ełe to wangin kin, Jiisas angıł tonu peng ełe kindpi, ek kengip ngumba ni tu wunjung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu kanik kin, wumb ek ngunjung. ¹⁶Pe Jiisas kangił kembis ombu wii topu, mandi sipi, ek yi nim, “Enim kangił kembis ei kun erangin kin, na moł konu ełe wangin kin, Gos sinim tep erpi mołum oł ei, wumb pii gii pim kin, kangił mił yi Gos oł ei sinmin,” pa nim. ¹⁷“Na ek ei keimi nip enim ngond. Gos sinim tep er mołum oł ei, tuk ba, ei kangił yi mił; wu endi ek ei pii gii ninenim kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk punermin, mon!”

Wu Num Ei Epi Pei Mołum

(Masyu 19:16-30, Mak 10:17-31)

¹⁸Pe Jura wumb nge wu num endi Jiisas kin kii sipi, ek ni ngołum. “Wu ka wii, na noman konj sip kunum kunum er mułmbii mił nenj?” ¹⁹Pe Jiisas ek

nipi ngum, “Nim na wu ka wii nin; ba Gos endeim mendpił ka wii mołum. Nimbił erang nim ek yi mił nin? Nim kan kun erkin piinjii. ²⁰Gos kengip ek Moses ngurum ek ei nim piłin. Ek yi niłim, ‘Ek kend tokun ninenjii; nim epi wangin enenjii; wumb to kundnenjii; amb wam mułmba amb ei wundnenjii; ninim arnim manim ek ningii ei piłkin, ekii sinjii.’” ²¹Pe wu num ni ek yi nim, “Na kangil kembis kin moł; pe op wu dinga moł ei, na oł ombu poru eki sip poru nił,” pa nim. ²²Jiisas ek ei piipi, ek nipi, wu ei ngum, “Nim epi endi sinarpi nim kin, nim epi pei wumb ngokun, nga ku sinjii ku ei, wumb kurpu wii mułngii wumb ei ngunjii. Nim oł yi en kin, nim epi ka wii epin konu ełe sałim epi ei, am punałim mon! Epi ei nim sinjii. Pe nim na ond konu ełe ekii se oi!” pa nim. ²³Ba wu num ni, ek ei piipi, eim noman embin to piim. Nimbił erang wu ei, eim ku nin epi pei sim ei, wakin top si kindip punermbii ni piim.

²⁴Jiisas wu ei kanpi yi nim, “Wumb ku pei sałim wumb ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, singii ei, kaplı enermba mon! Ba wumb ei kongun dinga erik singii. ²⁵Pe kung kamil ya gal alap mui gal tundii ełe mił ondu kembis ei tuk bii ni ermba; ba ei kongun dinga erpi, ngenj kumbii sipi tuk ba pałim. Yi mił ku, wu ku nin epi pei sałim wu ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, simbii ni ermba; ba eim kongun dinga wii erpi, noman embin sipi, simba pałim ku.” ²⁶Wumb ek ei piik, yi ninjing, “Ek mon wu, wumb nii endi epi erpi kin noman konj sipi kunum kunum mułmba?” ²⁷Ba Jiisas ek yi nim, “Epi endi wumb erngii kaplı enermba mon; ba ei Gos kaplı ermba,” pa nim.

²⁸Pe Piisa ek yi nim, “Piini! Sin kongundpun, ngii, mei, amb kangil ni, epi si kindpin, nim kin ekii se onmun.” ²⁹Pe Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wu ombu ngum, “Na ek keimi nip, enim ngond. Wumb endi Gos sinim tep er mołum oł ei, kongun paki topu erpi wu ei, eim amb angim noł, arim mam kangil ni, epi pei si kindpi omba. ³⁰Wu ei nga akip Gos epi pei ngo orung kindpi oł ka erang kin, nga ekii se epin konu ka ełe, noman konj kunum kunum sipi, ka mułmba,” pa nim.

³¹Pe Jiisas eim nge ek se andiłmin wu, engki nga tał sipi, ek yi nip ngum. “Enim kinei! Akip sinim Jerusalem konu ełe tonu punmun. Ok Gos ek ka ni tor kindiłmin wumb ek mon polk, pei yi nik, wu mei mani opu wu kingam mołum wu nik, ek keimi tor omba. ³²Pe nga Jura wu num kombur eim sik kin, wumb tiłap eipi endi ngungii. Ngangin kin, wumb ei eim kin ek buł morung nik, oł kis erik kin, jipambił tok erngii. ³³Erik kin, kepii tok, ond peri ełe to kundangin kin, nga kunum tekliki ełe, nga konj angpi tonu ba,” pa nim. ³⁴Ba Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb ei, ek ei pułe pii poł tunenjing. Pe eim ek ei pułe koi erim. Pe eim nge kongun wu ombu, eim ek ei pii kun enenjing.

Wu Endi Ningił Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim
(*Masyu 20:29-34, Mak 10:46-52*)

³⁵Pe Jiisas eim Jeriko konu ełe tor wang, wu endi ningił tumbun multum wu ei, andłam wer ełe mułpu kin, wumb ku nin epi ngei, ni

multum. ³⁶Pe eim moʔpu piim ni, wumb pei onjung. Wangin kin, eim wumb kii sim, “Ei nimbiʔ oʔ enmin?” a nim. ³⁷Pe wumb eim kanik, yi ninjing, “Jiisas Naseres konu ʔe wu onum,” pa ninjing. ³⁸Wu ni wii dinga tum, “Jiisas, nim King Deipis nge miyem ende wu. Pe nim Owundu moʔun, na kaimb se!” ³⁹Pe wumb kumb se onjung wumb ei, eim ek ngunjung, “Nim ek tingnar!” ninjing. Ba wu ei, wii dinga nga tum. “Jiisas nim King Deipis nge miyem ende kingam, na kaimb se!” ⁴⁰Jiisas opu angpi, wumb kanpi kin, ek yi nim, “Wu ei, ya tu wei!” nim. Wu ni mandi opu angang kin, Jiisas eim wu ni kii sim. ⁴¹“Na nim kin, nimbiʔ oʔ ermbii ni piikin nin?” Pe wu ni yi nim, “Owundu, na ningiʔ ei, ka seng, kenmbii nip nind,” pa nim. ⁴²Pe Jiisas wu ei kin, ek nipi ngum, “Nim ningiʔ ʔe tiʔang ermba ei, ninim nge pii gii je, er ka enim,” pa yi nim. ⁴³Yi neng kin, sikir wu ni, ningiʔ ka seng kenim. Wu ei, Jiisas pum konu ʔe, ekii se pupu, Gos embe ambiʔ tonu kindim. Kindpi kin, wumb en enim oʔ ei, kanik kin, Gos embe ambiʔ tonu kindnjing ku.

Jiisas Kin Sakiyas Takis Siʔim Wu

19 ¹Jiisas Jeriko konu ʔe tor pupu, nga bii ni pum. ²Wu endi muʔum wu ei, embe Sakiyas. Wu ei, wu ku takis siʔmin wumb ei, tep er moʔum. Wu ei, eim ku nin epi pei saʔiʔim. ³Eim Jiisas kenmbii ni piim; ba wumb pei onjung. Sakiyas eim wu osii peng kin, Jiisas kenmba miʔ pinerim. ⁴Pe eim sikir kumb se pupu, ond endi ‘Sikimor’ niʔmin ʔe, tonu pum. Pupu, moʔpu kin, Jiisas andʔam ʔe, omba kenmbii ni muʔum. ⁵Pe Jiisas konu ʔe tor opu, kan tonu kindpi yi nim, “Sakiyas, nim ond si kindkin sikir mani wa! Akip na nim kin muʔmbii,” pa nim. ⁶Pe eim ka piipi, sikir mani om. Opu kin, Jiisas sipi, eim ngii konu ʔe sipim. ⁷Pe wumb pei kanik kin, ek kis ninjing. Nik kin, yi ninjing, “Jiisas eim wu kis ei kin, or pimba punum,” ninjing. ⁸Pe Sakiyas eim opu wumb kumb ʔe angpi, yi nim, “Owundu, akip na epi pei kuʔou to mondup kin, epi orung sip, wumb epi sinaʔim wumb ei ngumbii. Nga orung sipip, wu endi kin epi waning erir konu ʔe, wu ei kin, kunum kapiʔ kapi sipi, ngo orung kindmbii,” pa nirim. ⁹Pe Jiisas eim ek nipi ngum, “Akip nim ni ninim nge wumb, ya ngii ʔe moʔmun wumb ei, Gos sipi, orung sinim,” pa nim. Pe nga ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe wu ei Eiparam nge tiʔap ende wu. ¹⁰Wu mei mani opu wu kingam teʔim wu ei, wumb am punjung ei, sipi orung simba nge om.”

Kongun Wu Engki Ku Sinjing Nge Ek Ekin Ei (Masyu 25:14-30)

¹¹Wumb ek ei piyangin kin, Jiisas nga ek ekin topu ngum. Nimbiʔ erang Jiisas eim Jerusalem konu ʔe mandi om. Wumb yi ku ni piinjing ei, Gos sinim tep er moʔum oʔ ei, mandi tor omba enim, ni piinjing.

12 Piyangin kin, eim ek ekin yi nim, “Wu Owundu endi konu turii endi pupu, king owundu mundangin moŕpu kin, nga orung omba nge punum. 13 Wu owundu ei opu kin, eim ku engki miŕ sipipi, eim kongun wu engki wii topu, ku ngond ei sik, kongun erik muŕngii. Muŕangin kin, “Na nga orung ombii,” pa yi nim. 14 Wumb konu ende wumb ei, wu owundu kin kis piinjing. Piyangin kin, wu owundu ei, eim si kind pendpi pum. Pang kin, wumb kombur ekii se punjung. Puk kin, yi ninjing, “Sin wu ei king mulermba,” pa ninjing.

15 Ba mon, wu ni king mundangin kin, nga si kind orung om. Opu kin, yi nim, “Na ok ku ngunj wu ombu, wii tangin wangin,” pa nim. “Na piimbii, kongun erik ku nimberii orung sinjing ei, piimbii,” pa nim. 16 Pe wu endi kumb se opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim miŕ na ngun ei, na kongun erip pup kin, kum endeim nga sinj,” pa nim. 17 Pe king ni yi nim, “Nim kongun wu ka, nim kongun ka en. Nim epi kembis ei tep ka en ei akip na nim kindamb pukun, konu eŕe owundu orung orung saŕim ei, konu engki pei tep enjii,” pa nim. 18 Nga kongun wu endi opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim miŕ na ngun ku ni, kongun er piip kin, ku angii orung miŕ sinj,” pa nim. 19 Pe wu owundu yi nim, “Na nim kindamb pukun kin, konu eŕe owundu angii orung pei tep er mulnjii,” pa nim. 20 Pe nga kongun wu endi om. Opu kin, yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim miŕ ni, ya alap kin kum to pendinj paŕim,” pa nim. 21 “Nimbiŕ erang na nim kenj ni, nim wu wumb kin ek nikin eŕin. Na kanip kin, nim kin mund mong kuls. Nim wumb eipi epi siŕin, nga kuni wumb eipi kuni ei siŕin.” Nga epi eipi nge nim sikin yi eŕin. 22 Pe king ei ek dinga nipi, kongun wu ei ngum, “Nim kongun wu kis, ninim nin ek eŕe, na nim kos er ngumbii. Keimi nim piin; na wu wumb kin ek dinga nip erip, epi wumb eipi nge ei pup sip kin, kuni wumb eipi nge sip eŕe nin min? 23 Nim na ku ei mer ku beng eŕe tuk kind sen eŕe, kongun er pukun, na ku endi seng, nam op kin, simbii ei, nimbiŕ erang kindnen?” 24 Wumb mandi mulnjung wumb ei kanpi yi nim, “Enim wu ei, ku endeim miŕ ei, sik sipik, wu endi ku kum endeim saŕim wu ei ngei!” pa nim. 25 Pe wumb yi ninjing, “Owundu, ei wu ku kum endeim sim,” pa ninjing. 26 Eim ek yi nim, “Na enim kanip nind. Wu endi epi pei simba wu ei, epi nga na epi pei eim ngumbii. Nga, wu endi eim epi kembis simba epi ei, na sip orung simbii,” pa nim. 27 Ba pe wumb na kin opu orung er nik, ‘Sin kin king mulermba ninjing wumb ei, na ya eŕe kumb ningii eŕe tu wuk, to kundngii!’ ” pa nim.

Jerusalem Konu Owundu Eŕe Jiisas King Miŕ Tuk Pum
(*Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19*)

28 Jiisas ek ei nipi pendpi, eim andŕam eŕe ok andpi pupu kin, Jerusalem konu eŕe tor pum. 29 Pe eim pupu, Bespeis ni, Besanii konu

ele mandi opu, komung endi, ‘Olip,’ wumb yi niłmin, konu ele tor pum. Pupu kin, eim nge ek se andiłmbił wu tał kindang, kumb se punjnguł. ³⁰Eim wu tał kanpi, yi nim, “Ełip konu orung ele peł. Pukuł kin, konu endi tuk pu keningił ni, kung dongkii wał endi, kan kuł kindnjing pałim ei ok wumb mulenjing kung dongkii ei, kan pos si mengkił, tu weł!” pa nim. ³¹“Wu endi ełip kii sipi, ‘Kung dongkii ei, nimbil erngił enmbil?’ Yi nipi nim kin, ełip yi ningił, ‘Sił Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbil pa ningił,’” pa nim. ³²Pe Jiisas wu tał kindang pukuł, kenjngił ni, Jiisas nim mił yi kenjngił. ³³Pe wu tał ni, kung dongkii kan pos sikił, pengił. Kung dongkii arim opu, kanpi yi nim, “Nimbil erang ełip kung dongkii wał kan posinmbil?” ³⁴Pe wu tał ni, yi ninjngił, “Sił wu Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbil,” pa ninjngił. ³⁵Pe wu tał kung dongkii ni, Jiisas mułum konu ele, tu wunjnguł. Pe eł ełip konduk ei sikił kin, tonu kung dongkii ele sengił kin, Jiisas tonu peł ele mułum. ³⁶Jiisas kung dongkii ele mołpu pang kin, wumb en enim nge wu Owundu onum ni piik, en enim konduk gulk, andłam ele sengin pum. ³⁷Pe eim opu, komung Olip ele mandi mani ba erang kin, pe eim nge ek se andiłmin pei wu ombu, ka ka piinjing. Piik kin, “Sin jep oł pei kenjpin,” nik, wii dinga tok kin, Gos embe ambil tonu kindnjing. ³⁸Pe enim wii dinga tok, yi ninjing, “Owundu nge embe ele, king ei onum ni, Gos embe ambil tonu kindmba,” nik yi ninjing. “Pe epin konu ele emin ngo, ka sengli. Seng kin, nga Gos embe tonu mendpił pangli.”

³⁹Pe lo ek piik ekii sik ełmin wumb kombur, wumb tuk ele molk ei, piik yi ninjing, “Ek mon wu Owundu, nim nge ek se andiłmin wu ombu, ek ngo.” ⁴⁰Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip nind. Ek nik wii tok yi enerangin kin, kom ku ombu, kapli wii tok, ek tengingii,” pa nim.

⁴¹Jiisas eim Jerusalem konu ele mandi opu, wumb ombu kanpi kin, ke nim. ⁴²Nipi yi nim, “Pe enim oł ka ombu piik, noman emin sek kin, ka piingii. Ba pe epi ombu koi er pałim ei, enim kinerngii,” pa nim. ⁴³“Ekii se kunum endi tonu omba ei, enim nge opu orung wumb ok, enim mułngii konu ele sik, pok pok erik, mei akikik, mei ngo tonu kindik monduk, enim kin opu ermin nik, yi erngii,” pa nim. ⁴⁴“Pe nim kinganim noł ni, nim kin tuk mułngii wumb ei kin, pei to kundngii. Pe ku endi sik, ku endi peł ele pindnerngii! Nimbil erang enim Gos opu paki tumba kunum ei, pii poł tunenjing,” Jiisas ek yi nim.

Gos Ngii Owundu Ele Wumb Epi Top Enjing Ei Jiisas To Kindim
(Masyu 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)

⁴⁵Akip Jiisas eim men ngii owundu ele nirik pupu, wumb men ngii ele epi top er mulnjung ei, to tor kindim. ⁴⁶Eim ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek ele, yi ninim, ‘Na nge ngii ele prei ngii simba,’ ba enim erangin

kin, ngii kis moŋpu kin, ngii ei, koi er seng kin, wumb epi waning erik kin, er kis mondunmun.”

⁴⁷Pe kunum kunum eim wu amb sipi, men ngii owundu eŋe, ek emb to ngopu yi eŋim. Erang kanik kin, lo ek poŋmun wumb ni, lo ek piik ekii siŋmin wumb ni, wumb tep eŋmin wu num ombu ni, eim to kundngii nge andŋam kurnjung. ⁴⁸Ba wumb pei Jiisas eim ek piimin nik, eim endim konu eŋe wumb pei endinjing. Pe wu num ombu, eim kin ek endi nik, to kundngii nge andŋam endi sinerim, mon.

Wumb Jiisas Kii Sik, “Nim Nii To Mundum,” Ninjing

(Masyu 21:23-27, Mak 11:27-33)

20 ¹Kunum endi Jiisas men ngii owundu eŋe ek ka nipi, wumb ngum. Pe lo ek piik ekii sik eŋmin wumb ni lo ek poŋmun wumb ni, wu num ombu, nirik onjung ku. ²Nga wumb ombu, eim kanik yi ninjing, “Nim sin kankin nei! Nim dinga ei, jiŋi sikin okun nin? Nim noman dinga ei, nii ngopu oŋ ei, erii nim?” ³Pe Jiisas ek nipi, wumb ombu ngopu ek nim, “Pe yi ku, enim na kii sinmin oŋ ei nge, enim kii simbii. Enim na ek nei! ⁴Jon wumb noŋ pendilim oŋ ei, Gos epin konu eŋe dinga ngum min; ya mei wumb eŋmin oŋ ei, dinga sipi erim min?” ⁵Pe wumb en enim yi ninjing, “Sinim ei epin epi pa yi nimin ei, kapŋi eim yi nimba, ‘Nimbiŋ erang enim eim ek pii gii ninenjing?’ nipi yi nimba,” yi ni piinjing. ⁶Pe ‘Sinim wumb oŋ minj,’ pa nimin ei, wumb piik kin, Jon Gos ek kan ni tor kindilim wu nik, pii gii nik, sinim tungii,” pa ninjing. ⁷Pe wu num ombu ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin pii poŋ tunanmin,” pa ninjing. “Jon wumb noŋ pendilim wu ei, eim nge dinga konu jiŋi siŋim?” ⁸Pe Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Yi miŋ ku, na enim kanip ninermbii ei, na nipe dinga paŋim.”

Kongun Wumb Kis Ei Nge Ek Ekin

(Masyu 21:33-46, Mak 12:1-12)

⁹Pe Jiisas eim ek yi nipi pendpi, ek ekin endi nipi, wumb ngopu yi nim, “Wu endi eim ond mong wain konu ei teŋim. Pe ond mong wain konu ei sipi, wumb kombur kongun erngii wumb ei ngang kin, ekii se wumb ei, ond mong wain orung kindngii ni ngum. Ngopu pendpi kin, eim konu turii endi pupu, kunum kinan muŋmba pum. ¹⁰Pe ond mong wain ei noŋmun kunum mandi erang kin, ond mong wain arim ei, eim kongun wu endi kindang opu kin, wumb ond mong wain kongun er mulnjung konu eŋe om. Pe eim yi ni piim, ‘Kongun wu ombu, ond mong kuni aninga ngangin kin, tu wumba,’ nipi kindang om. Ba wumb kongun eŋe er mulnjung ei, kongun wu ei, kepii tok, ek ngok, wii to tor kindnjing. ¹¹Pe nga, wu endi nga kindang om. Ba wumb yi ku nga erik, wu ei tok, eim kin oŋ kis erik, wii pui nengin kin, pum. ¹²Pe nga wu endi kindang

om. Ba wu ei, kepii tok, miyem sik, olkup to tor kindnjing. ¹³Pe wumb yi erangin kin, ond mong kuni arim ei, yi ni piim. ‘Na er ermbii mił nenj?’ nim. ‘Pe na kangi endeim ei na eim noman ngoł kangi ei, kindmbii ei, eim kapłi ek nimba ek ei piingii,’ pa nim. ¹⁴Ba kongun er mulnjung wumb ei, kenjing ni, wu num ni kingam om. Kanik kin, en enim ek nik, piik enjing. Erik kin, yi ninjing, ‘Wu ei, eim arim nge epi eim simba wu ei, sin tamin! Topun kin, ya konu ei, sin sinim kongun er mułmun,’ pa yi nik mulnjung. ¹⁵Pe wu ni ambił gii nik, sipik tor sipik, to kundnjung.

Ek ekin top yi nim, ‘Pe wu num ei wumb kongun wumb ei kin, nipe oł ermba?’ ¹⁶Wu num ei opu, ond mong wain konu ełe kongun enjing wumb ei, pei to kondpu kin, ond mong wain konu ei wumb eipi endi ngumba. Pe wumb en enim ek ekin ei piik kin, yi ninjing; “Mon peng yi enermba,” ni piinjing. ¹⁷Ba Jiisas eim wumb kan orung kind kanpi kin, ek yi nim. “Ek ei nipe ek Gos ek połumun ek pułe er piimin min mon?”

‘Wumb ngii tekmin wumb ei, ngii tumunj ei si kindik; ba tumunj ei, ngii tumunj ok nge mendpił tonu orum.’

¹⁸Pe wumb pei ngii tumunj ełe, bok tunjung kin, wumb glas ming mił tumb tumb ermba; min ngii tumunj ei, mani opu wumb topu nim kin, wumb ei kułngii ngenj kinerngii, kułman mił ermba,” pa nim.

Jiisas Siisa Kin Ku Takis Ngumba Nik Kii Sinjing (*Masyu 22:15-22, Mak 12:13-17*)

¹⁹Jiisas ek ekin endi nipi kin, kułmał kałiłmin wumb owundu ni, lo ek połumun wumb ombu, piingii nge piipi nipi ngum. Ngang kin, pe kunum ełe mendpił eim ambił gii ningii mił pim; ba wumb pei mułangin kin, en enim mund mong enjing. ²⁰Erik kin, Jiisas ermba oł endi koi er kan mulnjung. Mułangin kin, eim oł endi ermba ni kan mulnjung wumb ei, wu kombur kindangin ok, Jiisas eim ek nipi ermba ei, ok kan mulnjung. Ok kan mulnjung wu ombu, ek kend tok, ek kun mił ninjing. Nik, “Eim ek yi nim,” pa nik kin, eim ambił gii nik, ek piipi kun ełim wu, gapman owundu mułum konu epi sipngii enjing. ²¹Pe wumb ombu, Jiisas kii sik, ek ninjing, “Ek mon wu, nim nin ek ei sin piinmin ei ek kun pałim. Pe nim ek kun nikin, wumb ngokun ełin. Pe nim wumb mei ełe wumb pei, kankin ek ei, ek ende minj nikin pułun. Ninim Gos nge ek ei mendpił nikin, wumb ngokun yi minj ełin. ²²Pe nim er piin mił nenj? Sinim Siisa wu owundu ei kin takis ngumun min mon?” ²³Ba Jiisas eim oł kend tui ei enjing ei, Jiisas eim piim. Piipi kin, eim ek nipi, wumb ombu ngum. ²⁴“Pe enim ku endi na andan tungii. Tangin kin, ku ełe min men endi mołum ei, wumb nii mołum?” Pe wu ombu yi ninjing, “Min men ei Siisa mołum.” ²⁵Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe enim Siisa nge epi ei Siisa ngungii. Pe nga Gos nge epi ei Gos ngungii,” pa nim. ²⁶Wumb pei mulnjung konu ełe, ek neng kin, Jura wu num ombu, kunum endi eim

ambıl gii ningii pinerim. Eim ek nipi, orung kindim ek ei, piik noman embin tang kin, ek nik orung kindngii pinerang kin, gupu mum to mulnjung.

Wumb Kolk Nga Konj Mołmun Nik, Jiisas Kii Sinjing
(*Masyu 22:23-33, Mak 12:18-27*)

27-28 Pe wumb kolk nga konj tonu piinarik piılmin wumb tiłap kombur ok, ek yi niłmin. “Wumb kulnjung wumb ei nga konj tonu punerngii,” niłmin wumb ombu, Jiisas kii sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses lo ek endi yi pultum. ‘Pe wu endi amb sipi, mołpu kin, kułmba ei, eim ambim kangıl endi mulerim kin, eim nge angim amb ei simba. Sipi kin, eim angim nge kang ambıl mengpi simba.’ 29 Pe wu endi eim angim noł angıl orung nga tał mulnjung. Wu kumna amb sim ei, kangıl endi mingnarpi kin, kultum. 30 Nga angim amb ei sim kin, eim kułum ku. 31 Kułang kin, nga angim endi sim ei ku, wu ni kułum. Yi mił, wu angıl orung nga tał pei, amb endeim minj sik kolk, yi minj er puk. Wu angıl orung nga tał pei ok, kangıl endi mingnarik kin, kolk poru ninjing. 32 Nga ekii se, amb ei eim mendpił kultum ku. 33 Pe wumb kułii, nga konj tonu ongii kunum ei, amb ei, wu nii ambim mendpił mułmba? Wu angıl orung nga tał, amb endeim ełe sinjing ei, wu nii amb ei, wam mendpił mułmba?’ ” pa ninjing.

34 Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngum, “Wu amb ni, akip kunum ełe, en enim wu amb seng kin, yi enmin. 35 Wumb nii endi, Gos kunum ekii se kaplı konj tonu ongii nimba wumb ei, noman konj kunum kunum sik mułngii wumb ei, wu amb sik erngii ei, pii poł tunałmin mon! 36 Nga wumb ei, nga kulerngii. Nimbił erang, Gos nge enjel mołmun mił yi mułngii. Gos eim wumb ei tukpu ełe, nga tonu konj sim ei, Gos eim kingam ambılam noł mułngii. 37 Pe Moses wumb kułii ei, nga konj ok mułngii, pa yi niłim ku. Gos ok ek ka mer poł pendrim ek ei, Moses ond kembis endi dup nang kenim. Moses Gos Owundu ni, sinim kupenjpin noł ni, ek yi nim. ‘Eim Eiparam nge Gos; Eim Aisak nge Gos, eim Jeikop nge Gos mołum,’ pa nim. 38 Pe Gos ei wumb kułii ei nge Gos mon. Ba wumb ok pei konj mołmun wumb ei nge Gos. Eim ningıl ełe, wumb pei konj mołmun.” 39 Eim ek nipi ngang kin, nga lo ek pułmun wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Ek mon wu, nim ek ka wii nin,” pa ninjing. 40 Wumb ei mund mond kulk, nga ek endi kii sik erngii, pinerim.

Gos Wu Endi Mei Mani Kindang Om Ei Nii?
(*Masyu 22:41-46, Mak 12:35-37*)

41 Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu kii sim, “Nimbił erang, wumb molk, Kraıs Gos wu ei kindang na op wu ei, King Deipis nge miyem ende wu,” pa nimin. 42 “Mer mon Sam ełe Deipis yi nirim,

‘Sin Owundu na Owundu kanpi yi nirim, Nim na angil tundung orung muhii!’ pa nirim. ⁴³Nga ekii se, ‘Nim nge opu orung wumb sip kin, nim simb eŕe mani kindmbii,’ pa nim.

⁴⁴King Deipis eim Krai Gos kindang wu ei, eim ‘Owundu’ nirim. Pe nimbiŕ erang, Deipis eim miyem ende wu ninmin?”

⁴⁵Wumb pei molk, eim nim ek ei piinjing ni, Jiisas eim ek nipi, eim nge ek se andiŕmin wumb ngum. ⁴⁶“Enim lo ek piik eŕmin wumb ei, ek ningii ei, enim piik kan kun erngii! En enim konduk eŕe olt endi kindik erangin kin, wumb keningii nik eŕmin. En enim yi piilmin; oŕ ei erpin, wumb konu kuŕou tungii ni, wumb men ngii eŕe konu ka wii keningii ni piilmin. Nga kuni owundu ei, sin sinim kumb eŕe pu muŕamin kin, wumb keningii ni piik, enim embe tonu kindik, yi eŕmin. ⁴⁷Pe wumb ei, en enim puk, amb wenjing koŕmun amb ei, ngii konu ni, ku ni, epi ombu waning sik; ba wumb kumb eŕe prei kinan er puk eŕmin. Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb ombu kos owundu singii,” pa nim.

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Pei Ngum

(Mak 12:41-44)

21 ¹Jiisas eim men ngii moŕpu kenim ni, wu ku saŕiŕmin wu ambiŕ ngoŕmun wu, en enim Gos nge men ngii ku konu eŕe Gos kin noman ka ku kindnjing. ²Pe eim kenim ni, amb endi wam kultum amb ei, epi endi sinaŕim amb, kurpu endi eim, ku kundii kembis taŕ, mer Gos kin noman ka piik kindnjing konu eŕe, kindim. ³Pe Jiisas eim ek nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ya amb kurpu ei, wam kuŕum amb ei, eim ku kindnim amb ei, enim wumb pei eipi kindnjing ku ei, to mani kindnim. ⁴Pe enim wumb eipi ei, enim ku pei saŕim ei, enim epi wii Gos kin ka pii ngonmun. Ba amb ei, eim epi endeim sinaŕim; ba ei ku tu wupu ngonum. Nga eim kuni simba ku ei, sinaŕim, mon!”

⁵⁻⁶Wumb kombur men ngii owundu eŕe nik ek ninjing, “Ngii eŕe kom ku mon ka wii ngunjung. Nga wu amb Gos kin noman ka epi kindnjing.” Nga Jiisas ek yi nim, “Oŕ ei pe enim kaninmin ei, nga kis muŕmba ei kunum endi simba kunum ei, ku endi tondrung peŕ eŕe pinermba. Pei er kis erpi, konu orung orung pei eipi eipi mani kindmba,” pa yi nim.

Oŕ Embin Tui Tonu Omba Jiisas Yi Nim

(Masyu 24:3-14, Mak 13:3-13)

⁷Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Ek mon wu, kunum nenj epi ei tonu omba? Epi ei omba kunum oŕ endi erang kin, sin kenmin kunum ei, mandi omba, min mon?”

⁸Jiisas eim ek yi nim, “Enim kan kun er muŕngii! Wumb kombur ok, enim kin ek kend to ngungii. Ngok kin, wumb pei ok, na embe ei singii. Sik kin, yi ningii, ‘Wu ei na ond kunum mandi enim.’ Nik kin, yi erngii;

ba enim ningii ek ei piik, pungii konu ekii se punerngii, mon!” pa nim. 9 “Wumb tiġap kembis tuk eġe, en enim nginmaġ enmin ningii, ku. Nga wumb tiġap pei konu orung orung pei opu owundu enmin nik erngii ei, enim piingii; ba enim mund mong tunerngii mon! Oġ ombu ok tonu omba; ba kunum poru nimba kunum ei, sikir tonu onermba,” pa nim. 10 Jiisas eim wumb kanpi ek nipi ngum, “Pe wumb tiġap endi pupu kin, wumb tiġap endi kin ermba. Pe wu king endi nge tiġap ei pupu kin, king endi nge tiġap eġe opu erngii. 11 Pe konu kopu owundu tonu omba; nga konu kombur kumb kuni owundu sepi kin, wumb ening owundu pimba ku. Nga kupu muġ eġe keningii ni, muġ ei owundu erpi, oġ kanim kanim erang kin, enim mund mong erngii. 12 Ba epi ombu tonu onerang kin, enim wumb ok, enim ambiġ gii nik kin, oġ embin tui kanim kanim erngii. Erik kin, enim sik sipik, men ngii eġe kos piik kin, nga enim sik, kan ngok, yi erngii ku. Yi erik kin, enim na embe ambiġ to mani kindmin ni erngii nik sipik, king ngii konu eġe gapman muġngii konu eġe, enim sipngii,” pa nim. 13 “Yi erngii kunum eġe, enim na ek ka ni tor kindngii. 14 Kunum eġe en enim noman eġe, piik dinga erik kin, nga nipe ek endi ok ni orung kindmin ni, yi piinerngii mon! 15 Na nam ek enim ngamb ek ei, keimi ni piik, ni tor kindngii. Enim kin noman ka ngop ermbii, nim. Enim nge opu orung wumb ei, enim ek tok kindik, enim to mani kindmin ni erngii ei, kapġi enermba. Na enim nip ngunġ ek ei, kapġi dinga pimba. 16 Arnim manim ni, angnim ni, miyem ende wumb ni, puġ wumb ok, enim nge opu orung wumb kin ngungii. Ngok kin, kombur en enim muġngii wumb ei, kombur to kundngii ku. 17 Pe wumb pei enim kin popuġ kis singii ei, nimbiġ erang enim na embe ambiġ tonu kindngii. 18 Gos epi ei piinerim kin, enim nge peng enjin ei, endi am punermba mon. Gos wumb pei noman tuk piinim ku. 19 Kunum kunum en enim dinga kind er mulnjung kin, kapġi en enim noman konġ mendpiġ singii.

20 “Ba enim molk kinangin kin, opu wumb ok Jerusalem konu owundu eġe orung orung onjung kin, enim pii poġ tungii ei, Jerusalem konu eġe owundu ni, konu er kis mundngii kunum ei, mandi enim ni piik muġngii,” pa nim. 21 “Kunum eġe, wumb Jura konu eġe moġmun wumb, ei sikir puk kin, tonu komung eġe pungii. Nga Jerusalem konu eġe owundu tuk moġmun wumb ei, tungu puk, konu eipi eipi simba konu eġe pungii. Nga wumb konu orung orung eġe torung moġmun wumb ei, nga konu eġe tuk punerngii. 22 Kunum eġe, oġ kis eġmin wumb ei, Gos wumb ombu kin kumep ngumba ei, mer Gos mon eġe paġim ek ei, pei keimi pimba. 23 Kaimb kunum eġe, amb kangġ am ngopu muġmba min, kangġ muġang muġmba amb ei, kaimb er muġngii! Oġ embin tui eġe, konu orung orung tonu wang kin, Gos eim popuġ sim miġ ei, eim wumb ombu kin kos erpi ngumba. 24 Wumb ei tui pei nopus poru nimba. Nga opu orung wumb ok, kan ngok, konu eipi orung orung pei kindngii. Wumb tiġap eipi simb

ei, Jerusalem konu ɛle kembangii. Yi er muʔangin kin, wumb tiʔap eipi kunum ei, Gos to mundum kunum ei, poru nimba,” pa nim.

Gos Kindmba Wu Ei, Wu Kingam Omba

(Masyu 24:29-31, Mak 13:24-27)

²⁵“Nga tonu muʔ ɛle eni ni, kanjip ni, oi ombu, oʔ kanim kanim ernгии. Mani mei ɛle konu orung orung, wumb en enim, oʔ embin tui peng muʔangin kin, ep noʔ topu, gur gali nipi ermba ei, wumb piik mund mong ernгии. ²⁶Wumb pei en enim mei ɛle tonu omba ei, noman embin to piingii. Pe wumb kuʔmun ni piik kin, noman pepi kun enerang muʔngii. Nimbiʔ erang tonu muʔ ɛle oi ni, kanjip ni ombu, oʔup, ermba. ²⁷Oʔ ei tonu wang kin, molk keningii ni, Gos kindang opu mei wu kingam teʔim ei, eim kupu peʔ ɛle omba. Opu kin, eim dinga owundu peng kin, nga eim tiʔang owundu ka wii ei, erang kin omba. ²⁸Nga ekii se, oʔ ombu tonu wang kin, enim kunum ɛle angk, en enim peng kan tonu kanik er muʔngii. Nimbiʔ erang, sinim kis muʔamin kin, oʔ embin tui tonu orum ei, Gos sinim paki tumba nge kunum ei, mandi erang orum,” pa nim.

Ond Pik Ei, Konu Eni Ba, Min Kumb Tumba Ei, Andan Toʔum

(Masyu 24:32-35, Mak 13:28-31)

²⁹Nga Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu kin, yi nim. “En enim ond mong pik kanik kin, nga ond eipi pei kanik erei!” pa nim. ³⁰“Pe enim kinangin kin, ond ei, onguʔ konj topu nim kin, konu eni owundu ba, enim nik, yi piingii. Akip kunum ei kuni mong poʔ tonum. ³¹Yi miʔ, enim oʔ ombu kinangin yi miʔ erpi nim kin, en enim piingii. Gos sinim tep er muʔmba kunum ei mandi omba, enim ni piingii!” pa yi nim.

³²“Na ek keimi nip enim ngond. Wumb kunum ɛle wumb konj muʔngii kunum, ei epi ombu tor omba. ³³Muʔ kin mei poru nimba; ba na ek ei poru ninermba,” pa yi nim.

³⁴“Ba enim kan kun er muʔngii! Mon pim kin, enim noʔ kunum kunum nok wulu pang kin, en enim molk, ngenj epi ɛle noman piingii; ei mon! Pe enim noman ka peng mulenjing kin, Gos kindmba wu ei, wu kingam omba kunum ei, sikir tor omba. Eim omba ei yi miʔ; kung min, kei endi, karip tan sikir pupu kin, kei min, epi mondnum miʔ, yi sikir omba. ³⁵Epi ei tonu omba kunum ei, wumb moʔmun konu ɛle orung orung pei tonu omba. ³⁶Kunum kunum en enim kan kun er muʔngii! En enim Gos kin kunum kunum prei er muʔangin kin, Gos enim dinga ngumba. Ngang kin, oʔ embin tui enim kin tonu ombii ni ermba; ba enim pii gii nik, dinga pimba. Peng er molk kin, wu kingam Gos mei mani kindrim ei, kumb ɛle engingii,” pa nirim.

³⁷Kunum kunum Jiisas wumb pei sipipi, Gos ngii owundu ɛle, wumb ek nipi ngopu, yi eʔim. Ba emii peng, eim pupu, komung Olip ɛle

moʻlum. Moʻpu or pepi kin, Jerusalem konu men ngii orung om. ³⁸Nga wumb en enim ngii konu pek, kupiiring ok Gos ngii owundu eʻe Jiisas nge ek ka piʻlmin.

Juras Ek Dinga Nipi, Jiisas Sipi Kin, Noman Pim Wumb Ngum
(*Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Jon 11:45-53*)

22 ¹Pe kunum endi bres yiis punenim kunum ei, kuni owundu, ‘Pasopa,’ niʻlmin kunum ei, mandi erim. ²Pe kuʻmaʻ kalʻlmin owundu ni, lo ek piʻlmin wumb ni, en enim wumb pei mulnjung ei, mund mong tunjung. Muʻlangin kanik kin, en enim yi ninjing, “Sinim Jiisas koi erpin kin, er to kundmun, miʻ nenj?” a ninjing.

³Pe Seisen Juras noman eʻe tuk pum. Nga Juras eim ‘Eskeriyas,’ niʻlmin. Jiisas eim nge ekii siʻlmin wumb ende wu engki nga taʻ, ei nge wu. ⁴Pe Juras eim pupu, kuʻmaʻ kalʻlmin owundu kin, men ngii eʻe tep moʻlumun wu ombu ni, kanpi nim. Eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge er endim. ⁵Yi ngang kin, wumb en enim ka piik, ku nin epi sik kin, wu ei ngumun, ninjing. ⁶Pe Juras eim kapʻli nipi, eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge, kanpi endim. Eim kunum endi moʻpu kenim ni, wumb pei Jiisas kin mulenjing.

Jiisas Kin Ekii Sinjingiʻ Wu Taʻ, Kuni ‘Pasopa’ Er Ka Enjingiʻ.
(*Masyu 26:17-25, Mak 14:12-21, Jon 13:21-30*)

⁷Pe kunum ei, bres yiis punerim kunum ei, tonu wang kin, wumb kung siipsiip waʻl endeim ni, to kalʻlmin ei, ‘Pasopa’ pa niʻlmin. ⁸Pe Jiisas eim Piisa kin, Jon teʻl konu endi eʻe kindpi yi nim, “Eʻlip pukuʻ kin, ‘Pasopa,’ kuni er kun erangiʻ, sinim kuni numun,” pa nipi kindim. ⁹Wu taʻ eim kankiʻ, yi ninjingiʻ, “Nim piin! Siʻl konu jii er kun ermbiʻ?” ¹⁰Pe Jiisas ek yi nim, “Eʻlip konu owundu eʻe tuk pangiʻ kin, wu endi noʻ ming endi sipi, tu wumba konu eʻe, ekii se pukuʻ kin, wu ei ngii jii nirik ba, konu eʻe, eʻlip nirik punguʻ. ¹¹Pe eʻlip ngii ei, arim muʻmba ei, kankiʻ ningiʻ, ‘Ek mon wu ek yi nim, Na nge ek se andiʻlmin wu engki nga taʻ ei kin, kuni numbii palting eʻe, jii saʻlim?’ ¹²Yi nengiʻ kin, wu ei eim ngii tondrung eʻe palting owundu endi saʻlim ei, ngang kin, eʻlip sinim kuni ‘Pasopa’ er kun er singiʻ,” pa nipi kindim. ¹³Wu taʻ ni punjnguʻ. Pukuʻ kin, kenjingiʻ ni, Jiisas nim miʻ yi kenjingiʻ. Kankiʻ kin, kuni ‘Pasopa’ nungii nge, er ka enjingiʻ.

Jiisas Kin Ekii Sinjingiʻ Wu Taʻ, Kuni ‘Pasopa’ Er Ka Enjingiʻ.
(*Masyu 26:26-30, Mak 14:22-26, 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴Pe kuni nungii kunum seng kin, Jiisas ni, eim er se andiʻlmin wu kin, tonu peʻl eʻe molk kin, kuni nok mulnjung. ¹⁵⁻¹⁶Kuni nok molk kin, Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Na enim kin kuni ‘Pasopa’ endi nop moʻ ei, na ka

piind. Ekii se ngenj kumbii simbii. Nimbił erang ‘Pasopa’ kunum nga simba ei, na enim kin, kuni endi nunermbii, mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei, peni ełe wang kin, oł ei ek keimi pimba,” pa nim. ¹⁷Eim ming kap noł wain endi sipi kin, Gos kin prei erim. Nga eim yi nim, “Enim noł wain ming kap ei, endeim endeim ni nui!” nim. ¹⁸“Na ek keimi nind. Akip min ekii se, mering pei, na ond mong noł wain ei nunerngii mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei tonu omba,” pa nim. ¹⁹Nga bres sipi kin, Gos kin prei erpi, ngopu kin, Eim bres engin tum. Topu kin ek yi nim, “Bres ei na ngenj mił mołum. (Na ngenj ei enim paki tond; enim nok kin, na kin piik er mułngii! ²⁰Nok poru nengin kin, nga yi mił ku erpi, ming kap endi, ond mong noł wain mułum ni sipi, yi ku erang kin, nok poru nengin kin, yi nim; “Noł wain ei, enim kin oł konj endi erip ngond. Yi mił enim Gos nge wumb nanim kin, tep to mołpun, o ende punmun. Nga ming kap ond mong noł wain mułum ni, sipi kin, yi ku erim. Erpi kin, yi nim; ming kap ond mong noł wain ei, na enim kin kondrak konj endi end ei, na miyem mił peng kin, enim kin paki to ngond.)

²¹Ba wu endi na sipi kin, wumb opu orung wumb angii ełe pendmba ei, akip sił kuni ende nopuł kin, peł ełe ende mołmbuł, wu ei minj. ²²Wu ei, mei mani opu wu kingam pim ei, Gos eim noman piim mił yi erim. Ba wu ei wu kingam sipi kin, wumb opu orung wumb ngumba wu ei, na kaimb sind,” pa nim. ²³Jiisas eim ek yi neng mił, wu ombu en enim endeim endeim ni, ek nik, kii sik, piik piik enjing. Erik kin, “Sinim kin wu nii endi oł ei ermba?” enim yi kii sinjing.

²⁴Pe eim nge ek se andiłmin wumb molk kin, ek mił enjing. Erik kin, yi ninjing, “Sinim mołmun konu ełe, wu nii owundu mołum?” ²⁵Pe Jiisas ek nipi ngum, “Wumb king eipi ei konu eipi eipi mołmun ei, king en enim noman dinga peng kin, king owundu molk wumb tep erik, wumb yi mił ninjing. Nga en enim embe ełe oł ka erik, wumb ngok ełmin. ²⁶Ba wu endi, wu num mułmbii nipi ermba wu ei, wu kongun wii mił mułmba. Nga wu noman peng wu owundu mułmbii ni piimba wu ei, kongun wu mił, enim paki topu ngopu kin, kongun erpi mułmba. ²⁷Wu nii endi wu owundu mołum? Pe wu kuni kałpi tu wułum wu ei, min tonu peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei min? Nga en enim yi ku ni piik, kuni peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei mendpił. Ba na enim mołmun konu ełe tuk mołpu kin, kongun wu mił, enim paki top moł,” pa nim.

²⁸“Epi kanim kanim oł embin tui na kin tonu onum kunum ei, enim na wak tunenjing; ba enim na kin mulnjung. ²⁹Na nge Ernan sinim tep er kanpi mołum, Eim noman dinga ei na ngum. Akip na noman dinga ei, enim ngamb kin, enim mułngii,” pa nim. ³⁰“Nam enim tep er mułmbii noman dinga ei, enim kuni peł seng kin, nok mułngii. Pe enim ok, King mił molk, Esrel wumb engki nga tał, wumb tiłap ei kin, kos piłmin wu mił, mułngii.”

Piisa Nim Nam Buł Ngunjii, Nipi Jiisas Yi Nim
(*Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38*)

³¹“Saimon! Saimon! Nim piikin; pe Seisen eim enim kin kuni mong wiis ełmin oł ei mił, enim kin yi ku ermba. Ei eim enim kin mok topu wumb dinga molałmin wumb nin, nga dinga mołmun wumb, kaplı kongun erpi sipi, eim andłam ełe kindmbii ni ermba ei, dinga mił molałmin kin, wumb wii mił mołmun. ³²Ba na prei erip kin, nim Saimon paki tunj ełe nge nim pii gii ei, dinga pimba. Ekii se nim noman ak tokun orung on kin, ninim angnim noł paki tunjii,” pa nim. ³³Piisa ek yi nim, “Owundu, na er kun er moł. Nim kin kan ngii ełe ouni bił; nga nim kulnjii ei, na er kun er moł, na nim kin ouni kułmbuł,” pa nim. ³⁴Jiisas ek nipi yi nim, “Piisa, na nim kanip nind. Akip kunum ełe epi peng kin, kei kultu wii tunenerang kin, nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Na wu Jiisas ninmin, ei na kinał!’ pa ninjii.”

³⁵Pe Jiisas ek yi nim, “Ok na enim kindinj ei, enim ku ni, kon ni, simb su ei sipnerei! Kunum ei, enim epi endi simin ni piinjing min mon?” Pe en enim yi ninjing, “Sin oł endi yi enerim mon.” ³⁶⁻³⁸Enim Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe enim tuk mołmun wu endi ku kon pimba ei simba. Nga kon yi ku. Wu endi tui kepıi sinerim kin, eim kon takis ei sipipi, ku sipi, tui kepıi top ermba. Erpi kin, tui kepıi simba,” pa nim. Pe wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya kan! Sin tui kepıi tał sałım.” Eim yi ni piim, “Enim na ek ei pii poł tunenjing. Eim yi nim, ‘Ek ei kaplı poru nim,’ pa nim. Na enim kanip nind, Gos ek ok pułum yi nirim, ‘Enim oł kis ełmin wumb mił, eim kułou tum,’ pa nim. Nimbił erang ek ei, na nind mił, keimi tonu omba. Gos mon ełe na ek nim ek ei, akip keimi tonu onum.”

Gesemanii Konu Ełe Jiisas Prei Erim
(*Masyu 26:36-46, Mak 14:32-42*)

³⁹Jiisas eim anda pupu, tonu komung Olip ełe, ba pum ei, eim kunum kunum prei erpi, yi ełim. Oł ei erang mił, eim nge er se andıłmin wumb ombu, ekii se punjung. ⁴⁰Pe eim konu ełe opu kin, ek nipi er se andıłmin wu ombu ngum, “Enim prei erangin kin, epi kis endi erangin kin, kenmbii nip tonu omba epi ei enim kin onermba,” pa nim. ⁴¹Pe nga eim wu ombu mondpu kin, eim konu eipi mandi pum. Pe eim simb gopsing pii poł mołpu kin, prei erim. ⁴²Jiisas eim wumb epi kis kanim kanim eim kin tonu wang kin, eim arim kin ke nipi, ek ekin yi topu nim. “Arnan! Nim na ming kap embın tui ei, na numbii ni piin kin, ninim noman ełe sinjii. Ba nim na noman ełe, nim ekii sinenjii mon. Ninim noman ełe piikin enjii,” pa nim. ⁴³Jiisas eim Gos kin prei er mułang kin, pe tonu epin konu ełe enjel endi mani opu kin, eim dinga ngum. ⁴⁴Jiisas eim noman embın kis piipi kin, eim prei dinga erpi mułang kin, eim kurun ei, miyem mił opu, mei ełe mani pum.

⁴⁵Pe eim prei er pendpi angpi kin, eim ek se andiɫmin wumb mulnjung konu eɫe pum. Pupu kenim ni, or pinjing kenim ni, en enim noman embin tang kin, piik pinjing, kenim. ⁴⁶Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Enim nimbiɫ erang, enim or paɫmin? Enim konj kind, angk prei erei! Mon pim kin, oɫ kis endi enim kin tonu omba,” pa nim.

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(*Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11*)

⁴⁷Jiisas eim ek nipi muɫang kin, wumb tiɫap owundu endi onjung. Wu endi Juras niɫmin wu ei, Jiisas nge ek se andiɫmin wu engki nga taɫ tuk moɫmun wu endi eim kumb se om. Eim mandi opu kin, Jiisas kin kumb gupu to numba nge om. ⁴⁸Ba Jiisas ek nipi Juras ngum, “Juras, nim wu kingam ei, nim eim gupu to nokun sikin kin, opu orung wumb ngunjii min?” ⁴⁹Jiisas eim nge ek se andiɫmin wumb molk, kenjing ni, oɫ ei tonu omba enim nik, Jiisas kanik kin, yi ninjing, “Owundu, sin tui kepii sipin kin, wumb ei tumun, min mon?” ⁵⁰Yi nik kin, wu endi tui kepii tang kin, kuɫmaɫ kaɫiɫim owundu nge kongun wu ei, eim nge kom orung angil tundung orung, kiɫip topu mani om. ⁵¹Ba Jiisas kanpi yi nim, “Mon! Oɫ ei si kindei!” pa nim. Yi nipi kin, wu ni kom eɫe embiɫang kin, kom ni, nga ok pim miɫ, pim.

⁵²Pe Jiisas ek nipi, kuɫmaɫ kaɫiɫim owundu ombu ni, men ngii owundu eɫe tep moɫɫmun wu ombu ni, wumb num pei, wumb eim ambiɫ gii ningii nge ok wumb ei, Jiisas yi nim, “Enim tui nin, kepii epi ei sik kin, tu wunmun ei, enim waning wu endi tungii nge onmun min?” ⁵³Na enim kin kunum kunum men ngii owundu ei moɫɫmun. Ba enim na peng eɫe, enim angil embilaɫmin, mon. Ba akip kunum ei, enim kunum seng enmin. Akip Seisen emii eɫe moɫpu kin, epi kis eɫim ei nge, dinga akip tor onum,” pa nim.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Ninmin Ei, Na Kinaɫ.”
(*Masyu 26:57,58,69-75, Mak 14:53,54,66-72, Jon 18:12-18,25-27*)

⁵⁴Jiisas eim ek nipi poru neng kin, wumb ombu eim ambiɫ gii ni sipnjing. Pe wumb ei, eim sipi kin, kuɫmaɫ kaɫiɫim owundu ngii konu eɫe tuk sipnjing konu eɫe, Piisa eim ekii se pum. Pupu kin, konu turii miɫ moɫpu, kan muɫum. ⁵⁵Ngii owundu kung gui tukrung eɫe engim konu eɫe, dup kalk mulnjung konu eɫe, Piisa tep to mulnjung ku. ⁵⁶Kongun amb endi moɫpu kenim ni, Piisa eim dup eɫe muɫum kenim. Amb ni, eim kanpi kin, yi nim, “Wu ei, Jiisas kin tep to moɫuɫum wu,” pa nim. ⁵⁷Ba Piisa ek nipi, “Mon!” pa nipi yi nim, “Amb, wu ei, na kinaɫ!” ⁵⁸Ekii se nga, wu endi Piisa kanpi kin, yi nim, “Nim eim nge tiɫap ende,” pa nim. Ba Piisa yi nim, “Kawukeiya! Na mon!” ⁵⁹Moɫang kin, nga ekii se, wu eipi endi pupu yi nim, “Keimi mendpiɫ, wu ei, eim kin tep to andiɫim wu.

Eim Galilii konu eŕe wu,” pa nim. ⁶⁰Ba Piisa ek dinga nipi ngopu, yi nim, “Wu, nim nin ek ei, na pii poŕ tunand.” Piisa eim ek yi nipi muŕang kin, kei kultu wii tum. ⁶¹Pe Owundu eim ak topu, Piisa kenim. Pe Piisa eim piim ni, Owundu ek endi eim kin nirim ek ei piim. Ek eŕe nge, eim kei kultu wii tunermba kunum ei, nim yi ninjii, “Na Jiisas kinaŕ, pa nikin, kunum tekliki enjii,” pa nirim. ⁶²Pe Piisa eim tor pupu, ke dinga wii nim.

⁶³Wumb Jiisas ambiŕ gii nik, ek ngok, kepŕii tok enjing. ⁶⁴Pe wumb Jiisas eim ningiŕ eŕe, alap pandi to pendik, kepŕii tok, yi ninjing. “Pe nim ek ni tor kindiŕim wu mendpiŕ min mon; ek ni! Wu nii nim kepŕii tonum ei, ninjii,” pa ninjing. ⁶⁵Wumb ek kis kanim kanim nik, eim kin ngunjung.

Kaunsil Wumb Ningiŕ Eŕe Jiisas Kos Enjing
(*Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24*)

⁶⁶Ekii se konu eni tang kin, Esrel wumb num ei ni, lo ek piŕmin wumb ni, ek kengip toŕmun wumb ni, Gos kin kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb ni, ok kuŕou tok molk kin, Jiisas sik sipik, kaunsil muŕum konu eŕe sipik, yi ninjing. ⁶⁷“Nim sin kan kin, ‘Na Gos er saŕim wu kindang, Kraiŕ,’ pa niŕin, ei keimi min mon?” Pe Jiisas ek nipi ngopu, yi nim. “Na enim kanip nimbii; ba enim pii gii ninerngii. ⁶⁸Nga na enim kin ek kombur kii simbii nim kin, enim na ek ei ni orung kindnerngii, paŕim. ⁶⁹Ba pe ekii se, kunum kunum mei mani opu wu kingam ei, eim Gos angŕiŕ tundung eŕe muŕmba konu ei, Gos eim dinga wii saŕim,” pa nim. ⁷⁰Pe wumb yi ninjing, “Nim ek ei nin ei, nim Gos kingam moŕun min?” Pe eim ek yi nim, “Enim ninmin ek ei, na mendpiŕ.” ⁷¹Nga wumb en enim yi ninjing, “Sinim nipe ek nga nipin kii simin? Eim gupu eŕe, ek ei ninim, sin sinim piinmin, ei poru!”

Pailos Kumb Eŕe, Jiisas Kos Enjing
(*Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Jon 18:28-38*)

23 ¹Yi nik kin, wumb pei eim sipik, Pailos muŕum konu eŕe sipnjing. ²Pe kos piingii nge nik, eim kin ek yi ninjing. “Sin wu ei kenjpin ni, eim sin wumb tiŕap eŕe, eŕmin oŕ ei, eipi erpi eŕim. Pe eim sin ku takis Siisa ngoŕmun ei, eim mon nipi, eim ‘Nam Gos kindang wu Kraiŕ nipi, nam King,’ pa nipi, yi eŕim,” pa ninjing. ³Pe Pailos eim kii sim, “Nim Jura wumb King min?” Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi, ek yi nim, “Ninim nin miŕ yi,” pa nim. ⁴Pailos ek nipi, kuŕmaŕ kaŕiŕim owundu ni, wumb pei kanpi yi nim, “Na wu ei, erim oŕ endi kan sinand, mon!” pa yi nim. ⁵Ba wumb ek dinga nik, yi ninjing, “Eim ek nipi wumb ngang kin, wumb eim ek piik, Jura konu ni, konu orung orung pei, mund mong eŕmin. Pe Galilii konu eŕe, eim er opu opu ya eŕe onum,” pa ninjing.

Nga Jiisas Sipik, Eros Kin Kos Enjing

⁶Pailos eim ek ei piipi kin, wumb kii sim, “Wu ei Galilii konu eŕe wu min?” ⁷Nga wumb eim kanik yi ninjing. Pe eim piim ni, Jiisas nge konu ei, Galilii konu orung eŕe, Eros tep elim konu ei piinim. Kapŕi Pailos ek ei piipi kin, nga kindang pupu, “Eros moŕum konu eŕe orung pangŕi,” nim. Kunum ei, Eros Jerusalem konu eŕe muŕum. ⁸Eros Jiisas kanpi kin, eim ka piim. Nimbiŕ erang Jiisas ek ei Eros piim; ba kunum kinan, eim Jiisas kenmbii ni piipi muŕum. Eros eim yi piim, “Jiisas jep oŕ endi erang, kenmbii,” ni piim. ⁹Yi piipi kin, Eros eim epi pei Jiisas kin kii sim; ba Jiisas eim ek endi nipi kin, orung kindnerim, mon! ¹⁰Kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu ni, lo ek piŕiŕmin wumb ei ok, mandi angk kin, Jiisas kos erngii nge, ek dinga kind ninjing. ¹¹Eros ni, eim nge opu ond wumb ni eim ek ngok, ek kis kanim kanim nik erik, konduk ka wii endi mon kanim kanim muŕum kon ei kindik kin, nga eim Pailos muŕum konu eŕe orung kindnjing. ¹²Kumb ok, Eros eim Pailos kin opu eŕmbiŕ; ba pe eŕ eŕip, ek ka nikiŕ, ende punjngul.

Pailos Yi Nim, “Ond Peri Eŕe Nil Tei!” Nim

(Masyu 27:15-26, Mak 15:6-15, Jon 18:39–19:16)

¹³Pe Pailos eim kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu ni, wu num ni, wumb pei ok kuŕu tei nipi, wii tum. ¹⁴Pe eim ek nipi, yi nim, “Enim wu ei ya sik tu wunjung ei, yi ninjing, ‘Wu ei sin tiŕap eŕe, ek nipi wumb noman er kis eŕim,’ nik, tu wunjung. Pe na wu ei, enim kumb eŕe ek nip, wu ei kii sind; ba eim enim enmin ek ei, endi neng kin, na piinand. Wu ei, oŕ endi enerim. Sinim wu ei kin, kos ermin miŕ mon! ¹⁵Nga Eros eim erim oŕ endi enerim, mon ku! Nga ei eim orung kindang onum. Piinmin! Wu ei, oŕ kis owundu endi erang kin, sinim kapŕi, eim to kundmun. ¹⁶Pe na wu ei kepii top kindamb kin, orung pangŕi,” nim. ¹⁷⁻¹⁹(Ba en enim eŕmin oŕ ei, yi kor owundu kunum ei, kan ngii paŕmin wu ei, endi tor kindiŕim.) Pe wumb pei wii tok kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei to kondkun, Barapas kindan kin, sin kin wangŕi!” ninjing. (Barapas eim konu owundu eŕe gapman kin opu erpi, wu endi to kundrum. To kundang kin, Barapas sik kin kan ngii pendik.) ²⁰Pailos wumb nga kanpi, ek yi nirim, “Wu ei Jiisas, eim orung kindamb, ba,” ni piim. ²¹Ba wumb wii tok, nga yi nik, “Ond peri eŕe, to kond!” Wumb pei yi ku ninjing. ²²Pe Pailos nga kunum ei ngang kin, kunum tekliki miŕ nim, “Nimbiŕ erang, wu ei nipe oŕ endi erim? Na eim oŕ endi erim min, nip kurunj; ba oŕ endi erang kin, tumun ei kapŕi; ba, mon!” nim. “Yi piip kin, wii kepii top kindamb, ba,” pa nim. ²³Ba wumb dinga puk, ek dinga nik, wii dinga tok, “Ond peri eŕe kuŕangŕi!” ninjing. Pe wii ek dinga nik, Pailos nim ek ei, to mani kindnjing. ²⁴Wumb ek yi nengin kin, Pailos wumb kanpi, yi nim, “En

enim dinga kindik, ‘Wu ei tumun,’ ninmin ei, wu ei, en enim sipik, tei! Na mon minj!”²⁵ Wu ei, gapman kin opu erim ni, wu endi to kundmun nik, sik, kan ngii pendik, wu ei, wu amb pei si orung simin nik. Pe Pailos mani wu endi ei kindan, “Wangti,” nik. Pe Pailos Jiisas kindang wang kin, wumb sipik.

Jiisas Ond Peri Ete Nil Tunjung

(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)

²⁶Pe opu ond wumb Jiisas sipik kin, wu endi ambil gii nik wu ei, embe Saimon. Saimon ni wu ei, eim Sairiini konu ete wu. Wu ei opu, konu owundu ete tuk bii ni erang kin, wumb ond peri ete tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei pindang ete pindangin ko wupu kin, Jiisas pum konu ete ekii se pum.

²⁷Pe wumb ke nik, kaimb kulk, puk kin, Jiisas pum konu ete ekii se punjung. ²⁸Ba Jiisas ak topu amb kombur kanpi kin, ek yi nim, “Enim Jerusalem konu ete amb! Enim na kin piik ke ninerei! Ke ningii pim kin, en enim nge kangil ei piik ke nik kin, en enim nge piik ke ningii,” pa nim. ²⁹“Piinmin! Ekii se ek endi tonu omba ei yi pimba. ‘Amb kangil mengnarik amb ni, kangil mengnenjing amb ni, amb am ngunenjing amb ni, amb ombu pei ka piingii.’ Nimbil erang kunum ei, wumb mulnjung kin ol embin tui enim kin tonu omba. ³⁰Tonu om kunum ete wumb kombur komung ete ek yi ningii. Enim komung ombu mani ok kin, ‘Sin tei!’ nimin. Nga komung kembis kembis ombu yi ku, ‘Sin to pandi tei!’ nimin. ³¹Yi mi! erang enim ol ei ond konj ete enmin; ba nga ond kulii ete enim nimbil ol erngii?” Jiisas eim ek yi nim, “Ei ol konj ei tonu wang kin, enim kaninmin,” pa yi nim. “Nga ekii se ond kulii ei, mering ekii se ol ei enim na kin piik mulngii wumb ei, ol yi tonu omba ei, enim nimbil ol erngii?” pa yi nim.

³²Wumb eipi ta! tu wunjung wu ta!, ol kis elmbil wu ta!, Jiisas tok, wu ta! ouni tungii nge enjing, enjing. ³³Pe wumb konu endi ete tor punjung konu ei, embe ‘Wumb peng embil’ konu ei yi nilmin. Nilmin konu ete, Jiisas ond peri ete tok, wu ta! ol kis elmbil wu ta!, nil tunjung ku. Wu endi Jiisas angil tundung orung peng kin, nga wu endi angil taring orung pim. ³⁴Jiisas ek nim, “Arnan, nim piin, wumb en enim ol kis en enim ei pii pol tunarik enmin. Kapli nim wumb ol kis ei kil ngunjii,” pa nim. Pe Jiisas konduk ni alap epi ei wumb ku kembis mi! epi ei kinjma! erik kin, konduk ei simin nik enjing. ³⁵Wumb molk, kanik mulnjung; ba wumb peng pim wumb ei, en enim ek ngok yi ninjing. “Eim wumb eipi paki topu yi elim. Pe keimi Gos eim Krai te!im wu ei, kindang opu, wumb paki topu elim pim kin, kapli akip ei eim paki topu, ond peri ete si kindpi, mani omba,” yi ninjing. ³⁶Opu ond wumb ei kin ek ngok, yi ninjing ku. Yi erik kin, mandi ok, epi kumbii elim epi ei, sipi ngumun ninjing. ³⁷Pe

ek ngok kin, yi ninjing, “Nim keimi Jura wumb nge King pim kin, kapli ninim paki to!” ninjing. ³⁸Ond peri eġe, tonu eim peng eġe, ek mon endi yi pulnjung, “Wu ei, Jura wumb ei nge King,” pa nik pulnjung.

³⁹Epi waning eġmbiġ wu kis taġ tuk wu endi, Jiisas kin ek yi nirim. “Nim Kraiss Gos kindang telin wu ei min? Kapli ninim paki tokun kin, siġ kin ouni paki tunjii ku!” pa nim. ⁴⁰Ba wu eipi endi orung pim wu ni ek ei piipi kin, wu ek nim wu ni, ek ngum, “Nim ngenj kumbii sin miġ wu ei yi ku sinim. Eġe nge nim Gos kin mund mong tunan min? ⁴¹Wumb siġip to kondunmun ei, siġip mong sinjpiġ eġe to kondunmun. Ba ya wu ei, eim oġ kis endi enerim konu ei tonmun,” pa nim. ⁴²Pe wu ni ek yi nim, “Jiisas ekii se, nim wu King dinga owundu muġun kin, na piinjii,” pa nim. ⁴³Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Na ek keimi nind, akip kunum eġe mendpiġ, nim na kin Gos nge konu ka wii eġe ouni muġmbuġ,” pa nim.

Jiisas Kuġum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30)

⁴⁴Pe konu eni beli seng kin, Gos eni pandi topu erang kin, konu orung orung emii miġ pepi pang kin, pou miġ neng kin, emii pim ei poru nim. ⁴⁵Pe mendpiġ alap ka wii endi, Gos ngii owundu eġe, pim alap ei, tuk kiġip topu, orung orung taġ pim. ⁴⁶Jiisas ond peri eġe pepi, ek dinga nipi yi nim, “Arnan, na noman tuk ei, nim angii eġe kindind,” nipi eim kuġum. ⁴⁷Pe opu eġmin wumb ei, tep eġim wu ni, kanpi kin, Gos nge embe ambiġ tonu kindim. Kindpi yi nim, “Keimi mendpiġ, wu ei, wu oġ kis endi enaġim.” ⁴⁸Pe wu amb pei pei ok, enim miġ kenmin nik onjung. Ok molk, kenjing ni, epi keimi peng kanik, en enim kaimb sik, pepiġ eġe tok, nga orung punjung. ⁴⁹Pe Jiisas nge wu puġ ombu pei ni, Galilii konu eġe amb kombur kin, ekii se ok, turii angk, epi kis ei Jiisas kin tonu wang kin, ei kanik mulnjung.

Jiisas Nge Ngenj Ei Sipik, Kom Ku Tukpu Endi Eġe Pendljing.

(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42)

⁵⁰Pe wu endi multum wu ei, eim embe Josep. Wu ei konu owundu eġe multum konu ei, Jura wumb moġuġmun konu eġe, embe ei, ‘Arimasiya,’ pa niġmin. Wu ei, wu kaunsil moġuġum wu ei, oġ ka eġim wu. ⁵¹Wu ei eim kaunsil eipi ek niġmin, oġ kis eġmin eġe, ekii sipi enaġim. Eim Gos konu sinim tep er moġum konu ei, ekii se peni eġe wang kenmbii nipi, minj kui er moġuġum. ⁵²Wu ei Pailos kin pupu, “Jiisas nge ngenj ei simbii,” pa nim. ⁵³Pe Jiisas ngenj sipi, mani tu wupu, alap kuru endi sipi, pandi tum. Topu sipipi kin, tukpu endi eġe mani kindim tukpu ei, kom ku owundu endi tunduk sik, eġe ok wu endi tuk kindnaġmin, eġe kindim. Kindim tukpu andiiġim eġe ku owundu ondu eġe ngunjung. ⁵⁴Kor kunum ei, tonu omba mandi enim ei, kunum ka wii kunum ei er moġuġmun.

⁵⁵Amb ombu Galilii konu eŕe si kindik, Jiisas kin ok, nga Josep purum konu eŕe ekii se puk. Puk kin, Jiisas tukpu to pendik miŕ, kenmin ni punjung. ⁵⁶Kanik poru nik kin, en enim ngii konu eŕe orung puk. En enim kopung ka wii ni, epi muru ka toŕum epi ei, er kun erik kin, Jiisas ngenj eŕe kopung ei kindngii enjing.

Kor kunum “Kor muŕei!” nik miŕ kor mulnjung.

Jiisas Nga Angpi Konj Tonu Pum

(*Masyu 28:1-10, Mak 16:1-8, Jon 20:1-10*)

24 ¹Pe kongun kunum kumna, kor ei kupiiring ok, amb ombu en enim wumb tukpu eŕe punjung. Puk kin, kopung ka wii ni, epi muru ka toŕum epi sik kin, epi ei er kun er sik, miŕ sinjing. ²Puk kin, kenik ni, ku endi pandi to pendik ni, tukpu eŕe pineririm. ³Wumb ok wumb ni, tukpu eŕe tuk puk; ba Jiisas Owundu ngenj ei kinerik mon. ⁴Pe wumb en enim noman eŕe piik, mund mong erik mulk. Molk kenik ni, wu taŕ konduk kuru pirim wu taŕ, eŕ eŕip mulkuŕ. Mulkuŕ wu taŕ nge konduk erang kin, wumb keningii pineririm. ⁵Amb ombu en enim keningii pinerang kin, mani mei eŕe kan mani kanik mulnjung. Muŕangin kin, wu taŕ ek nikiŕ ngunjunguŕ; “Nimbiŕ erang enim wumb tukpu konu eŕe wumb endi konj moŕum nik kur onmun? ⁶Ba eim ya molaŕim! Eim angpi tonu pupu pum. Eim Galilii konu eŕe moŕpu kin, enim kin nipe ek nipi ngum ek ei, en enim piingii? ⁷Eim ek yi nirim, ‘Wu kingam ei sipik, wumb oŕ eŕmin wumb ei ngangin kin, sipi to kundangin kin, tukpu konu eŕe mani pu pepi kin, nga kunum tekliki pang kin, eim nga opu konj ba,’ ” nirim. ⁸Wumb ek ei piik ni, Jiisas ok ek nirim miŕ piinjing. ⁹Wumb tukpu konu eŕe si kindik, orung punjung. Puk kin, ek nik, eim ek se andiŕmin wu engki nga endeim mulk, konu eŕe kanik nik ei, epi kenik miŕ nik, wumb eipi pei ngok yi enjing. ¹⁰Pe Mariya Makandala ni, Jo Ana, ni Mariya Jeims mam ni, amb ombu muŕangin kin, ek ei nik, Jiisas ek se andiŕmin wumb mulk konu eŕe kanik ninjing. ¹¹Ba wumb ei, ek ei ek wii ninmin ni piik kin, pii gii ninerik, mon. ¹²Ba Piisa angpi sikir pupu, Jiisas tukpu tuk konu eŕe kenmbii nipi purum. Pe eim sip topu, tukpu eŕe nirik pupu kenim ni, alap mendpiŕ sim. Seng kin, eim nga orung ngii konu eŕe pupu, epi ei kenim miŕ piipi muŕum.

Emeyas Wumb Andŕam Eŕe, Wu Taŕ Jiisas Kenjingiŕ

(*Mak 16:12-13*)

¹³Pe kunum eŕe mendpiŕ, Jiisas pii gii ninjingiŕ wu taŕ eŕ eŕip, konu endi Emeyas ni konu eŕe punguŕ nge punjunguŕ. Pukuŕ andŕam ei Jerusalem konu eŕe pupu, nga Emeyas konu eŕe tor puŕum konu ei, angii orung nga taŕ turii miŕ saliŕim. ¹⁴Wu taŕ andkiŕ pukuŕ kin, epi pei kenjingiŕ miŕ ei, nikiŕ punjunguŕ. ¹⁵Wu taŕ eŕ eŕip, ek nikiŕ, kii sikiŕ punjunguŕ ei, Jiisas eim

wu tał onjnguł konu ełe ekii se om ei kinenjngił. ¹⁶Ba epi endi wu tał ningił ełe pełi erang kin, Jiisas kan poł tunenjngił mon! ¹⁷Pe eim opu, ek nipi kii sipi yi nim, “Ełip epi nipe nikił onmbu?” Eim ek yi neng kin, wu tał ni nikił ek piinerkił; kan mani kankił mulnjunguł. ¹⁸Pe wu endi embe Kliyopas wu ei, ek nipi orung kindim, “Wumb konu orung orung pei ok Jerusalem konu ełe minj mołmun. Pe nim mendpił Jerusalem konu epi ei tonu onum piinan min?” ¹⁹Nga wu ei ek yi neng kin, Jiisas wu tał kii sim, “Epi nipe?” Wu tał eim kankił yi ninjngił, “Epi Jiisas Naseres konu ełe wu oł ei tonu om. Eim ek ni tor kindiłim wu mołpu kin, kongun ei nga erpi, Gos ningił ełe ek dinga nipi wumb ngołum. ²⁰Wumb peng pim wumb ni, kułmał kałiłmin owundu wumb ni, Jiisas sik sipik, kos piłim wu owundu ngunjung. Pe kos piłim wumb owundu ek nik piik kin, wumb kombur eim ond peri ełe to kundnjung. ²¹Ba kumb ok sin pii gii yi ninjpin kin, wu ei Esrel wumb kis mulnjung kin, oł embin tui tonu orum kin, Gos enim paki tumba nge orum. Pe nga ek endi pałim ku. Epi ombu om ei, pe kunum tekliki kunum sałim. ²²Akip sin amb kombur ok ek nengin kin, sin mund mong enmin. Kupiiring ok en enim Jiisas tukpu to pendnjing konu ełe kenmin nik punjung. ²³Ba Jiisas nge ngenj ei kinanmin nik, ok sin kanik yi ninjing. Eim kinenjpin, ba Gos nge enjel ok yi ninjing, ‘Eim konj mołum,’ ninjing. ²⁴Nga sin wu kombur puk kin, keningii nge punjung ei, amb ok ninjing mił ku ninjing. Ba eim kinanmin,” pa ninjing.

²⁵Jiisas eim ek dinga nipi wu tał ngum, “Ełip noman ełe dinga pinałim min? Ełip ek ni tor kindiłmin wumb ek pei niłmin ek ei ełip pii gii ninenjngił. ²⁶Nimbił erang ełip piinanmbił? Gos Kraiis tetim wu ei kindang, eim ngenj kumbii ok sipi kin, nga kunum ka seng kin, Gos nge dinga tiłang owundu ngang mułmba?” ²⁷Pe eim Moses lo ek ni, ek ni tor kindiłmin wumb nge ek ei nimba erim. Pe eim ek nipi wu tał ngum ei, konu orung orung Gos mon ełe ek nipi eim mendpił pa ninim ei, ek pułe nim yi mił nim.

²⁸Pe wu tał eł ełip konu ełe mani punjnguł. Pe Jiisas eim yi erpi ba nge pum. ²⁹Ba wu tał eim kin ya mułmun konu ełe, emii pimba mandi enim, yi nengił. Nengił kin, Jiisas wu tał kin mułum. ³⁰Ekii se kuni nungii pendik, Jiisas eim wu tał kin mułum. Mołpu kin, eim bres sipi, Gos kin prei erpi, wu tał ngum. ³¹Jiisas eim wu tał kin yi erang kin, wu tał ningił pirek neng kin, Jiisas kan poł tangił kin, nga Jiisas eim mulerim. Eim am pum. Pang kin, wu tał eim nga kinenjngił mon. ³²Wu tał eł ełip ek nikił piinjngił. “Siłip andłam ełe wambił kin, eim siłip kin ek ka nipi ngum. Ngopu kin, Gos nge ek pułe nipi ngopu erim. Kunum ełe siłip noman pirek neng,” yi ninjngił.

³³Wu tał ek yi nikił kunum ełe mendpił orung pukuł, Jerusalem konu ełe pukuł. Pukuł ni, wu engki nga endeim mulk. Nga en enim nge puł wu kombur ouni mulnjung. ³⁴Molk kin yi ninjing, “Keimi mendpił, Owundu

ni nga orung om,” pa nik enjing. “Eim orung om ei, Saimon eim kenim.”
 35 Pe wu tał eł elip andłam ełe erim oł ei, ek poł tunjunguł. Tokuł kin, yi ninjingił. “Eim bres ambił engin topu Gos kin prei erang kin, sił eim kan poł tunjpuł,” pa ninjingił.

Jiisas Kin Ekii Sinjing Wumb Jiisas Kenjing Ku
(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

36 Pe en enim ek yi nik mułangin kin, Jiisas eim opu tuk, mii memb ełe engim, “Enim noman ende sek ka piik kin, mułngii!” Jiisas yi nim.
 37 Ba wu en enim mund mong tok enjing. Wu ombu, “Sin sinim gui endi kaninmin,” ni piinjing. 38 Pe eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang enim puku sik andinmin? Nimbił erang enim noman embin to piik mulnjung? 39 Enim na simb ni angil ełe kinei! Na mendpił moł! Na gui mon! Gui ei ngenj na pałim mił pinałiłim mon!” pa nim. 40 Eim ek yi nipi kin, eim simb, angil pei andan topu ngum. 41 En enim ka wii piinjing; ba pii gii ninenjing. Pe en enim noman embin to piik mulnjung. Mułangin kin, eim yi nim, “Enim kuni kopur ya sałim min?” yi kii sim. 42 Pe en enim omu endi ni ngunjung. 43 Pe Jiisas eim sipi, nang kin, kenjing.

44 Eim ek nipi ngopu yi nim, “Ok, na enim kin mołup, ek nip ngunj ei, piinjing. Moses nge ek nin, ek ni tor kindiłmin wumb ek poł nin, mon Sam ełe ek pałim ek ei, na nge ek pałim. Ekii se keimi tonu omba nir mił tonu keimi onum.” 45 Jiisas eim ek ei nipi kun erang kin, wumb Gos ek ei pii kun enjing. 46 Pe eim ek yi nim, “Krais Gos kindang tetim wu ei, eim ngenj kumbii sipi kołpu; nga kunum tekliki eim tukpu ełe angpi, nga konj tonu opu ba,” nirim. 47 “Pang kin, eim nge embe ełe, wumb ek nik ngok erangin kin, wumb tiłap ok, noman ak tok Gos ek piingii. Piyangin kin, Gos wumb ombu oł kis kil ngumba,” pa nim. “Akip enim Jerusalem konu ełe ni, konu orung orung pei ełe puk, kongun ei erngii,” pa nim. 48 Pe enim puk, ek ombu pei wumb kanik ningii. 49 Enim piinmin! Gui Ka Gos ok enim ngumbii nirim mił, Owundu ei, akip na enim ngumbii. Ba enim puk kin, Jerusalem konu owundu ełe mułangin kin, tonu epin konu ełe Gos nge dinga ei enim kin kindmba,” Jiisas yi nim.

Gos Jiisas Sipi, Tonu Epin Konu Ełe Tonu Sipim
(Mak 16:19-20, Aposel 1:9-11)

50 Eim wumb ombu sipipi, Besanii konu ełe sipipi, eim angil tonu kindpi, noman ka ek nipi ngum. 51 Pe eim ek ka nipi ngopu mułang kin, Gos eim sipi epin konu ełe tonu sipim. 52 Wumb en enim Jiisas embe ambił tonu kindik, nga Jerusalem konu ełe orung puk kin, en enim ka ka piinjing. 53 Kunum kunum Gos ngii owundu ełe molk kin, Gos embe ambił tonu kind mulnjung.

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Tełim

1 ¹Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas Krai se multum. Mei eneririm kunum ei eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos Mendpił. ²Am kumb ok mendpił, Jiisas Krai eim Gos kin ouni mulkuł. ³Molkuł, eim mendpił epi kanim kanim pei eririm. Epi endi andłam eipi endi ełe tonu enerim, mon! Eim erang tonu om. ⁴Noman konj ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb tiłang ngum. ⁵Tiłang ei wumb noman tuk emii konu tiłang ngołum. Emii ei erpi tiłang ełe tuk onermba mon!

⁶Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon. Gos eim wu ei nipi, kindang om. ⁷Wu ei opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas nge tiłang ei ni tor kindmba nge om; eim ek mong wumb ek ei piik, ambił gii nik, pii gii ningii nge nimba nge om. ⁸Jon eim tiłang ei mon, eim Jiisas nge tiłang owundu pałim ei ni tor kindmba nge mendpił om. ⁹Jiisas eim tiłang ei keimi. Eim tiłang ei wumb pei ngołum. Eim mani mei konu omba eim kunum ełe.

¹⁰Gos Jiisas Krai kin mei ei eririm. Erang, Jiisas eim opu mei ełe multum; ba mei wumb eim pii poł tunenjing mon! ¹¹Eim pupu eim nge konu pum; ba eim nge wumb tiłap ei eim onum pa ninarik, eim ek ei piinenjing mon! ¹²Ba wumb kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim sipi Gos nge kingam ambiłam noł mułngii nipi mundum. ¹³Gos nge kingam ambiłam noł mułngii ei wumb miyem ełe mengk singii min; wumb nge ngenj ełe mengk singii; min wu noman ełe mengk singii ei ok Gos nge kingam ambiłam noł mulerngii mon. Gos eim nge wumb er mondułum. Wumb ei Gos nge noman ełe eim kingam ambiłam noł mendpił mułngii.

¹⁴Jiisas eim mei mani opu wu tałpi Gos nipe mił mołum, eim sinim anda tum eim tuk sinim kin mołum. Sinim Gos nge kingam mendpił eim nge tiłang owundu ei kan poru ninjpin. Eim nge tiłang Gos Owundu kindang om. Jiisas eim noman kun ka ni ełe kun ka mendpił; ei eim kin piki top mołum.

¹⁵ Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj, ‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu ei, na nge Owundu. Nimbil erang na tonu onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’ ”

¹⁶ Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi pei sinmin ei eim kin piki to mołum. Eim nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu minj mołum. ¹⁷ Nimbil erang, Gos eim lo ek ei Moses angil ełe ngurum. Ba Jiisas Krais eim noman ka ngopu ni, ek keimi mendpil ei Jiisas Krais eim sin kin tonu om. ¹⁸ Wumb endi Gos endeim kinalim mon. Gos eim nge kingam endeim mendpil, ei eim mendpil Gos arim kin ouni mołutum. Ei eim Gos nge ełim oł ei, pułe ni tor kindpi sinim ngołum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Ek Ni Tor Kindim

(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)

¹⁹ Jura wumb molk, Gos kin kułmał kałilmin wu kombur ni, Liiwai wumb men ngii kongun paki tok ełmin wumb ei, nik kindangan Jerusalem konu si kindik ok, Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?” ²⁰ Pe Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni tor kindpi ek dinga yi nim, “Na Krais Gos kindang wu mon!” pa nim. ²¹ Pe wu ombu eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge ek ni tor kindilim wu ok multum min?” Pe eim yi nim, “Ei na mon.” Nga wu ombu kii sinjing, “Sin wu endi oł ekii se tonu omba ei piipi nimba wu endi omba nipin kui er mulnjpun, wu ei nim min?” Nga Jon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei na mon,” pa yi nim. ²² Wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin, ‘Na wu ei,’ pa nen piimin,” pa ninjing. ²³ Pe Jon eim ek yi nim, “Enim noman tuk ełe er kun erei!” Ek pułe ei yi mił,

‘Na wu endi eim konu wumb mulenjing konu ełe wii top ek dinga nip,’ yi ninim. ‘Owundu nge andłam to kun erei!’ Ei ok ek ni tor kindilim Aisaiya oł ekii se tonu omba nge piipi nirim ek ei nge nimbii ond,” pa yi nim.

²⁴ Lo ek piilmin wumb, wu ombu kindangan Jon kin onjung. ²⁵ Pe wu ombu Jon kii sik yi ninjing, “Nim ok wu Aisaiya oł ekii se tonu omba ei piipi nilim wu ei mon. Nga nim Krais Gos kindang om mon; nga oł ekii se tonu omba ei wu endi mon. Nga nim nimbil erang wumb noł pendkin en?” ²⁶ Pe Jon eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na noł mendpil ełe wumb noł pendind. Ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi angpi mołum. Ei enim piinanmin mon. ²⁷ Wu ei na ond konu ekii se omba; ba na nam wu ka mon, eim simb su kan ei pos kindnermbii mon. Eim oł kis min, oł embin ei na si kindnermbii, mon!”

²⁸ Epi ombu pei Besanii konu orung noł Joran ełe tonu om. Konu orung ełe, Jon wumb noł pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Wał Mił

²⁹ Jon eim topuł mołpu kenim ni, Jiisas eim mułum konu omba nge om. Pe Jon eim yi nim, “Ei Gos nge kingam kung siipsiip wał mił wumb

kułmał kałiłmin eim onum kinei! Eim onum kułang mei ełe wumb pei kis kil ngumba nge onum,” pa yi nim. ³⁰“Wu ei na ek yi mił nir, ‘Wu endi ond ekii se omba; ba wu ei na nge wu owundu nir. Nimbil erang na minan mingneririm kunum ei, eim am kumb ok mendpił eim multum.’ ³¹Na nam eim pii poł tunerir mon. Ba na op wumb noł mendpił pendip ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni piingii.”

³²Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Na kenj tonu epin Gui Ka kei Kurmuł mił ninmin mił yi mani om. Opu, eim kin mułum,” pa nim. ³³“Pe na nam eim piip poł tunerir; ba Gos na kindang op, wumb noł mendpił ełe pendip ngur. Eim na kin ek nipi ngopu yi nirim. ‘Nim moł kinan Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin mułum kin, wu ei wumb Gos nge Gui Ka ei, wumb noł mił pendpi ngumba.’ ³⁴Pe na nam kanip poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos kingam mendpił,” Jon eim ek yi mił nipi kindim.

³⁵Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjngil wu tał ouni mulnjung. ³⁶Molk kin, Jon eim mołpu kenim ni, Jiisas andłam ełe, andpi pum. Pang kin, Jon eim ek yi nim, “Gos nge kung siipsiip wał ei onum, kenei!” pa yi nim. ³⁷Eim kin ekii sinjngil wu tał, eim ek yi mił nim ei, piinjngil! Piikił, Jiisas pum konu ełe ekii sikił punjnguł. ³⁸Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu tał kanpi, ek nipi, wu tał ngopu, yi nim, “Ełip epi nipe kurkuł, onmbuł?” Pe wu tał ek ni, orung kindkił. “Nim ek emb tołun wu, nim ngii jilı sałim?” yi nikił, eim kii sinjngil. ³⁹Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Ełip ya okuł kinei!” nim. Wu tał pukuł eim mułum konu ngii ei kankil kin, eim kin ouni mulnjung. Nimbil erang, konu eni kapil kapli erim ei, eni wuł mani pupu, konu pou nim.

⁴⁰Wu tał Jon ek neng, piikił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł wu tał, endi Endru, ei Saimon Piisa angim. ⁴¹Pe Endru eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim, “Sin Gos Kindim Wu Krai om, kenjpin ei, sinim Krai Gos Kindim Wu ei, sin kenjpin,” pa nim. ⁴²Pe Endru eim angim Jiisas mułum konu ełe, kenmba nipi sipim. Jiisas eim kanpi, yi nim, “Nim Saimon, Jon nge kingam; ekii se, nim embe endi Siipas ningii; Griik wumb embe ei yi mił niłmin. Piisa ei pułe, ‘Kom ku,’ yi niłmin,” pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Teł Wii Tum

⁴³Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu ełe bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi nim, “Na ond konu ekii se wa!” a nim. ⁴⁴Pilip ni wu ei, eim konu ełe embe Beseira konu ei, Piisa kin Endru teł konu ende. ⁴⁵Pilip Nasaniyel kur kanjpi yi nim, “Ok Moses lo ek połpu, nga ok ek ni tor kindiłmin wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni wu ei sin kenjpin. Eim Jiisas Naseres konu ełe wu Josep nge kingam,” pa nim. ⁴⁶Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, “Naseres konu ełe, akip epi ka endi tonu omba min mon?” Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim, “Nim okun kenjii; oi!”

⁴⁷Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin wang kanpi, eim ek yi nim, “Ei Esrel wu mendpił onum, kenei! Ek kend endi ni, eim kin pinatim, mon!”

48 Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim na er kanilin mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim kunum ei, nim ond mong pik puł ełe mułun ni, na nim ok kenj,” pa nim. 49 Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek emb tołun wu! Nim Gos nge kingam mendpił. Nim Esrel wumb nge King,” pa nim. 50 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nim ok kenj ond pik puł ełe mułun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi owundu mendpił tonu omba,” pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep oł piipi nim. 51 Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ełe tels wu moł; yi erang Gos nge andlam ełe sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andlam ełe aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuł ał pang, Gos nge enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang mani mei wu tels wu moł.”

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

2 1 Kunum tekliki ełe, wu endi Keina konu orung Galilii niłmin konu ełe, wu endi amb simba erim konu ełe, Jiisas mam pupu konu ełe mułum ku. 2 Jiisas eim nge ekii siłmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu ełe, wangin nik tung kindnjing. 3 Ekii se noł wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim, “Noł wain nunjung poru ninim,” pa nim. 4 Pe Jiisas mam kin ek yi nim, “Amb ei nim epi mon. Na nam noman ełe, na nam andan tumbii kunum ełe tonu onanim mon,” pa nim. 5 Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, “Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba mił, ekii sik erei!” a nim.

6 Noł ming mił owundu angil nga endeim mił sim. Ei Jura wumb noł was ełmin oł ei nge ming. Noł kułngii ei noł kulk ming endeim piki top mułmba ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin. 7 Jiisas ek nipi, “Noł ming pei ełe noł kulk piki tei!” pa nim. 8 Pe Jiisas eim kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, “Noł kopur bein tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep elim wu ei ngei!” nim. Yi neng kin, sipik ngunjung. 9 Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei, pe noł ei sipi nopolu piim ni, noł wain mendpił pim. Wu ni yi piim, “Noł wain ei jili orung sinjing,” ni piim. Ba kongun wu ming owundu noł kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi nim. 10 “Wumb pei noł wain ka mił ei ok ngok, erang wumb nok kis er mułangin noł wain kis mił ei ekii se ngołmun. Ba ni nim noł wain ka ei ambil gii nikin, ekii se tu wun,” pa yi nim.

11 Jiisas eim jep oł ei am kumna mendpił erang, eim nge noman dinga tiłang ei andan tum. Kunum ełe eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas kin pii gii ninjing.

¹²Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim noł ni eim ekii sinjing wu ombu kin Kapaniyam konu ełe puk, kunum kopur konu owundu ełe mulnjung.

Gos Ngii Ełe Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei, Jiisas Topu Tor Kindim
(*Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46*)

¹³Jura wumb kuni owundu Pasopa nołmun kunum mandi erang, Jiisas eim Jerusalem konu ełe tonu pum. ¹⁴Nirikring, Gos nge men ngii owundu ełe wumb kung kou ni, kung siipsiip ni, kei ni, kom ku tiłan erik. Enjing, wumb ombu ok peł ełe molk ku tiłan erik mulnjung. ¹⁵Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan piłangsi topu, wumb to anda kindim. Kindpi, wumb ku tiłan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku peł ni ku ombu orung orung si kindim. ¹⁶Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi nim, “Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mił sinermba mon!” pa nim. ¹⁷Jiisas eim kin ekii siłmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi pałim mił keimi tonu om. “Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka simba nipi end.”

¹⁸Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, “Nim jep oł nipe jep oł endi eran, sin kenmin nim nge noman dinga peng oł yi mił en?” ¹⁹Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos men ngii ei to mani kindangin, nga na kunum tekliki mendpił ngii ei si tonu kindip tekmbii,” pa yi nim. ²⁰Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii 46 kinan, wumb ngii ei teknjing. Ba nim kunum tekliki mendpił ngii ei tekmbii nin min?”

²¹Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek, ei eim ngenj ełe kołpu nga kunum tekliki konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba wumb ek ei pii poł tunenjing mon. ²²Ei mił, Gos eim kołpu ekii se eim sipi nga konj angpi orung simba nirim ek ei, eim nge ekii siłmin wumb ei Gos nge ek poł ei piik mił Jiisas eim yi kun nipi tor kindang, ek ei pii gii mendpił nik, mulnjung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

²³Jiisas eim Jerusalem konu ełe Jura kor owundu Pasopa kunum ka ełe mułum. Mułang, wumb pei eim jep oł erim ei kenjing. Kanik, eim yi erim oł ei eim kin pii gii ninjing. ²⁴Ba Jiisas eim wumb pii gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni piinerim mon. Piinarpi, eim wumb kin bii ni piinerim. Nimbił erang wumb pii gii ninenjing. Jiisas wumb noman ełe kan poru niłim. ²⁵Wumb endi molk wumb ombu yi mił oł yi mił ełmin pa nik Jiisas eim ek ngunerngii mon. Ełe nge nimbił erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung nipe ełe noman pim ei eim kan poru nim.

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

3 ¹Wu endi wu num ei, eim embe Nikoriimas. Wu ei eim lo ek piłim wu. Eim Jura wumb ei tep wu num mołum wu. ²Wu ei eim epin

kunum opu, Jiisas mułum konu opu yi nim, “Ek emb tokun wumb ngołun wu. Sin piinmin, nim Gos kindang, ek emb tokun wumb ngunjii nge on. Pe Gos wu endi kin mulermba, ei eim jep oł en mił yi kapli enermba mon.” ³Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi ei opu noman tuk konj kangil kembis mił punerim kin, Gos sinim tep er mołum wumb ei kin konj mulermba mon.” ⁴Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk nga kangil kembis mił tonu ongii mił nenj? Nga menjing kirim ełe tuk pangin, nga menjing mek kindangin ok konj mułngii nin min?” ⁵Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei sipi opu, wu konj mił punerim kin, keimi wu ei Gos sinim tep er mołum ełe tuk punermba mon. ⁶Wumb nii endi ngenj ełe mengnim ei ngenj ełe wumb, nga Gos Gui Ka ełe wumb konj tonu ongii ei, Gos Gui Ka nge wumb,” a nim. ⁷“Na nim kanip nind, ek ei piikin noman embin to pinerii mon! Nim okun, nga wu konj mił mułii,” pa nim. ⁸“Konu pop tonum, ei eim pop top orung pupu, orung pupu enim. Konu pop onum ei nim piin. Ba konu jili opu, nga jili orung punum ei nim piinan. Yi mił, wumb pei Gos Gui Ka ełe ok, wumb konj mił mulnjung kin, yi mił ku,” pa nim. ⁹Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Epi ei er tonu omba mił nenj?” ¹⁰Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Esrel wumb nge ek emb tokun ngołum wu mołun, ba nimbił erang nim epi ei pii kun enan?” ¹¹“Keimi mendpił na nim kanip nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor kindpin enim ngonmun. Ba enim ek ei piinarik, buł ngok ngok enmin,” pa nim. ¹²“Na enim mei ełe epi ei, enim kanip ninj; ba ek ei enim pii gii ninanmin mon! Pe na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei, er pii gii ningii mił nenj? ¹³Wumb endi tonu epin pupu kinałim mon! Gos Jiisas (Krais) kindang opu mei wu telip ei, na nam mendpił konu ei kanil. Nimbił erang ei nga nam moł konu.”

¹⁴“Kumb ok Moses eim mei wumb mulenjing konu ełe ka wembii endi mił ond endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos kingam kindang opu mei wu telim wu ei, wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ełe tonu kindik tok kundngii. ¹⁵Kundangin, wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en enim noman konj sik kunum kunum ka mułngii. ¹⁶Keimi, Gos eim kingam endeim mendpił mołum. Ba Gos eim mei wumb pei noman mendpił ngopu, eim kingam endeim mendpił ei ngum. Gos eim yi mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin mułngii. Wumb ei noman konj sik, kunum kunum konj mułngii. ¹⁷Gos eim kingam kindang om ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi yi ermba nge onerim mon. Gos kingam ei kindang om ei, wumb sipi Gos kin orung simba nge kindim.

¹⁸Wumb eim kin pii gii ninenjing kin, Gos kos owundu piimba. Kunum ei en enim Gos kin mulerngii mon, kunum kunum dup nok mułngii.

Nimbił erang, Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing. Nga wumb eim kin pii gii nik mułngii wumb ei, noman konj sik, kunum kunum konj ka mułngii. ¹⁹Gos wumb kos piimba ei, ek pułe yi pałim. Jiisas tiłang owundu ei mei wumb noman tuk kin tiłang ermba. Ba wumb en enim emii konu noman kulk, tiłang ełe onenjing mon. Nimbił erang, wumb en enim oł kis er mulnjung. ²⁰Wumb oł kis ełmin wumb ei, en enim tiłang ei noman ngunałmin. Nimbił erang, wumb en enim oł kis peni ełe omba ni piik nge onałmin. Onarik, tiłang ełe oł ka ei kin, opu orung erik buł ngołmun. ²¹Ba wu endi eim oł kun ełim wu, ei eim tiłang ełe opu, erang wumb kaniłmin. Wu ei eim Gos nge dinga ełe enim ni piłmin.”

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pułe Ei Ni Tor Kindim

²²Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu kin, Jura konu orung ełe puk. Konu ełe pu molk, eim nge ekii siłmin wumb ei wumb noł pendik, ełmin. ²³Jon eim yi ku wumb noł pendpi eririm, ei konu Einon ni konu ei, Salim konu mandi sirim. Noł pei pim konu ełe wumb ok noł pinjing. ²⁴Eros Jon sipi kan ngii pindneririm kunum ei erim.

²⁵Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni Jura wu endi kin, tuk ek orung orung nik, wumb noł pendik ełmin oł ei nge nik. ²⁶Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim kanik yi nik, “Ek mon wu, nim wu endi kin ok nim kin Joran konu orung molkuł, wu ei nim ek ni tor kindin. Wu ei eim wumb noł pendnim nik, wumb pei eim kin punmun,” pa ninjing. ²⁷Pe Jon eim nipi yi nim, “Gos tonu epin mołum ei epi endi wumb ngunermba; nga wumb endi ei eim kapłi sinermba mon. Nimbił erang Gos eim Krai kindang ya mani opu, wumb noł pendik ełmin oł ei ermba nge om. ²⁸Enim ok piimin, na ek nip ngunj, ‘Na Krai mon. Ba Gos na eim ekii se omba konu na ok kindang ond,’ pa yi ninj. ²⁹Pe wu endi eim amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpił mułmba. Pe eim nge wu angim ei angpi piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek tingang, eim piipi ka piim. Nimbił erang wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi mił ku, na noman ka ka piki top mołum. ³⁰Eim nge embe ei am owundu ei tonu mendpił pang, na nge embe ei am mani mendpił ba,” nim.

³¹“Wu endi tonu mołpu mani om kin, ei owundu mendpił mołum. Wu endi mei konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei ełe epi ei nip ngonum, ba wu endi tonu epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep er mołpu Owundu mendpił mołum,” pa yi nim. ³²“Wu owundu eim ek niłim ei, piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi tor kindiłim, ba wumb endeim endeim, endi eim nim ek ei piik, sik, ambił gii nik, piik mulałmin min? ³³Wumb endi eim ek ei ambił gii nik mułngii, wumb ei, ek ei piik ni orung kindngii. Gos ei eim ek keimi mendpił niłim,” pa ningii. ³⁴Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu, Gos erim ek ei nipi tor kindim. Nimbił erang Gos

eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga aninga er ngunerim mon; ba eim dinga owundu pei ngoŕum. ³⁵Arim Gos eim kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi pei kingam angit eŕe ngopu, wu ei Jiisas epi pei tep er moŕum. ³⁶Wumb endi Gos kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman konj kunum kunum sipi muŕmba. Wumb endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing kin, noman konj ei, sinermba mon. Gos wumb ei kin kos owundu erpi kindang; nga kumep kis eim kunum kunum simba.”

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

4 ¹Kunum eŕe lo ek piiŕmin wumb ek endi yi miŕ piiŕnjing, “Jiisas eim kin ekii siŕmin wu ombu ei wumb noŕ pendik ngoŕmun. Nga wumb pei Jiisas kin ekii siŕmin ninjing. Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung,” pa ninjing. ²Ba Jiisas eim wumb noŕ pendnerim mon. Eim kin ekii siŕmin wumb ei wu amb noŕ pendik ngunjung. ³Jiisas eim lo ek piiŕmin wumb ei ek ei piinmin ni piipi, eim Jura konu ei si kindpi, Galilii konu orung pum. ⁴Pupu andŕam endi eŕe ekii sipi pupu, Sameriya konu eŕe tuk pup eŕe orundung tor bii ni pum.

⁵Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb konu owundu endi eŕe tor om. Konu ei embe Saikar niŕmin. Konu eŕe kumb ok Jeikop mei nendii kingam Josep ngurum mei ei, konu eŕe mandi miŕ sim. ⁶Noŕ tukpu ei kumb ok Jeikop siŕim noŕ tukpu, ei konu eŕe sim. Jiisas eim noŕ tukpu eŕe mandi muŕum. Jiisas andŕam olt om eim ten erim. Ei konu eni tinga beli sim kunum.

⁷Sameriya amb endi noŕ kuŕmba nge om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Noŕ na ngan numbii,” a nim. ⁸Jiisas ei kin ekii sik ok wu ombu konu owundu eŕe puk, kuni top erngii nge punjung. ⁹Sameriya amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Jura wu, na Sameriya amb. Nimbiŕ erang, nim na noŕ ngamb nin? Jura wumb kin Sameriya wumb kin tep tok ende andnaŕmin mon!” pa nim. ¹⁰Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos eim epi wii wumb ngoŕum ei nim piin kin, kapŕi nim na nii ei nim pii poŕ tokun kin na kii sen kin, noŕ ei ngamb nim nokun konj kunum kunum mulnjii noŕ ei na nim ngumbii,” pa nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge piipi, ek nipi amb ei ngum. ¹¹Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, noŕ ming endi sinaŕim; pe nim noŕ wumb nok konj kunum kunum muŕngii noŕ ei, er sinjii miŕ nenj? ¹²Sinim nge kupenjpın Jeikop, eim noŕ tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam noŕ ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni, ei pei noŕ ei ngoŕum. Pe nim, eim to mani kindkin sin noŕ ka wii ngunjii min?” ¹³Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb ya noŕ tukpu eŕe nonmun wumb ei, nga noŕ eŕe kulk nungii. ¹⁴Noŕ ei kunum kunum tangpi, tonu opu topu tor wang ei noman konj ngang konj kunum kunum muŕmba,” pa yi nim. ¹⁵Amb ei ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim noŕ ei na ngo! Ngan, na noŕ nuwa enerang, nga ya

noŀ tukpu eŀe op kulermbii,” pa nim. ¹⁶Jiisas eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim pukun, wanim nen. Nga ya weŀ!” nim. ¹⁷Amb ni ek yi nim, “Na wu molaŀim,” pa nim. Pe Jiisas ek yi nim, “Amb, nim na wu molaŀim nin ei keimi nin. ¹⁸Ok, nim wu angii orung pun. Pe nim wu endi nim kin moŀum ei ninim wu mendpiŀ mon.” ¹⁹Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu na pe piind nim Gos oŀ ekii se ermba oŀ ei piikin niŀin wu. ²⁰Sin Sameriya konu eŀe wumb ok kupenjpin noŀ mulk, ei tonu komung Gerisim eŀe kuŀou tok Gos kin men tok eŀmin. Nga enim Jura wumb ei yi niŀmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem konu eŀe saŀim,” pa niŀmin. ²¹Jiisas ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim na ek ei pii gii ninjii. Ekii kunum endi tonu omba kunum ei, mandi wumb tonu komung Gerisim eŀe Gos men tok enarik, nga wumb pei Jerusalem konu eŀe Gos men tok enerngii ku. ²²Pe enim Sameriya konu eŀe wumb en enim Gos pii poŀ tunarik, men tok eŀmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piŀmin eim kin men tok eŀmin. Ei nimbiŀ erang, Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin orung simba nge wu ei, sin Jura wumb kin om. ²³Kunum endi tonu omba nik, ei pe tonu om poru ninim. Wumb en enim Gos kin men tok keimi mendpiŀ eŀmin wumb ei en enim noman tuk eŀe Gos kin noman ka ngungii. Nga en enim men tok keimi erik, Gos kin ngungii. ²⁴Gos wumb miŀ mon! Gos eim Gui Ka moŀum. Wumb endi Gos kin men tok erngii ei, Gui Ka eŀe erik en enim noman ka ngok; ek keimi noman ka ngok ek keimi nik Gos ngungii.”

²⁵Amb ni ek yi nim, “Na piind, wu endi omba, ‘Krais’ niŀmin. Wu ei om kin, sinim kin Gos nipi oŀ erim ei nipi ngumba.” ²⁶Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ei na; na pe nim kin ek tang moŀ,” pa nim.

²⁷Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu ombu orung onjung. Wu ombu en enim yi piinjing, “Eim amb ei kin nimbiŀ erang, ek tangnim?” ni piinjing. Ba wu endi opu, “Nim amb ei kin nimbiŀ erang ek tangkin moŀun? Nim nimbiŀ oŀ en?” Jura wumb oŀ yi miŀ enaŀmin; yi ningii wu endi onenjing nik, en enim yi piinjing. ²⁸Pe amb ei eim noŀ ming ei mani kind sepi, konu owundu eŀe orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim. ²⁹“Enim wu endi moŀum ei, keningii wei!” pa nim. “Wu eim na ok eŀe miŀ pei ei nipi ngum. Ei Krais min mon?” ³⁰Pe wumb konu owundu eŀe si kindik, Jiisas muŀum konu eŀe bin ni punjung.

³¹Kunum eŀe, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, “Ek emb toŀum wu, nim kuni nui!” a ninjing. ³²Ba Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni kombur saŀim ei enim piinanmin,” pa nim. ³³Yi miŀ neng kin, Jiisas kin ekii siŀmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, “Wumb endi eim kuni endi tu wuk ngunjung min?” ³⁴Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni ei ya mani mei eŀe kuni mon; ba yi miŀ. Na Gos kindang onj; ei eim noman eŀe na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii,” pa nim. ³⁵“Enim ek yi niŀmin, ‘Oi kapiŀ kapiŀ paŀim ei poru neng, sinim

kuni kuŕou simin kunum,' pa niŕmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top moŕum. Ei pe kunum eŕe kuni singii. (Ei Jiisas eim ek ekin miŕ end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik ernгии," pa nim. ³⁶“Wu nii endi eim kuni wiis kiŕip topu kuŕou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb teŕim wu ei kin, eŕ elip ouni noman ka piingii. Nga yi miŕ ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos eŕe ka ei wumb kin ek emb topu ngum, eŕ elip ouni noman ka piingii. ³⁷Pe ek yi miŕ ei keimi, ‘Wu endi kuni emb taŕpi pendiiŕim kin, wu endi opu kuni kuŕou topu siŕim.’ ³⁸Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er taŕ pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung.”

³⁹Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbiŕ erang, amb ei eim ok erim oŕ ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing. ⁴⁰Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, “Nim sin kin muŕmun min?” pa nengin kin, Jiisas eim konu eŕe kunum taŕ mendpiŕ muŕum.

⁴¹Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing. ⁴²Pe wumb ei ek yi ninjing, “Amb, nim ek ei sin pii gii mendpiŕ ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpiŕ mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

⁴³⁻⁴⁴Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Gos oŕ ekii se ermbe ei piipi nipi tor kindpi eŕim wu, ei eim konu eŕe eim embe tonu punanim,” nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu eŕe kunum taŕ moŕ pu poru nipi pendpi, eim konu eŕe si kindpi, Galilii konu eŕe pum. ⁴⁵Pe Jiisas eim pupu Galilii konu eŕe tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbiŕ erang, ok en enim kor owundu kuni owii, ‘Pasopa’ niŕmin kunum ei Jerusalem konu eŕe puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

⁴⁶Nga Jiisas eim opu, Galilii konu eŕe orung konu endi Keina niŕmin eŕe tor om. Konu eŕe ok eim noŕ mendpiŕ ei erang opu noŕ wain mendpiŕ pim konu eŕe. Pe Kapaniyam konu eŕe gapman nge epi tep eŕim wu endi muŕum. Wu ei eim kingam ening tum. ⁴⁷Wu ei eim moŕpu piim ni, Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu eŕe onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim, “Nim kapŕi mani na ngii pukun, na kang i kuŕmba mandi enim. Ei er ka erkin se konj sinjii,” nim. ⁴⁸Jiisas eim ek nipi eim ngum, “Pe enim jep oŕ kanim ei kinenjing kin, enim pii gii ninernгии,” pa nim. ⁴⁹Pe gapman nge epi tep er moŕuŕum wu ni yi nim. “Owundu, nim sikir mani oi! Mon peng kin, na kang i ei koŕpu ermbe,” pa nim. ⁵⁰Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim po! Nim kinganim ei

konj kindpi mułmba,” nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum. ⁵¹Wu ni eim andlam ełe pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim kanik yi ninjing, “Nim kinganim ni ka wii mołum,” pa ninjing. ⁵²Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, “Konu eni kunum nenj eim ka wii mił mułum?” “Oltin konu eni beli orung kunum ei, eim ening ei poru neng, ka wii mułum,” pa yi ninjing. ⁵³Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum ełe Jiisas ek yi nim, “Nim kinganim konj mułmba,” pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge wumb tiłap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing. ⁵⁴Jiisas eim Juriya konu ełe si kindpi pupu, Galilii konu om. Opu kin, Galilii konu ełe, eim jep oł nga ei eririm. Jiisas eim ok noł wain eririm. Nga wu ei kingam er ka erim, jep oł tał mił erim.

Besera Konu Ełe Noł Gop Kembis Ełe Jiisas Wu Endi Er Ka Erim

5 ¹Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu onum nengin kin, Jiisas eim Jerusalem konu ełe tonu pum. ²Jerusalem konu ełe mandi kung siipsiip ngii ondu konu ełe endi sim konu ełe, noł gopu kembis endi mułum. Noł ei Eipru wumb ek embe ełe embe yi siłmin, ‘Besera’ niłmin. Konu ełe ngii tika angil orung engim. ³Ngii tika ełe, wumb pei ening pim wumb ni, ningil kis mułum wumb ni, simb kis mułum wumb ni, wumb ngenj embil pei kułum wumb, pei konu ełe mulnjung. Noł ei ołup tumba ni kui er mułumun. ⁴Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, noł ełe mandring pupu, noł ei ołup tang kin, wumb endi ok opu mani noł ełe pułum ei, eim ening ei poru nipi, ka sałim. ⁵Wu endi ngii tika ełe mułum wu ei, eim ening kunum kinan tang pałim. Wu ei kung ngii 38 pei mułum. ⁶Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi mułum. Jiisas piinim ni wu ei ening kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim ngenj ei opu, ka ba ni piin min?” ⁷Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, noł ei ołup ełim kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ełe ei, kapli enerang, wumb na to mani kindik, ok ku noł ełe puk pułmun,” pa nim. ⁸Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim tonu angkin ninim peł ei sikin pui!” nim. ⁹Pe sikir wu ni angpi, eim peł ei sipi pum. Pe kunum ełe, kor kunum. ¹⁰Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, “Pe kor kunum ei, nim nimbil erang peł ei ko wukun tu wun? Ninim nge peł tu wun ei, sin nge men tołmun lo ełe mon ninim,” pa ninjing. ¹¹Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni ek yi nim, “Wu ei ka er ka erim wu ei eim yi nim, ‘Nim peł ei sikin pui!’ nim,” pa nim. ¹²Pe wumb eim kii sinjing, “Wu nii nim peł ełe sikin pui nim?” ¹³Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon. Nimbil erang, wumb pei tuk ełe mulnjung. Jiisas eim konu eipi pum.

¹⁴Ekii se Jiisas wu ei, men tołmun ngii owundu ełe kanpi wu ei nim, “Piini! Nim pe ka mołun; nga oł kis endi enenjii. Nim nga en kin

oʔ embin tui owundu endi nim tonu omba,” pa nim. ¹⁵Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, “Wu endi na er ka erim, ei Jiisas.” ¹⁶Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbiʔ erang, eim oʔ ei kor kunum men toʔmun lo eʔe mon niʔim kunum ei, Jiisas eim jep oʔ ei enim. ¹⁷Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na Arnan ei kunum kunum kongun er moʔum. Pe na yi ku kongun ei end,” pa nim. ¹⁸Yi neng kin, Jura wumb, “Jiisas to kundmun mendpiʔ,” ninjing. Nimbiʔ erang, eim lo ek kor kunum paʔim ek ei, ekii sipi enaʔim. Ei ek yi ninim, “Gos ei na Arnan mendpiʔ,” ninim ek ei yi miʔ, “Eim Gos miʔ moʔpu ninim min?” a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

¹⁹Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpiʔ nip enim ngond. Na Gos kingam nam noman eʔe oʔ endi enand, mon. Nam Arnan eʔim kaniʔ epi ei minj end. Arnan eim eʔim epi pei ei, na eim kingam yi ku ermbii. ²⁰Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim miʔ na andan toʔum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba ku. Yi miʔ erang kin, enim puku sik erngii. ²¹Annan eim wumb kuʔii eim nga noman konj ngoʔum. Yi miʔ ku, nam noman eʔe wumb ombu noman konj ngamb konj muʔngii ni piiʔ ei, na yi miʔ ku eʔ. ²²Arim, wumb oʔ kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu, na eim kingam kos ei piip ermbii nip, eim kingam ngum poru nim. ²³Yi miʔ paʔim, wumb pei Arim embe ambiʔ tonu kindiʔmin. Yi miʔ ku, kingam anm embe ambiʔ tonu kindngii. Wumb endi kingam nam embe ambiʔ tonu kindnenjing kin, Arim eim kindang eim embe ambiʔ tonu kindnerngii,” pa yi nim. (Jiisas eim kin Gos eim kindang om ei, ek ekin miʔ nim.)

²⁴“Na ek keimi mendpiʔ nip enim ngond. Wumb endi na ek ni piipi na kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin, eim noman konj sipi kunum kunum ka muʔmba. Wumb ei oʔ kis enjing, eim kos ei tonu onermba mon! Eim wumb koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman konj nga sipi kunum kunum muʔmba.” ²⁵Jiisas ek nga nipi yi nim, “Keimi mendpiʔ na enim kanip nind. Kunum endi tonu omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kuʔii wumb ei Gos nge kingam na ek ei piingii. Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman konj sik kunum kunum ka muʔngii. ²⁶Na Arnan, eim noman konj nge puʔ wu, eim noman dinga ei na eim kingam ngum. Pe kingam na yi ku, nam noman konj ka nam kin paʔim. Wumb Gos ek pii gii ninjing kin, kingam na wumb ei noman konj ei ngumbii. ²⁷Gos kindang opu mei wu teʔim ei, na eim arim eim kingam wumb oʔ kis enjing kos piipi, ‘Erangʔi!’ ni piipi ngum. ²⁸Enim ek ei kin puku sinerngii mon. Kunum endi tonu omba wumb kuʔii mer tukpu eʔe wumb ei, na ek ei nimbii piingii. ²⁹Piik, tukpu konu eʔe si kindik tor ongii. Wumb oʔ kun

ełmin wumb ei angk, noman konj sik kunum kunum mułngii. Wumb oł kis kanim kanim erik kulk wumb ei, angk tonu ok, nga oł kis enjing kos ełe piik kin konu kis pungii.”

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Puł Ei Ni Tor Kindiłmin

³⁰“Na nam noman ełe epi endi enerbii. Na Arnan eim ek nim mił piinj ek ei nip, wumb oł kis enjing kos ermbii. Nimbił erang, wumb kos piimbii ei kun ka sałim mił piimbii. Na kindang onj ei, eim noman ełe na ekii sip ermbii end. ³¹“Pe na nam mendpił ek endi ni tor kindmbii ek ei, ek keimi min mon? Nii piimba? ³²Ba Arnan mołpu na ek ek ei nipi tor kindim. Pe na piind, na ek ei nip keimi mendpił pałim. ³³Ok enim Jon multum konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi na kin nipi tor kindrim. ³⁴Wumb na ek ni tor kindik, na enj oł pułe nik enmin ei, piinand mon. Ba na noman ełe on ek ninim ek ei, Gos enim sipi orang simba ni piip ek ei nind. ³⁵Jon eim dup alam mił tiłang erpi wumb ngum. Enim noman ełe, dup alam ei kin kunum aninga er ka piinjing,” Jiisas yi ninim. ³⁶“Ba epi endi ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim ei, na nge pułe ni tor kindnim. Kongun pei na Arnan ngum kongun ei, er poru nimbi. Kongun ombu na end, na kongun ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii. ³⁷Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan, eim na nge pułe nipi tor kindim. Enim eim ek endi piinałmin. Nga eim kinałmin ku. ³⁸Eim nge ek ei, enim kin pinałim ku. Nimbił erang Arnan wu endi kindang opu, eim kin enim pii gii ninenjing. ³⁹Gos nge ek ka mon ełe gerngii ei, enim noman konj sik, kunum kunum mułngii ni piłmin. Ek ei, na nge ek pułe ei, ni tor kindiłim,” pa nim. ⁴⁰“Ba enim na kin ok, noman konj ei simin ni piinanmin. Enim noman yi pinałim,” pa nim.

⁴¹“Wumb na embe ambił tonu kindngii ni piinand. ⁴²Ba na enim noman ełe piind. Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin oł ei, enim noman ełe pinałim. ⁴³Na Arnan nge noman dinga ełe na onj; ba ei na nind ek ei, enim piinanmin. Ba wu endi eim nge noman dinga ełe nipi omba wu ei, eim nimba ek ei, piingii. ⁴⁴Enim wumb eipi, sin embe ambił tonu kindngii ni piinmin. Ba enim Gos mendpił tonu mołum ei, sinim embe, ei ambił tonu kindmba ni piinanmin. Pe Gos Owundu tonu mołum ei, enim eim embe ełe, pii gii ningii ei kapłi enanim mon. ⁴⁵Enim piinmin mił, na Gos kin ek nip enim oł kis kos er ngumbii ni, noman to piinerngii mon! Wu endi enim kin kos er ngumba wu ei, Moses. Wu ei enim piik kin, ‘Sin paki tumba,’ ni piinmin, ba ei enim kos erpi ngumba wu,” pa nim. ⁴⁶Pe enim Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na ek ei pii gii ningii ku. Nimbił erang, Moses eim na nge ek ei pultum. ⁴⁷Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kapłi na nge ek ei enim pii gii ningii mił nenj?”

Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(*Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17*)

6 ¹Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii noŀ gopu eŀe orundung orung pum. Pum konu ei, nga embe, ‘Taiperiyas noŀ gop’ niŀmin. ²Pe wumb tiŀap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep oŀ pei erim ei, kanik kin, eim pum konu eŀe ekii sik punjung. ³Jiisas eim nge ekii siŀmin wu ombu eim sipi kin, tonu komung eŀe tonu puk mulnjung. ⁴Jura wumb kor kunum ka niŀmin ei, ‘Pasopa’ kuni owundu niŀmin kunum ei mandi omba enim. ⁵Jiisas eim moŀpu kin, kan orung orung kind kenim ni, wumb tiŀap owundu endi eim kin ongii nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu yi nim, “Sinim kuni min bres konu jili sipin wumb ei kuni ngumun?” ⁶Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim ermba miŀ oŀ ei pii poru nipi nim. ⁷Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, “Sinim bres top ermin, ei ku 200 miŀ ba paŀim, ei ya moŀmun wumb ei, nungii ei kapŀi enermba,” pa nim. ⁸Jiisas kin ekii siŀmin wumb ei, wu endi embe Endru ei, Saimon Piisa angim, eim ek yi nim. ⁹“Kangi endi eim kuni bres embe ‘barlii’ angil orung kin, omu taŀ eim se moŀum. Ei ya wumb tiŀap owundu moŀmun ei, kapŀi ermba pinaŀim,” pa nim. ¹⁰Jiisas eim ek yi nim, “Wumb nengin kin, mani muŀngii,” pa nim. Wumb konu eŀe kui engimb pei pim konu eŀe mulnjung. Pe wu konu eŀe mulnjung wu ei, 5000 pei yi miŀ, wu am pei mulnjung. ¹¹Wumb pei mani muŀangin kin, Jiisas eim bres angil orung ni sipi kin, Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii siŀmin wumb ngum. Nga eim omu taŀ yi ku erpi ngum. Eim ekii siŀmin wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei en enim kuni numun ni piinjing miŀ, nunjung. ¹²Wumb tiŀap owundu ei kuni nanging kapŀi erang kin, kuni mend orung pei muŀum. Pe Jiisas eim ekii siŀmin, wu ombu kanpi yi nim, “Enim kuni orung moŀum ei, sik kuŀou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii miŀ ba, ei mon!” pa yi nim. ¹³Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung muŀum ei sik girenj kon engki nga taŀ tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung muŀum ei, sik girenj kon tunjung.

¹⁴Pe wumb pei Jiisas eim jep oŀ erim ei kanik yi ninjing, “Keimi mendpiŀ, wu ni tor kindiŀim wu ei Gos kindang mei konu eŀe om ei, sin paki tumba nge om,” pa yi ninjing. ¹⁵Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpiŀ tonu komung eŀe orung pum.

Jiisas Eim Tonu Noŀ Peŀ Eŀe Andpi Pum
(*Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52*)

¹⁶Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii siŀmin wu ombu noŀ gopu eŀe mani punjung. ¹⁷Puk noŀ kanu eŀe tonu puk kin, Kapaniyam konu eŀe

orung bin ni piik punjung. Pe konu emii ermba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu kin tor onerim. ¹⁸Pe wu ombu noŋ kanu eŋe pangin kin, konu pop owundu topu, noŋ tuk eŋe topu, pinin nipi yi erim. ¹⁹Pe wu ombu noŋ kanu eŋe eim dolu sik pu, konu turii miŋ eŋe puk kenjing kin, ni Jiisas noŋ peŋ eŋe opu, mani noŋ kanu eŋe mandi om. Wang kin, wu ombu en enim mund mong enjing. ²⁰Ba, Jiisas eim opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Na mendpiŋ ond,” pa yi nim. ²¹Wu ombu, eim noŋ kanu eŋe tuk simin nik enjing ni, noŋ kanu ei pe mendpiŋ, en enim pungii ni piik onjung konu eŋe, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

²²Nga kupiiring, wumb tiŋap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim nge ekii siŋmin wu ombu mendpiŋ noŋ kanu eŋe punjung. Jiisas eim noŋ kanu eŋe, tonu pupu, punerim. Noŋ kanu endi konu eŋe, sinaŋim mon. Jiisas konu eŋe tor omba nik, noŋ gop eŋe orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu eŋe mulnjung. Ba Jiisas eim noŋ peŋ eŋe andpi pum ei, wumb en enim piinenjing. ²³Taiperiyas konu eŋe nge noŋ kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi, Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu eŋe mandi onjung. ²⁴Pe wumb tiŋap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii siŋmin wu ombu kin, konu eŋe mulenjing. Pe noŋ kanu kombur eŋe tonu puk, Kapaniyam konu eŋe pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu eŋe punjung.

Jiisas Eim Epin Konu Eŋe Bres Miŋ Moŋum

²⁵Wumb tiŋap ni konu eŋe tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing, “Ek emb to wumb ngoŋun wu, nim kunum nenj ya on?” ²⁶Jiisas eim ek nipi, wumb tiŋap ei ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpiŋ enim kin nip ngond. Enim jep oŋ pei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin mon. Ba enim kuni bres ei nangin, pinang punum ei piik kin, na kuruk onmun?” pa nim. ²⁷Nga Jiisas eim yi pim, “Enim ya mei eŋe kuni minj numun kuni ei namin ni piik, eŋe nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj kunum kunum muŋngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj saŋim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu eŋe mani opu wu teŋim ei, enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii ei, na kin ngum poru nim.” ²⁸Pe wumb ei ek yi miŋ ninjing, “Sin nimbiŋ oŋ erpin, Gos nge kongun ei erpin bin?” ²⁹Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, “Gos nge kongun ei yi paŋim. Enim Gos na kindang ya mei eŋe op kin, na kin pii gii ningii.” ³⁰Wumb ei en enim yi ninjing, “Nim jep oŋ nipe jep oŋ eran, sin nim kin pii gii nimin? Pe nim kongun nipe kongun enjii? ³¹Kumb ok sin nge kupenjpun noŋ ei, wumb mulenjing konu eŋe kuni mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi miŋ ninim, ‘Gos tonu epin konu eŋe kuni ei, ngang kin nunjung.’ Pe nim kuni yi ku,

sin nga numun ni piik enjing.”³² Wumb ek yi mił nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu ełe kuni keimi ei sipi kin enim kupenjing noł ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin konu ełe kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum.”³³ Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu ełe si kindpi, mani om bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun,” pa nim.³⁴ Pe wumb ei enim yi ninjing, “Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum ngunjii!” pa yi ninjing.³⁵ Jiisas ek yi nim, “Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii sałim ei nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba mon. Ei yi mił, wumb ei, nga kuni tang piinermba. Nga wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noł nga nuwa erang kin, piinermba mon.”³⁶ Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii ninenjing mon!” pa nim.³⁷ “Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpił mon!”³⁸ Na tonu epin konu ełe si kindip, mani mei konu ełe onj ei, nam noman ełe ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge noman piimba mił ei, na ekii simbii.³⁹ Eim noman ełe yi piipi kin, na kindang onj ei, yi mił; wumb pei eim na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbii.⁴⁰ Na nge Arnan ei eim noman yi pałim. Wumb pei na kangi ei kanik pii gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum mułngii. Mułngii wumb ei, na kunum poru nimba kunum ełe, wumb ombu na konj sip orung simbii.”

⁴¹ Jiisas eim yi nim, “Na nam kuni bres ei tonu epin konu ełe, si kindip mani onj.” Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuł sik, eim ek ngok, ek pei nik eim ngunjung.⁴² Pe wumb en enim yi ninjing, “Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim arim mam ei kaninmin. Nimbił erang eim yi ninim? Na tonu epin konu ełe si kindip mani mei konu ełe onj, ninim?”⁴³ Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “En enim mołmun tuk ełe, ek eipi eipi ninerngii mon!”⁴⁴ Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na nge Arnan ei na kindang kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru nimba kunum ełe, na wumb ei, nga konj sip orung simbii.⁴⁵ Ek ni tor kindi kindiłmin wumb mon ełe ek ka pałim ei,

‘Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb ngołum. Pe wumb ei, na nge Arnan ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei, na kin ołmun,” pa nim.

⁴⁶ Wumb endi Gos endeim kinałmin mon. Na Gos kin ouni mołup kin, na kindang mei ełe onj. Na endeim mendpił, na Arnan Gos kanił.⁴⁷ Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nimba wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mułmba.⁴⁸ Na nam kuni ei

nge, noman konj wumb singii salim ei, nanim ngoł. ⁴⁹Kumb ok, enim nge kupenjing noł, wumb mulenjing konu ęle kuni mana niłmin kuni ei nok, kolk mon erik, poru nik. ⁵⁰Ba pe kuni ei eim tonu epin konu ęle si kindpi mani om kuni ei, na nam moł kuni ei, wumb endi sik nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei, kunum kunum konj mułngii. ⁵¹Na kuni ei, noman konj peng kin, tonu epin konu ęle si kindip, mani onj. Pe wumb endi, kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba nge, ei simba. Pe na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb to kundangin kin, mani mei ęle wumb ei noman konj singii.”

⁵²Pe Jura wumb en enim mołmun tuk ęle ek eipi nik yi mił ninjing, “Nimbił erang eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni mił ei ngumba?”

⁵³Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei wu tełim ei, na kołup miyem bein tamb kin, wumb na kin pii gii ningii wumb ei, noman konj kunum kunum mułngii ei, singii. Ei yi mił, wumb endi kuni ni, noł nunjung kin kunum kunum konj mułngii. ⁵⁴Wumb endi na nge miyem ngenj mił epi nołmun wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mułmba. Gos Owundu kunum poru nimba kunum ei, na wumb ei nga konj sip orung simbii.

⁵⁵Nimbił erang, na nge ngenj kin miyem ei, noman tuk nge kuni mendpił mołum. ⁵⁶Wumb endi na ngenj, miyem mił epi ei nopu, na kin piipi, mułmba wumb ei, na nam wumb ei kin mułmbii ku. ⁵⁷Arnan eim konj kunum kunum mołpu kin, na kindang op, Arnan nge noman dinga ęle nge, nam noman konj moł. Pe yi mił ku, wumb endi na ngenj mił epi ei num kin, nam nge noman dinga ęle, eim noman konj kunum kunum sipi, mułmba ei, eim ngumbii. ⁵⁸Pe kuni ei tonu epin konu ęle si kindpi mani om kuni ei, ok enim kupenjing noł wumb mulenjing konu ęle, kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende mon. Wumb endi, kuni ei num kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba,” Jiisas yi nim. ⁵⁹Kapaniyam konu ęle men tołmun ngii ęle, Jiisas eim ek emb topu, wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpił

⁶⁰Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu pei ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Wumb nii endi ek ei piimba?” ⁶¹Ba eim ekii siłmin wu ombu, ek ei piik kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim noman ęle, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu ngopu yi nim, “Enim ek ei enim noman ęle to kis enmin?” pa nim. ⁶²“Pe Gos kindang mani mei wu tełim ei, na mani onj, konu ęle nga orung epin konu ęle tonu pup kin, nimbił oł mił piingii ei, enim kis piingii?” ⁶³Noman konj ei, Gos Gui Ka wumb ngołum; ba sinim wumb noman konj sinałim. Pe sinim ngenj ei, wumb kułii mił mołum. Na ek ei nip enim ngond ek ei, enim noman ęle kuni mił mołum ek ei, enim noman konj ngołum. ⁶⁴Ba enim mołmun konu tuk ęle mołmun wumb ei, kombur pii

gii ninanmin.” Kumb ok pii gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb konu eŕe, ni tor kindmba ni yi piirim. ⁶⁵Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi na nge opu orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj,” pa nim. “Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei nguneŕang kin, wu ei na kin oneŕang mon.”

⁶⁶Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu Jiisas si kindik, en enim orung punjung. Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing mon. ⁶⁷Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii siŕmin wu engki nga taŕ ei, kanpi yi nirim, “Enim yi ku, na si kindik, pungii enmin min?” ⁶⁸Saimon Piisa eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu jiiŕ orung bin? Nim nge ek ei mendpiŕ, noman konj kunum kunum sin kin noman konj ngumba. ⁶⁹Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oŕ kun ka nge puŕ wu ei, sin piinmin,” pa nim. ⁷⁰Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbiŕ erang na enim wu engki nga taŕ wii top sinj; ba enim moŕmun konu tuk eŕe wu endi moŕum ei, Seisen gui kis eim kin moŕum,” pa nim. ⁷¹Jiisas ek nim ei, Juras Saimon Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim. Jiisas kin ekii sinjing konu eŕe tuk moŕmun, wu engki nga endeim mulnjung konu eŕe tuk, eim muŕum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung wumb angii eŕe ngopu kin, ku sim.

Jiisas Nge Angim Noŕ, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

7 ¹Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu eŕe endim. Ba Jura wumb eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu eŕe nga endnerim mon. ²Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii eŕe kuni owundu noŕmun oŕ ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing. ³Pe Jiisas eim angim noŕ yi ninjing, “Nim ya konu eŕe si kindkin Jura konu eŕe pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,” pa ninjing. ⁴Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni eŕe muŕmbii ni piip, yi eŕim ei, eim epi koi er enaŕim mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin, pukun wumb ningii eŕe pei enjii,” pa ninjing. ⁵Jiisas eim nge angim noŕ ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi miŕ ninjing. ⁶Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman eŕe pei saŕim,” pa nim. ⁷“Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu orung enmin. Ei nimbiŕ erang, na ek nip tor kindii ei, ‘En enim oŕ kis enmin ei,’ na ni tor kindip kin, ek yi miŕ ei na kin opu orung enmin,” pa nim. ⁸“Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura wumb kor kunum ka niŕmin kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii. Na bii kunum ei tonu onanim. ⁹Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu eŕe kunum kombur nga enj muŕum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Eŕmin Alap Ngii Eŕe Jiisas Pupu Kenim.

¹⁰Jiisas nge angim noŕ ei Jura wumb kuŕou tok eŕmin konu eŕe keningii nge ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni eŕe

punarpi kin, koi mił erpi pum. ¹¹Jura wumb kułou tok mulnjung kor kunum ka ełe molk. “Wu ni jili punum?” pa nik, kuruk mulnjung. ¹²Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk, “Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing, “Mon wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu niłim,” pa ninjing. ¹³Jura wumb kombur Jiisas kin pii gii nik, wumb pei konu ełe tuk mulnjung; ba lo ek piłmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbil erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii niłmin, pim.

¹⁴Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik ełmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mułangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ełe angpi, ek nipi wumb ngum. ¹⁵Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, kinenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mił nenj?” ¹⁶Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj. ¹⁷Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ełe ek ei nind. ¹⁸Wu endi eim noman ełe, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim oł kis endi eim kin pinermba, mon! ¹⁹Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim mołmun konu tuk ełe, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbil erang na to kundmun, ninmin?” ²⁰Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Nim gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!” pa ninjing. ²¹Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na jep oł owundu endi enj ei, enim pei puku sinjing,” pa nim. ²²“Moses enim ngenj kopsingii oł ei, nipi ngum ei keimi. Pe enim oł ei, Moses kin onerim mon. Oł ei enim nge kupenjing noł kin tonu om; ba enim kangil kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ełe kopsiłmin,” pa nim. ²³“Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii siłmin. Ba en enim kangil ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsiłmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbil erang na kin popuł sinjing? ²⁴Epi ningil ełe kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, oł kun patim mił kun erngii!”

Wumb Yi Ninjing, “Gos Kindim Wu Kraiss Wu Ei Min?”

²⁵Pe wumb Jerusalem konu ełe mołmun wumb kombur ek yi ninjing, “Nimbil erang wu ei to kundmun ninjing wu min?” pa yi ninjing. ²⁶“Pe kineł! Eim wumb mulnjung konu peni ełe, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnanmin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piinmin ei, Gos kindim wu Kraiss min?” ²⁷Pe sinim wu ei eim nge ngii konu ełe sinim piinmin. Nga Kraiss omba kunum ei; ba wumb endi

eim nge ngii konu ɛte piinerngii. Yi peng kin Jiisas ei Krai ya mon,” pa ninjing.

²⁸ Jiisas men tołmun ngii ɛte Gos ek ei piipi wumb tor kindpi mułang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim na piinmin! Na ngii konu ɛte enim piinmin ku! Ba na nam noman ɛte onenj, mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, oł kun mendpił pałim mił end; ba enim pii kun enanmin mon! ²⁹ Na nam eim piind. Na Gos kin ouni mul. Gos eim na kindang kin, na mani mei ɛte onj,” pa nim. ³⁰ Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embiłmba mił, pinerim mon. ³¹ Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, “Gos kindang wu Krai tonu om kin, eim jep oł pei erpi, ya ei enim jep oł ombu to mani kindpi, kaplı piipi yi enermba mon!” yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

³² Lo ek piilmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik ɛłmin wumb ni, kułmał kałiłmin wumb pei puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung. ³³ Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, “Na enim kin kunum aninga er moł. Nga na eim kindang onj konu ɛte orung bii,” nim. ³⁴ “Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kaplı kan sinerngii, mon! Nga na bii konu ɛte, enim kan sinerngii mon!” ³⁵ Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, “Eim konu jılı pang kin, sinim eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ɛte pupu kin, Griik wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min? ³⁶ Pe eim yi ninim, ‘Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,’ ninim. Nga, ‘Nam bii konu ɛte, enim kaplı punerngii,’ pa ninim. Ek ei pułe er pałim mił nenj?” pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Mołum

³⁷ Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru neng kin, kunum owundu mendpił pałim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim, “Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kaplı na kin ok pii gii ningii. Yi mił peng kin, wumb endi noł nuwa mułum kin, na kin wang, noł ngamb numba,” pa nim. ³⁸ Ei Gos nge ek ɛte yi ninim, ‘Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim noman tuk ɛte noł konj mił tonu omba,’ ” pa nim. ³⁹ Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, “Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim Gui Ka ei singii.” Kunum ei, Jiisas eim nge tiłang owundu ei sinarpi kin, epin konu ɛte tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tiłap Tał Er Muljung

⁴⁰ Wumb kombur Jiisas ek ei piik, “Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor kindiłim wu mołum,” pa ninjing. ⁴¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Wu

ei, Gos kindang nge wu Krai tonu om,” pa ninjing. Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, “Gos kindim wu Krai eim Galilii konu e te tonu omba min? Jiisas eim Gos kindim wu Krai mon, ni piinjing. ⁴²Gos nge ek e te yi nirim, “Gos kindang wu ei Krai eim Deipis nge tilap ende. Pe eim Beslem konu e te tonu omba nirim konu e te, ok Deipis multum konu ei saim.” ⁴³Wumb ek yi nik kin, wumb tilap ta erik, Jiisas kin eipi eipi punjung. ⁴⁴Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim embimba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

⁴⁵Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piimmin wu ni, kulma katiimmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbi erang, wu ei tu wunmun? ⁴⁶Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge endi, opu ek wu ei ninim mi ei ninerim mon!” pa yi ninjing. ⁴⁷Yi mi nengin kin, pe lo ek piimmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei, enim kin ek kend topu ngonum, ku min? ⁴⁸Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, eimin wu ombu ni, men tolmun wu num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min? ⁴⁹Ei mon! Ba wumb Jiisas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing. ⁵⁰⁻⁵¹Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men tolmun ngii kongun ende eimin wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum e te Jiisas kin purum. Wu ei eim ek yi nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim nge ek ei ok piipin, eim nimbi o erim ei piimin,” pa yi nim. ⁵²Pe lo ek piimmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii konu e te wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindim wu endi, Galilii konu e te tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

Amb Endi Wu Pu lum O te Ei To Kindim

8 ¹(Wumb pei en enim ngii konu e te eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim tonu komung Olip e te tonu pum. ²Kupiiring ok eim pupu kin, men tolmun ngii owundu e te nga pum. Pang kin, wumb pei eim kin wangin eim mo pu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu kin, yi er mu lum. ³Lo ek piimmin wu ni, lo ek po lmun wumb ni, amb sik eimin o te ei, amb endi lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk e te engindangin engim. ⁴Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngo lun wu, ya amb ei wu puk enmin o te ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing. ⁵“Moses nge lo ek e te, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii, pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?” ⁶Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei, piipin kin eim o te kis kun pinermba mi ermba, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan mani kanpi kin, eim angit orung ei sipi, mei e te mei tumb mi nipi, mani kanpi er mu lum. ⁷Wumb am ek

nik, kii sik mułangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Enim mołmun konu ełe wumb endi eim oł kis enałim wu endi mułum kin, eim amb ei ok, ku tangli,” nim. ⁸Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani mołpu kin, mei ełe mei tumb nipi, mani kanpi er mułum. ⁹Pe wumb ek ei piik kin, en enim oł kis erpin ni piinjing wumb ei, pei endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpił mułum. Nga eim mułum konu ełe amb ni opu, eim kumb ełe engim. ¹⁰Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jili mołmun? Wumb endi, nim kin kos ermba wumb endi mołum min mon?” pa nim. ¹¹Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulałim mon!” Pe Jiisas yi nim, “Na yi ku, nim kos enermbii. Nim po! Pukun, nga oł kis endi enerii mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Ełe Tiłang Mołum

¹²Ekii se Jiisas wumb men tołmun tuk mołmun wumb ek nipi yi nim, “Na nam mei wumb ełe tiłang moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noman tuk ełe, emii pinermba mon. Wumb ei, eim tiłang konu ei eim kin pimba wu ei, noman konj simba,” pa nim. ¹³Lo ek piik ełmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbił erang ninim nge nikin ek ei, ni tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon,” pa ninjing. ¹⁴Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind ek ei keimi. Nimbił erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii konu ei piip moł. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na konu jili bii ei, enim yi ku, piinerngii mon! ¹⁵Pe enim mani mei oł pałim mił ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb endi ei, mok tonał mon! ¹⁶Ba na wumb mok tułamb kin, kapli na mok kun mendpił tułamb. Nimbił erang, na nam endeim mendpił mon. Na Arnan na kindang mani mei ełe onj ei kin ouni kongun erpił wumb mok tumbuł. ¹⁷Enim nge lo ek ei yi pałim, ‘Pe wu tał ek ende mił, ni tor kindngił ei, ek keimi,’ pa yi niłmin. ¹⁸Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip tor kindind.” ¹⁹Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Nim Arnim konu jili mołum?” Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Arnan, enim pii poł tunanmin ei, enim na Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapli enim na Arnan ei piingii ku.”

²⁰Men tołmun ku sałiłim konu ełe ek ei nirim kunum ei, eim men ngii owundu ełe wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii mił pineririm. Nimbił erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Ełe, Enim Kapli Punerngii

²¹Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, “Na pe konu ełe bii ei, enim na kinerngii. Pe enim kułangin kin, oł kis ei enim kin pim kin, na Arnan

kin tonu bii konu ɛle enim onerngii mon.”²² Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, “Nimbiɛ erang eim ek yi ninim? ‘Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim kan to kuɽmba nge ninim min?”²³ Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Enim ya mei mani ɛle wumb; ba na nam tonu epi konu ɛle nge wu. Enim ya mei ɛle wumb; ba na mei konu ɛle nge wu mon!” pa nim.²⁴ “Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kuɽangin kin, enim nge oɽ kis ei pepi muɽmba. ɛle nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin, pe enim kuɽngii; ba oɽ kis pei ei piram pepi muɽmba.”²⁵ Pe wumb ek yi ninjing, “Nim wu nii?” Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpiɽ na moɽ,” pa nim.²⁶ “Enim eɽmin oɽ ei nge, na am ek pei paɽim. Na enim eɽmin oɽ ɛle, kos wu miɽ piip ermbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi mendpiɽ paɽim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind.”

²⁷⁻²⁸ Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing mon. Piinerangin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ekii se enim Gos kindang opu, mei wu teɽim wu ei, na ond peri ɛle, tonu kindngii. Kindngii wu ei na moɽ ei, enim piingii. Na nam noman ɛle, ek endi ninand mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpiɽ, nip enim ngond.²⁹ Na Arnan ‘Pui’ nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni moɽum. Na endeim mendpiɽ muɽamb kin, eim na si kindnaɽim mon. Kunum kunum na eim noman eɽim epi ei, minj erip yi eɽ.”³⁰ Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

Wumb Wii Moɽmun Wumb Nin Kan Ngii Miɽ Ambiɽ Gii Nik Moɽmun Wumb

³¹ Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, “Pe enim na ek ɛle mendpiɽ ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpiɽ muɽngii.³² Mol, ek keimi mendpiɽ ei piik er muɽangin kin, ek keimi enim erang tonu ok, kunum ka seng kin, wii muɽngii. Oɽ kis ni, embin tui ni, oɽ kanim kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi miɽ enim wumb Seisen nge kongun wii erik, mulerngii mon!”³³ Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin Eiparam nge tiɽap ende wumb. Sin kunum endi wumb kin kongun wii enaɽmin. Nim nimbiɽ erang sin opun, kongun ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii moɽmun nin?”³⁴ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpiɽ nip enim ngond. Wumb pei oɽ kis eɽmin ei Seisen nge kongun wii eɽmin; ba kumep puɽe ei wumb kuɽngii.³⁵ Kongun wii eɽmin wumb ei, ngii konu ɛle mulaɽmin mon. Arim kingam ei, mendpiɽ kunum kunum moɽum. Wumb kis en enim yi niɽmin, wumb endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpiɽ pungii.³⁶ Pe yi miɽ, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi mendpiɽ; enim noman konj sik muɽngii. Enim oɽ kis

si kindangin kin, enim kunum ka seng muŋgii. ³⁷Na piind ei, enim Eiparam nge tilap ende; ba na nge ek ei enim noman tuk eŋe pinaŋim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin. ³⁸Na ek nip tor kindiŋ ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim yi ku, kupenjing noŋ eŋmin oŋ ei enim yi ku eŋmin.”

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

³⁹Wumb ei ek ni orung kindik yi ninjing, “Sin nge kupenjpjin Eiparam,” pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, “Pe enim Eiparam kupenjing noŋ moŋmun; ba enim Eiparam eŋim oŋ ei miŋ enim enanmin, mon!” pa nim. ⁴⁰“Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim oŋ yi nge eneririm, mon. ⁴¹Enim kupenjing noŋ eŋmin oŋ ei enmin.” Yi neng kin wumb ek nik, eim ngok yi ninjing, “Mon, sin kupenjpjin endeim moŋum ei Gos. Sin eim nge kupam noŋ mendpiŋ moŋpun si kindinmin,” pa ni yi ninjing. ⁴²Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Keimi, Gos ei enim kupenjing pim kin, enim kapŋi na noman ngungii. Nimbiŋ erang, na Gos kin ouni moŋup kin onj. Na nam noman eŋe onenj mon! Gos na pui nip kindang kin, na onj. ⁴³Nimbiŋ erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Puŋe yi miŋ paŋim, enim na ek ei piinermin ni piinmin. ⁴⁴Enim kupenjing ei Seisen nge kupam noŋ moŋmun. Pe enim kupenjing nge noman eŋe, ekii sik, dinga puk moŋmun. Wu ei ok wumb to konduŋum oŋ yi erpi kin, eim oŋ kun mendpiŋ paŋim ei ekii sinerim mon. Nimbiŋ erang, oŋ kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun miŋ niŋim. Eim ek kend nge puŋ wu, ei eim mendpiŋ moŋum,” pa nim. ⁴⁵“Ba na ek mendpiŋ ei kun nip enim ngond. Nimbiŋ erang enim na ek ei ekii sinanmin? ⁴⁶Enim moŋmun konu tuk eŋe wu endeim angpi kin, na oŋ kis kun pinerim miŋ ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpiŋ kun pim ek ei ninj. Ba nimbiŋ erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin? ⁴⁷Gos nge kingam noŋ ei, Gos nge ek pei ei piŋmin. Enim Gos nge kingam noŋ molaŋmin mon! Nimbiŋ erang enim Gos nge ek ei piinaŋmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

⁴⁸Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, “Sin nim Sameriya konu eŋe wu pa niŋmin. Nim gui kis endi nim kin moŋum, pa niŋmin. Ei keimi mendpiŋ, min mon?” ⁴⁹Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na gui kis endi na kin mulaŋim mon. Na nam Arnan nge embe ambiŋ tonu kindiŋ ei, enim na embe ei to mani kindinmin,” pa yi nim. ⁵⁰“Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambiŋ tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermba ku. ⁵¹Keimi mendpiŋ, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermba; ba kunum kunum konj

mułmba,” pa yi nim. ⁵²Jura wumb ek yi ninjing, “Pe eim nim piinmin nim gui kis endi mołum. Eiparam mułum wu ei kułum; nga ek ni tor kindiłim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, ‘Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum mułmba,’ pa nin. ⁵³Nimbił oł en? Nim Eiparam sin nge kupenjpin ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kułum, nga ek ni tor kindiłim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii mił tonu onjii en?” ⁵⁴Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nam embe ambił tonu kindmbii ei, epi wii mił pimba. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambił tonu mendpił kindnim. Pe en enim yi niłmin, ‘Sin nge Gos’ niłmin. ⁵⁵Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moł. Pe na nam eim kinał, nimbił ei, enim ek kend tok niłmin mił, yi nimbii. Ei mon! Na nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind. ⁵⁶Enim nge kupenjng Eiparam ei eim na mani mei ełe ombii kunum ei kenmbii ni, ka piipi mułum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng mołum.” ⁵⁷Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gał kangi wu mołun. Pe nim Eiparam er ken mił nenj?” ⁵⁸Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.” ⁵⁹Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

Ningił Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

9 ¹Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningił tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei, kangił kembis mam kirim ełe tor orum ei, yi er pirim. ²Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu. Pe wu ei, eim oł kis erim min, eim arim mam teł oł kis enjngił min?” ³Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim oł kis erim kin, nga eim arim mam teł oł kis enjngił pułe ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pułe wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om. ⁴Pe mendpił ei, eni kunum mił ka sałim ełe, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ełe kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpił mił mułmba kunum ei sinim kongun endi kapli enermba mon. ⁵Pe na ya mei ełe moł ei, na mei wumb nge noman tuk ełe tiłang moł.” ⁶Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambił topu, mani mei eł kindpi kin, mei kin jipambił dangindpi sipi, noł oi mił, wu ningił ełe pendim. ⁷Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, noł gopu Sailom ełe was enjii!” nim. Sailom ei sinim pułe yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, noł ełe was erpi, orung opu, ningił ka seng kin, kenim.

⁸Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok mołpu kin, wumb ku ni epi ngei nipi, mołułum wu ei min?” Wumb eim

ka muŕang kin, kanik ek yi ninjing. ⁹Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpiŕ,” pa ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, wu ei miŕ, wu endi moŕum,” pa ninjing. “Ba wu ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim moŕpu kin, yi nim, “Ei na ya moŕ,” pa nim. ¹⁰Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningiŕ ei opu, ka erim miŕ nenj?” ¹¹Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas niŕmin wu ni, eim mei kin noŕ eningii erpi sipi, na ningiŕ eŕe pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun, noŕ gop ‘Sailom eŕe,’ was enjii!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningiŕ ei, ka seng kin, epi kenj,” pa nim. ¹²Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jiŕi pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,” pa nim.

¹³Pe wumb wu ei ok ningiŕ tumbun multum ni, lo ek piŕmin wumb mulnjung konu eŕe sipnjing. ¹⁴Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noŕ oi sipi kin, wu ei kin yi erpi kin, ningiŕ tumbun muŕum ei, er ka erim. ¹⁵Lo ek ekii siŕmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningiŕ ei opu, ka erim miŕ nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noŕ oi sipi kin, na ningiŕ eŕe pindang kin, na pup was eramb kin, na ningiŕ ei tiŕang erim.” ¹⁶Pe lo ek piŕmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim kor owundu kunum ei eim piinanim min? Eim kor owundu ei lo ek piŕim min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “Oŕ kis eŕim wu ei, jep oŕ ei ermba miŕ nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tiŕap taŕ miŕ molk kin, ek yi ninjing.

¹⁷Nik kin, nga wu ningiŕ tumbun muŕum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim wu ningiŕ er ka erim wu ei, eim embe er sin miŕ nenj?” Wu ei, ek yi nim, “Ei wu ek ni tor kindiŕim wu endi Gos kindim wu,” pa nim. ¹⁸Keimi, ok wu ei, eim ningiŕ tumbun multum; ba pe, eim ningiŕ ei pirek neng kenim. Ba Jura wumb oŕ eŕe pii gii ninenjing. Pe wu ningiŕ opu, ka pum wu ei, eim arim mam noŕ wii tunjung. ¹⁹Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb taŕ kii sinjing, “Wu ei eŕip nge kingenjngiŕ min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningiŕ tumbun multum pa ninmbiŕ. Ba pe, nimbiŕ erang eim ningiŕ ka seng kin, epi kan kun enim?” Nik yi ninjing. ²⁰Arim mam teŕ, ek yi ni orung kindinjngiŕ. “Siŕ piinmbiŕ ei mam mengrim kunum ei, eim ningiŕ tumbun moŕ pirim ei, siŕ piinmbiŕ. ²¹Ba pe, eim ningiŕ ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, siŕ pii poŕ tunanmbiŕ. Wumb endi ni, eim ningiŕ ei er ka erim ei, siŕ pii kun enanmbiŕ ku. Eim wu dinga moŕum ei, eim kapŕi enim kii sik piingii.” ²²Wu ei nge arim mam teŕ, Jura wumb kin mund mong erkiŕ yi ninjngiŕ. Nimbiŕ erang Jura wumb owundu ek yi miŕ ni pendnjing wu ei, Jiisas ei Kraiŕ Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men toŕmun ngii eŕe, to anda kindngii nik pendnjing. ²³Pe arim mam teŕ, ek puŕe nikiŕ yi ninjngiŕ, ‘Eim wu dinga moŕum ei eim kii sik piyei!’ ninjngiŕ.

²⁴Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningiŕ tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep oŕ ei erim. Nim Gos

nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, oł kis ełim wu.”²⁵ Wumb ek yi nengin kin, wu ningił ka mułum wu ni ek yi nim, “Na ningił er ka erim wu ei, oł kis ełim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningił tumbun multum; ba pe tiłang erang kin, kanip ei piind,” pa nim.²⁶ Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbił oł erpi kin, nim ningił ei er ka erim?”²⁷ Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbił erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?”²⁸ Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin mołmun.²⁹ Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jili tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing.³⁰ Yi nengin kin, wu ningił ka mułum wu ni yi nim, “Ei oł endi eipi mił, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jili wu ei tonu om; ba nam ningił ei erang opu, ka mułum ei piind,” pa nim.³¹ Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb oł kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanim mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos oł keimi pałim mił ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piilim.³² Am kumb ok mendpił, wu amb endi kangi endi mingang ningił tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piinałmin ei nge ek poł.³³ Pe Gos ei kindnełang kin, eim oł yi nge endi enełang mon!”³⁴ Lo ek piilmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, oł kis enjing konu ełe nim molkun, okun tonu on. Ei nim oł kis wu mendpił molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mił ngunjii en min?” Wumb ek yi nik, eim men tołmun gii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ełe Jiisas Nge Tiłang Ei Pinałim Mon

³⁵ Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu tełim ei kin pii gii nin, min mon?”³⁶ Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu tełim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim.³⁷ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang mołum wu ei,” pa nim.³⁸ Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ełe mołpu kin, Jiisas kin men topu erim.

³⁹ Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ełe op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii poł tunenjing kin, wumb ei ningił tumbun mił mułang mułngii wumb ei, nga ka seng kin, tiłang mendpił erang kin, kanik pii poł tungii. Ba wumb ningił pe ka seng kin, ka nik, pii poł tonmun ni, wumb ei piik, nga ningił tumbun mił mułangin kin, tiłang mendpił kanik kin, pii poł tunanmin, mon.”⁴⁰ Pe lo ek piilmin wu kombur ełe mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing. Piik yi ninjing, “Sin

yi ku, sin ningit e le tumbun mił mołang mołpun kin, Gos ek pii poł tunanmin, nin min?" a yi ninjing. ⁴¹Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Enim ningit ei tumbun mił mulełang kin, enim kin Gos ek ei pii poł tunarik kin, enim oł kis endi enenełangin mon. Ba en enim yi niłmin, 'Sin ningit ei, tiłang mendpił enim,' yi niłmin e le nge, enim kin oł kis ei mołum," pa nim.

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

10 ¹"Ek keimi mendpił na enim kanip nind. Wumb endi, kung siipsiip nge kung gui ondu e le, tuk punermba mon; ba wu endi, konu eipi orung opu, kung gui to tangindpi tuk ołum ei, wu epi waning wu opu, kung siipsiip sipi yi ełim. ²⁻³Ba wu endi kung siipsiip kung gui ondu e le, tuk pułum wu ei, kung es tołum wu mołum. Kung gui ondu e le, tep mołpu ełim wu ei, eim kung gui ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu, eim ek tangitım ei piłmin. Nga eim kung siipsiip pei embe sipi sipi ełim wu ei, kung siipsiip kung gui anda siłim. ⁴Eim kung siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin, wu ei opu kumb se pang kin, kung siipsiip ombu, eim ek ei piik kin, eim pułum konu e le, kung siipsiip ekii sik pułmun. ⁵Wumb eipi endi kin, ekii sinałmin mon. Kung siipsiip en enim tungu ełmin. Nimbił erang kung siipsiip wumb eipi ek ei piinałmin mon."

⁶Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba wumb eim nim ek ei, pu le pii poł tunenjing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Mił Tep Ka Ełim

⁷Nga Jiisas ek nipi yi nim, "Keimi mendpił, na enim kanip nind. Na nam kung siipsiip kung gui ondu mił moł," pa yi nim. ⁸"Wumb pei ok, kumb se onjung wumb ei, ek kend tok, epi waning sik ełmin wumb mił onjung. Ba wumb Gos nge kung siipsiip mił mulnjung wumb ei, en enim ek kend tok ełmin; wu ombu nge ek piinenjing mon. ⁹Na nam ngii ondu mił moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, ngii ondu e le, opu tuk ba wumb ei Gos eim sipi orung simba. Na nge wumb ei, kung siipsiip mił tep er mułmbii ni, pupu anda opu, kuni ka wii sipi nopu ermba ei, yi mił ku, na wumb kuni nin, epi kanim kanim pei ngumbii. ¹⁰Epi waning wumb ei, epi eipi endi simba nge onalim mon! Ba kung siipsiip ei, to konduk kin waning sik erngii nge piik ołmun. Ba na mei mani op, wumb pei noman konj singii nge onj. Wumb noman konj wii mendpił sinjing kin, en enim noman ka wii peng piingii.

¹¹Na kung siipsiip nge tep wu ka moł. Kung siipsiip teł ka er mołułum wu ei, eim kołpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba. Jiisas eim kołpu kin, wumb paki tumba ei piipi kin, ek yi mił nipi wumb ngum. ¹²Wu endi ku simba nge piipi ni kongun erpi kin, kung siipsiip es tołum wu

ei, kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung siipsiip nge ernjing mił mularpi ełim wu ei, eim mołpu kaniłim ni, owu simbii endi ołum ei, eim kung siipsiip ombu si kindpi kin, tungu pułum. Pang kin, owu simbii ei opu, kung siipsiip nopu, to eipi eipi kindpi yi ełim. ¹³Nimbił erang wu ku kongun ełim wu erpi kin, kung siipsiip ombu piinałim mon; eim kung siipsiip si kindpi kin, pułum. ¹⁴⁻¹⁵Na kung siipsiip nge tep wu ka wii moł. Na nam kung siipsiip ombu piyamb kin, nga kung siipsiip ombu na piilmin ku. Ei yi mił, na nge Arnan ei, na piilim. Nga na eim piil ku. Piip kin, nam nge ngenj ełe kołup kin, kung siipsiip ombu paki tumbii. ¹⁶Na nge kung siipsiip eipi kombur mołmun ku. Ei ya ełe nge kung gui tuk ełe mulałmin. Kung siipsiip ei ya ełe tu wamb kin, nam ek ei piingii ku. Ei kung siipsiip tiłap endeim mendpił mułangin kin, nga kung siipsiip tep wu endeim mendpił mołup kin, tep ermbii.

¹⁷“Na nge Arnan eim, na noman ngum ei, pułe yi pałim. Na nam noman konj ei, si kindamb kin, wumb to kundangin kin, nga angip, tonu op, konj mułmbii,” pa nim. ¹⁸“Wumb endi, na noman konj ei, sinermba mon. Na nam nge dinga ełe, nam noman konj ei, wak to kindip kin, nga nam nge dinga ełe nam noman konj ei eipi orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi ek ei na ngum,” pa nim.

¹⁹Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok eipi eipi puk, tiłap eipi eipi mił muljung. ²⁰Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei, eim gui kis tuk mołum! Mułang kin, eim noman wulu pang kin, ek eipi eipi ninim. Nimbił erang, enim eim nge ek piinmin?” yi ninjing. ²¹Nga wumb kombur yi ninjing, “Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis ei pim kin, wu ningił tumbun mułum ei, kapli er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim,” pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Buł Ngok, Opu Orung Enjing

²²Men tołmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu ełe punjung. Puk kunum ełe konu jii nirim kunum ełe pirim. ²³Men tołmun ngii andaring ond pos olt konu ełe ‘Solomon nge ngii tika,’ yi niłmin konu ełe, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii ełe endim. ²⁴Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, “Kunum nimerii nim ek nen kin, sin noman tał tonum? Pe nim Gos kindang mei mani wu Kraiss pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin,” pa ninjing. ²⁵Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga ełe, kongun end ei, nam nge embe ełe andan tum kongun ei tonu onum. ²⁶Ba enim kung siipsiip na nge tiłap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin. ²⁷Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek nił ei piilmin. Nga nam en enim piil. Nga en enim na nił ek ei ekii siłmin ku. ²⁸Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum mułngii

nge ngoŕ ei, en enim am punerngii mon! Nga wumb endi na angil ɛɛ, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku! ²⁹Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip miŕ sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindiŕim. Na nge Arnan angil ɛɛ, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon. ³⁰Na Arnan kin sik ende mendpiŕ.”

³¹Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing. ³²Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?” ³³Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin kongun ka endi en nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buŕ ambiŕin ni tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, ‘Nam Gos moŕ,’ nin,” pa ninjing. ³⁴⁻³⁵Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb ombu ok, Gos nge ek ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim miŕ ei ngurum. ‘En enim gos,’ nim. Pe Gos nge ek ka ei am punermba mon! Nimiŕ erang ninmin? Enim nge lo ek ei Gos yi miŕ ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos miŕ moŕmun. ³⁶Ba na Arnan Gos eim na kindang, na ya mei ɛɛ mani onj. Pe na ek yi nind, ‘Na Gos nge kingam,’ pa yi nind. Pe nimiŕ erang, enim yi ninmin, ‘Nim Gos kin ek buŕ ambiŕin,’ ninmin? ³⁷⁻³⁸Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim na ek ei pii gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik kin, en enim noman pimba miŕ, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin muŕang, nga na eim kin moŕ,” pa nim.

³⁹Nga wumb Jiisas ambiŕ gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor pupu am pum.

⁴⁰Jiisas eim am pupu, noŕ Joran konu ɛɛ Jon ok wumb noŕ pendpi erim konu ɛɛ tor pupu, konu ɛɛ muŕum. ⁴¹Muŕang kin, wumb eim muŕum konu ɛɛ wumb pei onjung. Ok kin, en enim ek yi ninjing, “Keimi, Jon eim jep oŕ endi enerim. Ba Jon eim wu ei nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpiŕ paŕim,” pa yi ninjing. ⁴²Pe konu orung ɛɛ wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

Lasaras Kuŕum Poru Nim

11 ¹Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii konu ɛɛ pim. Besanii konu ɛɛ, eim nge aim taŕ Mariya kin angim Masa teŕ mulnjunguŕ ku. ²Amb Mariya ei eim kopung mur ka wii toŕum epi ei sipipi, Jiisas simb ɛɛ, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb ɛɛ kil ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang pim. ³Peng kin, eim aim taŕ ek nikiŕ, Jiisas muŕum konu ɛɛ kindinjngiŕ. Kindkiŕ, ek yi ninjngiŕ, “Owundu, nim noman ngoŕum wu ni, eim ening owundu tang paŕim,” ninjngiŕ. ⁴Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi miŕ nim, “Ening ei eim kuŕmba

ening mon! Ening ei, Gos nge embe ambil tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam ei, na embe ambil tonu kindmba erim ku.”

⁵⁻⁶Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngoŕum. Jiisas eim moŕpu piim ni, Lasaras ening owundu tang paŕim, nengin kin, Jiisas eim kunum taŕ nga muŕum konu eŕe enj muŕum. ⁷Nga ekii se Jiisas eim nge ekii siŕmin wu ombu kanpi nim, “Sinim Jura konu eŕe orung pamin!” nim. ⁸Pe Jiisas eim kin ekii siŕmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngoŕun wu! Pe mendpiŕ, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu eŕe bii, nin min?” ⁹⁻¹⁰Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Konu eni tonum kunum ei, wumb kongun eŕmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andŕam ei bok tunaŕim. Nimbiŕ erang, konu eni topu mei eŕe tiŕang erang kin, kanpi andiŕim. Pe na kin yi miŕ ku; akip eni tonum kunum eŕe, na kongun poru ninanim. Na kunum kuŕmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii paŕiŕim kunum eŕe, andŕam andiŕim ei, bok toŕum. Nimbiŕ erang, tiŕang endi, eim kin paki tang kin, andŕam andnaŕim mon. Ba na kuŕmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapŕi endmbii. ¹¹Jiisas eim yi nipi kin, nga yi nim, “Sinim nge wu puŕ Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end,” pa nim. ¹²Jiisas eim kin ekii siŕmin wu ombu yi ninjing, “Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapŕi muŕmba,” ninjing. ¹³Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii siŕmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpiŕ peng ninim ni, yi piinjing. ¹⁴Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Lasaras eim kuŕum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or paŕim,” ni ninjing. ¹⁵Na enim kin ka piip kin kunum eŕe, Lasaras kuŕum kunum ei, na eim ngii konu eŕe sikir punenj. Nimbiŕ erang, akip enim na kin pii gii dinga nga ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim. ¹⁶Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ niŕmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kuŕmun nge pamin!” nim.

Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Puŕ Wu

¹⁷Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu eŕe tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kuŕum. Kuŕang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapŕi kapŕi, o pum ni piim. ¹⁸Besanii konu ei Jerusalem konu eŕe owundu mandi miŕ sim. ¹⁹Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa teŕ enginjngiŕ kuŕum ei, ke nik ni, kaimb muŕmun nik, tep to moŕmun nik onjung.

²⁰Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andŕam eŕe kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu eŕe enj muŕum. ²¹Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya eŕe muŕuŕan kin, na einan ei kuleŕang. ²²Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi simbii ni, prei enjii ei, eim kapŕi nim ngumba.” ²³Jiisas ek nipi, ngopu

yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim. ²⁴Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba eke angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim. ²⁵Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii oł ei nin, nga noman konj sik ełmin ei, pułe na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj eke kułang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum mułmba. ²⁶Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum mułngii ei, nim pii gii nin, min mon?” ²⁷Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Kraiss, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu eke kindmbii nirim ei, nim mendpi!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

²⁸Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu ełim wu ei, opu mołpu kin, ‘Nim oi! ninim,’ ” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum. ²⁹Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas mułum konu eke tor pum. ³⁰Pe Jiisas Besanii konu eke tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng kin, ek tangkił enjngił konu eke enj mułum. ³¹Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er mulnjung wumb ei, kenjing ni, Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu eke ke nipi ermba punum ni piik, wumb eim pum konu eke, ekii sik anda punjung.

³²Amb Mariya opu, Jiisas mułum konu eke tor opu, Jiisas kenim. Kanpi opu, Jiisas simb eke mani pupu, pepi yi nim, “Owundu, nim ya mułuan kin, na einan ei kulenekełang mon!” ³³Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman eke embin to piim. ³⁴Piipi kin, Jiisas eim yi nim, “Enim eim sipik, konu jiki orung pendnjing?” Wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya okun, kenjii!” ³⁵Pe Jiisas eim ke nim. ³⁶Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, “Jiisas eim wu ei noman ngołum ei, piipi kin, ke ninim,” ninjing. ³⁷Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, “Jiisas eim wu endi ningił tumbun mułum ei, eim er ka erim. Pe wu kułum ei, Jiisas ekełang kin wu ei kapki kulekełang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

³⁸Jiisas eim noman eke embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu eke om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi eke, tunduk tuk puk. Nga ku endi sik kin, tukpu ei ondu nguk. ³⁹Pe Jiisas eim yi nim, “Enim kom ku owundu ei aki tei!” nim. Wu kułum wu ei, eim aim Masa mołpu kin, yi nim, “Owundu, wu ei kułum kunum kapił kapki poru nim ei, eim kumun ngonum,” pa nim. ⁴⁰Jiisas ek nipi, Masa ngopu

yi nim, “Nim nimbił oł enim? Na ok nim kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kaplı Gos nge noman dinga owundu ei kenjii.” ⁴¹⁻⁴²Pe wumb ku ei tukpu ełe si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kaplı na nim kin ka piip ngond. Na piind ei, kunum kunum nim na prei ełe ei piitin. Ba pe wumb ya ełe na kin ouni mołmun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi piingii ei, nim na kindan onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii,” pa nim. ⁴³Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, “Lasaras, nim si kindkin anda wa!” nim. ⁴⁴Pe wu kułii ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angıl ełe, kan to pendik mił ni, alap kumb ełe peng to pendik mił ni, kun om. Pe Jiisas ek yi nim, “Eim alap ngenj ełe pařim ei, si kindangin kin, panglı!” pa nim.

Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing.
(*Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2*)

⁴⁵Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik mułmun wumb ei, Jiisas jep oł owundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing. ⁴⁶Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe puk kin, Jiisas eim oł yi erim mił ei, kanik ninjing. ⁴⁷Yi nengin kin, kułmał kařıłmin wu ni, lo ek ei ekii sik ełmin wu ni puk kin, kaunsil kanik nik kin, kułou tunjung. Tok yi ninjing, “Wu ei, epi jep oł kanim kanim enim ei, er ermin mił nenj?” yi ninjing. ⁴⁸“Pe sinim kan wiik tamin kin, oł yi nge erpi pang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii ei, nga Rom opu ełmin wumb ok, sinim men tołmun ngii owundu ni, sinim Jura wumb tiřap ei, to kis erngii, ei mon!” ⁴⁹Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi mułum wu ei, embe Kaiyapas. Wu ei, eim kułmał kařıłmin ei, eim tep mułum kunum. Pe eim ek yi nim, “Enim noman ełe epi endi to piik kin, enanmin mon,” pa nim. ⁵⁰“Enim yi to piinerngii mon. Wu endeim kułmba wu ei, eim wumb pei paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tiřap pei, Rom opu ond wumb ok, sinim pei to kundngii,” pa nim. ⁵¹Eim noman ełe piim mił, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kułmał kařıłim owundu kongun tep ermba nik kin, ei kung ngii ełe ermba. Ba Gos yi erang kin, eim oł ekii se tonu omba ni piipi niřim wu yi nim. ‘Jiisas eim kořpu kin, Jura wumb pei paki tumba,’ ni yi nim. ⁵²Jiisas kořpu kin, Jura wumb mendpiř paki tunermba mon. Gos nge kingam noł konu orung orung pei mołmun ei kin, pei kořpu kin, Gos nge wumb pei sipi kin, tiřap endeim mendpiř kindmba. ⁵³Pe Jura noman pim wumb ei, kunum ełe ni piik kin, Jiisas eim to kundmun ni piik enjing. ⁵⁴Yi mił nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kułou tok erik kin, konu peni ełe endnerim. Pe eim konu ełe si kindpi kin, am pupu, wumb mulenjing konu ełe orung mandı mił, sim konu owundu ełe mułum. Pe eim mułum konu ei embe ‘Epriyam.’ Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin puk ełe, ouni mulnjung.

⁵⁵Jura wumb kor owundu kuni 'Pasopa' nołmun kunum ei, mandi erim. Pe 'Pasopa' kunum ei, mandi erang kin, wumb konu orung eipi eipi wumb ei, Jerusalem konu owundu ełe tonu puk kin, en enim noman ełe kil ngumun ni, oł ei pii kun erik kin, Moses lo ek niłim mił, yi kun erngii nge punjung. ⁵⁶Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men tołmun ngii nirikring ełe angk molk, yi ninjing, "Enim er piinmin mił nenj? Eim pe kuni owundu 'Pasopa' ei, kanpi ermba nge omba, min mon?" ⁵⁷Jura wumb kułmał kałiłmin wu owundu ombu ni, lo ek piłmin wumb ni, ek ni piik enjing, "Wumb kii semin, eim jiłi mołum ei piipin kin, pe eim kan ngumun," pa yi ninjing.

Amb Mariya Kopung Ka Wii Tołum Ei Jiisas Simb Ełe Kindim
(*Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9*)

12 ¹Kunum angil orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni 'Pasopa' nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ełe, Jiisas eim Besanii konu ełe Lasaras nge konu ełe wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim wu ngii konu ełe pum. ²Besanii konu ełe wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim kuni onguł erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin, ouni mulnjung. ³Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ełe kopung bein topu kin, nga Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ełe kil ngum. Pe kopung muru ka wii tołum ei tuk ngii ełe pei muru ka tołum. ⁴⁻⁵Ba Jiisas eim kin ekii siłim wu ei, embe Juras Eskerias konu ełe wu ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ełe nipi ngum wu ei, ek yi nim. "Sinim kopung ka wii tołum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbił erang sinim enenjpın?" pa nim. ⁶Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii mołmun wumb ei kin ek keimi ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep mundang mołpu kin, ku waning nołum. ⁷Jiisas eim yi nim, "Nim amb kun eran pangłi! Ekii se, na tukpu ełe pendngii kunum ei, eim yi ermba," pa nim. ⁸"Wumb epi sinałim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na enim kin, kunum kunum mulał, mon!"

Gos Kułmał Kałiłmin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

⁹Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ełe mołum ni piik kin, eim mułum konu ełe onjung. Ok kin, Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok Jiisas eim Lasaras kułum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin, onjung. ¹⁰Kułmał kalk ełmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni piinjing. ¹¹Nimbił erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kułmał kalk lo ek piik ełmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

Jiisas Jerusalem Konu Ete King Mił Tuk Pum
(*Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40*)

¹²Kunum endi nga, wumb tiłap owundu ei ok, ‘Pasopa,’ kunum kor owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ete omba ni piinjing. ¹³Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andłam ete kui er mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: “Pe Gos sin paki tumba! Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambił tonu kindmin. Eim sin Esrel wumb nge King!” ¹⁴⁻¹⁵Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ete mołpu kin, om. Ei Gos nge ek ka ok pułum ete yi mił nim.

“Saiyon konu owundu ete, wumb mund mong enerei! Pe nga enim nge king ei onum kin, eim kinei! Eim kung dongkii wał peł ete mołpu, onum.”

¹⁶Ok Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jiisas eim epi oł erim ei, pii poł tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu ete pum, eim tiłang owundu ei seng kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk ete pim ei, kun erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing oł ei piinjing ku.

¹⁷Ok Lasaras kułang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk, Jiisas eim Lasaras tukpu ete wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga multum ete wumb pei, jep oł erang kanik wumb ei, Jiisas eim oł yi eririm pa nik, ek yi ninjing. ¹⁸Wumb pei ei jep oł erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andłam ete, kuruk punjung. ¹⁹Pe lo ek piik nik etmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi ninjing. “Pe enim enjing oł ei kapłi enanim. Wumb pei en enim eim kin ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

²⁰Wumb pei, Jerusalem konu ete tonu puk ei, en enim kor owundu kuni ‘Pasopa’ ete puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb kombur ete ouni punjung ku. ²¹Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu ete orung Beseira konu kembis ete wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Wu puł, sin Jiisas kenmin ni piinmin,” ninjing. ²²Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, pukuł Jiisas kankił yi ninjing. ²³Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Gos na kindang mani mei wu tetim ei onj. Pe na tiłang owundu simbii kunum ete, mandi enim,” pa nim. ²⁴“Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe Gos kingam Kraisi ei, eim mani mei ete kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei ete opu kulełang kin, eim mendpił mułulang. Ba Gos kingam mani mei konu ete opu kułmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung simba. Ei yi mił ku, kuni mong eim endi mei ete mani kulenenłang kin, eim mendpił mułang; ba kuni emb endi mei ete mani kułang kin, kapłi ei kuni mong pei simba. ²⁵Wu endi ngenj ete bun bun kułpu ermba wu ei, eim nge noman

opu konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpił piinarpi kin, Gos nge ek ekii sipi, eim kongun er mułmba wu ei, eim noman konj sipi kin, kunum kunum konj mułmba ei, eim am punermba mon! ²⁶Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu ei, na mułmbii konu ełe, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni mułmbuł. Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambił tonu kindmba.”

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Ełe Tonu Kundei!

²⁷“Pe nam noman tuk ełe ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, ‘Arnan, nim epi embin tui na kin tonu omba enim ei, nim se! Na ek yi mił ninermbii min? Nimbił erang, oł embin tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj. ²⁸Nam Arnan ni nim nge embe ei, tonu opu owundu pimba.” Jiisas eim ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu ełe tor opu, yi mił nim, “Na nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba enim,” pa nim.

²⁹Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing. “Gur gaki endi enim,” ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, enjel endi opu, eim kin ek tangnim,” ninjing. ³⁰Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Gos ek ei na kin mendpił ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim,” pa nim. ³¹“Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei ełe mołmun wumb ei, mok tumba. Pe Seisen mei konu ełe mołmun wumb ei, tep mołum wu kis topu kindmba. ³²Pe na mei ełe moł, ekii se wumb na ond peri ełe to kundngii kunum ei, na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii,” nim. ³³⁻³⁴Jiisas eim ek yi nim ei, eim kułmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek orung kindik kin, yi ninjing, “Sin lo ełe piinmin ei, lo ek yi ninim, ‘Krais Gos kindang wu, mei ełe mani opu, eim kunum kunum konj mułmba,’ ninim. Nimbił erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri ełe to kundngii nin? Wu kingam ei nii?” a nim. ³⁵Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe kunum aninga kopur, mei wumb nge tiłang ei, na enim kin ouni mułmbii. Pe enim tiłang ełe, oł kun andik er mułngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu endi eim emii peng ba ei, eim konu jii orung ba ei, eim piinermba mon! ³⁶Pe enim tiłang peng mołmun ełe tiłang ei, na kin pii gii ningii. Enim na kin pii gii ninjing kin, enim tiłang ei nge, kingam ambiłam noł mił mułngii. Nga enim tiłang ei, andik kin, oł kun erngii ku!” pa nim. Jiisas eim ek ei nipi, poru nipi kin, eim wumb mulnjung konu ełe, tuk am pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

³⁷Jura wumb Jiisas eim jep oł pei erim ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii gii ninenjing mon. ³⁸Pe ok ek ni tor kindiłim wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim. Ok wu ei, Aisaiya eim ek yi mił nirim:

“Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor kindinjpin ei, pii gii ninenjing mon. Pe Owundu eim nge noman dinga ei, wumb pei kin andan tang kin; ba wumb ei, pii poł tunenjing.”

³⁹Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nimbił erang ek ni tor kindiłim wu ei, Aisaiya ek endi nga nirim mił ei, keimi pirim. Eim ek yi mił nirim.

⁴⁰“Gos eim, en enim ningił ambił ak tang kin, en enim ningił ełe, kaplı kun kinerngii mon! Nga noman erang kin, kom ku mił peng kin, en enim noman ełe, pii kun enerngii mon! Pe nga en enim, nanim kin wangin kin nanim paki top kin, oł yi ermbii ni piik, enanmin!” pa ni Gos Owundu yi nim.

⁴¹Ek ni tor kindiłim wu ei, Aisaiya eim Kraiss Gos kindang mei konu ełe mani wu nge tiłang owundu ei, kanpi kin Kraiss nge ek ka mendpił nirim.

⁴²Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin pii gii nik kin; ba en enim lo ek piik nik ełmin wumb ei kin, mund mong erik kin, ek nik tor kindnenjing. Nimbił erang, lo ek piłmin wumb ei, sin men tołmun ngii ełe, to anda kindngii, ni piik. ⁴³Gos en enim embe ei, ambił tonu kindmba ni piinarik, mon! Wumb en enim nge embe ei, ambił tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

⁴⁴Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim, “Wumb nii endi, na kin pii gii nimba ei, na kin mendpił mon! Ba Gos na kindang onj kin, ouni pii gii nimba ku. ⁴⁵Wumb endi, na kenmba ei mił ku, na Arnan na kindang onj ei, kenmba ku. ⁴⁶Na nam ya mei wumb ełe, tiłang nge onj. Wumb nii endi na kin pii gii nimba wumb ei eim wumb nii endi, noman tuk emii oł kis ełe, min oł ei mił mulermba wu ei, na tiłang ełe ekii simba.

⁴⁷Pe wumb endi, na ek ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos mił piip, yi enermbii. Na mani mei ełe op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip, ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei, Gos kin orung simbii nge onj.

⁴⁸Pe wumb endi, na nge ek ei ekii sinarpi buł ngopu erim kin, eim kin kos piipi, ermba wu endi mołum. Pe na ek nip, tor kindind ek ei, pii gii ninenjing kin, ekii se Gos kunum poru nimba kunum ei, eim kos owundu piimba. ⁴⁹Na nam noman ełe piip kin, ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin, eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mił nim na nind. ⁵⁰Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei, kunum kunum konj ngumba nge nip kin, tonu kindiłim ei yi mił pałim. Na ek pei ni tor kindind ei, na nge Arnan na kanpi nim ek ei, na nip tor kindind,” Jiisas pa nim.

Jiisas Eim Ekii Siłmin Wu Ombu Simb Ełe, Was Erim

13 ¹Pasopa kuni nołmun kor owundu ei, tonu omba mandi erang kin, Jiisas eim piim. Eim mei ełe si kindpi kin, Arim kin orung ba nge ni piim. Piipi kin, eim nge wumb mei ełe mani mułngii ei kin,

noman ngoŕum. Nga eim mei eŕe wumb pei noman ngopu pupu kin, kuŕmba kunum ei, poru nim. ²Pe kunum poru neng kin, Jiisas kin ekii siŕmin wu ombu kin, kuni nok muŕangin kin, Seisen opu, Jura Eskerias konu eŕe Saimon nge kingam eim noman tuk eŕe pum. Pang kin, Juras eim Jiisas sipi kin, opu orung wumb ongii konu eŕe nipi, tor kindmba nge piim. ³Jiisas eim piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin, noman dinga eim ngopu, poru nim. (Nga Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba oŕ ei piim ku.) Gos eim kindang om kin, nga eim Arim Gos kin, orung ba, ku. ⁴Pe Jiisas eim kuni peŕ ei, si kindpi kin, eim angpi, kon takis ei, guŕ topu sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend eŕe taŕpi kin, eim kongun wu miŕ erim. ⁵Eim yi erpi kin, noŕ sipi, ming endi sim eŕe noŕ bein to kindim. Pe noŕ ming ni sipi, eim nge ekii siŕmin wu ombu simb eŕe, was erpi kin, kon alap kend eŕe taŕpi pendim ni sipi kin, eim simb eŕe kil ngopu, yi erim. ⁶Eim simb was erpi opu kin, Saimon Piisa muŕum konu eŕe tor wang kin, Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb eŕe was enjii on?” a nim. ⁷Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe oŕ ei, ermbii end oŕ ei, nim pe pii poŕ tunenjii. Ba ekii se, oŕ ei puŕe, nim pii kun enjii,” pa nim. ⁸Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni mulenjii mon!” ⁹Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb eŕe mendpiŕ was enerii! Ba na peng eŕe ni, angii eŕe, pei was erii!” pa nim. ¹⁰Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj eŕe, noŕ was ok pei enjing ei, nga was enerngii mon! Ba simb eŕe mendpiŕ, noŕ was ernngii nge saŕim ei, ernngii. Pe enim noman tuk eŕe ka seng kin, moŕmun. Ba enim wumb pei mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk eŕe oŕ kis saŕim. ¹¹Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk eŕe ka mulaŕmin,” pa nim.

¹²Pe Jiisas eim kin ekii siŕmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim kon takis ei, nga kindpi kin, eim peŕ konu eŕe orung muŕum. Moŕpu kin, ek yi nim, “Na enim kin oŕ enj ei enim piinmin, min? ¹³Enim na ek emb to ngokun eŕin wu owundu niŕmin. Nik kin, enim ek kun yi niŕmin. Na yi miŕ moŕ. ¹⁴Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu moŕup kin, na enim simb ei was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing noŕ kin, oŕ yi miŕ erei!” nim. ¹⁵Na oŕ ei pe erip kin, enim andan top enj oŕ ei, nga enim enginjing noŕ kin yi ku ernngii. ¹⁶Na ek keimi mendpiŕ enim kanip nind, ‘Kongun wu ei, eim nge wu Owundu ei kapŕi to mani kindnaŕim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei, eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu miŕ mulermba mon. ¹⁷Pe enim oŕ ei nge puŕe piik kin, enim yi miŕ enjing kin, enim noman ka piingii.

¹⁸“Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei mon. Ba pe epi eŕe nge wumb ok puŕmun Gos nge ek nirim ei, keimi

paŕim. Gos nge ek yi mił nirim: ‘Wu endi, na kin ende mołpuł kuni nunjpuł wu ei, na nge opu orung wu, tonu opu mołum.’¹⁹ Oł ei tonu onerang kin, na pe ek ei nipi, enim ngond. Pe ekii se wu ei, oł yi erang kin, enim kanik kin, na Krai Gos kindang mei wu onj kin, pii gii ningii.”²⁰ Jiisas eim yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na nge kongun wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba ku.”

Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum
(*Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23*)

²¹ Jiisas eim ek yi mił neng kin, eim noman tuk ełe embin tang kin, piipi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Enim mołmun konu tuk ełe wu endi mołum wu ei na opu orung wumb ongii konu ełe nipi, tor kindmba.”²² Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii siłmin wumb ombu, en enim kumb kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing.²³ Wu endi Jiisas kin ekii siłim wu ei, Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jiisas mułum konu ełe mandi wii mułum wu ei, embe Jon.²⁴ Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim.²⁵ Pe Jon eim Jiisas mułum konu ełe mandi pupu, Jiisas nge kom sipi mołpu kin, yi mił nim, “Owundu, nim nii kin nin?”²⁶ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpił. Pe Jiisas eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge kingam ei ngum.²⁷⁻³⁰ Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ełe tuk pum. Pe Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe Juras kuni orung ei, sipi nupu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei, poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peł ełe kuni ende nok mulnjung wu ombu, ek ei pułe pii poł tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing. Juras ku tep elim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

Lo Ek Konj

³¹ Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu wu kingam tełim, tiłang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tiłang owundu simba.³² Pe na Gos nge tiłang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang mei wu tełim ei, na nge tiłang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan topu, sikir ermba.³³ Enim na kangil mił, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga, enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moł. Pe ek ei Jura wumb kan yi ku ninj ek

ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei, enim punerngii.’ ³⁴Na enim lo ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi mił. Enim engnjing noł noman ngungii ei, na enim noman ngoł mił, yi ngungii. ³⁵Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi nim.

“Piisa, Nim Nam Buł Ngunjii,” Nipi Jiisas Yi Nim
(*Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34*)

³⁶Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, “Owundu, nim konu jili punjii nin?” Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na bii end konu ei, nim na kin ekii sikin punenjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjii,” nim. ³⁷Piisa nga ek nipi yi nim, “Owundu, nimbił erang pe, na nim kin ekii sip onermbii? Na pe kołup kin, nim paki tumbii,” Piisa yi nim. ³⁸Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nim kolkun, na paki tumbii nin min? Na ek keimi mendpił nip, nim ngond; kei kultu peti wii tunermba kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjii,” Jiisas yi nim.

Erinjpın Gos Kin Pungii Andłam Ei Jiisas Mołum

14 ¹“Enim noman embın tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing kin, na kin pii gii ningii ku,” Jiisas pa nim. ²“Na nge Arnan mołum konu ęte, konu pei sałim. Pe yi sinełang kin, na enim ok kanip niłamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ęte, er kun ermbii ni pund. ³Na pup konu ęte er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi mił, na mułmbii konu ęte, enim na kin ouni mułngii ku.” ⁴Jiisas eim yi nim, “Na bii end konu ęte andłam ei enim piınmin min?” ⁵Pe Tomas ek nipi yi nim, “Owundu nim konu jili punjii nin? Sin piınanmin. Pe nim punjii andłam ei, sin er piimin mił nenj?” ⁶Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, “Na nam Arnan mołum konu ęte, andłam ei nge moł. Nga na nam ek keimi ei nge puł wu. Nga na nam noman konj kunum kunum ei nge puł wu moł, ku! Wumb endi na Arnan mołum konu ęte andłam eipi endi punermba, mon, andłam ei, na mendpił. ⁷Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii,” Jiisas yi nim.

⁸Nga Pilip ek yi nim, “Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapli piimin,” a nim. ⁹Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, “Na enim kin kunum kinan muls. Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, ‘Nim Arnim, sin andan tan kenmin, nin?’ ¹⁰Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ęte nip ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end. ¹¹Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii

ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii. ¹²Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nim kin, eim na kongun ełe mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang, na Arnan mołum konu ełe bii pund. ¹³Epi endi simin nik kin, na nge embe ełe prei enjing kin, enim kaplı singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambił tonu kindmba. ¹⁴Enim na nge embe ełe oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kaplı ermbii.”

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

¹⁵“Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku. ¹⁶Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei enim kin kunum kunum mułmba. ¹⁷Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpił nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kaplı enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun elim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ełe mołum kin, nga mułmba ku.

¹⁸“Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangił ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii. ¹⁹Mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii. ²⁰Kunum ełe, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

²¹“Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ełe tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku.” ²²Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, “Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjii nge nin, min?” ²³Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe wumb endi na noman ngołum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman ngumba ku. Nga sił Arnan kin, na ouni o puł, wumb ei kin mułmbuł. ²⁴Wumb endi na kin noman ngunałim ei, eim na nge ek ei ekii sinałim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

²⁵“Pe na enim kin ouni mołpun kin, na ek ombu enim kanip nind. ²⁶Ba enim paki mendpił tołum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ełe, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba. Tang kin, enim nge noman ełe pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ełe piingii.

27“Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ɛle pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin oɔ ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon! 28Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, ‘Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.’ Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbiɔ erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin moɔpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu moɔang kin, na mani moɔ. 29Nga pe oɔ ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi miɔ tonu om kin, enim na kin pii gii ningii. 30Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinaɔim. Nimbiɔ erang, mani mei ɛle pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ɛle muɔang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim oɔ endi na kin ermba ei, kapli enanim. 31Ba mani mei ɛle wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman ngop ei nge, na Arnan ek nirim miɔ ei, na ekii siɔ.”

“Pe enim engnei! Sinim pamin!” Jiisas pa nim.

Jiisas Eim Ond Mong Wain Miɔ Mendpiɔ Moɔum

15 1Jiisas eim ekii siɔmin wumb ek nipi ngum, “Nam na ond wain mendpiɔ miɔ moɔ. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge tep ɛlim wu miɔ moɔum. Nga wumb ei na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge ond angii miɔ moɔmun. 2Na nge angii ɛle ond mong tunaɔim ei, na Arnan top tor kindiɔim. Ei yi miɔ, wumb nga oɔ kun ka enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing wumb ei, na Arnan wumb ei, top tor kindimba. Ond angii kombur mong toɔum ei, na Arnan eim koɔmung topu, er ka erpi erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei yi miɔ, wumb oɔ kun ka kombur oɔ ei ɛmin; ba oɔ kun pinaɔim miɔ oɔ ei, top si kindimba. Yi erang kin, wumb ei, oɔ kun ka mendpiɔ nga erngii. 3Na nge ek nip, enim ngond ei erang kin, enim noman tuk ɛle, kun ka wii muɔngii. 4Enim na kin ouni muɔangin kin, na enim kin muɔmbii. Pe ond angii ei pupu, ond mam ɛle kin pinerim kin, ei ond mong tunermba. Yi miɔ ku enim na kin mulenjing kin, enim yi ku, oɔ kun ka wii enerngii mon!

5“Na ond wain mendpiɔ miɔ moɔ. Nga enim ond wain ei angii miɔ moɔmun. Wumb endi eim na kin muɔang kin, na eim kin muɔmbii ei, eim oɔ kun ka wii pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin, enim oɔ kun ka wii endi enerngii, mon! 6Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei yi miɔ, ond wain angii kuɔii erang kin, to tor kindinmin miɔ, yi erngii. Erik kin, ond angii ei, kuɔou tok kin, dup katiɔmin. 7Pe enim na kin muɔangin kin, na nge ek ei enim noman tuk ɛle pim kin, enim noman ɛle Gos kin prei erngii ei, enim kin oɔ yi miɔ ku, tonu omba. 8Pe enim oɔ kun ka wii enjing kin, na Arnan oɔ ɛle nge, eim embe ambiɔ tonu ba. Seng kin,

enim na nge kongun wumb mendpił erik mułngii. ⁹Na Arnan na noman ngołum mił, yi ku, na enim kin noman ngoł. Enim na kin mulnjung kin, na noman ełe, enim kin kunum kunum er ngumbii. ¹⁰Pe enim na nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na nge noman kunum kunum er ngumbii. Ei mił ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei, kun ekii sił. Sip kin, eim nge noman kaimb ngopu ełe ei, na moł.

¹¹“Na nam ek ei, enim kin ngond ei nge, noman ka ei enim kin peng kin, enim noman ka piik mułngii. Ei enim noman tuk ełe piki to peng kin, kunum kunum ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim kin ngond. ¹²Na nge lo ek dinga ei yi mił pałim. Enim engnjing noł mołmun ei, noman ełe ngungii ei, na enim noman ngoł mił ngungii. ¹³Pe wumb endi eim nge wu puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi kułmba ei, noman ngok, ngok enmin oł ei, to mani kindmba. ¹⁴Pe enim na ek dinga nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge wumb puł mendpił mułngii. ¹⁵Kongun wu ei eim nge wu owundu ermba oł ei piinałim. Pe yi ku, na enim kongun wu ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan nge ek nipi ngurum ek ei, na enim kin nip poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge wu puł mendpił nind. ¹⁶En enim na sik, mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru nip kin, mundunj. Mondup kin, enim kongun ełe kindinj ei, enim Gos kongun erangin kin, oł kun ka wii tonu omba nge nip kindinj. Pe enim nge kongun kun ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erik na Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim kapłi ngumba. ¹⁷Na enim ek dinga yi mił nip ngond. Enim engnjing noł, endeim endeim ni, ei noman ngungii.”

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Erngii

¹⁸“Ya mei ełe pii gii ninenjing wumb, enim kin opu orung enjing kin, enim piingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei piingii. ¹⁹Nga enim pii gii ninenjing mei ełe wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim si tuk, noman ngok siłangin. Ba enim ya mei ełe nge wumb mon. Na enim pii gii ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim nam nge sip mundunj. Ełe nge, mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu orung erngii. ²⁰Na enim kanip nind ek ei piik mułngii, ‘Kongun wu ei eim nge wu owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii gii ninenjing wumb ei, na muls konu ełe ok, na kin oł embin tui ngunjing ei, oł ei mił, enim mułngii konu ełe, yi erngii ku. Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek ei, ekii singii ku. ²¹Ba wumb ei, na Arnan mołpu kin, na kindang onj ei, piinenjing wumb ei, enim kin oł pei yi erngii. Nimbił erang, enim na nge ekii siłmin wumb mołmun. ²²Pe keimi onarip kin, na ek wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim oł kis enjing ei, singambił piinerngii. Ba pe, wumb en enim oł kis ei koi erngii konu ełe endi sinałim mon. ²³Wumb endi, na kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei kin, opu orung ermba ku. ²⁴Kongun

ele kanim kanim ok, wumb endi enerik oł ei nge, na enim konu tuk ele enj. Pe keimi, na jep oł ei enenj pim kin, wumb en enim oł kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oł ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni, opu orung enmin. Nimbił erang, enim na kin pii gii ninenjing. ²⁵Ba en enim enmin oł ei, en enim lo ek endi, lo mon ele poł pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, ‘Wumb en enim na kin opu orung wii enmin.’

²⁶“Ba paki tołum nge wu endi, enim kin erang, dinga mułngii ei, eim na Arnan kin mołum ei, na kindamb, enim kin omba. Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim. Gos Gui Ka pim kin, na Arnan kin mołpu kin, omba. Gui Ka ei opu, na nge ek ei nip tor kindmba. ²⁷Nga enim na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbił erang, ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin, pe mołum,” Jiisas pa nim.

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Siłmin Wumb Ngum

16 ¹Jiisas nga ek yi nim, “Na enim pii gii ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip enim ngond. ²Enim Jura men tołmun ngii ele wumb enim to anda kindngii. Nga ekii se, enim Gos nge kongun paki tok ermin ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii. ³Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik kin, nga na piinarik kin, oł yi mił erngii. ⁴Ba na enim kin oł embin tui oł ei nge, tonu omba ni piip kin, na enim kengip ngop nind. Nga ekii se, oł ei tonu om kin, enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii. Nimbił erang, ok na enim kin mołpu kin, ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Ełim

⁵“Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga orung bii end. Ba enim mołmun wu ei, endi na, ‘Nim konu jiłi punjii en?’ Ek yi endi nik kin, na kii sinenjing mon. ⁶Ba na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge noman ele embin mendpił enim. ⁷Ba na ek keimi nip enim ngond. Na enim si kindip kin, na bii ele nge, enim paki tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka ei, enim paki to ermba ei, enim paki tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin onermba. Ba na punj kin, eim kindamb kin, enim kin omba. ⁸Nga Gos Gui Ka opu, ya mei konu ele, pii gii ninenjing wumb ei, kongun erpi andan tang kin, en enim piingii ei, oł kis enjing pimba. Nga oł kun ka oł pałim ni, Gos en enim kos pimba ei, piingii ku. ⁹Gos Gui Ka andan tang kin, wumb en enim oł kis enjing pułe ei, en enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing ei, piingii ku. ¹⁰Nga oł kun mendpił ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang na Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na kinerngii mon. ¹¹Gos wumb kos piimba ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang, mei ele wumb

tep er mołum wu ei Seisen, eim dup owundu kin kunum kunum mułmba. Yi mił ku, wumb pii gii ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.

¹² “Na ek pei pałim ei nip enim ngumbii end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe enim kapłi ei piinerngii pałim. ¹³ Ba Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan tumba. Nga eim noman ełe ek endi nipi enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu kin, nga oł ekii se tonu omba ei nipi enim ngumba ku. ¹⁴ Gos Gui Ka eim na nge ek ei sipi opu kin, enim tor pułe nipi andan tumba. Oł yi ermba ełe, na embe ambił tonu kindmba. ¹⁵ Na Arnan nge epi pei ei, na nge ei piip kin yi mił nind. Gos Gui Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

¹⁶ Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii!” ¹⁷ Jiisas eim kin ekii siłmin wu kombur en enim ek yi mił ninjing, “Ek ei pułe sinim piimin ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim pe kunum aninga na kinerngii. Nimbił erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa nirim. ¹⁸ Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim eim ninim ek ei, pułe pii poł tunanmin,” ninjing. ¹⁹ Nik kin, Jiisas eim kii singii enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na ninj ek ei, pułe piimin nik, kii sik orung orung er mołmun min? Na ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii,’ pa ninj. ²⁰ Ei na ek keimi mendpił nip enim ngond. Mani mei ełe wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka piingii. Ba ełe nge, enim noman embin to piingii. Nga noman embin ei, opu ka peng kin, nga enim ka mendpił piingii. ²¹ Amb endi kangił mengmba ei piipi kin, noman embin to piitim. Nimbił erang ei ngenj kumbii ełim; ba eim kangił mengpi kin, eim ngenj kumbii nga piinerim mon. Eim kangił mengpi tonu om ei, kangił kan ka kanpi se mułum. ²² Ei mił pe enim noman embin piinmin. Ba na enim nga kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim noman ka piingii ei, wumb endi to eipi kindnermba mon!

²³ Kunum ełe enim epi endi na kin kii sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi endi simin ni, prei ernngii ei, na nge noman dinga ełe, enim kii singii epi ei enim ngumba. ²⁴ Ok enim na nge noman dinga ełe epi endi simin nik kin, Gos kin prei enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpił seng piingii,” pa nim.

Mei Ełe Oł Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

²⁵ Jiisas nga ek yi nim, “Na ek ombu nip ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi, tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip enermbii, mon!

Ba nam ek kun nip tor kindip kin, Arnan mołum mił eim kin nip tor kindmbii. ²⁶Kunum ełe, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erngii; ba na enim kin ek nip yi ninenj ełe, na nam prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki tumba, ei mon nip end. ²⁷Na nge Arnan enim noman ngonum. Ngang kin, nimbił erang, enim na kin noman ngonmun. Na Arnan Gos kin mołup, enim kin onj ei enim pii gii ninjing. ²⁸Kumb ok na nam Arnan kin ouni mołup, Arnan si kindip mani mei ełe onj. Pe na mei konu ełe ei si kindip kin, Arnan kin nga orung bii,” pa nim.

²⁹Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim ek ekin tunarkin kin, ek ni tor kindin,” pa ninjing. ³⁰“Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi pei pii poru niłin wu ei, pe sin pii gii ninmin ei, nim Gos kin ouni molkun on,” pa ninjing. ³¹Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe enim na kin pii gii ninmin min? ³²Piinmin! Pe kunum mandi enim ei, tor wang kin, wumb enim endeim endeim mułngii konu ełe, si pok erik, en enim konu eipi eipi kindngii. Kindangin kin, enim na si kindik kin, konu ełe eipi eipi pungii. Ba na nam mendpił mulermbii mon! Na Arnan kin ouni mułmbuł,” pa nim. ³³“Na nam noman ełe yi piind ei, enim na kin noman emin seng mułngii ei, na enim kin ok ek yi ninj, ‘Mani mei ełe enim oł embin tui pałim. Ba enim noman dinga peng mułngii! Mułangin kin, na ya mei ełe wumb dinga oł kis ei na to mani kind poru ninj,’ ” pa nim.

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Paki Tum

17 ¹Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, kunum tonu op poru ninim. Ninim nge kinganim ei eim embe ambił tonu kindnjii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na, nim embe ambił tonu kindmbii. ²Nimbił erang, nim na noman dinga ngun, poru nim. ‘Na wumb pei tep er mułmbii,’ nin. Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei, nam nge noman konj ei, wumb ngumbii. Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii. ³Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piinmin. Nim Gos keimi endeim mendpił molkun kin, nam Jiisas Kraiss, nim mendpił na kindan onj ni, yi piingii. ⁴Arnan, na nim nge embe ambił tonu kindip kin, ya mei ełe wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj. ⁵Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tiłang owundu pirim. Pe na yi piind, Arnan, ok nam tiłang owundu ei na ngunjii!

⁶“Nim mei wumb ełe tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing. ⁷Pe wumb en enim piinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin onum ni piinmin ku. ⁸Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip

wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni moʔup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik moʔmun.

⁹Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei eʔe pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb sikin kin, na ngum wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbiʔ erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb moʔmun. ¹⁰Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambiʔ tonu kindinmin. ¹¹Na nim kin ombii. Pe na mei konu eʔe nga mulermbii; ba wumb ei mei konu eʔe muʔngii. Na Arnan oʔ kun ka nge puʔ wu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga eʔe muʔngii. Siʔip noman ende paʔim ei miʔ, wumb en enim yi miʔ peng ku, muʔngii. ¹²Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga eʔe ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er muʔamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon puʔun eʔe, ek yi nirin miʔ ei, keimi pimba paʔim. Wu endeim mendpiʔ am ba. ¹³Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu eʔe moʔup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, muʔngii ei nge, en enim noman ka peng yi er muʔngii. ¹⁴Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbiʔ erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei miʔ, wumb endi mon. Nga yi miʔ ku, na pii gii ninenjing wumb ei miʔ endi mon ku. ¹⁵Na prei erip kin, mei eʔe si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge nind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon. ¹⁶Nga en enim mei eʔe nge wumb mon! Pe na yi ku, mei eʔe nge wu mon ku! ¹⁷Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpiʔ. ¹⁸Ok nim na kindan op mei eʔe wumb mulnjung konu eʔe muls ei, yi miʔ ku; na wu ombu mei eʔe wumb moʔun konu tuk eʔe punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii. ¹⁹Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpiʔ muʔngii.

²⁰“Na wu ombu kin mendpiʔ, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku. ²¹Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek muʔngii. Arnan, nim na kin muʔan, na nim kin muʔamb enmbiʔ oʔ ei, wumb ei yi erngii. Erik kin, siʔip kin piik muʔngii, ei nge, mani mei eʔe pii gii ninenjing wumb ei, yi piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii ningii. ²²Nim na embe ambiʔ tonu kindin ei miʔ ku, na en enim kin yi ku erinj. Ei nge, en enim noman ende sek muʔngii. Ei yi miʔ ku, kumb ok siʔip noman ende se muʔmbuʔ. ²³Nim na kin ende moʔmbuʔ yi ku, na

en enim kin ende mołmun. Yi mił ermbił ei, en enim noman ende sek mułngii. Pe nga mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb ei noman ngołun mił ei, na noman ngoł.

²⁴“Arnan, na noman ełe yi piind. Nim wumb sikin kin, na ngum wumb ei, na pu mułmbii konu ełe, ouni mułmun nind. Ei nge, na wumb nam nge tiłang owundu ei keningii. Kumb ok mei sineririm kunum ei, Gos nim na noman ngołun. Nga tiłang owundu ei, ngurun ku. ²⁵Na Arnan! Nim Gos oł kun ka mendpił puł wu. Mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, nim pii poł tumerik mon! Ba na nim piil. Nga ya wu ombu nim piilmin ku. Gos nim na kindan onj ni piinjing. ²⁶Na nim nge oł dinga ei, wumb kanik andan tunj. Na nga andan tumbii nge wumb, en enim noman ngok enmin, oł ei piingii. Nim ei piilkin kin, nim na noman ngun yi ku, wumb ei kin ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende mułmbii,” pa nim.

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum

(*Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53*)

18 ¹Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin, eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ouni puk, noł endi embe Kiron. Noł Kiron ełe orung puk kin, orung ond Olip mong nołmun ond pin pendnjing konu ełe, tuk punjung. ²Juras Jiisas nipi, opu orung wumb ngumba wu ei, eim konu orung ełe ond Olip telnjing konu ełe, eim piim ku. Nimbił erang, kunum kunum Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ond mong Olip telnjing konu ełe, kułou tołmun konu ełe Juras eim piim. ³Pe Juras eim opu wu kombur sipi kin, nga kułmał kałiłmin owundu enim nge opu ond wu kombur kindangin wu ni, lo ek piilmin wu ei sipi, konu orung ełe, tuk om. Pe wumb ombu, dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk tu wunjung. ⁴Jiisas eim kin, oł ombu pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi poru nim. Nipi kin, wumb onjung konu ełe mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk onmun?” pa nim. ⁵Pe wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares nge konu ełe wu ei kurpun onmun,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim. “Ei na mendpił moł.”

Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni angk mulnjung. ⁶Nga Jiisas eim ek yi nim, “Ei na mendpił moł!” Yi neng kin, wumb puku sik, orung bin ni erik, mei ełe mani bok tunjung. ⁷Jiisas nga ek nipi yi mił kii sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek nik yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ełe wu ei kurpun onmun,” yi ninjing. ⁸Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj ei, ‘Na mendpił moł.’ Pe enim na kuruk onjung kin, wu ombu wak tangin pungii,” pa nim. ⁹Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan, nim wu ombu na ngun ei, endi wak top kindnenj.” ¹⁰Saimon Piisa eim tui kepil olt endi, se mułum ei sikir sipi, kułmał

kaŋim owundu wu ei nge kongun wu endi nge kom eŋe, tui topu, kilip to kindim. Tum kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’ niŋmin. ¹¹Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim, “Tui kepil olt ei nge, konu eŋe orung kindii! Na Arnan oŋ embin tui ei to mundum ei, na kin tonu onermba ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Muŋum Konu Eŋe Sipnjing

¹²Pe opu eŋmin wumb tiŋap ei ni, opu tep eŋim wu ni, Jura wumb opu ond wu ombu ni, enim ok Jiisas ambiŋ gii nik, kan ngunjung. ¹³Wu Kaiyapas guŋum Anas muŋum konu eŋe ok sipnjing kunum eŋe, Kaiyapas eim kuŋmaŋ kaŋim wu owundu kongun konj ei erim. ¹⁴Kaiyapas eim ok Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim kapli koŋpu, sinim wumb pei paki tumba,” nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinaŋ,” Nim (Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵⁻¹⁶Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas sipnjing konu eŋe ekii se punjnguŋ. Nga wu endi eim kuŋmaŋ kaŋim wu owundu ei kaniŋim. Yi peng kin, wu Piisa ni pupu, Jiisas sipik enjing konu eŋe tuk pum. Pupu, kuŋmaŋ kalk eŋmin wumb ei, ekii se pum; ba Piisa eim kung gui ondu mandi eŋe torung angpi muŋum. Pe na Jon, wumb onjung konu eŋe tuk eŋe onj. Pe na pup kin, kung gui ondu tep muŋum ambiŋ ei kin ek neng kin, na Piisa nirik tu wunj. ¹⁷Ambiŋ kung gui ondu eŋe tep er muŋum ambiŋ ei, ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim, “Na mon!”

¹⁸Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbiŋ erang konu jii nim. Wumb ei, dup eŋe mandi dup piik mulnjung. Nga Piisa eim tuk eŋe pupu angpi kin, dup eŋe piipi muŋum ku.

Kuŋmaŋ Kaŋim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim (Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹Kuŋmaŋ kaŋim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei miŋ piimbii nipi kin, Jiisas kii sim. ²⁰Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek peni eŋe nip ngoŋ. Nga kunum kunum men toŋmun ngii eŋe ni, Gos nge men ngii owundu eŋe, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngoŋ ku. Konu eŋe Jura wumb kuŋou toŋmun konu eŋe, ek embe top nip ngoŋ. Na ek endi koi er ninaŋ mon. ²¹Nimbiŋ erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb moŋmun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik moŋmun,” pa nim. ²²Jiisas eim ek yi miŋ neng kin, opu ond wu endi mandi angpi muŋum ni opu, Jiisas angil misin topu, yi nim. “Nim ek yi miŋ nikin, kuŋmaŋ kaŋim wu owundu ngon min?” pa

nim. ²³Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nił pim kin, kapli pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapli pe nimbił erang nim na ton?” pa nim.

²⁴Pe Jiisas kan to pendnjing mił peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kułmał kałiim wu num Kaiyapas mułum konu ełe kindim.

Piisa Nga Yi Nim, “Na Jiisas Kinał Mon!”

(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)

²⁵Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. “Nim wu ei kin ekii sikin wu min?” Pe eim ek kend topu yi nim, “Ei na mon!” nim. ²⁶Kułmał kałiim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tui kepil kin tum ei nge, tiłap ende wu endi, opu yi nim, “Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ełe, tuk mułun ni kenj,” pa nim. ²⁷Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, “Na Jiisas kinał mon!” Yi neng kin, pe mendpił kei kultu pełi wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Sipnjing

(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)

²⁸Kułmał kałiim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ełe mułum konu ełe sipnjing kunum ełe, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ełe nirik punenjing. Nimbił erang, en enim lo ek yi mił pałim. “Sin wumb eipi ngii ełe nirik bin ei, sin ngenj ełe penj mułmba; ei mon!” niłmin. “Ełe nge, sin kuni owundu ‘Pasopa,’ ei nunermin,” ni piinjing. ²⁹Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, “Enim wu ei, nimbił oł erim nik, kos erngii tu wunjung?” ³⁰Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Pe wu ei, oł kis endi enełang kin, sin nim kin tu wunełamin mon,” pa ninjing. ³¹Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “En enim wu ei sipik, en enim lo pałiim mił, kos piik erngii, sipei!” a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, “Sin lo ek wu endi to kundmun min niłmin, ei sin to kundmun mił mon?” pa yi ninjing. ³²Nengin kin, oł ei, Rom wumb oł yi mił ełmin oł ei nge ok, Jiisas eim ond peri kułmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim. ³³Nga Pailos gapman ngii owundu ełe nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, “Nim Jura wumb nge king min mon?” ³⁴Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe ninim noman ełe, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?” ³⁵Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tiłap ei ni, kułmał kalk ełmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ełe ngunjung. Pe nim nimbił oł kis endi en?” ³⁶Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na nge konu

sinim tep er moŕum konu ei, ya mei eŕe konu tep er muŕuŕamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb nguneneŕangin mon! Ba na sinim tep er kanip moŕum konu ei, ya mei eŕe mon!” pa nim. ³⁷Nga Pailos ek yi nim, “Pe nim king endi min?” Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei eŕe mengim. Na mei eŕe tonu onj eŕe nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi miŕ erip, ek keimi nip tor kindip eŕ. Wumb pei ek keimi mendpiŕ ei ekii siŕmin wumb ei, na ek ei piŕmin.” ³⁸Pailos ek nipi, ngopu yi nim, “Ek keimi nim nin ek ei nipe miŕ?” Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na wu ei, oŕ kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oŕ kis endi eim erim pinaŕim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Eŕe Nil To Kundei!” Nim

(Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

³⁹Ba enim nge oŕ endi yi paŕim. Ei ‘Pasopa’ kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, niŕmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?” ⁴⁰Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, “Ei mon! Nim Barapas kindan wangŕi!” Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi elim wu moŕum.

19 ¹⁻²Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepŕi tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gaŕ muŕum ei nge sik, king nge peng kon endi miŕ erik, peng eŕe pendik kin, king nge alap miŕ alap kundii endi sik, eim telnjing. ³Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, “Jura wumb nge king owundu moŕun?” Nik, ek kulsik, angŕi misin tok, yi enjing.

⁴Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, “Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oŕ ei endi, na kan sinand mon!” ⁵Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gaŕ muŕum ei sik, eim peng kon miŕ enjing, ei eim peng eŕe muŕang kin om. Nga alap kundii king miŕ talk kin, kindangin om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, “Wu ei, enim kinei!” ⁶Yi miŕ peng kin, kuŕmaŕ kaŕiŕmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, “Eim ond peri eŕe nil to! Eim ond peri eŕe nil to,” yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “En enim wu ei sik, ond peri eŕe nil tei! Na wu ei oŕ kis erim oŕ ei, kan sinenj mon!” pa nim. ⁷Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, “Sin lo ek endi paŕim ei, lo ek ei yi ninim, ‘Wu ei kuŕmba. Nimbiŕ erang na Gos nge kingam moŕ,’ niŕim.”

⁸Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim. ⁹Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu eŕe nirik punjnguŕ. Pukuŕ kin, Pailos kin ek yi nim, “Nim jiŕi molkun on?” Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon. ¹⁰Pailos ek nipi yi nim, “Nimbiŕ erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga eŕe, nim si kindamb punjii. Nga na dinga eŕe,

nim ond peri e le nil tumbii ei, nim pii poŀ tunan min?” ¹¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe Gos tonu moŀum ei, nim dinga ngunelang kin, nim kapŀi na to mani kindneŀan mon! Nga wu ei na sipi, nim angit e le ngum wu ei, eim nge oŀ kis ei nim nge oŀ kis en ei to mani kindim. Eim nge oŀ kis am tonu mendpiŀ paŀim!” ¹² Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok, ek dinga nik yi ninjing, “Pe nim wu ei kindan pum kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puŀ mon!” pa ninjing. “Wu nii endi, ‘Na king’ nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu muŀmba.” ¹³ Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik eŀmin konu e le muŀum. Pailos muŀum konu ei, kom ku peŀ kuŀ saŀmin konu e le muŀum. Nga Eipru wumb konu e le embe yi niŀmin, ‘Gapasa’ niŀmin. ¹⁴ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa,’ kor kunum nik, kuni er kun erik eŀmin. Nga ‘Pasopa’ kunum ba konu eni beli pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, “Jura wumb en enim king ei kinei!” pa nim. ¹⁵ Pe kuŀmaŀ kaŀiŀmin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. “Sin nge king endi eipi mulaŀim, ba wu Siisa sin nge king endeim moŀum. ¹⁶ Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angit e le ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas ond peri e le nil to pendngii nge ngum.

Jiisas Ond Peri E le Nil Tunjung

(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

¹⁷ Yi miŀ peng kin, wumb ombu Jiisas sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu ei embe, ‘Wumb peng embiŀ konu,’ niŀmin. Konu ei embe endi Eipru ek nik, ‘Golkasa’ niŀmin. ¹⁸ Konu e le, wumb ombu Jiisas ond peri e le nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi taŀ ond peri e le taŀ eipi yi ku nil tunjung. Wu endi Jiisas nge angit taring e le nil tok kin; nga endi Jiisas nge angit tundung e le nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu taŀ kin tuk mii menb e le nil tungung. ¹⁹ Pailos eim mon endi poŀpu kin, Jiisas pim ond peri e le tonu kind pendim mon ei, ek yi miŀ nim, “Jiisas Nasares Konu E le Wu Ei Jura Wumb King.” yi ni poŀ pendim. ²⁰ Konu orung e le, Jiisas ond peri e le nil tunjung ei, konu owundu e le mandi miŀ sim. Pe Jura wumb pei Pailos ek puŀum ei gerik piik enjing. Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb ek ni, Rom wumb ek ni, ei miŀ poŀ pendim. ²¹ Pe Jura kuŀmaŀ kaŀiŀmin wu num ombu Pailos kin ek yi ninjing, “Pailos, nim ek mon yi pulerii mon! ‘Jura wumb nge king’ ei mon; ba nim ek mon yi miŀ poŀ! ‘Wu ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,’ yi puŀii!” pa ninjing. ²² Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Ek na puls, ei poŀ poru ninj ei pengŀi!” pa nim.

²³ Nga opu ond wumb kapit kapŀi ombu, Jiisas ond peri e le nil to pendik kin, Jiisas alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis ei sik ku; ba kon takis ei mui toŀmun

konu endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu orung orung er mani puk pirim. ²⁴Pe opu wumb en enim ek yi nik, “Sinim kon takis ei, to piltan to yi enermin mon!” nik. “Sinim kom ku kembis mił siłin kin kinjmał erpin kin, wu endeim mendpił konduk ei simba,” ninjing. Nik oł yi erik kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, mił keimi tonu opu poru nirim.

“Na nge alap konduk ei mok to sinjing. Nga na kon takis ei, kom ku kembis mił kinjmał erik kin, wu endeim simba nik, yi enjing.” Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei Gos nge ek nirim mił keimi tonu om.

²⁵Pe Jiisas ond peri ełe to pendnjing konu ełe, Jiisas eim mam ni, angim Mariya ei, Kliyopas nge ambim ni Mariya Makandala ouni ok engnjing. Amb ombu ok, Jiisas to pendnjing ond peri ełe, mandi ok engnjing. ²⁶Jiisas eim kenim ni, mam kin, Jiisas eim noman ngopu ełim wu ei, na Jon ouni mandi ond peri ełe enginjngił. Pe Jiisas eim ek nipi, mam ngopu yi nim, “Wu ei, nim kinganim mił mołum.” ²⁷Nga Jiisas eim noman ngołum wu, na Jon kanpi yi nim, “Amb ei, nim manim mił mołum,” pa nim. Pe kunum ełe, na Jon, Mariya nam ngii konu ełe orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim ni, eim kongun ei pei poru nim. Nga Gos nge ek mon ok pułum ei, keimi tonu orum ei, poru nipi yi nim, “Na noł nuwa enim,” nim. ²⁹Noł ming endi piki to pim ei, epi gupu tołum noł wain ei kindangin kin, piki top pim. Pe wumb endi sikir pupu, noł tuk siłim epi ei mił epi endi sipi mułang kin, Jiisas numba piipi kin, epi endi tu wupu kin, noł gupu tołum epi tuk kindim. Kindpi kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu ełe pendim. ³⁰Pe Jiisas eim noł gupu tołum noł wain ei, nopy yi nim, “Nam kunum pei ei poru ninim,” a nim. Yi mił nipi kin, eim peng to mani kindpi kin, kułum. Nga eim noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ełe Kiteng Tum

³¹Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa’ numun nik, kuni er kun ełmin. Nga kor owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek yi mił ni penditmin ei yi mił, “Kor owundu ełe, wumb kongun endi enerngii mon!” pa niłmin. Ei yi mił peng piik kin, kulnjung wu kei ngenj tonu ond peri ełe mulerngii, ni piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii sik, ek yi ninjing. “Enim sikir ok kin, wu kei nge simb angil ełe sikir embil engin tangin kin, sikir kułangin kin, si mani singii,” pa ninjing. ³²⁻³³Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ełe nil tunjung wu tał, simb angil ełe, ambilk engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas kenjing ni kułum pim.

Nga eim simb angil embil kin engin tok enenjing, mon. ³⁴Ba opu ond wu endi Jiisas demb ele kileng tum. Tum konu ele, sikir miyem kin no! ouni tor om. ³⁵Pe na Jon, ol ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind ei kapli, enim pii gii ningii. Na ek nind ek ei, keimi mendpil! Na piip kin, ek nind ei, ei keimi mendpil nip tor kindind. ³⁶Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pu!um ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei yi mi! pa!im,

“Eim nge embil endi to engin tunerngii mon!”

³⁷Nga Gos nge ek ok pu!um ele, ek endi yi mi! ninim,

“Opu ond wu ei, kileng to kundum wu ei keningii,” pa nim.

Kom Ku Tukpu Ele Jiisas Tukpu Tunjung
(*Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56*)

³⁸Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Airmasiya konu ele wu ei, eim Jiisas kin ekii silim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi kin, eim pii gii ei ni peni ele kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi nim, “Na Jiisas ngenj ei simbii ond,” pa nim. Pe Pailos kapli neng kin, Josep Jiisas ngenj ei sipim. ³⁹Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ele epin kunum kunum orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi eipi ta! ei nge muru ka to!um epi ei sipi tu wum. Tu wum ond ta! nge, epi muru ka wii to!um ei ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mi! yi kapli erim. ⁴⁰Wu ta! Jiisas nge ngenj ei sipinjngil. Pe wu ta! epi muru ka to!um ei, Jiisas ngenj ele kindiki!.

Nga alap ka wii pandi toku! ei enjngil Jura wumb, wumb kulii tungii pendik elmin ol ei, enjngil. ⁴¹Jiisas ond peri ele, to pendnjing konu ele, aka pin endi sim. Pe aka pin ele, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kulii endi tukpu ele tunenjing mon. ⁴²Pe kunum ei, kor owundu kuni ‘Pasopa’ kunum mandi erang kin, Jura wumb kuni er kun elmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi mo!um ei, wu ta! Jiisas konu ele pendinjngil.

Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum
(*Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12*)

20 ¹Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiiring ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjing konu tukpu ele tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu ele kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjing; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjing mi! pinerim. ²Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngo!um wu ei, Jon kin mulnjungu! konu ele kanpi yi nim, “Sinim Owundu tukpu ele pinalim; sipinjng pa!im. Sin piinamin; eim sipi jili orung pendnjing da.” ³Pe Piisa kin na kin sil ngii konu ele punjku!.

⁴Pupu! kin, sikir punjpu!; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu ele, ok tor punj. ⁵Pup kin, mani

pii poŕup, tukpu eŕe epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj. ⁶Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu eŕe tuk pupu, kenim ni alap ei mendpiŕ sim kenim. ⁷Nga alap, Jiisas eim peng eŕe pandi tok pendnjing alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung eŕe eipi kind sim. ⁸Pe na Jon ok onj, tukpu eŕe tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gii ninj. ⁹Pe kunum ei, Gos nge ek ok puŕum ei, siŕ pii kun enenjpiŕ. Gos nge ek ei yi nirim, “Jiisas eim tukpu eŕe angpi konj ba,” yi miŕ ninim. ¹⁰Pe siŕ Jiisas kin ekii siŕmbiŕ wu taŕ, nga ngii konu eŕe orung punjpuŕ.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(*Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11*)

¹¹Pe Mariya eim, tukpu eŕe, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu eŕe kan tuk kind kenim. ¹²Kenim ni, enjel taŕ alap kuru kindinjngiŕ wu taŕ mulnjunguŕ ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu eŕe mulnjunguŕ enjel endi, Jiisas nge peng sim eŕe muŕang kin, endi Jiisas nge simb sim konu eŕe muŕum. ¹³Pe enjel taŕ ek nikiŕ Mariya ngokuŕ yi ninjngiŕ. “Amb, nim nimbii erang ke nin?” Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, “Na nge Owundu sipnjing paŕim ei, eim sipik, jiŕi orung pendnjing ei na piinand,” nim. ¹⁴⁻¹⁵Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya eim yi ni piim; ei eim aka pin tep muŕum wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi kin, yi kii sim, “Amb nim nimbii erang ke nin? Nim wumb nii kurun?” Mariya ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim eim si pendin kin, na nen kin, piip eim simbii,” pa nim. ¹⁶Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Mariya!” Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb ek eŕe yi nim, “Raponai!” Puŕe ei yi miŕ, ‘Ek emb to ngoŕum wu,’ yi nim. ¹⁷Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Nim na ambii gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung tonu punenj, kokuŕ. Nim orung pukun kin, na engnan noŕ kankin yi ninjii! ‘Na Arnan nga enim Ernjing moŕum eŕe tonu pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos moŕum konu eŕe, tonu bii pund,’ ” Jiisas yi nim. ¹⁸Pe amb Mariya Makandala eim orung pupu, Jiisas eim kin ekii siŕmin wu mulnjung konu eŕe pum. Pupu, ek nipi yi nim, “Na Owundu kan poru nip ond.” Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi, wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Siŕmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing
(*Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49*)

¹⁹Jiisas kin ekii siŕmin wu ombu, Jura tep eŕmin wumb owundu kin mund mong enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung. ‘Konu kor kunum endi, konu eni mani pang kin, en enim ngii nirik mulnjung. Pe Jiisas eim opu tuk eŕe engim. Angpi kin, yi nim, “Enim noman emin pangŕi,” nim. ²⁰Yi miŕ neng kin, Jiisas ngenj orpuŕ angŕi ni, demb ei andan tum. Jiisas kin ekii siŕmin wu ombu, nga

Owundu kanik kin, ka piinjing. ²¹ Jiisas ek nga nipi wumb ombu ngopu yi nim, “Enim noman emin ka piingii. Arnan kindang onj mił, yi ku nga enim kindamb kin, nam kongun ei er pungii!” pa nim. ²² Eim ek yi mił nipi kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi kin, yi nim, “Gos nge Gui Ka enim kin ngond,” pa nim. ²³ “Na enim noman dinga ngond. Pe enim wumb kombur oł kis ei kil ngonmun ningii; ei kapłi poru nimba. Nga enim wumb kombur oł kis ei pangli ningii wumb ei, oł kis pimba ku,” pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

²⁴ Jiisas eim kin ekii siłmin wu engki nga tał mulk konu ełe Jiisas wumb ei kin, nga tor orum kunum ei, wu endi tuk ełe mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi ‘Dirimas,’ niłmin. ²⁵ Pe wu eipi ombu, Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, “Pe na Jiisas nge ngenj orpuł ei kanip, nam angil mong ei sip ambilip, eim angil ni, demb ełe orpuł ei kanip enenj kin, kapłi na pii gii ninermbii mon,” pa nim.

²⁶ Nga ekii se, kongun endi opu pang, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu kin, Tomas ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura tep ełmin wumb kin, mund mong erik kin, ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en enim nirik mulk konu ełe, Jiisas opu tuk ełe engim. Angpi kin, ek yi nirim, “Enim noman emin ka sengli,” nirim. ²⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim angil mong ei yi ełe pendkin kin, na angil orpuł ełe kenii!” nim. “Nga nim nge angil ei, na demb orpuł ełe, tuk kindii! Pe nim pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga ninjii!” pa nim. ²⁸ Tomas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim na nge Owundu! Nim na nge Gos mendpił!” ²⁹ Jiisas ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim na kankin pii gii nin min? Wumb na kinarik kin, pii gii nik yi enmin wumb ei, ka piingii.”

Jon Nge Pule Ek Ei Pultum

³⁰ Jiisas eim jep oł nga pei erpi kin, eim nge ekii siłmin wu ombu mulk, tuk ełe erim. Ba na Jon Jiisas erim jep oł ei, pei mon ełe pulenj, mon. ³¹ Ba na ek poł poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krai Gos kindang wu eim, enim pii gii ningii ei, eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii gii ninjing kin, kapłi enim eim nge embe ełe, enim noman konj sik, kunum kunum mułngii nge singii.

Jiisas Eim Kin Ekii Siłmin Wu Angil Orung Nga Tał Jiisas Kenjing

21 ¹ Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin tor om. Opu kin, Taipiriyas konu ełe ni konu orung ep noł gop mołum konu ełe, Jiisas eim nge yi mił tor om. ² Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ niłmin ei ni, Nasaniyel, Kena konu kembis ełe, Galilii

konu owundu eŕe wu ei ni, Sependii nge kingam taŕ ni, nga wu taŕ Jiisas kin ekii sinjngiŕ wu taŕ kin, ouni mulnjung. ³Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,” nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing. Pe puk, noŕ kanu eŕe, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en enim omu endi tunenjing mon. ⁴Pe konu kupiiring konu eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, noŕ gop orung wer eŕe, engim. Ba eim kin ekii siŕmin wu ombu ei, Jiisas ni piinenjing mon. ⁵Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.” ⁶⁻⁷Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, noŕ kanu angii tundung eŕe kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei wurup mendpiŕ nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim kon takis guŕpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon takis ni kindpi, puku sipi, noŕ eŕe mani pum. Pupu kin, Jiisas muŕum konu eŕe sikir pum. ⁸Jiisas kin ekii siŕmin wu kombur wangin kin, omu mer kon eŕe, piki top pim ni, ambiŕ gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu noŕ wer eŕe, turii miŕ mulenjing. Mulk konu eŕe ei su yi miŕ, 300 simb miŕ sim. ⁹Pe ok noŕ wer eŕe, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu eŕe, kenjing ni omu kombur dup eŕe pim. Nga bres orundung kenjing ni sim ku. ¹⁰Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon poŕ sinjing ei, kopur tu wei!” ¹¹Pe Saimon Piisa eim noŕ kanu eŕe tonu pupu, omu kon ni ambiŕpi kin, noŕ peŕ eŕe ambiŕpi sipi kin noŕ wer eŕe sipim. Omu owundu owundu tuk omu kon eŕe piki top pim. Omu tuk moŕmun ei, omu peng yi miŕ 153 pei moŕmun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kiŕip tumerim mon. ¹²Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing ni, “Ei Owundu,” ni piinjing. ¹³Jiisas eim dup konu eŕe opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi ku erim.

¹⁴Jiisas eim koŕpu nga tukpu eŕe angpi opu kin, nga konj pupu endim. Pe eim kin ekii siŕmin wu ombu kin, kunum tekliki peni eŕe tor wang kin, kenjing.

Piisa “Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!”

¹⁵Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei eŕe to mani kindkin, na noman ngon min?” Saimon ek yi nim, “Keimi Owundu, nim piin; na nim noman ngond.” Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip waŕ muŕangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip miŕ kuni ngunjii.” ¹⁶Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman ngon min mon?” Piisa ek orung

kindpi yi nim, “Owundu, na nim noman ngond,” nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim na nge pii gii ninjing wumb kung siipsiip mił ei, tep ka er mułii!” a nim. ¹⁷Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman pałim min?” Pe Piisa eim noman embin to piim. Nimbił erang pe ek kunum tekliki mił nipi, Piisa kindpi yi nim, ‘Pe nim na noman ngokun nin min?’ ” Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim, “Owundu, ninim epi pei piłkin wu. Nim piin, na nim noman ngoł.” Pe Jiisas nga ek yi ku nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip mił mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei kung siipsiip mił kuni ngunjii,” pa nim. ¹⁸Na ek keimi mendpił nip nim ngond, ok nim wu kangi wu multum kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piłkin konu ełe kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piłkin konu ełe pułun. Nga ekii se, nim tukui enjii kunum ei, nim angil tonu kindkin mułan kin, wumb nim kan kend ełe talk, ninim bii ni piinenjii konu ełe sipngii,” Jiisas yi nim. ¹⁹Jiisas ek nirim ei pułe yi mił, Piisa eim ond peri ełe kułmba oł ei mił nirim kunum ei, eim Gos nge embe ei ambił tonu kindmba nge nim. Jiisas eim ek ełe nge piipi kin yi nim. Pe Jiisas Piisa kanpi yi nim, “Nim na bii konu ekii se!” a nim.

Jiisas Eim Noman Ngołum Wu Ei Nge Ek

²⁰Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk kunum ełe, na Jiisas multum konu ełe, mandi mołup yi ninj, “Owundu, nim wu nii opu orung wumb ongii konu ni tor kindmba?” ²¹Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas ngum, “Owundu, wu Jon ei eim nipe oł mił endi eipi kułmba?” ²²Pe Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nam noman ełe, eim konj mułang kin, na nga orung ombii kunum, ei kapłi. Pe ei nim nge epi mon! Nim na kin ekii se onjii.” ²³Yi mił nga ek ei, angim noł mulnjung konu ełe, eipi eipi nipi angim noł kin ngum. Ngopu, yi nim, “Ekii siłim wu ei, Jon eim kulermba. Ba Jiisas eim ‘Wu ei kulermba,’ ei, yi ninerim mon. Ba Jiisas eim yi nim, “Ei na nam noman ełe pim kin, wu ei konj mułang kin, na orung ombii kunum ei, ei nim nge epi mon!” ²⁴Ei ekii siłim wu endi, eim ek ei ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu, poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon ei, ek keimi mendpił ninim. ²⁵Ba nga oł kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kapłi wu nii endi, eim Jiisas nge oł erim mon ei, pułmbii ni piim kin, kapłi mon pułngii ei, pei mułmba. Na piind ei, ya mei konu ełe orung orung pei mon pułułangin kin, kapłi konu endi wii sinenełang, mon!

Luk Mon Aposel Połpu Ek Se Andiłmin Wumb Oł Enjing Ei Pułum

Jiisas Eim Ek Dinga Nipi, “Gos Gui Ka Kindmbii,” Nim

1 ¹⁻²O Tiopilas, na mon ei, ok nam pei puls. Jiisas eim epi pei erpi, wumb andan topu erim ek ei, na puls. Kumb ok ni, pe kunum ełe, eim kongun pułngun mundum. Ekii se, eim tonu epi ba erim kunum ei, eim ek se andiłmin wumb kengip ngopu noman dinga ei, Gos Gui Ka kin ngurum. Ekii se, nga Gos Jiisas tonu epi sim. ³Jiisas ngenj kumbii kułum. Kułum poru neng kin, nga ekii se, eim ek se andiłmin wu mulnjung konu konj tor om. Pe eim epi ei erang kin, nam konj moł ni piingii nipi yi nim. Pe kunum 40 ełe, Jiisas eim kenjing kunum ełe, Jiisas eim Gos epi pei tep erpi, kanpi mołum ei, ek nipi ngum. ⁴En enim tep to molk kin, eim wumb ei ek nipi ngum. Enim Jerusalem konu, ełe si kindnerngii, ba Erinjpin Gos ek yi nim, “Na enim epi ngumbii ei, enim epi ei kui erik mułngii. Molk kin, na ek yi mił nip enim ngunj. ⁵Jon wumb noł pendpi ngum, ba kunum endi kinan punenmba ei, Gos Gui Ka enim noł pendpi ngumba.”

⁶Pe kunum ełe, Jiisas wumb kin tep tok mulnjung. Molk kin, eim kii sinjing, “Jiisas Owundu! Nim Esrel tiłap wumb paki tokun, Rom wumb to mani kindnjii min? Kunum ełe, Esrel wumb nga wii mułngii.” ⁷Pe eim ek nipi ngum, “Ei enim epi mon; pe enim kunum kunum pingii kaplı enermba ei Erinjpin Gos eim ełim. Pe eim enim tep mołum. ⁸Ba ekii se Gos Gui Ka, enim kin omba. Nga eim enim noman dinga ngumba. Ngang, na ek Jerusalem konu ningii ei Juriya konu orung ni Sameriya konu ni, mei konu orung orung pei pang kaplı ermba.”

Jiisas Eim Ei Epi Konu Orung Pum

⁹Jiisas eim ek ei nipi poru nim; pe en enim kanik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas eim tonu pum. Pe kupu endi eim tonu sipim. Sipang wumb kanik mulnjung ni am sipim.

¹⁰Eim pum, pe Jiisas nge wumb en enim ei muł ełe kanik enjing. Pe sikir wu tał konduk kuru pim, wu tał tor onjnguł ¹¹Wu tał okuł yi ninjingił, “Enim Galilii wumb, enim nimbil erang angk ei muł ełe kanik mołmun? Ei Jiisas, pe Gos eim kin sipi orung sipi ei tonu epin sipipi, eim nga orung omba ei enim pe kaninmin mił yi orung omba.”

Wu Endi Juras Kongun Simba Ni To Tonu Kindnjing

¹²Yi erang, en enim komung ei si kindik, komung ei embe Olip, pe Jerusalem konu orung punjung. Komung pim ei, Jerusalem konu mandi pim. ¹³Pe en enim konu owundu ełe tuk punjung; en enim tuk mołmun konu ełe tonu punjung. Punjung, wu embe yi mił Piisa, Jon, Jeims, Pilip, Endru, Tomas, Basolomu, Masyu, Elpiyas kingam Jeims, Jeims kingam Juras. Saimon wu endi wumb ei nge Rom wumb to mani kindngii nirim. ¹⁴Pe wu ombu en enim noman ende kindik, prei erik mulnjung. Amb kombur ni, Mariya Jiisas mam ni, Jiisas angim noł yi ku prei erik mulnjung.

¹⁵⁻¹⁹Wu Juras yi mił erim. Wu ei mei endi top erim ku ei kułmał kałiłmin wumb owundu ngunjung. Ngangin kin, eim oł kis er pendpi, wumb sipipi Jiisas mułum konu andan tum. Eim bok topu mani pum. Pe eim nge ngenj tuk ełe engin topu eim kirim ni tułup nipi tor pum. Ekii se wumb pei Jerusalem konu mulk wumb pei ek ei piik nik punjung. Pe en enim ek ełe konu ei ‘Akeltama’ nik mei konu ei wumb miyem konu ninjing. Wumb kułou tołmun kunum ei, Piisa pii gii wumb kumb ełe angpi, ek endi nipi ngum. Pe wumb 120 mił pei mulnjung.

Piisa ek nim, “Engnan noł, enim piyei! Gos pipe mon endi multum, kumb ok Gos Gui Ka wu Deipis gupu ełe nipi tor kindrim. Juras kin nim, pe ei eim Jiisas ba konu andłam andan tang, wumb Jiisas keningii. Ek ei pepi peni ełe omba, nik pe pepi tor onum.

Ok Jiisas Juras sin kin to tonu kind mondłum. Mołpu, sin kongun ende er mułpun ełmin nipi,” Piisa yi nim.

²⁰Piisa yi nim, “Ek ei mer mon Sam ełe Jura wumb golang Deipis pułum ek yi nipi nim,

‘Eim ngii konu wii simba, wu endi mulermba,’ mon Sam ełe ek yi ninim. ‘Pe nga wu eipi endi eim kongun simba,’ pa ninim.”

²¹⁻²²“Wumb endi Jiisas nga konj tonu om kenim ni wu ei sin kin tuk omba. Wu ei sinim kin tep topun endinmin. Kunum kunum Jiisas eim sinim kin pupu opu er mołum. Kunum ełe Jon eim wu amb noł pendpi ngurum. Kunum ełe nga Gos Jiisas sipi orung epin konu simba,” pa nim. ²³Piisa ek yi mił nim, “Kapłi wu tał embe tumun.” Wu endi Josep, Basapas ninmin wu ei, wu ei embe eipi endi pałim ku, embe endi Jasas, pe wu endi embe Masaiyas. ²⁴Pe en enim prei erik, “Owundu! Nim wumb pei noman tuk nim piin. Wu tał nii endi mułmba ei nim to tonu

kindin ei nim sin andan to! ²⁵Tan wu ei Juras eřim kongun ei ermba. Juras eim kongun ei si kindpi eim dup konu eře pum.” ²⁶Pe wumb en enim prei erik, Gos wumb andan tang angil tonu kindnjing ni Masaiyas wumb pei engki nga endeim eře tuk kindangan kin, kongun eře enjing.

Gos Gui Ka Mani Om

2 ¹Gos Gui Ka mani om kunum ei Pendikos nilmin. Pasopa kunum ⁵⁰poru neng, Pendikos kunum om. Pii gii wumb en enim ngii endi eře kuřou tunjung. ²Pe sikir tonu muř eře ek tengim, konu gur gaři miř, owundu endi top ngii eře nirik wumb mulnjung konu om. ³Pe wumb molk kenjing ni dup anmbil miř pei onjung. Pe epi ei gař topu wumb mulnjung konu eipi eipi punjung. ⁴Gos Gui Ka Jiřsas nge wumb mulnjung konu tuk opu poru nim. Gos Gui Ka je erang wumb pei, wumb ek eipi eipi tengnjing. Ei Gos Gui Ka erang yi enjing.

⁵Pe Juras wumb Jerusalem konu mulnjung wumb, ei Gos ek piilmin wumb konu orung orung pei onjung. ⁶Pe konu gur gaři owundu neng kin, wumb ok kuřou tunjung. Wumb ok molk ek ei piinjing ni, Gos nge wumb ek eipi eipi nik muřangin kin, nimbil erang puku sik mulnjung. ⁷Wumb puku sik noman embin tang mulnjung. Molk, ek yi ninjing, “Nimbil erang wumb ei ek eipi eipi nik enmin, ei Galilii wumb min?” ⁸Nimbil oř erang sinim ek erinjin menjpin noř sinim ngopun eře ek ei piilmin miř nilmin. Wu ombu Galilii konu wumb min?” ⁹Sinim wumb Parsiya ni konu Miriya ni Eilam, Mesoposemiya konu sinim wumb konu orung orung wumb, Juriya ni Kaparosiya, ni Ponsas ni Eisiya wumb mořmun. ¹⁰Prisiya ni Pampiliya, Eisip ni, wumb orung orung Aprika konu Sairiini, ni sin Rom wumb ya eře pei ya eře mořmun. ¹¹Wumb Griis ni Arepiya ni sinim Jura wumb ni wumb tiřap eipi ei sinim Jura eřmin oř ei enmin. Ba sinim wumb pei sin sinim ek piimin; Gos nge jep oř pei nipi sinim ek eře nipi ngořum.” ¹²Pe puku sik, noman embin tang mulnjung. En enim ek dinga nik piik enjing. “Epi nimbil oř enim?” ¹³Ba wumb kombur en enim ek buř morung nik ek dinga ninjing, “En enim noř nok wulu pang kin, ek eipi eipi ninmin,” pa ninjing.

Piisa Gos Ek Ka Ei Nipi Wumb Ngum

¹⁴Pe Piisa engki nga endeim mulnjung konu eře tuk angpi wii dinga topu ek dinga nipi wumb ngum. “Enim Jura wumb ni wumb ok Jerusalem konu wumb ok mořmun; enim kom sek, oř enim ei ni ngamb piingii,” pa nim. ¹⁵“Enim wumb ombu noř nok wulu punum ni piinmin ba mon; akip konu kupiiring eni pim. ¹⁶Ba oř ei Gos nge ermba oř ei piipi nilim wu Joel yi ninim.

¹⁷‘Gos ek yi nim, ekii se poru nimba kunum mandi erang Gos Gui Ka wumb pei ngamb eim Gos pei ngumbii,’ pa yi nim. ‘Pe enim

kingenjing embilenjing ni Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb ek tangiłmin mił yi tengingii. Noman ka wii enim wu kangi wu mułngii konu andan tumbii, or kumb mił er keningii. Pe wu tukui ombu piingii konu or kumb ka andan tamb keningii, pa nim. ¹⁸‘Kunum ei enim wu amb kongun wumb na Gui Ka pei ngumbii ku. Ngamb kin Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb ei ek niłmin mił ningii. ¹⁹Pe na tonu kupu muł ełe jep oł eipi mił kombur ermbii. Mani mei ełe na miyem ni dup ni, dup eskił owundu ni jep oł ermbii,’ nim. ²⁰‘Eni kunum ei eramb emii pimba; pe oi ei eramb, miyem mił ermba. Pe ekii se Jiisas orung omba kunum ei tangpi tiłang owundu ermba,’ pa nim. ²¹‘Pe wumb pei Gos embe pii gii nik wii tungii wumb ei sipi orung seng kin, Gos eim nge wumb mułngii. Gos ermba oł piipi niłim wu Joel,’ yi ninim.

²²‘Enim Esrel wumb, enim ek ei piingii: na enim Jiisas Naseres wu nge nip ngumbii end. En enim kaninmin, oł dinga ni kongun erpi jep oł kanim kanim enim oł ombu enim piik kanik ełmin ei, Gos eim mendpił wu ei Jiisas kindang om. ²³Wu ei Jiisas kumb ok epi pei Gos Eim piipi ek nipi pendrim. Pe wu ei enim angii ełe kindim. Enim Jura wumb ek kis nik enjing. Nimbił erang tor wumb ei Jiisas ond peri ełe nil to kundjung? ²⁴Ba Gos eim Jiisas nga er konj sim. Eim ngenj kumbii kułpu erim ei Gos eim kulnjung wumb konu ełe si kindpi nga er konj sim. ²⁵Ok Deipis yi mił pułum, Jiisas ek dinga nirim,

‘Gos Owundu na kumb ełe kunum kunum mołum. Eim nam angii tundung orung mułang kin na epi endi kapłi to mani kindnermba mon! ²⁶Yi erang kin, na noman ka seng, gupu tokuł pałim. Nam piind ei nam ngenj ei epi ekii se omba nip moł. (Ba Gos kin pii gii nip moł). Yi mił ku epi endi nam ngenj ei kapłi ambił gii ninermba. ²⁷Pe na noman tuk ei pang, Gos eim dinga ełe na paki tang, wumb kułii konu mulermba mon. Pe nim nge kinganim mendpił eim ngenj purnermba mon! ²⁸Nim na noman konj bii andłam ełe andan to kun erngii. Nim na kin mułun na ka piip minj mułmbii,’ Deipis ek yi nim.

²⁹‘Engnan noł na sinim kupenjpin Deipis multum mił nip kun kun ermbii end. Deipis eim kultum tukpu tuk, tuk ei akip sinim mołmun konu ya sałim. ³⁰Ba Deipis eim Gos ekii se ermba oł ei piilim ku. Gos ek dinga nipi yi nim, ‘King Deipis kinganim ekii se nim peł mołun konu ełe mułmba,’ nim. ³¹Ba kumb ok Deipis eim Gos ermba epi ei kan poru nirim. Pe yi nirim,

Krais Owundu wu ekii se omba wu ei, nga konj tonu orung omba nirim. ‘Gos eim wumb kułii konu wak tunenmba. Eim ngenj purpu kumun ngunermba ku.’

³²Jiisas wu ei, Gos eim sipi orung nga konj sim. Sin wumb pei ei kanpin kin ninmin. ³³Pe Jiisas eim angpi tonu pupu Gos Jiisas eim angil tundung wu Owundu mundum. Pe ei Gos Gui Ka sim. Ei ok Gos nirim mił yi erang kin akip Gos Gui Ka pei ngang, sinim wumb sipin kin sin ek eipi eipi ninmin ei enim kanik piik enmin. ³⁴Deipis eim ngenj ei epin konu tonu punerim. Ba ei ek nipi pułum. Gos Owundu ek nipi nam wu num ei ekii se omba. Yi mił nipi ngum,

‘Nim na angil tundung orung mulnjii. ³⁵Pe ekii se nim opu orung wumb ei na to mani kindmbii mendpił. Sip, nim simb ełe mandring kindmbii.’

³⁶“Pe sinim Esrel wumb tiłap pei sinim ek ei pii kun er mułmun. Pe Jiisas ei sinim sipin ond peri ełe tonu kindpin, ei Gos eim sipi Kraiss wu Owundu ekii se omba ei mundang mołum!” Piisa ek yi nim.

Wu Amb Gos Ek Piik Noman Ak Tok Noł Pinjing

³⁷Wumb en enim ek ei piinjing noman ełe embin tum. Piisa kin wu kombur kin kan yi ninjing, “Enginjpin noł, sin nimbił oł ermin?” ³⁸Pe Piisa ek nipi wumb ngum, “Enim noman ak tok ok Jiisas Kraiss embe ełe noł pingii, ei Jiisas enim noman kis kil ngumba. Enim yi erangin kin Gos nge Gui Ka enim kin wii ngumba. ³⁹Ok Gos ek dinga yi nipi pendim. Enim kin en enim kangil ni wumb konu turii mołmun wumb pei ngumbii nirim mił Gos Owundu wumb ei wii tang, onjung. Wumb ei Gos eim ek dinga nipi ngum.”

⁴⁰Piisa ek nga endi nipi tuk kindim; ek pei dinga nipi ngum, “Enim piik kun er mułngii; mon pim kin, enim wumb oł kis enmin wumb ei kin pei poru nimba.” ⁴¹Yi neng kin, wumb pei Piisa ek nim mił pii gii nik noł pinjing. Pe kunum ełe wumb 3,000 pei Jiisas kin pii gii ninjing. ⁴²Gos nge ek se andiłmin wumb ei ek ninjing. Wumb ei dinga piinjing ei engnjing noł paki tok, kuni ende nok, prei erik enjing.

Wumb Tuk Ok Gos Ek Piinjing Wumb Ei Oł Ka Enjing

⁴³Pe wumb pei puku sik Gos jep oł pei eim nge ek se andiłmin wumb kin erim. ⁴⁴Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing, wumb ei ende mulnjung. Pe epi sałim min simba ei pii gii wumb epi ende sałim. ⁴⁵Wumb ei en enim epi ni, mei ni, wumb ok top to sengin, ku ni epi ei sik, wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei ngunjung. ⁴⁶Wumb en enim noman ende sek, ka piik enjing. Kunum kunum en enim men ngii owundu engim konu puk puk ełmin. En enim kuni ngii eipi eipi ełe ende nok nok ełmin. ⁴⁷Kunum kunum Gos embe ambilk tonu kindik, Jerusalem wumb yi piinjing. Wumb pii gii wumb, en enim noman tuk ka seng mołmun. Kunum kunum Gos eim wumb kopur sipi orung sipi erang, wumb Jiisas kin pii gii nik enjing wumb ei pei pei orung sim.

Wu Endi Eim Simb Kis Mułum Ei Opu Ka Pum

3 ¹Piisa Jon teł tonu men ngii owundu prei ermbił ni punjunguł. ²Kunum ei konu eni tekliki erang punjunguł. ³Wu endi mułum, wu ei ok mam mengrim kunum ei simb yi er pirim mił pim. Wu ei tu wuk men ngii owundu ełe, ondu embe, “Ka wii ełe mundangin,” kunum kunum mołpu, wumb ongii kom ku kenim nipi, er mułmba nik mundangin mołum. ⁴Wu ei mołpu kenim ni Piisa kin Jon teł men ngii owundu ełe nirik punguł nge onjunguł. Wu ei ek nipi wu tał ngopu yi nim, “Epi endi na ngeł,” nim. ⁵Piisa kin Jon kin wu ni dinga kenjingił. Piisa ek nim, “Nim ya sił kenjii!” ⁶Pe eim kan ak topu kenim ni, wu tał epi endi na ngunguł ni piim. ⁷Ba Piisa ek yi nim, “Na ku pinałim. Ba na pałim epi ei ni ngumbii. Naseres konu, Jiisas embe ełe na nind, ‘Nim angkin po!’ ” ⁸Piisa angıł tundung orung wu ni ambił tonu sim. Wu ni Jiisas dinga sipi, simb si kun er engim. ⁹Wu ni puku sipi angpi pum. Pe wu tał kin men ngii nirik punjung; wu ni men ngii owundu pupu, puku sipi er andpi Gos embe ambił tonu kindim. ¹⁰Wumb pei mulk kenjing ni wu ei andpi Gos embe ambił tonu kindpi endim. ¹¹Wumb piinjing wu endi men ngii owundu ondu ka wii ełe mołpu, ku ni epi ngei nipi, kenim ni mołum, ei wumb kenjing ni wu ei keimi mułum, kanik puku sik oł erim pułe pii poł tunenjing.

Piisa Gos Ngii Owundu Ełe Gos Ek Ka Ni Ngum

¹¹Wu ei Piisa kin Jon teł punjunguł konu ekii se pum. Pe wu amb pei sikir ok Solomon palting men ngii owundu palting endi konu andaring ełe onjung. ¹²Piisa ei kanpi ek dinga nipi wumb ngum, “Enim Esrel wumb nimbił erang, enim oł ei noman embin to piinmin? Nimbił erang sił kin kanik enmin? Enim yi ni piinmin, sił nge dinga ełe ni sił oł ka ełmbił ełe nge wu ei erambił opu andpi punum ni piingii? Ei mon!” ¹³Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ei, Gos sinim ok sinim kupenjpın noł Gos ei, eim kongun wu Jiisas eim ambił tonu kindmin. Wu ei enim sik opu orung wumb ngunjung. Ba wu num owundu Pailos si kindmbii ni piim; ba enim wumb dinga puk mon nik eim kin buł ngunjung. ¹⁴Enim wu ei oł kis endi enarpi wii kun ka multum, wu ei Jiisas Gos kingam mendpił buł ngok, yi nik, wu endi wumb to kundum wu ni piimba, ei kindangin kin, sin kin wangli nik. ¹⁵Jiisas Gos kingam mendpił ei sinim wumb sipi noman konj ngołum. Wu ei enim to kundjung, ba Gos nga er konj sim. Pe sił mołpuł kenjpił, ek ei ni tor kindmbił nge mołmbuł. ¹⁶Sił Jiisas kin pii gii nemił kin Jiisas enim. Jiisas dinga ełe yi wu ka ełim. Enim kanik piinmin ei Jiisas eim sił pii gii ełe nge erpi, enim wumb pei ningił ełe enim.

¹⁷“Keimi na piind engnan noł enim kin wumb owundu kin pii kun enarik kin Jiisas to kundjung. ¹⁸Ba kumb ok Gos eim nge ek keimi niłmin

wumb ek yi nik, Gos eim nge kingam Krai ngenj kumbii kuŕpu kuŕmba nirim. Pe akip enim wumb oŕ kis enmin ei, ek ni tor kindiŕmin wumb ninjing opu peni eŕe keimi punum. ¹⁹Pe enim piik kin noman ak tunjung kin, kapŕi Gos eim enim oŕ kis ombu kil ngopu poru nimba. ²⁰⁻²¹Yi enjing kin Gos enim kin tep muŕmba. Pe Gos enim noman tuk dinga ngang, ka piik muŕngii. Gos ok ek dinga nirim, ‘Na Krai King Owundu enim kin kindmbii.’ Gos eim wu owundu ei sinim kin kindmba, wu ei embe Jiisas. Pe epin konu Jiisas er moŕum. Kunum ei Gos epi pei konj nga ermba miŕ ok eim ek keimi niŕmin wumb en enim gupu eŕe niŕmin. Kunum eŕe Gos Jiisas mei eŕe mani nga kindang eim oŕ ei ermba. ²²⁻²³Moses ek yi nirim, ‘Owundu ei enim Gos, pe enim engnjing sipi, Gos eim ek keimi niŕmin wu ei, nam miŕ yi muŕmba. Enim eim ek nimba miŕ piingii. Piik, nimba miŕ erngii. Pe wumb pei ek keimi niŕim wu miŕ nimba ei piinerngii wumb ei Gos wumb top kundmba. Pe wumb ei Gos nge wumb nga mulerngii, Gos yi neng,’ Moses piipi nirim. ²⁴Gos ek ni tor kindiŕmin wumb ok yi nik, Samyuel kin Gos ek niŕmin wumb ekii se tonu onjung. Pei yi ninjing, ‘Kunum ei akip saŕim kunum ei,’ pa ninjing. ²⁵Enim Gos nge ek keimi niŕmin wumb ei nge kingenjing miŕ muŕngii. Enim nge kupenjing noŕ Gos ek dinga nipi pendrim miŕ siŕ muŕngii. Gos Eiparam kanpi ek dinga nipi ngurum. ‘Nim nge tiŕap eŕe wumb tiŕap pei na kengip ek ka nip ngumbii.’ ²⁶Gos eim nge kongun wu Jiisas er mundum. Pe kindang enim mulnjung konu ok om. Opu, enim Gos ek ka kengip top nipi ngumba nge om. Nimbiŕ erang eim enim oŕ kis ombu kil ngumba nge om.”

Piisa Kin Jon Teŕ Kan Ngunjung

4 ¹⁻³Wu taŕ wumb kankiŕ, ek nikiŕ mulnjunguŕ; pe men ngii owundu eŕe wu taŕ wumb kankiŕ ek yi miŕ ninjingiŕ, Jiisas angpi tonu konj nga om. Pe yi ku wumb kulnjung wumb ei angk tonu ongii. Yi nengiŕ, kuŕmaŕ kaŕiŕim owundu kin, men ngii tep eŕim wu owundu kin, wumb kolk nga konj punaŕmin ni, piŕmin wumb ombu ok, mon ek piik kis piinjing. Pe emii peng wu taŕ ambiŕ gii nik, kan ngunjung. “Kupiiring eŕip kos piimin,” ninjing. ⁴Ba wumb pei ek ei piik, pii gii ninjing. Pe wumb pii gii nengin kin, wumb pei ei yi miŕ 5,000 wumb mulnjung.

⁵⁻⁶Topuŕ Jura wumb owundu ni, men ngii kongun wumb ni, lo andan toŕmun wumb ni, Jerusalem konu kuŕou tumun ninjing. Men ngii eŕe moŕuŕmun wumb ei Anas ni Kaiyapas ni Jon ni Elikander ni kuŕmaŕ kaŕiŕim owundu, eim nge wumb pei, kuŕou tunjung. ⁷Gos nge ek se andiŕmbiŕ wu taŕ en enim kumb eŕe engnjingiŕ. Angkiŕ, wu taŕ kii sinjing, “Eŕip dinga nipe eŕip embe nii nge eŕe oŕ ei enjingiŕ?” ⁸⁻⁹Gos Gui Ka Piisa kin piki top muŕum; pe eim ek yi nipi ngum, “Enim Esrel wu owundu ni

men ngii kongun ełmin wumb. Enim sił wu endi simb kis mułang, paki topuł enjpił ni, sił kin ek ningii enmin min? Wu ei er ka mułum mił nenj ei enim piinmin min? ¹⁰Yi erpi nim kin enim pei piyangin, enim Esrel wumb ei pei piingii ku. Jiisas Krai Naseres konu wu, eim embe ełe wu ei ka mołum. Mołpu, yi enim kumb ełe mołum. Enim Jiisas ond peri ełe to kundnjung, ba Gos eim Jiisas nga er konj seng opu konj pum. ¹¹Ond tumunj endi enim ngii takilmin wumb si kindnjing ei nimbił erang enim konu ełe kindngii ni piinjing. Jiisas eim ond tumunj ei mił mołang kin Jiisas eim ngii tumunj mendpił mił mołum. Eim ngii takilmin wumb si kindnjing. ¹²Wu eipi endi sinim kapłi paki tunermba mon! Ei Gos sinim wu endi eipi andan topu ngunanim. Jiisas endeim sinim sipi orung simba.

¹³Wumb kenjing ni Piisa kin Jon teł ek dinga nikił, dinga pu mulnjunguł. Wu tał wumb kin mund mong kulenjngił. Yi piinjing ek mon ngii punałmbił ni piinjing. Wu tał mulnjunguł yi piik kin noman pei piinjing ei ok wu tał ełe Jiisas kin tep to mulnjunguł ni piinjing. ¹⁴Pe wu ei kenjing, ni wu ei ka mołpu, wu tał kin angpi mułum ei, wumb en enim kenjing. Pe ek nik wu tał ngungii ek endi pinerim. ¹⁵Wu tał kaunsil ngii si kindkił tor peł ninjing. Wu tał pangił mił, en enim ek nik piinjing. ¹⁶“Pe sinim wu tał kin nimbił oł ermin? Wu tał jep oł endeim erangił kin, wumb Jerusalem wumb pei kenjing. Pe ei sinim kapłi koi ermin mił mon. ¹⁷Ba mon pim kin, ek ei wumb konu pei pang piingii. Yi ermba ei piikił kin wu tał kin ek dinga nimin. Pe wu tał nga Jiisas embe ełe nikił wumb eipi ngunerngił.” ¹⁸Pe wu tał wii to orung sik yi ninjing, “Ełip nga ek endi Jiisas embe ełe nikił enerngił mon!” ninjing.

¹⁹Ba Piisa kin Jon teł nikił orung kindinjngił. Pe sił Gos ek si kindpił enim ek ningii mił piimbił. Ei Gos kumb ełe kapłi ermba min? Ei enim piingii. ²⁰Ba wu tał yi ninjngił, ‘Sił gupu pandi tumbuł mił mon. Epi kanpił ek piipił enjpił mił ei, wumb kanpił nimbił ni piinjingił. ²¹Pe kaunsil wumb ek dinga endi nik wu tał ngunjung. Wu tał si kindkił punjnguł. Pangił, kaunsil wumb andłam endi kurpun, wu tał kan ngumun, ni piik enjing. Nimbił erang wumb pei Gos eim embe ambilk tonu kindangin kin, kaunsil wumb wu tał kan ngumun nik enjing kapłi enerim. ²²Wu ei wu tał, Gos jep oł erangił opu konj pum wu ei, kung ngii 40 pei mołum.

Gos Nge Tiłap Wumb Prei Dinga Erik, Dinga Sik Gos Ningii Enjing

²³Wu tał eł ełip wumb puł kombur kin punjnguł. Pukuł, wumb ei kankił kułmał kałiłim owundu, ni tep ełmin wumb ombu ek ninjing mił wumb kan ninjngił. ²⁴Ek ei piik poru ni pendik, en enim noman ende kindik prei yi mił enjing. “Gos Owundu nim ei epin en, ya mani mei en, pe ep noł en, ei pei nim er sin. ²⁵Gos Gui Ka je sin erinjpin Deipis ek gupu ełe tor orum.

‘Ei Gos nim nge kongun wu, Gui Ka ek nirim. Nimbił erang wumb tiłap eipi ei popuł sinmin. Pe wumb tiłap ek yi ninjing. Sin epi owundu eramin piingii nik piinjing; ba ei kapłi enerngii. ²⁶Pe King pei konu orung pei kui er molk opu ermin ninjing. Pe wumb tep ełmin wumb owundu kułou tok Gos Owundu to mani kindmin ninmin. Eim kingam Kraiss eim ekii se omba wu ei to mani kindmin nimin.’

²⁷Keimi mendpił konu owundu ełe, ya Eros ni Pailos ni wumb eipi ni Esrel wumb pei kułou tok Gos nim nge kongun wu ka wii, nim Kraiss ok kindan eim ya mani om. ²⁸En enim kułou owundu tok, ek nik pendik, ek ei dinga pimba ni Jiisas ok yi nirim mił yi erik. ²⁹O wu owundu, nim piin wumb nim kin ek dinga ninmin. Ninim sin kongun wu mołmun ei paki tan, sin nim ek ei sin dinga kindpin ni tor kindmin. Kindpin, sin mund mong piinerman mon! ³⁰Nim angii to kindan ening pimba wumb ei ka mułngii. Jiisas nge embe ełe jep oł enjii. Nim nge kongun wu ka wii Jiisas.” ³¹Prei er poru nengin kin ngii mulnjung ngii ei ołup erim. Pe Gui Ka en enim kin tuk opu piki to poru nim. Pe Gos embe ambilk tonu kindik Gos ek dinga nik, wumb kin mund mong piinenjing.

Gos Nge Tiłap Wumb Noman Ende Sinjing

³²Pii gii wumb en enim noman ende sinjing. En enim ek endeim minj piik mulnjung. Wu endi epi eipi simba, ei na epi mendpił ninermba mon; epi sinim epi ende. ³³Jiisas nge ek se andiłmin wumb ei, Jiisas nga konj tonu pum nik, ek ei ninjing. En enim ek ninjing, ek ei dinga pim. Pii gii ninjing wumb ei Gos nge noman ka mołpu poru nim. ³⁴Enim mołmun konu wu endi kuni ni epi sinerang, ka mułmba wu ei wumb pei mei sep ngii mołangin wumb, ei epi wumb eipi ngok, ku siłmin, ku ei tu wunjung wunjung. ³⁵Tu wangin kin, ku ei sipik, Jiisas nge ek se andiłmin wumb simb ełe kindnjing. Pe Jiisas nge ek se andiłim wu ei sik kanik, wumb kuni sinarpi ełim wumb kanik mok tok ngołmun.

³⁶Pe wu endi Sairis konu mułum wu ei embe Josep. Eim Liiwai wu endi, Gos nge ek se andiłmin wumb, eim embe eipi endi ngunjung ei embe Banapas ninjing. Embe ei nge pułe yi, wumb noman tuk paki tołum wu. ³⁷Wu ei eim, wu eipi endi, eim mei ei top erim ku ei tu wupu kin, Gos nge ek se andiłmin wumb mulnjung simb ełe kindim.

Ananaiyas Kin Sipaira Tet

5 ¹Ba wu endi mułum wu ei embe Ananaiyas, ambim nge embe Sapaira. Ananaiyas eim mei orung ei wu eipi ngopu ku sim. ²Pe ku sirim ku aninga ei nge ambiłpi wiik top se mułum. Eim ambim ei piipi mułum. Ananaiyas eim ku orung sipi tu wum. Tu wupu, Gos nge ek se andiłmin wumb mulnjung konu simb ełe sim. ³Pe Piisa ek nim, “Nimbił

erang Seisen nim noman kin piki topu mołum. Pe nim Gui Ka kin ek kend to pendkin, mei ku orung sin ku ei orung tu wun pałim. ⁴Ok wumb mei top enenjing kunum ei, mei ei nim nge, ba mei top er poru nengin, pe ku ei nim nge sim. Nimbił erang nim noman yi mił pałim. Nim wumb kankin ek kend ton ni piin ei mon; nim Gos kin ek kend to ngon.” ⁵Ananaiyas ek ei piipi, mani pupu, bok topu kułum. Pe wumb ek ei piik, mund mong kulnjung. ⁶Pe wu kangi wu ok, wu ei alap pandi to sipik, kui tunjung.

⁷Ekii se eni tekliki o pang, Ananaiyas ambim opu tor om. Ba oł yi eim piinenim. ⁸Pe Piisa ek nipi amb ei ngum, “Nimbił oł en? Ełip mei ku sinjngił kapti yi mił enim min mon?” Pe amb ek nim, “Ei keimi nin. Yi mił sił sinjpił.” ⁹Piisa ek nga nipi ngum, “Nimbił erang elip ek ni endi kind pendkił Gos Gui Ka enim mił ei kenmbił ni enjngił? Nim nge wanim wumb sik kui tungii sipnjing wumb ei ok ngii ondu ełe mołmun. En enim pe nim sipngii ku.” ¹⁰Pe nga sikir amb ni, Piisa simb ełe mani opu bok topu kołpu pim. Ba wu kangi wu ombu nirik onjung. Ok, kenjing ni amb ei kołpu pim. Ok, sipik wam pim konu mandi eim kui tunjung. ¹¹Pe Gos nge pii gii wumb konu orung orung ei mulnjung wumb ei, mund mong kulk mulnjung.

¹²Gos nge ek se andiłmin wumb, jep oł kanim kanim wumb pei mulnjung konu tuk enjing. Pe pii gii niłmin wumb en enim, men ngii owundu andaring Solomon nge palting ełe ek nik kułou to mołumun. ¹³Pe tor wumb mund mong kulk ok ende mulenjing. Pe wu amb en enim pii gii wumb Gos embe ambilk tonu kindnjing. ¹⁴Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Pe Jiisas nge tiłap ełe wumb pei tuk onjung. ¹⁵Wumb enim kis erim wumb ei, tu wuk andlam ełe pendnjing. Pe peł kanim kanim tu wuk pendnjing. Pendik, yi ni piinjing, eni tang, Piisa opu kin, eim min men ei wumb to tingndang wumb ombu ka mułngii ni piinjing. ¹⁶Wumb konu orung orung wumb, kin Jerusalem wumb orung pei mulnjung wumb, pei ok kułou tunjung. Wumb ei ok mił, ening pim wumb tu wunjung. Pe gui kis tuk mułum wumb kombur tu wunjung wumb ombu pei ka molk poru ninjing.

Gos Nge Enjel Kindang Ek Se Andiłmin Wu Ombu Si Tor Sim

¹⁷Kułmał kałiim wu owundu ni, eim nge wumb ni wumb kolk nga konj angk piinałmin wumb ni pei wumb ei Jiisas nge ek se andiłmin wumb kin noman kis piinjing. ¹⁸Pe wumb ombu ok Gos nge ek se andiłmin wumb sik, er kan ngii kindnjing. ¹⁹⁻²⁰Ba epin emii peng, Gos eim enjel kindang opu, kan ngii owundu aki topu, wu ombu si tor tu wum. Tu wupu yi nim, “Enim puk, nirik men ngii owundu ełe puk, pe noman konj ek onum ek ei wumb kanik ningii,” pa nim. ²¹Gos nge ek se andiłmin wumb ek ei piik pendik punjung. Kupiiring okrii puk

men ngii owundu eŕe wumb ek ni wumb ngunjung. Kuŕmaŕ kaŕiŕim wu owundu ni ei wu kombur kin onjung. Ok kaunsil ni Esrel wumb noman pim wumb kin kuŕou tunjung. Tok, ek nik kan ngii kindik, Gos nge ek se andiŕmin wu ombu kindangin, wangin ninjing. ²²Pe kan ngii eŕe tep moŕuŕmun wumb puk kan ngii eŕe kenjing ni, Gos nge ek se andiŕmin wumb mulenjing. Kanik, puk ek yi ninjing. ²³“Sin kan ngii eŕe kenjpin ni ngii ondu dinga ngo pendnjing. Nga kan ngii tep wumb ngii ondu eŕe angk mulnjung. Pe sin kan ngii aki topun, kenjpin ni wumb endi nirik mulenjing.” ²⁴Men ngii owundu eŕe tep moŕuŕmun wu owundu ni kuŕmaŕ kaŕiŕim wu owundu ni wumb ek ei piik noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Pe nga nimbiŕ oŕ ermba,” ninjing. ²⁵Pe wu endi opu yi nim, “Enim wu kombur kan ngii kindnjing, wu ombu puk mer men ngii owundu eŕe wumb kanik Jiisas ek nik ngok moŕmun,” pa nim. ²⁶Kan ngii tep eŕim wu ni eim wu kombur ni puk, wu ombu simin ni punjung. Puk, wu ombu kepri tunenjing. En enim mund mong kulnjung, wumb ok ku sik tungii ni piinjing.

²⁷⁻²⁸Pe wu ombu tu wuk kaunsil wumb mulnjung konu tuk eŕe engindnjing. Pe kuŕmaŕ kaŕiŕim wu owundu ek dinga nim. “Sin enim kanpin mon ninjpin, enim wumb kanik Jiisas embe ei nge nik wumb ngunerei mon ninjpin. Pe enim wumb Jerusalem konu wumb enim ek ei nge pei moŕmun. Enim ek nik, sin wu ei to kundunjpun,” ninmin. “Gos sin kin ekii se kos piimba.” ²⁹Ba Piisa kin Gos ek se andiŕmin wu pei ek dinga ninjing. “Sin Gos nge ek ei piimin, wu ek ei piinnermin mon!” pa ninjpin. ³⁰“Enim Jiisas ond peri eŕe to kundnjung. Ba sinim ok kupenjpin noŕ nge Gos opu Jiisas erpi konj sim. ³¹Gos eim si mengpi sipi, eim angil tundung orung mundang moŕum. Pe eim sinim nge wu owundu moŕpu, sinim paki top moŕum. Pe Esrel wumb noman to ak topu sinim oŕ kis ombu kil ngopu erpi pum moŕum. ³²Sin wu ombu epi pei moŕum, ei nge kenjpin ni tor kindpin onmun. Pe Gos nge Gui Ka ek yi ninim. Gos eim ek piik pii gii ninmin wumb ei Gos Gui Ka wumb ombu ngonum.”

Gameliyel Ek Nim Ek Se Andiŕmin Wumb Kaunsil Ek Ka Nim

³³Pe wu owundu ombu ek ei piik, noman kis peng kin, Jiisas nge ek se andiŕmin wumb to kundmun, ni piik enjing. ³⁴Pe kaunsil konu lo ek piŕiŕmin wu endi engim. Wu ei eim lo ek piŕiŕim wu num, wu ei embe Gameliyel. Eim wumb lo ek nipi ngang wumb eim embe ambiŕ tonu kindiŕmin. Wu ei yi nim, “Jiisas nge wumb ei anda kindangin pangin,” nim. ³⁵Eim ek nipi kaunsil wumb ngum, “Enim Esrel wumb, pe enim oŕ endi ya wu ombu ermin ni enjing kin, enim Esrel wumb, en enim pii kun erik erngii,” pa nim. ³⁶“Enim piinmin! Ok wu endi multum. Embe ei Tiyuras eim yi nim, ‘Na, nam noman dinga paŕim.’ Yi neng kin, wumb 400 eim ek ekii sinjing. Ba wumb eim to kundnjung. Pe eim ekii sinjing wumb tungu punjung.

En enim kongun ei wii mił enjing. ³⁷Ekii se gapman wumb embe pułang Galilii wu Juras eim wumb kombur nipi sim. Wumb ei Juras nim ek ei puk gapman wumb kin opu erpin tumun ninjing. Ba eim yi ku kułum. Kułang, wumb eim kin ekii sinjing wumb, ei tungu eipi eipi puk poru ninjing. ³⁸Yi ku akip na enim kanip nind. Enim Jiisas ek se andiłmin wumb ombu nge kanik tungu erngii. Erik, kan wiik to mułngii. Pe wu endi eim kongun ei puł pendip ermbii ni ermbe. Wumb ombu ek ei keimi punermbe mon nik. ³⁹Gos eim kongun ełe nge puł wu pim kin, enim andıam ondu ngunerngii. Ondu ngunenjing kin enim Gos kin opu erngii.” ⁴⁰Yi neng kin, eim nim ek ei piinjing; Gos ek se andiłmin wu ombu wangin tunjung. Enim Jiisas ek se andiłmin wu ombu wangin kepıi tunjung. Tok, ek yi ninjing, “Enim nga Jiisas embe ełe nik enerngii mon!” ek dinga nik ninjing. Nik, si kindangin punjung. ⁴¹Pe Jiisas ek se andiłmin wu ombu kaunsil ni wumb mulnjung si kindik, anda punjung. Puk yi piinjing, Gos yi nipi piim, “Sinim wumb owundu mił mołmun ni, Gos sinim to tonu kind mundum. Nimbił erang, Jiisas nge embe ełe sinim singambił piinmin.” ⁴²Kunum kunum men ngii owundu ełe ni en enim ngii konu ei, wumb kanik Gos ek nik ngok er mulnjung. Ek yi ninjing, “Jiisas wu ei ekii se omba, wu ei eim ek poł ka wii ei si kindnenjing, kongun er andik nik minj mulnjung.”

Wu Angił Orung Nga Tał Jiisas Nge Se Andiłim Wumb Paki Tunjung

6 ¹Kunum nga Jiisas nge wumb pei tonu onjung. Wumb Jiisas nge wumb Griik ek niłmin wumb ei Eipru wumb ek niłmin wumb ei kin kis piinjing. Yi niłmin, “Wumb kombur kuni ni epi sinerim wumb ei kunum kunum paki tołmun. Ba sin amb enim paki tunanmin. Amb wenjing kulnjung amb ombu sinim paki tunanmin.” ²Yi erangin kin, Jiisas nge ek se andiłmin wu engki nga tał molk Gos nge wumb pei wii tok, “Wei!” ninjing. “Pe sin Gos nge ek ni ngołmun ei si kindpin kuni mok to mulnjupun kin ei kapıi enermba mon. ³Ba engnan noł enim wu angił orung nga tał kurngii. Wu ombu en enim embe ka peng, wumb Gos ek piik erangin, en enim Gos Gui Ka tuk ełe mułang wumb ei ni Gos Gui Ka wumb ei kin mułngii. Wumb ei ni peng ka pepi ermbe wu ei, sin to tonu kindamin sinim kongun ei tep erngii. ⁴Pe sinim kunum kunum prei erpin Gos ek nipin, wu amb ngopun mołmun.” ⁵Pe wumb pei ek ei piimin ni, ka piinjing. Pe wumb nik tonu kindangin Siipen ni wu ei pii gii wu dinga wii, Gui Ka eim kin piki to mułum. Pe Pilip to tonu kindnjing. Prokoras ni Nikanor, ni Taimon, ni Parmenas, ni Nikolas. Nikolas eim tiłap eipi Andiyok konu wu, ba ok Jura wumb tiłap ełe tuk orum. ⁶Pe wu ombu Jiisas nge ek se andiłmin wumb kumb ełe engnjing. Pe Jiisas nge ek se andiłmin wu prei erik angił tonu kindik enjing.

⁷Pe Jiisas ek ei pang wumb pei piinjing. Pe wumb pei Jiisas nge wumb Jerusalem konu mulnjung. Jiisas kin kułmał kałiłmin wumb ei pei pii gii ninjing ku.

⁸Siipen eim Gos nge noman ka nipi eim wu dinga mułum. Pe eim jep oł pe wumb kin mołmun konu tuk elim. ⁹Pe wumb ok Siipen kin ek opu er nik. Wumb men ngii endi engim. Wumb ombu ngii takik ei Jura konu tuk ełe tekik. Ek ei men ngii ełe nge “Priiman,” pa niłmin. Pe Jura wumb kombur konu Sariiniya ni Aleksandriya ni Silisiya, Eisiya konu wumb onjung kin Siipen ek opu er ninjing. ¹⁰Gos Gui Ka Siipen mułum konu noman ka ngum. Yi erang kin, wumb wii eim ek to mani kindngii ba pinerim. ¹¹Pe wumb ek kend tok erangin, wumb eipi kombur ek ni piik punjung. Pe wumb ombu yi ninjing, “Sin piinjpin. Eim Moses kin Gos teł ek ei nipi kis erim.” ¹²Wumb ei ok, wu amb mulnjung konu kend tok nik, wu lo ek pułmun wumb ni men ngii kongun wumb ei kanik nik, pei mulnjung konu kanik ek kend tok ninjing. Nik puk, Siipen ambił gii nik sipik, kos ngii konu sipnjing. ¹³Enim wu kombur kindangin kin andik angk eim kin ek kend tok ninjing wumb ombu yi nik. “Kunum kunum wu ei eim ek kis nipi ya Gos ngii konu ełe nipi lo ek nipi elim ku. ¹⁴Sin piinjpin eim yi nim, ‘Jiisas Naseres eim konu ełe kis mondpu, Moses oł ok nirim ek ei topu eipi kindpi ermba,’ ” pa nim. ¹⁵Wumb pei kaunsil ngii mulnjung wumb ei, pei wu ei minj kenjing. Pe wumb kanik mulnjung ni Siipen kumb ningił ei Gos wu sinim tep elim wu kumb ningił yi mił nge sim.

Siipen Eim Ek Nipi Ek Pii Kun Ełmin Wumb Ngum

7 ¹Pe kułmał kałiłim wu owundu ei yi nim, “Ek ei keimi min?” ²Siipen yi nim, “Erinjpin noł ni engnan noł, enim piyei! Ok sinim kupenjpin Eiparam eim Mesoposemiya konu owundu multum. Eran konu puneririm kunum ełe Gos eim nge tiłang ka wii ełe Eiparam kin tor om. ³Pe yi nim, ‘Nim mei konu ni angnim noł si kindnjii. Pe nim pan, na mei endi nim andan to ngumbii,’ nirim. ⁴Pe Eiparam eim Kaltiya konu si kindpi, Eran konu pupu mułum. Pe ekii se eim arim kułum. Kułang, Gos eim kindang opu, ya mei ełe mułum; konu pe sinim mołmun konu ei. ⁵Gos Eiparam mułmba mei konu endi ngang, kongun er mułmba mei konu endi ngunerim mon! Pe mei aninga endi ngumba ei ngunerim mon. Ba Gos ek yi nim, ‘Ekii se mei ei ngamb, nim embilnjii, ei nim tiłap ni nim kinganim noł ełe mułngii.’ Eiparam kangił mulenjing kunum ei Gos ek yi nim. ⁶Gos ei yi mił nim, ‘Ekii se nga kinganim noł wumb mei eipi nge ełe mułngii. Nim nge kinganim noł wumb mei eipi nge ełe molk wumb mei wumb ei kongun wii er mułngii. Mułangin, wumb eipi enim oł embin tui er kis mundngii, ei kung ngii 400,’ pa nim. ⁷‘Nim nge kinganim noł wumb ei kin kongun wii er mułngii, ba ekii se, na wumb tiłap eipi ei kin kos er ngumbii. Nimbił erang nim nge tiłap mei ei si kindik pungii.’ ⁸Ba ok kunum ełe Gos eim Eiparam kin, ek dinga mon endi ni pendrim. Gos eim Eiparam kin ek dinga nip ekii se ermba ei nirim.

9“Ok sinim kupenjpin noł wu engki nga tał, Josep kin noman kis piik, Josep wumb eipi ngok ku sik. Pe wumb ei Josep sik Eisip konu sipik. Ba Gos Josep paki topu multum. 10Epi endi eim kin omba erim ei Gos eim paki tum. Pe Gos Josep kin noman ka ngopu erang, Josep kongun ka erim. King Pero yi nim, ‘Nim Eisip konu tep wu owundu molkun, na ngii konu epi pei tep mulnjii,’ nirim. 11Ekii se Eisip konu kumb kuni owundu sim. Pe Keinan konu orung orung, kuni owundu sim ku. Oł embin tui ei pim. Pe sinim kupenjpin noł ombu kuni ka si nungii mił pinerim. 12Ba Jeikop mołpu piim ni, kuni wuł Eisip konu pei mołum ninjing. Pe eim kingam noł, sin kupenjpin noł ei kumna Eisip konu kindang punjung. 13Ekii se nga kindang punjung. Pe Josep eim angim noł ek dinga nim, ‘Na Josep moł.’ Yi neng kin, Pero piim Josep nge wumb tiłap ende onjung ni piim. 14Pe Josep ek nipi kindpi, ‘Arim Jeikop wangli,’ nim. Eim kin eim nge wumb tiłap ei 75 mendpił ouni onjung. 15Pe Jeikop wuł mani Eisip konu pum. Pu mołpu kułum. Eim kingam noł ei sinim kupenjpin noł kulnjung ku. 16Pe Jeikop eim kingam noł eim sipik Sekim konu kui tunjung. Ok Eiparam eim Emor wumb kin mei Sekim top er sirim.

17“Gos kunum ei epi ei ermbii ni piirim. ‘Ok Eiparam kanpi ermba,’ pa nirim. Kunum ei epi pei tonu omba enim. Esrel wumb tiłap ei Eisip konu owundu tonu onmun ei ok Eisip konu piki tonum. 18Ekii se Eisip king endi tonu orum. Ei Josep pii poł tuneririm. 19Wu King ei sinim nge wumb tiłap ełe ambil gii dinga nirim. Sinim nge kupenjpin noł oł kis erpi ngum. King ei ek dinga nipi Esrel wumb, wu kangił mengingii ei anda kind pindangin kolk poru ningii nirim. 20Kunum ełe Moses tonu om. Kangi ei Gos kan ka kenim ni Gos kangi ei kin noman ngum. Arim mam teł ngii konu tep er mułangił oi tekliki o pum. 21Ekii se kangi Moses eim andaring pendnjing. Pe king Pero ambilam eim kan sim. Sipipi eim kingam mił se mułum. 22Moses eim Eisip oł ełmin mił ei andan tangin er mołum. Eim wu dinga mołpu, kongun erpi, ek dinga nipi ełim.

23“Moses eim mołpu pang kin, kung ngii 40 pei o pang, mołpu piim. Esrel engnan noł mołmun konu pup kenmbii ni piim. 24Pupu kenim ni, Eisip wu endi pupu Esrel wu mułum konu kepil tum. Pe pupu Esrel wu ni paki tum. Moses eim wu ei to orung kindim. Kindpi, Eisip wu ei to kundum. 25Eim yi piim, nam tiłap Esrel wumb ende ni piim. Gos sinim Moses angil ełe paki tonum ni piingii ni piim. Ba wumb yi ni piinenjing. 26Kupiiring nga wu tał opu enjngil, Moses konu ełe tor om. Opu, wu tał opu enjngil ei, embii ermbii ni erim. Yi nim, ‘Ełip angim angim, nimbil erang opu erngil enmbil?’ 27Pe wu endi angim kin opu erim wu, ei Moses ambil peri ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim wu wumb nii nim wu owundu mundang molkun sin tep erii?’ nim. 28‘Oltin Eisip wu endi to kundun mił, akip na to kundnjii en min?’ 29Wu ei yi neng kin, Moses sikir tonu pupu Miriyan konu eipi nge ełe mułum. Ekii se eim kingam tał mulnjunguł.

³⁰“Mułangil, eim kung ngii 40 pei opu pum. Gos kindang sinim tep enim, enjel ei nge opu ond kembis endi pim konu ełe dup erang num. Konu ełe mandi pupu dup kenmbii ni piim. Dup komung Sainai mani num. Dup tukrung ełe mołpu ek endi yi nim. ³¹Moses oł ei kanpi piim; eim kum sep piipi mandi pup kenmbii ni pum. Pe Gos Owundu ek yi nim, ³²‘Na Gos nim nge kupanim noł Gos moł. kupenjing Eiparam, Aisik, Jeikop, wu kei na Gos moł.’ Pe Moses puku sim. Sipi, eim Gos kenmba gał erim. ³³Pe Owundu ek yi nim, ‘Nim simb kum pałim ei sikind! Na Gos moł, ya konu ełe nim angilın konu ei konu ka wii mendpił sałim. ³⁴Na nge wumb, Eisip konu kis er mołmun ei, na kanip moł. Na enim kei ninjing ei piinj. Pe na mani op paki tumbii nge ombii. Kongun embın tui ei si kindmbii. Pe nim na kindamb Eisip konu punjii,’ ” pa yi nim.

³⁵Siipen ek yi nim, “Moses ei ok enim ni wu owundu mołpu sin tep mułii nim?” Yi ninjing, “Gos eim dinga ełe enjel ei kindang ond kembis Moses mandi ełe pum. Wu ei nga Gos kindang pupu tep wu mołpu Esrel wumb sipi orung simba nge pum. ³⁶Moses eim wumb sipim. Pe eim Gos nge jep oł kanim kanim erim. Erpi pupu, ep noł kundii mułum konu jep oł erim. Pe konu wumb mulenjing konu, kung ngii 40 pei opu pum. ³⁷Esrel wumb pei mulnjung. Pe Moses eim Esrel wumb kanpi nim. Enim nge engnjing endi Gos sipi, to tonu kindmba wu ei, nga Gos kongun endi, oł ekii se ermba ei piipi nipi ermba. ³⁸Ekii se wumb mulenjing konu ełe kułou tunjung. Pe Moses Esrel wumb kin mulnjung. Enjel eim ek nikił tonu kumung Sainai komung mulnjunguł. Molkuł kin, Gos nge ek sim. Ek ei ek konj ka seng kin sinim kupenjpın noł, Moses nipi ngurum. Ek ei konj seng kin, pe nga ek ei sinim sałim ku.

³⁹“Ba sinim kupenjpın noł ei Moses ek piınnermin ninjing. Nik, ‘Mon,’ pa nik. ‘Sinim Eisip konu orung nga pamin,’ pa nik, yi piinjing. ⁴⁰Pe Esrel wumb Eron kanik ninjing, ‘Nim sin nge gos eran kin kumb se pang kanpın ekii se bin,’ ninjing. ‘Pe Moses eim sin Eisip konu tor tu wumba; ba eim jiki orung punum, sin piınanmin.’ ⁴¹Kunum ełe kung kou wał endi enjing. Pe kułmał kalk gos kend ei ngunjung. Pe epi ei en enim angil ełe enjing epi ei kin ka piik embe ambił tonu kindik er mulnjung. ⁴²Yi erangin kin, Gos en enim kin buł ngum. Ngang kin, en enim oi, kanjip, eni ei embe ambił tonu kindik, epi ombu sin gos erngii nik, Gos erngii mer mon ełe Gos ek ei ekii se ermba piıłmin. Wumb ei ek pulk ek ei yi nim.

‘Enim Esrel wumb enim ok ya konu wumb mulerik kunum ei enim kung ngii 40 pei mulk, enim kung kou ni kung siipsiip ni ombu kułmał kalk na ngonarik ełmin. Ba enim ek kend gos kułmał kalk ngok enmin. ⁴³Enim kend Moluk gos ngii ełe sipnjing. Pe kanjip kin gos kend Rapan ełmin. Enim epi ombu erik embe ambił tonu kindik enmin. Pe na enim kindamb Bepilon konu orung orung pungii.’ Gos Owundu ek yi nim.”

⁴⁴Siipen ek yi nim, “Sinim kupenjpin noŀ, ok wumb mulnjung mei eŀe mulnjung. Kunum eŀe Gos ek piimin nik, alap ngii endi Gos nge alap ngii tekik, nimbil erang Gos nge eim embe ambilk tonu kindngii. Erik, alap ngii ei Moses kanpi yi miŀ tekei, nirim. ⁴⁵Kunum ekii se sinim kupenjpin noŀ Josua kin ok en enim wumb mei singii onjung. Wumb konu tiŀap eipi nge mei sinim kupenjpin noŀ pangin kin, Gos wumb tiŀap eipi ei to kindrim. Kunum ei, Gos nge ngii alap ei sipnjing. Sipik, alap ngii takik Gos eim embe ambilk tonu kindnjing kunum eŀe Deipis tonu orum. ⁴⁶Gos eim Deipis kin noman ngang, Deipis prei erpi Gos Jeikop kin ngii endi tekmbii nim. ⁴⁷Ba Solomon Gos ngii endi tekim.

⁴⁸“Ba Gos Owundu mendpiŀ wumb takilmin ngii ei molaŀim. Gos nga ekii se ermba oŀ ei piipi niŀim wu yi nirim miŀ. ⁴⁹Owundu ek yi nim, ‘Epin konu ei na peŀ miŀ tep erip moŀ, mei konu ei na simb eŀe tonu kind send konu tep erip ku moŀ. Ngii nipe ngii na ngii nik takinmin? Pe na kor moŀup ermbii ei konu jiŀi? ⁵⁰Pe nga na angil eŀe epi ombu pei enenj min? Gos yi nim. Gos nge ek ni tor kindiŀim wu endi yi miŀ nirim. Gos Owundu mendpiŀ eim wumb takilmin ngii ei molaŀim.’

⁵¹Enim wumb Gos ek piinaŀmin, enim wii moŀmun wumb noman kom, ni epi pinaŀim. Kunum kunum enim Gos Gui Ka to kindik kindik enmin. Enim ok kupenjping noŀ mulk oŀ ei nge enim yi moŀmun. ⁵²Ok Gos ermba oŀ piipi niŀim wu ei wu nii muŀum? Pe enim kupenjping noŀ wu ei kin oŀ kis endi enjing min mon? Mon! Wumb ok tonu ok Gos ek kun paŀim miŀ nik wu endi ekii se omba wu ei oŀ kis endi enaŀim mon. Yi nik erik wu ombu to kunduk. Wu ei wu ka; ba pe akip enim wu ei enim puk wumb opu orung mulnjung konu nengin eim to kundnjung. ⁵³Enim Gos nge lo ek ei sik ei, enjel gupu eŀe sinim kupenjpin noŀ sik. Pe nga ek ei sinim piinmin ku, ba ekii sinanmin.”

Siipen Ku Tangin, Kuŀum

⁵⁴Ek ei piinjing miŀ nenj noman eŀe keimi tang kin, piinjing. En enim gupu mong kongk, Siipen kin popuŀ kis sinjing. ⁵⁵Ba Siipen, Gos nge Gui Ka kin piki to muŀum. Muŀang kin, eim ei epin konu dinga kenim ni, Gos konu ka wii tiŀang ka wii er sim konu Jiisas Gos angil tunding orung engim. ⁵⁶Pe Siipen ek nim, “Kinei! Na epin konu ka wii seng kand; wu kingam Jiisas Gos angil tunding orung angŀim.” ⁵⁷Yi neng kin, wumb wii dinga wii tunjung. En enim kom ambilk pandi tunjung. Sikir puk, Siipen ambil gii ninjing. ⁵⁸Pe eim konu owundu eŀe to tor kindnjing. Kindangin pang, ku sik pum konu ku tunjung. Wumb ok kin ek kis nik enjing, wumb en enim konduk gulk, wu kongun wu endi muŀum konu mandi kindnjing. Kangi wu ei embe Sol. ⁵⁹Pe wumb Siipen ku to kundmun ni enjing. Pe Siipen prei yi erim, “Owundu Jiisas, na nge noman tuk ei nim se!” ⁶⁰Pe

Siipen eim gopsing pii poł mołpu wii dinga tum, “Gos Owundu, nim oł kis ei er orung kindnenjii.” Siipen ek yi nipi, eim kułum.

Siipen To Kundnjung Ei Sol Eim Noman Ka Piim

8 ¹⁻²Siipen to kundnjung. Wumb kombur Gos nge ek ei pii gii ninjing wumb ombu Siipen kui to pendik, ke owundu ninjing. Sol noman ka piim kunum ełe Gos nge wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei oł embin tui enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek piik mulnjung wumb ei tungu punjung. Puk, Jura konu ni Sameriya konu eipi eipi punjung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu er mulnjung.

³Pe Sol eim Gos nge wumb er kis er endim. Wumb ngii konu pei nirik pupu wu amb ni sim. Sipi, kan ngii ełe kindpi ełim.

⁴Pe Gos ek piinjing wumb tungu puk eipi eipi puk, Gos ek ka ei nik wumb ngunjung. ⁵Pilip Sameriya konu owundu ełe mani pum. Pupu, Jiisas nge embe Kraiss ekii se omba ek puł ełe nipi wumb ngum. ⁶Wumb pei Pilip Gos ek nim ei piik. Pe Pilip ek nim ei wumb kom se piinjing. Piik, Gos jep oł erim ei kanik enjing. ⁷Wumb pei gui kis tuk mułum; wu onjung wii dinga tok wumb nga ka mulnjung. ⁸Yi erang kin wumb konu owundu ełe mulnjung wumb pei ka piinjing.

⁹Wu endi konu owundu ełe mułum, wu ei embe Saimon. Ok eim kum kondpu oł kanim kanim ełim wu. Yi erang kin, Sameriya wumb noman pei piinjing. Eim yi niłim, “Na wu owundu.” ¹⁰Pe wumb embe pim wumb pinerim, wumb pei Saimon ei piinjing. Wumb molk yi ninjing, “Wu ei Gos nge dinga piinim,” ninjing. Wumb eim kanik wu owundu dinga wii niłmin. ¹¹Wumb Saimon ek ei dinga piinjing. Nimbil erang ei kunum kunum oł ombu erang kanik, jep oł ei keimi ni piłmin.” ¹²Ba ekii se Pilip eim Gos enim ek ka ei nipi, Gos nge epi kanim kanim ei andan tang kanik, Gos embe ełe nipi sinim tep er mołum ni, Jiisas embe ełe neng, pii gii nik, wu amb ni ok noł pinjing. ¹³Pe Saimon pii gii nim ku. Pe noł pepi Pilip kin ouni mułum. Saimon mołpu kenim ni Gos nge jep oł kanim kanim Pilip erim. Erim ei, kanpi tungu erim.

¹⁴Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu molk piinjing ni Sameriya wumb Gos ek piinmin, ninjing. Yi nengin kin, Piisa Jon teł konu ełe kindangin punjnguł. ¹⁵Wu tał ał mani pukuł Gos kin prei erangił, Gos wumb ombu paki topu Gos nge Gui Ka ngumba ni punjnguł. ¹⁶Nimbil erang Gos nge Gui Ka ei mani wang kin, ei sinenjing. Jiisas kin pii gii nik, eim embe ełe mendpił noł pinjing. ¹⁷Pe wu tał wumb angil tonu kindangił wumb ei Gos nge Gui Ka sinjing.

¹⁸Saimon kenim ni Jiisas nge ek se andiłim wu tał wumb angil tonu kindangił wumb Gos Gui Ka sinjing. Yi erangił kin, Saimon kom ku si ngopu wu tał kin tu wum. ¹⁹Eim ek yi nim, “Ełip noman dinga ei nge na nge! Na wu endi angil tonu kindamb Gos nge Gui Ka simba,” nim. ²⁰Ba

Piisa ek nipi ngum, “Gos eim epi ei wii ngołum ei, nim ku ngop simbii ni piikin nin min? Pe Gos nim kin ku kin, ouni poru nimba. ²¹Ei nim epi mon, nim noman tuk Gos kaninim, ba ei kaplı enanim mon. ²²Nim noman to ak tokun, keimi oł kis en ei si kindkin, ninim Gos Owundu kin prei enjii. Erang kin, nim nge noman kis piin ni oł ombu Gos kil ngopu si kindmba. ²³Na nim kand. Nim noman tuk epi kis pei noman palim. Yi ku nim keimi poru nimba mendpił.” pa nim. ²⁴Pe Saimon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ełip Gos kin prei erngił na paki tumba. Prei erangił kin, epi ełip ek ninjngił epi ei na kin tonu onenmba.”

²⁵Pe Gos nge ek se andiłmin wu tał ek nikił poru ninjngił. Owundu ek ni poru ni pendkił Jerusalem konu nga orung punjnguł. Andłam ełe pukuł Gos ek ka Sameriya konu wumb tiłap pei ni ngokuł ngokuł punjnguł.

Esiopiya Wumb Muljung Konu Pilip Ek Ka Nipi Ngum

²⁶Owundu kindang sinim tep enim enjel ei opu Pilip kin ek nim, “Nim pukun orung tor pukun Jerusalem andłam si kindkin, Geisa konu orung mani punjii.” Andłam sałim ei orung wumb mulałmin. ²⁷Pe Pilip angpi andłam ełe pupu kenim ni Esiopiya wu endi mułum. Wu ei wu owundu mołpu, Kadesi konu Kuin kin kongun er mułum. Pe Esiopiya wu eim ku ni epi pei tep er se mułum. Wu ei Jerusalem konu Gos embe ambił tonu kindim, ek piimbii ni om. ²⁸Pe eim nga ngii konu orung ba erim. Eim kung os karis ełe mołpu, Aisaiya Gos nge ek ni tor kindiłim wu ei mon poł pendim er gerpi pum. ²⁹Pe Gos nge Gui Ka Pilip kin yi nim, “Nim sikir tonu pukun kung os karis ei kin tep to punjii!” ³⁰Pe Pilip sikir pupu tonu pum. Pupu, piim ni wu ei Gos Aisaiya nge ek ger pum. Pilip ek nim, “Pe nim gerin ek pułe, nim piin min mon?” ³¹Wu ei ek yi ni orung kindim, “Pe wu endi na andan tunenjing kin, na er kanip piimbii mił nenj?” Pe Pilip kanpi nim, “Nim na moł konu tonu wa!” ³²Ek ei Gos ek gerim yi mił gerim.

“Eim tu wunjung ni kung siipsiip mił to kundngii nge tu wułmun oł ei tu wunjung. Kung siipsiip wał ei enjin kopus siłmin ei ke ninalim. ³³Eim to mani kindik, kos er kun enenjing mon. Wumb endi opu eim tiłap wumb yi muljung. Mołmun nimba wu ei kaplı enanim. Eim epin konu pum.”

³⁴Pe Esiopiya wu ei Pilip kii sim, “Gos nge ek ni tor kindiłim wu piipi yi nim ek ei nii pułum? Eim kin ninim min, wumb eipi kin ninim?” ³⁵Pe Pilip ek nipi wu ei ngum. Eim Gos ek nipi Jiisas ek ka ei nipi ngum. ³⁶Andłam ełe pukuł, noł endi pim konu punjnguł. Wu num ni yi nim, “Noł endi pałim. Epi nipe endi erang na noł pinenmbii?” ³⁷Pe Pilip ek nipi ngum, “Nim noman ełe pii gii keimi nin kin kaplı. Wu ei ek dinga nim, ‘Na Jiisas Kraiss Gos kingam ei na pii gii ni moł,’ wu ni yi nim.

³⁸Pe ek neng, kung os engim. Pe Pilip kin wu num ei kin noł ełe mani punjnguł. Pe Pilip wu ei noł pendpi ngum. ³⁹Wu tał noł si kindił tonu onjnguł. Pe kunum ełe mendpił Gos Owundu nge Gui Ka opu, Pilip sipim. Wu num ni Pilip eim kinenim. Pe wu num ni eim ka piipi, eim ngii konu andłam ełe orung pum. ⁴⁰Pe Pilip pupu konu Asros ni konu endi tor om. Eim pupu konu owundu sim konu orung Jiisas ek ka ei nipi wumb ngum. Ekii se pupu konu Sameriya ni konu ełe tor om.

Sol Eim Noman To Ak Top Gos Ek Pii Gii Nipi Noł Pim
(*Aposel 22:6-16; 26:12-18*)

9 ¹⁻²Sol nge ek dinga nipi, owundu nge wumb ei to kundmun ni ek nipi kułmał kałiłim wumb Gos ek piik mulnjung konu kindim. Pe men ngii Jura wumb mulnjung konu ei embe Damaskas. Pe pipe sipi Sol ngum, pipe ek yi nim, “Pe Sol wumb kombur kindang Owundu nge wumb andłam ełe puk ninjing kin, kan ngopu Jerusalem tu wangli!” nim.

³Pe Sol andłam andpi pupu Damaskas konu ełe tor pum ni, ei epin tiłang ełe tor opu Sol om konu orung orung tiłang erpi eni mił dinga tum. ⁴Pe tiłang ei Sol tang mani mei pepi piim ni ei epin ek endi tor om, “Sol! Sol! Nim nimbił erang na wumb tiłap ei er kis mondun?” ⁵Sol ek yi nim, “Owundu nim nii?” Pe eim yi nim, “Na Jiisas. Nim na tiłap wumb ei nimbił erang tokun en? Ei nim na tokun en ku. ⁶Nim angkin konu owundu ełe tuk punjii. Pan, wu endi mołum wu ei, nim oł endi enjii mił yi nipi ngumba,” pa nim. ⁷Wumb Sol kin tep to onjung wumb ei mulnjung wumb ei ek ningii; ba ningii pinerim. Ek ei epin tor om ek ei piinjing, ba wumb endi kinenjing. ⁸Pe Sol angpi kenmbii ni erim, ba ningił tumbun mułum. Mułang, wumb eim angił ambilk Damaskas tonu tuk sipnjing. ⁹Kunum tekliki ningił ka enerim, kuni ni noł ni ombu nunerim mon.

¹⁰Pe Jiisas nge wu endi Damaskas konu mułum wu ei embe Ananaiyas or kumb kenim ni Gos ek nim, “Ananaiyas!” Nga eim yi nim, “Owundu na moł.” ¹¹Owundu ek yi nim, “Nim pukun konu embe ek yi nim, ‘Kun sałim’ konu ełe punjii. Juras ngii konu ełe kii sinjii. Wu endi mułmba wu ei Tasas konu wu ei, eim embe Sol eim prei er mołum. ¹²Prei er mułpu kunum ełe eim noman kindpi piim ni wu endeim angpi mułum. Wu ei embe Ananaiyas. Wu ei opu eim angił tonu Sol peng ełe embiłim. Yi erang kin, eim ningił er kun ermba,” Owundu yi nim. ¹³Ananaiyas ek nipi orung kindim, “Owundu, na piinj wumb pei wu ei kin ek yi ninjing, ‘Wu ei oł embin tui elim, Jerusalem nim wumb mulnjung konu elim,’ wumb yi ninjing. ¹⁴Sol, kułmał kałiłim wu owundu kin wumb pipe sipi poru nim. Wumb konu ełe wumb Gos ek piik er mulnjung wumb ei, Jiisas embe ambił tonu kindik enmin.” ¹⁵Ba Owundu ek nipi ngopu yi nim, “Nim po! Wu ei akip na nge kongun wu. Na eim kongun eipi endi

kindamb pupu wumb tiŕap eipi nge ni, King ni muŕngii konu eŕe na embe nge eŕe nipi sipipi, Esrel wumb kin muŕmba ku. ¹⁶Pe na eim epi embin tui kanim kanim andan tamb kanpi, na nge embe eŕe ek nimba.”

¹⁷Pe Ananaiyas eim pum. Pupu, ngii eŕe nirik pupu angii Sol nge peng, tonu kindpi ek nim, “Engnan Sol, Jiisas Owundu nim andŕam eŕe kenim ei na kindang ond. Nimbiŕ erang nim ningii ka erang kenjii. Gos nge Gui Ka nim kin piki to muŕmba.” ¹⁸Pe sikir Sol ningii eŕe pim epi omu kindin miŕ ei sikir tor pang, eim ningii nga ka seng kenim. Eim angpi pupu noŕ pim. ¹⁹Ekii se Sol eim kuni nopus erpi dinga peng muŕum. Damaskas konu Sol eim Jiisas nge wumb kin tep to muŕum. ²⁰Moŕpu, sikir Gos nge ngii Jura konu orung orung sim. Konu pum, eim Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Jiisas ei Gos kingam mendpiŕ.” ²¹Wumb pei ek ei piik, puku sinjing. Sik, ek yi ninjing, “Wu ei Jiisas embe eŕe nge prei erik enjing ei eim mon nipi, Jerusalem wumb topu elim wu mendpiŕ.”

²²Ba Sol eim noman tuk dinga nga pang, Damaskas mulnjung wumb eim ek ei piik ek ei kapŕi enerang orung kindngii. Eim wumb andan ka topu yi nim, Jiisas ei Kraiŕ wu ekii se omba, niŕmin ei nipi ngum.

Jura Wumb Sol Kin Opu Orung Erangin Kin Sol Tunggu Pum

²³Kunum pei o pang, Jura wumb kuŕou tok ek ni piik, Sol to kundmun, ninjing. ²⁴Ba Sol wumb ninjing ek ei piim. Jura wumb konu owundu eŕe andŕam eŕe epin, tinga, kui er molk, Sol to kundngii nge mulnjung. ²⁵Ba Sol eim ek ekii sinjing wumb, eim ku ngii eŕe tuk tonu sipnjing. Pe Sol gerenj kon owundu endi sim konu muŕum. Moŕang, eim nge ekii sinjing wumb kan pilngan tangin, mani mei ba ni enjing.

²⁶Ekii se Sol Jerusalem konu pum. Eim Jiisas ekii sinjing wumb kin kuŕou topu nipi sipipi, wumb eim kin mund mong kulk, eim Jiisas nge wu endi min nik pii gii ninenjing. ²⁷Ba Banapas Sol nipi sipipi, Gos ek se andŕmin wumb mulnjung konu sipim. Pe eim ek poŕ topu Sol, Owundu Jiisas kenim miŕ yi poŕ top ngum. Pe Jiisas nge embe Sol dinga nipi Damaskas konu wumb nipi ngopu erim miŕ ei poŕ tum. ²⁸Yi erang, Sol en enim kin tep to moŕpu Jerusalem konu and mulnjung. Gos Owundu ek ei dinga nipi wumb ngopu eim mund mong kulerim. ²⁹Sol Jura wumb Griik niŕmin wumb ei kin ek tangpi erim. Wumb ei kin ek miŕ erim. Ba wumb en enim andŕam endi kan sipin, eim to kundmun ninjing. ³⁰Ekii se Sol angim noŕ ek ei piik, Sol si mengk Sisariya konu mani sipnjing. Sipik, eim Tasas konu kindnjing.

³¹Pe Jura konu ni Galilii konu ni Sameriya konu ei pei orung Gos nge kuŕou tunjung wumb ei kunum eŕe ka mulnjung. Opu ni epi pinerang kin, Gos nge wumb dinga mulnjung. Wumb en enim Gos Owundu ek nim miŕ ekii sengin, Gos nge Gui Ka en enim noman tuk to dinga erim. Wumb pei Gos ngii eŕe ok Gos ek piinjing.

³²Pe Piisa konu pei andpi pum. Pupu, Lira ngii konu ele pum. Pupu, Gos nge wumb pii gii ninjing wumb mulnjung konu ele pu mułum.
³³Konu ele wu endi mułum. Wu ei embe Einiyas. Wu ei ngenj dinga punerim, wii sirim. Wu ei eim or minj pepi mułang, kung ngii angil orung nga tekliki o purum. ³⁴Pe Piisa ek nipi wu ei ngum, “Einiyas! Pe Jiisas Kraiss nim er ka ermba enim. Nim angkin, or pin peł er kun enjii!” Pe wu ni sikir engim. ³⁵Pe Lira wumb ni Seron wumb pei noman ak tok Owundu kin pii gii ninjing.

Piisa Tapisa Nga Er Konj Sim

³⁶Jopa ni konu ele Gos nge amb endi mułum, amb ei embe Tapisa. Griik wumb ek eipi Dorkas niłmin Amb ei kunum kunum oł ka erpi, wumb epi sinałim ei eim wumb paki topu ełim. ³⁷Kunum ei eim ening endi kan sipi kułum. Pe eim nge was er ka erik tukrung palting ele tonu kind pendnjing pim. ³⁸Lira ni konu ei Jopa konu ele mandi sim. Pe Gos nge wumb molk piinjing ni, Piisa eim Lira konu ele mułum ni piinjing. Pe wu tał kindangin pukuł ni, Piisas ek ningil, “Nim sin kin wa; mulerii!” ³⁹Pe Piisa eim tał kin sikir punjung. Piisa pupu tor pang, eim sik tuk palting ele tonu sipnjing. Amb pei wenjing noł kulnjung ombu ok Piisa mułum konu mandi ok ke nik mulnjung. Dorkas konduk ni kon enim konduk ei en enim mułum epi ombu tu wuk andan tok enjing. ⁴⁰Piisa amb pei anda kindim. Eim gopsing pii poł mołpu prei erim. Er pendpi, kan ak top amb ngenj ele nim, “Tapisa, nim ang!” Pe amb ni ningil kanpi Piisa kenim ni kanpi angpi mułum. ⁴¹Piisa amb ni angil ambilpi angndang engim. Pe amb Tapisa konj mułum. Pe Piisa wumb Gos kun er molk enjing wumb wii topu, amb wenjing noł kulnjung amb poru wii tum. Wangin kin, Dorkas en enim ngum. ⁴²Ek ei Jopa konu orung orung pang piinjing. Piik, wumb pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. ⁴³Jopa konu Piisa kunum kinan mułum. Piisa wu endi kin mułum wu ei kung kou ngenj kongun ełim wu kin mułum. Wu ei embe Saimon.

Enjel Opu Koniiliyas Mołum Konu Ek Nipi Ngum

10 ¹Pe wu endi Sisariya konu mułum wu ei embe Koniiliyas. Wu ei opu wumb, pei 100 tep ełim. Wu opu ełmin wumb ei, Rom opu wumb embe Esalii konu niłmin. ²Wu ei eim Gos ek piłim. Eim ni ngii ende pałmin wumb ombu Gos embe ambilk tonu kindiłmin. Jura wumb epi endi sinarpi ełim, ei eim ku pei sipi ngołum. Kunum kunum eim Gos kin prei er ngołum. ³Kunum ele eni pou neng eni tekliki erang kin, epi endi kenim ni or kumb mił yi erim. Gos nge enjel endi kindang, eim kin opu, ek yi nim, “Koniiliyas!” ⁴Koniiliyas enjel kanpi mund mong erim. Erpi kin, ek yi nim, “Owundu, ei epi nipe?” Pe enjel ek nipi Koniiliyas ngum, “Nim prei erkin wumb epi sinerim ei nim paki tokun en ei Gos

piipi mołum. ⁵Pe nim wumb kombur kindan, Jopa konu puk wu endi kurngii, wu ei embe Saimon, wu endi embe Piisa wu ei wii tangin ya omba. ⁶Wu ei Saimon endi ełe, ngii konu mołum. Wu kung kou ngenj kongun ełim wu. Eim ngii ep noł wer ełe angiiim.” ⁷Gos enjel Koniiliyas kin ek ni pendpi pum. Pe Koniiliyas eim kongun wu tał wii topu, opu wu endi wii tum ku. Opu, wu ei eim Koniiliyas kin paki topu mołpu, Gos embe ambii tonu kindim wu. ⁸Koniiliyas enjel nim ek ei kun nipi wu tekliki ngum. Ek nipi ngopu, pe Jopa konu pei ni kindang punjung.

⁹Andlam ełe andik puk, emii peng or pinjing; tingang puk, Jopa konu owundu ełe mandi punjung. Kunum ełe Piisa ngii ełe tonu pupu prei erim kunum ełe konu eni tinga mił sim. ¹⁰Piisa eim kuni tang kin, kuni numba erim, kuni er ka enjing epi endi Piisa or kumb mił er kenim. ¹¹Eim kenim ni ei muł ełe epi endi wuł ał pang kin, epi endi mani om. Ei alap owundu mendpił epi ei orung orung ambii epi tuk si ya mei ełe mani om. ¹²Tukrung ełe kung ni kei ni, epi nui nunerii, ka wembii, ni epi pei mułum. ¹³Pe ek endi Piisa kanpi nim, “Piisa, nim angkin kung ni epi to kał nui!” nim. ¹⁴Ba Piisa ek nim, “Owundu, na mon! Na epi nonał. Epi ei nge na nonał.” ¹⁵Ek ei nga tor opu yi nipi, Gos ngołum. “Epi ei Gos konj erim ni nonałmin nin min?” ¹⁶Epi ei kunum tekliki mani opu nga ei muł tonu pum.

¹⁷Piisa noman embin to piipi, or kumb ei pułe er pałim mił nenj ni piim. Eim yi piipi mułang kin, Koniiliyas wumb ei ngii ondu andaring ełe engnjing. ¹⁸Ok, wii dinga tok yi ninjing, “Saimon, eim embe endi Piisa konu jii mołum; ya ełe mołum min mon?” ¹⁹Piisa eim or kumb kenim ei noman embin to piim. Pe Gos nge Gui Ka ek nim, “Piisa, wu tekliki, nim kuruk onmun. ²⁰Pe nim pukun, wu ombu kin pungii. Nim noman embin to piinenjii. Na wu ombu na kindamb, onmun.” ²¹Wu ombu mulnjung konu Piisa pupu yi nim, “Enim wu endi kur endnjing wu ei na. Enim er onmun mił nenj?” ²²Wu ombu ek yi ninjing, “Opu ełmin wumb 100 pei tep erim wu Koniiliyas sin ‘Pei’ ni kindang onmun. Eim wu ka mołpu Gos nge embe ambii tonu kindpi mołum. Jura wumb pei molk wu ei ka niłmin. Pe enjel ek nipi ngum wu ei ngii konu wang kin, nim ek kombur nen piimba,” ninim. ²³Pe Piisa ek nipi wu ombu, “Nirik wei!” pa nim. Eim wu ombu kin pim. Pek kin, kupiiring Piisa wu ombu kin punjung. Jopa konu wumb pii gii nik mulnjung wumb ei, eim Piisa kin ouni punjung.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Pum

²⁴Puk, andlam ełe andik punjung. Kunum ełe endeim or pinjing. Pek, puk Sisariya konu tor bin ni punjung. Pe Koniiliyas eim wumb ongii ni kui er mułum. Eim nge wumb tiłap ei wii topu eim nge wumb puł ei wii to tuk sipi er mułum. ²⁵Piisa ngii ełe ni ei bii ni pum. Koniiliyas anda

o pupu, Piisa kumb eŋe om. Opu, Piisa simb eŋe mong gopsing pii poŋpu pepi ka piim. ²⁶Ba Piisa eim angil ambiŋ tonu sim. Eim ek yi nim, “Na nim miŋ wu ende, eipi mon, na wu ku.” ²⁷Piisa wu ei kin ek nipi nirik punjunguŋ. Pukuŋ, kenjngiŋ, nirik wumb pei kuŋou to muljung. ²⁸Piisa ek dinga nipi yi nim, “En enim piinmin! Jura wumb endi kin wumb tiŋap eipi kin ende endnerngii niŋmin. Pe nga wumb tiŋap ei ngii wu endi ba konu punerngii niŋmin ku. Ba Gos na kin oŋ yi erim. Na wumb endi kis moŋum nip wu endi ka moŋum nip yi ninenmbii mon. ²⁹Ei piip kin, na ek ei ni tor kindind. Na enim ek nik kindnjing ei piip kin na ya ond. Pe na enim ek ei to kindnenj. Ei nimbil erang, enim na wii tunjung ei piip ond?”

³⁰Pe Koniiliyas ek yi nim, “Epi endi na kin wang pe kunum tekliki o pang, ei yi miŋ, na nam ngii konu moŋup konu eni tekliki erang, prei er muls. Kunum eŋe, wu endi opu na kumb eŋe engim. Eim alap teŋim epi ei tiŋang enim miŋ yi erim. ³¹Pe eim ek yi nim, ‘Koniiliyas, Gos nim prei en ei piinim. Pe Gos eim piinim, nim wumb epi sinerim wumb ei paki ton ei piinim. ³²Pe nim wu ombu kindan Jopa konu puk Saimon muŋmba ei ningii. Wu ei embe endi Piisa. Wu ombu puk kin, Saimon wu endi ngii konu eŋe moŋuŋum. Wu ei kung kou ngenj kongun eŋim wu. Pe eim ep noŋ wer eŋe eim ngii angilim.’ ³³Yi neng kin, na wu ombu nim muŋun konu pei nemb punjung. Pe nim oŋ ka erkin on. Pe sin wumb pei ya Gos kumb eŋe o moŋmun. Ei ek pei Owundu nim nipi ngum, ek ei ni sin ngan piimin,” Koniiliyas ek yi miŋ nim.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Ek Ka Ni Tor Kindim

³⁴⁻³⁶Pe Piisa ek yi nim, “Keimi, pe na piind, Gos eim wumb kanpi ende kindnim. Wumb eipi eipi Gos ningil eŋe ende miŋ moŋmun. Wumb pei konu orung orung wumb ende oŋ ka erpi Gos kin mund mong kuŋmba wumb ei noman Gos ngoŋum. Enim piinmin! Gos sin Esrel wumb kin ek nipi kindiŋim. Kindang kin, eim ek ka Jiisas Kraiss wu endi Gos eim kindang om. Pe sinim pei kin Owundu moŋum. ³⁷Pe en enim piinmin! Ok Jon noŋ pingii ek ei nipi poru nirim. Ekii se ek kanim kanim ei enim piik. Kunum eŋe ek ei Galilii konu opu, Jura konu orung pei piik. ³⁸Ek ei Jiisas Naseres ek, Gos eim Gui Ka kin dinga eim ngum. Pe eim konu eipi eipi pupu wumb paki tum. Gos eim kin muŋang, Seisen wumb kin moŋpu, wumb Seisen er kis mundum wumb ei, Jiisas er ka erim. ³⁹Sin ek ni tor kindim ek, kanpin ninmin. Wumb sin konu Jura konu ni Jerusalem konu kindinmin wu ombu, konu pei wu ei ond peri eŋe to kundnjung. ⁴⁰Pe kunum tekliki pang, Gos eim nga er konj sim. Sipi peni eŋe kindim. ⁴¹Pe Jura wumb pei ningil eŋe kinenjing, mon! Gos eim erang sin Gos eim ok nirim wu ombu eim ek nipi tor kindpin ermin. Wu eim tukpu eŋe angpi nga orung wang, sin eim kin kuni ende nopun, noŋ ende nopun enjpin.

⁴²Eim sin kanpi nim, 'Enim wumb pei kanik, ek ei ni tor kindngii. Gos Owundu eim wu ei Jiisas minj mundang mołpu, wumb kułii konj pei kos ermba ni mundum.' ⁴³Krais wu endi Gos kindang omba wu, ei Gos ek ni tor kindiłmin wumb ek dinga nik wumb ngunjung. Gos wumb ei pii gii ninmin wumb ombu oł kis ei kil ngumba."

⁴⁴Piisa ek ei nipi mułang kin, Gos nge Gui Ka mani opu wumb pei ei piik mulnjung konu om. ⁴⁵Pe Jura wumb pii gii pim ninjing wumb Piisa kin onjung, wumb ei puku sinjing. Nimbił erang Gos Gui Ka erpi wumb tiłap eipi ei ngonum. ⁴⁶⁻⁴⁷Jura wumb ombu molk piinjing ni, wumb en enim ek eipi eipi nik Gos embe ambił tonu kindnjing ek ei yi nengin kin, Piisa ek nim, "Wumb nii endi noł pek enmin ei mon nimba? Wumb ei sinim Gui Ka sinjpin mił sinmin." ⁴⁸Pe ek nipi wumb ngum, "Enim Jiisas Krais embe ełe noł pingii." Pe wumb ek ninjing, "Nim sin kin kunum kopur mulnjii," ninjing.

Piisa Konu Eipi Ek Poł Sipipi Jerusalem Wumb Ngum

11 ¹Gos nge ek se andiłmin wumb kin, pii gii wumb Jura konu orung orung molk piinjing ni, wumb tiłap eipi ei Gos ek piinjing poru ninim ninjing. ²⁻³Pe Piisa Jerusalem konu tonu pum. Pang kin, ngenj kopus siłmin pii gii niłmin wumb, Piisa kin ek dinga ninjing. Nik, eim ek ngunjung. ⁴⁻⁵Ba Piisa epi tonu om mił nipi ngum. Ek yi nim, "Jopa konu owundu ełe muls. Mołup, prei erip mołup, or kumb mił endi enj. Epi ei alap owundu kupu muł si kindpi mani om. Epi ei orung orung kapłi pim ni, mani na muls konu om. ⁶Pe na mołup, epi ei mandił kenj ni mani mei ełe, epi ei ni ka wembii ni kei ni epi pei mulnjung. ⁷Na mołup piinj ni, ek endi yi nim, 'Piisa, nim epi ombu to kał, no!' nim. ⁸Ba na yi ninj, 'Owundu na mon! Na epi kis mołum epi endi nop nga ka sim nop enał, mon!' ninj. ⁹Ei epin ek ei nga tor om. 'Epi Gos enim epi ei ka sałim, ei kis ninenjiii!' ¹⁰Epi ei kunum tekliki tor om. Pe sikir epi ei pei ei muł ełe tonu pum. ¹¹Pe kunum ełe wu tekliki sin mulnjpun ngii ełe tonu onjung. Sesariya wu endi, wu kei kindang na muls konu onjung. ¹²Pe Gos nge Gui Ka ek nim, 'Nim wu kei kin ouni pungii,' nim. 'Nim noman embin kulerii!' Pe wu kei kin pii gii wumb angil orung nga endeim na kin pupun Koniiliyas ngii konu nirik punjpun. ¹³Pe wu ei eim ek nipi nim, 'Eim Gos kindang opu sinim tep enim wumb ei nge kenim mił nipi sin ngum.' Ei yi nim, 'Nim Jopa konu pukun wu Saimon mołum nen omba, wu ei embe endi Piisa. ¹⁴Eim nim ek kombur nipi ngumba. Ek ełe nim Gos nim sipi orung sipi, nim ngii endi wumb ei Gos sipi orung simba,' yi nim. ¹⁵Na ek nip mołamb kin, Gos nge Gui Ka wumb mulnjung konu om. Ei sinim kin ok orum mił yi om. ¹⁶Na owundu ni eim ek ei nga piind, 'Jon wu amb noł mendpił pendpi ngum. Ba enim Gos nge Gui Ka ełe noł pendmba.' ¹⁷Ok sinim Jiisas Krais kin pii gii nemin epi ka wii sinim

kin wii ngumba. Gos Gui Ka sin ngurum mił ei nge akip wumb ombu ngonum. Nii na kapli? Gos andłam owundu ngumbii min?” Piisa ek yi nim. ¹⁸Piisa ek nim ek ei piik, “En enim ek ei si kindik Gos embe ambil tonu kindik,” enjing. “Yi erangin, Gos wumb tiłap eipi noman to ak tum ku, wumb ei noman konj sik mułngii ku.”

Andiok Wumb Gos Ek Piik Mulnjung Wumb Tonu Ok Kongun Enjing

¹⁹Ok Siipen kolpu pang kin, ol embin tui owundu endi tonu om. Pe pii gii wu kombur tungu puk konu eipi eipi punjung. Puk, Piniisiya konu ni Saipris konu ni Andiok ni konu ełe punjung. Ek nik wumb eipi Gos ek ngunenjing; Jura wumb minj ek nik ngunjung. ²⁰Ba wu kombur tuk ełe mulk, Saipris konu ni Sairiini ni konu ombu puk, Andiok konu puk Griik wumb Jiisas ek ka ni ngunjung ku. ²¹Gos Owundu nge dinga ełe opu seng kin, wumb pei pii gii nik, Gos kin noman to ak tok Gos Owundu kin pii gii ninjing.

²²Jerusalem konu Gos nge tiłap ek ei piik wu, Banapas Andiok konu kindangin pum. ²³Eim opu kenim ni, Gos wumb ombu kaimb sipi piki to mułum. Banapas opu kanpi ka piim. Pe eim Gos ek dinga nipi wumb ngum. Wumb piik kin, Gos Owundu kin kunum kunum mandi ok mulnjung. ²⁴Banapas ei wu ka, Gos nge Gui Ka eim kin piki to mułum. Enim Gos kin pii gii dinga pim. Pe wumb pei Gos nge tiłap ełe tuk onjung.

²⁵Pe Banapas Sol kurpu, Tasas konu ełe pum. ²⁶Pupu, kur kan sipi, Andiok konu ełe orung tu wum. Kung ngii endeim Gos nge tiłap wumb Andiok konu mulkuł, Gos ek ka nikił, wumb ngunjnguł Andiok konu ełe Gos nge wumb ełe kumna embe, ‘Krisin’ o ninjing.

²⁷Kunum ełe, ekii se piik niłmin wu kombur Jerusalem konu si kindangin Andiok konu mani onjung. ²⁸Ek ni tor kindiłmin wumb mulnjung konu, wu endi tuk mułum wu ei embe Akapas. Wu ei Gos Gui Ka piki tang, orung orung pei kumb kuni owundu simba nim. Ekii se Kloryas King owundu mułum kunum ełe, kumb kuni owundu simba kunum. ²⁹Yi neng kin, Gos pii gii wumb Andiok konu ełe ek nik piik. Jura wumb engnjing noł eipi mołmun ei paki tumun. Gos nge tiłap wumb endeim ni yi piinjing. Ku seng kin, kongun ełe ku orung paki to kindmin ni piinjing. ³⁰Ek yi ni pendik, ku ngangin Banapas kin Sol tał kindangin sipkił, peng pim wumb mulnjung konu ngunjnguł.

King Eros Jeims To Kondpu Piisa Kan Ngii Ełe Kindim

12 ¹Kunum ełe, wu King Eros tiłap ełe mulnjung wumb ei topu kan ngopu ol embin tui erim. ²Pe King Eros Jeims angim Jon tui to kundum. ³King Eros Jura wumb kenim ni, erim ol ei ka piinjing. Piyangin, kanpi Piisa kan ngum ku. Erim, kunum ei Jura wumb bres yiis

punerang nunjung kunum eŕe erim. ⁴Piisa ambiŕ gii nik, kan ngunjung. Piisa kan ngopu, opu wu kapiŕ kapiŕ mulnjung konu kindim. Kindang kin, tep er mulnjung wu kapiŕ kapiŕ mulnjung konu opu wu kapiŕ tep er mulnjung. Wu King Eros eim yi piim, Pasopa kunum ei ekii se Gos wumb Jura wumb Piisa sipi wumb muŕngii konu eŕe kos ermbii ni piim. ⁵Yi erangin kin, Piisa kan ngii eŕe muŕang kin, opu wu tep er mulnjung. Ba Gos nge tiŕap eŕe prei erangin kin, Gos Piisa kan ngii paŕim ei paki tumba nik prei dinga kind er mulnjung.

Sinim Tep Enim Wumb Ei Piisa Kan Ngii Eŕe Si Tor Sim

⁶Wu King Eros ‘Piisa kos eŕe tumbii,’ nim, kunum eŕe epinding, opu ond wu taŕ enginjngiŕ konu eŕe Piisa eim tuk eŕe or pim. Piisa simb angii eŕe kan sen to pendnjing. Pe opu wu taŕ kan ngii ondu eŕe tep er ang mulnjunguŕ. ⁷Gos Owundu sinim tep enim wu ei kindang kin, opu kan ngii nirikring wang kin, konu eni miŕ topu tiŕang erim. Pe sinim tep enim wu ei opu, “Piisa, Piisa!” nipi, or pim to konj kindim. Kindpi, ek yi nim, “Nim sikir angkin,” kan sen angii to pendnjing ei Gos nge dinga eŕe wii pilngan to mani pum. ⁸Pe sinim tep enim wu ei ek nipi Piisa ngum, “Nim kan talkin, su kindkin er!” Neng, Piisa yi erim. Pe sinim tep enim wu ek nipi Piisa ngum, “Nim konduk kindkin, na ond konu wa!” nim. ⁹Piisa muŕum palting ei si kindpi, sinim tep enim wu ei pum konu ekii se pum. Ba Gos sinim tep enim wu ei kindang opu erim oŕ ei, keimi ni piinerim. Piisa eim yi ni piim, “Na or kumb end,” ni piim. ¹⁰Pe pukuŕ andŕam eŕe tep mulnjung konu si kindkiŕ pukuŕ, endi si kindkiŕ. Ekii se, pukuŕ ain kin ondu dinga ngo pendnjing ni, Gos nge dinga ei eim aki to sim. Ondu ei aki tok konu owundu eŕe puŕmun andŕam ondu eŕe tor pukuŕ, andŕam endi punjnguŕ. Pe sikir enjel sinim tep enim wu ei Piisa si kindpi am pum.

¹¹Pe Piisa noman o peng piim. Piisa ek yi nim, “Pe na piind. Gos sinim tep enim wu ei kindang, wu King Eros angii eŕe na si tor sinim ni piim. Jura wumb na kin epi kis ermin ninjing ei, kanpi eim nge dinga eŕe na sip tor sinim,” ni piim.

¹²Pe ei piipi pendpi, Jon mam Mariya ngii konu eŕe pum. Jon ei embe endi eipi ‘Mak’ pa niŕmin. Wumb pei kuŕou to molk prei er mulnjung. ¹³Piisa opu ngii ondu andaring eŕe to teki teki ni muŕum. Pe kongun amb endi muŕum, ambiŕ opu ngii aki tumba nge om. Ambii ei embe Ronda. ¹⁴Ambii ei opu piim ni Piisa ek tengim. Piisa anda ngii ondu eŕe engim. Engang piipi, eim ka piipi ngii aki tunarpi; nga sikir orung pum. Pupu kin, wumb kanpi yi nim, “Piisa om, ngii ondu eŕe muŕum,” pa nim. ¹⁵Pe wumb ambiŕ ei kanik yi ninjing, “Nim wulu pang nin min?” Ba ambiŕ ei ek dinga kind yi nim, “Keimi, muŕum,” nim. Wumb molk, yi ninjing, “Piisa nge anjel onum ninjing.” ¹⁶Ba Piisa ngii ondu eŕe piram to muŕum. Pe ngii ondu aki to kenjing ni Piisa angpi muŕum.

Kanik, puku si endnjing. ¹⁷Piisa eim angil tonu kindpi, “Ek tingnerei!” nim. Piisa eim kan ngii pim, Gos Owundu er tor tu wum mił ei poł topu wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim Jeims kin angim noł yi nei!” a nim. Piisa ek yi ni pendpi, nga anda pupu konu eipi endi ełe pum.

¹⁸Pe ekii se tingang, opu wumb kenjing ni Piisa mulerang opu wumb mund mong kulk Piisa jili pum, nik kurnjung. ¹⁹Pe wu King Eros Piisa kurum ba kan sinerim. Sinarpi yi nim, “Opu wu tep mulnjung wu, ombu to kundmbii,” nim. Neng kin, opu wumb to kundngii enjing. Erik kin, wu King Eros Juriya konu si kind pupu Sisariya konu ełe mułum.

Wu King Eros Kułum

²⁰Wu King Eros eim Taiya wumb kin Sairon konu wumb ei popuł kis piim. Wumb en enim ok, wu King Eros wu num endi mondułum, wu ei embe Balasis kanik yi ninjing. “Nim ek nin sin noman kis ei mani pangli. Sin wu King Eros konu ełe, sin wumb pei eim kin kuni si nopun mołmun.”

²¹Wu King Eros eim kunum endi kułou tumun ni pendrim. Kunum ei, eim king ełmin epi ei sipi, king mołułum konu ełe mołpu ek kinan nipi mułum. ²²“Wumb king nim ek ei piik ek kend tok yi ninjing, ek ei eim wumb gupu ełe tor onanim. Gos gupu ełe tor onum,” ninjing. ²³Wu King Eros eim Gos mendpił embe ambil tonu kindnerim. Yi erang kin, Gos sinim tep enim wu ei kindang opu King Eros tum. tang kin, King Eros kirim kiłanj nang, eim kułum.

²⁴Ba Gos ek ei dinga tonu opu wumb konu orung orung ełe pei pum.

²⁵Banapas kin Sol tał, kongun ei Jerusalem konu er poru nikił, si kind orung Andiok konu punjnguł. Pukuł, Jon ni wu ei sinjingil, wu ei embe eipi endi Mak, wu tał kin tep to punjung.

Banapas Kin Sol Teł Gos Ek Ełe Kongun Erngil Nge Punjnguł Wu Sol Kongun Kumna Erim

13 ¹Andiok konu ełe, Gos nge wumb tiłap mulnjung konu ełe Gos oł ermba, oł ei piik niłmin wu kombur mulnjung. Pe ek embe to ngołmun wu kombur mulnjung ku. Mulnjung kin, wu ombu embe yi: Banapas, Simiyon, embe endi eipi Naisa ni Lusiyas, wu ei Sairiini konu ełe wu, Manain ngii endi pałmbil wu Eros Terak, angim endi Sol wu ombu Andiok konu ełe mulnjung. ²Wumb ombu prei er molk, kuni mowii mulnjung. Molk kin, Gos nge Gui Ka ek yi nim, “Enim Banapas kin Sol teł to tonu kindangin nam kongun wii top ngumbii kongun ei erngil.” ³Pe kuni mon nik mowii molk, angil tonu kindik prei erik, wu tał Gos kongun ełe kindnjing. Pe wu tał kindangin punjnguł.

Saipris Konu Wu Tał Gos Ek Ka Ei Ninjingil

⁴Gos nge Gui Ka ei, wu ombu kindang Selusiya konu ełe punjung. Selusiya konu ełe wu ombu noł kanu owundu sik Saipris mei konu kembis

ele punjung. ⁵Wu ombu puk, Salamis konu ep noł wer ele tor punjung. Puk, Jura wumb men ngii engim konu Gos ek nik wumb ngunjung; wu endi Jon Mak wu tał paki topu mułum.

⁶Pe wu tekliki Saipris konu ele punjung. Puk, Pepos konu tor punjung. Pepos konu ele wu endi kum kondpu oł kanim kanim elim. Wu ei yi nim, “Na Jura tiłap ek ni tor kindił wu moł,” ba eim ek kend tum. Wu ei embe Bar-Jiisas. ⁷Wu ei gapman owundu kin tep to mułum gapman wu ei, eim embe Serkiyus Polas. Serkiyus Polas eim noman ka peng, Banapas kin Sol tał wii tang okuł. “Gos ek nengił piimbii,” pa nim. ⁸Ba Elimas ni wu ei eim kum kondpu, epi kanim kanim erpi elim wu. Griik wumb ek ele wu ei embe Elimas ninjing. Wu ei eim wu tał to mani kindmbii ni erim. Erpi, wu gapman owundu wu ei noman to kis eramb, Gos kin pii gii ninim ei si kindmba nipi erim. ⁹⁻¹⁰Ba Sol eim Pol pa ninmin ku, ei Gos Gui Ka noman dinga ngum. Elimas dinga kanpi ek nipi ngum, “Nim Seisen nge kingam, nim oł ka ombu nim er kis mondun. Nim ek kend tołun wu. Nim Gos Owundu oł ka ei er kis mundnjii en. Nim oł ei si kindnjii nimbił enim? ¹¹Pe Gos Owundu angil ele nim tang, nim ningil kis mułmba. Pe nim kinarkin, mułun kunum kopur epi ei ba,” nim. Pol ei yi nipi mułang kin, kupu mił epi emii erim endi opu Elimas eim ningil ele pandi tum. Pe Elimas eim pupu, wumb endi eim angil ambilk, andlam andan to sipngii nipi pum. ¹²Wu gapman owundu oł ei kanpi puku sim. Sipi, eim Gos Owundu ek pii gii nim.

Pisiriya Konu Oł Andiok Wu Tał Ombu Kongun Enjingil

¹³Pol kin kongun ende er mulnjung wumb, Pepos si kindik noł kanu ele puk Perka konu Pampiliya konu owundu ele punjung. Ba Jon eim wumb ombu si kindpi, Jerusalem konu orung pum. ¹⁴Perka konu si kindik, puk Pisiriya konu owundu Andiok konu tor punjung. Kunum ei, kor kunum tor punjung. Puk kin, Jura wumb Gos ngii ele nirik puk mulnjung. ¹⁵Gos ngii ele wu owundu ombu Moses lo ek ei gerik, Gos nge ek keimi niłmin wumb ek ei gerik poru nik, Pol kin tep to onjung wumb ei kii sinjing. “Engnan noł enim onjung. Ek endi pim kin, nengin sin noman ele tang piimin,” pa ninjing.

¹⁶Pe Pol angpi angil tonu kindpi ek nim, “Enim Esrel wumb kin, wumb tiłap eipi Gos kin mund mong kulnjung wumb, enim piingii! ¹⁷Gos Esrel nge wumb, ok wumb sinim nge kupenjing noł, Eisip konu mulk kunum ei, Gos erang wumb tiłap owundu tonu ok. Ekii se Gos nge dinga ele konu ei si kindpi tor tu wum. ¹⁸Pe ok konu wumb mułngii konu ele oł embin tui endi tonu wang kin, kung ngii 40 kinan mulnjung. Pe ok konu wumb mułngii konu ele Gos kupenjpin noł paki tum; ba wumb ei Gos ek piinenjing, ei nge wumb ei kung ngii pei mulnjung. ¹⁹Pe Keinan konu ele, Gos wumb tiłap angil orung nga tał topu eipi kindim. Kindpi, Esrel

wumb mei eŕe mulnjung. Mei eŕe no muŕangin kin, kung ngii 450 kinan no mulnjung.

²⁰⁻²¹Ekii se Gos Esrel wumb kombur tep erngii nipi mundum. Mundum wu ombu muŕangin kin, kunum eŕe ek ni tor kindiŕim wu Samuyel muŕum. Muŕum kunum eŕe, king muŕmba, pa ninjing. Kis kingam Sol, Gos sipi ngum wu ei, Benjamin nge tiŕap eŕe, pe Sol king muŕang kung ngii 40 kinan muŕum. ²²Ba Gos king Sol tor kindpi, king Deipis mundum. Moŕpu, wumb kanpi yi nim, ‘Na Jesii kingam kan sind. Na wu ei noman ngond. Eim na noman piimba miŕ kongun ermba,’ pa nim. ²³Gos eim ok nirim miŕ oŕ ei erim. King Deipis nge tiŕap eŕe, Gos eim kingam Jiisas kindim. Sinim sipi orung simba wu ei, Esrel wumb mulnjung konu kindim. ²⁴Kunum eŕe Jiisas oneririm kunum ei, Jon wumb noŕ pendiiŕim, wu Gos ek nipi yi nirim. ‘Enim Esrel wumb, noman ak tok, noŕ pingii,’ pa nirim. ²⁵Jon eim kongun poru nimba erang yi nirim, ‘Enim na er piinmin miŕ nenj? Enim kui er mulnjung wu ei na mon. Enim na nind ek ei kom se piingii! Wu endi ekii se omba wu ei, na eim simb su kan ei kapŕi si kindnermbii mon! Eim wu owundu.’

²⁶“Engnan no! Enim Eiparam nge tiŕap eŕe, pe wumb kombur Gos nge ek eŕe mund mong kulnjung wumb ei, Gos sinim sipi orung simba ei, Gos nge ek sinim kin kindim. ²⁷Jerusalem wumb ni wu mulnjung wumb ei, wu ei piinenjing. Gos epi nipe ekii se ermba ei, piik niŕmin wumb ek ninjing kor kunum eŕe mon geriŕmin ei piinenjing ku. Wumb kis ombu Jiisas sipik kos erik ngunjung. Yi miŕ Gos oŕ ermba ni tor kindiŕmin wumb ninjing miŕ yi enjing. ²⁸Wu ei mong endi sipi erang tungii ei kapŕi, ba wumb Pailos kin wii to kundii minj ninjing. ²⁹Ok Gos oŕ ermba ei piik niŕmin, wu ek poŕ ek gerik poru ninjing. Ekii se ond peri eŕe, Jiisas si mani sinjing. Sik, tukpu eŕe kui tunjung. ³⁰Ba Gos eim Jiisas tukpu eŕe er konj sim. ³¹Wumb Galilii konu si kindik, Jerusalem eim kin ouni punjung wumb ei eim kenjing. Ekii se eim nga orung wang kin, kenjing wumb ei eim nga keningii ku. ³²Pe sin enim kin Gos ek ka ei yi nimin. ‘Oŕ ei ok Gos eim Jura wumb kupenjpin kanip ngumbii,’ nirim. ³³Ei pe Gos eim kingam sinim ngonum. Eim Jiisas nga er konj sim, Gos ek mer mon ok nge Sam 2 puŕum miŕ ei yi nim,

‘Nim na kangii mendpiŕ. Pe na nim arnim moŕ.’

³⁴Eim mer tukpu eŕe er konj sim; nga tukpu eŕe orung ba miŕ mon. Gos eim ek yi nim,

‘Na enim noman ka ngumbii. Ok na Deipis ngumbii nir, ei enim kapŕi pii gii ningii.’

³⁵Sam nga puŕum ek endi yi ku nim,

‘Nim kongun wu ka wii nga kulermba.’

³⁶Sinim piimin! Deipis eim Gos nge noman eŕe kongun er moŕpu sinim wumb mulnjung konu mei eŕe tuk moŕpu erim. Ekii se koŕpu pupu eim nge kupenjing

noŀ mulnjung konu eŀe purpu mani pum. ³⁷Ba wu ei Jiisas Gos nga er konj sim wu ei purnerim. ³⁸Engnan noŀ, enim ei dinga piingii! Sin Gos ek ka ei enim kin yi ninmin. Gos wu ei Jiisas kin enim oŀ kis ei kapŀi kil ngumba. ³⁹Moses sinim lo kengip topu ngurum ek ei, sinim oŀ kis kil ngopu, sinim ka muŀngii ninerim mon. Ba wu ei Jiisas eim kin pii gii ninjing wumb ei kanpi oŀ kis ei kil ngopu, wumb kun ka muŀngii nirim. ⁴⁰Enim oŀ kun ka erik muŀngii! Epi kis ei enim kin onermba; ok Gos ermba oŀ ei piik ek dinga niŀmin wumb yi nik.

⁴¹ ‘Enim wumb ek, buŀ mong tung, noman kis piik, enim ei epi kis tonu omba. Pe na enim kin kongun endi end. Ek ei, wu endi enim nik ngangin pii gii ninenjing.’ ”

⁴²Banapas kin Pol teŀ anda punguŀ enjngiŀ ni, wumb ek yi ninjing. “Nga kor kunum eŀip okuŀ, Gos ek ka ei nge nengiŀ,” wumb piimin ninjing. ⁴³Wumb pei Gos ngii si kindik anda puk punjung. Jura wumb pei ni wumb tiŀap eipi ei, Gos ek pii gii ninjing ku. Jura wumb men tok eŀmin oŀ ei enjing. Pol kin Banapas punjnguŀ konu ekii se punjung. Wu taŀ ek nikiŀ ngunjnguŀ, wumb noman to dinga erangiŀ, Gos nge noman ngopu, enim piik muŀngii.

⁴⁴Kor kunum endi mandi erang, wumb konu orung orung wumb pei ok Gos ek piimin ni ok kuŀou tok mulnjung. ⁴⁵Ba Jura wumb molk kenjing ni, wumb pei ok kuŀou tunjung. Tangin kin, ei nge Jura wumb popuŀ kis sik, Pol ek nim ei to mani kindmin. Pol buŀ morung ek ambilk mulnjung. ⁴⁶⁻⁴⁷Pol kin Banapas teŀ ek dinga nikiŀ yi ninjngiŀ, “Keimi, siŀ Gos ek ei enim kin ok kanpiŀ nimbiiŀ. Ba en enim Gos ek pinarik buŀ ngok. Yi ninim, sin Gos konu ka eŀe kunum kunum muŀmun. Pinaŀim ninmin ei, enim piingii. Siŀ pe Gos Owundu yi ninim,

‘Eŀip wumb tiŀap eipi endi kin peŀ!’ pa nim. Gos Owundu siŀ kin ek yi nim, ‘Eŀip wumb muŀngii konu dup miŀ tiŀang erang muŀnguŀ ei nge Gos wumb pei sipi orung simba.’

⁴⁸Wumb tiŀap eipi Gos ek ei piik, Gos Owundu kin ka piinjing. Wumb pei en enim ka piik konu eŀe pupun kunum kunum konj muŀmun. Nik, Gos ek pii gii nik mulnjung.

⁴⁹Gos Owundu ek ei konu orung orung pei pang piinjing. ⁵⁰Piik kin, Pol Banapas teŀ Gos ek nikiŀ, wumb ngunjnguŀ. Amb kombur ni wu owundu ni ok, Gos ek piik mulnjung. Ba Jura wumb ok, wumb tiŀap eipi kin ek nik, kunj tangin erangin wumb ok Pol kin Banapas teŀ ek ngunjung. ‘Sin konu eŀe mulerngiŀ!’ nik, to tor kindnjing. ⁵¹Wumb yi erangin kin, wu taŀ wumb keningii nikiŀ, simb su mei eŀe tami to kindambiŀ piingii. Sin oŀ kis enjpin ni piingii nikiŀ enjngiŀ. Er pendkiŀ Aikoniyam konu eŀe punjnguŀ. ⁵²Andiok konu Gos nge tiŀap eŀe tuk onjung, wumb ei Gos nge Gui Ka ek sik, ka piik mulnjung.

Wu Taŀ Aikoniyam Konu Gos Kongun Enjngiŀ

14 ¹Aikoniyam konu wu taŀ, Pol kin Banapas kin pukuŀ. Jura men ngii eŀe nirik punjnguŀ. Pukuŀ, Gos ek ka ei nikiŀ wumb ngangiiŀ.

Wumb tiġap eipi ni Jura wumb pei pii gii ninjing. ²Ba Jura wumb kombur pii gii ninenjing, wumb ei tiġap eipi kan nengin, Gos tiġap er kis ermin nik enjing. ³Banapas kin Pol teġ Aikoniyam konu eġe kunum kinan mulkuġ. Gos Owundu ek nikiġ, wumb ngokuġ mulnjunguġ. Owundu wu taġ paki dinga tang kin, wu taġ jep oġ kanim kanim enjingiġ. Jep oġ erangiġ, Gos wu taġ epi noman ka ngum. Ngang kin, wumb kanik Gos ek ei keimi, ni piinjing. ⁴Wumb konu owundu eġe mulnjung wumb ei, sikind eipi puk, wumb kombur puk Jura wumb ek ninjing miġ ei piinjing. Wumb kombur puk, Gos nge kongun wu taġ Gos ek sinjingiġ konu eġe puk piinjing.

⁵Ekii se wumb tiġap eipi kin Jura wumb kin wu noman pim wumb ok, “Pol kin Banapas tep tumun,” nik onjung. Wumb ombu ok, kom ku sik, “Wu taġ to kundmun,” ninjing. ⁶Wumb ek yi nengin piikiġ, tungu pukuġ konu kembis Lisra kin Derpii taġ sim, konu owundu Laikoniya konu orung orung mandi sim. ⁷Pe wu taġ konu eġe molkuġ, Gos ek ka ei nikiġ wumb ngokuġ mulnjunguġ.

Lisra Konu Eġe Wu Taġ Kongun Er Mulnjunguġ

⁸Lisra konu eġe wu endi muġum wu ei, simb taġ ouni kis muġang, andġam endmba pinerim. Ok mam kirim tuk multum, eim yi er peng tor orum. Wu ei andġam endmba pinerim. ⁹Wu ei Pol ek nim miġ dinga kanpi muġum. Pe Pol wu ei dinga kenim ni wu ei pii gii pim, ei eim simb ka ermba, ni piim. ¹⁰Pol ek dinga nipi yi nim, “Nim angkin simb kun kamb!” neng, wu ni sikir angpi pum. ¹¹Wumb pei Pol erim oġ ei kanik, en enim Laikoniya konu ek ei dinga ninjing. “Owundu wumb miġ okuġ, sinim konu okuġ,” ninjing. ¹²Banapas wumb eim embe ‘Sus’ ninjing. Pol ek niġim wu nik, wumb Pol embe ‘Ermes’ ninjing. ¹³Sus ngii owundu ei konu owundu eġe torung eġe engim. Sus ngii owundu eġe kuġmaġ kaġim wu ei, kung kou peġe kombur tuk tu wum. Pe plawa kuk wulu kindnjing ei, sipi konu owundu eġe mandi om. Eim kin wumb kin kuġmaġ kaġpin wu taġ ngumun nik onjung. ¹⁴⁻¹⁵Gos nge ek se andiġmbiġ wu taġ, Banapas kin Pol teġ ek ei piikiġ oġ ei nge er mulnjung. Wu taġ kis piikiġ eġ eġip konduk to kis enjingiġ. Erkiġ, sikir pukuġ, wumb punjung konu eġe pukuġ wii tunjunguġ. “Nimbiġ erang, enim oġ ei enmin? Siġ wu sinim ngenj ende. Siġ Gos ek ka ei nipiġ enim ngambiġ oġ yi nge si kindik Gos ek ka piik molk Gos konu ka eġe pungii. Nipiġ kongun er onmbuġ. ¹⁶Keimi, ok wumb oġ kis er endnjing ei, Gos eim kan wiik tum. ¹⁷Ba ei koi enerim; wumb kinerngii ni enerim mon. Gos epi pei kanim kanim eririm. Sinim kaninmin, eim epin konu moġpu, sinim kin konu kumb ngopu, sinim erang, epi pei ka tonu onum. Gos sinim kuni ka ngang, sinim noman ka seng, ka piimin.” ¹⁸Wu taġ ek dinga yi nikiġ, pe wumb eġ eġip kin kuġmaġ keġngii eġmin wu ei mon nikiġ enjingiġ.

Wumb Pol Kom Ku Tunjung

¹⁹Andiok konu kin Aikoniyam konu Jura wumb kombur ok, wumb mulnjung konu kunj tangin, wumb ku sik Pol to kundnjung. To konduk,

nga ngundundii sik, konu owundu eŕe tor sipnjing. Sipik, yi piinjing, kuŕum ni piinjing. ²⁰Pe Gos nge tiŕap ok orung muŕangin kin, Pol angpi konu owundu eŕe tuk pum. Kupiiring Pol kin Banapas teŕ Derpii konu eŕe punjunguŕ.

²¹Wu taŕ Gos nge ek ka, ei nengiŕ wumb pei tuk ok Gos nge kongun wumb mulnjung. Ekii se wu taŕ Lisra konu ni Aikoniyam konu ni Andiok konu eŕe orung punjunguŕ. ²²Pukuŕ, Gos nge tiŕap eŕe mulnjung wumb ei, Gos ek nikiŕ, wumb ngangiŕ wumb Gos ek pii gii nik muŕngii nikiŕ ek dinga ninjngiŕ. Enim pii gii nik muŕngii. “Sinim Gos tep er moŕum konu tuk bin ei, ok sinim epi embin tui endi sinim kin omba ei ko wupun andpin bin.” ²³Gos nge tiŕap mulnjung wumb ei, wu taŕ pukuŕ tep wumb muŕngii nge to tonu kind mundunjunguŕ. Pe wu taŕ kuni nunarkiŕ, prei erkiŕ Gos ngunjunguŕ, wumb Gos kin pii gii nik mulnjung wumb pei, Gos owundu angŕi eŕe kindinjngiŕ.

Andiok Konu Kin Siriya Konu Eŕe Wu Taŕ Orung Punjunguŕ

²⁴Ekii se wu taŕ andkiŕ pukuŕ Pisiriya konu tor pukuŕ, Pampiliya konu eŕe tuk punjunguŕ. ²⁵Wu taŕ pukuŕ mani Perka konu Gos ek ka ninjngiŕ. Nikiŕ, ekii se pukuŕ Aseliya konu punjunguŕ. ²⁶Aseliya konu pukuŕ, noŕ sip eŕe pukuŕ, Andiok konu tuk punjunguŕ. Ok konu eŕe, Gos nge tiŕap mulnjung wumb ei, wu taŕ Gos angŕi eŕe tuk kindnjing. Kindangin, Gos wu taŕ paki tumba nik ninjing. Wu taŕ pukuŕ Gos kongun er pendkiŕ, nga konu eŕe orung onjunguŕ.

²⁷Andiok konu tor okuŕ, Gos tiŕap ei nengiŕ kuŕou tunjung, eŕ eŕip Gos kongun er pangŕi, Gos paki top erim ek yi ninjngiŕ. Gos wumb tiŕap eipi noman aki tang, wumb ei Gos ek piik pii gii ninjing. ²⁸Wu taŕ Gos tiŕap wumb eŕe tuk onjung wumb kin kunum kinan mulnjunguŕ.

Gos Nge Tiŕap Eŕe Mulnjung Wumb Kuŕou Owundu Jerusalem Konu Tunjung

15 ¹Jura konu wumb kombur mani ok Gos nge tiŕap eŕe mulnjung, wumb kanik kengip ek yi ninjing. “Enim Moses lo ek piinarik, ngenj kopsik enenjing kin, Gos enim sipi orung sinermba,” ninjing. ²Wumb ei ok yi nengin, Pol kin Banapas teŕ, wumb ei kin ek popuŕ kis sikiŕ. Wumb ei kin wu taŕ kin ek opu er ninjing. Pe Gos nge tiŕap eŕe mulnjung, wumb ek nik, Pol kin Banapas teŕ kin wu kombur kin kindangin, Jerusalem konu tonu puk, Gos ek se andik kongun eŕmin wumb kin, wumb noman pim wumb kin, ek ei nik, ka erngii ni punjung.

³Gos nge tiŕap wumb, wu ombu kindangin puk, en enim Piniisa konu kin Sameriya konu tuk eŕe puk. Gos nge wumb konu taŕ eŕe mulnjung, wumb ei kanik, ek yi nik. Gos wumb tiŕap eipi erang, noman tuk aki tok, Gos eim ek piimin nik, Gos nge tiŕap wumb noman ka piik wumb ek ei nik ngunjung.

4. Jerusalem konu tor pangin, Gos nge tilap wumb pei ni Jiisas nge kongun wumb ni, wumb peng pim wumb kin ek tengnjing. Pe Pol kin Banapas tel Gos paki tum mił nikił ngunjngul. 5Lo ek piłmin wumb wumb ei, ok yi ninjing. “Elip wumb nengil, ngenj kopsik, Moses lo ek pałim mił yi erngii.”

6Yi nengin, Jiisas ek se andiłmin wumb nin, wumb noman pim wumb, ek ei nik kun erngii nge enjing. 7Ek pei nik poru nengin, Piisa angpi ek nipi yi nim. “Engnan noł, enim piinmin ok Gos sinim kongun mok topu, na kongun Gos ek ka ei wumb tilap eipi kin pup ek nip ngamb, wumb pii gii ningii kongun ei Gos na ngum. 8Gos eim wumb pei noman tuk kaninim, ei eim sinim andan topu ngonum. Ei Gos eim ka kanpi sinim andan tum. Gos sinim eim Gui Ka ngum mił yi wumb ngonum. 9Gos sinim kin oł eipi erpi, wumb tilap eipi kin oł erpi yi enanim, mon! Wumb Gos kin pii gii nengin kin, Gos wumb erang ka mołmun. 10Enim nimbil erang Gos nimba mił piimin nik enmin? Enim oł embin tui ei Gos tilap ele nimbil erang oł embin tui ngonmun? Ok sinim kupenjpin noł oł embin tui ei nge ko wunerik, oł ei nge akip sinim ko wunermin ku. Sinim pei kapli enanim. 11Sinim pii gii nimin, Jiisas Owundu noman ka ngopu, Gos sinim sipi orung simba yi mił ku, wumb ombu orung sinim.”

12Piisa ek yi nim, “Sinim kułou tunjpun, ek peng endi pinałim.” Kom sek mułangin, Banapas kin Pol tel ek nengil piinjing. Pe Pol kin Banapas tel ek yi ninjingil, “Wumb tilap eipi mulnjung konu, Gos sił paki tang sił jep oł ele enjpił.” 13Wu tał ek ni poru nengil, Jeims ek yi nim, “Engnan noł, enim na ek nimbii end, kom se piyei!” 14Saimon ek yi nim, ‘Kumna Gos wumb tilap eipi kin om. Opu, eim nge wumb tuk seng kin ok mulnjung.’ 15Gos nge ek piik niłmin wumb ek ei ende mił ek yi mił pulnjung. Ek ei nge Deipis nge tilap wumb, ok ninjing. 16Owundu yi nim, ‘Ekii se na orung ombii, Deipis ngii mani pum ngii ei nga tekmbii. Eim ngii konu ele mułum epi, kis mułum ei nga konj ermbii. 17Wumb eipi Gos nam Owundu ni kurngii. Ei wumb pei, wumb tilap eipi nam sip mundunj wumb.’ 18Kumb ok Gos Owundu eim, ek nipi tor kindpi,” yi nim.

19-21 “Sinim piinmin, kumb ok ek ei pepi opu pe yi ku pałim. Konu owundu kembis pei orung orung sałim konu ei kor kunum Moses lo ek ei ger piik minj mołmun.” Jeims ek nga yi nim, “Nimbil erang na noman ele yi pałim. Wumb tilap eipi noman ak tok Gos ek ekii sinjing. Ei sinim noman embin piingii ek ninermin. Sinim pipe topun yi nimin, ‘Kuni epi gos kend nik kuingii epi ei nunerngii. Amb wam mułang ngunduk enmin oł ei si kindik. Kung min epi nipe endi kan kulk pindangin kułang, nungii ei nunerngii. Kung min epi nipe miyem ei nunerngii ku.’ ”

Wumb Tilap Eipi Gos Nge Tilap Ele Tuk Ok Gos Ek Piik Mulnjung Konu Pipe Pol Kindnjing

22Yi nik kun erik, Jiisas ek se andiłmin wumb kin, wu owundu ni Gos tilap ele mulnjung wumb pei, kułou tok yi nik. Wu tał kindangin wumb

tılap eipi, Gos nge tılap eke tuk ok mulnjung konu punguł nik. Andiok konu Pol kin Banapas teł kin kindangin punjnguł. Pe Juras ei embe endi Basapas, kin Sailas kin kindnjing. Wu tał pukuł, Gos nge tılap wumb mulnjung konu eke kumna punjnguł. Pukuł, tep er mulnjunguł. ²³Pipe endi kindik yi ninjing, “Sin Jiisas nge ek se andiłmin wumb kin men ngii kongun wumb ombu sin enim enginjpin noł mołmun. Sin pipe ei połpun, enim tuk wumb tılap eipi tonu ok, Andiok konu ni Siriya ni Silisiya konu eke mołmun. ²⁴Sin ek ei piinjpin, sin wu kombur ok ek kanim kanim nik enim noman to wulu mił kindngii, enjing. Wumb ombu ok enim noman tuk to kis enmin ei, sin yi erei ninenjpin mon. ²⁵Sin noman ende sepin ek ka piipin, Gos ek se andiłmin wu kindmin. Wu tał Banapas kin Pol teł sin noman ngołmun wu tał enim kin kindinmin. ²⁶Wu tał eł elip ngenj eke piinarkił, Jiisas Kraiss Owundu kongun eke embe ambił tonu kind punjnguł. ²⁷Sin Juras kin Sailas teł kindinmin. Wu tał ek sikił tu wunmbuł, ek ei nengił enim piingii. ²⁸Gos nge Gui Ka ei sin kin mułang, sin ek ei ninmin. Sin ek eipi endi nipin, enim ngunermin. Enim piinmin, ek ei minj piik mułei! ²⁹‘Enim kung ni epi eipi endi gos kend nik kuingii epi ei nunerei! Pe kung miyem ni kung kan kulk pindangin kułmba ei nunerei!’ yi ninjing. ‘Wu eipi embinjing ei ningił enarik, en enim ka mułngii. Pe enim ek ninmin ei piik ka mulnjung kin kapı ermba, enim ka mułeiyo.’ ”

³⁰Gos nge tılap wumb, ek se andiłmin wu ombu kindangin, Andiok konu eke punjung. Puk, Gos nge tılap wumb mulnjung konu tuk sik pipe ei wumb ngunjung. ³¹Konu eke Gos nge tılap wumb pipe ei ger kanik piinjing; pipe ei gerik ka piinjing. ³²Juras kin Sailas wu tał eł elip Gos ekii se ermba oł ei piikił, wumb kankił ek ni dinga enjingił. ³³Wu tał Andiok konu eke kopur kinan mulnjunguł. Pe Gos nge tılap wumb noman ende sek, ka piik, wu tał nga orung kindangin punjnguł. Eł elip kindangin onjnguł, wumb mulnjung konu orung punjnguł. ³⁴Ba Sailas eim punarpi, Andiok konu eke mułum.

³⁵Pol kin Banapas teł Andiok konu eke enj mulnjunguł. Pe wu tał wumb eipi kin andkił, Gos ek nikił wumb ngokuł enjingił.

Pol Kin Banapas Teł Eipi Eipi Punjnguł

³⁶Ekii se kunum kopur o pang, Pol Banapas kanpi yi nim, “Siłip orung pupuł, enginjpił noł konu owundu orung mołmun konu eke pupuł kenmbił. Ok siłip Gos ek nipił wumb ngunjpuł wumb, akıpi pupuł kenmbił ni wumb ka mołmun min kis mołmun, ei pupuł kenmbił.” ³⁷Banapas, Jon kin eł elip kin tep to bin ni piim. Jon embe endi Mak. ³⁸Ba Pol ek yi nim, “Wu ei ok siłip Pampiliya konu si kindpi konu eipi pum. Siłip kin kongun eke punerim. Pe eim siłip kin ouni punermba mon!” ³⁹Pe wu tał ek opu er ninjingił. Banapas kin Pol teł noman ende punerim. Punerang kin, wu tał

konu eipi eipi punjnguŕ. Banapas eim Mak ni sipim. Pukuŕ, noŕ kanu endi eŕe tonu pukuŕ Sairpris konu eŕe punjnguŕ. ⁴⁰Sailas Pol kin punjnguŕ. Pe Gos nge tiŕap wumb mulnjung konu yi ninjing, “Gos noman ka peng, eŕip kin tep er muŕang punguŕ,” ninjing. ⁴¹Pol Sailas kin pukuŕ Siriya, Silisiya konu eŕe tor pukuŕ, Pol Gos ek dinga nipi Gos tiŕap mulnjung wumb ngum.

Timosii Pol Kin Sailas Kin Tep To Punjnguŕ

16 ¹Pe pupu Derpii kin Lisra konu eŕe tor pum ku. Konu eŕe wu endi muŕum, wu ei embe Timosii. Wu ei Gos nge tiŕap eŕe tuk pupu Gos ek piipi muŕum. Wu ei mam Jura amb, Gos ek piŕim. Arim Griik wu. ²Gos tiŕap wumb Lisra konu kin Aikoniyam konu wumb molk, eim eŕim oŕ ei ka nik tor kindnjing. Yi ninjing, “Timosii ei wu ka,” ninjing. ³Pol Timosii kin tep to biŕ ni piim; pe Pol Timosii sipipi ngenj kopsim. Pol yi ni piim, Jura wumb konu orung eŕe moŕmun nipi yi erim. Nimbiŕ erang Jura wumb oŕ ei erim, wumb pei piinjing, Timosii arim Griik wu. ⁴Pe andik puk konu owundu eŕe andik punjung. Ek ei ok Jiisas nge ek se andiŕmin wumb ni wumb peng pim wumb, kuŕou tok ek yi ninjing. Ek ei nik Gos tiŕap mulnjung wumb, Jerusalem konu ei ngok yi ninjing, “Enim ek ei minj piik ekii singii,” ninjing. ⁵Yi nengin kin, wumb Gos tiŕap wumb pei kin pii gii dinga nik mulnjung. Gos nge tiŕap eŕe tuk onjung wumb pei.

Pol Maseroniya Wu Endi Kenim

⁶Andik konu puk Prisiya konu kin Galasiya konu tuk eŕe and punjung. Gos nge Gui Ka ek neng kin, “Gos ek eŕe Eisiya konu eŕe ninenei!” nim. ⁷Puk, Misiya konu eŕe puk, nga Bisiniya konu eŕe bin ni piik punjung. Ba Jiisas nge Gui Ka andŕam eŕe puneningii mon nim. ⁸Pe puk Misiya konu tonu eŕe si kindik Trowas konu tor punjung. ⁹Epinding Pol pepi or kumb miŕ er kenim ni Masironiya wu endi moŕpu ek dinga yi nim. “Pol, nim ya Maseroniya konu eŕe okun sin paki tunjii.” ¹⁰Pol or kumb er kanpi ek yi nim, “Sinim Maseroniya konu bin,” nim. “Gos sinim wii tonum. Sinim pupun, Gos ek ka ei nipi wumb konu eŕe wumb ngumun.”

Liriya Konu Gos Tiŕap Eŕe Tuk Om

¹¹Na Luk mon eŕe puls, enim na kin tep to punjung. Yi erang kin, noŕ sip endi tonu puk, Samoreis konu eŕe tor punjung. Nga kunum endi puk Niyapolis konu tor punjung. ¹²Pe sin konu eŕe si kindpin, pupun Pilipai konu eŕe tor punjung. Pe konu endi ok Rom wumb mulk konu eŕe, konu owundu embe Maseroniya eŕe kunum kopur aninga mulnjpun. ¹³Pe kor kunum, sin konu owundu andŕam eŕe tor punjpun. Pupun, noŕ endi pim konu eŕe punjpun. Noŕ owundu eŕe, konu ka seng, prei ermin ni piinjpun. Pe noŕ wer eŕe amb kombur mulnjung, amb ombu sin kin tep to ek tang

mulnjpun. ¹⁴Amb endi embe Liriya, amb ei ek ninjpin, Gos ek ei piim. Eim Gos embe ambił tonu kindim; amb ei konu Taiyasaira konu owundu ełe amb. Amb ei eim alap ku owundu pułum ei, kongun erpi ku owundu siłim. Amb ei Gos paki tang piim, amb ei Pol ek nim mił kom sipi piim. ¹⁵Amb ei ni wumb eim ngii ende wumb pei noł pinjing. Amb ei noł pepi, sin kanpi ek yi nim. “Enim na Gos kin pii gii dinga nind ni piinjing, na ngii konu ongii,” pa nim. Eim ek dinga nipi yi neng kin, sin eim ek piipin punjpun.

Pol Kin Sailas Teł Pilipai Konu Kan Ngii Pinjingił

¹⁶Kunum endi sin prei ełmin konu ełe punjpun. Pe wii kongun ambił endi sin andłam ełe om kan sinjpin. Ambił gui kis pałiłim, ambił ei epi ekii se omba oł ei piipi niłim. Yi erang kin, wu amb ei tep ełmin wumb ei ku pei siłmin. ¹⁷Ambił ei sin kin andpi mułum. Mołpu, wii topu ek dinga nipi yi nim, “Wu ombu Gos kongun mendpił enmin. Gos owundu ek ei nik, sinim Gos kin orung simba nge onmun.” ¹⁸Kunum kunum ambił ei ek yi minj nipi endang, Pol eim piipi ten enim. Pe ek dinga nipi yi nim, “Gui kis, nim ambił ei si kindkin pui! Jiisas Kraiss nge embe dinga ełe, na ek nind.” Yi neng kin, gui kis ni ambił sikir si kindpi am pum. ¹⁹Ambił tep ełmin wumb ombu ku sik ełmin, oł ei am pang kanik Pol kin Sailas teł ambił gii nik. Sipik, wu num kombur mulnjung konu kułou tu wunjung. ²⁰Wu tał sipik, kos piłmin Rom wumb mułum konu yi ninjing, “Wu tał Jura konu ełe wu, sinim wumb noman er kis ermbił,” ninjing. ²¹“Pe wu tał sinim Rom wumb mon, ei piipin sinim ełmin oł ei piinarkin enmbił,” pa ninjing. ²²Wumb wu tał kin ek ngok nengin, kos piłmin wumb enim ek yi ninjing, “Wu tał konduk gulk kindik kepii tei!” ninjing. ²³Pe wu tał kepii tok tok sipnjing. Sipik, kan ngii ełe kindnjing. Wumb puk, kan ngii tep ełmin wu kanik ninjing, “Nim wu tał tep dinga er mułei!” ninjing. ²⁴Kan ngii ełe tep ełim wu, ek ei piipi wu tał sipi kan ngii tukrung ełe pendim. Pe wu tał simb eipi eipi sipi ond tundii ełe tuk kind to gii ni to pendim.

²⁵Pol kin Sailas teł mulnjunguł, epin tuk mii memb prei erkił Gos kin golang nikił enjingił. Kan ngii wumb kombur wu tał ninjingił ei piik mulnjung. ²⁶Pe sikir konu kopu mił owundu endi tum. Topu, kan ngii ondu tumunj, ond ei to tor kindim. Pe kan ngii ondu aki topu wii sim. Seng kin, kan sen wumb kan wumb to pendnjing, kan sen ni wii pilngan topu sim. ²⁷Kan ngii tep wu ei kenim ni kan ngii ondu ombu pei ak topu wii sim. Kanpi, yi ni piim, “Kan wumb pei tor punjung,” ni piipi eim tui kepii sipi, eim to kundmbii ni erim. ²⁸Ba Pol kanpi wii dinga topu yi nim, “Nim yi enerii! Sin kan wumb pei ya mołmun,” pa nim. ²⁹Kan ngii tep ełim wu ei wii topu, tiłang er nipi sikir nirik om. Wu ei eim mund mong kułpu, Pol kin Sailas teł mulnjunguł konu simb ełe mani pupu mułum.

³⁰Tep wu ni wu tał sipi anda sipi yi nim, “Ełip wu owundu, na nimbił oł eramb Gos nga na sipi orung sipi paki tumba?” ³¹Pe Pol kin Sailas teł yi ninjingi, “Nim Jiisas Owundu pii gii nin kin Gos nim sipi orung seng, eim kin mulnjii. Nim amb kangił ni yi ku mułngii.” ³²Pe Pol kin Sailas teł Gos ek ka nikił, wu ei ngii ende pinjing wumb, Gos ek nikił ngunjnguł. ³³Pe kunum ełe mendpił, kan ngii tep ełim wu ni wu tał sipipi kepii mundunjnguł konu noł kindpi er ka erim. Erpi, kingam ambilam noł, Gos ek piik noł pek enjing. ³⁴Wu ni wu tał sipipi, eim ngii konu sipipi kuni ngopu yi erim. Eim ka ka piipi, eim ngii ende wumb Gos kin pii gii nik kulnjung.

³⁵Ekii se tingang, kos piilmin Rom wumb tep wumb kombur kindangin onjung. Ok yi ninjing, “Wu tał kan ngii si kindan pangił,” pa ninjing. ³⁶Pe kan ngii tep mołum wu ei ek ei piipi Pol nimba nge om. Opu yi nim, “Kos piilmin Rom wumb ninmin, ‘Ełip peł!’ ninjing,” pa nim. Yi nim, “Ełip noman ka seng peł,” nim. ³⁷Ba Pol ek nipi tep wu ombu ngum, “Sił Rom wu, ba kos piilmin Rom wu ombu sił kin kos pii kun enanmin. Mon! Sił wumb kumb ningił ełe kepii tok yi enjing. Tok kin sipik, kan ngii ełe kindnjing. Pe akip sił kos piik ka enarik, koi erik sił kindngii enmin min? Mon mendpił! En enim ok sił sik tor sipngii.” ³⁸Pe kan wumb tep ełmin wumb puk, kos piilmin Rom wumb mulnjung konu puk ninjing. Kos piilmin Rom wumb, wu tał ek ei piik mond mong kulnjung. Nimbił erang wu tał ei Rom wu ku. ³⁹Pe puk kaimb sik, wu tał sik tor tu wunjung. Ok wu tał kanik yi ninjing, “Ełip ya konu ełe mulerngił, tor pukuł peł!” ninjing. ⁴⁰Yi nengin kin, wu tał ngii si kindkił kin, tor pukuł Liriya ngii konu punjnguł. Pukuł kin, Gos tiłap wumb mulnjung kankił, Gos ek nik ngangił wumb piyangin kin, konu owundu bił ni punjnguł.

Teslonaika Wumb Pol Kin Sailas Tumun Ninjing

17 ¹Pol kin Sailas teł andkił pukuł, Ampipolis konu tor punjnguł. Konu ełe si kindkił pukuł, Apoloniya konu ełe tor punjnguł. Konu ełe nga si kindkił, pukuł Teslonaika konu tor punjnguł. Jura wumb men ngii konu ełe engim. ²Pol eim ok ełim oł ei nga erim. Pol pupu wumb men ngii ełe nirik pum. Kor kunum tekliki ełe enj mołpu kin, Gos ek ei andan topu wumb ngopu mułum. ³Gos nge ek pułe nipi wumb ngopu mułum. Gos nge Kraiss wu endi mundum wu ei kindang om ek ei, nipi ngum ku. ⁴Pe wumb kombur Pol kin Sailas teł, ek piik pii gii ninjing. Griik wumb kombur Gos ek ei piik ełmin ku. Pe wumb tiłap owundu wu tał ek piik ekii siłmin ku. Pe wu num embilenjing ombu yi ku wu tał ek piinjing ku.

⁵Ba Jura wumb wu tał kin kis piinjing. Yi erangin kin, wumb epi sinerim wumb ok, wumb mulnjung konu ełe tuk molk punjung. Wumb ombu konu ełe tuk puk, epi kis er mundnjung. Wumb ok Jeison ngii konu

si pok erik, wu tał si tor sipipin wumb ngumun nik sipnjing. ⁶Ba Pol kin Sailas teł sinenjing. Sinarik kin, Jeison kin Gos nge tiłap mulnjung wumb ambił gii ni sipnjing. Sipik, gapman mułum konu ełe sipnjing. Sipik, gapman wu kanik yi ninjing, “Wumb ombu konu orung orung pei oł kis enmin,” pa ninjing. “Wumb ombu pe ya mołmun ei,” pa ninjing. ⁷“Pe Jeison wumb ombu sipi eim ngii konu sipim. Wumb pei en enim wu king owundu ek niłim, ek ei piinałmin. King endi mołum ei, eim embe Jiisas. Wumb en enim yi niłmin,” pa ninjing. ⁸Wumb konu ełe wumb ni gapman wumb ek ei piik noman embin kulnjung. ⁹Yi piik, Jeison ku sik, eim kin wumb epi kombur ku sinjing ku. Sik poru ni kindangin kin punjung.

Pol Kin Sailas Teł Beriya Konu Kongun Enjingit

¹⁰Kunum ełe epinding, Gos nge tiłap wumb Pol kin Sailas teł Beriya konu ełe kindnjing. Pol kin Sailas tep pukuł Beriya konu ełe tor punjnguł. Pukuł kin, Jura wumb men ngii engim konu nirik punjnguł. ¹¹Jura wumb Derpii konu mulnjung ei, Gos ek kunum kunum piik mulnjung. Ba Teslonaika konu Jura wumb mulnjung ei, Gos ek kopur piik kun erik mulnjung. Wumb ombu Gos ek piik ka piik mulnjung. Kunum kunum Gos ek gerik kanik, wu tał ei keimi ninmbił min, ni ger piik minj mulnjung. ¹²Wumb pei pii gii ninjing. Griik wumb num pei pii gii ninjing ku. Wu amb pei pii gii ninjing. ¹³Ekii se Jura wumb kombur Teslonaika konu piinjing, ni Pol Beriya konu opu Gos ek ka nipi wumb ngopu mołum ninjing. Yi nengin piik, konu ełe punjung. Puk kin, wumb konu ełe wumb noman to wulu kindik ek kend tok ngok enjing. ¹⁴Yi erangin kin, wumb Gos tiłap wumb molk, Pol mani ep noł wer ełe kindangin pum. Ba Sailas kin Timosii teł Beriya konu mulnjunguł. ¹⁵Wumb Pol sipik andłam ełe tu wunjung wumb ombu Pol sipik Asenj konu sipnjing. Sipi kindik kin, orung omun ni erangin kin, Pol ek nipi kindim. Ek nipi kindpi Sailas kin Timosii kin, ‘Ełip sikir weł!’ nim.

Asenj Konu Pol Ek Ni Tor Kindim

¹⁶Pol Asenj konu wu tał onguł nipi kui er mułpu kin, kenim ni konu ełe wumb ek kend gos mendpił konu ełe piki topu mułum. Mułangin kin, eim noman embin to piim. ¹⁷Wumb yi nge mułangin kanpi pupu Jura wumb men ngii ełe pupu, wumb Gos ek niłmin wumb kin ek nipi mułum. Kunum kunum pupu wumb kułou tangin konu andpi, men ngii konu wumb kanpi nipi yi erim. ¹⁸Pe wumb ek mon wumb Epikuriyan wumb kin Soik wumb kin ek orung eim kin ek ngok ninjing. Wumb kombur molk yi ninjing, “Wu ei ek owuł owuł nipi endim, wu ei nimbił erang ek ei ninim ninjing?” Pe wumb kopur molk yi ninjing, “Eim gos konu eipi endi mułang nipi onum,” ninjing. Pol eim Jiisas nge ek ka nipi, Jiisas konj angpi nga orung pum, ek ei nipi wumb ngum. ¹⁹Pe wumb Pol sik

sipik, Ariyopakas konu kaunsil mułum konu sipnjing. “Wu ei ek konj endi nim, ek ei neng sin piimin,” ninjing. ²⁰“Sin nim ek ei piimin. Ei ek eipi mił endi pałim. Ek ei pułe er pałim mił ei sin piimin,” ninjing. ²¹Asenj konu wumb kin konu eipi wumb ok Asenj konu ełe mołmun wumb ei, oł eipi endi enałmin mon. Ba ek konj ningii min, ek poł konj minj piik nik ełmin.

²²Yi nengin kin, Pol Ariyopakas konu kaunsil mułum konu tuk mołpu ek yi nim. “Enim Asenj wumb, na enim kand ei Griik enim men ngii ełe puk oł ełmin oł ei dinga peng ełmin pałim. ²³Ok na enim konu ombu andip, Griik enim men ngii ek nik enmin ei kanip endinj. Enim kułmał kełngii konu endi er ka er sek mon yi pułmun. Ku mon endi polk pendik yi niłmin. ‘Gos endi sin pii poł tunanmin. Ba wii embe sipin kułmał kałmin ninjing. Ok enim gos kinarik wii noman je piik yi ełmin. ²⁴Akip na Gos epi pei eririm. Epi mei ełe epi kanim kanim eririm. Gos ei Gos Owundu ei, epi ni mani mei konu pei tep er mołum. Pe Gos eim wumb angil kin, Gos ngii tekinmin ei nirik mulałim. ²⁵Gos eim epi sinerang wumb endi epi sipi Gos ngunałim mon. Gos eim mendpił, eim epi kanim kanim er pendpi, sinim wumb tep erpi, noman konj ngopu mułang kin, sinim oł yi er mołmun. ²⁶Wumb kupenjpin endeim mendpił nge ełe, opu opu pe sinim wumb pei mołmun. Wumb erang konu orung orung pei mołmun; Gos eim wumb kunum ełe ei konu mułngii nipi er sirim. ²⁷Wumb kuruk ok kan singii, Gos nipi piim. Wumb endi Gos kan simbii nipi piimba, wu ei piipi er mołpu kaninim. Gos konu turii molałim; ya sinim wumb pei endeim endeim ni tep er mołum,” pa nim. ²⁸“Gos eim kin sinim noman konj ngołum. Ngang kin, sinim andpin mołpun enmin.’ Ei yi mił ku enim nga wumb noman piłmin wumb kombur ei yi mił polk pendnjing. ²⁹‘Sinim Gos kingam noł mołmun.’ Yi mił Gos kingam noł mołamin kin, pe sinim noman yi piinermin, Gos wu angil ełe ku ni ond ni endi er kindang, Gos mił endi mołum ni piinermin, mon! ³⁰Ok wumb pii poł tunarik mulnjung kunum ei, Gos eim wumb epi pei yi erangin ei, ek ninanim. Ba pe Gos wumb pei kanip nip, konu orung orung wumb noman ak tok nam kin wei!” pa ninim. ³¹“Gos eim kunum endi nipi mondpu, kunum ełe wumb oł kis min ka enmin ei kanip, kun er mułmbii,” pa nim. “Gos eim wu endi Jiisas to tonu kindim, wu ei gupu ek nimba, ek ei piimin. Wu ei eim tukpu si kindpi, tonu opu konj mołum. Mułang kin, yi mił Gos wumb pei andan topu, eim ek niłim ei keimi niłim.”

³²Piik tukpu ełe pepi nga konj angpi tonu omba ninim, ek ei wumb kombur yi ninjing, “Nim ek ei nga nen piimin,” ninjing. ³³Yi nengin kin, Pol wumb ombu si kindpi pum. ³⁴Ba wumb kombur Pol nim ek pii gii ninjing. Wu endi embe Daiyonisiyas, eim Ariyopakas konu ełe, kaunsil wu endi, amb endi embe Damaris. Pe wumb eipi pii gii ninjing ku.

Pol Korin Konu Kongun Erim

18 ¹Ekii se Pol Asenj konu si kindpi, Korin konu pum. ²Pol pupu Jura wu endi kan sim wu ei, embe Akuila. Eim ngii konu embe Ponsus. Eim ambim embe Pisila. Pe Esalii mei owundu molkuł onjnguł. Nimbił erang, King Kloryas Jura wumb pei kanpi nim, “Enim Jura wumb Rom konu owundu si kindik pungii,” pa nim. Pe Pol wu amb tał mulnjunguł konu pum. ³Eim kin wu amb tał kongun ende ełmin. Pol eim wu amb tał kin mułum. Molk kin, kongun er mulnjung. Molk kin, alap ngii ei nge kongun er mulnjung. ⁴Kor kunum kunum Pol eim Jura wumb men ngii ełe pupu ek nipi tep to mułum. Pol Gos ek ka ei dinga nemb, Jura wumb kin Griik wumb Gos kin pii gii peng mułngii ni piim.

⁵Ba kunum ekii se, Sailas kin Timosii teł Maseroniya konu si kindkił mani punjnguł. Kunum ełe Pol Gos ek ei kunum kunum wumb kanpi nipi minj endim. Jura wumb kanpi ek dinga nipi yi nim, “Jiisas ei Kraiss mendpił, Gos wu endi kindang om,” pa nim. ⁶Ba Pol nim ek ei piinarik, Pol buł morung ek embilnjing. Yi nengin kin, Pol eim konduk ełe kułman mułum ei, sik sik topu kindim. Pol ek yi nim, “En enim oł kis erik mulnjung kin, en enim dup konu ełe pungii. Na ek endi pinałim. Akip na pup wumb tiłap eipi endi kin bii,” pa nim. ⁷Pol men ngii ei si kindpi, wu endi ngii konu pum. Wu ei embe Taisas. Wu ei eim Gos kin pii gii peng mołumuł wu. Eim Jura wumb men ngii engim konu eim ngii konu mandi engim. ⁸Jura wumb men ngii tep er mołumuł wu ei, embe Krispas. Wu ei eim ambim kingam noł pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. Pe Korin wumb pei Pol ek nim ek ei piik, ekii sik, pii gii nik, noł pek enjing.

⁹Kunum endi emii peng kin, Pol or kumb mił er kenim ni Gos Owundu ek yi nim, “Nim mund mong kulerii! Gos ek ni tor kindnjii; nim gupu mum tunerii mon!” nim. ¹⁰“Na Gos nim kin moł, wumb endi nim topu enermba mon! Nam wumb konu ełe tuk pei mołmun,” pa nim. ¹¹Pol Korin konu ełe mołpu, kung ngii endeim mołpu, oi angil orung nga endeim pei mułum. Mołpu kin, Gos ek nipi wumb ngopu mułum.

¹²Ba ekii se Rom gapman wu Galiyo Akaiya konu ełe, wu owundu mułum. Kunum ełe, Jura wumb en enim Pol kin opu orung enjing. Pe Pol kos ełe tonu tu wuk yi ninjing. ¹³Wu ei wumb ek nipi ngonum, “Gos embe ambilk tonu kindngii yi mił yi erei!” nim. Ek ei nipi ek lo pałim mił kun er ninanim mon, ninjing. ¹⁴Pol eim ek nimba erang kin, Galiyo ek nipi Jura wumb ngum, “Enim Jura wumb, wu ei ek kis endi nipi, lo ek endi kis erpi erim. Na enim ningii ek ei piimbii,” pa nim. ¹⁵“En enim ok na kanik ek endi ningii min, enim lo min embe kombur ningii ei na piinermbii mon. En enim nik kun erngii. Na ek ei kos piinermbii!” pa nim. ¹⁶Yi nipi kin, wumb kos ngii ełe to anda kindim. ¹⁷Pe wu num endi Jura wumb men ngii tep er mułum wu ni ambił gii ninjing. Wu ei embe

Sosreniis kos ngii konu eŕe kepŕi tunjung. Ba gapman wu Galiyo oŕ ei enjing ei noman to piinerim.

Pol Andiok Kin Siriya Konu Eŕe Si Kind Orung Pum

¹⁸Pol pupu konu eŕe, kopur kinan muŕum. Moŕ kin, pendpi Gos tiŕap wumb muŕei nipi, noŕ sip endi tonu pupu si kindpi pum. Pang sip, ei pupu konu endi Siriya ni konu eŕe bii ni pum. Pisila kin Akuila eim kin tep to punjung. Puk, Senkriya konu eŕe, Pol eim peng pek tum. Nimbiŕ erang eim ek dinga nipi tonu kindim. ¹⁹Pe puk Epesas konu eŕe tor punjung. Pol wu amb taŕ konu eŕe si kindpi, Pol eim pupu Jura wumb men ngii engim konu nirik pupu, wumb kin ek tangpi muŕum. ²⁰Wumb Pol kanik yi ninjing, “Kunum kopur sin kin mulnjii!” ninjing, ba Pol wumb ninjing ek ei piinerim mon! ²¹Pol eim orung ba pendpi yi nim, “Gos noman eŕe na orung pui nim kin, nga orung ombii,” nim. Gos tiŕap wumb angŕi sipi, “Muŕei!” nipi pum. Noŕ sip eŕe tonu pupu Epesas konu si kindpi pum.

²²Noŕ sip pupu Sisariya konu tor pang kin, Pol Jerusalem konu Gos nge tiŕap mulnjung wumb ei, kanpi muŕei nipi pendpi, Andiok konu mani pum. ²³Andiok konu eŕe Pol kunum kinan muŕum. Moŕpu, nga si kindpi pum. Pupu kin, Galesiya konu kin Perkiya konu tuk andpi, Gos nge tiŕap mulnjung wumb ei kanpi ek nipi, dinga erpi endim.

²⁴Jura wu endi eim Aleksandriya konu eŕe wu eim opu Epesas konu muŕum. Wu ei embe Apolos. Wu ei ek ka nipi Gos ek ei piipi nipi eŕim. ²⁵Wumb kombur eim ok Gos Owundu ek ei nik ngoŕmun. Wu ei eim noman ka eŕe dinga pim. Wu ei wumb kanpi, Gos ek ka nipi wumb ngopu yi niŕim. Jiisas eŕim oŕ ni epi ei nga nipi kun er ngoŕum. Ba wu ei Jon wu wumb noŕ pendpi ngoŕum, ek ei mendpiŕ piŕim. ²⁶Wu ei eim pupu, Jura men ngii sim konu eŕe tuk pupu Gos ek nipi Jura wumb ngum. Gos ek paŕim miŕ kun Pisila kin Akuila teŕ wu ei ek dinga nikiŕ ngunjunguŕ. Ekii se wu Apolos noman ka dinga kindpi muŕum. ²⁷Ekii se wu Apolos Akaiya konu eŕe tor pum. Epesas konu wumb Gos nge tiŕap eŕe mulnjung wumb, ombu pipe polk Akaiya konu Gos tiŕap mulnjung konu kindik, Apolos eim singii nge ninjing. Wu Apolos Akaiya konu eŕe tor wang kin, wumb Gos noman ngang mulnjung konu pupu, wumb ombu Gos ek ka ei nipi ngopu, eim wumb tiŕap ei paki ka topu muŕum. ²⁸Pe eim kongun dinga erpi, Jura wumb ek kanim kanim nik ei to mani kindpi, “Gos ek andan kun ka topu wu amb ngumbii,” nim. “Gos nge ek eŕe wumb andan ka tum. Topu, Jiisas eim Kraiss wu endi Gos kindang om,” pa nim.

Pol Epesas Konu Kongun Erim

19 ¹Apolos Korin konu muŕum kunum eŕe, Pol Andiok konu moŕpu, Epesas konu eŕe om. Epesas konu eŕe opu, Jiisas nge er se andiŕmin wumb mulnjung kenim. ²Pol opu wumb kii sim, “Ok enim

pii gii ninjing kunum ei, enim Gos Gui Ka sinjing min?" Pe wumb ek yi ninjing, "Mon! Gos Gui Ka mołum min? Sin ok ek ei piinenjpin," ninjing. ³Pol ek yi nim, "Enim noł nipe noł pinjing?" Wumb ek yi ninjing, "Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei ek yi mił nirim, ełe nge sin noł pinjpin." ⁴Pe Pol ek yi nim, "Ok Jon wumb noł penditim wu ek yi mił nirim, "Enim wumb noman ak tangin kin, noł pendim. Pe enim eim om konu ekii se omba wu ei pii gii ningii. Omba wu ei embe Jiisas." ⁵Wumb ek ei piik kin, Jiisas owundu embe ełe noł pinjing. ⁶Pol eim angil tonu kindang kin, Gos Gui Ka wumb kin om. Pe wumb en enim ek eipi eipi nik, Gos oł ekii se ermba oł ei, wumb piik niłmin mił yi nik mulnjung. ⁷Pe wu mulnjung wumb ei engki nga tał, mił mulnjung.

⁸Pol Jura wumb men ngii engim konu tuk pupu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim kunum tekliki konu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim Gos ek nipi, Gos tep er mołum konu ełe, ek ei nipi wumb ngum. ⁹Ba wumb kombur en enim noman dinga peng, noman ak tunarik molk kin, Gos ek pii gii ninarik, wumb kanik ek kis nik, Gos Owundu ek ei pii kun enenjing. Yi erangin kin, Pol Gos nge wumb sipi sipim, wu Tiranasi ei nge konu men ngii mił ełe, Pol wumb sipim, wumb Gos ek ka ei kunum kunum nipi ngum. ¹⁰Yi erpi mołang kin, kung ngii tał o pum. Pe Eisiya mei konu owundu ni, Jura wumb ni Griik wumb ni wumb pei ok Pol ek nim ek ei piinjing.

¹¹Pol angil ełe Gos nge jep oł dinga wii mendpił pei erim. ¹²Wumb ok, Pol mułum konu alap ni epi tu wuk Pol ngenj ełe minjin tok sipik, wumb gui kis pim wumb ni ening pim wumb ei embilangin kin, gui kis ni ening pim wumb pei erpi ka erpi ngum. ¹³Jura wumb kombur puk andik, wumb gui kis mułum konu puk kunji erik to tor kindik enjing, wumb kombur Jiisas Owundu nik embe ei nge nik ełmin. "Pol, Jiisas ek niłim wu embe ełe niłim, ek na nip enim ngond," yi mił niłmin. ¹⁴Jura wu Gos kin kułmał kałitim wu ei, kingam noł angil orung nga tał wu ei embe Skiipa. Wu ombu kongun ei nge ełmin. ¹⁵Ba wu endi gui kis tuk mułang kin, eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Jiisas eim na piinim, Pol eim na piinim ku. Enim ei nii? Na pii poł tunand," pa nim. ¹⁶Pe wu ei gui kis pim wu, ni puku sipi wumb ombu topu topu se endim. Topu, wu ombu kepil topu, wumb ngenj er kis mondpu, konduk ni to piltan to er kis erim. Erang kin, wumb ei ngii ełe si kindik ngenj wii punjung. ¹⁷Ekii se Jura wumb kin Griik wumb kin Epesas konu mulnjung wumb ei, piik mund mong kis kulk mulnjung. Molk kin, Jiisas Owundu nge embe ambil tonu kindik mulnjung. ¹⁸Wumb pei pii gii pim wumb, kum erik, oł ok nge oł kanim kanim enjing, wumb ei en enim ok nik tor kindik enjing. ¹⁹Wumb pei kum konduk oł kanim kanim ełmin, mon ei tu wuk wumb mulnjung konu dup kalk enjing. Pe wumb en enim mon ei ku ngok ełmin ei ku yi mił 50,000 mił pei. ²⁰Oł ei nge Gos Owundu nge embe opu dinga pum. Pe Gos ek dinga mendpił pupu tonu pum.

Epesas Wumb Pol Kin Ek Kis Nik Wii Tunjung

²¹Ekii se, Pol Gos nge Gui Ka je Pol ek nipi pendim. Pendpi kin, Pol Maseroniya konu ɛle andpi pupu kin, Griik konu ɛle pupu Jerusalem konu ɛle bii ni piim. Pe Pol ek yi nim, “Konu ɛle pup kin, nga Rom konu ɛle orung bii ku,” nim. ²²Pol eim paki toʔmbuʔ wu taʔ, embe Timosii kin, Erasus teʔ, Maseroniya konu ɛle, kindang punjunguʔ. Pol eim Eisiya konu ɛle kunum kopur muʔum. ²³Kunum ɛle, wumb kombur Gos nge tiʔap wumb ei, ek kanim kanim nik, wii tok, ek owuʔ owuʔ ninjing. ²⁴Konu ɛle, wu endi muʔum wu ei, eim embe Demiisriyas, wu ei, kom ku epi kongun ɛle epi kanim kanim ɛlim. Wu ei, eim epi kombur kom ku epi ombu erpi, Aremiyas kend gos ngii ɛle nirik kind monduʔum wu ei, oʔ yi nge ɛlmin wumb ei, ku pei siʔmin. ²⁵Pe wu ei, eim kongun wu ombu wii topu kin, wu kongun wii ɛlmin wu ombu wangin kin, kuʔou tok, Demiisriyas ek nipi wumb ngum. “Wu kei sinim kongun ka ei erpin kin, ku pei wang sipin enmin. ²⁶Wu ei, Pol wumb pei ek neng kin, wumb eim ek niʔim ek ei, Epesas konu ɛle mendpiʔ enerim. Enim piik kanik enmin konu orung orung ni, Epesas konu ɛle pei andpi, yi nim, ‘Sinim gos angii ɛle enmin ei gos mendpiʔ mon?’ ²⁷Pol ek ei je erpi kin, sinim kongun ei to mani kindmba. Yi nge mon. Pol ek ei erpi, sinim noman ɛle tang kin, sinim gos amb Aremiyas ngii owundu ei, ni piinerim. Kumb ok, Eisiya ni konu ɛle orung orung pei, gos amb Aremiyas ei kin, embe ambii tonu kindiiʔmin. Ba Pol ek ei erpi, gos amb Aremiyas embe to mani kindnim.”

²⁸Wumb ek ei piik kin, wii dinga tok yi ninjing, “Sinim Epesas konu ɛle gos Aremiyas embe, am ei tonu kin ba!” ninjing. ²⁹Pe wumb en enim wumb pei wii tok puk konu owundu ɛle tor pangin kin, wumb pei wii tok punjung. Puk kin, wumb kuʔou toʔmun konu ɛle kuʔou tunjung. Wumb puk kin, wu Geiyas kin Arisakas kin, ouni sik, ngii owundu ambii gii nik, tor sik punjung. Maseroniya wu taʔ Pol kin tep to andiiʔmin. ³⁰Pol eim wumb punmun konu bii ni erim; ba Gos nge tiʔap ɛle tuk punjung wumb ei, ambii gii ninjing. ³¹Eisiya gapman owundu pei, Pol kin wu puʔ miʔ moʔangin kin, ek ni Pol kin kindim. Nik kin, yi ninjing, “Pol wumb kuʔou tonmun konu ɛle nim tor punerii!” nik yi ninjing. ³²Wumb tiʔap owundu ei, wumb noman eipi eipi peng moʔmun. Wumb kombur ek endi nik nengin kin, wumb kombur wii eipi tok enmin. Pe wumb pei kuʔou tok ninmin, ek piinarik, wii ok kuʔou tonmun. ³³Pe Jura wumb kombur wu Aleksander ekii se kindangin pupu kin, tuk ɛle angpi, angii tonu kindpi, wumb ninjing ek ei, ni orung kindmbii ni erim. ³⁴Ba wu Aleksander ei, wumb wu ei Jura wu ni piik, gupu endi kindik, yi ninjing, “Sin Epesas konu ɛle gos Aremiyas ei, eim embe ambii tonu kindmin,” ninjing. Nik kin, wu dinga to er muʔangin konu eni taʔ o pum. ³⁵Ekii se Epesas konu ɛle mon kongun ɛlim wu ei, eim wu amb kin ek tingnerei mon! Nipi, ek dinga nipi, yi nim, “Enim Epesas wumb, wumb

nii endi Epesas konu eŕe owundu seng gos kend Aremyas men ngii owundu eŕe Epesas konu eŕe tep eŕim ei wumb endi pinaŕim min? Pe nga tonu epin konu eŕe Gos nge kom ku mowii niŕmin mani om min? ³⁶Wu endi ek nipi, orung kindmba ei, kapŕi en enim wiik to mulnjung. Enim nge epi endi sikir ermin ningii ei, enerngii,” pa nim. ³⁷“Enim wu taŕ enim tu wunjung; ba wu taŕ enim gos kend amb Aremyas ngii owundu eŕe, epi waning enenjingiŕ. Pe wu taŕ enim gos kend amb ei, endi ek buŕ morung ninenjingiŕ mon. ³⁸Pe wu Dimiisriyas eim kongun wumb kin, enim wu endi, ek kis nipi ermba ei, kos piingii ningii eŕe kunum saŕim. Pe gapman owundu ombu moŕmun ei, ek ei piik kin, kos er kun erngii,” pa nim. ³⁹“Enim ek endi ningii pimba ei, en enim kuŕou toŕmun konu eŕe ni kun erngii. ⁴⁰Pe sinim kapŕi kos siŕmin. Pe kunum eŕe, sinim mong sinmin; ba ek puŕe endi pinaŕim.” ⁴¹Nga kuŕou toŕmun ngii eŕe tep eŕim wu ek yi nipi, kuŕou tunjung ei to tor kindim.

Pol Maseroniya Kin Griik Konu Ek Ka Nipi Andpi Muŕum

20 ¹Wumb ek dinga nik enjing ei, poru neng kin, Pol eim Gos tiŕap eŕe mulnjung wumb wii to, tuk sim. Pol ek ei nipi, wumb Gos tiŕap wumb ngopu, noman to dinga erim. Wumb ek ka nipi, angiiŕ sipi pendpi kin, Maseroniya konu eŕe pum. ²Pe Pol konu eŕe angpi kin, Gos nge tiŕap mulnjung wumb ei, Gos ek nipi ngopu, noman to dinga erim. Erpi andpi kin, nga Griik konu eŕe pum. ³Pol pupu Griik konu eŕe oi tekliki muŕum. Ekii se sip endi pupu kin, Siriya konu eŕe bii ni piim. Pe Jura wumb kengip erik, eim to kundmun ninjing. Ba Pol eim noman dinga kindpi kin, nga Maseroniya konu eŕe orung bii ni piim. ⁴Wu Sopasa, Beriya konu eŕe wu ei, eim arim Piras Pol kin tep to pum. Pe Teslonaika konu eŕe wu taŕ, endi Arisakas kin Sekandas, Geiyas ei, Derpii konu eŕe wu, Eisiya konu eŕe wumb Timosii kin Tropimas wu ombu, Pol kin ouni ok punjung. ⁵Wumb ombu kumb se puk kin, Trowas konu eŕe sin omun ni, kui er mulnjung. ⁶Sinim bres yiis sinaŕim kuni ei, noŕmun kunum ei, pe Gos Esrel wumb Eisip konu eŕe sipi orung sirim kunum ei sinjpin. Sipin eŕe piimin, sin pupun Trowas konu punjpun ei, kunum angiiŕ orung eŕe tor punjpun. Sin kongun endeim Trowas konu eŕe punjpun.

Trowas Konu Eŕe Pol Yusikas Er Konj Sim

⁷Kor kunum sin kuŕou topun kuni numun. Pe Pol Gos ek nipi wumb ngum. Kupiiring sin bin kunum, Pol ek nipi pang kin, emii pim. ⁸Sin tuk ngii eŕe kuŕou tunjpun konu eŕe dup alam pei muŕum. ⁹Wu kangi wu endi embe Yusikas. Wu kangi wu ei, eim ngii ondu eŕe mandi muŕum. Pe Pol ek kinan nipi pang kin, Yusikas eim Pol ek ei piipi moŕpu kin, or tumek er bok tum ngii ei, tonu kin engim. Wumb mani puk kin, Yusikas simin ni punjung; ba Yusikas kuŕum pim. ¹⁰Pe Pol mani pupu, ek yi nim, “Enim

noman embin tunerii! Ke ninerii mon! Wu ei, eim konj kindpi kin, eim konj mułmba,” pa nim. ¹¹Pol nga tonu opu kuni nopu, ekii se wumb kin ek kinan nipi mołpu kin konu tengim. Tingang kin, Pol si kindpi pum. ¹²Wu kangı wu ei, si pangin wu ei, konj mułang kin, wumb en enim ka piinjing.

Pol Trowas Konu Si Kindpi Milirus Konu Pum

¹³Ba sin ok pupun sip ełe tonu pupun kin, Asos konu ełe tor punjpun. Pupun kin, Pol Asos konu ełe mułum. Sin sip ełe bin ni pamin kin, Pol eim yi ninim. “Andłam ełe andip pup Asos konu ełe bii,” nim. ¹⁴Sinim pupun Asos konu ełe pupun Pol kan simin. Kan sipin kin, sip ełe pupun, Misiliini konu ełe punjpun. ¹⁵Pe sin Misiliini konu ełe si kind punjpun. Pupun, singił pepin kin, tingang Kiyos konu ełe mandi tor punjpun. Nga pupun, Samos konu ełe kan sipin kin ełe pinjing. Kupiiring nga pupun, Milesis konu ełe tor punjpun. ¹⁶Pol eim noman dinga ełe yi piim, “Epesas konu ełe si kindpin bin,” ni piim. Pol eim Eisiya konu ełe kunum ei, “Mulermbii,” ni piim. “Eim sikir bii,” ni piim. Kaplı tor punj kin, wumb Gos Gui Ka mani kindrim kunum ełe, tor pup Jerusalem konu ełe wumb kenmbii ni piirim.

Pol Eim Epesas Konu Ełe Wu Num Ombu Angił Sipi Pum

¹⁷Sin pupun Maileisas konu ełe si kindpin. Pol ek nipi Epesas wumb mulnjung konu ełe kindim. Nipi yi nim, “Gos nge tiłap ełe mołmun wumb ei, wu num kombur wangin,” nim. ¹⁸Wu num ombu eim kin wangin kin, Pol eim ek dinga nipi wu num ombu ngum. “En enim piinmin, na Eisiya konu ełe ok op, erir oł ei piinmin. Yi erip kin, na enim kin tep to mulnjpun. ¹⁹Enim piinmin! Jura wumb na to mani kindinmin ni erangin kin, na noman embin owundu tum. Ba na nam ngenj ei piinarip kin, Gos Owundu nge ek ka ei kongun erip punj. ²⁰Na ek endi mund mong kularip kin, ek endi nip, enim ngunenj. Na ek ninj ei, enim paki tołum. Wumb kułou tołmun konu ni, ngii konu pei, na enim ek nip ngoł ei, enim piik mołmun. ²¹Kunum kunum na Jura wumb kin, Griik wumb kanip yi mił nił, “Sinim noman ak topun Gos kin bin. Pe Jiisas sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas kin pii gii nimin,” pa nim. ²²“Pe enim piyei! Na Gos nge Gui Ka ei je na Jerusalem konu ełe sipnim. Jerusalem konu ełe epi ni endi, na kin tonu omba ei, na piinand. Ba Gos piinim,” pa nim. ²³“Ei na piil, konu orung orung puł ei, Gos nge Gui Ka ei, ek dinga nipi na ngołum. Nipi ngopu kin, yi niłim, ‘Nim oł embin tui kan sikin, kan ngii punjii,’ nipi na ngołum. ²⁴Ba na nam ngenj ei kaimb kulenj. Na nam ngenj ei piinenj. Na nam andind andłam ei, endmbii minj ni piinj. Nam Jiisas Owundu kongun ngum kongun ei minj erip, poru nimbii,” ni piinj. “Kongun ei, Gos ek ka nip wumb ngop, wumb Gos eim wumb noman ka ngumba ek ei minj nip, endinj.

25 “Enim piinmin! Ok na andip, Gos kingam Jiisas ek mon nip ngunj; ba ekii se, enim pei na kineningii mon,” nim. 26 “Ei piip kin, na ek ei nip enim ngond. Pe tuk eġe, enim wu endi am pum kin puġe, na kin pinermba,” pa nim. 27 “Na Gos ek ka wii mund mong kularip kin, enim ngunenj mon! 28 En enim ka molk, Gos nge tiġap wumb muġngii ei, tep er muġngii. Gos nge Gui Ka ei, enim kongun ei nge ngonum. Gos nge tiġap wumb ei ka molk kin, Gos nge wumb tep ka er muġngii. Gos eim nge kingam miyem ei, sinim oġ kis kil ngum. 29 Na piind, na enim si kindip pund. Ekii se wumb kombur enim kin tuk ok, Gos nge tiġap wumb ei, ek kis nik, noman to wulu kindangin kin, enim Gos keimi ek ka ei nge, pii gii ninerngii,” pa nim. 30 “Pe wumb kombur enim tuk moġmun konu eġe tiġap endi, wumb ok, ek kis kend kanim kanim nik erangin kin, Gos nge tiġap eġe tuk puk moġmun. Wumb ei nge, yi ningii ek ei, piingii,” pa nim. 31 “Yi piik kunum kunum enim tep ka er muġngii. Enim oġ ei piingii nip kin, na enim kin tuk kung ngii tekliki moġup kin, ek dinga wu endeim endeim ni ngunj. Na ningiġ eġe ka mani wang kin, ek ei ninj. 32 “Akip na enim Gos angii ek mundamb moġmun, Gos eim enim noman ka ngumba. Eim enim kapġi er dinga ermba, Gos wumb nii endi noman ka ngumbii ni piġim. Enim wumb pei pii gii ninjing wumb ei ngang kin, epin konu eġe ka pungii. 33 Na nam noman eġe, alap ni, ku ni, ei wu epi pei seng moġmun ei, kom se piinenj mon!” pa nim. 34 “Enim piinmin, na angii taġ ei nge, kongun erkiġ. Na epi endi sinerim ei, sip yi eġ. Wumb na kin ende moġmun wumb ei, paki toġum ku. 35 Na kongun pei eġe kongun ei, enim andan top kin, sinim kongun ei, dinga kind er bin. Sinim kongun yi erpin kin, wu endi epi sinermba ei, paki tumun. Sinim Jiisas Owundu ek ni miġ piipin ermin. Wumb endi eim ka ka piipi kin, eim epi wumb eipi ngumba ei, ka wii. Pe wumb endi epi ngang sipi kin, ka ka piimba ei, aninga ka piipi simba.

36 “Pol eim ek ei nipi poru nipi kin, eim mong gopsing pii poġpu prei erim. Erang kin, wu num ombu ni prei ouni enjing. 37 Ekii se Pol ba erang kin, wumb Pol ambilk gii nik, ke nik, kaimb sinjing. 38 Pol ek yi nim, “Enim nga na kinerngii,” pa nim. Yi neng kin, wumb kaimb kis sik, noman embin tang mulnjung. Muġangin kin, noġ sip eġe ouni si pangin pum.

Pol Sip Eġe Tonu Pupun Jerusalem Konu Eġe Ba Pum

21 1 Sin wumb wakin topun, sip eġe pamin kin, kos konu eġe ba pum. Kun pupun pupun kunum endi, Kos konu eġe tor punjpun. Nga Kos konu eġe si kindpin kin, Pasara ninjing konu eġe tor punjpun. 2 Sip endi, Piniisiya konu eġe ba nge bin ni, kui er mulnjpun. Pe sip eġe tonu pupun, punjpun. 3 Pe sin pupun, Saipris konu eġe orung pupun, si kindpin punjpun. Sin pupun, Siriya konu eġe tor pupun, Taiya konu eġe

mulnjpun. Sip epi sipim ei, konu eŕe tor kindim. ⁴Pe sin pupun, Gos tiŕap mulnjung wumb kan sipin, kunum angii orung nga taŕ mulnjpun. Gos Gui Ka ei Gos tiŕap wumb noman eŕe ek ngang kin, wumb Gos tiŕap wumb molk yi ninjing, “Pol, nim Jerusalem konu eŕe punerii!” ninjing. ⁵Sin konu eŕe moŕ pendpin kin, nga punjpun. Gos tiŕap eŕe mulnjung wu amb kangi ambiŕ pei, sin sinim konu owundu eŕe tor tu wunjung. Pe ep noŕ wer eŕe moŕpun kin, Gos kin prei enjpin. ⁶Pe sin sip eŕe bin, pendpin, angii sipin, sip eŕe pamin. Wumb en enim si kindik, ngii konu eŕe orung orung punjung.

⁷Sin sip eŕe tonu pupun, Taiya konu eŕe si kindpin kin pupun, Solemes konu eŕe tor punjpun. Sin Gos tiŕap eŕe mulnjung wumb kin, kunum endeim moŕpun, nga punjpun. ⁸Pepin kin, kupiiring sin konu eŕe si kindpin kin, Sisariya konu eŕe punjpun. Sin pupun, Gos ek ngoŕum wu Pilip, ngii konu eŕe punjpun. Pupun kin, eim kin mulnjpun. Eim Gos nge wumb muŕangin kin, angii orung nga taŕ nge wu endi mulnjung konu eŕe muŕum. ⁹Wu eim ambiŕam kapii kapii mulnjung ambiŕam wii ombu, Gos epi ermbe ek ei piik niŕmin. ¹⁰Pe sin Sisariya konu eŕe, kunum pei muŕmun. Gos oŕ ekii se ermbe oŕ ei piipi niŕim wu ei, eim embe Akapus. Eim Juriya konu eŕe si kindpi kin, Sisariya konu eŕe mani om. ¹¹Eim sin kin mani opu, Pol kan mum pendim kan mum ei sipi, ei eim simb angii eŕe, kan mum topu, yi nim, “Gos Gui Ka ek yi nim, ‘Jerusalem konu eŕe Jura wumb, en enim kan mum arim kan, yi miŕ tungii,’ pa nim. ‘Yi erik sipik, wumb tiŕap eipi endi ngungii,’ ” nim. ¹²Sin wu amb pei ek ei piipin kin, Pol kin ek dinga nik kin, “Pol Jerusalem konu eŕe tonu punerii!” pa ninjing. ¹³Ba Pol ek yi nim, “Enim nimbii erang ke nik? Na noman embin tungii. Na kan ngii eŕe bii nip er kun er mulaŕ mon. Ba na Jerusalem konu eŕe kuŕmbii ei kapii ku. Jiisas Owundu nge embe ambiŕ tonu kindip eramb kin, na tungii ei nge, ngenj eŕe gaŕ kularip moŕ.” ¹⁴Pe sin eim noman eŕe eipi enermin. Sin ek tingnarpin wiik tunjpun. Sin yi ninjpin, “Owundu eim noman eŕe kapii,” ninjpin.

Jerusalem Konu Eŕe Pol Eim Opu, Kongun Er Endim Miŕ Nim

¹⁵Kunum kopur o pang kin, sin Jerusalem konu eŕe bin ni, epi er kun er mulnjpun. ¹⁶Pe wumb kombur Gos tiŕap eŕe tuk puk kin, Sesiriya konu eŕe mulnjung wumb ei, sin kin tep to punjung. Sin pupun, Neson ngii konu eŕe sipinjpin wu ei, Saipris konu wu ei, eim am kumb ok eim Gos tiŕap eŕe tuk purum. Eim yi piim, sin eim ngii eŕe muŕmun ni piim.

¹⁷Sin Jerusalem konu eŕe tor punjpun wumb ei, Gos tiŕap eŕe mulnjung wumb ei, tor ok, sin kanik, ka piik, angii embilk enjing. ¹⁸Pe kupiiring, Pol eim sin kin pupu kin, Jeims muŕum konu eŕe pupun, kenmin ni punjpun. Pe Gos ngii engim konu eŕe wu num Jeims kin mulnjpun. ¹⁹Pol eim kongun er endim miŕ, ek poŕ topu, Gos eim paki topu erang kin,

Pol eim wumb tiŕap eipi eŕe, tuk kongun er endim miŕ, ni wumb ngum. ²⁰Wumb ek ei piik, Gos embe ambiŕ tonu kindnjing. Wumb ek nik, eim ngunjung, “Pol nim ek piik! Jura wumb pei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, pei ek dinga nik, lo ek ambiŕ gii ninjing. ²¹Ba wumb kombur, wumb kanik nik kin, ek nim kanik ninjing. Pol eim Jura wumb kanpi, wumb tiŕap eipi tuk eŕe muŕangin kin, ek nipi, Moses lo ek ei si kindngii ni elim. Enim kangiŕ ngenj kopisnarik kin, ok eŕmin oŕ ei, ekii sinerei nipi elim. ²²Pe sinim nimbilŕ oŕ ermin? Keimi, enim piik ni nim ya on. ²³Pe akip sin nim ek nimin ei, akip enjii, ninjing. Sin wu kapiŕ kapiŕ moŕmun wu kei, ek keimi endi ninjing. Nik kin, tonu kindnjing. ²⁴Nim wu kei kin, Jura wumb men ngii pungii. Enim eŕmin oŕ ei, Moses lo ek ei nim ekii sikin eran kin, enim pei ka muŕngii. Pe nim wumb ombu ku ngan kin, wumb en enim peng enjin pek tungii,” pa nim. “Nim yi eran kin, wumb molk keningii ek ei, nim kanik ek kend ni piingii. Wumb nim kin piingii wu ei, lo ek eŕim ni piingii. ²⁵Wumb tiŕap eipi, Gos ek piik, tuk ok moŕmun wumb ei, sinim pipe Pol kindinjpin ei, kindpin kin, sinim ok ek ni pendinjpin ek ei, nipin ngunjpun. Nipin yi nipin kin, enim kan kun er muŕngii. Enim kung ni, epi eipi endi, gos kend nik kuingii epi ei, nunerei! Pe kung miyem ni, kung kan kuŕ pindangin kin, kuŕmba ei nunerei!” yi ninjpin. “Wu amb eipi ningiŕ enerngii mon; ka muŕngii.” ²⁶Pe Pol wu ombu seng kin, kupiiring wu ombu seng kin, en enim ka muŕngii er punjung. Pe yi erpi opu kin, men ngii owundu eŕe tuk om. Opu kin, Gos kin kuŕmaŕ kaŕiŕim wu ei ek nim, “Kunum nenj wumb en enim konj molk kin, en enim endeim endeim ni ok, Gos kin kuŕmaŕ keŕngii nge ongii?”

²⁷Ekii se kunum angilŕ orung nga taŕ poru neng kin, Eisiya konu eŕe Jura wumb ok kenjing ni, Pol tuk men ngii owundu eŕe muŕum. Kanik kin, wumb pei ek dinga nik piik kin, Pol ambiŕ gii ninjing. ²⁸Pe wumb wii dinga tok ninjing, “Enim Esrel wumb, sin paki tei! Ya wu ei, epi konu orung orung pei wumb andan topu ngonum. Esrel wumb to mani kindpi kin, sinim lo ek to mani kindpi kin, sin men ngii owundu ek nipi kis enim,” pa ninjing. “Pe eim epi endi sinim men ngii eŕe tuk tu wupu kin, er penj mondpu kin, Griik wumb kombur sinim men ngii eŕe nirik tu wum,” ninjing.

²⁹Nimbilŕ erang, wu Tropimas Epesas konu eŕe wu ei, ok Pol eim konu owundu eŕe tuk tu wupu kin, men ngii owundu eŕe tuk tu wupu mundum, ni piinjing. ³⁰Pe Jerusalem konu eŕe wumb ni, wumb pei sikir ok kuŕou tunjung. Pe Pol ambiŕ gii nik kin, men ngii owundu eŕe sik, anda tu wunjung. Nga ngii ondu sikir ngunjung.

Rom Konu Eŕe Opu Eŕmin, Tep Eŕim Wu Pol Sim

³¹Pe wumb si andik, Pol ek tangin ek ei nik kin, to kundngii enjing. Wu owundu opu eŕim wu muŕum konu ei piipi, wumb ek yi ninjing. Jerusalem

wumb pei puku si endnjing. ³²Yi erangin kin, eim opu wu kombur sipi, wu opu ełmin wu tep ełmin wu kombur sipi, wuł mani pangin kin, pe Jura wumb molk kenjing ni, wu num owundu opu wumb sipi, tu wang kanik kin, Pol kepil tunarik, wakin tunjung. ³³Pe opu ełmin wu num ni opu, Pol ambil gii nim. Nipi opu, wumb neng kin, kan sen tał tu wuk kin, kan tunjung. Eim wumb kii sipi, yi nim, “Wu ei nii? Wu ei nimbil oł erim?” ³⁴Wumb tiłap owundu molk wumb kombur ek endi nik, wii tok erangin kin, wumb kombur ek eipi nik, wii tok nengin kin, ek tał er pim. Pe wumb eipi eipi dinga nengin kin, opu ełmin wu num ni, ek ei pułe pii poł tunerim mon. Yi erangin kin, wu num ei, ek nipi, eim opu wu ngum. “Enim Pol, enim ngii dinga ełe nirik sipei!” nim. ³⁵Pol ngii ond peri ełe kamb piip tonu pum. Pang kin, wumb ek dinga nik, Pol to kundngii erangin kin, opu wumb Pol ko wuk sipnjing. ³⁶Wumb tiłap owundu ekii se puk kin, wii tok yi ninjing, “Eim to kundei! Eim to kundei!” yi nik punjung.

³⁷Opu ond wumb en enim, Pol sik sipik, en enim ngii ełe nirik sipnjing. Sipangin kin, Pol ek nipi, opu wu num ni ngum, “Na kapli, nim kin ek endi nip ngumbii min?” Pe opu wu num ni yi nim, “Nim Griik wumb ek piilin min?” ³⁸Na piind, nim Eispip wu ni piind. Ok kembis kin nim gapman kin opu enjii en wu 4,000 tui kepil ambil sipinjing. Sipik puk kin, mei wumb mulenjing konu ełe punjung.” ³⁹Ba Pol ek yi nim, “Na Jura wu moł,” pa nim. “Na konu ełe Tasas kin Silisiya konu ełe owundu ei, embe pułum. Na kapli ek nip kin, wumb ngumbii min?” ⁴⁰Pe opu ełmin wu num ni kapli neng kin, Pol angil tonu kindang kin, wumb ek tingnarik mulnjung. Pol eim Eipru wumb ek ełe, nipi yi nim.

22 ¹“Engnan noł ni, arnan noł ni, enim wumb kom sek mułangin kin, na ek endi nip, orung kindmbii end.” ²Ek ei Pol nipi wumb ngum. Pol Jura wumb ei nipi wumb ngang kin, wumb ek ei piik, kom ka sek, ek tingnarik er mulnjung.

³Pol ek yi nim, “Na Jura wu,” pa nim. “Na manan, na Tasas kin Silisiya konu ełe mengim. Na konu ełe ya mołup kin, owundu enj. Pe na ek emb top ngum wu ei, Gameliyel eim, na ek emb to ngum ei, sinim kupenjin noł ełmin oł ei kin, lo ek nipi, na ngum. Yi nipi ngang kin, na Gos ek ełe dinga piip muls. Yi mił ku, enim dinga puk enmin. ⁴Nam pii gii ninj ełe ei nge, ok wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, se andip top eł. Wu amb ni, to kondup eł. Wumb kopur kan sen ełe top kin, kan ngii kindip yi eł,” pa nim. ⁵“Wumb kułmał kałilmin wumb owundu, ek pii kun ełmin wu num ni, wumb ei kapli ek ei piingii. Wumb ombu, na kin pipe ngangin kin, Damaskas konu ełe Jura wumb pipe to ngopu kin, na Damaskas konu ełe andip puł. Andip puł ei, wumb kan si sipip, kan sen top kin, kan ngii kan ngop eł.

Pol Pii Gii Nirim Kunum Ei Ek Pol Tonum

(Aposel 9:1-19, 26:12-18)

⁶“Na andip pup kin, konu eni tonu tuk mii memb pałim oł ei peng kin, Damaskas konu ełe mandi punj. Pe sikir ei, epin dup mił tiłang dinga

na muls konu eŕe erim. ⁷Tiŕang yi erang kin, na mei eŕe mani pup pemb kin, ek endi ei epin tor opu yi nim. ‘Sol! Sol! Nim nimbiŕ erang, na kin oŕ embin tui ngon?’ ⁸Na ek yi nip orung kindinj, ‘Owundu, nim nii?’ Ek na nipi yi nim, ‘Na Jiisas Naseres konu eŕe moŕ. Nim na kin oŕ embin tui en,’ pa nim. ⁹Wumb na kin punjpun wumb ei, dup miŕ epi tiŕang erim ei kenjing. Ba wu endi na ek nipi ngum ei, piinenjing, mon. ¹⁰Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, pe na nimbiŕ oŕ ermbii?’ Pe Owundu ek nipi, na ngopu yi nim, ‘Nim angkin Damaskas konu eŕe pui!’ nim. ‘Konu eŕe wu endi moŕum wu ei, nim kongun enjii miŕ nipi ngumba,’ pa nim. ¹¹Pe tiŕang ei, dinga erang kin, na epi kan dembin tumbii pinerim. Wumb na kin tep to onjpun wumb ei, na angil ambilk kin, Damaskas konu eŕe sipnjing.

¹²Konu eŕe wu endi muŕum wu ei, eim embe Ananaiyas. Wu ei lo ek pei ekii siŕim wu muŕang kin, Jura wumb en enim, Damaskas konu eŕe moŕumun wumb ei molk kin, wu ei ka ni piiŕmin. ¹³Wu ei, na muls konu eŕe mandi opu angpi, ek nipi yi nim, “Engnan Sol, nim ningil nga kenjii,” nim. Pe kunum eŕe mendpiŕ, na ningil ka seng kin, na kan poŕ tunj. ¹⁴Pe eim ek yi nim, “Sinim kupenjin noŕ paki topu elim Gos ei, eim tonu nim kindang molkun kin, eim ermbe oŕ pii poŕ tokun. Pe Kraiŕ muŕmba ei, kan poŕ tukun kin, ek nimba ei piikin, yi enjii ni to mundum,” pa nim. ¹⁵“Nim pe nimbiŕ oŕ erang kankin kin, piikin en? Nim oŕ ei pukun, wumb pei kankin kin, ek ni tor kindnjii. ¹⁶Pe nim nimbiŕ erang nim kui er moŕun? Nim pukun noŕ pii nim. Nim Jiisas embe eŕe nikin ke nen, Gos eim nim oŕ kis kanim kanim eŕin oŕ, ei kil ngopu si kindmba,” pa nim.

Gos Pol Kindang Wumb Tiŕap Ei Kin Pum

¹⁷“Ekii se na Jerusalem konu eŕe Gos ngii op kin, Gos kin prei er moŕup kin, or kumb miŕ endi enj. ¹⁸Or kumb miŕ erip kinamb kin, Gos Owundu na kin ek yi nim, ‘Sikir Jerusalem konu eŕe si kindkin po! Nim na ek ya eŕe ninjii ei, wumb nim ek ei, kapŕi pii gii ninerngii,’ pa nim. ¹⁹Na nam ek yi ninj, ‘Owundu, na konu eŕe orung orung nim ngii eŕe pup kin, wumb nim kin pii gii niŕmin wumb ei, mon nipi, kepii topu, kan ngii eŕe kindiŕ. ²⁰Ok Siipen nim ek se andiŕim wu ei, to kundnjung kunum eŕe, na eim kin mandi engir. Na orung kanip engamb kin, wumb konduk gulk tungii nip, orung engir.’ ²¹Ba Gos eim ek yi nipi na ngum, ‘Nim po! Na nim konu turii endi kindamb pukun kin, wumb tiŕap eipi endi kin mulnjii,’ pa nipi kindang punj. ²²Jura wumb Pol nim ek ei piik, ek dinga nik kin, “Eim to kundiŕ” ninjing. “Wu ei nge, ya mei eŕe mulermba wu ei, konj mulermba,” ninjing. ²³Wumb wii dinga tok kin, en enim konduk gulk kin, mei kuŕman si tonu kindnjing. ²⁴Yi erangin kin, wu num moŕpu ek yi neng kin, Pol sik sipik, opu wumb ngii eŕe nirik sipnjing. Wu num ei ek yi neng kin, opu wumb Pol kepii tok, Jura wumb ek dinga ninmin, “Ek puŕe piimin,” pa nim. ²⁵Pe opu ond wumb kan sik kin, kan tunjung.

Opu ełmin wu tep ełmin wu ei, Pol engim konu ełe mandi engang kin, Pol ek yi nipi wu ei ngum. “Lo ek nipi, Rom wumb yi kan ngei nim min? Enim ek nik, ka enarik, kepil ok tok enmin ei, kapil min?” ²⁶Opu wu tep ełim wu ei, ek ei piipi pupu kin, wu num owundu mułum konu ełe pupu, ek dinga nipi yi nim. “Nim wu ei kin nimbil oł enji en? Wu ei Rom wu,” pa nim. ²⁷Pe wu num ni, Pol mułum konu ełe ek nipi Pol ngum, “Nim Rom wu min?” Pol mołpu yi nim, “Na Rom wu,” pa nim. ²⁸Wu num ek yi nim, “Na ku owundu ngopu kin, na Rom wu moł,” pa nim. Ba Pol ek nipi, yi nim, “Na manan na Rom konu ełe ok mengim. Pe na Rom wu moł.” ²⁹Pe wumb Pol kii sik, kepil tok enjing wumb ei, mund mong kulnjung. Wu num ni, Pol Rom konu ełe wu endi kan ngumbil enj ni piipi kin, gal kułum.

³⁰Wu num ei, eim Pol pałim mił ei, pułe piimbil nim. “Pol eim nimbil oł erim ei piimbil,” nim. Yi nipi kin, kupiiring ok, eim Pol kan sen si kindpi kin, wumb kułmał kałimmin owundu wumb ni, kaunsil wumb pei ok, kułou tungil nim. Pe wu num ni, Pol sipi ngii ełe mani tu wupu kin, wumb ombu kumb ełe engndim.

**Jura Wumb Ek Pii Kun Ełmin Wumb Mulnjung
Konu Ełe Pol Ek Nipi Ngum.**

23 ¹Pol kaunsil wumb mulnjung konu ełe dinga kanpi kin, ek nim, “Engnan noł, na Gos kumb ełe endinj. Endinj ei, nam noman ka seng, andip op kin, akip ya moł. Nam oł kis endi enj ni piinand.” ²Pol ek yi neng kin, kułmał kałimmin owundu Ananaiyas wu ei, ek yi nim, “Enim wumb Pol engim konu ełe mandi mołmun wumb ei, Pol gupu ełe angil kum tei!” nim. ³Pe Pol ek nipi, Ananaiyas ngum, “Nim ngenj torung orung ambilk ka ka en; ba tukrung ka sinałim. Gos ek nim kapil tumba,” pa nim. “Nim ya ełe molkun lo ek ełe piikin kin, na ek ngond; ba ninim lo ek ei to kindkin, wumb na tei!” pa nim. ⁴Wumb Pol engim konu ełe mandi engnjung wumb ei, yi ninjing, “Nim Gos nge kułmał kałimmin wu owundu ei, ek kis nikin ngon,” pa ninjing. ⁵Pol ek yi nim, “Engnan noł, na wu ei kułmał kałimmin wu owundu ei na piinenj, ‘Nim wumb tiłap ełe wu num ei, ek yi ni kis enenjii mon!’ Gos lo ek niłim ek ei pałim ei, na piip moł.”

⁶Pol kaunsil wumb kombur eim piim. Piipi kin, wumb ek pii kun ełmin wumb wii topu, ek dinga nim, “Engnan noł, na lo ek piil wu. Na lo ek piilim wu nge kingam. Na pii gii nind ei, wumb kulnjung wumb ei, wii nga konj tonu pungii ei, na pii gii nind. Ek ełe nge nip wumb ngop erip endamb kin, wumb na akip tu wuk, kan ngii ełe kindangin kep mił nind.” ⁷Pol ek ei neng kin, lo ek piilmin wumb kin wumb kolk nga konj tonu ongii ni piinałmin wumb ba, tuk ełe ek mił enjing. Yi erangin kin, en enim eipi eipi punjung. ⁸Pe wumb kombur en enim yi niłmin, ‘Wumb

kolmun wumb ei nge angk tonu punengii,' niłmin wumb ei, tep wumb mulałmin kin, gui ełe mulałmin ni piłmin. Ba wumb ei, lo ek ekii sik ełmin wumb ei, ek pei pii gii niłmin. ⁹Yi erangin kin, wumb wii dinga tok onjung. Lo ek piłmin wumb ei, eim nge tiłap ełe punjung. Puk angk kin, ek dinga nik yi ninjing, "Wu ei oł kis endi en enim mon," pa ninjing. Guimeng sinim tep enim wumb ei, min endi opu wu ei kin, ek ninim," pa ninjing.

¹⁰Wumb ek mił owundu enjing ei, wu num ei piipi kin, ek yi nim, "Wumb orung orung molk kin, Pol angii ambilk orung seng kin Pol kułmba," ni piim. Yi piipi kin, opu wumb ni kindang puk kin, Pol sik, "Ya tuwei!" nim. Neng puk kin, Pol sipik, opu wumb en enim ngii konu ełe nirik sipnjing.

¹¹Ekii se emii peng kin, Gos Owundu Pol kumb ełe angpi ek yi nim. "Pol, nim noman dinga peng piinjii! Jerusalem konu ełe ek dinga nin, nim yi mił ku Rom konu ełe na ek ninjii!" pa nipi, Gos Owundu ek yi nim.

¹²Tingang kin, Jura wumb ek endi yi ni pendnjing. Ek dinga nik, "Pol to kundmun ninjing, 'Sinim Pol to kundmun pendpin kin, kapli kuni noł ni, epi nunermin, mon!'" ninjing. ¹³Wumb ek keimi nik, ek ei ni tonu kind pendnjing. Wumb mulnjung ei, wumb pei 40 mił mulnjung. ¹⁴Pe wumb ei puk kułmał kałiłim wu owundu ni, wumb kin men ngii ełe kongun wumb kin kanik, ek yi ninjing, "Sinim Pol to kundmun kunum, kuni noł mowii piimin, wii pepin, Pol to kundamin poru nimba," ninjing. ¹⁵"Enim kułmał kałiłmin wumb owundu ni, kaunsil wumb ni, enim ek nik, 'Wu num mołum konu ełe nengin, Pol sipi mani tu wangli,' ninjing. 'Enim ek nga nik kii sik, Pol ek ninim ek pułe nga nipin piipin kin, tor kindmba,' ninjing. 'Sin tumun nge, er kun er mołmun,' ninjing. 'Pol eim opu, enim kin opu kun enermba. Sin Pol to kundmun,'" pa yi ninjing.

¹⁶Pol eim aim kingam ei mułum ni ninjing ek ei piipi kin, opu ond wumb ngii konu ełe mułum konu nirik pupu, Pol kanpi, nim. ¹⁷Pol eim opu ełmin tep ełim wu ei, Pol wii tang kin, om. Wang kin, ek yi nim, "Kangi wu ei, wu num mołum konu ełe sipi, kangi ei, wu num ei kin ek endi nimbii, ninim. Kangi wu ei ek endi nipi wu num ei nipi ngumbii ninim," pa nim. ¹⁸Opu ełmin tep ełim wu ni, kangi wu ni sipi, wu num mułum konu ełe sipim. "Kan pim wu Pol, na wii topu, kangi wu ei nim mołun konu ełe si pang kin, ek endi nimbii," pa nipi onum. ¹⁹Pe wu num ni, kangi wu ni angii embiłim. Ambiiłpi kin, sipi orung sipim. Pukuł kin, eł ekip mendpił mulnjunguł. Pe wu num nipi yi nim, "Nim na kin nipe ek ninjii on?" ²⁰Pe wu kangi wu ni, ek nipi yi nim, "Jura wumb kengip er pendik, nim kii semin kin, Pol, kupiiring nim si mani tu wunjii," ninjing. "Pe wumb en enim ek kend tok, ek dinga nik, Pol, eim nim ek pułe, am kii si piimin ninjing," pa nim. ²¹"Ba nim wumb ombu ek pinerii! Pe

wumb kopur mołmun wumb ei, kopur aninga 40 mił kopur mołmun. Wumb ei ek dinga nik, kuni noł ni, epi nunarik molk pangin kin, Pol to kundmun kunum ei, kuni noł epi numun ninjing. Pe wumb andłam ełe kui er mołmun. Pe nim en enim ek ninjii ek ei, kaplı nik mulnjung. ²²Pe opu wu num ni, kangi wu ni kindang orung pum. Pang kin, ek yi nim, “Nim na kankin nin ek ei, nga wumb eipi endi kan ninerii, mon!” nipi kin, kindang pum.

Opu Ełmin Tep Ełim Wu Ei, Pol Piilikis Gapman Wu Ei Kin Kindim

²³Pe opu wu num ni, opu ełmbił wu num tał wii tang wangił, ek yi nim. “Ełip opu wumb 200 sikił, kung os ełe mułngii wu 70 sikił kin, kiłeng embiłngii wu 200 sikił, pukuł kin, Sisariya konu eni emii peng 9 erang kin, andik pei! ²⁴Pe enim kung os endi, er ka er sengin kin, Pol mułmba nge er ka er mułang kin, puk gapman wu owundu Piilikis mołum konu ełe, pei neng pungi. ²⁵Opu wu num ni, pipe end yi pułum.

²⁶“Na Kloriyas Lisiyas, na pipe ei połup kin, gapman wu owundu Piilikis mułum konu ełe kindind. ²⁷Jura wumb wu ei, ambił gii nik to kundmun nik enjing. Ba na wu ei kii sip piinj ni, wu Rom konu ełe wu peng kin, na nge opu wu pei sip op kin, Jura wumb angıł ełe si tor tu wunj. ²⁸Na wu eim nimbił oł erim oł ei, pułe piimbii. Nip kin, kaunsil wumb mulnjung konu ełe mani sipinj. ²⁹Yi erangin kin, na pup kenj ni, wumb en enim lo ek ełe nge piik kun enarik kin, wu ei, wii tumun, ninjing. Wu ei oł kis enerim. En enim wumb kepıi to si pipin kin, kan ngii kindpin erpin ei, kaplı enanim. ³⁰Ek endi akip tor wang kin, piind ei, wumb en enim ek koi nik, wu ei to kundmun ninjing, piind. Yi nengin kin, na kanip wu sip nim kin kindind. Wumb wu ei kin ek ngok enjing ei, nim kanik ni tor kindik yi erangin kin, gapman wu owundu ei, pipe ełe ek yi ninim ni pułum.”

³¹Opu wu num neng kin, opu wumb Pol sik sipik, Ansiparis konu ełe, emii peng sipnjing. ³²Konu tingang kin, opu wu en enim ngii konu ełe orung punjung. Pe opu ond wumb ombu, kung os ełe mulnjung wu ombu, Pol sik, Sisariya konu ełe sipnjing. ³³Kung os ełe mulnjung wumb ei puk kin, pipe ni sik, wu gapman owundu ni ngunjung. Ngok kin, Pol sik gapman owundu kumb ełe engindnjing. ³⁴Pe wu gapman owundu ni, pipe gerpi kanpi kin, Pol kii sim. ³⁵“Wumb pei ya ok nim kin ninjing ek ei nengin kin, na piimbii,” nim. Pe wu ni, ek yi nim, “Eros gapman ngii ełe kan ngo pendngii,” pa nim.

Wumb Peng Pim Wumb Pol Kin Kos Piinjing

24 ¹Ekii se kunum angıł orung o pang kin, wu kułmał kałikim owundu wu ei eim embe Ananaiyas. Eim ni, wu num kombur ni, wu endi ek niłim wu endi kin onjung. Ok kin, wu ei eim embe Tursulas.

Puk kin, wu gapman owundu ei kanik, Pol kos enjing ek ei piik kin punjung. ²Gapman wu owundu ni Pol wii tang wang kin, Tursulas eim ek nipi ngumba nge om. Opu yi nim, “Wu owundu Piilikis, nim sin paki tang kin, sin ka mołmun. Mołpun kin, opu ni epi kis endi tonu onanim mon. Ninim noman ka peng kin, sinim wumb tiłap ei pei kumb ok kis mołpun onjpun; ba pe opun, konu pei ka seng mołmun. ³Nim yi eran kin, nim kin noman ka piipin ngopun, nim kin noman ngumun. ⁴Sin nim kin ek kinan nipin kis piinjpin kin, na ek aninga nip ngamb kin, nim noman ka seng kin, sin ek ei piinjii,” pa nim. ⁵“Sin wu kenjpin, ba wu epi pei kis erpi, wumb pei kin ek opu ngopu erim ei, eim kenjpin. Jura wumb ni, konu mei orung orung pei wumb kin, ek opu ngopu yi ełim wu,” pa nim. Yi erpi kin, eim wu num mił mołpu kin, sin wu tiłap ei sipi, tiłap eipi Naseres tiłap embe sim. ⁶⁻⁸Pe wu ombu yi ninjing, “Pol, sin Gos ngii owundu er kis mundmbii, ni piipi ełim. Erang kin, sin eim ambił gii nipin. (Sin sinim lo ek ei nge piipin, Pol Jura wumb kos ełe tunmun. Ba wu num owundu Laisiyas ni opu kindpi kin, eim Pol sin angil ełe, si tor kindnim ninjing. Eim yi nim, wumb Pol kin kos erngii wumb ei, nim kin tonu ok, nim kanik ningii,” nipi yi nim.) “Pe ninim wu ei, ek nikin kii sinjii. Sin wu ei kin kos ermin enjpin ei, Tursulas ek yi mił nipi ngum. ⁹Jura wumb pei paki tok, Pol ek ngok, wumb ek ninmin ek ei, keimi mendpił ninjing.

Pol Ek Nipi Piilikis Ngum

¹⁰Wu gapman owundu ni, Pol peng tonu kindpi erang kin, Pol ek yi nipi orung kindim. “Na piind, nim kung ngii pei, wumb tiłap ei kin lo pii kin mołtun. Yi erang kin, ei na noman ka piip nim ek ni orung kindind. ¹¹Ninim wumb kii se piin kin, ninim ek yi mił piinjii. Na Jerusalem konu ełe Gos kin prei ermbii nge onj ei, kunum kinan endi op punanim kunum 12 o pum. ¹²Jura wumb na men ngii owundu ełe, wu endi kin ek opu mondup ninenj. Pe na wumb nip sip, kułou top, men ngii ni, konu owundu ełe ni, na wumb endi nip, si kułou top yi end nip enenj mon. ¹³Akip ek endi nik, na kin kos er ngungii ei, ek ei pułe enim piik kun enanmin. Enarik kin, ek ei ningii ei nim keimi piinjii,” pa nim. ¹⁴“Ba na ek endi nip nim ngumbii. En enim wumb yi mił ninjing, ‘Na ek eipi oł ełmin oł kin ekii sip, wumb en enim yi mił,’ ninjing. Ek ei kend ek yi ninjing. Oł ei na piip, ekii sił; ba oł ei keimi mendpił. ¹⁵Na Gos kin nimbił oł ermba oł ei, kui er moł ei, wumb yi mołmun. Gos wumb kulnjung wumb erang kin, nga tonu ok konj pungii. Pungii wumb ka mulnjung wumb kin, wumb kis mulnjung wumb ouni konj angk tonu ongii. Na Gos kin kui er moł ku. ¹⁶Yi pałim ei piip kin, nam noman dinga kunum kunum piip end. Nam oł kis endi, Gos kumb ełe ni wumb kumb ei pei na enał; nam kun moł.

¹⁷Na pup wumb konu eipi eŕe kung ngii kombur moŕup kin, na nim Jerusalem konu eŕe op kin, nam wumb tiŕap ende kin moŕup yi eŕ. Wumb endi epi sinarpi elim wumb ei, paki top ngoŕ. Ngop kin, Gos kin kuŕmaŕ nge epi tu wuŕ ku. ¹⁸Na kongun ei nge erip, oŕ eŕe erip, men ngii owundu eŕe muŕamb kin, nam ngenj konj kindrim. Wumb na kaniŕmin ku. Pe wumb pei na kin mulaŕmin wumb ei, ek endi na kin ninaŕmin mon. ¹⁹Ba Jura wumb Eisiya konu eŕe moŕmun wumb ei, ok na ambiŕ gii ninjing. Wumb ei na kin ek ningii pim kin, nim kumb eŕe ok, na kin kos nengin piimbii,” pa nim. ²⁰“Pe mon pim kin, wumb ombu ya moŕmun wumb ei, na nimbii oŕ enj ei nengin kin, na kunum endi kaunsil kin engir kunum ei, na erir oŕ ei ningii,” pa nim. ²¹“Mon pim kin, ek endeim mendpiŕ. Ok na wumb mulk konu tuk moŕup kin, wumb wii tur. Na Gos wumb kuŕii wumb ei nga er konj simba nipi, wii topu, wumb ngur konu eŕe, akip nim kumb eŕe, na sik kos eŕe tu wunmun ni piind,” pa nipi Pol ek yi nim.

²²Wu gapman Piilikis ek ei piim kin, Gos tiŕap eŕe tuk punmun wumb, wu kopur piŕim wumb gapman owundu ek yi piipi kin, Jura wumb kanpi nim, “Enim kui er muŕangin kin, opu wu num Lisiyas eim ya mani wang kin, na enim kos ei piip kun ermbii,” pa nim. ²³Pe opu eŕmin wu owundu ni Pol sipi kin, kan ngii eŕe sipim. “Pol kan dinga miŕ ngunere! Pol wumb puŕ endi ongii ei, mon ninerngii! Ninarik kin, Pol paki tungii nge ongii,” pa nim.

²⁴Kunum kopur o pang kin, Piilikis ambim Drusila kin onjnguŕ. Drusila ni amb ei, eim Jura amb. Piilikis eim Pol wii topu, ek kombur neng piimbii ni om. Pol Gos nge tiŕap eŕe tuk pu molk kin, Jiisas Kraiss kin ek pii gii ninmin miŕ puŕe pol topu nipi ngum. ²⁵Ba Pol ek ei piipi, oŕ kun eŕe, kun eŕmin miŕ ku pim kin, noman pim epi to mani kindpi, ekii se Gos wumb pei kos owundu ermbe. Piilikis ek ei piipi kin, mund mong kuŕpu, “Pol, pui!” nim. “Ekii se na kunum endi sim kin, nim wii tumbii,” nim. ²⁶Piilikis ni wu gapman owundu ei, eim noman eipi endi peng piipi kin, Pol kunum kunum neng opu kin, ku ni, epi endi ngumba ni piipi, wii tang oŕum. ²⁷Ekii se, kung ngii taŕ o pang kin, wu eipi Porsiyas Peses ni, wu ei Piilikis kongun eŕim kongun ei, wu ei sipi erim. Pe Piilikis eim, Jura wumb kanip nimbii ni piipi kin, Pol kan ngii eŕe enj pendngii nge, nimbii ni piim.

“Pol Siisa Wu Num Owundu Neng, Kos Piimba,” Pa Nim.

25 ¹Peses eim opu konu owundu eŕe kunum tekliki moŕpu kin, Sisariya konu eŕe si kindpi, Jerusalem konu eŕe tonu pum.

²Wumb kuŕmaŕ kaniŕmin owundu wumb ni, Jura wu num ni, wumb puk kin, Pol kin ek to monduk miŕ nik yi enjing. ³“Nim sin paki tunjii, min? Tokun kin, wu ei Jerusalem konu eŕe sipnjii, ninjing. Wumb en enim ok andŕam eŕe koi er pek kin, Pol tumun ni piik, tu wunjung.” ⁴Ba Peses ek

nipi, orung kindpi yi nim, “Pol Sisariya konu eŕe kan ngii kan pim. Pepi kin, kunum aninga kopur moŕpu kin, nga Sisariya konu eŕe orung bii,” nim. ⁵“Enim wu num ombu, na kin ouni bin,” pa nim. “Wu ei oŕ kis endi erim kin, sin kos ni piimin.”

⁶Peses eim wumb ombu kin, kunum nendii miŕ engki muŕum. Moŕpu kin, Sisariya konu eŕe mani pum. Pupu kin, kupiiring eim kos ngii eŕe moŕpu kin, “Pol si tu wei!” nim. ⁷Pol wang kin, Jura wumb Jerusalem konu eŕe si kindik kin, mani onjung wumb ei ok, Pol engim konu eŕe mandi angk kin, ek kis kanim kanim nik, Pol ngunjung; ba wumb en enim wu owundu Peses piimba ek mendpiŕ, endi ninenjing. ⁸⁻⁹Pe Pol ek nipi, orung kindim, “Na oŕ kis endi enenj mon! Jura wumb lo ek ei mon; pe men ngii owundu ek ei mon; Rom wu king owundu ei ek ei mon; na ek kis min oŕ kis ei endi enenj mon! Wu num Peses eim Jura wumb kin, ek ni piimba pendpi kin, yi nim, “Pol nim, Jerusalem konu eŕe tonu pu muŕan kin, na tonu op kin, kos piimbii,” pa nim. ¹⁰Pol ek nipi yi nim, “Kos ngii, ya na angii ngii, ek king owundu angii konu eŕe mendpiŕ, na kos piingii,” pa nim. “Nim wu owundu nim piin. Na oŕ kis endi Jura wumb kin enenj mon! ¹¹Na oŕ kis endi erip kin, mong endi sip eramb kin, enim na kapŕi to kundngii,” pa nim. Pe ek nik, na kos enmin ek ei, keimi mon! Wu endi na angii ambiŕpi, wumb ngunermba mon. Wu king owundu ei, na kos piimba,” pa nim.

Pol Nipe Oŕ Erim Ei Wu Peses King Akripa Kii Sim

¹²Peses eim kaunsil kin ek nipi pendpi kin, Pol kanpi nim, “King owundu ei kin kos pinjii pim kin, king owundu kin kos eŕe piingii,” pa nim.

¹³Kunum kopur o pang kin, king Akripa kin, Berniis kin Sisariya konu eŕe okuŕ. Peses kanpiŕ, angii simbiŕ ni onjnguŕ. ¹⁴Wu amb taŕ pukuŕ, Sisariya konu eŕe kunum kinan mulnjunguŕ. Muŕangii kin, Peses Pol ek ombu ni, king wu owundu ei ngum. “Wu endi moŕum wu ei, ok Piilikis kan ngo pendrim wu ei, piram paŕim,” pa nim. ¹⁵Ok, na Jerusalem konu eŕe mult kunum ei, kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu wumb ni, Jura wumb pei, wu ei ek ngok, “Na nim wu ei oŕ kis erim; ek eim kin ngunjii min, nik eŕmin. ¹⁶Ba na ek nip, orung kindip yi ninj, ‘Sin Rom wumb wii endi, kos erpin enaŕmin mon! Wu ei opu, kos piingii konu eŕe engmba. Angpi kin, eim kos erngii ek ei nipi, orung kindpi, yi eŕim. ¹⁷Wumb ei, na kin ouni onjpun kin, na op kunum kinan, kui er mulaŕ. Kupiiring kos ngii eŕe moŕpu kin, wu ei, ‘Tu wei!’ ninj. ¹⁸Pe wumb kos er ningii, wumb ei ok, engnjing. Ek kis endi nik, wu ei eŕim, oŕ kis nik, ngunenjing. Na piinj; ba wumb en enim ek eipi endi nik enmin ni piinj,” pa nim. ¹⁹“Wumb en enim ek opu erik ninjing, Pol eim yi niŕim, ‘Wu ei Jiisas kuŕum wu ni, nga konj moŕum. Nga men ngii eŕe moŕpu kin, ek nirim ku.’ Ek nik sipik,

Pol kin ek ngok, kos ermin ni sipnjing. ²⁰“Pe na wu num kos piimbii, wu yi nind. Na ek ombu kii simbii ei, embin enim, ‘Ei nim pukun, Jerusalem konu eŕe muŕan kin, na Jerusalem konu eŕe op kos piimbii min?’” ²¹Ba Pol ek yi nim, ‘Na kan ngii pemb kin, Siisa king owundu ei na kos piimba,’ pa nim. Neng kin, ‘Na Peses kan ngii eŕe nga pindamb pimba. Pepi kin, Siisa king owundu moŕum konu eŕe kindmba,’ ” pa nim. ²²Pe King Akripa ni, wu num Peses kii sipi, yi nim, “Na nam wu ei ek piimbii,” pa nim. Pe wu num Peses yi nim, “Topuŕ piinjii,” pa nim.

²³Kupiiring, King Akripa kin Berniis kin okuŕ, alap epi ka sikiŕ, onjnguŕ. Okuŕ pukuŕ kin, kos piik, kuŕou toŕmun ngii, wumb num ni konu owundu eŕe opu, tep eŕmin wumb pei kuŕou toŕmun ngii eŕe nirik punjnguŕ. Pe Peses ek yi nim, “Pol, tu wei!” nim. ²⁴Pe Peses ek yi nim, “Wu King Akripa ni, wumb pei kuŕou tok moŕmun. Enim ya wu ei kenei!” a nim. “Jura wumb pei ni Jerusalem konu eŕe ya wumb pei ni enim wu ei kin, ek dinga ninjing. Nga wu ei konj moŕpu kin, enermba,” a nim. ²⁵“Ba na kanip kin, eim to kundmun oŕ endi enerim. Wu ei, eim wu owundu King Siisa nam kos piyamb kin, ekii se, “Na eim kindmbii end,” pa nim. ²⁶“Na eim ek piip kin, pipe poŕpu, sinim wu num King muŕum konu eŕe kindmbii ei, na wu ei, ek endi kan sinenj, mon!” pa nim. “Wu King Akripa ni, enim wu pei moŕmun konu eŕe tu wamb kin, sinim wu ei, ek piipin, na pipe poŕ kindmbii,” pa nim. ²⁷“Na kan wu endi, eim wu num kindamb kin, kos piipin enjpin ek ei ni, kindnermbii ei, na piind ei kapŕi enanim,” pa nim.

Pol Ek Nipi Wu King Akripa Ngum

26 ¹King Akripa Pol kanpi yi nim, “Ninim ek endi piimbii,” pa neng kin, Pol angpi eim ek yi nim.

²Pol yi nim, “King Akripa, nim ek nin ei, na piip kin, ka piind. Jura wumb na kin ninmin ek ei, na nip orung kindmbii end,” pa nim. ³“Nim sin Jura wumb eŕmin oŕ ei, nim piikin si kindŕin. Pe sin noman kanim eipi eipi paŕim ei, nim piŕin. Nim piikin ek ei, na nip ngamb kin, nim ek ei piikin kin, ten sikir kulenjii.

⁴Ok na kangŕi moŕup op kin, pe piram moŕ. Moŕuŕ kunum ei, nam nge tiŕap eŕe moŕup kin, Jerusalem konu eŕe andiŕ ei, Jura wumb na piŕmin. ⁵Kumb ok, na ek nip eŕ ei, enim kanik eŕmin. Eŕmin ei na ek nip eŕ miŕ, ni tor kindngii,” pa nim. “Wumb piinmin, na wumb lo ek piik eŕmin oŕ ei nge, miŕ lo ek piŕmin wumb oŕ ei oŕ endi eipi miŕ; sinim men ngii lo ei miŕ kapŕi sinaŕim mon. ⁶Akip na ya eŕe engamb kin, na kin kos enmin, ei puŕe yi paŕim. Na Gos kin pii gii nip kin, ok sin kupenjpin noŕ, Gos ek dinga piŕmin wumb oŕ ei nge, na yi piip moŕ. ⁷Sin nge wumb tiŕap engki nga taŕ wumb ei, Gos keimi kin, emii peng, tinga, Gos ek ei minj piŕmin. Piik kin, ek ei pii gii nik kin, kui er moŕmun. Na yi ku, King owundu, na

ek ei pii gii nip, kufii wumb nga konj ongii nge, kui er moł. Ete nge, Jura wumb, na sik, kos ngii ełe, tu wunmun,” pa nim. ⁸“Nimbił erang, enim wumb kopur kulnjung wumb ei, Gos nga er konj simba. Nimbił erang enim pii gii ninanmin?

⁹Kumb ok, na yi piir. Nam epi pei erip kin, Jiisas Naseres wu ei, eim embe to mani kindmbii, ni pir. ¹⁰Na erip kin, ya Jerusalem konu ełe kulmał kałiłmin wumb owundu ei, pipe na sip, yi erip kin, Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb sip, kan ngii ełe kindip, wumb eipi kin yi ni piip kin, Gos nge wumb to kundmbii nip yi eł. ¹¹Kunum kunum wumb Gos ngii ełe mułangin kin, oł embin tui erip yi eł. Na erip kin, yi nił. ‘Enim pii gii ninjing kin, ek kis ni ngok, yi erei!’ pa nip kin, na yi nił. Na wumb kin kis piip kin, wumb pułmun konu ełe ekii se pup, konu owundu turii sałiim konu ełe puł ku.”

Pol Eim Gos Tiłap Ełe Tuk Om Mił Pol Tum

(Aposel 9:1-19, 22:6-16)

¹²“Na kulmał kałiłmin wumb owundu pipe sip kin, Damaskas konu ełe punj. ¹³King owundu konu ełe seng kin, andlam andip punj. Pup kenj ni, dup endi ei epin tonu ełe mani om. Opu kin, dup mił tiłang owundu erpi kin, eni tiłang ei kapli enerim mon. Tiłang eipi mił erang kin, na kin tep to onjpun wumb ei kin ouni erim. ¹⁴Sin onjpun wumb pei, mei ełe kanpin mani punjpun. Na pep piinj ni, epin wumb ek mił ei, tonu muł ełe tor opu yi nim, ‘Sol, Sol, nimbił erang, nim na embe to mani kindin? Nim Gos opu en ei yi mił, nim epi mul mołum epi ełe ton ei, ninim ngenj kumbii sinjii,’ pa nim. ¹⁵Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, nim nii?’ Owundu ek nim, ‘Na Jiisas, nim na nimbił erang ton? ¹⁶Nim tonu simb ełe angkin mułii!’ nim. ‘Na nim kin ond ei, nim en oł ei kanip kin ond,’ pa nim. ‘Na nim kongun ngamb kin, nim na kongun enjii. Erkin kin, na end oł ei, kan mił ninjii. Ekii se, na nim epi endi andan top ngumbii,’ pa nim. ¹⁷‘Ekii se na nim wumb angil ełe sip, wumb tiłap eipi ełe simbii ku. Na nim wumb ei mołmun konu ełe kindind. ¹⁸Nim pukun nen kin, wumb noman ak tok emii konu ełe si kindik kin, tiłang enim konu ełe ongii,’ pa nim. ‘Seisen nge dinga ei, si kindik kin, Gos kin ongii. Wangin kin, na wumb oł kis ełmin ei, kil ngop wumb ei na kin pii gii nik kin, na nge wumb mołmun konu ełe ouni mułngii,’ ” pa nim.

¹⁹Pol ek yi nim, “King Akripa, na ei epin Gos ek ei piip kin, na ek ei to kindnenj. ²⁰Mon, na ek nip, Damaskas konu ełe wumb ok ngop; ekii se Jerusalem wumb mulnjung konu ełe pup, ni ngop; nga pup, Jura wumb konu ełe orung nip; nga pup, ek ka ei nip, wumb ngamb kin, enim wumb noman ak tok, Gos kin orung ongii nge ninj. Nip yi ninj kin, enim noman ak dinga tok, Gos kin orung ongii ninj,” pa nim. ²¹“Ek ełe nge mendpił, Jura wumb na men ngii owundu ełe, ambił gii nik kin, na to kundngii

nge enjing. ²² Gos Owundu na kin paki tang kin, na ek ei akip ya angip nip, wumb num ni, wumb pei mulnjung konu eŕe nind. Moses gupu eŕe ni, ek ni tor kindiŕmin wumb gupu eŕe ni, tor om ek ei minj na nind.

²³ Gos ek ni tor kindiŕmin wumb ek yi ninjing. ‘Krais eim ngenj kumbii kuŕmba ninjing. Pe eim kuŕpu kin, nga angpi konj orung omba. Ekii se wumb kuŕii wumb pei eim kin tonu ongii ku. Eim opu ek yi nimba, Gos wumb orung simba nge tiŕang Esrel wumb kin wumb tiŕap eipi wumb kin, ouni ni tor kindimba,’ pa nim.

²⁴ Pol eim ek yi miŕ piipi nirim. Wu owundu Peses, Pol kin wii dinga tum, ‘Pol, nim noman wulu punum. Nim epi kanim kanim pei piikin sin epi ei, nim to wulu kindnim.’ ²⁵ Pol ek yi nim, ‘Wu owundu Peses, na wulu punand mon! Na ek keimi nind, na noman kun peng nind,’ pa nim. ²⁶ ‘King epi ombu pei piŕim ek ei piip kin ek pei ni poru nip kin, na mund mong kuland. Na piind ek ombu, wu king ei eim ningiŕ eŕe ke kanpi, ek piinanim ni piinenj min? Eim piŕim. Nimbiŕ erang epi ombu endi koi er tonu onanim?’ ²⁷ King Akripa, nim Gos nge ek mendpiŕ niŕmin wu ninjing, ek pii gii nin min? Na piind, nim pii gii nin.’ ²⁸ Pe King Akripa ek nipi Pol ngum, ‘Kunum aninga moŕpuŕ, nim na Gos ek andan ton ei, na Gos kin tuk pup muŕmbii,’ pa nim. ²⁹ Pol ek yi nim, ‘Kunum olt min aninga ei kapŕi ku. Enim wumb pei akip kunum eŕe moŕpun kin, na prei er Gos ngamb kin, enim wumb ya moŕmun wumb ei pei, na moŕ miŕ yi muŕngii; ba kan sen ei enim angŕi eŕe, pendnermba ni piind,’ pa nim. ³⁰ Pol ek yi neng kin, pe king ni, wu num ni, amb Berniis ni, angk mulnjung. ³¹ Wumb pei anda puk poru nengin kin, en enim molk ek dinga nik yi ninjing, ‘Wu ei sinim kin oŕ endi enerang kin, sinim kan ngii eŕe kindmin, min to kundmun ei kapŕi enanim.’ ³² King Akripa ek nipi Peses ngum, ‘Wu ei Siisa kin kos piinenmbii niŕang kin, nim wu ei kindan puŕang,’ pa nim.

Pol Noŕ Kanu Eŕe Pupu Rom Konu Ba Pum

27 ¹ Wumb ek ni poru nengin kin, sin sip eŕe pupun, Rom konu eŕe bin nge punjpun. Oŕ eŕim tep erpi, opu wu 100 se andpi eŕim wu muŕum konu eŕe kan wu kombur ni, Pol ni punjung wu ei, eim embe Juliya. Wu ei wu owundu king Siisa nge opu tep wu num moŕum. ² Sin sip endi tonu pupun kin, Aramisim konu eŕe punjpun. Pe sip ei pupu, noŕ wer eŕe Eisy meŕ owundu eŕe tor pum. Pe sin punjpun kin, Arisakas ni, Tesalonaika konu eŕe ni, Maseroniya ni konu eŕe wu ei, sin kin tep to punjpun. ³ Pe kupiiring sin Sairon konu eŕe tor punjpun. Juliya ni wu ei, Pol kin oŕ ka endi erim. ‘Pol eim kapŕi pupu kin, wumb puŕ kanpi, kuni si ngopu ermba,’ pa nim. ⁴ Sin Sairon konu eŕe si kindpin pamin kin, konu pop owundu endi topu, sip konu eipi pupu kin, konu pop kembis topu, Saipris konu eŕe orung pum. ⁵ Pe sin ep noŕ pupun Pampiliya kin Silisiya

konu eŕe pupun kin, Maira kin Lisiya konu eŕe tor punjpun. ⁶Kunum eŕe, opu eŕmin tep eŕim wu ei, opu kenim ni Aleksandriya konu eŕe sip endi Esalii mei owundu eŕe bii ni om. Pe sin sip eŕe pamin neng kin, sin sip eŕe tonu punjpun.

⁷Pe sin sip eŕe mon kind pupun pamin kin, konu pop tang, sip ei andŕam punerim. Nga orung pupun, wumb sip kongun eŕmin wu kongun dinga erangin kin, Nairas konu eŕe pupun. Sin pupun, mei owundu mandi pamin kin, Kriis ni Salmoni konu eŕe mandi punjpun. ⁸Pe sip wumb kongun dinga erangin kin, taki taki pupu, konu endi tor punjpun. Konu ei embe ‘Konu ka’ niŕmin, konu eŕe Lasiya konu owundu eŕe mandi punjpun.

⁹Kunum pei o pang kunum endi konu pop owundu topu kin, noŕ owundu tum. Tang kunum pei poru neng kin, Pol ek nipi wumb ngopu yi nim. ¹⁰“Enim wumb sinim pupun pamin kin, kongun owundu tonu wang kin, epi pei am ba. Ei epi ni, noŕ sip ni kis ermba. Sinim pei poru nimba ku,” pa nim. ¹¹Opu eŕmin wumb tep eŕim wu yi piim. Sip ambŕim wu ek nim piimbii, ni piim. Pe sip ambŕim wu ni, sip eŕe tep eŕim wu ni, Pol nim ek ei piinjing mon! ¹²Pe sip tor opu, pek eŕmin konu ni, konu ei sip konu pop topu ermba ei, pimba miŕ konu ka sinerim. Pe wumb en enim sip eŕe mulnjung, wumb kengip erik, “Pamin,” ninjing. “Sinim pupun, Piiniks konu eŕe muŕmun. Wumb kengip erik pamin,” ninjing. “Sinim pupun Piiniks konu eŕe pupun muŕmun sip tor opu paŕim konu ei konu ka seng kin, pop onermba, konu eŕe pu muŕmun,” pa ninjing.

Konu Pop Owundu Topu, Noŕ Dinga Om

¹³“Ekii se konu ka seng kapŕi sikir pupu, en enim ninjing konu tor bin,” ni piinjing. “Pe epi embin eŕim epi eŕe, pimba epi konu endi ni tonu sik, noŕ eŕe puk, Kriis konu bin,” ni punjung. ¹⁴Ba ekii se konu pop owundu endi opu, Kriis konu eŕe tor om. ¹⁵Konu pop owundu tang kin, sip ba pinerim. Pinerang kin, pop owundu topu, sip si mengpi konu eŕe orung pum. ¹⁶Sin si kindpin tor pupun, noŕ tuk eŕe mei kembis endi sim konu eŕe punjpun konu ei, embe Kora. Sin kongun dinga erpin kin, noŕ kanu kembis kan kuŕ sipmin ni enjpin. ¹⁷Pol noŕ kanu kembis ei kan se andik, kan kuŕ gii nengin kin, sip yi ku kan kuŕ enjing; ba mund mong tang, er mulnjung. Molk kin, en enim yi piinjing, “Sinim konu ku moŕum pupu kin, enim konu eŕe sipipi, Aprika konu eŕe simba enim nik, sip pop to sipŕim alap kan ei mani pendik, tonu noŕ eŕe enj mulnjung.” ¹⁸Konu pop ni noŕ owundu tang pepin kin, kupiiring sip eŕe muŕum epi ei, sip noŕ eŕe si kindpin enjpin. ¹⁹Kunum taŕ poru neng kin, kunum endi eŕe, en enim kongun dinga erik kin, sip eŕe kan epi ni endi si kindik. ²⁰Kunum kunum sin pop owundu ni, noŕ owundu topu eŕim. Erpi kin, sin eni ni, kanjip endi kinaŕmin mon. Ba sin noman pep kun enerang kin, sin konu endi eŕe tor bin pinaŕim. Sin pupun kuŕmun mendpiŕ onmun ni, yi piipin punjpun.

²¹Kunum kinan wumb kuni sinarik, wii mułangin kin, Pol ekii se opu, tuk angpi, ek nipi wumb ngum. “Enim wu ok na ek nir ek ei piik, Kriis konu ełe si kindnarik. Pe yi ku epi enim kin pei am punermba. ²²Ba pe na kanip enim nind. Enim noman ka sengli! Sin wu endi am punermba mon. Noł kanu ei kapli pupu mani ba minj. ²³Na Gos nge wu, na Gos nge embe ambil tonu kindip ku moł. Pe oltin epin emii pep erang kin, Gos kindang sinim tep enim wumb ei, endi opu, na or peł konu ełe mandi engim. ²⁴Pe ek yi nim, ‘Pol, nim mund mong enerii! Nim pukun, wu king owundu mołum konu kumb ełe, pu engnjii. Nim piin! Wumb pei konu mołmun ei, Gos nim ngopu poru nim; enim wumb konj mułngii,’ pa nim. ²⁵Yi mił peng piipin kin, enim wumb mund mong kularik mułei! Gos eim epi pei ermbii nim ek ei, nind ei, na pii gii nip moł. ²⁶Ba sinim sikir pupun, konu mei wii sałim punmun,” nim.

²⁷Kunum engki nga kapil kapli noł sip peł ełe or pepin, wamin kin, konu eni beli sirim. Seng kin, noł sip ełe kongun ełmin wumb, en enim piinjing ni, mei konu ełe mandi onmun ni piinjing. ²⁸Puk, kan su sipin ei simb 120 mił pirim. Nga pupun su epi kindim ei simb 90 mandi mił sim. ²⁹Mei konu ełe mandi mił seng kin, sip kongun wumb en enim mund mong kulk, sip noł pimba nik, epi embin owundu ełim kapil kapli epi ei, mani kindnjing. Kindik kin, prei erik, eni sikir tonu wangli, nik er mulnjung. ³⁰⁻³¹Sip ełe kongun ełmin wumb en enim andłam endi kan sipin tor bin ni piinjing. Sip wurup owundu epi si to mani kindmin yi kend tok ninjing. Nengin kin, noł kanu kembis ełe kan topun bin ni enjing ba, Pol ek nipi opu ełmin tep ełim wu ei nipi ngum. “Sip ełe kongun er andilmin wu mulenjing kin, kapli enim konj mulerngii,” pa nim. ³²Yi neng kin, opu ond wumb kan ni kilip tangin kin, noł kanu kembis mani wii pum.

³³Eni tonu omba mandi erang kin, Pol wumb ek nipi ngum. Wumb to konj kindpin, kuni endi kan si numun ni piim. “Kunum engki nga kapil kapli pepin onjpun, ba kuni endi nunenjpin. Akip wii ku mołmun,” pa nim. ³⁴“Yi peng piip kin, na nind, ‘Kuni nei! Neng nok kin, enim embil dinga pimba. Enim peng enjin ei endi opu punermba. Enim wumb pei konj mułngii.” ³⁵Pol ek yi nipi, “En enim kumb ełe angpi kin, Gos ka piipi ngopu,” bres sipi, engin topu, nopu erim. ³⁶Yi erang kin, wumb pei noman ka peng, wumb en enim kuni nunjung ku. ³⁷Sin ya sip ełe tuk mulnjpun wumb ei, 276 pei yi mulnjpun. ³⁸Wumb kuni nunjung kapli erang kin, kuni wiis mułum kuni ei mołpu, sip embin ermba nik kin, ep noł ełe mani si kindnjing.

Noł Sip Er Kis Mułum

³⁹Konu eni topu erang kenjing, ba konu ei pii poł tunenjing. Molk kenjing ni, konu ka endi sepi, tuk pupu, ku kulta ka sepi erim. Ełe

nge kindangin kin, ka sim konu eŕe pepin; nga noŕ wer eŕe tonu bin ni piinjing. ⁴⁰Epi embin owundu erim epi pei, kan kuŕ mani kindnjing ei, kopis kilip tok kindangin kin, ep noŕ eŕe pim. Ok sip buŕ morung kumb eŕe, kan kuŕ kilip tunjung. Kan ei pos kindangin kin, pe endi sel tonu kindangin kin, sip eŕe tor ok muŕangin kin, sip pupu, ep noŕ eŕe pupu pim. ⁴¹Ba sip pupu, noŕ ku poŕpu tonu opu pim konu eŕe pupu pim. Sip kumb ei pupu, ku pim konu eŕe dinga er pim. Sip buŕ morung ei, noŕ ep noŕ topu, to kis erim.

⁴²Opu wumb yi ni piinjing, “Kan eŕe pinjing wumb ei, angil noŕ si kinaŕmin ei pei to kundmun,” ni piinjing. ⁴³Ba opu eŕmin tep eŕim wu ei, “Pol paki tumbii,” ni piim. Ba Pol eim opu wumb mon nipi, yi nim, “Wumb angil noŕ sik kaniŕmin wumb ei puku sik kin, angil noŕ sik, tor pangin,” nim. ⁴⁴Pe wu eipi sip epi kis muŕum epi ei sik, noŕ peŕ eŕe pek puk, tor pungii nge punjung.

Pol Molta Konu Eŕe Muŕum

28 ¹Sin konu eŕe opun, tor opun, konu embe Molta, pa ninjing, piinjpin. ²Wumb konu eŕe wumb, sin kin oŕ ka enjing. Pe konu kumb topu, sin jii neng kin, wumb ond tukuk, dup kalk, sin sik dup eŕe mundangin kin mulnjpun. ³Pol eim ond apirip kuŕou topu si dup keŕim. Pe ka wembii endi dup muŕ erang kin, tor opu, Pol angil eŕe tumbŕum. ⁴Wumb konu eŕe, wumb molk kenjing ni, ka wembii ei Pol angil eŕe nop enj pim. Kanik kin, yi ninjing, “Wu ei, wumb keimi to kundum. Wu ei ep noŕ kularpi kin, ya piram moŕum. Ba wu owundu ei, kun eŕim gui ei, wu ei konj mulermba ni piinim,” pa yi ninjing. ⁵Ba Pol ka wembii ni erang kin, pupu dup eŕe peng kin, Pol eim oŕ endi enerim; ba eim ka muŕum. ⁶Wumb yi ni kanik, mulnjung. Pol eim angil ei oupu mani opu pepi kin, kuŕmba ni kanik, mulnjung. Ba wumb kunum kinan molk, kenjing ni, Pol oŕ endi enenim, mon. Pe wumb en enim noman endi sek yi ninjing, “Wu ei gui min?”

⁷Konu sim konu eŕe wu num endi, eim mei eŕe tep eŕim wu ei, eim embe Publiyas. Wu ei sin sipipi, eim ngii konu eŕe sipim. Pe wu ei, sin tep ka erpi, kuni ngopu, yi er se muŕang kin, kunum tekliki o pum. ⁸Pe Publiyas nge arim ei ening peng muŕum. Ening tang kin, ngenj muŕ erang kin, enj kunum muŕum. Pol wu ei muŕum konu eŕe mandi pupu, ambiŕpi, prei erang kin, wu ni eim ka muŕum. ⁹Pol yi erang kanik kin, wumb konu eŕe wumb ening peng tang pinjing wumb ei wangin kin, Pol yi ku erang kin, wumb en enim ka mulnjung. ¹⁰Yi eramin kin, wumb sin kin oŕ ka wii enjing. Ekii se en enim sin kin epi pei paki tok sipik, sip eŕe kindnjing.

¹¹Sin konu eŕe oi tekliki moŕ kindpin. Konu eŕe sip endi sin tu wum kunum ei, konu pop owundu tum kunum ei, sin sip eŕe sipim. Sip ei,

Eleksandriya konu eŕe nge, kumb eŕe orung wu kangit min men taŕ muŕum ei, gos kend Sus nge er monduŕmun. ¹²Sin pupun, Sairakus konu eŕe tor punjpun. Pupun kin, kunum tekliki mulnjpun. ¹³Sairakus konu eŕe si kindpin kin, pupun Telim konu eŕe wang kin, nga kunum endi konu pop owundu tum. Tang kin, nga ekii se kunum taŕ pupun, Pusiyoŕai konu eŕe tor punjpun. ¹⁴Konu eŕe, Gos nge tiŕap wumb kombur mulnjung. Wumb ei molk yi ninjing, “Sinim kin kongun endeim ya eŕe muŕei!” ninjing. Yi nengin kin, sin opun kin, Rom konu eŕe punjpun. ¹⁵Rom wumb Gos tiŕap eŕe tuk pu mulnjung wumb ei, sin tor wamin ni piinjing. Pe wumb ombu, ok epi top konu eŕe Apiyas epi top ngii tekliki engim konu eŕe tor ok, sin andŕam eŕe kenjing. Pol wumb ombu kanpi kin, Gos kin ka piipi, eim noman dinga piim.

¹⁶Sin Rom konu eŕe tuk punjpun konu eŕe, gapman wu kapŕi nipi, ngii endi Pol ngang kin, pinjing. Opu ond wu endi tep er muŕum.

¹⁷Kunum tekliki o pang kin, Pol Jura wumb num mulnjung wumb ei, wii tum. Pe wumb ok kuŕou tangin kin, Pol ek yi nim, “Engnan noŕ, na oŕ endi erip, sinim tiŕap ei to mani kindnenj, min sinim nge kupenjpun noŕ eŕmin oŕ ei, to kindnenj mon. Ba wumb na wii kan ngii Jerusalem konu eŕe kindnjing. Rom wumb kin kindnjing. ¹⁸Rom wumb na kin kos piinjing. Piinjing, ba ek endi ni to kundnenjing; nga to kundngii pinerim. Ei kanik kin, na wak tunjung. ¹⁹Ba Jura wumb ek ei piinenjing. Yi erangin kin, na bii andŕam endi sinerim. Pe nam yi ninj, ‘Wu num owundu ei, na ek ei pii kun ermbe,’ ninj. Ba ei na wumb tiŕap ei kin, oŕ kis endi ermbii ni piinenj. ²⁰Pe ek puŕ ei minj, ‘Na enim wii tamb onmun,’ pa nim. Na enim kanip ei nimbii ninj. Na pii gii nip, epi ei kui er moŕ, yi miŕ ku, sinim Jura wumb pei epi ei minj kui er moŕmun oŕ ei, min na simb eŕe kan tangin peŕ,” pa nim. ²¹Wumb ek ni Pol ngunjung, “Jura wumb endi pipe polk, ek endi yi ninenjing mon.” Pe Jura wu endi opu ek nipi, “Nim kin ek ni kis erpi, ermbe ei mon. ²²Pe sin sinim nim noman eŕe, ek pimbe miŕ nenj piimin ni, onmun?” pa ninjing. “Sin piinjpun, wumb konu eŕe orung pei wumb yi ninjing, ‘Tiŕap ei eipi eipi punmun,’ ” yi ninjing.

²³Kunum endi Pol paŕim ngii eŕe, kuŕou tumun nik pendik, ok kuŕou tunjung. Kupiiring nik pangin kin, eni wuŕ mani pum. Eim ek ei puŕe nipi, wumb ngum. Pe eim Gos sinim kanpi, er moŕum miŕ nipi, Moses lo ek ei nipi, Gos ermbe oŕ noman eŕe piik niŕmin wu, ek ei ngang kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing. ²⁴Wumb kombur Pol nim ek ei, pii gii ninjing. Ba wumb kombur pii gii ninenjing. ²⁵Wumb en enim, noman eipi eipi peng punjung; ba Pol ek endi, kumna ek dinga nipi ngum. “Gos Gui Ka ek dinga nipi, Gos ermbe oŕ piipi niŕim wu ei, Eisiya pultum ek yi nim.

²⁶‘Nim pukun wumb tiŕap moŕmun ei, kankin yi ninjii. Pe enim ei dinga piingii; ba puŕe piinerngii,’ pa nim. ‘Pe enim epi endi dinga

keningii; ba epi endi kun enerngii,' pa nim. ²⁷'Wumb noman tuk ek ei, pii kun enenjing. Kom eġe, ek piingii kis erim. Pe en enim kom eġe, ambiġ pelkip ninjing. Yi erangin kin, en enim ningiġ eġe, epi endi kinenjing; kom eġe ek piinenjing, noman tuk ek puġe piinenjing. Pe en enim puk puk, nga noman ak tok, na kin onenjing mon. Wangin kin, na en enim er ka ermbii; ba onenjing.'

²⁸Pe en enim noman tuk piingii, Gos Owundu eim ek ka eipi sinim wumb sipi, orung simba nge erim. Gos eim ek yi nipi kindang kin, wumb tiġap eipi ei ek piingii." ²⁹Pol ek ei nipi poru neng kin, Jura wumb en enim punjung. Puk kin, wumb en enim ek opu, er monduk ninjing.

³⁰Kung ngii taġ Pol eim ngii endi top to sim konu eġe, pep moġpu kin, wumb eim kin onjung wumb ei, oġ ka erpi, ngopu muġum. ³¹Pol eim Gos sinim kanpi moġum ek ei nipi, wumb ngopu, wumb Jiisas Krai Owundu ei nipi, ek dinga neng kin, wumb piinjing. Wu endi opu, Pol ek to mani kindmba pinerim mon!

Pol Mon Rom Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Rom Wumb Konu Ełe Kindim Kraiss Nge Ek Se Andiłmin Wumb Nge Kongun

1 ¹Na Pol, Kraiss Jiissas nge kongun wu, mon połup ngond. Gos na ek se andił wu to tonu kindpi mundum. Mondpu kin, na kindang, Gos eim nge ek ka ei nip to tor kindmbii, nipi mundum.

²Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi pendim mił ei, eim ek nirim mił, eim nge ek keimi niłmin wumb, Gos nge ek ka mon ei, kun keimi mendpił nik. ³Gos kingam Jiissas Kraiss, Gos nge ek ka eim kin nirim. Gos kindang opu mei wu teltim ei, eim king Deipis nge kupam noł, tiłap ende ełe, tonu orum. ⁴Eim Gos erang kin, noman tuk gui oł kun ka mołum ei, andan topu kin, peni ełe kindim. Kindpi kin, eim Gos nge kingam dinga sałim ei, Gos eim tukpu ełe erpi sipi, nga tonu konj sim. Jiissas eim sinim nge Owundu mołum. Gos eim Jiissas piipi kin, noman ka sinim ngum. Ngopu kin, Kraiss kin eim na ek se andił wu, nipi mundum. Mundang kin, wumb tiłap eipi eipi, konu orung orung wumb pei, eim kin pii gii nik, ekii sik yi erngii. ⁵Gos na to tonu kindang ei, Jiissas nge noman dinga ełe, na kongun ngum. Ngang kin, na eim ek nip, tor kindip kin, wumb orung orung wumb tiłap pei kopur, Gos nge ek ka pii gii nik, ekii sik erngii. ⁶Ei enim yi mił ku, enim Rom wumb, Gos to tonu kindpi mundang kin, Jiissas Kraiss nge wumb tiłap ende puk mołmun.

⁷Yi mił ku, na mon ei połup kin, enim Rom konu wumb pei ngond. Gos enim noman ka ngopu, enim to tonu kindpi mundang kin, eim nge wumb mułngii.

Nga sinim Erinjpin Gos kin, Owundu Jiissas Kraiss enim kin noman ka ngopu, nin noman emin ka ngumba.

Wumb Ka Piik, Prei Erik Gos Ngungii

⁸Kumb se, na ek yi mił nimbii end. Na enim piip kin, na Gos Kraiss Jiissas kin ka piip ngond. Nimbii erang, wumb konu orung orung pei

wumb ei piik kin, enim Jiisas Kraias kin pii gii ninjing ei piinmin. ⁹⁻¹⁰ Gos piinim ei, na nipe ek ninj ei keimi. Eim piinim, na noman tuk gui eḷe dinga kindip kin, eim kingam Jiisas nge ek ka nip, tor kindip nind. Eim piinim, na kunum kunum, enim Gos kin prei erip ngond. Na prei end ei, Gos eim noman eḷe, kunum endi, na enim kin ombii ei, kapḷi Gos piinim, na ombii. ¹¹ Nimbiḷ erang, na enim moḷmun konu eḷe, ombii ni piind. Na enim kin op, Gos Gui Ka epi ka na ngum ei, enim ngumbii. Ngamb kin, enim noman tuk eḷe dinga peng, pii gii nik, dinga erik muḷngii. ¹² Na ek puḷe yi miḷ, na pii gii eḷe, enim paki tumba. Nga enim pei pii gii eḷe ei, na paki tumba ku. Yi miḷ kunum endi, sinim ouni pii gii ei, dinga peng muḷmun.

¹³ Na engnan noḷ, enim ei pii kun erngii ei, kunum kunum na enim moḷmun konu eḷe, ombii nip nip enj. Ba na andḷam endi sinaḷim. Na yi ni piinj, enim wumb moḷmun konu eḷe, na kongun enj miḷ, mong tang, enim Jiisas kin pii gii ningii ku. Yi miḷ, wumb tiḷap eipi wumb kopur pii gii ninjing ei, yi miḷ ku enim yi erngii. ¹⁴ Nimbiḷ erang, na Jiisas epi endi na ngo pendim epi ei, orung kindip wumb pei paki tumbii. Wumb kopur Griik ek niḷmin wumb ni, ek eipi niḷmin wumb ku; wumb kopur noman ka wii seng, gerik piik niḷmin wumb, nga wumb kopur noman ka sinerang kin, gerik piinarik moḷmun ku. Wumb pei kin, na Gos nge ek ka ni tor kindip paki tumbii. ¹⁵ Yi miḷ peng, na noman tuk eḷe dinga kindip, na enim Rom konu moḷmun wumb yi ku, Gos nge ek ka, na enim kin ni tor kindip ngumbii ku.

Gos Nge Dinga Ei Eim Ek Ka

¹⁶ Yi miḷ, Gos ek ka ei na ni tor kindmbii ei, singambiḷ sinand, mon. Nimbiḷ erang, ek ka ei, Gos nge noman dinga yi erang wumb nii endi, Jiisas kin pii gii ningii wumb ei, Gos sipi orung simba. Kumb se Jura wumb, nga wumb tiḷap eipi Griik wumb ku. ¹⁷ Yi miḷ, Gos nge ek ka ei, Gos nge oḷ kun ka elim oḷ ei, peni eḷe kindpi, sinim andan topu ngum. Ngang kin, eḷe nge wumb pii gii eḷe, tonu onum. Wang kin, nga pii gii ei, oḷ kun ka oḷ ei, tonu onum ku. Gos nge ek ka ok puḷum ek ei, yi miḷ ninim.

“Wumb nii endi Gos kin pii gii nim kin, Gos wu ei kun ka pa nipi kin, nga erang konj kunum kunum muḷmba.”

Gos Nge Popuḷ Kis Pii Gii Ninenjing Wumb Kin Ngumba

¹⁸⁻¹⁹ Yi miḷ, Gos nge noman popuḷ kis sipi, epin moḷum konu eḷe, mani mei peni eḷe, wumb pei andan tum. Tang kin, wumb oḷ kis erik, nga oḷ kun ka paḷim miḷ enarik. Nga Gos nge ek ka keimi ei to mani kindik enmin oḷ ei, Gos nge kumep kis ei, wumb tiḷap ei kin tonu omba. Nimbiḷ erang Gos oḷ kun ka ei, wumb pei andan tum ei yi miḷ; Gos nge oḷ kun

ka eim peni eŕe kindim ei, wumb piik kanik er moŕmun. ²⁰Kumb ok mendpiŕ, Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ei, pepi wang kin, pe akip yi ku paŕim. Wumb pei, Gos eririm epi peni eŕe kindang kin, kanik piik enjing. Erik kin, Gos nge oŕ kun ka ni, noman dinga ei piŕŕangin kin, ba Gos kineniŕangin mon. Yi miŕ erang, wumb pei en enim mong kis kanim kanim enjing; ba Gos kumb eŕe, koi enerngii mon. Erik kin, sin mong ei piinanmin, pa ninerngii mon. ²¹Nimbiŕ erang, wumb pei Gos moŕtum ei piŕŕmin; ba wumb ei, en enim Gos embe ambiŕ tonu kindnenjing kin, Gos ei Gos owundu mendpiŕ ni piinarik kin, Gos kin noman ka piik ngonanmin ku. Wumb en enim noman eŕe, wulu pupu kun pinerang kin, nga en enim noman tuk eŕe, oŕ kis piki topu emii er paŕim. ²²Wumb en enim nilkeng sik, yi ninmin, ‘Sin noman ka wii paŕim,’ pa ninmin: ba en enim noman eŕe, kun pinernang kin, wulu pang nik moŕmun. ²³Nga wumb en enim, Gos tiŕang owundu ka wii saŕim ei, kulermba; ba konj kunum kunum muŕmba. Gos eim kin buŕ ngok, eim embe ambilk tonu kindnenjing mon. Ba en enim, Gos aki tok ya mani mei epi ku ni, ond ni, wu kuŕngii miŕ ni, kei miŕ ni, ka miŕ ni, wembii miŕ ni, epi wii ombu gos kend miŕ erik, ambiŕ tonu kindik, men tok ngok enjing.

Oŕ Kis Kanim Kanim

²⁴Yi miŕ erang, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman tuk noman eŕe, erngii enjing oŕ kis kanim kanim pei ei, erangin nim. Wumb ei, en enim nge ngenj eŕe oŕ kis penj muŕtum oŕ ei, en enim kin yi enjing. ²⁵Nimbiŕ erang wumb ei yi miŕ ku, Gos nge ek ka keimi ei si kindik, nga en enim ek kend tok piik enjing? Wumb ei Gos epi erim epi ei embe ambiŕ tonu kindnjing; ba wumb ei, Gos mendpiŕ moŕtum puŕwu eim buŕ ngok, embe ei ambiŕ tonu kindnenjing mon. Gos Owundu eim epi kanim kanim puŕwu, sinim wumb sinim Gos eim embe kunum kunum ambiŕpi, tonu kindmin ei keimi mendpiŕ.

²⁶Yi miŕ erang, wumb yi miŕ enjing, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman eŕe erngii enjing oŕ kis penj kanim kanim pei enjing. Erik yi miŕ ku, amb kopur en enim wenjing kin si kindik kin amb eipi kin oŕ kis penj muŕtum ei enjing; ba en enim oŕ kun pim miŕ enenjing mon. ²⁷Pe nga wu kombur yi miŕ enjing ku, wu kopur oŕ kun ka miŕ enenjing mon. Wu kopur ei en enim nge embnjing ei si kindik, nga wu kopur eipi kin, oŕ kis penj muŕtum oŕ ei enjing. Wu kopur ei, en enim noman tuk eŕe, dup miŕ gur neng kin, oŕ kis kanim kanim pei penj muŕtum ei enjing. Yi miŕ oŕ kis enjing wumb ei, Gos kumbii kis owundu ngang singii.

²⁸Nimbiŕ erang wumb ei, Gos nge oŕ kun ka ei noman eŕe ambiŕ gii ninarik. Nga ekii sinarik enjing wumb ei, Gos kanpi, wiik topu muŕang kin, en enim noman eŕe erngii enjing oŕ kis kanim kanim penj muŕtum oŕ ei enjing. ²⁹⁻³¹Wumb pei noman tuk eŕe, oŕ kis kanim kanim piki

topu mołum. Wumb ei oł kun enarik; wumb eipi kin oł kis erik; wumb eipi nge epi ei, noman dinga kindik simin ni piik; wumb eipi kin opu orung erik; wumb eipi epi pei sałim wumb ei kin, kis piik, wumb eipi to konduk; wumb eipi kin ek mił erik; wumb eipi kin ek kend tok epi sik; nga wumb eipi kin noman tuk dinga kis piik ngok; wumb eipi kin ek kis dinga nik erik; wumb eipi kin ek poł kis tok ni ngok; Gos kin noman kis piik, opu orung erik ngok, ek dinga nik; nga wumb en enim embe ambił tonu kindik; wumb en enim noman ełe sin sinim wumb ka wii pa nik; nga nipe oł kis kanim kanim pei konj ermin ni piik; wumb erinjing menjing noł ei nge ek piik kin, ekii sinenjing ku. Wumb en enim noman ka pinałim mon. En enim oł keimi ermin niłmin; ba ei kapłi enałmin mon. Nga wumb en enim miyem ende wumb kin kaimb sinałmin mon. Nga wumb eipi kin noman ka piik ngonałmin mon ku. ³²Wumb pei, Gos nge lo ek dinga ei piłmin lo ek dinga ei, yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis yi nge enjing kin, wumb ei kolk kin, Gos kin kumep kis singii. Ba wumb en enim, epi kis kanim kanim pei er pangin kin, nga wumb eipi oł kis yi ku erangin kin, en enim ka piinmin ei, oł kis mendpił pałim.

Gos Nge Kos Piimba Konu Kun Ka Mendpił Sałim

2 ¹Yi mił erang, enim Jura wumb pei, wumb eipi kin kos erik ngok enmin ei, na enim endeim endeim kin ek nip ngond. Ni ninim oł kis en ei, koi enenjii mon. Enim piinmin, enim wumb eipi kin kos erik ngołmun. Ełe nge, en enim ekii se kos singii. Nimbił erang, enim wumb eipi kin kos erik ngołmun. Nga ni ninim oł yi nge ełin ku. ²Nga sin Jura wumb piinmin ei, Gos kos owundu kun ka pałim mił ermba. Wumb ei oł kis enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. ³Nga enim Jura wumb en enim wumb eipi kin, kos erik ngonmun; ba en enim oł kis yi mił enjing ku. Enim nipe ni piinmin? Enim Gos nge kos owundu ei si kindik kin, orung puk, wii mułngii min? ⁴Pe nga enim nipe ni piinmin? Gos nge noman ka wii owundu enim ngonum ei, Gos enim kin kunum olt kinan kis kui er mołum. Nga Gos enim kin kumep kis sikir ngonanim mon. Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei erang kin, enim noman ei to ak tungii nge erim ei, enim piinanmin min? ⁵Ba enim nge noman tuk ei, kom ku mił dinga pałim. Peng kin, enim noman tuk ełe to ak tunenjing. Ełe nge, Gos kunum owundu kunum ełe, Gos popuł kis sipi kin, nga kos owundu kun ka er ngopu, konu peni ełe kindpi ermba ei, enim dup konu kumbii kis owundu singii. ⁶Sik kin, yi mił wumb nii endi nipe oł enjing mił oł ei nge, Gos mok topu kumep ngumba. ⁷Wumb kopur en enim oł kun ka minj erik punmun. Nga en enim Gos nge tiłang owundu ka wii ei, kongun dinga erik kin, kur kanik singii. Sengin kin, Gos wumb ombu nge embe ambił tonu kindmba. Nga

wumb ei, noman konj kunum kunum konj mołmun ei, kur kanik kin, singii ku. Wumb ei, Gos noman konj kunum kunum ei ngumba. ⁸Ba wumb kopur en enim ngenj ełe, noman kulk kin, Gos nge oł kun ka ei ekii sinarik kin, buł ngok enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. Gos eim jiki pang kin, popuł kis sipi, kumep kis wumb ei kin ngumba. ⁹Kunum ełe, wumb pei oł kis enjing ei, ngenj kumbii kis kin, oł embin tui kis ei, enim kin tonu omba. Kumb se Jura wumb, nga ekii se tiłap eipi wumb, oł kis enjing wumb ei minj, kumep kis singii. ¹⁰Ba wumb nii endi, oł kun ka ełmin wumb ei, Gos nge tiłang owundu ka wii ni, eim noman emin ka ei ni, nga embe owundu tonu kindiłim ei, Gos wumb ombu kin ngumba. Kumb se Jura wumb tiłap, nga ekii se, torung wumb tiłap eipi ouni ngumba ku. ¹¹Gos nge ningił ełe, wumb pei kanpi kin, su ende mił kindim.

¹²Yi mił erang, torung tiłap eipi wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing. Sinarik kin, Gos lo ek ei piinarik mulnjung wumb ei, en enim oł kis enjing wumb ei, Gos kos piipi, en enim sipi kin, dup konu ełe kindang, am pungii. Ba Jura wumb tiłap ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinjing. Ba wumb ombu, oł kis enjing wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum wumb ei kin, Gos kos owundu piimba. ¹³Yi mił erang, wumb nii endi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piinjing; ba ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kun ka mołmun wumb ei ninermba mon. Ba wumb Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sik erngii wumb ei, Gos wumb kun ka mołmun wumb nimba. ¹⁴Yi mił wumb tiłap eipi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing; ba en enim noman ełe, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sinimin kunum ei, wumb en enim lo ek endi pinałim; ba en enim noman tuk ełe, lo ek mił peng kin, en enim nipe oł erngii ei piilmin. ¹⁵Yi mił wumb en enim ełmin oł ei, peni ełe andan tang kin, Gos lo ek wumb kongun erngii mił, en enim noman tuk ełe Gos mon poł pendim. Pindang kin, wumb en enim noman tuk gui ełe, yi mił ku peni ełe, andan topu, keimi nipi ngołum. Nimbił erang, en enim noman tuk ełe, ak mak erpi; nga kunum endi, en enim kos erpi ngołum. Nga kunum endi, en enim enjing oł ei kapłi nipi ngołum ku. ¹⁶Ei yi mił peng kin, Gos ek ka yi mił ninim. Gos kunum owundu tonu omba kunum ełe, Kraisi Jiisas kin kos owundu piimba. Ei epi kanim kanim wumb pei noman tuk ełe, koi er patim epi ei kos piimba. Na Pol Gos ek ka ei ni tor kindind.

Jura Wumb Tiłap Lo Ek Ei Kapłi Paki Tumba Ni Piilmin

¹⁷Ba enim yi mił ninmin, “Sin Jura Wumb.” Nga enim lo ek ambił gii ninjing kin, ei en enim Gos kos owundu paki tumba, ni piinjing. En enim embe ambił tonu kindik kin, sin sinim Gos nge wumb mołmun, ningii. ¹⁸Enim Gos nge noman ełe piilmin. Nga enim oł kun ka mił, kapłi ninjing ku. Nimbił erang Gos lo ek ełe, enim piik sik, poru ninjing. ¹⁹Nga enim

yi mił ni piłmin, sin lo ek ełe, sin ek keimi pułe ei, sipin poru ninjpin. Nga sin kapłi ei, ningił tumbun mołum wumb, andłam kun ka andan to sipmin. Nga en enim yi mił ni piinmin wumb ei, emii pałim konu ełe mołmun wumb ei, sin tiłang mił, andłam andan to sipmin, ni piinmin. ²⁰Nga enim wumb noman kun pinałim wumb kin, wumb kangı ambił kembis kin, ek mon andan tok ngołmun wumb mołmun. Enim piłmin, Gos lo ek ei ek keimi ni, noman dinga tuk pałim ek ei, piłmin. ²¹Nga enim wumb eipi, ek mon andan tok ngołmun; ba en enim kin, ek mon ei, andan tok ngołmun min? Kunum ełe, enim lo ek ei ni tor kindinmin ei, enim wumb eipi nge, epi waning sinerngii pa niłmin; ba en enim, wumb eipi nge epi waning siłmin min? ²²Nga enim lo ek endi yi mił niłmin. Wu eipi nge embnjing ei, enim wu eipi ngunduk enerngii, mon niłmin; ba en enim wu eipi embnjing ngundułmun! Nga enim ek kend gos ei, wumb men tołmun ei, enim noman kulermin mon, niłmin; ba enim wumb nge men ngii ek kend gos epi yi mił waning siłmin min? ²³Nga en enim embe ambił tonu kindik kin, ek yi mił niłmin. Sin Gos lo ek ei sinjpin; ba enim Gos lo ek ei ekii sinałmin mon. Ełe nge, enim Gos embe to kis erik ełmin! ²⁴Nimbił erang, Gos ek ka kumb ok pułum mił yi ninim, “Enim Jura wumb Gos kin oł kis enjing oł yi nge, wumb tiłap eipi oł ei kanik kin wumb ei, Gos kin ek kis nik, ek buł ambilk, yi ełmin.

²⁵Yi mił, enim Jura wumb Gos lo ek ei piik, ekii sinjing kin, kapłi enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe kun pimba. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing kin, kapłi enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe ei wii mił pimba. ²⁶Yi mił, wumb tiłap eipi wumb nii endi, ngenj kopsik ełmin oł ei enałmin; ba Gos lo ek ei ekii sinjing, kapłi Gos wumb ei kanpi kin, yi mił enim nge Jura wumb mił, ngenj kopsik ełmin oł ei, ende mił ni piim. ²⁷Keimi, enim Jura wumb Gos lo ek ełe, enim piik sinjing. Nga enim ngenj kopisnjing ku. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing mon. Nga wumb tiłap eipi wumb ngenj kopisnenjing wumb ei, Gos lo ek ei keimi ekii sinjing kin, wumb en enim enjing oł ei, enim Jura wumb kin kos erik ngungii. ²⁸Wumb nii endi, eim noman tuk ełe, Jura nge wumb tiłap keimi mił mulerim kin, wumb ei Jura wumb mendpił mon. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei, ngenj torung ełe epi mendpił, mon ku. ²⁹Ba wu endi eim noman tuk ełe, Jura wu mułum kin, wu ei Jura wu mendpił mułmba. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei, noman tuk ełe epi ei, lo ek ełe mendpił mon. Epi ei, Gos Gui Ka ełe epi mołum. Wumb endi oł yi mił erim kin, wu ei wumb ningił ełe, wu num mulermba mon; ba Gos ningił ełe wu num mułmba.

Oł Kis Ei Erpi, Oł Kun Ka To Mani Kindnermba, Mon!

3 ¹Jura wumb erpi, wumb tiłap eipi wumb ei, to mani kindinmin mił nenj? Nga nipe epi ka endi erpi, Jura wumb ngenj kopsik ełmin oł ei

tonu ołum? ²Kawukeiya! Pe Jura wumb, Gos kin epi kanim kanim paki tang kin, pei sinjing. Kumna mina ei yi mił, Gos eim nge lo ek ka ei, Jura wumb ngang kin, tep ka erik mułngii nipi ngurum. ³⁻⁴Nimbił erang, Jura wumb kopur Gos kin pii gii ninenjing. Ba en enim oł kun pinałim mił ei erik kin, Gos nge oł kun ka ei, to mani kindngii min? Ei mon mendpił. Gos endeim mendpił, ek keimi kun ka kunum kunum niłim. Ba wumb pei ek kend tok niłmin. Gos ek ka kumb ok mon poł pendrim ek ei, yi mił ninim,

“Nim Gos ek niłin ei, ek keimi kun ka pałim. Peng kin, wumb nim kos erik ngunjung kin, kapłi nim dinga angkin kin, kos kun ka erkin poru ninjii.”

⁵Ba nipe mił sinim oł kis ełmin oł ei erang kin, Gos oł kun ka mołum ei, andan tang kenmin min? Sinim nipe ek nimin? Ek ei Gos oł kun ka enarpi kin, sinim kin kumep kis kun pinałim mił ngumba min? Na wumb endi mił ya mei wu, noman ełe ekii sip ek yi nind. ⁶Ei mon mendpił! Pe Gos eim kun ka mulerim kin kapłi nga eim nipe mił erpi, ya mei wumb pei kos owundu piipi, mok topu, eipi eipi kindmba?

⁷Ba na nam ek kend top ninj kin, kapłi Gos nge ek keimi mendpił ei peni ełe tor omba. Ełe nge, Gos nge embe owundu ei, owundu mendpił tonu omba. Nimbił erang na wu oł kis eł wu? Nga nipe na kos piip kumep kis ngang simbii? ⁸Pe sinim ek yi mił ninin? “Kapłi sinim oł kis eramin nemin kin, kapłi oł kun ka ei, tonu omba.” Kapłi oł ei sinim ermin min? Wumb kombur sin kin ek buł morung ninmin wumb yi ninmin; ba ei ek kend to ninmin. Wumb ei en enim dup konu kumbii kis ei kapłi singii. Ei oł kun ka mendpił.

Wumb Endeim Eim Kun Ka Mulałim Mon; Wumb Pei Oł Kis Ełmin

⁹Pe nga sinim nipe ni piinmin? Pe sinim Jura wumb tiłap mołpun kin, wumb tiłap eipi ei to mani kindmin min? Ei mon mendpił. Nimbił erang na ek yi mił nip poru ninj. Sinim Jura wumb tiłap ni, wumb tiłap eipi ouni pei, oł kis dinga ei ambił gii nipi to mani kindang mołmun. ¹⁰⁻¹³Gos ek ka kumb ok pultum ek ei yi mił ninim.

“Wu endi oł kun ka ełim wu endi molałim, mon mendpił! Wu endi Gos nge oł kun ka ei, piinałim mon. Nga wu endi Gos mołum ni piipi kin, kur kinałim mon ku. Wumb pei Gos nge oł kun ka ei buł ngunjung. Ngok kin, en enim Seisen nge andłam kis ełe punjung. Wumb endeim eim oł kun ka enerim mon. Wu endeim mendpił mił mon. En enim num goltum ei, wumb kułii kui tonmun tukpu ełe, aki mił to sałim. Wumb en enim gupu anmbił ełe, wumb eipi kin ek kend tok ngołmun. En enim gupu ngenj mandring ełe, wumb kin am ek kis mendpił tuk sałim ei, wembii kis kum keming mił, wumb to kondułum epi ei, yi mił ełmin. ¹⁴Wumb en

enim gupu eŧe, ek miŧ enmin ni, ek kis penj moŧum ei, en enim kin piki topu moŧum. ¹⁵Wumb en enim sikir puk kin, wumb eipi to kundangin kin, miyem kui ba nge punjung. ¹⁶Wumb en enim konu orung orung punjung konu eŧe, wumb eipi to kis monduk kin, ngenj kumbii kis ngunjung. ¹⁷Wumb en enim noman emin ka seng molk kin, pungii nge oŧ ei, enaŧmin mon. ¹⁸Wumb en enim Gos kin mund mong kularik kin, Gos kin pii kun enarik kin, nga Gos nge embe ambiŧ tonu kindnaŧmin ku.”

¹⁹Pe sinim yi ni piinmin. Gos lo ek ei, Jura wumb ni ngurum ei, wumb nii endi Gos lo ek ei piik kin, mandring mulk wumb ei kin nirim. Yi miŧ neng kin, wumb endeim kapŧi yi ninermba, ‘Nam wumb kun ka mendpiŧ moŧ,’ ninermba mon. Ba wumb ya mani mei eŧe wumb ei, Gos ningiŧ eŧe oŧ kis kun ka pinaŧim miŧ oŧ ei, pei enjing. Wumb ei, Gos kin kumep kis singii. ²⁰Nimbiŧ oŧ erang wumb endi eim Gos lo ek nirim miŧ erpi, ekii sipi kin, Gos ningiŧ eŧe wu kun ka mulermba mon. Nimbiŧ erang, Gos lo ek eŧe ei, sinim pei oŧ kis eŧmin oŧ ei, andan to tor kindnim.

Gos Kin Pii Gii Ninjing, Wumb Kun Ka Moŧmun

²¹Ba pe Gos nge oŧ kun ka oŧ ei, peni eŧe tor wang kin, wumb pei keningii nge om. Ei nge lo ek eŧe kin ekii sipi onerim mon; ba andŧam eipi miŧ om. Yi miŧ ku, lo mon ek ei nin, Gos nge ek mon ni, tor kindiŧmin wumb ei kin ouni Gos nge oŧ kun ka oŧ ei nge, ek kun ka ni tor kindiŧmin. ²²Gos oŧ kun ka ei yi miŧ, wumb nii endi Jiisas Kraias kin pii gii ninjing kin, Gos wumb ei kin kun ka moŧmun wumb, ni kaninim. Jiisas wumb pei eim kin pii gii ninjing wumb ei Gos ek yi miŧ nim. Nimbiŧ erang wumb pei Gos ningiŧ eŧe, wumb eipi eipi miŧ molaŧmin mon; wumb ei ende miŧ moŧmun. ²³Nimbiŧ erang wumb pei oŧ kis minj erik kin, nga sinim Gos nge oŧ kun ka tiŧang owundu ei sin sinim kin kapŧi enermin mon. Sin sinim Gos kin mandi molaŧmin mon ku. ²⁴Ba Gos wumb pei eim kaimb sipi, noman ka ngopu erim ei, wumb Gos epi ka wii ei top enenjing mon; Gos wii ngum. Ei nge Kraias Jiisas sinim eim kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim sipi, orung sim. ²⁵Gos Jiisas Kraias sinim kin ya mani mei eŧe kindim. Kindang opu kin, Jiisas eim ond peri eŧe koŧpu, eim miyem bein topu, sinim wumb oŧ kis enjpin oŧ ei, kil ngopu, si kindmba nge om. Eŧe nge Kraias kin pii gii ninjing wumb ei mendpiŧ, kil ngopu sipi orung sim. Seng kin, eim oŧ kun ka sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kumb ok Gos eim wumb oŧ kis enjing ei, Gos kanpi kui erpi, wiik topu kunum olt kinan muŧum. Nimbiŧ erang Gos eim wumb ei eim kin, noman ak tungii min mon ni piipi kin, kui er moŧum. ²⁶Ba pe Gos nge oŧ kun ka eŧe ei peni eŧe kindpi kin, sinim mei wumb andan tum ei nge sinim piinmin. Piipin kin, Gos eim mendpiŧ kun ka moŧum. Pe nga wumb nii endi Jiisas kin pii gii ningii ei, Gos wumb ei kin, yi ku ‘Kun ka moŧmun wumb’ nimba.

²⁷Pe nga nipe epi endi pim kin kapli sin sinim embe ambił tonu kindmin? Ei epi endi mon; Gos epi endi ei ondu ngopu poru nim. Nipe epi endi ei ondu ngum? Lo ek ełe ekii sinmin ei min? Ei mon mendpił! Yi mił peng kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing ei, epi ei nge mendpił. ²⁸Ba sinim yi mił ni piłmin. Wumb endi Jiisas kin pii gii ningii ełe mendpił, Gos wumb ei kin, ‘Kun ka mołmun’ nimba. Ba wumb Jura lo ek ełe mendpił, ekii sik erngii ełe mon. ²⁹Mine Gos ei, Jura wumb tiłap nge mendpił, Gos min? Gos ei, wumb tiłap eipi nge, Gos yi ku min? Ei keimi, Gos ei wumb tiłap eipi nge Gos ku. ³⁰Yi mił keimi, Gos endeim mendpił mołum. Gos eim kapli erang kin, Jura wumb ni, wumb tiłap eipi pei ouni, Gos kingam Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, Gos wumb ei kin, ‘Kun ka mołmun wumb,’ nimba. ³¹Yi mił peng piipin kin, sinim Jiisas kin pii gii ninim oł ei, Jura lo ek ei, to mani kindmin min? Ei mon mendpił! Ba pułe eipi yi mił, sinim pii gii niłmin oł ei, Jura lo ek ei keimi nipin kin, ambił gii ninim.

Gos Eiparam Oł Kun Ka Ełim Wu Nim

4 ¹Pe nga sinim nge kupenjpın Eiparam ok mułum wu ei, sinim mołmun mił yi mułum. Yi mił peng kin, sinim eim kin nipe ek ninim? ²Yi mił, keimi Eiparam lo ek ełe ekii siłim pim kin, kapli ełe nge eim, wu kun ka tonu opu mułum ei, eim kapli eim embe ambił tonu kindmba. Ba Gos ningił ełe, eim embe kapli ambił tonu kindnermba mon. ³Yi mił, Gos ek ka ei nipe ek mił ninim? “Eiparam Gos kin pii gii nirim ełe nge Gos Eiparam wu kun ka mołum,” pa nirim. ⁴Pe nga wumb nii endi kongun ermba ei, eim kumep simba kumep ei, epi ka wii endi wii sinermba mon. Ba kumep ei, eim kongun erim mił, kumep sim. ⁵Ba wu nii endi lo ek ełe kongun enerim ba wu Gos kin pii gii nirim wu ei, Gos eim wu ei oł kis erim wu ei oł kun ka ełim wu nimba. Nimbił erang wu ei, eim Gos kin pii gii nirim ełe nge, Gos wu ei je kun ka nipi mundrum. ⁶⁻⁸Yi mił ku wu endi lo ek ełe ekii sinerim; ba Gos wu ei kin wu kun ka nimba. Deipis wu ei kin yi mił nirim ku. Deipis wu ei ka piyanghi nirim. Deipis yi mił nirim, “Gos wumb pei oł kis kil ngopu si kindpi pandi tum wumb ei ka piingii. Gos Owundu wu endi kin oł kis pinerim kin wu ei eim ka piyanghi,” nirim.

⁹King Deipis ok nirim ek ka ei, wumb nii endi ka piingii ei, Jura wumb tiłap ngenj kopsik ełmin wumb ei kin, mendpił ngumba min? Min orung wumb tiłap eipi wumb ngenj kopsinarik ełmin wumb ei kin, ouni ka piik singii ku min? Sinim pii kun ermin! Sinim yi nipin nipin enjpin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ełe nge, Gos Eiparam kin kun ka ełim wu nipi mundrum. ¹⁰Kunum nenj Gos Eiparam kin wu kun ka nirim? Kunum ełe eim ngenj kopisnerim kunum ei, min eim ngenj kopsim kunum ei min? Keimi, eim ngenj kopisneririm kunum ei Gos Eiparam kin ‘Wu kan ka’

nirim. ¹¹Eiparam ok Gos pii gii nirim. Nirim eŧe nge, Gos eim kin kun ka nipi mundum. Mundang kin, jep oŧ wumb keningii ni epi eim ekii se ngenj kopsim. Pe nga Eiparam sinim wumb Gos kin pii gii nik kin, ngenj kopisnenjing wumb ei nge kupenjpin. Yi miŧ ku, sinim Gos kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos sinim kun ka moŧmun wumb pa nimba. ¹²Eiparam eim wumb ngenj kopsik eŧmin wumb ei nge, kupenjing miŧ moŧum ku. Ba nga wumb ngenj kopsiŧmin ei nge minj mon. Eiparam eim ok Gos kin pii gii nipi kin, ekii se ngenj kopsirim. Wumb ngenj kopsik eŧmin wumb ei kupenjing, Eiparam ok erim miŧ ei pii gii nik kin, ekii sik enjing ku.

**Wumb Gos Kin Pii Gii Ninjing Eŧe Nge Ok Gos
Ngumbii Nirim Epi Ei Ngang Singii**

¹³Yi miŧ, Gos eim Eiparam kin kupam noŧ ok ek dinga nipi ngumbii nirim ei, ya mani mei pei ngumbii nirim. Gos ek dinga Eiparam kin nirim ek ei, lo ek eŧe tonu onerim mon! Ba Eiparam Gos kin pii gii nirim ei nge, Gos Eiparam wu kun ka nipi mundum. Yi miŧ peng kin, Gos eim Eiparam kin dinga ek nirim miŧ yi eririm. ¹⁴Ei yi miŧ, wumb pei lo ek ekii siŧmin wumb ei, Gos epi dinga nirim epi ei singii kapŧi, ba pii gii ei wii miŧ, pimba. Nga yi ku, Gos Eiparam kin ek dinga nipi pendrim ek ei, wii miŧ pimba ku. ¹⁵Ei yi miŧ peng kin, Gos lo ek ei erang kin, Gos nge popuŧ kis wumb kin tonu omba. Ba lo ek endi pineŧang kin, kapŧi wumb endi lo ek endi to kis enim pa nineŧangin mon.

¹⁶Yi miŧ erang kin, puŧ eŧe nge wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Gos epi ngumbii nirim miŧ epi ei, ngumba. Ngang kin, Gos eim ek dinga nirim miŧ epi ei, Gos nge noman ka ngoŧum eŧe nge mendpiŧ, keimi tonu omba. Eŧe nge mong keimi ek dinga ni pendrim ek ei, dinga peng kin, Eiparam kupam noŧ pei kin ekii se tonu omba. Eŧe nge lo ek ekii sik eŧmin wumb ei nge minj mon; ba wumb pei, Eiparam kin ekii sik kin, Gos pii gii niŧmin eŧe nge mendpiŧ. Eiparam eim sinim pii gii ninjpin wumb ei nge kupenjpin mendpiŧ moŧum. ¹⁷Yi miŧ, Gos ek ka ok ni pendrim miŧ, yi nim. “Na nim Eiparam wumb tiŧap eipi eipi pei ernjing miŧ, enim se mundunj,” pa nirim. Ek dinga nipi pendrim ek ei, Gos ningiŧ eŧe dinga paŧim. Peng kin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos wumb kulnjung wumb ei nga si kindang kin, konj molk kin tonu ongii nge Gos. Gos ek neng kin, eŧe ok sinerim epi ei, Gos ek piik kin, eŧe tonu onjung. ¹⁸Eiparam eim wu tukui ni, kangiŧ endi mengnermbii ni piinerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi, kui er muŧang kin, Gos ek keimi ok nirim miŧ ei, tonu omba ni piirim. Yi miŧ, wumb andŧam kanik poru ninjing ei miŧ, Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim nge kui er muŧang kin, Gos ek nirim miŧ, eim kapŧi ermbe. Pe Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos ek yi nirim miŧ, “Nim nge kupanim noŧ pei, yi miŧ tonu ongii.” ¹⁹Nga Eiparam eim kung ngii pei 100 miŧ muŧum ei, eim wu tukui mendpiŧ moŧpu kin,

eim ngenj kułmba mił erim. Nga ambim Sera yi ku tukui mołpu kin, ngenj kułmba mił erim ku; ba Sera eim kangil endi mingnerim mon! Eiparam ełe nge ni piipi kin, ba eim Gos kin pii gii dinga peng kin, wakin tumerim mon. ²⁰Nga Eiparam Gos ek dinga nipi, pendrim mił ni piipi kin, eim noman tał pinerang kin; eim pii gii ei ouru neng kin, wakin tumerim mon. Yi erang kin, Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nipi kin, eim Gos kin noman ka piipi kin, Gos embe ambil tonu kindim. ²¹Nimbił erang, Eiparam eim noman dinga piirim ei, Gos ek keimi dinga nirim mił ei, kapli keimi ekii se ermba ni piirim. ²²Yi mił erang kin, Gos Eiparam kin ek yi nirim, “Nim wu kun ka mołun.” Ełe nge Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim. ²³⁻²⁴Ba ek ei, Gos nge ek ka ełe Eiparam kin ni piirim. “Eim wu kun ka mołun,” ni piirim. Ba Gos ek ka ei Eiparam kin mendpił ninanim mon. Ba Gos ek ka ei sinim kin ouni ninim. Sinim nge pii gii ei, Gos eim Jiisas sinim nge Owundu tukpu ełe, nga konj tonu sim. Ełe nge Gos ni piipi kin, sinim wumb kun ka ełmin wumb ni piirim ku. ²⁵Yi piipi kin, Gos Jiisas sinim kin, ya mani mei ełe kindang opu kin, ond peri ełe kołpu kin, nga eim miyem sinim oł kis enjpin ei kil ngum. Gos nga Jiisas sipi tonu seng kin, nga konj mołun. Yi mił erang kin, Gos sinim pii gii ninjpin wumb eim ningil ełe ‘Kun ka mołmun,’ wumb nimba.

Sinim Pii Gii Wumb Gos Kin Kun Ka Mołmun Wumb Nimba

5 ¹Pe yi mił erang, sinim Gos kin pii gii ninjpin ełe nge, Gos sinim kin kun ka mołmun, ninim. Yi mił erang, pe sinim Gos kin noman emin peng mołamin kin, sinim nge Owundu Jiisas Kraiss eim oł ei nge erang kin, sinim pii gii wumb kin tonu om. ²Kraiss Jiisas eim endeim mendpił, andłam ełe aki tang kin, sinim kapli Gos kin eim noman ka ngołun ełe, tuk bin konu ełe, sinim pe mołmun. Pe nga sinim ka piipin, Gos ngopun kin, kui er mołamin kin, Gos nge tiłang owundu ka wii ei, eim kin ouni simin ni piipin kin, kui er mołmun. ³Pe nga, sinim epi ei minj, ka piinnermin mon. Ba sinim oł embin tui kanim kanim sinim kin tonu omba ei kin, ka piimin ku. Nimbił erang, sinim piinmin, sinim oł embin tui ei erpi kin, sinim noman dinga ngang kin, sinim kapli angpin, dinga kindpin, er mołmun. ⁴Nga sinim noman dinga peng mułamin kin, kapli sinim wumb oł embin tui tonu wang kin, dinga angk mołmun oł ei mił, mułmun. Mołpun kin, sinim oł dinga angk mułmun, oł ei nge pim kin, kapli sinim Gos ngumbii nirim mił, epi ei simin ni piipin kin, kui er mołmun. ⁵Nga sinim Gos kin pii gii nipin kin, kui er mołmun ei nge, sinim singambil piinnermin. Nimbił erang, Gos eim noman ka wii ngang kin, sinim kin noman ełe kindang ei, piki tum. Tang kin, Gos eim nge Gui Ka ei sinim paki topu kin, wii ngum. ⁶Kunum ełe, sinim dinga pinerim kunum ei, kun mendpił, Gos Kraiss kin, Kraiss ya mani mei ełe opu, ond peri ełe kołpu, eim sinim mei wumb pei Gos buł ngopun kin, oł kis

enjpın wumb ei, Gos sipi orung sim. ⁷Na yi ni piınd. Wu endi mołpu, wu kun ka endi kin kołpu kin, paki tumbii ni, noman to piinim; ba eim kapłi enermba mon! Yi peng kin, wu wumb endeim endeim ni molk, en enim nge noman dinga kindik kin, kapłi erang, wu ka endi kin kolk kin, paki tungii. ⁸Ba Gos eim noman ka wii ei, sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kunum ei sinim oł kis pıram er mułamin kin, Kraıs opu, eim ond peri ełe kołpu kin, sinim oł kis enjpın ei, kil ngopu si kindim. ⁹Yi mił erang kin, pe Kraıs kołpu kin, eim miyem sinim oł kis enjpın ei, kil ngum. Ngang kin, pe Gos sinim kun ka mołmun ninim. Yi mił, sinim piınmin ei Kraıs sinim paki tang kin, Gos popuł kis ni, kumep kis ei, sinim kin tonu onermba, mon! ¹⁰Yi mił, sinim ok Gos kin opu orung wumb mił mulnjpun kin, kunum ełe, Kraıs kołpu kin, sinim oł kis enjpın ei, kil ngum. Ełe nge, Kraıs eim sinim Gos kin sipi, nga orung seng kin, pe sinim Gos kin noman ende sepin mołmun. Kraıs nga angpi, tonu opu kin, konj mołum. Ełe nge, sinim yi mił ku, eim noman konj ngang kin, sinim eim kin ouni konj mułmun. Mułamin kin, Gos eim kos owundu ei, sinim kin tonu onermba mon. ¹¹Ei yi mił mendpił, mon! Ba, sinim nge Owundu Jiısas Kraıs eim erang kin, sinim Gos kin nga orung sim. Ełe nge, sinim Gos kin noman ka pii ngonmun.

Andam Kułum Ba Kraıs Konj Mołum

¹²Yi mił erang, wu endeim Andam oł kis erim ełe nge, oł kis mani mei ełe tonu om. Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, tonu om. Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, om. Yi mił erang kin, wumb pei oł kis enmin ełe nge, wumb pei koltmun. ¹³Yi mił, oł kis enjing oł ei, ya mani mei ełe ok pim. Nga ekii se, Gos lo ek Moses ngurum. Ngang kin kapłi, ba Gos lo ek mulełang kin, wu endi mołpu, wu endi kin, nim oł kis yi en, pa ninełang. ¹⁴Ba Andam mułum kunum ei pupu, Moses kunum ełe, wumb pei mulnjung ei, kolk minj punjung. Wumb eipi pei, Andam oł kos erim oł ende mił, enenjing; ba wumb ei pei oł kis eipi mił erik kin, kulnjung ku.

Nga wu Andam eim jep epi endi Kraıs ekii se omba, yi mił mułum. ¹⁵Ba Gos epi ka wii ei, wumb pei wii ngopu epi ei kin, Andam oł kis erim ei kin, epi ende mił mon. Ei keimi, wumb pei wu endeim Andam oł kis erim ełe nge wumb pei kulnjung; ba Gos noman ka, wumb pei wii ngum ei, owundu mendpił. Gos eim noman ka ngopu ni, epi ka wii ełe nge, wumb pei wii ngurum ei, Kraıs Jiısas kin tonu opu kin, wumb pei paki tum. ¹⁶Gos epi ka wii wumb pei wii ngum epi ei kin, wu endeim Andam oł kis erim ei kin, epi ende mił mon. Yi mił, wu Andam endeim kin oł kis ei tonu wang kin, wu Andam Gos kos owundu piimba kunum ei, wu ei am ba. Nga yi mił, wumb pei oł kis enjing ku; ba Gos epi ka wii, wumb pei kin wii ngang kin, Gos wumb ei kin, kun ka mołmun,

nimba. ¹⁷Ei keimi, wu endeim Andam eim oł kis erim. Ełe nge, wumb koltmun oł dinga ei wumb pei tonu wang kin ełe nge, wumb pei to mani kindnim. Kaplı yi mił ku nga, wu endeim Jiisas Krai kin, wumb pei Gos nge noman ka ngołum ni, epi ka wii ei wii ngołum epi ełe nge, Gos sinim wumb kun ka niłim ełe nge, sinim wumb king mił, tep er mułmba.

¹⁸Yi mił erang kin, wu endeim Andam oł kis erim ełe nge, kumep kis wumb pei sik kin, kułngii. Yi mił ku, wu endeim Krai eim oł kun ka erim ełe nge, wumb pei oł kis enjing, eim kil ngopu, si kindpi kin, noman konj ngurum. Ngang kin, wumb sik kunum kunum konj mułngii. ¹⁹Yi erang, Andam Gos ek ekii sinerim ełe nge, wumb pei kin oł kis oł ei tonu om. Yi mił ku, Krai Gos ek ekii sirim ełe nge, wumb pei Gos kin wumb kun ka mołmun, nimba.

²⁰Pe nga, Gos lo ek wumb ngurum ei erang kin, wumb en enim oł kis erik mił ei, owundu mendpił tonu om. Ba Gos nge noman ka ngopu ei, wumb oł kis enjing oł ei, to mani kindim. Kindang kin, Gos nge noman ka ngopu ełim oł ei, owundu mendpił tonu opu pim. ²¹Yi mił peng kin, wumb oł kis ełmin oł ei, dinga kis peng kin, wumb koltmun oł ei kin tep er mołum. Ei yi mił ku, pe Gos noman ka ngopu erang kin, sinim Gos kin oł kun ka er mołmun. Mołamin kin, sinim Owundu Jiisas Krai kin, sinim noman konj kunum kunum mułmun nge nipi ngurum. Ngang kin, Gos nge noman ka ngopu ei, dinga owundu tonu opu kin, tep er mułmba.

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Sinim Kulnjpun Ba Sinim

Krai Kin Konj Mendpił Mołmun

6 ¹Sinim nga nipe ek nimin? Sinim oł kis minj er moł pamin kin, Gos noman ka wii ei, tonu owundu mendpił omba. Sinim ek yi mił nimin min? ²Ei mon mendpił! Sinim oł kis ełmin oł ei, sinim kulnjpun. Ei nge, sinim nimbił erpin kin, nga oł kis er mołpun bin? ³Sinim Krai Jiisas kin dambiltpin ende pupun, noł pinjpin kin, kunum ei, sinim Krai kin ouni kołpun kin, eim kin ende noł pinjpin. Enim ei piinanmin min? ⁴Sinim noł pepin ngunjpun kin, ei pułe yi mił, sinim Krai kin dambiltpin ende pupun, kulnjpun. Pe nga, Gos eim Krai kin, sinim ouni tukpu tum. Tang kin, Krai kołpu, nga Arim Gos eim dinga wii eim sipi, angpi tonu opu, nga konj mołum. Mułang kin, sinim yi mił ku, nga sinim angpin tonu opun, nga noman konj sipin, er endmin ku.

⁵Yi mił, sinim Krai kin dambiltpin ende pupun, eim kułum mił, sinim yi mił ku, kułmun. Keimi, yi mił ku, nga sinim eim kin ende pupun kin, eim konj tonu om. Sinim yi mił ku, konj tonu opun mułmun. ⁶Yi mił erang, sinim piinmin ei, sinim ngenj noman ok nge ei, Krai kin ouni, ond peri ełe nil to pendinjpun. Yi mił erang, sinim ngenj ełe oł kis ełmin oł ei nge, dinga sinim kin ambił gii ni mułum ei, si kindpi kin, poru nimba. Yi mił erang, oł kis ełmin oł ei, sinim kin, nga ambił gii ni,

tep enermba mon. ⁷Nimbił erang, wumb endi kołpu poru nim ei, nga oł kis dinga ełe, wu ei ambił gii nga ninermba, mon! ⁸Ba sinim Kraiss kin ouni kulnjpun kin, kaplı nga sinim pii gii nipin, Kraiss kin ouni nga, konj kunum kunum mołmun. ⁹Nimbił erang, sinim yi ni piimin ei, Kraiss kołpu, nga angpi tonu opu kin, konj mołum. Mołpu kin, nga kulermba mon. Wumb koltmun oł dinga ei, nga Kraiss kin to mani kindpi kin, tep mulermba, mon! ¹⁰Yi mił, Jiissas kułum oł ełe nge, yi mił Jiissas wumb oł kis ełmin oł ei nge, dinga to mani kindpi kin, kunum endeim minj kołpu, poru nim. Ba pe akip, Jiissas eim noman konj mołum ełe nge, kunum kunum Gos embe ambił tonu kindpi, mołum. ¹¹Yi mił ku, enim komb se piingii ei, en enim oł kis ełmin oł ełe kin, kołpun mołmun. Pe oł kis dinga ei, enim kin nga ambił gii ninanim, mon! Ba akip, enim Kraiss Jiissas kin dambiltik ende puk kin, Gos embe ambił tonu kindpi kin, konj kunum kunum mołmun.

¹²Pe nga, oł kis ełmin oł ei, enim kan wiik tangin kin, enim ngenj ełe, ambił gii nipi, nga tep enermba, mon! Yi mił peng kin, enim ok nge ngenj noman ełe oł ei, nga ekii sinerngii, mon! ¹³Nga enim nga simb angıł nin, epi ei, nga wak tangin pupu kin, oł kis nge oł ei, ekii sik kin, kaplı oł kis nga enerngii, mon. Ba enim nge noman, kin simb angıł ni, epi pei, Gos kin ngungii. Yi mił, wumb endi Kraiss kin kołpu kin, nga tonu konj mołpu kin, noman konj simba. Seng kin, nga sinim nge simb angıł ni, epi pei Gos ngumun ełe nge, Gos nge oł kun ka oł ei, erik kin, molk pungii. ¹⁴Pe yi mił, oł kis ełmin oł ei, nga enim kin dinga kindpi kin, tep nga enermba mon. Nimbił erang, pe enim lo ek ełe nge kos owundu ngopu ei, mandring mulałmin mon; ba enim Gos nge noman ka ngołum ełe nge, mandring molk pungii.

Wumb Oł Kun Ka Kongun Wii Ełmin

¹⁵Yi mił, pe sinim nimbił oł ermin? Sinim lo ek ełe nge, kos owundu ngopu ei, mandring pupun mulenjpin kin, sinim kin nga tep enerim mon; ba Gos noman ka ngołum ei, sinim mandring pupun mulnjpun kin, kaplı sinim oł kis nga ermin min? Ei mon mendpił! ¹⁶Ei keimi, enim ei piinanmin min? En enim nge ngenj nin, epi wu eipi kin, ek ekii sik erik kin, wu ei, en enim tep er mułang kin, kaplı wu ei kin, enim kongun wii wumb mił mułngii. Ei yi mił ku, enim oł kis ełmin oł ei kin, kongun wii wumb mił mułngii. Molk kin, enim kułngii oł ei singii ku. Min mon pim kin, enim Gos nge oł ekii sik kin, Gos eim kin kongun wii wumb mił, kun ka er mułngii. ¹⁷Ba Gos kin noman ka piik ngungii. Ok enim oł kis ełe kin, kongun wii er mulnjung. Ba akip Gos eim enim sipi orung seng kin, eim kin mandring mołmun. Mołangin kin, enim noman tuk ełe Gos ek keimi kun ka ekii sik kin, puk er mołmun. Ełe nge, enim Gos kin ka piik ngungii. ¹⁸Pe Gos enim oł kis ełmin oł ei nge, kan ngo pendnjing

ei, si tor seng kin, enim wii molk kin, Gos nge oł kun ka ełmin oł ei nge, kongun wii er molk pungii. ¹⁹Na enim dinga sinałmin mei wumb kin, ek yi mił nind. Nimbił erang, enim dinga sinałmin mei wumb noman ełe, ekii sip nind. Ei yi mił, ok enim nge ngenj orung nin, epi sipik, noman ok nge oł penj oł ei, kongun wumb wii mił mulnjung kin, enim oł kis penj pei pei enjing. Yi mił erang kin, pe enim ngenj orung nin, epi pei ei sipik, oł kun ka oł ełe kin, kongun wii wumb mił ngok erngii. Erik kin, enim Gos nge oł kun ka oł konj mendpił, tonu wang kin, mułngii.

²⁰Yi mił, ok kunum ei, enim oł kis ełmin oł ei, kongun wii erik mulnjung. Kunum ei, enim oł kun ka oł ei, kan ngunerim, mon; ba enim oł ei kin, wii mił mulnjung. ²¹Ba kunum endi, enim oł kis ełmin oł ei, nipe epi ka endi siłmin ei nge, akip enim singambił sinmin? Pe enim oł kis enmin oł ei nge, kumep ei enim kułngii. ²²Ba pe, Gos enim oł kis nge, kan ngii mił mulnjung ei tor sim. Sipi kin, sinim Gos eim nge kongun wii wumb mił mundum. Ełe nge, epi pułe yi mił tonu onum. Wang kin, enim oł kun ka er molk kin, nga ekii se noman konj singii ei, kunum kunum molk pungii. ²³Yi mił, oł kis ełmin oł ei nge, kumep ei kułngii. Ba Gos eim nge epi ka wii ei, sinim wii ngum epi ei, noman konj kunum kunum mułmba. Noman konj ei, Krai Jisas sinim nge Owundu kin tonu om.

Wu Amb Siłmin Ek Ekin Endi

7 ¹Engnan noł, na ek ei nip enim ngond ei, enim lo ek ełe piłmin wumb kin nind. Kunum ełe, wu endi konj mułmba kunum ełe minj, wu ei lo ek ełe mandring mołpu kin, tep er mułmba. Enim ei piinanmin ninin? ²Kapłi yi mił, amb endi wu pang, wam konj mułum kin, kapłi lo ek ei, amb kin wam dambiltpi ende kindnim. Ba wam kułum kin, kapłi lo ek ei ok se ende kindim lo ek ei, nga wu amb tał ei, se ende kindnanim mon. ³Yi mił, pe amb endi eim wam konj mułang kin, eim wam mani kind si kindpi pupu kin, wu eipi endi pum kin, amb ei eim oł kis erpi kin, wam kin kun ka mulałim mon. Ba amb eim wam kułang kin amb ei, lo ek ei, eim ambił gii ninermba mon. Eim wii mułmba. Mołpu kin, amb ei, eim nga wu endi eipi pum kin, eim oł kis enermba mon. ⁴Yi mił ku, engnan noł, enim Krai kin dambiltik ende punjung. Kunum ełe, enim lo ek ełe kulnjung. Kułangin kin, lo ek ełe, enim nga ambił gii ninerim mon. Ei yi mił, enim wu eipi kin puk mołmun. Enim wenjing mił Krai eim tukpu ełe, tonu angpi opu kin, nga konj mołum. Mołang kin, sinim Gos eim nge oł kun ka oł ei, er mołamin kin, mong mił topu erang kin mułmba. ⁵Yi mił ku, ok kunum ełe, sinim noman ngenj ok nge oł kis ełe, tonu wang kin, ekii sipin er mulnjpun. Nga kunum ełe, lo ek ełe erang kin, sinim oł kis nga pei tonu wang kin, er mulnjpun. Ełe nge, sinim ngenj ełe, kongun er pang kin, sinim kułmun oł ei mong mił topu, ei sinim kin tonu om. ⁶Ba akip, sinim kułamin kin, lo ek ei, sinim nga ambił

gii ninanim, mon! Sinim wii mił mołmun. Nimbił erang, sinim ok kunum endi ei, lo ek dinga ei, sinim kan ngo pendim. Ba pe, sinim kongun enmin ei, sin noman tuk konj ełe nge enmin. Ełe nge, sinim lo ek mon ok nge ełe, ekii sinanmin mon. Ba pe, sinim Gos Gui Ka nge oł konj ei, sinim andan tang kin ekii sinmin.

Jura Lo Ek Kin Oł Kis Ełmin Ek Kin

⁷Pe nga, sinim nipe ek endi nimin? Jura lo ek ei, oł kis nimin min? Ei mon mendpił! Ba lo ek ei, na oł kis oł andan tunenełang kin, na kaplı piinenełamb. Ei yi mił, lo ek yi ninim, “Nim wu eipi nge epi ei, bun bun kulenjii mon.” Yi mił ku, lo ek ełe, na kin yi ninerim kin, kaplı na kan bun bun sinmin ei, sinenełamb. ⁸Ba oł kis ei, lo ek ełe kin andłam ei, tonu om. Wang kin, bun bun kultmun oł kanim kanim ei, na noman tuk ełe, tonu opu er mołum. Ba lo ek ełe, pinenełang kin, kaplı oł kis ei, koltmun oł yi mił piłang. ⁹Yi mił, ok na Jura lo ek ei, na kin pinerim kunum ełe, na konj muls. Ba ekii se, Jura lo ek na kin tonu wang kunum ei, oł kis ełmin oł ei, nga angpi tonu opu, konj mułum. Mołpu kin, na noman tuk ełe topu kundang kuls mił enim. ¹⁰Nga Jura lo ek ełe nge, wumb noman konj ngumba mił enim; ba na konj mił lo ek ei, na kos erpi ngopu kin, to kundmba mił enim. ¹¹Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, lo ek ełe kin, andłam kan sim. Sipi kin, Jura lo ek ei kongun erpi, na kin kend topu ngum. Ngang kin, Jura lo ek yi mił erpi kin, na kos owundu ngopu ei, na to kundmba nge mił enim.

¹²Yi mił erang kin, Gos lo ek Jura ngum ei, kun ka mołum. Nga Gos ek dinga pei ei, kun ka ni, kun ni, ka wii mołum ku. ¹³Ei nipe mił pałim? Pe lo ek ka wii ei, na topu kundang kin, na kuls min? Ei mon! Oł kis ełmin oł ei, na to kundang, na kuls. Yi mił erang, oł kis ełmin oł ei, peni ełe tonu om. Oł kis ei, oł kis mendpił! Ei lo ek ka wii ei sipi, kongun erpi kindang kin, oł kis koltmun oł ei, tonu om. Wang kin, lo ek ei, na oł kis pułe ei, andan topu ngum ei, oł kis mendpił.

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Wumb Noman Tuk Ełe Kan Ngonum

¹⁴Sinim piinmin, Jura lo ek ełe, Gos Gui Ka nge epi pałim. Ba na nam ngenj ei, mei wumb ngenj pałim. Peng oł kis ei, na ambił gii nipi, kan ngopu, tep er mołang kin, na eim nge kongun erip moł. ¹⁵Keimi, na end epi ei, pułe ei piinand. Yi mił, na epi endi noman ngop ermbii ni piind epi ei, na enand mon. Ba epi, na noman ngonand epi ei, na kunum kunum end. ¹⁶Pe nga, na epi endi enermbii ni piinj epi ei, na end; kaplı na oł ei nge, na yi nił, ‘Lo ek ei kun ka pałim,’ nił. ¹⁷Yi mił erang, pe oł ombu kun ka pinałim oł ombu, nam enenj, mon; ba oł kis ełmin oł ei, na kin tuk mołpu enim. ¹⁸Yi mił, na yi ni piind oł kun ka ełmin oł ei, na nge noman ngenj ok nge ełe, tuk mulałim mon. Ba na noman ełe piind epi oł

kun ka ei, na ermbii ni piind; ba na ermbii, kapli enanim mon. ¹⁹Yi mił, na epi oł kun ka ermbii ni piind oł ei, na enand. Yi mił enarip kin, na epi oł kis enermbii ni piind oł ei, na end. ²⁰Yi mił, na kunum kunum epi endi enermbii ni piind epi ei, enj kin kapli ei na nam enand mon. Ba yi mił, oł kis ełmin oł ei, na noman tuk ełe mołpu enim.

²¹Yi mił erang, na kenj ei, lo mił epi oł ei, kongun yi mił erim. Kunum endi, na epi nipe kun ka ermbii ni piind ei, oł kis ełmin oł ei, mendpił mołpu kin, na kin mandi mołpu, ambił gii neng kin, na ermbii mił nenj? Ei kapli enanim mon. ²²Yi mił, na nam noman tuk ełe, Gos lo ek ei ekii sip, ermbii ni, noman ełe ka piind. ²³Ba pe, na kand ei, lo ek eipi endi na ngenj tuk ełe, aninga kopur pałim. Lo ei, na noman tuk ełe, ok pim lo ei kin, nga Gos nge lo ek konj, na ekii sip piinj lo ek ei kin, opu orung orung enmbił. Pe lo ek oł kis ełmin oł ei, na kan ngopu, ambił gii nipi, dinga erim. Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, na ngenj tuk ełe aninga kopur piram kongun er pałim. ²⁴Keimi, na wu noman embin kis pałim wu moł. Wumb nii endi, na nge ngenj kułmba ngenj ei, si kindmba? ²⁵Pe na Gos kin, sinim Owundu Jiisas Krai, na oł kis ełmin oł ei, si kindang, wii mołup kin, noman ka wii piip ngond. Ei nam oł yi mił pałim. Peng kin, nam Gos lo ek ei mendpił, na noman tuk ełe, ekii sip kin mok; ba na nge ngenj ok nge ełe, lo ek oł kis ełmin oł ei, ekii sip kin, kongun er mołum.

Gos Gui Ka Noman Konj Ka Ngołum

8 ¹Yi mił erang, pe wumb nii endi Krai Jiisas kin dambiltipi ende kindim wumb ei kin, Gos kos owundu piipi, mok topu, oł kis nge kumep kis ei, Gos ngunermba, mon! ²Nimbił erang, Gos Gui Ka nge lo ek kongun erpi, na noman konj ka ngołum. Ngum kunum ei, na Krai Jiisas kin dambiltipi ende kindpi kin, na lo oł kis ełmin oł ei nin, koltmun oł ei nin, na sipi kin, wii kindang moł. ³Yi mił, sinim ngenj noman ok nge ei kin, lo ek ełe nge dinga enenełang, Gos eim oł yi mił erim. Erang kin, lo epi ei, lo ek kun kapli enenełang, ba Gos ei eim yi erim. Erpi kin, ełe nge oł kis si kindim. Si kindpi kin, Gos eim nge kingam Jiisas kindang, mei mani opu, sinim mei wumb tałpi erang kin, oł kis ełmin wumb mił mułum. Mołpu kin, Krai nge ełe Gos sinim oł kis ełmin oł kumep ei, kołpu kin, sipi orung sim. ⁴Gos yi mił erang kin, ełe nge lo ek ei, oł kun ka mił tonu opu pimba. Nimbił erang, pe sinim nge ngenj noman ok nge oł ei, sinim andnanmin mon. Ba pe sinim Gos Gui Ka kin dambiltipin ende pupun kin, ouni andinmin. ⁵Yi mił, pe wumb nii endi, eim ngenj ok nge ełe oł kis endmba ei, eim noman ełe ei, ngenj ok nge kin, minj piipi endmba. Ba wumb nii endi Gos Gui Ka noman ełe, ekii sipi, oł kun ka ermba wumb ei, en enim noman ełe, Gos Gui Ka ek nimba mił ekii sik, piik kin, andik mułngii. ⁶Pe wu endi ngenj ok nge ełe oł kis ełmin oł ei, eim noman tuk ełe pim kin, wu ei kułmba. Ba nga wu endi, eim Gos

Gui Ka nge oł ei ambil gii nipi mułum kin, kaplı wu ei, noman konj sipi kin, noman emin peng mułmba. ⁷Ei yi mił, wu nii endi, eim ngenj ok nge noman ełe ekii sipi mułum kin, wu ei Gos kin opu orung erpi mołum. Nimbił erang, wu ei eim Gos lo ek ei mandring molaliłim mon. Ei yi mił, kaplı enermba mon. ⁸Wumb nii endi eim ngenj ok nge ełmin oł ei erpi, mułum kin, wumb ei Gos eim noman ełe kun ka erngii mił, ei kaplı enerngii mon. ⁹Ba akip, enim ngenj ok nge ei, ekii sik enanmin mon. Ba pe enim Gos Gui Ka nge oł ełe, ekii sik, er mołmun. Mułangin kin, keimi Gos Gui Ka enim noman tuk ełe mułmba. Ba pe wumb nii endi, Krai nge Gui Ka eim noman tuk ełe mulerim kin, wumb ei Krai nge wumb tiłap ende mił mon. ¹⁰Ba Krai enim noman tuk ełe mołpu nim kin, enim noman tuk ełe gui konj mułmba. Nimbił erang, enim Gos nge ningił ełe, wumb kun ka mołmun. Yi mił ku, enim ngenj ok nge ełe, oł kis ełmin oł ei, enim kin erang, kulnjung. Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, enim kin ngenj ok nge ełe pałim. ¹¹Pe yi mił, Gos ei eim Jiisas kołpu pim ei eim sipi kindang kin, nga angpi konj mołum. Nga Gos nge Gui Ka ei enim noman tuk ełe mułmba ei, kaplı eim Jiisas Krai kołpu konu sipi kin, nga konj kindang mołum. Ei eim, enim nge ngenj ełe noman konj ei, yi mił ku, enim ngumba. Ngang kin, eim Gui Ka je erang enim noman tuk ełe mołum.

Gos Gui Ka Erang Sinim Gos Nge Kingam Noł Mołmun

¹²⁻¹³Yi mił erang kin, engnan noł, enim ngenj ok nge ełe nge kumep endi ngok, orung kindngii ei, endi sinałim mon. Ba enim ngenj ok nge oł ei kin, ekii sik, er endinjing kin, kaplı enim kułngii. Ba enim Gos nge Gui Ka nge dinga ei sik kin, enim ngenj ok nge oł ei, to mani kindngii. Kindik kin, kaplı enim noman konj sik, kunum kunum mułngii. ¹⁴Wumb nii endi, Gos Gui Ka nimba mił ekii sipi, endim kin, wumb ei Gos nge kingam noł mendpił mułngii. ¹⁵Keimi yi mił, enim gui endi enim sinjing ei, er kan mił ngang kin, enim kin ngum ei, enim sipi kindang, eim kin kongun wii enmin. Enmin kongun ei, enim mund mong kulerngii, mon! Ba enim Gos Gui Ka ei enim sinjing ei erang kin, enim Gos nge kingam noł mułngii. Molk kin, Gos Gui Ka nge dinga ei enim kin peng, Gos kin prei erik ngok kin, enim eim kin yi niłmin. “Arnan na nge Arnan,” pa niłmin. ¹⁶Gos Nge Gui Ka eim sinim kin noman tuk gui ei dambiltpi ende pupu paki topu kin, eim ek dinga nipi yi nim. “Enim Gos nge kingam noł mołmun,” pa nim. ¹⁷Pe sinim Gos nge kingam noł mulnjpun kin, kaplı sinim Erinjpin Gos nge epi, ek keimi dinga nipi, ngumbii nirim mił epi ei, simin ku. Keimi, sinim Gos eim epi ka wii pei simin. Sipin kin, Krai ngum epi ei simin. Krai kin ouni simin. Ba nga sinim Krai eim nge ngenj kumbii sim mił yi ku sinim simin. Sipin kin, sinim eim kin ouni ekii se eim nge tiłang ka wii owundu ei simin ku.

Ekii Se Sinim Gos Nge Tiŋang Owundu Simin

¹⁸Na keimi ni piind, sinim ngenj kumbii sinmin ei, epi wii miŋ. Ba Gos nge tiŋang owundu ka wii ei, Kraiŋ kin ngum epi ei miŋ, sinim yi ku simin. Eŋe nge, tiŋang ka wii ei, ekii se Gos sinim kin andan tumba. ¹⁹Yi miŋ, Gos epi kanim kanim ya mani mei eŋe ok eririm epi ei, akip kui er moŋmun. Muŋamin kin, Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, eim kingam noŋ andan tang, peni eŋe wang kin, enim kanik piik, erik muŋngii. ²⁰Yi miŋ, Gos ya mani mei eŋe epi kanim kanim ok eririm epi ei, ekii se kis moŋpu kin, epi wii kun miŋ pinerim mon. Eŋe nge, en enim nge noman eŋe yi miŋ enerik mon. Ba Gos eim nge noman eŋe yi piipi eririm. Erpi kin, Gos eim kos owundu piipi, eim kin mandring kindpi muŋang kin, ekii se oŋ tonu omba ei nge, kui erik moŋmun. ²¹Nimbiŋ erang, Gos eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, ambiŋ gii nipi moŋum epi ei, to kis erpi moŋum konu ei, to tor seng kin, wii moŋmun. Muŋangin kin, Gos nge eririm epi pei ei, wii kun ka molk kin, nga Gos nge kingam noŋ nge tiŋang ka wii ouni sik er muŋngii. ²²Sinim yi ni piinmin, Gos ya mei eŋe epi kanim kanim pei eririm epi ombu, ngenj kumbii sik, ke nik, tor kindinmin ei miŋ, amb kangil buŋ tang mengingii enim yi miŋ pepi wang kin, akip yi miŋ ku paŋim. ²³Ba ya mani mei eŋe epi kanim kanim pei, Gos eririm epi ei mendpiŋ mon. Ba yi ku, sinim Gos Gui Ka ei, sinim noman tuk eŋe, kuni mong kumna miŋ aka pin sinjpin. Pe sinim yi ku, ngenj kumbii sipin, ke nipin, Gos eim kin sinim kui erpin muŋamin kin, Gos kunum ei sinim eim kingam noŋ miŋ erpi kindang kin, kui er moŋmun. Kunum eŋe Gos sinim ngenj noman tuk pei erpi kindang kin, sinim sipi orung simba. ²⁴Gos sinim sipi orung sim eŋe nge, sinim kui er moŋmun. Puŋe yi miŋ, sinim epi nipe endi sinaŋim epi ei, simin ni piipin kui er moŋmun. Ba wumb nii endi, epi endi simbii ni piimba epi ei sim kin, nga kui er muŋmba min? Ei mon! ²⁵Ba pe sinim epi nipe endi simin ni noman dinga piinmin epi ei kinenjpin kin, kapŋi sinim nipe epi endi simin ni piipin ei, kunum oŋt kinan kui er moŋmun.

²⁶Yi miŋ ku, sinim noman dinga pinermba wumb ei, Gos nge Gui Ka ei opu sinim kin paki toŋum. Nimbiŋ erang sinim nipe oŋ miŋ endi prei erpin kin, nga sinim epi nipe endi kii sipin simin nipin prei ermin ei sinim piinanmin. Ba Gos Gui Ka sinim nge nipi, eim prei dinga erpi kin, Gos kin ngonum ei sinim piinanmin ek ei, Gos kin kii sipi ngang kin, sinim paki toŋum. ²⁷Nga Gos eim sinim wumb noman tuk eŋe, piipi kanpi enim. Nga Gos eim Gui Ka epi nipi endi piinim ei, Gos piipi kanpi enim ku. Nimbiŋ erang Gos Gui Ka prei erpi, wumb nii endi Kraiŋ nge tiŋap moŋmun wumb ei kin, Eim Gos noman eŋe prei ermba ni piinim miŋ erpi kin sinim paki toŋum.

²⁸Sinim piinmin, Gos epi kanim kanim pei sipi tikandi kindpi kin, kongun kun ka erpi, wumb nii endi Gos eim kin noman ka piipi ngonmun

ei, yi mił enim. Wumb ei, Gos eim noman ełe yi ni pendrim mił wumb ei, Gos eim kin sipi orung sim. ²⁹Nimbił erang wumb nii endi, kumb ok Gos eim ni piirim mił, eim noman ełe yi ni pendrim ku. Gos eim si orung sipi erang kin, ok eim nge kingam Jiisas mołum mił mułngii. Molc kin, Krai eim kumb se wu num mułang kin, nga wumb nii endi Gos kin pii gii ninjing wumb ei, eim angim noł ekii mił mułngii. ³⁰Wumb nii endi, kumb ok Gos eim si orung simbii ni pendrim mił wumb ei, eim sipi orung sim. Seng yi ku wumb ei Gos eim kin ‘Wumb kun ka.’ nipi mundum. Mundum wumb ei, Gos eim wumb kun ka nipi wumb ei, Gos eim nge kingam noł mił, tiłang dinga ka wii ei mok to ngum ku.

Gos Noman Ka Ei Sinim Kaimb Sipi Ngonum

³¹Gos epi kanim kanim pei sinim kin eririm ei, sinim nipe ek nimin? Pe Gos sinim kin mołpu kin, sinim epi kanim kanim paki dinga topu erim kin, wumb nii endi sinim kin opu orung erpi ngumba? ³²Gos eim nge kingam eim kin, ambii gii ninerim mon. Ba Gos eim nge kingam sinim wumb pei paki tumba nge kindim. Yi mił erang, Gos kingam sinim kin wii ngum kin, kapłi nga eim sinim epi kanim kanim pei Krai eim kin ouni sinim kin epi pei ngunermba min? ³³Wumb nii endi Gos eim sipi orung seng mołmun wumb ei, nga wumb eipi endi ok kapłi kos piik kin, opu orung erik ngungii min? Ei mon! Gos eim mendpił sinim wumb kun ka mołmun, ninim. ³⁴Yi mił, wumb nii endi kapłi wumb eipi kin kos piipi, mok tumba min? Ei mon! Ba Krai Jiisas eim kołpu kin, nga Gos sipi kindang kin, angpi tonu opu nga konj mołum ku. Pe eim Gos kin angii tundung orung kun mołpu kin, nga sinim paki tumba nge Gos kin prei dinga erpi, ngopu mołum. ³⁵Wumb nii endi Krai nge noman ka ei sinim kin ngum ei to si kindmba? Oł embin tui sinim kin tonu omba min; nga ngenj kumbii simin min; nga wumb sinim kin keprii tok oł embin tui ngungii ei min; nga sinim kuni tumba min; nga sinim alap nin, epi sinałim min; nga epi kis kombur sinim kin to kis ermba min; nga wumb sinim kin opu erik to kundngii min; nga oł kanim kanim ombu pei, sinim nge noman ngołum ei, sinim Krai to tor si kindngii min? Ei mon mendpił! ³⁶Gos ek ka ei ok mon poł pendim mił yi ninim.

“Pe sinim Krai nge wumb tiłap mułamin ełe nge, kunum kunum wumb eipi sinim to kundmun mił nik erik erik enmin. Yi mił, wumb ei sinim kung siipsiip to kondumun mił sinim yi ni kaniłmin.”

³⁷Ei mon! Sinim dinga peng kin, oł embin tui epi ombu kanim kanim pei to mani mendpił kindinjp kindinjp. Ełe nge, Krai nge dinga ei, sinim kin ngum ełe nge Krai eim kaimb sipi, sinim kin noman ka ngum. ³⁸⁻³⁹Yi mił erang, na keimi ni piind ei, epi endi Gos eim noman dinga ka ei, sinim to eipi kapłi kindnermba, mon! Kułngii oł ei min; nga konj oł ei min; nga

Gos nge enjel ei min; nga muł mei ełe peng erik tep mołmun wumb ei min; pe salim epi ei min; nga ekii se mendpił tonu omba epi ei min; nga dinga kanim kanim ei min; nga mei tondrung epi ei min; nga ya mei mundrung epi ei min; nga epi eipi endi Gos kanim kanim ya mani mei eririm epi ei min; epi ei pei, Gos noman ka sinim wii ngum ei kapłi si kindnermba mon! Gos noman ka ei Krai Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

Gos Kin Eim Nge Tiłap Wumb Esrel

9 ¹Na ek keimi nind. Na Krai nge wu na ek kend tunand mon. Gos nge Gui Ka ei, na noman tuk ełe paki topu kin, na noman ngołum. Yi ku, na noman tuk ełe piimbii ek ei, Gos Gui Ka ni ngołum. ²Yi mił, na noman tuk ełe embin owundu pepi kin, na nge wumb tiłap miyem ende Jura wumb kin, na noman tuk ełe kumbii owundu kunum kunum pepi pupu kin, poru ninanim mon. ³Yi mił, na kapłi erim kin, na en enim piip kin, na Krai wakin top mani kind si kindip yi enj kin, kapłi Gos na kos owundu piipi kin, na sipi dup konu kis ełe kindmba ełe nge, na nge wumb tiłap miyem ende Jura wumb ei, Gos sipi orung simba. ⁴En enim Esrel wumb, Gos nge wumb tiłap se mundum. Mundang Gos eim erang kin, eim nge kingam noł mułangin kin, eim nge noman dinga tiłang owundu ei kenjing ku. Nga Gos eim ek dinga nipi pendrim ek ei ni ngopu kin, nga Gos eim lo ek ni ngopu kin; nga enim Gos keimi kin men tołmun oł ei nin; nga Gos ok ek keimi nipi ngumbii nirim epi ei sinjing ku. ⁵En enim kumb ok kupenjpin noł Eiparam, Aisak, Jeikop nge tiłap ende ełe nge, en enim tonu onjung. Ok tiłap ełe nge, Krai ya mani mei ełe opu, eim mei wu mendpił, wumb ei nge tiłap ende mułum. Mułang kin, pe eim epi kanim kanim pei Gos tep er mołum. Eim Gos mendpił! Kapłi sinim eim embe kunum kunum ambii tonu kindmin, keimi!

⁶⁻⁷Ba na ek nind ei, Gos ok ek keimi ni pendim ek ei tonu onanim, pa ninand mon. Nimbił erang, wumb tiłap kopur, Esrel wumb kin tonu onjung. Ok wumb tiłap ei Esrel nge wumb tiłap mendpił mon. Yi mił ku, Eiparam nge tiłap wumb aninga kopur eim kin tonu onjung; ba wumb ei, Eiparam nge kingam noł mendpił mon. Gos ek yi nipi Eiparam ngum, “Aisak nge wumb tiłap mendpił ei, ninim nge wumb keimi mendpił mułngii,” pa nim. ⁸Ei pułe yi mił, kangii ya mani mei ełe wumb ngenj ełe mengk tor kindinmin kangii ei, Gos nge kingam noł mendpił mon. Ba pii gii wumb kangii ngenj ełe mengk tor kindinmin ei, Gos eim ok ek keimi ni pendrim mił menginmin ei, Eiparam nge wumb tiłap keimi mendpił mołmun. ⁹Yi mił, Gos ok ek keimi ni tor kind pendrim mił ek yi ninim. Kunum ełe, nga kung ngii ełe na orung ombii ni pendinj kunum ei, amb Sera kangi endi mengmba.

¹⁰Ba ei mendpił mon ku! Nimbił erang, amb Riipeka nge kangi tał erinjngii endeim eim sinim kupenjpin Aisak. ¹¹⁻¹²Ba Gos eim noman ełe,

ok ni pendim mił mendpił, eim kangil endi to mundum. Nga Gos yi nipi, amb Sera ngurum, “Kangi kumna Eiso eim mołpu kangi ekii Jeikop eim ek nimba mił ekii sipi kin, eim kin kongun erpi kin, yi ermba. “Gos kumb ok ek yi ni pendrim mił, ekii se kangi tał mengim ei, eł ełip kis min ka endi erngil ei, Gos kangił nii endi eim noman ełe ermba ni to mundum mił erim. Ei eim kongun wu Jeikop, epi endi ermba mił ei piinerim mon. ¹³Yi mił, Gos kumb ok, ek ka mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Na wu Jeikop kin noman ngond, ba na wu Eiso kin noman ngonarip kin, opu orung erip ngond.”

¹⁴Yi mił, sinim nipe ek endi ninim? Sinim Gos oł kun ka endi enanim pa ninim min? Ei mon mendpił! ¹⁵Yi mił, Gos Moses kin ek yi nirim, “Na wumb nii endi kin, noman ka ngumbii wu ei, kapli yi erip kin, noman ka ngumbii. Nga na wu endi kin kaimb sinj kin, kapli yi mił na kaimb simbii ku.” ¹⁶Yi mił peng kin, Gos noman kaimb siłim oł ei, wumb en enim noman ełe, epi ei simin ni piinmin mił ei, sinerngii mon. Ba Gos eim noman ełe piłim mił, wumb kin kaimb sipi ngołum. ¹⁷Yi mił, ok Gos ek ka ei mon poł pendrim mił, King Pero kin nipi ngurum. “Na nim kin epi enj ei, nim king owundu mołun pułe ei, na nim si kindamb mołun ei nge, na nge noman dinga ei nge, andan tamb kin, wumb pei keningii. Kanik kin, na nge embe ei, wumb mei konu orung orung pei ambił tonu kindngii. Ełe nge mendpił, na nim king mundunj,” pa nirim. ¹⁸Yi mił peng kin, Gos eim wumb nii endi kin, eim noman ka ngumbii ni piłim mił ei, kapli eim wumb ei kin, eim noman ka piipi kin, kaimb si ngołum. Nga Gos wumb nii endi kin, noman tuk dinga kis pengli niłim mił, kapli Gos eim noman ełe, wumb ei kin, noman tuk dinga kis pengli niłim mił ełim. Nga Gos eim noman ełe ermbii ni piimba ei ermba ku.

Gos Nge Popuł Kis Kin Nga Noman Ka Kin

¹⁹Enim wumb endi na kin ek yi nimba. “Ei yi mił kapli nimbił erang Gos wumb oł kis enmin ninim. Nga wumb nii endi Gos noman ełe to eipi kindmba?” ²⁰Ba ei nim wu nii endi dinga pukun kin, Gos kin ek ngokun ek ni orung kindnjii min? Ek ekin endi yi mił pałim. Kapli mei nganmbi ming endi mił wu endi erim kin ek yi nimba? “Nimbił erang nim na yi mił en?” nimba. ²¹Pe wu endi mei nganmbi sipi kin, ming ełim wu endi eim mei aninga kopur sipi, ming tał erim. Wu ei ming endi kongun ka ełim ming ka erim. Nga endi ming ka mon, ei kongun wii mił ming endi erim. Erim ei kapli min mon?

²²Gos oł erim mił ei kapli min mon? Gos eim popuł kis pim popuł ei, peni ełe tor kindmba enim kindang kin, wumb Gos nge noman dinga ei piik kun erngii. Pe nga, wumb ming mił wumb ei, mandi dup konu ełe ngenj kumbii singii er mołmun. Ba Gos eim wumb ei kin, kunum olt kanpi wiik tang kin, wumb molk punmun. ²³Yi mił erang, Gos eim

noman ɛɛ, tiɔang owundu pei ka wii ei, sinim wumb pei kin noman ka andan topu, ngo tor kindrim. Kindpi kin, wumb ming miɔ nii endi, Gos eim kin ok sipi mundrum wumb ei kin, noman ka piipi, kaimb sipi ngurum wumb ei, Gos nge tiɔang owundu ka wii singii. ²⁴Sik kin, sinim mendpiɔ, Jiisas kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim kin sipi mundrum. Ba ei Jura wumb tiɔap mendpiɔ mon. Ba nga kopur torung wumb tiɔap eipi, Gos eim kin sipi mundrum ku. ²⁵Gos ok ek ka ei ek ni tor kindiɔim wu Osiya, mon poɔ pendrim miɔ yi ku ninim.

“Wumb nii endi, ok nam wumb mulenjing wumb ei, akip nam nge wumb muɔngii, pa ni sip mundmbii. Nga wumb nii endi, ok nam nge wumb tiɔap mulerangin kin, na noman ka en enim kin ngunenj wumb tiɔap ei, akip nam nge noman ka ngo sip mundmbii.”

²⁶Wumb en enim mulk konu mendpiɔ ɛɛ, Gos wumb ei kin ek yi nirim.

“Enim na nge wumb mulaɔmin konu ɛɛ, Gos kunum kunum konj moɔɔum konu ɛɛ enim, nam Gos nge kingam noɔ moɔmun, pa nimbii.”

²⁷Gos ok ek ka ek ni tor kindiɔim wu Aisaiya poɔ pendrim miɔ Esrel wumb kin wii dinga topu yi ninim.

“Yi miɔ peng Jura wumb tiɔap ɛɛ ep noɔ ku kulta miɔ pei moɔmun. Sinim beltmin ei kapɔi enanim mon; ba Gos wumb ei kin aninga kopur, eim kin sipi orung simba. ²⁸Nimbiɔ erang, Gos Owundu ya mani mei ɛɛ wumb oɔ kis enjing ei, kos owundu piipi, kumep kis ei sikirpi sipi, wumb ei kin ngumba.”

²⁹Gos ek ka ok Aisaiya mon poɔ pendrim miɔ yi ninim,

“Gos eim wumb tonu epin pei muɔangin kin, tep er moɔum Gos ei, sinim wumb kupenjpin noɔ tiɔap aninga kopur wakin topu, mundneɔangin kin, kapɔi sinim Sorom nin Gomora konu taɔ ɛɛ kulnjung wumb miɔ muɔɔamin.”

Esrel Wumb Gos Kin Pii Gii Ninenjing Mon

³⁰Yi miɔ erang, pe sinim nipe ek endi ninim? Ek yi miɔ endi ninim; torung wumb tiɔap eipi ei, en enim Gos nge oɔ kun ka ei, kongun dinga erik sinenjing mon. Ba wumb en enim Gos eim kin sipi mundang kin, kun ka mulnjung. Nimbiɔ erang, wumb ei, en enim Gos eim kin pii gii ninjing ei, sipi mundum. ³¹Ba Jura wumb tiɔap en enim kongun dinga erik, en enim Gos lo ek ɛɛ, kun ka ei ekii simin nik enjing. Ba en enim Gos nge lo ek ɛɛ, ekii sik enjing ei, kapɔi enerim mon mendpiɔ! ³²Nimbiɔ erang en enim kapɔi enerim? Yi erang kin, en enim Gos kin pii gii nik, Gos nge oɔ kun ka oɔ ei simin nik enenjing mon. Ba en enim kongun dinga erik kin, Gos nge oɔ kun ka simin ni piinjung wumb ei, en enim Krai ei kom ku miɔ moɔum ei, wumb ei simb kom ku ɛɛ tok bok tunjung. Tok kin, Krai

kom ku mił, eim kin pii gii ninenjing mon. ³³Kumb ok, Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei Kraiss kin yi ninim.

“Enim kanik piik erngii! Ya Saiyan konu ełe, kom ku mił endi pałim ei, Gos nge kom ku dinga ei, wumb simb ełe kep tang kin, en enim erpi to kindang kin, mani pungii ni pendim. Ba wumb nii endi eim Gos kindim kom ku kin, pii gii nimba wumb ei Gos kindim kom ku ek kin, eim singambił kulermba mon, ba dinga pupu engmba.”

Jura Wumb Tiłap En Enim Gos Nge Oł Kun Ka Ei Sinenjing

10 ¹Na engnan noł, nam noman tuk ełe dinga piind ei, Esrel wumb ei Gos sipi orung simba. Ełe nge, na wumb en enim kin prei erip Gos ngond. ²Na wumb en enim kin pii kun erip kin, ek ni tor kindind. En enim Gos kin dinga pang kin, ekii simin nik enmin; ba wumb en enim noman ełe, Gos kin piik kun ka enałmin mon. ³Yi mił erang, wumb en enim pii kun enarik kin, Gos enim wumb kun ka nimba mił, ei pii poł tunanmin mon. Nga en enim noman ełe oł kun ka oł ei ambił tonu kindmin ni piinmin, ba Gos en enim wumb kun ka mołmun nim mił, ei mandring punarik kin, ba en enim noman ełe ekii sik ełmin. ⁴Yi mił erang, Kraiss tonu wang kin, pe Jura lo ek ei mani pupu poru nim. Yi mił, wumb nii endi Kraiss kin pii gii nik, ekii sik enjing wumb ei, kun ka mołmun wumb nimba.

Gos Wumb Pei Si Orung Simbii Ni Piinim

⁵Ei yi mił, Moses ok mon poł pendrim mił yi ninim. “Wumb nii endi, Gos lo ek pei ekii simba wumb ei, Gos kin kun ka se mułmba,” pa nirim. Wumb nii endi Gos lo ek nirim mił ekii sipi mułmba wu ei, konj sipi er mułmba. ⁶Ba wumb en enim Kraiss kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin kun ka mułngii ełe nge yi ninim. ‘En enim kin noman tuk ełe, ek yi piinerngii mon!’ Wumb nii endi eim ei tonu epin konu ełe tuk ba, ełe nge pupu kin, Kraiss ya mani mei ełe tu wumba. ⁷Nga enim yi mił ninerngii mon ku; ‘Wumb nii endi eim mer mei ełe mandring ba,’ ełe nge pupu kin Kraiss kołpu pałim konu ei, sipi orung tonu tu wumba. ⁸Ba Gos ek ka ei nipe ek ninim? Gos ek ka ei enim kin mandi opu sałim ei, enim gupu ełe kin, noman tuk ełe pałim. Peng kin, Gos ek ka sinim ni tor kindinjin ełe nge, enim pii gii ningii. ⁹Yi mił, enim gupu ełe ek dinga ni tor kindik yi ningii, ‘Jiisas eim Owundu,’ pa ningii. Nga enim noman tuk ełe pii gii nik kin, Jiisas kołpu pim kin, Gos eim sipi kindang, angpi tonu opu, nga konj mołum ełe nge. Kaplı Gos enim Jiisas kin sipi orung simba. ¹⁰Yi mił erang, enim noman tuk ełe Jiisas kin pii gii ninjing kin, Gos kin kun ka mułmun. Nga enim gupu ełe, ek dinga ni tor kindnjing kin, Jiisas kin pii gii nimin ełe, Gos enim sipi orung eim kin simba. ¹¹Gos ek ka Kraiss kin yi ninim, “Wumb nii endi Eim kin pii gii nimba wumb

ei, Eim kin singambił kulermba mon. ¹²Yi mił, Jura wumb kin wumb tiłap eipi wumb kin, Owundu ningił ełe molk, ende mił kindinmin. Sinim pei Gos sinim nge Owundu endeim mendpił mołum. Mołpu kin, eim nge noman ka ni, epi ka wii ei, wumb nii endi eim nge embe sipi kin, kii sipi ełmin wumb ei ngołum. ¹³Yi mił, Gos ek ka ei yi ninim, “Wumb endeim endeim ni Owundu nge embe kii sik kin, men tok erngii wumb ei, Owundu eim sipi orung simba.” ¹⁴Ba wumb nii endi Jiisas kin pii gii ninelaŋgin kin, nimbił oł mił erik Jiisas kin wii tułangan? Nga wumb nii endi, Jiisas ek ka piinelaŋgin kin, nimbił oł mił erik kin, pii gii niłangan? Pe nga wumb endi Jiisas ek ka ni tor kindmba wumb endi mulerim kin, kaplı nimbił oł mił erik kin, piingii? ¹⁵Nga Jiisas eim nge ek ka ni tor kindngii wumb endi kindnerim kin, kaplı nipe mił wumb Jiisas ek ka ni tor kindngii? Jiisas ek ka yi ninim, “Wumb Jiisas ek ka sik, tu wunmun wumb ei, oł ka wii mendpił enmin.”

Esrel Wumb Gos Ek Ka Ekii Sinenjing

¹⁶Ba wumb pei Gos ek ka ei en enim ekii sinenjing mon. Kumb ok ek ni tor kindiłmin Aisaiya mon poł pendrim ek yi ninim. “Sinim nge Owundu wumb nii endi, Gos ek ka ei sin ninjpin ek ei pii gii ninjing? ¹⁷Yi mił peng kin, sinim pii gii ninmin ei wumb ek ka ni tor kindnjing konu ełe piipin kin, pii gii ninmin. Nga ek ka endi sinim piinmin ei, Krais nge ek ełe, sin ni tor kindinmin.

¹⁸Ba na ek endi kii sin. Wumb pei ek ka ei enim piinenjing min? Keimi, en enim piinjing ei, Gos ok ek ka yi ni pendrim mił ninim.

“Wumb en enim gupu ełe Gos ek ka wumb konu mei orung orung ełe am pei ni tor kindnjing. Nga ek ka ei, wumb pei mei konu orung orung turii ełe pepi pum ku.”

¹⁹Nga na ek endi kii sind.

“Esrel wumb Gos nge ek ka ei piik kun enenjing min?”

kumb se, Moses ek yi nirim,

“Na enim oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk kin, wumb tiłap eipi, tiłap ende mon wumb ei epi ka wii sengin kin, enim kanik, bun bun kulk kin, simin ni piingii. Nga na oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk wumb tiłap wii mił, noman kun ka pinałim mił wumb ei kin, enim popuł kis sik ngungii.”

²⁰Pe nga, Aisaiya ok ek dinga ni pendrim ei, mund mong topu ninerim mon; eim ek yi nim,

“Nga wumb kopur en enim na kenmin ni piinenjing wumb ei, na kan sinjing. Wumb kopur na kanik kin, kii sinenjing wumb ei kin, na nam peni ełe tor op kin, andan tunj.”

²¹Ba na Gos Esrel wumb kin, piip ek yi nind, “Na kunum olt, nam angii tor kindip kin, enim nam kin ongii nip enj; ba wumb ei, na ek ekii sinarik kin, nga na kin kis piik ngok, opu orung ełmin wumb mił mołmun.”

Gos Esrel Wumb Aninga Kopur Kin Kaimb Sipi Ngum

11 ¹Na nga ek endi kii sind ei, Gos eim nge Esrel wumb tiŕap ei to tor kindim min? Ei mon mendpiŕ! Na Pol Esrel wumb tiŕap ende wu. Nga na Eiparam nge miyem ende wu. Nga na Benjmin nge tiŕap ende wu ku. ²⁻³Gos eim nge wumb tiŕap Esrel ei eim kumb se piipi mundum wumb ei, to tor kind mundnaŕim mon. Ok Gos ek ka mon poŕ pendrim wu Elainja Gos ek ni tor kindnim wu endi kin nirim miŕ, ei piinanmin min? Elainja wu ei Esrel wumb kin kos er ngopu kin, Gos kin men topu yi nim.

“Gos Owundu, nim nge ek ka ni tor kindiŕmin wumb ei Esrel to konduk poru ninjing. Nga nim nge kuŕmaŕ kaŕiŕmin konu ei to kis monduk kin, mani kind si kindnjing. Pe nga na minj moŕ; ba na kuruk andik kin, na to kundngii enmin ku.”

⁴Ba nipe ek endi Gos Elainja kin nipi orung kindpi ngum? Eim yi ninim, “Na nge wumb 7,000 pei moŕmun wumb ei, ek kend gos Beil kin mong gopsing pii polk, men tok ngunenjing wumb ei, nam kin sip tuk si mundunj. ⁵Pe nga akip yi miŕ ku, Gos Esrel wumb tiŕap aninga kopur eim kin sipi, tuk si mundum. Mondpu kin, Gos eim wumb ei kin kaimb sipi, noman ka ngum. ⁶Ba Gos eim noman ka ngoŕum wumb ei, si tuk sipi mundum. Mundum wumb ei, kongun yi nge enenjing mon. Sinim kongun yi nge ei enjpin kin, kapŕi Gos noman ka ngoŕum oŕ ei, noman ka mendpiŕ mon.

⁷Yi miŕ, sinim nipe ek endi nimin? Gos epi ei Esrel wumb kan simin nik, dinga kindik enjing; ba epi ei sinenjing mon. Gos eim wumb kopur aninga si tuk, si mundum wumb ei mendpiŕ sinjing. Ba wumb eipi kopur Esrel wumb en enim noman tuk eŕe Gos dinga ei erang kin, nga wumb ei epi ka ei sinenjing mon. ⁸Kumb ok Gos ek ka mon poŕ pendrim miŕ ek ei yi ninim,

“Gos eim wumb noman tuk eŕe erang kin, or miŕ pik. Nga Gos wumb ningiŕ ei erang kin, kengii pineririm. Nga Gos wumb kom ei erang kin, ek piingii pineririm ku. Pe en enim yi minj er molk wangin wangin kin, pe yi ku er moŕmun.”

⁹Pe Deipis ek nipi yi ninim,

“Pe nga wumb kuni nonmun peŕ eŕe Gos erang kin, ka op miŕ nin, omu kon nin, nga kui ka nem seng paŕmin miŕ, wumb en enim to mani kindang kin, en enim Gos kin kumep kis ngumba nge ei singii.

¹⁰Pe nga en enim ningiŕ ei tumbun moŕpu, ei emii er peng kin, en enim kinaŕmin mon. Nga en enim buŕ to ek nik; nga sik er kun energii mon; ba ek ni peng kunum kunum muŕngii.”

Gos Wumb Tiŕap Eipi Wumb Sipi Orung Sin

¹¹Yi miŕ, na nga kii sind kunum ei, Jura wumb tiŕap oŕ kis enjing eŕe, bok to mani punjung ei, nga Gos kin angk, tonu ongii pinerim; ei mon

mendpi! Ba Esrel wumb en enim Gos kin bu! ngok enjing e!e nge, Gos wumb t!lap eipi si orung sim. Gos epi ka wii ei, torung wumb t!lap eipi sinjing. Sengin kin, Gos o! ei erang kin, Jura wumb epi ka wii ei, en enim kanik simin ni piik kin, wumb kin popu! kis sinjing. ¹²Pe nga, Jura wumb Gos kin pii gii ninenjing e!e nge, ya mei konu e!e orung orung wumb t!lap eipi pei, Gos nge epi ka ngum ei sinjing. Nga Jura wumb en enim Gos nge o! ka ei si kindik kin, o! e!e nge, wumb t!lap eipi ombu kin, o! ka ei tonu om. Pe nga, Esrel wumb pei nga Gos nge o! ka e!e ekii sik kin, eim t!lap tuk punjung kin, kap!i o! ka ei nge, wumb t!lap pei kin, am o! kun ka wii tonu omba.

¹³Pe na Pol ek ka ni tor kindip kin, enim torung wumb t!lap eipi wumb kin ngond. Ei na Gos nge ek se andi! wu mo!up kin, wumb torung wumb t!lap eipi kin, mo!up kin, kongun yi ermbii. Erip kin, na nam ka piip, bong nip, Gos nge kongun ei end. ¹⁴Na yi mi! erip kin, na nam nge Jura wumb t!lap ei, en enim Gos epi ka ei, bun bun kulk, simin ni piik, erngii. E!e nam nge Jura wumb kopur, en enim kap!i Gos eim kin sipi, orung seng ongii nge, na Pol kongun ermbii. ¹⁵Yi erang, Jura wumb t!lap ei, Gos kin bu! ngangin kin, to tor kindang mo!mun. E!e nge, Gos pe torung wumb eipi pei konu mei orung orung ei, Gos nga sipi orung sim. Yi mi!, Gos nga Jura wumb orung sim kin, kap!i pu!e yi mi!, wumb kolk, nga angk, tonu ok, konj mo!mun yi mi! mu!ngii.

¹⁶Ek ekin yi ninim, kumb se, bres plawa aninga kopur sik, bres erik kin, Gos kin ngo!mun. Nga bres kumna ei. Gos nge kap!i nga plawa owundu ei, Gos nge ku. Nga endi yi ku, ond dumbu! ei, Gos nge pim kin, kap!i nga pu! nin kirang ei, Gos nge ku. Pu!e yi mi!, ond dumbu! nin, bres kumna ei, wu Eiparam mi!, nga ond kirang nin bres plawa ei, Esrel wumb mi!. ¹⁷Ba Gos ond olip kirang kopur engin to si kindim ei yi mi!, Jura wumb kombur, ond olip kirang mi! ei, to si kindim. Si kindpi kin, nga wumb t!lap eipi torung wumb ei, ond olip kirang wii mi!, nga erang kin, ond olip kirang mendpi! konu e!e, dambiltpi ende kindim. Kindang kin, nga akip enim ond olip mam e!e, Gos epi ka wii sik, Jura wumb kirang kumna mi!, enim nge konu e!e sinmin. ¹⁸Yi mi!, enim Gos ok Jura wumb ond olip kirang mi!, engin topu kindrim e!e, enim bong ninerngii mon. Enim ond olip kirang ei kin, bong ninjing kin, kap!i enim kom se piik, kun erngii e!e nge, enim ond olip pu! ei, enim mingnenjing mon; ba ond olip pu! ei, enim mengim.

¹⁹Ba enim yi ningii ni piind. "Gos eim Jura wumb ond Olip kirang mi!, eim engin topu kindim. Kindpi kin, nga eim sinim dambiltpi ende kindpi kin, olip kirang ok pim nge konu e!e, eim se ende kindim." ²⁰Ei keimi mendpi!, Gos Jura wumb ond olip kirang mi!, eim enim engin topu kindim. Nimbi! erang, en enim Gos kin pii gii ninenjing mon. Ba enim torung wumb t!lap eipi pii gii ninjing e!e nge mendpi!, dinga angk

mołmun. Mol k kin, enim noman tuk ełe, Jura wumb kin bong nik, oł yi enengii mon! Ba enim Gos oł erim mił, enim mund mong kulk yi erngii! ²¹Yi mił, Gos Jura wumb ei, ond olip kirang mendpił mił, eim enim to tor kind si kindim. Yi erang kin, Gos enim wumb tiłap eipi ond olip kirang eipi mił ei, kan wiik tunermba mon ku! ²²Ya ełe enim kinei! Gos nge noman ka ngopu kin, nga wumb kin kos owundu piipi, kumep kis ngołum ku. Jura wumb, Gos nge oł ka ei buł ngunjung kin, Gos wumb ei kin, kos owundu piipi, kumep kis ngołum. Ba enim tiłap eipi wumb, Gos kaimb sipi ngum kin, kapłi enim Gos nge kaimb sipi ngołum ełe nge, mandi er mułngii! Mon pim kin, Gos enim to kis erpi si kindmba ku. ²³Pe yi mił, Jura wumb ok Gos wumb ond olip kirang mił engin to si kindim wumb ei, Krai kin pii gii ninarik, si kindnjing kin, kapłi Gos wumb ei kin, dambiltpi ende kindang, ond olip puł ełe orung pungii. Puk, Gos eim kapłi dinga ełe erang kin, wumb ond olip puł ełe orung puk mułngii. ²⁴Enim piinmin! Ok, enim torung wumb ond olip kirang wii mił emi pin mulnjung. Mułangin kin, Gos eim enim engin topu, si tuk sipi, ond olip mendpił ełe kin, dambiltpi ende kindim. Ond olip ei, enim nge ond mon. Yi mił erang kin, nga Jura wumb ond olip kirang mendpił mił ei, kapłi Gos nga sipi, orung sipi kindang kin, ond olip mendpił nge puł ełe, dambiltpi se ende kindmba.

Gos Eim Noman Ka Piipi, Kaimb Sipi, Wumb Pei Ngum

²⁵Engnan noł! Ek keimi endi koi erpi pałim ek ei, enim piingii ni piind. Mon pim kin, en enim noman ełe epi ei sin sinim piinmin ni piingii. Yi mił, na enim kin koi erpi pałim ek ei, pułe nip ngumbii end ek ei, yi mił, Jura wumb kopur en enim noman tuk ełe dinga puk mulnjung. Mol k pangin kunum ełe, wumb tiłap eipi, Gos mołum konu ełe tuk ok, pei mol k kapłi enjing. ²⁶Kapłi oł ełe nge, nga Jura wumb pei, Gos sipi orung simba. Sipi kin, Gos ek ka dinga ok mon poł pendrim mił Krai kin ek yi ninim.

“Saiyon konu ełe paki tołum wu ei tonu omba. Opu wu ei, Jeikop nge wumb kupam noł oł kis enjing oł ei, pei si kindmba.” ²⁷Ełe nge, na ek keimi dinga wii nip pendind kunum ei, na enim oł kis enjing ei, na si kindmbii.”

²⁸Nimbił erang, Jura wumb Gos ek ka ei ekii sinark mulnjung wumb ei kin Gos buł ngopu yi erim. Ełe nge enim torung wumb tiłap eipi ełe Gos paki tum. Ba Gos eim Jura wumb kin noman ka ngopu kin, nga eim nge wumb mendpił sipi er pendim. Ełe nge Gos eim ok Jura wumb kupenjing noł kin ni piipi yi erim. ²⁹Yi mił, Gos eim ok wumb eim kin sipi mundum wumb ei, Gos eim epi ka endi wii ngumbii nirim mił epi ei keimi ngołum. Ełe nge Gos eim noman ełe ekii se ak topu, orung kindpi ngunermbii, ni piinałim mon. ³⁰Enim torung tiłap eipi wumb ok, enim

Gos ek ka ei ekii sinarik yi ełmin. Ba akip, enim Gos noman ka piipi, kaimb sipi, Gos enim kin ngum epi ka ei enim sinjing. Nimbił erang, Jura Gos nge tiłap wumb ei, Gos ek nirim mił ei piinarik kin, ekii sinenjing mon. ³¹Yi mił ku, pe Jura wumb tiłap Gos ek ka ei piinarik kin, ekii sinanmin mon. Yi mił erang, akip Gos enim wumb tiłap eipi kin, noman ka piipi kin, paki tonum. Ba ełe nge, ekii se Gos eim Esrel wumb kin noman ka piipi, kaimb sipi kin, paki yi mił tang singii ku. ³²Yi mił erang, Gos eim wumb pei eim nge lo ek ei ekii sinarik kin, pii gii ninenjing wumb ei, kan ngopu mundum. Mundum ełe nge Gos eim wumb pei kin kaimb sipi, noman ka ngumba.

Sinim Wumb Pei Gos Embe Ambił Tonu Kindngii

³³Keimi mendpił, Gos eim epi ka wii pei mendpił sałim ei nin, nga eim noman ka wii mendpił ei nin, nga eim epi kanim kanim pei piinim epi ei, eim kin piki topu, owundu mendpił mołum. Sinim mei wumb kapłi, Gos nge mok topu elim oł ei nin, eim nge oł kanim kanim kun elim oł ei nin, sinim piinmin mił ei kapłi enermin mon. ³⁴Pe Gos kumb ok mon poł pendrim mił ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi, sinim nge Owundu eim noman ełe piinim mił epi ei, sinim kapłi piimin min? Nga wumb nii endi, eim kapłi ermba mił oł ei Gos kin ek ni ngumba min?”

³⁵Nga wumb nii endi, eim kunum endi Gos kin epi endi ngołum ei, Gos eim kin kapłi ngo orung kindii nimba min?” Mon mendpił! ³⁶Yi mił erang, Gos ya mani mei ełe epi kanim kanim pei Gos eim pułwu mołum. Nga Gos eim yi ku epi kanim kanim pei se ende kindpi tep er mołum. Nga epi kanim kanim pei ei Gos nge seng kin, eim embe ambił tonu kindngii. Sinim Gos nge embe kunum kunum ambił tonu kindmin. Ei keimi!

Sinim Ngenj Kin Noman Konj Ei Gos Kin Ngumun

12 ¹Ei yi mił, engnan noł, nimbił erang Gos nge noman ka ngołum ełe nge, na enim dinga to konj kindił. Enim ngenj pei ei Gos kin orung ngungii. Yi mił, wumb Gos kin kułmał kalk ngołmun mił enim yi erngii! Ba enim ngenj pei konj mułang kin, enim oł kun ka Gos kin ngungii. Ngangin kin, Gos eim noman ełe, ei eim kin enim men tok ełmin oł ełe nge mił Gos eim simba. Oł yi nge, ei Gos kin men keimi tołmun oł ei, sinim noman ełe yi mił pimba. ²Peng kin, enim ya mani mei ełe wumb oł kis enmin oł ei mił, enim yi enerngii mon! Ba Gos erang kin, enim noman tuk ełe konj ka mendpił ngang kin, singii. Sengin kin, yi mił enim Gos nge nipe oł kun ka endi eim noman ełe erngii, ni piinim mił, yi erngii. Erik kin, enim oł kun ka ni, Gos nge noman enim epi ei ni; Gos nge oł keimi mendpił pei piingii. ³Nimbił erang Gos eim noman

ka ei nge na kin dinga ngum. Ete nge, ek na enim kin endeim endeim ni ngond. Enim wumb owundu mołmun, ni piinerngii mon. Ba enim mołmun mił, yi erik pii kun erik mułngii. Enim noman tuk kun ka pałim mił ni piik Gos enim pii gii ningii nipi ngum mił, yi endeim endeim ni piik mułngii. ⁴Yi mił ku, sinim wumb ngenj ete pei erpi kin, kanim eipi eipi kind pendrim. Pe ngenj eipi er pendrim mił, ei pei kongun ende, endi enanmin mon. ⁵Yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Ba Krai nge wumb ngenj ende minj mołmun. Nga sinim endeim endeim ni, wumb eipi kin Gos dambiltpi ende kindang kin, ngenj endeim mił peng mołmun. ⁶Gos sinim kin noman ka ngołmun ete nge, sinim endeim endeim ni, kongun eipi ermin nge dinga ngum. Ete nge, Gos nge noman ka, epi ka wii, ei wii ngum. Ngang kin, wu endi Gos ek ka endi sim mił, ni tor kindim kin, kapłi eim pii gii pałim mił, ni tor kindmba. Sinim yi mił ermin ku. ⁷Kapłi wumb nii endi, eim wumb eipi paki tumba nge noman pim kin, kapłi wu ei wumb eipi paki dinga wii tumba. Pe nga wu endi, eim ek emb tumba nge noman dinga pim kin, kapłi wu ei, wumb eipi kin ek emb dinga topu ngumba. ⁸Pe wumb endi eim wumb eipi noman to konj kindmba nge noman dinga pim kin, kapłi wu ei wumb eipi kin yi mił, wumb noman to konj dinga kindmba. Nga wu endi, eim wumb eipi kin epi ka mok topu, ngumba nge noman yi pim kin, kapłi wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, epi pei ngumba. Nga wu endi Gos nge kongun tep wu mułum kin, kapłi wu ei eim kongun ete minj piipi kin, dinga erpi mułmba. Nga wu endi wumb eipi kin kaimb si ngołum kin, kapłi wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, paki ka tumba.

Noman Ngołmun Oł Ei

⁹Enim wumb eipi kin noman keimi ngungii. Nga enim oł kis kanim kanim pei buł ngungii. Ngok kin, enim oł kun ka ete, ambił gii nik mułngii. ¹⁰Enim wumb eipi kin noman ka ngok kin, enim Krai kin pii gii nik kin, angim angim mił mułngii. Molk kin, noman dinga kindik, enim wumb eipi nge embe ambił tonu kindngii. ¹¹Enim kongun ete ten kulk enerngii, mon! Ba enim kongun kunum kunum dinga kindik erngii. Yi mił, enim noman tuk gui dinga kindik kin, Gos Owundu nge kongun erik mułngii. ¹²Enim Gos Owundu orung omba ei nge kui erik mułngii. Mułangin kin, oł embin tui enim kin tonu om kin, kapłi enim dinga angk, kui erik mułngii. Molk kin, enim kunum kunum Gos kin prei ełmin oł ei, ambił gii nik mułngii. ¹³Kapłi, Gos nge wumb kombur epi endi sinerang mułngii wumb ei kin, enim paki ka wii tok, ngungii. Nga konu eipi wumb kombur enim ngii konu ete ongii ei, kapłi enim wumb ei kin paki ka tok, tep ka erik mułngii. ¹⁴Wumb kombur enim kin oł embin tui erik ngunjung kin, kapłi enim Gos kin kii sik, prei erangin kin, Gos wumb ei kin paki ka tumba. Nga enim Gos kin prei erik kin, wumb

ombu kin ek kis nik, prei enerngii, mon! ¹⁵Wumb nii endi ka piim kin, kapli enim wumb ei kin ka piingii ku. Nga wumb nii endi eim ke nipi, noman embin pim kin, enim wumb ei kin ke nik, noman embin to piik, ngungii ku. ¹⁶Enim wumb endeim endeim kin, noman ende sek ngungii. Enim noman eŕe, wu owundu moŕmun ni piinerngii mon! Ba enim wumb epi pei sinaŕim wumb ei kin, ende nok pek kin, molk pungii. Enim epi kanim kanim pei, sin piinmin, ni piinerngii mon! ¹⁷Pe wumb endi enim kin oŕ kis erpi ngum kin, nga enim wumb ei kin oŕ kis er orung kind, ngunerngii mon! Enim kapli noman eŕe ka piik, wumb pei nge ningiŕ eŕe, oŕ kun ka erik muŕngii. ¹⁸Pe enim kapli noman tok piik kin, wumb eipi kin opu ermin ni piinerngii mon. Ba enim wumb eipi kin noman ende sek kin, kun ka erik muŕngii! ¹⁹Engnan noŕ, na noman enim ngond. Wumb nii endi eim, enim kin oŕ kis erim kin, enim wumb ei kin oŕ kis erik, orung kindik ngunerngii mon! Ba enim wumb kin ei, kapli mering kindangin sengŕi. Gos eim popuŕ kis wumb ei kin tonu opu si kun ermba! Kumb ok, Gos mon poŕ pendrim miŕ ek yi ninim. “Gos Owundu yi ninim, ‘Na wumb nii endi oŕ kis eŕim kumep kis ngo orung kindngii puŕe ei, na mendpiŕ.’” Gos Owundu yi ninim. ²⁰Ba kumb ok, Gos mon poŕ pendrim miŕ ek yi ninim, “Enim nge opu erii wumb ei, en enim kuni sinerang kin, en enim kuni tang mulnjung kin, enim kuni ngungii. Nga noŕ nuwa erang mulnjung kin, noŕ kulk ngangin kin, nungii ku. Keimi enim yi miŕ enjing kin, kapli opu erii wumb en enim singambiŕ erang piingii.” ²¹Enim oŕ kis eŕmin oŕ ei, enim kamb mani kindnerangŕi mon. Ba enim oŕ kun ka pimba miŕ erik kin, oŕ kis eŕmin oŕ ei kamb mani kindngii.

Enim Ya Mani Mei Eŕe Tep Eŕmin Wumb Ei, Ek Ningii Miŕ Ekii Sik Erngii

13 ¹Enim wumb pei ya mani mei eŕe wumb tep eŕmin wumb ek ningii miŕ, ekii sik erngii. Wumb tep enmin wumb ei, en enim nge noman dinga eŕe nge molaŕmin mon; ba wumb ei Gos nge angii eŕe er kindpi kin, kongun ei mundang moŕmun. Pe ya mani mei eŕe, tep enmin wu ei, Gos eim muŕngii neng moŕmun. ²Yi miŕ erang, wumb nii endi eim, ya mani mei tep enmin wu ei ningii ek ekii sinarik, ek to kindnjing kin, wumb ei Gos nge ek ei to kindpi kin, ekii sinanmin ku. Pe nga wumb ei, ek ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kumep kis ngang kin, singii. ³Yi miŕ, pe wumb nii endi, eim oŕ kun ka ermba wumb ei, eim ya mani mei eŕe tep enmin wu kin, mund mong kulerngii mon. Ba wumb nii endi, eim oŕ kun ka miŕ enerim kin, oŕ kis erim wumb ei, eim kin, mund mong kuŕmba. Enim mani mei eŕe tep enmin wumb ei kin, mund mong kularpin kin, wii muŕmun ni piinjing kin, kapli enim oŕ nipe oŕ kun ka endi pimba miŕ erngii. Yi miŕ erangin kin, tep eŕmin wumb enim embe ambiŕ tonu kindik kin, ka piik ngungii. ⁴Yi miŕ, ya mani mei tep enmin wu ei, Gos nge kongun wu noman dinga ngang kin, enim kin paki tang

kin, kongun ka enmin. Ba enim oł kun ka pinermba mił erik ninjing kin, kaplı enim mund mong erngii. Nimbił erang mei mani tep enmin wumb ei kin, Gos noman dinga ngang kin, ambilk mołmun. Molk kin, tep enmin wumb ei noman dinga ei wii sinenjing mon. Ba tep enmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun. Molk puk kin, wumb nii endi eim oł kis mił erim kin, kaplı wu oł kis ełim wu ei, kumep kis ngang simba. ⁵Yi mił erang, sinim mei ełe tep ełim wu ei kin dinga ełe mandring mułmun. Mołpun kin, sinim Gos nge kumep kis ełe nge minj, mund mong kulermin mon; ba nga yi ku, sin sinim noman tuk gui ełe nge, ek nimba mił, ekii sipin er mułmun ku.

⁶Ełe nge, enim mei tep ełmin wumb ei kin, enim ku takis tołmun ku. Nimbił erang, tep ełmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun; wumb ei, kunum kunum takis kongun ełe nge tep erik mołmun. ⁷Enim wumb pei ku sinjing wumb ei ku ngo orung kindik ngungii. Nga ku takis siłmin wumb ei kin, enim ku takis tok ngungii. Nga wumb endi konu eipi epi konu endi tuk om kin, kaplı enim ku ngo orung kindik ngungii ku. Nga enim wu num endi mułum kin, enim wu ei kin ek ekii sik, mandring molk pungii ku. Nga enim wu num endi embe ambił tonu kindim kin, kaplı enim eim embe ambił tonu kindngii ku.

Noman Ngołum Wu Ei Lo Mendpił Ekii Sim

⁸Enim wumb eipi endi epi endi si no pendik enerngii mon. Ba wumb eipi ngo pendilmin oł yi mił, kunum kunum pepi mułmba. Ełe nge oł ei, enim wumb eipi kin noman ka ngungii. Nimbił erang wumb endi wumb eipi kin noman ngołum ei, eim Gos lo ek ełe keimi ekii siłim. ⁹Pe Gos nge lo ek ei yi ninim, “Enim wu eipi embnjing ngundnerngii mon; nga enim wumb eipi endi to kundnerngii mon; nga enim wumb eipi epi endi waning sinerngii mon; nga enim wumb eipi epi kan bun bun sik kin, simin ni yi piinerngii mon.” Nga lo ek eipi endi yi ninim ku. Ei lo ek eipi pei si ende kindpi kin, ek peng endeim mendpił pałim. “Enim nge tiłap ełe mandi mołmun wumb ei, noman ka ngungii ei, en enim noman ngołmun mił, yi ku ngungii.” ¹⁰Wumb nii endi, wumb eipi kin noman ngołum ei, eim wumb mandi mołmun wumb ei kin, oł kis enałim mon. Yi mił, wu endi noman ngołum wu ei, eim Gos nge lo ek ełe keimi ekii siłim.

Sinim Kun Ka Endmin

¹¹Pe nga, na yi mił nip enim ngond. Enim mołmun kunum ełe piinmin. Pe kunum ełe mendpił, enim or pałmin ei, enim konj kindik mułngii. Nimbił erang enim piinmin; ok enim pii gii ninjing kunum ełe, Gos enim sipi orung simbii nim kunum ei, kunum kinan sim. Ba pe, kunum ei mandi mendpił enim. ¹²Konu emii pałim ei mandi poru nimba enim. Nga

konu tiŕang ei ya mandi opu saŕim. Pe nga sinim emii paŕim miŕ oŕ kis eŕmin oŕ ei, si kindmin. Si kindpin kin, sinim Gos nge tiŕang opu eŕmin alap kumb tepii miŕ ngum epi ei sipin kin, oŕ kis ei to mani kindmin. ¹³Pe sinim oŕ kun ka, erpin endmin. Yi miŕ ku, wumb tiŕang erang eŕe andinmin. Nga sinim noŕ nopun, wulu pang kin, nilkeng sinermin mon. Nga wu eipi embinjing kin ngundpun, nga oŕ kis penj muŕum oŕ ei enermin mon. Nga sinim wumb eipi kin ek miŕ erpin kin, wumb eipi nge epi endi simba ei, kan bun bun sinermin mon ku. ¹⁴Ba sinim Owundu Jiisas Kraiss simin konguk konj miŕ kindpin kin, eim oŕ kun ka oŕ erpin eim kin dambiltpin ende pupun muŕmun. Moŕpun kin, nga sinim ngenj ok nge eŕe nge nga noman ei to piinenmin mon.

Enim Engnjing Noŕ Kin Kos Erik Ngunerngii Mon!

14 ¹Pe wumb nii endi eim pii gii ei dinga pinerim kin, wumb ei enim eim si mengk kin, Gos nge tiŕap wumb kin tuk sipngii. Ba enim wu ei eim nge noman eŕe piinim miŕ ei, enim to puŕpeŕ tunerngii mon! ²Wu endeim eim pii gii dinga nipi kin, eim kung kuni ni epi endi numbii ni piŕim miŕ, ei noŕum. Ba wu endi eim pii gii dinga pinerim kin wu ei, eim aka pin kuni ei mendpiŕ noŕum; ba kung minj nonaŕim. ³Pe wu nii endi eim kung kuni kanim kanim pei noŕum wu ei, eim wu eipi endi aka pin kuni mendpiŕ noŕum wu ei kin, kis piipi ngunermba mon! Pe nga, wu endi eim aka pin kuni mendpiŕ noŕum wu ei, eim yi piipi kin, wu endi kung kuni kanim kanim pei noŕum wu ei, oŕ kun pinaŕim miŕ enim ninermba mon. Nimbiŕ erang, Gos wu ei eim tiŕap eŕe tuk sipi, mundum ku. ⁴Wumb nii endi, enim wumb eipi nge kongun wu endi muŕmba eŕe, kanik kin, nim oŕ ei kun ka enmin oŕ kun pinaŕim miŕ, oŕ kis en ningii min? Wu ei eim nge kongun tep wu ei opu, wu ei eim kongun kis min ka erim ei, eim kapŕi mok topu, piimba. Pe nga keimi, wu ei eim dinga engmba. Nimbiŕ erang Owundu Kraiss eim wu ei, eim kapŕi paki tang kin, wu ei eim dinga angpi moŕum.

⁵Wu endi eim yi ni piipi kin, kunum endi ei kunum kor owundu tangpi seng kin, nga kunum kopur to mani kindnim ni piinim. Nga wu endi eipi yi ni piinim; kunum kunum ei kunum ende miŕ ni piinim. Wumb endeim endeim ni, en enim noman eŕe, pii kun erik muŕngii! ⁶Pe wumb nii endi eim kunum endi ei kor owundu ni piinim wu ei, eim kunum eŕe men topu, Owundu nge embe ambiŕ tonu kindpi moŕum. Nga yi ku, wu endi eim kung kuni kanim kanim noŕum wu ei, eim Owundu nge embe ambiŕ tonu kindmba. Kindpi kin, eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngopu kung kuni noŕum. Pe wumb nii endi eim aka pin kuni mendpiŕ noŕum wu ei, eim Owundu kin piipi kin, kung minj kopur nonaŕim. Nonarpi kin, nga eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngoŕum ku. ⁷Yi miŕ, enim tuk moŕmun wumb endeim endeim ni, konj moŕpu kin, na

noman eŧe yi ermbii ni, noman to piinermba mon! Nga yi ku, enim tuk moŧmun wumb endeim endeim ni, kuŧmbii ei nam noman eŧe ermbii ni, noman to piinermba mon, ku. Ba Owundu nge noman eŧe mendpiŧ paŧim. ⁸Nga sinim konj muŧmun ei kapŧi, sinim Owundu nge. Nga yi ku, sinim kuŧmun ei kapŧi, sinim Owundu nge ku. Yi miŧ, sinim konj muŧmun min, sinim kuŧmun ei, sinim Owundu nge mendpiŧ moŧmun. ⁹Eŧe nge mendpiŧ, Kraiŧ koŧpu kin, nga angpi, tonu opu, konj moŧum. Yi miŧ erang, sinim koltmun wumb ei nin sinim konj moŧmun wumb ei nin, taŧ ouni eim Owundu muŧmba. ¹⁰Nga nim nimbiŧ erang nim angnim noŧ kin kos piikin ngon? Nga nim nimbiŧ erang nim angnim noŧ kin ek kis nikin ngon? Yi miŧ sinim wumb pei Gos eim ningiŧ eŧe engamin kin, Gos sinim kin kos owundu piipi ngumba. ¹¹Ei yi miŧ kumb ok Gos mon poŧ pendrim miŧ ek yi ninim,

“Owundu yi ninim, ‘Na konj moŧup kin, na ek keimi nip enim ngond. Wumb endeim endeim ni mong gopsing pii polk, na kin men tok ngungii. Nga enim endeim endeim ni, gupu anmbiŧ ek dinga ni tor kindik kin, nam embe ambiŧ tonu kindik erngii.’ ”

¹²Yi miŧ erang, sinim wumb endeim endeim ni, ya mani mei eŧe nipe oŧ endi enjpin ei ni, tor kindpin kin, Gos ngumun.

**Enim Oŧ Yi Erangin Kin Enim Engnjing Noŧ
Bok Tok Oŧ Kis Enerngii Mon.**

¹³Pe enim wumb eipi endi kin, kos ni ngunerngii mon; ba enim noman tok piingii. Enim engnjing noŧ ei kin, epi endi erangin kin, oŧ kis endi erngii ei min, enim andŧam ondu ngok, yi enerngii mon! ¹⁴Sinim nge Owundu Jiisas na andan tang moŧ. Moŧup kin, na piind epi kanim kanim pei ei, eim kin penj mulaŧim; ba konj ka moŧum. Ba wumb nii endi eim epi endi ei, penj tonum ni piinim epi ei, eim noman eŧe piinim miŧ epi ei, penj topu moŧum. ¹⁵Yi miŧ, enim kuni penj muŧum kuni nonmun ei, enim engnjing noman tuk eŧe to kis mondunmun. Eŧe nge, enim piingii ei, enim nga wumb eipi kin noman ngonaŧmin oŧ eŧe nge andinmin. Nga Kraiŧ eim koŧpu kin, nga eim wumb yi nge, si orung simba nge kuŧum. Yi miŧ, nga enim wumb ei kin enim kuni nonmun eŧe nge erang kin, wumb ei nge noman tuk kis muŧmba ei, yi miŧ nga enerngii, mon. ¹⁶Mon pim kin, enim epi ka wii saŧim ni piinmin epi ei, wumb endi epi ka wii ei kanik kin, epi ei kin, ek kis nik ngungii. ¹⁷Yi miŧ, kuni nok, nga noŧ nok eŧmin oŧ ei, Gos eim wumb pei tep er moŧum konu eŧe puŧ miŧ mon. Ba Gos wumb pei tep er moŧum konu ei puŧe yi miŧ; noman emin ni, oŧ kun ka ei ni, noman ka ka piik enmin oŧ ei nge, Gos nge Gui Ka je erang kin, oŧ yi nge tonu oŧum. ¹⁸Yi miŧ erang, wumb nii Kraiŧ kin ekii sik, oŧ ombu enjing kin, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngumba. Nga wumb enim kun ka moŧmun wumb, pa nimba.

¹⁹Yi mił, nga sinim kunum kunum kongun dinga yi mił erpin kin, wumb eipi kin paki topun eramin kin, wumb noman emin seng molk kin, noman tuk dinga pang muŋgii. ²⁰Yi mił, enim mowii kuni ei piik kin, wumb noman tuk Gos nge kongun ełe, to er kis mundnerngii mon. Keimi, kuni kanim kanim pei ei kun ka nungii; ba enim kuni ełe erpi kin, wu endi bok topu, orung pupu, oł kis enim ei, yi mił, nim en kin, ei oł kun ka mon; ei oł kis enjii. ²¹Ba enim kung minj nungii min, noł wain nungii ei min, epi endi eipi erngii oł ei erangin kin, enim engnjing noł bok tok, orung puk kin, oł kis enmin oł ei, kaplı oł ei enim enenjng kin, enim oł kun ka mendpił erngii. ²²Enim nge pii gii ei tuk enim kin mołum ei, Gos kin enim kin pii gii oui mołum ni piingii. Piik kin, wu endi eim epi ka wii ni piinim ei, eim noman tuk ełe kos piipi, mok topu enanim; kaplı wu ei eim ka ka piipi mułmba. ²³Ba wumb nii endi eim noman tał sepi piipi kin, kuni numba wu ei, Gos kos piipi, wu ei ngumba. Nimbıl erang, ei eim pii gii ninarpi kin kuni num. Yi mił, kuni ni, epi kanim kanim pei, wumb endi pii gii ełe tonu onerim kin, kaplı ei oł kis enim.

15 ¹Sinim wumb pii gii dinga pepi nim kin, kaplı wumb endi pii gii dinga pinerim kin, sinim wumb ei paki topun, oł embin ei sinim ko wumun. Ko wupun kin, sin sinim noman ełe mendpił enermin mon. ²Ba sinim endeim endeim ni, mandi mołmun wumb ei nge, noman ełe erngii mił ermin. Eramin ełe nge, enim oł kun erangin kin, ekii sik kin, noman dinga singii. ³Yi mił, Krai ei eim noman ełe ekii sipi, eneririm mon. Ba eim eririm mił, kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Wumb ek kis niłmin ek kis ei, Gos kin nik ngunjung. Ba ek kis ei na kin tonu om,” pa ninim. ⁴Yi mił, ek ka kanim kanim pei kumb ok Gos mon poł pendrim ei sinim andan to ngumba nge pultum. Poł pendrim mon ei, sinim noman tuk dinga ngopu kin, nga sinim dinga angpin, pii gii nipin kin, Gos orung omba ei nge kui er mołmun. ⁵Pe nga, Gos ei eim wumb noman tuk dinga kindang kin, dinga angk, pii gii mołmun pułwu mołum. Mołpu kin, Gos eim enim paki tang, molk pangin kin, wumb endeim endeim kin noman ende sek kin, Krai Jiisas oł kun ka ełim sinim andan topu kin, enim ei ekii simin. ⁶Sipin yi mił, enim pei ek nik ende kindik kin, kułou tok, Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas Krai nge Arim, eim nge embe ambıl tonu kindpin mułmun.

Krai Eim Jura Wumb Kin Torung Tiłap Eipi Wumb Kin Paki Tołum

⁷Yi mił, sinim wumb endeim endeim ni sipin kin, ek ka nipin tuk simin. Yi mił ku, Krai sinim tuk sim mił, yi mił ku erngii. Erik kin, sinim pei Gos nge embe ambıl tonu mendpił kindmin. ⁸Na ek yi mił nind. Krai tonu opu kongun wu mił mołpu kin, wumb ngenj kopsik ełmin Jura wumb ei, paki tumba nge om. Eim yi mił erpi kin, Gos nge ek ka keimi dinga kindpi kin, keimi tonu orum. Yi mił erpi kin, Gos ek mong keimi

nirim mił, keimi sinim kupenjpın noł Eiparam, Aisak, Jeikop wu kei kin tonu orum. ⁹Nga ełe nge, wumb tiłap eipi wumb Gos nge noman ka ei kanik kin, Gos embe ambił tonu kindngii. Yi mił, Gos eim kumb ok mon poł pendrim mił, ek yi ninim.

“Ei yi mił, na torung wumb tiłap eipi ei kin na Gos embe tonu kindip ngumbii. Nga na golang nip kin, nim embe ambił tonu kindmbii.”

¹⁰Nga Gos ek ka endi yi ninim,

“Enim torung wumb tiłap eipi ei kin, ka piik Gos eim nge si mundum Jura wumb tiłap ei kin, ka piik erngii.”

¹¹Nga Gos ek ka endi yi ninim ku.

“Enim torung wumb tiłap eipi enim Gos Owundu nge embe ambił tonu mendpił kindngii. Nga wumb pei Gos Owundu nge embe ambił tonu kindngii ku.”

¹²Nga kumb ok, Aisaiya Gos ek ka ni tor kindiłim wu mon poł pendrim mił, ek yi ninim ku.

“Deipis nge arim Jesii nge kupam noł ełe nge, wu endi tonu omba. Wu ei tonu opu, orung tiłap eipi wumb ei kin, tep er mułmba. Mułang kin, wumb tiłap eipi wu num ei kin, pii gii nik, eim en enim sipi orung simba nge kui er mołmun.”

¹³Sinim Gos kin kui er mołmun Gos eim pułwu. Eim erang kin, enim pii gii ełe nge, enim noman ka ka piik kin, nga noman emin enim kin, noman tuk ełe piki topu mułmba. Mułang kin, enim Gos Gui Ka nge dinga ei sik kin, nga enim Gos sipi orung simba ei nge, kui erik mułngii. Mułang kin, enim noman tuk ełe piki topu mułmba.

Pol Gos Kongun Erim Mił Pułe Pałim

¹⁴Na nge engnan noł! Na noman ełe piind ei, enim noman tuk ełe oł kun ka minj piki to mołum. Nga ei enim kin noman dinga kanim kanim enim kin peng kin, enim kapli wumb endeim endeim ni andan tok kin, noman ka ngungii. ¹⁵Ba na enim kin mon połup ngunj ei kopur ek dinga mił nind. Nga na enim kin mund mong enenj mon; ba na enim noman tuk ełe to konj kindmbii nge enj. Nimbił erang Gos eim na kin noman ka piipi ngum. ¹⁶Ngang kin, Krais Jiisas eim erang, na Pol Krais Jiisas nge kongun wu endi mił moł. Mołup kin, wumb tiłap eipi wumb kin, Gos nge kułmał kałmin oł ei nge erip kin, nga Gos ek ka ni tor kindinj. Kindip kin, nga tiłap eipi wumb ei, Gos sipi orung simba nge tu wunj. Tu wamb kin, Gos nge Gui Ka ei je erang, wumb ei Gos kin oł kun ka er mułngii. Yi mił, wumb Gos kin kułmał ka wii mił, Gos noman ełe piim mił ngunj. ¹⁷Yi mił erang, na Krais Jiisas kin kongun erip ngunj ei, na ka ka piip kin, na Gos nge kongun erip ngunj. ¹⁸Yi mił, na nga epi eipi endi ni tor kindnermbii mon; ba na epi endeim mendpił ni tor kindmbii. Na ek poł Krais na kin kongun erim mił ełe, ni tor kindmbii end. Ełe nge ek nin ełim oł ei, wumb tiłap eipi wumb

ei, Gos nge ek ka eŕe ekii sik erngii. ¹⁹Gos eim dinga ei andan tang ei, na jep oŕ enj eŕe kenjing. Ei Gos eim nge Gui Ka nge dinga ei, na ngang kin, kongun enj eŕe, en enim kenjing. Yi miŕ nga, na Jerusalem konu eŕe kongun puŕngun mondup kin, na Kraiŕ nge ek ka ei ni tor kind erip kin, konu orung orung andip, Elliikam konu eŕe tor op erip kin, nip poru ninj. ²⁰Yi miŕ, nam kunum kunum noman eŕe ermbii ni piind oŕ ei, Kraiŕ nge ek ka ei ni tor kindip kin, konu jiŕi miŕ endi Kraiŕ nge embe piinarik moŕmun konu eŕe, nimbii ni piind. Ba na konu endi eipi wumb ok, Kraiŕ nge ek ka ni tor kindnjing konu eŕe, na ek ka ei ni tor nga ninermbii mon. Ba nga na wumb Kraiŕ ek ka piinarik moŕmun konu eŕe ek ka ei, ni tor kindmbii. ²¹Ba kumb ok, Gos ek ka mon poŕ pendim miŕ, Kraiŕ kin ek yi ninim,

“Wumb nii endi eim nge ek ka ei piinenjing piim kin, pe kanik piik erngii. Nga wumb nii endi en enim eim nge ek ka ei piinenjing kin, pe piik kun erngii.”

Pol Eim Rom Wumb Konu Eŕe Bii Nipi Piim

²²Yi miŕ erang, na enim Rom wumb kin ombii ni piind. Ba kunum kunum na nge kongun end ei, na andŕam ondu ngonum. Ba na ombii kapŕi enanim. ²³Ba akip na ya konu eŕe kongun enj ei, endi nga pinaŕim mon. Na kumb ok kung ngii pei o pang kin, na moŕup enim kin op, kenmbii ni piinj. ²⁴Yi miŕ erang, ekii se na Spein konu eŕe bii ni piind. Kunum eŕe, na enim kumb se kanip kin, ekii se Spein konu eŕe bii. Na enim kin kunum kopur moŕup kin, noman tuk ka piyamb kin, ekii se enim na si mengk, Spein konu andŕam eŕe paki tangin kin, kapŕi na Spein konu eŕe bii. ²⁵Ba akip na ku kopur si mengip kin, na Gos nge wumb Jerusalem konu owundu eŕe moŕmun ei, ku sipip, paki top ngumbii. ²⁶Yi miŕ, Masironiya konu wumb ni, Akeiya konu wumb ei, ku nin epi ombu sik kuŕou tok, Jerusalem konu eŕe Gos kin pii gii ninjing wumb epi endi sinerang wumb ei kin ngok, paki tumun ni piinjing. ²⁷Wumb ombu en enim noman eŕe ka piik kin, oŕ yi enjing. Nga yi ku, en enim Jerusalem konu eŕe wumb kin, ku nin epi ngo pendnjing epi ei ngo orung kindngii. Nimbiŕ erang, Jerusalem konu eŕe wumb, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei torung wumb kin nik ngunjung. Ngok kin, nga yi ku, torung tiŕap eipi wumb ei, kuni nin, ngenj eŕe epi ei ngo pendnjing epi ei, Jerusalem konu eŕe wumb ei paki tok ngo orung kindngii ku. ²⁸Yi miŕ erang, na kumb se kongun ei er poru nimbii. Nga na ku nin epi ei, Jerusalem konu eŕe wumb ei angii eŕe kun ngop pendip poru ninj kin, kapŕi na enim nge andŕam eŕe op, enim kanip kin, ekii se na Spein konu eŕe bii. ²⁹Pe na piind ei, na enim kin ombii kunum ei, Kraiŕ nge epi ka wii ngum epi ei, na kin piki top moŕang kin, epi ka wii ei na tu wup, enim kin ngumbii.

³⁰Na engnan noŕ, na enim dinga kii sind ei, enim sinim nge Owundu Jiisas Kraiŕ ei kin, nga Gos Gui Ka nge dinga noman ka ei kin, enim

kongun dinga erik, na kin ouni men tok, Gos kin kii sik ngangin kin, Gos eim na paki tumba. ³¹Yi mił erangin kin, na Juriya pii gii ninenjing wumb ei, kapli na kongun ermbii mił, na ambił gii nik ngunerngii. Nga enim Gos kin men tok erangin kin, Jerusalem konu ełe Gos kin pii gii ninjing wumb ei, na kongun end ei noman erang piik kin, na paki tamb kongun ei singii. ³²Yi mił erang, Gos eim noman ełe, na enim kin ombii kunum ei, na ka ka piip ombii. Op kin, na enim kin kor aninga kopur sip kin, na noman tuk ełe dinga simba. ³³Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim pei kin mułmba. Ei keimi!

Pol Eim Ek Ka Nipi Wumb Pei Ngum

16 ¹Pe nga enim piyei; na enim kin ek endi ngamb kin, sinim nge einjpin Piipii nge ek endi ni ngamb piingii. Amb Piipii eim Senkreiya konu owundu ełe men tołmun wumb paki tołum. ²Tang kin, na yi ni piind, enim Krai Owundu ni piik kin, amb Piipii ei sik tuk kindangin kin, enim pii gii wumb kin mułmba. Enim Gos nge wumb yi mił enjing kin, ei oł kun ka. Amb Piipii eim noman embin endi pim kin, enim kapli paki tok nik, kun erngii. Nimbił erang eim wumb pei paki topu kin, nga eim na paki tum ku.

³⁻⁴Enim Priska kin, Akuila kin, ‘Weł!’ a ningii ku. Nik kin, eł ełip, na kin Krai nge kongun ende ełmin wu amb tał. Wumb tał eł ełip, mandi kolkuł kin, na paki tunguł nge pim. Yi mił na mendpił, wumb tał kin, ek ka nip ngunenj mon; ba torung wumb tiłap eipi men tołmun wumb ei yi ku, wumb tał kin, ek ka nik ngołmun ku. ⁵Nga enim na nge ek ka ei, Gos nge men tołmun wumb tał nge ngii konu ełe, kułou tok mołmun ełe, nik ngungii ku.

Nga yi ku, enim na nge ek ka ei, Epenesas nik ngungii wu ei, na nge noman ngoł wu ei, kumb se Eisiya konu owundu ełe wumb kin, Krai kin pii gii nirim. ⁶Na nge ek ka, amb Mariya kin nik ngungii. Mariya ei eim enim kin kongun dinga kind erpi kin, enim paki tołum. ⁷Pe enim wu tał, Andronaikis kin Juniyas, kapli ‘Ka mułnguł’ a nik kin, ngungii ku. Ngok kin, eł ełip na nge wumb kin, miyem ende mił ei, na kin kan ngii ełe ouni pinjpin. Eł ełip ok, Krai kin pii gii nengil kin, na ekii se ninj. Eł ełip Krai nge ek se andiłmin wumb ei nge, wu num mił mulnjunguł.

⁸Pe enim wu Ambliyasis kapli ‘Ka mołun’ a nik ngungii ei, eim sinim nge enginjpin Owundu Jiisas kin pii gii neng kin, na nge noman ka ngoł wu. ⁹Pe enim wu Erpanis kin, ‘Kapli ka mołun’ a nik ngungii ei, eim sinim nge kongun ouni wu, Krai nge kongun ełim. Nga wu Sakis kin, ‘Kapli ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim na noman ngoł wu. ¹⁰Pe enim wu Apelis kin, ‘Kapli ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim Krai nge kongun dinga kindpi elim wu. Pe nga enim wu Arisopulus kin, eim nge ngii ende wumb kin, ek ka, nik ngungii ku. ¹¹Nga enim wu Eroriyan kin,

‘Kapli ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim nam nge wumb miyem ende. Pe nga, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Narsisis kin ngii ende mołmun wumb ei kin, ‘Kapli ka mołun,’ a nik ngungii ku.

¹²Pe enim amb tał Traipeina kin Traiposa kin, ‘Ka mołmbuł,’ a nik ngungii. Amb tał Owundu nge kongun ełmbił amb. Nga yi ku, enim amb Persis kin, ‘Ka mołun,’ a nik ngungii. Ei eim sinim nge Owundu kin, noman ngopu kin, kongun dinga elim amb ei, na nge noman ngoł amb. ¹³Nga enim wu Rupus sinim Owundu nge kongun ka elim wu ei kin, nga eim mam kin, ‘Kapli ka mołmbuł,’ a nik ngungii ku. Amb ei, na nge minan mendpił mił mołum. ¹⁴Nga enim Asinkrisis Plekon, Ermes, Pasropus kin, Ermas wu pei, ‘Enim kapli ka mołmun,’ a nik ngungii ku. Nga sinim enginjpin noł kopur, wumb ombu kin mołmun wumb pei kin, ‘Ek ka,’ a nik ngungii ku. ¹⁵Nga enim Pilolokus kin, Juliya kin, Neras kin, nga eim aim Olimpas kin Gos nge wumb kopur pei en enim kin ouni mołmun ei, ‘Kapli ka mołmun,’ a nik ngungii ku.

¹⁶Nga enim Gos nge wumb pei endeim endeim ni engnjing noł kin, angil sik, kangilk tuk sik erngii ku. Nga Krais nge men tołmun wumb pei, enim kin ek ka nik ngungii.

Ek Ni Poru Nipi Kengip Ngop Ek

¹⁷Na engnan noł, na enim noman to konj kindamb kin, enim kan kun erik mułngii. Molk kin, wumb nii endi enim pii gii wumb kin, to eipi eipi kindngii enmin min; nga Gos ek ka enim sinjing ei, ekii sik enanmin ei min; nga wumb ombu oł kis erangin kin, wumb eipi bok tok kin, oł kis ełmin. Enim wumb yi nge, buł ngok, ekii sinerngii mon. ¹⁸Yi mił, wumb ombu en enim, sinim nge Owundu Krais Jiisas nge kongun ei enałmin mon; ba en enim ngenj noman ełe ekii sipin kin, ermin ni piinmin. Piik kin, en enim gupu ełe ek ka mił nik kin, nga ek kend mił tok nik kin, wumb eipi nge noman dinga pinałim mił, ei ek kend tok ngok, ełmin. ¹⁹Yi mił, enim Gos ek ka ei ekii siłmin oł ei, wumb pei piik poru ninmin. Yi mił erang, na enim kin ka ka piip ngond; ba na noman ełe piind ei, enim oł kun ka erik mułngii. Erik kin, oł kis ełmin oł ei, noman to piinerngii mon! ²⁰Pe nga, Gos eim noman emin ngołum pułwu, eim kunum olt mon, Gos eim Seisen erang kin, enim nge simb ełe, kamb mani kindmba. Pe Krais sinim nge Owundu Jiisas ei, eim noman ka enim kin mułmba.

²¹Wu Timosii, na kin kongun ende ełmbił wu. Timosii nin, Lusiyus nin, Jeisin nin, Sosipaser nin, wumb ei na nge tiłap ende wumb pei ei, ‘Enim kapli ka mołmun,’ a nik ngonmun.

²²Na Tersiyas, na Pol gupu ełe ek neng kin, na mon ei polt. Połup kin, na Owundu nge embe ełe, ‘Enim kapli ka mułei,’ a nip ngond.

²³Wu Geiyas, na Pol kanpi kun er si mołulum wu ei, eim ‘Enim kapli ka mułei,’ a nipi ngonum. Nga men tołmun wumb tep ka ełim wu ku.

Nga Erasmus konu peni owundu eŕe, ku tep eŕim wu ni, Korsus sin nge enginjpin kin, eŕ eŕip, 'Enim kapŕi ka muŕei,' a nikiŕ, ngoŕmbuŕ ku.

²⁴(Pe sinim nge Owundu Kraiŕ Jiiŕas ei, eim noman ka, enim kin pei ouni muŕngii; ei keimi.)

Prei Erik Gos Embe Ambiŕ Tonu Kindngii

²⁵Pe nga, sinim Gos eim embe ambiŕ tonu kindinmin. Pe nga, Gos eim kapŕi enim er dinga kindmba ei, na Jiiŕas Kraiŕ nge ek ka ni tor kindinj eŕe, kindmba ei, Jiiŕas Kraiŕ nge ek ka ei, kumb ok koi er paŕiŕim ek ei, pe mendpiŕ, Gos sipi peni eŕe kindim. ²⁶Kindang kin, pe Gos ek keimi ei, ek ni tor kindiŕmin wumb mon polk kin, peni eŕe tor kindnjing. Nga kunum kunum konj moŕuŕum Gos, eim andan tang kin, wumb tiŕap pei kanik kin, piik erngii. Yi erik kin, Gos erang, wumb pei pii gii nik kin, Gos nge oŕ ei, ekii sik erngii.

²⁷Gos ei eim endeim mendpiŕ! Eim noman kun ka piinim nin, epi kanim kanim piŕim puŕwu. Sinim Jiiŕas Kraiŕ kin, Gos eim embe ambiŕ tonu kunum kunum kindmin; ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Mon Kumb Se Połpu Korin Wumb Kin Kindim Ek Ei

1 ¹ Mon ek ei, na Pol połup kindinj. Na nam Gos eim noman ełe, to tonu kindpi mundang kin, Jiisas Kraiss nge ek se andilmin wu mił erip moł. Nga Sosenes eim sinim enginjpin ei, eim ek ka yi ku, nipi kindim.

² Kindang kin, Gos eim nge wumb tiłap Korin konu ełe mołmun wumb pei, en enim Gos erang kin, ok wumb konj kun ka mendpił mołmun. Molk kin, nimbił erang, enim pei Jiisas Kraiss nge wumb tiłap ende puk mołmun. Wumb nii endi Jiisas Kraiss kin ek ka nik, prei erik ngonmun wumb ei, Gos nge oł kun ka erik molk kin, sinim Owundu kin nga enim Owundu kin ouni mułmun.

³ Pe kapłi, sinim Erinjpin Gos kin, Jiisas Kraiss Owundu ouni, enim kapłi noman ka ngokuł, nga noman emin pei ngunguł ku.

⁴⁻⁶ Pe Jiisas Kraiss nge eim ek ka enim kin erpi kin, dinga kindang pałim. Peng kin, enim ok Jiisas Kraiss kin dambiltik ok ende punmun ei, enim Gos nge oł kun ka kanim kanim pei seng kin, mołmun. Gos ek keimi ninmin ełe ni, Gos noman ka pałim ełe mił, yi ku piinmin. Piyangin kin, na nanim kunum kunum enim piip kin, Gos kin ka piip ek ka nip ngond. Nimbił erang Gos eim noman enim ngonum. Ngopu kin, noman kułpu, enim ngonum ei, nimbił erang enim Jiisas Kraiss eim nge wumb mendpił mołmun. ⁷ Pe enim Gos nge oł kun ka wii ngonum ei, enim oł ełe sinarik kin, wii endi mulałmin mon. Ba pei sinmin yi erik kin, nga muł mei poru nimba kunum ei, Jiisas Kraiss Owundu peni ełe tor omba nge kui erik mołmun. ⁸ Mułangin kin, sinim nge Jiisas Kraiss Owundu peni ełe tor omba kunum ei, ek kend tonmun ek ei ni, oł kis kun pinerim oł ei nge, endi enim kin peng kindnermba. Nga eim enim ambil gii nipi, dinga erpi sipi, mułang pupu kin, Jiisas Kraiss Owundu nge kunum ei, muł mei tał poru nimba kunum ei kapłi poru nimba. Neng kin, enim pii gii dinga pim kin, epi endi enim kin ek endi kapłi enerngii,

mon! ⁹Gos ei eim ek keimi mendpił pułwu ei, enim kapłi Gos kin pii gii ningii. Gos eim enim to tonu kindpi sipi kin, eim kingam Jiisas Kraiss sinim nge Owundu kin kindang, dambiltpin o pun ende pupun mułmun.

¹⁰Pe nanim angnan noł, na enim noman ełe to konj kindip kin, ek dinga yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Jiisas Kraiss sinim nge Owundu noman dinga ełe nip ngond. Enim pei kapłi, noman piik ende kindik kin, ek ende ningii. Nga enim noman eipi eipi peng kin, ek eipi eipi nik, mulerngii mon. Nga enim noman ende sek kin epi kanim kanim noman to piingii ei, enim piinmin epi omba. ¹¹Pe nga wumb kombur amb Klowes ngii konu ełe no pek mołmun wumb ei, ok ya na kanik kin, ek kun ninjing. Nam angnan noł ei, enim ek mił erik kin, ek kanim kanim eipi eipi ninjing. ¹²Pe na ek yi mił piind, enim pei oł yi nge enmin; nga wumb kombur enim mołmun konu ełe molk kin, ek ei nge ku nik mołmun. Na nanim Pol kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun na nam wumb kombur yi ku nik mołmun; na Apolos kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Piisa kin ekii sik kongun paki top enj wu moł. Nga wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Jiisas Kraiss kin ekii sip kongun enj wu moł. ¹³Enim oł yi nge kapłi enerngii mon. Pe Jiisas Kraiss eim endeim mendpił mołum. Nga wu endi Jiisas Kraiss mił eipi endi mulałmin mon. Na Pol ond peri ełe kularip enim oł kis kun sinerang mulnjung ełe ngunenj mon? Nga enim na embe Pol ełe enim noł pinenjing mon ku.

¹⁴Na nanim ka piip Gos ngond ei, na enim endi noł pendip ngunenj; ba wu tał Krispis kin Geiyas mendpił noł pendip ngunj. Mon pim kin, wumb pei na kin ekii singii; ba Kraiss kin ekii sinerngii, mon. ¹⁵Yi mił erang, wumb torung wumb ek yi ninerngii mon. En enim Pol embe ełe noł pinjpin kin, Pol kin ekii simin. Simin ningii ek ei, kapłi enenmba mon. ¹⁶Ei keimi na nanim Sepanis eim ambim nin, kingam ambim noł nin, na noł pendip ngunj; ba nga na wumb kombur eipi noł pendip ngunenj mon, ni piind. ¹⁷Jiisas Kraiss na kindim ei, wumb noł pendkin ngunjii nipi, kindnerim mon. Jiisas Kraiss eim na kindim ei, eim ek ka nip, tor kindip wumb ngumbii nip na kindim. Kindpi ei ek nip, tor kindmbii ni, ya mani mei ełe wumb noman pałim ek ei sip, ende kindip; mon pim kin, Jiisas Kraiss opu ond peri ełe kułum ek ka ei, ek wii mił endi pinermba mon. Jiisas eim ek ka ei am dinga wii mendpił pimba.

Kraiss Nge Dinga Ei Gos Nge Dinga

¹⁸Pe wumb oł kis kun pinerim mił erik mołmun wumb ei, Jiisas opu ond peri ełe kołpu erim oł ei, epi wii mił ni piinmin. Ba wumb Jiisas kin pii gii nik enmin wumb ei, Gos orung simba wumb ei ni piik kin, Jiisas ond peri ełe kołpu, nga konj tonu opu erim Gos ek ka ei, Gos nge noman

dinga mendpił sałim ni piinmin. ¹⁹Yi mił erang, Gos eim ek ka ełe yi ninim, ei keimi sinim piinmin,

“Na kapłi wumb noman ka wii dinga peng mułngii ei, top erip, kis mundamb, noman ka yi nge peng mulerngii, mon!”

Pe nga,

“Na nanim yi ermbii wumb nii endi, noman peng sin sinim epi pei piinmin ni piingii wumb ei, noman eipi eipi pałim ei sip, eipi eipi kindmbii,” ninim.

²⁰Pe nga noman piiłmin wumb jiłi mił mołmun? Nga wumb Gos ek kanim kanim pei mon połmun wumb jiłi mił mołmun? Nga wumb ek mił ełmin, wumb ya mei ełe mołmun wumb ei jiłi mił mołmun? Gos eim ya mei ełe wumb pei, noman ka pałim ni piinmin ei erpi kindang kin, noman mendpił endi pinałim mon!

²¹Gos eim noman ka owundu pałim ei, eim oł yi nge erang tonu om. Ya mani mei ełe wumb pei en enim noman pim ełe, Gos nge eim noman to piik enjing, ei kapłi enerim mon. Yi peng kin, Gos eim noman ka piipi yi erang kin, wumb eim pii gii ninjing wumb ei sipi orung sim. Seng kin, sin Gos ek ka ei kin, noman owundu pinałim mił mei wumb ni piinjing kin, ek ka ei nipin, tor kindinjin ełe nge, Gos wumb ei sipi orung sim.

²²Nga Jura wumb Gos ek ka ełe piipin gii nimin; ba sin tonu epin Gos jep oł endi kanpin kin, pii gii nimin nik, yi niłmin; nga Griik wumb noman ka dinga erik simin ni piik ełmin wumb ei ku. ²³Ba sin Jiisas Krais ond peri ełe kułum ei, sin ek ni tor kindamin. (Wumb oł kis kun pinerim er mulnjung wumb ełe, sip orung sip erim ek ei, sin nipin tor kindpin ngonmun.) Jiisas ek ka ei piik kin, Jura wumb ombu geltii kulk, buł ngok enjing. Ba wumb tiłap eipi wumb ombu, noman ełe ek ei, ek kun pinałim mon ni, noman yi to piinmin. ²⁴Ba wumb ombu, Gos eim sipi orung sim wumb; Jura kin wumb tiłap eipi kin ouni, ek ka ei pii gii ninmin ei, Krais eim, ei eim Gos nge noman dinga mołum; nga Gos nge noman ka wii ei, eim mendpił mołum. ²⁵Pe Gos eim noman wii mił ei, wumb noman owundu pałim ei to mani kindim. Nga Gos nge dinga ei wii mił dinga epi ei, wumb nge dinga owundu ei to mani kindnim.

²⁶Pe angnan noł, enim kom se piyei! Ok enim nimbił oł mił erik mulnjung? Gos eim enim to tonu kindpi mundang kin, sipi orung sim. Pe en enim ni ombu en enim mulnjung mił, ei piinmin. Enim wumb aninga kombur noman ka wii peng mulnjung. Enim wumb aninga kombur enim dinga peng, mulnjung. Pe nga enim wumb aninga kombur wu num embe pułum ei, wumb noman ełe yi mił piiłmin. ²⁷Ba Gos eim ya mei ełe wumb mendpił mił mon. Wumb wii mił wumb eipi ni piinmin ei nge, Gos eim erpi, tonu kindpi sipi, wumb noman pałim ni piik mołmun wumb ei, topu singambił sipi ngum. Pe nga ya mani mei ełe wumb wii, dinga pinałim wumb ei, Gos sipi, erpi, tonu kindpi, wumb dinga owii sałim

wumb ei, to singambił sipi ngum. ²⁸Gos eim ya mani mei ełe epi wumb kanik si kindinmin wumb wii mił endi sipi kin, nga wumb epi sinatim wumb yi niłmin wumb ei sipi kin, nga epi endi molałim epi endi ei sipi kin, tonu kindpi erpi ei, wumb noman pałim wumb nin, epi pei dinga sałim epi ei nin, pe sałim epi ei to mani kindpi wii mił kindang mułmba. ²⁹Mon pim kin, wumb endi kapłi eim embe ambiłpi tonu kindpi kin, Gos kumb ełe mołpu yi ermba. Ei mon! ³⁰Ba Gos eim enim erpi tu wupu, Jiisas Kraiss kin dambiltpi se ende kindpi kindang mołmun. Gos eim Jiisas Kraiss kindang, Jiisas eim sinim nge noman konj ni, noman ka wii puł wu mołum. Sinim Jiisas eim kin o pun, Gos nge oł kun ka wumb mił Gos eim sinim kaninim. Yi mił erang, Gos Gui Ka sinim kin mułang kin, sinim Gos nge oł kun ka oł ei ekii simin, nipin yi ełmin. Pe nga sinim Kraiss kin pii gii ninjpin kin, Gos eim kin sinim sipi orung sim. ³¹Mon pim kin, Gos eim ek ok nirim mił tonu omba. “Wumb nii endi ka ka piipi kin, epi ełe embe ambił tonu kindmba, ei kapłi; ba wu ei ka ka piipi kin, Gos oł ka wii eririm ei piipi kin, Gos Owundu embe ambił tonu kindmba.

**Pol Ek Ka Ni Tor Kindpi Kin, Jiisas Kraiss Opu
Ond Peri Ełe Ek Ei, Wumb Nii Ngum**

2 ¹Kindang na yi ku angnan noł enim kin onj kunum ei, Gos ek keimi koi erpi pim ek ei, na nip tor kindip enim ngunj. Ngunj ei, na ek olt kinan ka wii endi nip kin, nga noman owundu pim wumb mił endi nip, enim kin ngunenj mon. ²Pe na nanim noman to piip epi kanim kanim pei, noman to piinenj ei, enim tep to ek nip ngop muls; ba Jiisas Kraiss endeim mendpił ouru ninerim ei, eim opu ond peri ełe kułum ei mendpił, noman to piinj. ³Pe enim kin op muls kunum ei, nanim dinga endi peng piinenj; nga nanim gał owundu sip pur pur tang muls. ⁴Pe nga, nanim ek ka nip tor kindip kin, na ek andan top wumb ngunj ei, ya mani mei ełe wumb noman ka owundu peng ninmin oł ei nge ninenj mon; ba Gos eim Gui Ka ełe na paki tang, dinga ngang kin, ek keimi nip tor kindinj. ⁵Ba enim nge pii gii ei, ya mani mei ełe wumb noman pałim ei mił, enim pinałim; ba enim pii gii ei, Gos kin eim dinga ełe pałim.

⁶Peng kin, sin noman dinga pałim ei nipin, wumb nii endi opu, Jiisas kin pii gii dinga nipi, mołum wumb ei kin, nipin ngonmun. Ba noman dinga ya mani mei ełe wumb noman dinga mon; nga ya mani mei ełe tep enim wumb ei dinga mon ku; nga dinga epi endi eipi nge mon ku; dinga ombu ełe am ba. ⁷Pe ek noman dinga endi na nip tor kindip ei, ok Gos eim nge noman dinga koi erpi pim. Kunum ełe, muł mei enerim kunum ei, yi erpi pendim. Na ek nip tor kindip ei, wumb kinenjing koi erpi pim ei, Gos nge tiłang ka wii sinim kanpin piimin. ⁸Ya mani mei ełe tep ełmin wumb nin, wumb eipi yi ku, ei kapłi Gos noman dinga ei kanik piik, kun enenjing mon. Pe en enim piıłangin kin, en enim kapłi Jiisas

Krais Owundu tiŋang owundu puł wu ei, ond peri ełe to kundneŋangin.

⁹Ba Gos eim ek ka ełe yi mił nirim,

“Wumb endeim kapłi endi ningił ełe piik kin, nga kanik kun enarik.

Nga wumb endeim kapłi kom ełe piinarik; nga wumb endeim noman ełe to piinarik epi ei mendpił, Gos eim epi ka wii erpi kun er mołpu kin, wumb nii endi eim kin noman kulk ngungii wumb ei mendpił ngumba.”

¹⁰Ba Gos eim koi erpi pim epi ei, Gos Gui Ka kin, sinim pii gii ninmin wumb andan topu ngum. Ei eim Gos Gui Ka ełe yi erpi kin, epi kanim kanim pei kurnum. Nga Gos eim epi mandring mendpił koi erpi ermbii ni piim epi ei, Gos Gui Ka yi ku erpi kurnum. ¹¹Pe wumb endi kapłi, noman pałim min, nimbił oł endi ermbii ni piinim ei, wumb eipi endi piinałmin mon. Ba wumb ei, eim nge noman tuk gui mendpił piinim. Nga Gos eim, nipe noman endi pałim ei, Gos eim nge Gui Ka ei mendpił piinim. ¹²Gos eim nge Gui Ka ei, sinim noman ka ngang sinjpin ei nge, ya mani mei ełe wumb nge noman ełe mon. Yi peng kin, sinim kapłi, Gos eim nge Gui Ka epi kanim kanim pei wii ngum ei nge, pii poł tumun.

¹³Ei kapłi, sinim ek ełe nipin tor kindpin ei, ya mani mei wumb noman ka wii pałim mił ninanmin mon! Ba Gos eim Gui Ka ełe nge, sinim ek pułe nipin tor kindmin. Wumb nii endi, Gos nge Gui Ka noman tuk ełe mołum wumb ei, Gos nge Gui Ka ei, Gos ek ka andan topu ngum.

¹⁴Pe nga wumb nii endi, Gos Gui Ka mulermba wu ei, Gos eim oł epi kanim kanim pei ngonum ei, kapłi sinerngii. Nimbił erang wumb ei Gos kingam Jiisas kin pii gii ninenjing. Eim am keimi pii poł tunarpi kin, kapłi enermba mon. En enim ombu kombur mon ni piik kin, noman to piinerngii. Nimbił erang Gos Gui Ka wu ei kin, paki tunermba mon. ¹⁵Pe wumb nii endi eim kin, Gos Gui Ka mołum ei oł epi kanim kanim ei mok to piipi, kanpi kun enim; ba nga wumb eipi endi kapłi ok, wumb ombu oł yi ermin ni piik enmin, pa nik; mok tok kanik, piik enerngii, mon. ¹⁶Gos eim ek ełe yi ninim,

“Wumb endi kapłi, Gos Owundu noman pałim mił kapłi piinermba.

Wumb endi kapłi, Gos Owundu ‘Yi erii yi erii,’ pa ninermba, mon.”

Ba pe sinim pii gii ninjing wumb, Jiisas Krais eim nge noman ka ei, yi mił piik mołmun.

Gos Nge Kongun Wumb

3 ¹Ba nanim angnan noł, nanim pii gii ninjing wumb dinga Gos Gui Ka mołum wumb kin mołpu kin, ek nip ngunjił mił, enim yi ku, nip ngumbii pinałim. Nimbił erang enim Gos Gui Ka mulałim wumb mił ełe, ek yi mendpił nip ngond. Nimbił erang enim Jiisas Krais kin pii gii ei, kangił kembis mił pałim; enim pii gii dinga pinałim, mon. ²Na enim ek

nip ngunj ek ei, ombu am to mił, dinga pinałim nge kuni, dinga punum mił ek yi nge mił, ende nip ngunenj. Nimbił erang enim ek yi nge, ei piingii nge, piik kun enarik mułngii. Nga pe yi ku, enim piik kun enarik mołmun. ³Nimbił erang pe yi ku, enim oł kis ełmin wumb mił no pek mołmun? Wu angim ek buł morung mił erik, ek mił erik, yi enmin oł ei kun pinałim mił enmin. Nga enim Gos ek pii gii yi ninarik, piik kun enarik kin, erik mołmun mił, enim mei wumb yi ku erik mołmun. ⁴Yi mił erang, enim wumb endi molk yi ninmin. Na nanim, “Pol kin tep to endinj.” Nga endi yi ninim, “Na nanim Apolos kin tep to endinj.” Oł yi ełmin oł ei nge, ya mani mei ełe nge wumb mił mołmun; ba Jiisas nge oł kun ka mendpił mił molałmin mon.

⁵Nimbił erang enim wumb sił Pol kin Apolos teł kin ek mił enmin. Sił Gos nge kongun wu mendpił mołmbuł. Sił Gos nge, eim ek ka nipił, tor kindpił, wumb ngumbuł nge kongun eipi eipi mił ngum. Kongun ełe erambił ei, enim ok pendik kin, Jiisas Kraiss kin pii gii ninjing. ⁶Nengin kin, na nanim Pol, Gos ek ka ei kumb se ni tor kindip kin, kongun yi enj. Kongun ei yi mił, wumb kuni emb mei ełe taltmin. Na kumb se kongun yi erip kin, Gos eim ek ka nip tor kindinj. Nga Apolos eim na erip mundunj, kongun kumb ełe, paki to erpi, tuk kindpi pum ei, wumb kuni emb kumb se talk pendik kin, ekii se konu eni pang kin, noł kulk tu wuk, bein tonum mił, Apolos eim kongun yi mił erim. Ba Gos eim mendpił, ek ei erpi mułang kin, kuni mił połpu, tonu op mong tum. Tang kin, wumb ei eim ek piik, ekii sik, pii gii ninjing. ⁷Gos ek ka kun emb taltim wu ei Pol, eim wu num mon! Nga ekii se wu endi opu, Gos ek ka ni wumb ngopu erim konu ełe paki to erim wu ei, Apolos eim wu num mon ku. Ba Gos eim mendpił, kongun erpi kanpi, sep mułang kin, opu mong keimi tang kin, wumb ok eim ek ka ei pii gii ninmin ei, Gos eim endeim mendpił Owundu mołum. ⁸Wumb nii endi, Gos nge ek ka kongun kumb se pułngun mondpu erim ei, kuni emb mił kindpi o pum. Nga ekii se wumb kombur, Gos nge ek ka kongun ełe erik mundnjung ełe nge, erik ok punjung ei, Gos nge ek ka ełe, emb kindik pendnjung konu ełe, noł mił kindik ok punjung. En enim kongun ende enjing mił ei, kumep yi ku, se orung singii ei nge, Gos yi ku ngumba. ⁹Ba sił Pol kin Apolos, Gos nge kongun ende wu mołmbuł. Nga enim pei mei mił seng kin, Gos eim nge mei konu ełe kongun enim.

Nga yi ku, enim pei ngii mił seng kin, Gos eim nge ngii ełe takpi er mołum.

Gos Nge Kongun Wu Ei Ngii Tałiłmin Wu Mił

¹⁰Gos eim nge noman kaimb si na kin ngopu, na ngii takip piłim wu endi tonu op, yi mił moł. Na nam ngii tekngii konu mei nop erip sinj. Na paki mani połup kin, ngii pułngun mondpu enj. Nga wu eipi endi opu,

ngii tumunj eḷe tonu kindpi kin, ngii tekim. Ba nga wumb eipi endeim endeim nik, piik kun erik kin, ngii tekngii. ¹¹Gos Jiisas Kraias eim ond paki dinga miḷ poḷpu angndang kin, tonu peḷ eḷe, ngii takinmin ei, na Jiisas Kraias eim ek ka enim kin nip tor kindip ngunj. Kunum ei ekii se, nga wumb endi eipi, ond paki dinga eipi endi polk angndangin kin, tonu peḷ eḷe, enim ngii yi teknerngii mon. ¹²Na ek ei nip enim wumb ngond. Wumb pii gii niḷim wu endi Gos paki dinga eḷe epi ka kanim kanim sipik ngii takinmin ei, ku gol miḷ; nga ku silpa miḷ; nga kom ku ka mendpiḷ miḷ; ku owundu noman kultmun ku ei miḷ epi ei sik dinga muḷmba ba; nga wumb kombur ond min; kupuḷ engimb min; kuni wiis kilim ei sipik; ngii eḷe takinmin, epi ei dinga pinarpi kin, sikir poru nipi amb ba. ¹³Pe wu endi kongun erang miḷ Kraias nga orung omba kunum eḷe, opu peni eḷe omba kunum eḷe, dup opu peni eḷe omba kunum ei, Gos wumb pei mok tumba kunum eḷe, nipe kongun endi erim ei, dup opu pendpi, ambiḷ kinang wu ei kongun yi enim ei, kapḷi min mon? Ei kanik kin, pii poḷ tungii. ¹⁴Pe wumb nii endi eim ngii eḷe, Jiisas Kraias paki dinga eḷe kin takpi ei, kindang kin, pepi moḷum. Ekii se dup nonarpi nim kin, ngii dinga muḷang kin, kongun wu ei kumep ka simba. ¹⁵Ba wumb nii endi, eim kongun endi ermbii ni piimba ei, eim dup nopu erpi kis mundpu nim kin, kapḷi eim kumep ka sinermba; ba eim kapḷi Gos se orung simba. Ei yi miḷ, wu ei eim epi ombu, dup numba erang, se tor sengin kin, wu yi miḷ ka muḷmba.

¹⁶Enim epi ei, kom se piyei! Enim wumb pei Gos eim nge men toḷmun ngii miḷ moḷmun. Molk kin, Gos eim Gui Ka enim kin noman tuk eḷe pu moḷum. ¹⁷Pe wumb endi Gos eim men toḷmun ngii eḷe erik, kis monduk, ninjing kin, Gos eim kapḷi wumb ei erpi kin, to kis mundmba. Nimbiḷ erang, Gos eim men toḷmun ngii eḷe, eim kun ka wii mendpiḷ muḷmba. Enim Kraias kin dambiltik ende puk molk ninjing kin, pe enim Gos men toḷmun ngii miḷ molk pungii. ¹⁸⁻²⁰Wumb mei eḷe wumb, noman ka wii saḷim ni piinmin ei, Gos eim ningiḷ eḷe, epi wii miḷ kenim eḷe nge, Gos eim ek eḷe yi ninim, “Mei wumb, sin sinim noman ka paḷim ni piinmin ei, epi kanim kanim kun pinermba miḷ endi erngii ei, Gos eim kapḷi wumb ei noman eḷe, ambiḷ gii nipi, andḷam ondu ngumba nge saḷim.” Nga Gos eim ok puḷum ek endi yi ninim, “Gos Owundu eim wumb noman paḷim wumb ei, noman tukrung ei, eim kanpi piipi kin, noman wii miḷ paḷim ni piinim.” Pe wumb endi, ei eim ek kend topu, yi enermba mon. Wu ei yi ni piipi, ‘Na nanim ya mani mei eḷe, epi kanim kanim ei noman peng pei piind,’ ni piimba wu ei, eim noman yi miḷ piipi muḷmba wu ei, eim noman wulu pang miḷ muḷmba. Wumb yi ni piik yi erangin kin, kapḷi wu ei nga opu, noman peng kapḷi, epi kanim kanim pei pii poḷ topu, kanpi kin, kun erpi muḷmba. ²¹Yi miḷ erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon. Epi kanim kanim pei ei enim nge simba. ²²Na Pol ni,

Apolos ni, Piisa ni, mei ni, epi konj ni, epi kułum epi ni, pe epi mołmun ni, nga ekii epi tonu omba epi ni, epi pei ombu enim nge simba. Enim epi ombu ełe enim tep erik mułngii. ²³Nga enim Krai Jisas nge wumb. Nga Krai Jisas eim Gos nge mendpił. Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon!

Gos Kindim Wu Krai Nge Ek Se Andilmin Wumb

4 ¹Enim kapłi, sin kin piingii ei, Jisas Krai nge kongun wu molk piingii. Sin sinim Gos nge koi erpi pałim ek keimi ei nge tep er mołpun yi erik kin, ek ni tor kindpin mołmun. ²Pe epi endeim mendpił, wu endi epi kanpi, tep erpi se mołum wu ei, eim wu num nirim mił mendpił ekii sipi, erpi mułmba. ³Pe wu endi min, wumb pei, na nge oł ei, kongun kun ka tep erip oł ei, mok tok erngii epi ei, wii mił erngii ni piind. Yi mił ku, na nge oł ei mok top enał ku. ⁴Na enim kin kongun erip na oł kis endi enj min mon, ei na piinand; ba Gos eim piinim. Gos Owundu endeim mendpił, na oł kis min oł kun ka enj ei, mok topu kindnim. ⁵Yi peng kin, enim kapłi wumb endi oł kis min oł ka erim kin, enim sikir mok tok enerngii mon! Gos Owundu orung omba kunum ei kokuł. Enim Gos Owundu orung omba kunum ei, kui er mułngii. Gos eim epi koi erpi mołum epi ei, wumb noman tuk ełe ei sipi peni ełe kindmba. Nga wumb noman ełe epi erngii epi ei, peni ełe kindang kin, wumb pei piingii. Kunum ełe, Gos ei eim kapłi, wumb endeim endeim ni, oł enjing mił ei, Gos wumb ei enim nge embe ambił tonu kindmba.

⁶Nanim angan no! Apolos kin, na nanim kin, ek nip tor kindind ei, enim piingii nip nind. Na nanim ek ei nip, enim ngop ei, andan top mił nip ngond. Nga enim kapłi pii poł tungii ei, nipe ek endi mił nind. Enim kapłi, Gos eim ek ełe ninim mił ei, ekii singii. Enim kapłi, wu endi eim embe ambił tonu kindik kin, nga wu endi eim embe ambił mani kindik kin, yi enerngii, mon! ⁷Angnan! Enim wumb nii endi enim wu num mundnjung? Ei endi mon! Wumb pei ende mił mołmun. Pe keimi, enim epi pei sałim epi ei, Gos enim ngum. Ngang kin, pe enim ek yi mił ninerngii mon! “Na oł ka wii enj kin, epi ka wii tonu om ei, ni piinerngii mon!

⁸Enim kunum kunum yi mił ni piinjing, “Sin pe kapłi epi kanim kanim pei sinjpin. Nga epi endi noman enanim mon. Sin wu king mił tonu onjpun; ba Gos nge ek se andilmin wumb andan tok ngunenjing mon ku.” Pe keimi, enim king mulnjung kin, na ka piimbii ku. Yi mił pim kin, kapłi sin enim kin tep to king mił mułmun. ⁹Pe na nanim yi mił ni piip kand ei, Gos eim sin ek ka se andpin nipin wumb ei, am mer sipi, ełe pim kongun ei, erngii nipi ngum. Yi mił erang, sin wumb oł yi enjing nik, sipik, tok konduk wumb mił mołmun. Wumb pe sin keningii nge nik ełmin wumb mił, sin yi mił mołmun. Ya mani mei ełe

wumb pei ni, tonu epin enjel pei yi ku, sin minj mani kanik mołmun. Yi mił, sin dinga sinałim. ¹⁰Wumb sin kin yi mił ninmin, ‘Enim Jiisas Krai nge kongun ermin oł ei nge enmin,’ ba wumb yi ninmin, ‘Enim piik kun enarik noman pinałim wumb mił nik mołmun. Ba enim noman yi to piinmin ei, sin noman ka wii pałim wumb,’ ni yi piinmin. ‘Nimbił erang, sin Jiisas Krai nge wumb tiłap mołmun.’ Nga wumb sin kin yi mił ninmin. ‘Enim wumb dinga pinałim wumb; ba sin wumb dinga sałim.’ Wumb yi ni piinmin, ‘Sin wu num mołmun; ba enim wumb embe pinałim wumb mił mołmun.’ ¹¹Sin ok kin, pe kunum kunum, Jiisas Krai eim kongun erpin endinjin kunum ei, kuni nin, noł nin, epi ei sinerang kin, wii pepin pepin enjin. Nga alap nin, epi pei sinerang kin, wii mołpun endamin. Nga wumb sin kepil tok, ek buł ambilk, nik nik enjing. Pe nga sin ngii sinerang kin, tuk andpin andpin mulnjpun. ¹²Sin sinim no pepin, andpin kongun erpin ei, sin sinim angil eke kongun dinga kindpin enjin. Nga wumb sin ek kis kun pinerim mił, ek buł ambilk enjing ku; ba sin prei erpin, Gos ngopun, eim kapli paki tang kin, noman to ak to erpin piinjin. Nga erpin kin, sin ngenj kumbii ngołmun kunum ei, sin kanpin, wiik tołmun. ¹³Pe wumb sin ek buł ambilk, ek nik ngunjun ei, sin ek kun ka pim mił, nipin orung kindinjin. Kindpin kin, ya mani mei eke wumb, sin kin noman yi to piinmin. ‘Sin kuni kiim nin, epi moł mił,’ ni piinmin wumb ei, enim epi wii mił endi mołmun wumb mił, endi kun ka mulałmin mon! Wumb ei en enim sin kin noman yi to piinmin. ¹⁴Na nanim ek ei nge połup, enim kin kindind ei, enim piik kin, singambił singii nge, nip ngonand mon! Ba na enim ek kengip dinga ngop kin ek nip ngond. Nimbił erang, enim nam kang ambił mił mołmun. Mułangin kin, enim nam noman kułup ngond. ¹⁵Pe enim 10,000 wumb pei kapli enim tep erik mołmun wumb ei mił molk kin, Jiisas Krai nik kin, andan tok wumb ngungii; ba enim ernjing pei mulałmin mon. Na nanim enim erinjing mił mendpil mołup, si kindinjin. Nimbił erang enim kumb se, Jiisas eim ek ka ei piik kin, eim nge wumb tiłap molk kin, pii gii ninjing ei, na Gos eim ek ka ni tor kindip kin, enim ngunj. ¹⁶Pe yi peng kin, na enim ek dinga nip ngond ei piingii. Na nanim noman pałim mił erip kin, andan top mundunjin eke, kapli enim ekii sik, erik pungii. ¹⁷Oł eke nge, na piip kin, Timisii kindamb kin, enim mołmun konu eke onum. Opu kin, nanim kingam mił, na eim noman ngond. Ngop pendip kin, Owundu Jiisas Krai nge kongun ei ambił gii nipi pum. Pupu kin, eim Jiisas Krai noman konj ngang kin, na Jiisas ekii sip, kongun erip, mołup pund mił ei, eim enim nipi ngang kin, piingii. Na Gos nge tiłap wumb konu eipi eipi mołmun wumb ei, ek yi ku, nip ngoł ek ka ei, eim enim kanpi kin, ni tor kindpi ngumba. ¹⁸Wumb kombur en enim, wumb owundu mołmun ni piik kin, en enim embe ambilk tonu kindik kin, noman yi to piinmin ei, na Pol tungu erip, enim kin onermba ni piinmin. Nimbił erang, na

Timosii enim kin kindinj. ¹⁹Ba sinim nge Owundu eim noman eŧe kapli ni piim kin, na enim moŧmun konu eŧe, si kirip ombii. Nga nam nipe epi endi bong nik enmin wumb ei, erngii nge kur kan simbii. Na en enim nipe epi endi ningii ek ei nge, mendpiŧ mon; ba en enim dinga paŧim ei, kurup kenmbii. ²⁰Nimbiŧ erang Gos eim sinim kin tep er moŧum oŧ ei, ek ninmin eŧe nge mon; ba Gos eim nge dinga eŧe mendpiŧ paŧim. ²¹Pe enim na ek piinenjing kin, na enim kin pe epi nipe endi miŧ, endi ermbii ei nge, enim noman to piinmin? Pe na enim kin kepii tumbii nge ombii min, na noman emin sep kin, enim noman tuk giyeng ni seng kin, enim kin ombii?

Wumb En Enim Oŧ Kis Men Toŧmun Ngii Eŧe Enjing

5 ¹Pe wumb en enim oŧ kis erik moŧmun miŧ, nik ngunjung. Pe wumb kombur enim moŧmun konu eŧe tuk molk oŧ kis erik ei, amb ngunduk, oŧ kun pinerim miŧ enmin. Enim wumb endeim, eim arim nge amb eim seng kin, tep tokuŧ, no pekiŧ andinmbiŧ. Oŧ yi nge ei, torung pii gii ninenjing wumb moŧmun ei, oŧ yi nge ei kun pinaŧim miŧ ni piinmin. ²Pe nimbiŧ erang en enim nge embe ambilk to kindik enjing? Ei mon; ba enim oŧ ei si kindik kin, nga kaimb sik, kei nik muŧngii. Pe wu endi eim oŧ kis yi nge erim ei, enim kapli eim tuk moŧum ei, to tor kindangin kin, pupu torung muŧmba. Moŧpu kin, enim kin tep to mulermba mon! ³Pe na enim kin tep to mulaŧ, mon! Ba na noman tuk gui ei, enim kin tep to miŧ moŧum. Moŧpu kin, Jiisas Kraiss nge dinga eŧe, na wu ei oŧ kis kun pinerim miŧ, erpi muŧum wu ei kin, na ek ok noman eŧe piinj miŧ, ni tor kindip ngond. Nip kin, na enim kin tep to moŧup kin, nimbii miŧ nind. ⁴Na ok noman eŧe piinj yi miŧ nind. Pe enim ok, Jiisas Kraiss nge dinga eŧe, se kuŧou tok, o ende pungii. Kunum ei, na noman tuk gui enim kin tep to muŧmbii. Nga Jiisas Owundu nge dinga eŧe, sinim kin tep to muŧmba. ⁵Wu ei oŧ kis eŧim wu ei, tuk moŧum ei, to tor kindangin pupu kin, Seisen kin ba. Pang kin, Seisin eim ngenj oŧ eŧe, to kis mundmba. Yi miŧ erang kin, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, wu eim nge noman tuk gui ei, sipi orung simba.

⁶Pe enim engin miŧ erik, embe ambilk tonu kindik kin, oŧ yi nge enmin oŧ ei, kun ka mon. Enim ek ei piyei! Ek endi yi miŧ ninmin, 'Bres kopur owundu miŧ o wuŧum epi yiis ei, aninga kopur kindiŧmin. Oŧ yi erang kin, bres o wupu owundu eŧim. Ei yi miŧ ku, wumb oŧ kis kun pinaŧim oŧ enmin ei, aninga erik punmun. Nga ekii se, oŧ kis wumb kin orung orung punmun. ⁷Pe enim oŧ kis kun pinaŧim yi nge, erik moŧmun ei, yiis miŧ bres kin orung orung pei punum yi miŧ si kindngii. Si kindik kin, kapli enim bres konj yiis pinaŧim ei, yi miŧ oŧ kis pinerang kin, am kun ka mendpiŧ muŧngii. Nimbiŧ erang Jiisas Kraiss eim koŧpu kin, sinim kin kindim. Kindpi kin, eim Jura wumb Eisip konu molk kin, kung siipsiip to

kundnjung mił, eim sinim kin yi kołpu ngum. ⁸Yi peng kin, kapłi sinim oł kis kun pinałim mił, erpin mołmun ei, si kindmin. Ei yi mił ku, Jura wumb yiis aninga kembis kindangin kin, bres o wupu owundu ełim epi ei, kunum owundu Eisip konu ełe, Gos en enim paki topu kin, Eisip konu ełe se mengpi, tor tułum ełe piik kin, bres wii erik, kuni owundu wii nołmun, epi yiis endi kindnałmin mon. Nga sinim kapłi kun ka mołpun ek keimi nimin.

⁹Na yi nip mon połup kin, enim kin kindinj. Kindip kin, enim wu eipi oł kis kanim kanim kun pinerim mił, wu eipi nge amb ngunduk ełmin wumb ei kin, tep tok, ende endnengii mon. ¹⁰Yi erang kin, enim wumb kanim kanim endi kun ka pinerim mił, ya mani mei ełe wumb oł kis wu eipi nge amb ngunduk enmin; nga wumb mei ełe epi kanim kanim pei simin ni piinmin; nga wumb kombur epi pei wan waning simin ni piinmin; nga gos kend men tok erik ngonum wumb ei, oł yi nge enmin wumb ei si kindik kin; nga ya mei ełe epi pei si kindik kin, wumb kin wii mendpił mułngii. Na nanim enim kin mon połup kindinj ei, ek yi ninand mon. ¹¹Ba na enim kin ek nip mon połup end ei, pułe yi mił. Wumb endi eim ek yi mił nimba, ‘Na nanim Jiisas Kraiss nge tiłap ełe moł;’ ba nga eim wu eipi nge amb ngunduk tep to oł kun pinałim mił erpi kin; nga epi kanim kanim pei eim minj ku simbi ni piipi kin; nga gos kend kin men topu erpi ngopu kin; nga wumb kin ek buł ambıpi kin; nga noł nok noman wulu pang kin, peng pep kun enerang kin; nga wumb eipi epi waning si kin, enim wumb yi nge ei enim kuni ende nok, tep ende tok yi enerngii, mon!

¹²Nimbił erang kongun ei na nanim kongun mon; nga enim kongun mon ku. Torung wumb Gos eim tiłap ełe mulałmin wumb ei, oł kis kun pinałim mił enmin pa nipin, wumb ei mok tok enerngii mon! Ei nimbił erang, ei sinim nge kongun mon. ¹³Ba wumb ombu Gos eim tiłap ełe, torung molk oł kis kun pinałim mił enmin wumb ei, Gos eim kapłi mok tumba. Ba pe nga, Gos tiłap ełe tukrung mołmun wumb ei kin, enim mok tok erngii kongun mendpił palim. Gos ek ninim mił yi erngii, “Enim wumb endi oł kis ełim wu endi enim kin mołum wu ei, to tor kindei!” niłim.

Pii Gii Wumb Engnjing Kin Kos Erik Ngunerngii

6 ¹Pe wumb endi enim Gos nge wumb mołmun konu wu ei, wumb eipi kin ek nimba wu ei pupu kin, wumb torung wumb kos piıłmin wumb kin punermba mon. Nimbił erang wu ei eim singambił sinerim min? Ba wu ei eim Gos nge wumb kin kos piimba. ²Enim ei piyei! Gos eim nge wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, ekii se kapłi enim ya mani mei ełe wumb orung orung Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, kii sik epi kanim kanim erngii ełe piik kin, mok tok erngii. Yi mił erang keimi,

enim ya mani mei eŕe wumb oŕ kis kun pinerim miŕ enjing wumb ei kin, enim kii sik, mok tok erik, pa yi ningii pim kin, nga ek nin, epi kembis ombu, enim nik sipik, kun erngii ku. ³Enim ei piingii, ekii se simin kapŕi, Gos eim enjel moŕmun ei, oŕ endi erngii ei, sinim moŕpun oŕ ei mok topun ermin, pa nipin ngumun. Yi peng kin, sinim kapŕi ya mani mei eŕe ek nin, epi kembis kombur kun pinerim miŕ erik moŕmun ei, sinim kapŕi nipin, mok topun kun ermin. ⁴Yi peng kin, sinim na mei eŕe kos ek nin, epi kanim kanim eŕe pim kin, sinim nimbiŕ oŕ erang, wumb Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, epi ombu mok tok enmin? ⁵Na ek ei mon poŕup kin, enim singambiŕ singii nge nip ngond. Pe keimi, wumb kombur enim pii gii ninjing wumb moŕmun konu eŕe wumb, noman pim wumb ei, kapŕi nik piik, enim oŕ kun enmin, nga oŕ kis kun pinerim miŕ, mok tok kos erngii ni piik; ba wu endi molaŕim min? ⁶Ba wumb kombur, enim Gos nge wumb tiŕap moŕmun ei, en enim engnjing kos ek piik nge sipik, Gos kin pii gii ninenjing wumb kumb eŕe si pangin kin, wumb ei enim oŕ nik piik, mok tok, kos erngii min?

⁷Enim engnjing endi si mengk, kos erngii sipinmin. Oŕ yi nge enim to mani kindpi kin, enim oŕ kun ka pim miŕ, enenjing pa nipi ngonum. Pe nga enim kapŕi kanik wiik tangin kin, wumb enim epi waning sik; nga ek kend tok siŕmin miŕ, yi erngii. ⁸Ba enim engnjing noŕ pii gii ninjing wumb kos erik kin, pin pin erik, wumb eipi epi toltuk sinmin. ⁹⁻¹⁰Enim ei piyei! Wumb oŕ kis eŕmin wumb ei, Gos eim tep erpi moŕmun konu eŕe tuk punerngii mon. Enim wumb en enim noman eŕe ek kend tok energii, mon. Wumb ombu Gos eim tep erpi moŕmun konu eŕe tuk punerngii. Wumb ei oŕ kun pinaŕim oŕ eŕmin wumb ei, wu eipi amb ngunduk sik; nga gos kend embe ambilk tonu kindik eŕmin; nga wu eipi embnjing kin tep tok, no pek eŕmin; nga wu endi wu eipi kin amb miŕ tep to pek eŕmin; nga wumb eipi epi waning siŕmin; nga wu endi epi kanim kanim pei saŕiŕim wu ei, wu eipi bun bun kuŕpu kin, simbii ni piŕim; nga wu endi noŕ nang kin, noman wulu pang moŕmun; nga wumb endi eim wu eipi kin ek embiŕmba; nga endi yi ku wu endi wu eipi tui to pendpi eim ku ni epi aninga waning siŕim. Wumb yi nge ei, Gos eim tep erpi moŕmun konu eŕe tuk punerngii mon. ¹¹Pe enim moŕmun wumb kombur ok oŕ yi nge erik mulnjung; ba pe, Gos kingam Jiisas eim miyem eŕe, enim noman tuk eŕe oŕ kis kun pinerim, erik mulnjung oŕ ei, kil ngo si kindim. Nga Gos eim nge Gui Ka eŕe erpi sipipi kin, enim to eipi kindpi kin, nga erang ok, wumb kun ka mendpiŕ moŕmun. Nimbiŕ erang enim Jiisas Kraiss sinim nge Owundu eŕe, pii gii ninjing.

¹²Wumb kombur yi miŕ niŕmin, “Epi kanim kanim pei, sin kapŕi ermin,” ni lo yi ninanim mon; “Ba epi kanim kanim pei erngii,” ei kombur enim paki tunermba. Keimi, lo yi ninim, ‘Nga epi kanim kanim kapŕi pei ermbii,’ ni piind; ba na epi ombu ei na ambiŕ gii ninarpi kin,

kongun wu mił kongun wii erip mulermbii, mon. ¹³Keimi, kuni ei sinim kirim ełe nge, nga sinim kirim pałim ei kuni ełe nge; ba ekii se Gos eim kaplı sinim kirim kin kuni kin ei Gos eim erpi kin, to poru nipi, si kindmba. Ba sinim ngenj ei sipipin, oł kis kun pinerim mił, enermin mon. Nga ei amb ambił kin tep tunarpi kin, nga or ende pepin kin, piipin andinmin, ei mon! Ba sinim ngenj ei Gos Owundu eim nge ngenj; nga Gos Owundu ei eim sinim nge ngenj ełe mołum. ¹⁴Gos eim dinga ełe mendpił, Jiisas Owundu kołpu pim ei, erpi sipi kin, nga konj kindim. Nga sinim yi ku, ei eim dinga ełe mendpił, sinim nga kułmun ei, erpi sipi kin, nga konj kindmba. Yi erang, sinim ngenj konj kunum kunum mułmba. ¹⁵Pe enim kom sek piingii ei, sinim ngenj pei ei, Jiisas Kraiss eim nge ngenj yi peng kin, nga sinim Jiisas Kraiss sinim eim ngenj ei, sipipin kin, nga amb andłam owuł andiłim amb ei nge, sinim Kraiss ngenj ei sipipin oł yi nge, enermin ku. Ei am mon mendpił! ¹⁶Pe enim kom sek piingii. Pe wu endi eim amb ningił owuł owuł kanpi andiłim amb ei kin, tep tokuł, or ende pekił erngił ei, Gos ek yi mił ninim, “Wu ngenj ei opu, amb ngenj kin opu, ende pupu, si kindpi kin, amb ei kin wu ei kin ngenj ende pupu mołum. ¹⁷Ba wumb nii endi eim, Jiisas Owundu kin dambıltpi o ende pupu nim kin, eim noman tuk gui ka molkuł kin, o ende punjnguł. ¹⁸Oł kis yi nge kun pinałim oł ei, buł ngok, si kindngii. Oł kis kanim kanim eipi kun pinałim enmin oł ei, ngenj torung oł enmin; ba oł kis yi nge kun pinałim oł ei, eim ngenj er kis mondpu kin, oł kis enim. ¹⁹Enim piyei! Enim ngenj noman tuk ełe ei, Gos eim Gui Ka nge ngii mił, enim kin no pepi mołum. Gos nge Gui Ka, ei eim enim ngang kin, enim ngenj noman tuk ełe mołum. Enim nge ngenj ei en enim nge mon. ²⁰Gos eim enim kumep owundu to pendpi kin, sipi orung sim. Ei yi peng kin, epi kanim kanim en enim ngenj ełe erngii epi ei, Gos eim embe ambilk tonu kindngii.

Wu Amb Siłmin Oł Ei Nge

7 ¹Ok enim mon endi polk kindnjing ei nge; pe na mon połup kin, orung kindind. Pe wu endi eim amb endi sinarpi ni, epi endi enerim kin, ei oł ka ermba. ²Ba nimbił erang wumb ningił eipi eipi kaniłmin wumb, pei mołmun. Molk kin, oł yi ełmin oł ei piki tonum. Yi mił erang, wu amb endeim endeim ni mułangin kin, nga amb wu endeim endeim ni mułang kin, oł yi mił erngii. ³Wu ngenj ei ambim nge ngenj kaplı eim pandi tunermba mon. Yi mił ku, amb ngenj ei wam nge ngenj kaplı eim yi ku, pandi tunermba, mon ku. ⁴Amb eim nge ngenj ei, eim tep erpi mulakim mon; ba amb wam eim nge ambim ngenj tep erpi mołum. Pe nga wu eim ngenj ei eim tep erpi mulakim ku; ba amb eim wam nge ngenj ei eim tep erpi mołum. ⁵Pe wu amb eł ełip wu amb nge tep tonmun oł ei nge noman ełe tonu om kin, kaplı tep tunguł. Pe nga eł ełip, mon pa

nikił, kunum ele mendpił prei erpił, yi ermbił nikił erngił, ei kapłi; nga ekii se okuł, wu amb nge tep tumbuł ni, noman to piingii ei kapłi erngił. Mon pim kin, Seisen opu pendpi kin, kom top, mon nipi kin, yi ermba. Nga eł elip, ngenj ełe sipkił kin, wumb eipi kin oł kis yi nge erngił. ⁶Na enim kii sinjing kin, wu amb simba ek ei piip nind. Nind ek ei, enim wu amb singii ei, yi mił erngii ei kapłi; ba ei lo ek endi mon. ⁷Pe na noman yi to piind. Wu amb pei na amb sinarip wii moł mił, yi mułngii; ba wumb endeim endeim ni, Gos eim en enim noman dinga kanim kanim yi mił ngum. Gos eim wumb kombur en enim wenjing min embnjing. Nga Gos wumb kombur yi mił ngum; amb sinarik; nga wu punarik, wii mułngii. ⁸Pe na ek ei nip wu amb sinałmin; nga amb wu punałmin; nga amb wenjing kołmun wumb ei kin nip ngond. Ngond ek ei, enim yi mołmun mił, na moł mił, yi erik mułngii; ei ka wii! ⁹Ba wumb endi eim ngenj kin noman ełe tep kun enermba ei, kapłi wu endi amb simba min, amb wu endi ba ei kapłi. Mon pim kin, wumb ei eim noman tuk ełe dup mił gur neng kin, oł kis endi ermba. ¹⁰Pe nga wu amb sinmin; nga amb wu punmun wumb ei kin, na lo ek dinga endi nip ngond. Ngond ek ei, nanim lo ek mon; ba Gos Owundu lo ei nipi ngonum. Ei yi mił, amb endi eim wam mani kindpi kin, pun punermba mon. ¹¹Pe nga amb wam ei mani kindpi, si kindpi pupu nim kin, amb ei, eim wii mułmba. Wu endi eipi punermba mon; ba amb eim nge wam kin orung ba ei kapłi. Nga amb ei wam noman emin sepi kin, eim kapłi, eim ambim se orung simba. Nga mon pa nipi kin, wu amb si kindnermba mon. ¹²Nga wumb eipi kombur kin, nanim ek yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Gos Owundu nge ek ok nirim mił pułum, mon. Nanim nip enim ngond. Pe nga, pii gii nim wu endi, eim ambim pii gii ninerim kin, ba eim wam kin kapłi, ‘No pep mołup bii,’ pa nimba. Nimba ei, eim wam kapłi mani kindpi kin, si kindnermba mon! ¹³Pe nga pii gii nim amb endi, eim wam pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin ‘Tep to no pep mołup bii,’ pa nimba. Nimba ei kapłi, amb ei eim wam mani kindpi kin, si kindnermba mon. ¹⁴Pe enim piinmin! Wu endi pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin tep tumba wu ei, eim oł kun ka ełmin mił mułmba. Nimbił erang eim ambim pii gii nirim ełe erim. Pe nga ambim eim pii gii ninerim kin, amb ei eim wam pii gii nim wu kin, tep to mułmba. Nga yi ku Gos amb ei kanpi kin, kun ka mił mułmba ni kananim. Nimbił erang amb eim wam pii gii nirim ełe erim. Ba yi peng kin, enim kangi ambii mengłangin kin, kapłi kun ka mulenęangin. Ba nga oł yi enjing patim mił ei, oł kun ka erik mił mołmun. ¹⁵Pe nga wumb endi eim pii gii ninerim kin, ei eim wam min, ambim mani kind, si kindpi kin, bii pa nimba. Nimba ei, kapłi yi ermba mił, ei pii gii nirim wu, min amb ei, kapłi eim ambii gii ninergii. Oł yi ermba mił, Gos eim ek yi nipi, ‘Enim noman emin patim ełe, no pek mułngii,’ pa nim. ¹⁶Ba pe nim pii gii nin amb ei, nim pii kun eran kin,

wanim kapli pii gii nimba min mon; nim piinan. Yi mił nim wanim si kindnenjii mon. Pe kapli, nim pii gii wu, nim pii kun eran kin, ambnim kapli pii gii nimba min, ei nim piinan. Yi mił nim ambnim si kindnenjii mon ku.

¹⁷Ek ełe nge wu amb simba ei Gos eim wumb nii endeim endeim ni mok tum. Ba epi ei kin, Gos nirim mił, wu endeim endeim ni yi mił mułngii. Mułangin mił, na lo ek yi mił nip kin, Gos tiłap wumb konu orung orung mołmun wumb nip ngunj. ¹⁸⁻¹⁹Ei yi mił Jura wu endi ngenj kopsik ełmin wu endi mułang kin, Gos wii topu, se orung sim ei, eim kapli ngenj kopsik ełmin oł ei, si kindmbii ni enermba mon. Pe nga torung wu endi mułang kin, Gos eim wii topu se orung sim kunum ei nge, enim ngenj kopsik enałmin oł ei, ermbii ni piinermba mon. Nimbił erang ngenj kopsik ełmin oł ei min, ngenj kopsik enałmin oł ei min, ei oł mendpił endi mon; ba oł yi erngii ei oł mendpił, Gos eim nge ek enim piik kin, ekii singii ei, oł keimi mendpił. ²⁰Pe wumb nii kanim kanim endi ok mułangin kin, Gos en enim mok topu, wii topu se orung sim ei, en enim nii ok mulnjung kin, yi ku molk pungi. ²¹Pe enim wumb kombur wumb eipi kin kongun wii erik mułangin kin, enim wumb noman embin to piinerngii. Yi mił, Gos eim enim wii topu, sipi orung sim. Ba nga kapli enim andłam kun seng kin, enim wumb kin kongun wii erik mołmun ei, si kindik kin, en enim noman ełe kongun ei erik mułngii. ²²Wu endi wumb kin kongun wii erpi ngopu mołum ei, eim wu endi eim Gos Owundu eim wii topu se orung sim. Nga wu ei, Gos kin wii mułmba. Mułmba ei, eim erpi, oł kis kun pinerim ei si kindpi, erpi kindpi kin, wumb konj mił mołum wu ei, Jiisas Krai nge kongun wu mendpił mołum. Nga orung wu eipi endi kin kongun enarpi kin, Jiisas Krai eim wii topu, se orung sim ei, eim nge kongun wu mołpu kin, kongun wii erpi, ngopu mołum. ²³Gos eim sinim kumep owundu ngopu kin, sinim sipi orung sim. Pe enim yi mił no pek mei wumb kin enim noman ełe kan ngii mił molk yi mulerngii mon. ²⁴Na angnan no! Sinim Gos kin mandi pupun kin, tep to mołmun. Pe nga yi ku, sinim wumb endi ok mulnjpun kunum ełe, Gos sin wii topu erim kunum ei, yi mił Gos kin ekii sipin mołmun.

**Amb Wu Punenjing Amb Ni, Wu Amb Sinenjing
Wu Ni, Amb Wenjing Kułum Amb**

²⁵Pe na, amb wu punarik mołmun amb ombu kin, ek yi mił nip ngond. Gos Owundu eim ek dinga endi yi nipi ngunerim mon; ba na nanim noman ełe piind mił, ni tor kindip ngond. Ngond ei, nimbił erang Gos Owundu eim na kin kaimb owundu sipi, kołpu ngum. Ngang kin, kapli enim na ek kun ka ei piik kin, ekii singii.

²⁶Pe akip kunum ełe, oł embin tui kanim kanim tonu onum ełe pim kin, na yi ni piind ei, kapli enim akip mołmun mił, yi ku mułngii! ²⁷Pe

wumb kombur enim embnjing mołum ei, mani kind, si kindmbii ni, noman to piikin enenjii mon! Pe nga, wumb kombur enim amb sinenjing pim kin, amb endi simin ni, noman yi peng kin, noman to piinerngii, mon ku. ²⁸ Ba pe nga enim amb kombur sinjing kin, ei enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon. Pe nga amb kombur wu punarik mułngii amb ei, wu endi pungii nge, en enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon ku. Ba na enim wu amb sinjing wumb ei, ya mei ełe oł embin tui epi kanim kanim enim kin omba ei, piip kin nind. Nind ek ei, wumb ngenj kumbii ngang kin, wumb ngenj kumbii sinmin oł ei, piip nind. Nind ek ei, enim kin yi tonu omba, ei mon, ni piip kin nind.

²⁹ Angnan noł, na nam yi mił piip nind. Sinim mei mani kunum kopur kinan tangpi simba pinałim. Yi peng kin, akip kin ekii se wu amb singii wu mułngii ei, en enim amb mulerngii mił kongun dinga erik mułngii. ³⁰ Pe nga wumb kombur ke ningii ei nge, Gos kin kongun dinga erik ke ninerngii wumb, yi mił mułngii. Pe nga wumb kombur ka piik mułngii wumb ei nge, Gos kin kongun dinga erik noman embin seng mołmun wumb, yi mił mułngii. Pe nga wumb kombur epi top tok singii wumb ei nge, Gos kin kongun erik epi sinerang mołmun wumb, yi mił mułngii. ³¹ Pe wumb kombur mei ełe epi kanim kanim sałim ei sik, nok erik pungii ba, wumb ei Gos kin kongun dinga erik kin, nga mei ełe epi ei kin, noman kulerngii mon. Nimbił erang ya mei ełe epi kanim kanim ombu epi eipi mił tonu opu kin, nga am pupu poru nimba.

³² Pe na nanim noman yi pałim, epi kanim kanim enim noman ei embin to piinerngii mon. Pe amb sinanmin wu ombu, Gos Owundu kongun pałim mił, noman to piik er mułngii. Nimbił erang enim Gos Owundu kin noman ka piik ngungii nge enmin. ³³ Ba amb sinmin wu ombu, en enim ya mei ełe epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim embnjing kin, noman ka to piik ngok, yi enmin. ³⁴ Yi peng kin, wumb kombur en enim noman tał peng erik mołmun. Yi mił ku, nga amb wu punanmin amb ni ambił ombu, en enim Gos Owundu kongun ei, noman to piik kin, erik mułngii. Molk kin, ei enim ngenj ełe oł kun ka pałim mił erik kin, noman tuk gui ełe molk enmin. Ba wu punmun amb ombu, en enim ya mei ełe epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim wenjing kin noman ka piimba, nik enmin.

³⁵ Na nanim ek nind ei nip eramb kin, enim paki top kin, kun ka mułngii nge end. Nga enim amb singii nge oł, andłam ondu ngunand; ba nanim enim oł kun ka pimba mił erik kin, nga enim. Gos Owundu eim kongun ełe mendpił erik kin, am eim kin mendpił noman to piik erngii. Nga epi eipi endi, enim noman to piinerngii mon!

³⁶ Pe nga wu endi eim ambłam wu endi eipi simba nik, kuimi to kindangin kin, mułmba. Mułang kin, kung ngii pei o pang, ambił wu

simba wu ei kenim ni, arim ambil ambil gii ni mułum. Mułang kin, arim eim kenim ni andłam eipi endi sinerang kin, kapłi eim noman ełe piipi, ambil ei wu ei ngumba. Ngang kin, oł kun pinałim mił enerim mon. Kapłi, ambil wu ei pang kin, wu amb mułnguł. ³⁷Ba nga arim eim dinga kindpi kin, ambłam wak tunermba. Nga epi eipi endi sikir erii erii ninermba mon; ba nga eim nge noman ełe, eim kun ka tep erpi mołum. Nga eim noman ełe piipi pendpi kin, eim ambłam kuimi to mundnjung kin, ambil ei wii mułpu kin, wu endi punermba mon ni piim. Yi mił wu ei ka wii erim. ³⁸Yi mił erang, arim ambłam wu ei kuimi to mundnjung kin, wu endi ngum kin, ei kapłi ermba. Pe nga arim endi ambłam wu endi ngunerim kin, wu ei ka wii mendpił erim.

³⁹Pe amb endi wam konj mołum ei, wam kin tep tokuł mołmbuł. Ba nga amb ei eim wam kułmba ei, eim kapłi wam kin ende punermba mon. Ba eim wu eipi endi bii ni piimba, ei kapłi ba. Ba eim pii gii ninim wu endi ba. ⁴⁰Ba na nanim noman ełe pałim mił nip ngond. Amb ei, eim wam kułmba; nga ei eim wu endi eipi punarpi kin, eim wii mołum mił, ei ka mendpił pimba. Pe na nanim noman to piind ei, Gos eim nge Gui Ka na kin andan topu mołum ku.

Kuni Sipik Gos Kend Kin Embe Ambil Tonu Kindik

8 ¹Pe na mon połup kindind ei nge kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik ngunjung. Pe enim yi mił kii sinjing ei, am keimi mendpił. Sinim pei noman kun ka peng piipin kin, erpin mołmun. Wumb en enim yi ninmin, “Noman yi pałim ei sin epi kanim kanim pei piipin, si kindpin mołmun,” pa ninmin. Ei yi erpi, enim embe ambil tonu kindang kin, ka ka piik enmin; ba wumb noman kultmun oł ei, en enim kin pim kin, en enim kapłi erpi dinga kindikim. ²Pe wumb nii endi eim yi noman to pimba, “Na epi kombur am mendpił piind,” ni piimba wu ei, eim noman piimba mił, ei kapłi enanim, mon. Gos wu ei kanpi epi wii mił ni piinim. ³Ba wumb nii endi, Gos kin noman kultum wu ei, Gos eim wu ei piinim mił, eim nge wu mendpił mołum.

⁴Pe nga kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik kin, sik ngunjung ek ei, na nind. Ei sinim piinmin, gos kend ei Gos keimi mon! Ba ei min men wii mił; ba Gos eim endeim mołum. Nga sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum. ⁵Ba nga keimi, epi kanim kanim pei “Gos mołmun, nga owundu mołmun,” pa niłmin. Yi peng kin, ei tonu epin muł ełe ni, ya mani mei ełe, gos kend owundu ombu pei mołmun. ⁶Yi mił, ba sinim nge Gos keimi endeim mendpił mołum. Sinim Erinjpin Gos Eim endeim mendpił. Eim epi kanim kanim pei eririm nge pułwu. Sinim ei eim kin tep to mułmun ni piipi eririm. Nga Jiisas Krai Owundu endeim mendpił mołum. Eim epi kanim kanim pei erim ei, eim

ele mendpił erim. Erang kin, sinim eim kin noman konj sipin, no pepin mołmun. Yi mił ku, sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum.

⁷Ba wumb pei epi ombu pei keimi, ei pii poł tunanmin. Nga wumb kombur ni piik kin, en enim kuni sipik kin, gos kend kin, embe ambił tonu kindik ngunjung kuni ei, en enim nunjung. Nimbił erang en enim yi piilmin, gos kend ond ku mił, keimi mołum, ni yi piinjing. Piik kin, ei minj noman to piinjing. En enim noman tuk ele dinga piinenjing. Piinarik kin, kuni ei nunjung. Nangin kin, noman tuk ele ei dinga pinałim mił erim oł kis erpi kin, noman tuk ele to kis mondnum. ⁸Keimi, kuni numun ei, sinim erpi sipipi kin, Gos eim kin mandi kindnermba mon. Pe sinim kuni ei nonenjpın kin, sinim embe Gos kumb ele to mani kindnermba mon. Pe nga kuni ei nunjpun kin, sinim embe Gos kumb ele to tonu kindnermba mon ku. Yi peng kin, kuni yi nge ei nunermin mon.

⁹Ba enim kanik, kun erik mułngii! Pe enim kuni nok, oł yi nge enjing kin, wumb kombur pii gii dinga ninanmin wumb ei, bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis kun pinałim mił erngii. Mon pim kin, enim kuni nok, oł yi nge enmin konu ele mendpił, wumb kombur bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis nga erngii nge, enim noman tuk ele yi ninim. ¹⁰Ei yi mił, nim oł ombu am piil ni piilın, wu endi gos kend men tok ngii peł ele molkun kin, kuni nun. Nun kunum ele, wu endi eim noman tuk ele dinga pinerim wu ei, nim kanpi kin, nim nun kuni ei, ekii se wu ei, gos kend kuni numba ku. ¹¹Nim kan kin, nim oł ombu piilın wu, ninim oł ei eran kin, angnim endi noman tuk ele dinga pinerim wu ei, eim noman ele nim er kis mundun. Nim angnim wu ei, Krais ei ond peri kołpu kin, wu ei sipi orung sim. ¹²Ei yi mił enim oł ei erangin kin, engnjing noł noman tuk ele dinga pinałim ombu, ei erpi kis mondnum. Wumb ei kin oł kis enmin. Ba yi ku, enim oł yi nge enjing kin, Krais ei kin oł kis kun pinerim mił erik ngonmun ku. ¹³Yi peng kin, kuni namb kin, nanim angnan noł bok tok enjing kin, nam kuni ei nge nga endi nunermbii mon. Mon pim kin, nanim angnan noł kaplı oł kis endi oł kun pinerim mił erngii.

Gos Nge Ek Se Andiłmin Wu Nge Kongun

9 ¹Pe epi endi erpi, na noman tuk ele ambił gii ni se molałim mon. Pe na Gos nge ek se andiłmin wu moł. Pe na Jiisas sinim nge Owundu ei na kenj ku. Jiisas Owundu nge kongun enj ei mong tum ei, enim mołmun. ²Keimi, wumb kombur yi ni piingii. Na Gos nge ek se andiłmin wu molał ni piingii; ba ei keimi, na Gos nge ek se andiłmin wu moł. Ei yi erang kin, enim ok pendik, Jiisas kin pii gii dinga nik mołmun. Yi ku enim kaplı piinmin ei, na enim kin Gos nge ek se andiłmin wu mendpił moł.

³Pe wumb na kin kos mił erik, oł yi en yi en, nik enmin ei, nanim ek yi mił nip, orung kindind. ⁴Pe wumb sin ek se andiłmin wumb kin kuni

ni noł ngok erngii ei, sin Gos Owundu nge kongun ermin ei, sin sipin kapłi numun, ei kis min? ⁵Piisa kin Gos nga ek se andiłmin wumb eipi kin Owundu nge angim noł yi mił ku erik. Ei kapłi enim ek se andiłmin wumb pii gii amb sik, sin kin tep tok Gos kongun erik andmin. Nga kapłi sił yi ku erpił kin, nga kuni ngok ei sipił numbuł, ei kis min? ⁶Banapas kin na kin mendpił sił siłip, ngenj kongun erpił, kuni se nopuł mołmbuł ni, na yi piind; ba nimbil erang sił siłip mendpił, yi mił ermbil?

⁷Pe opu ond wu endi eim opu peng, opu ermba; ba ei eim kuni kan sipi, nopu mulermba mon! Pe nga wumb endi ond mong pin tełmba kuni ei, nga eim sipi numba ku. Pe nga kung kau es tołum wu ei, eim kung kau am to sipi, numba ku. Yi mił ełmin, nga ei nge kuni nołmun.

⁸Pe epi ombu wumb oł kun pałim mił ermin ni noman yi to piinmin ei, na oł ei nge kin mendpił ninermbii mon. Nimbil erang nga Gos eim nge lo ek epi yi ku ninim. ⁹Sinim Gos Moses lo ek ngurum ek piinmin ei, ek yi ninim.

“Pe kung kou kombur simb ełe kimbangin kin, kuni wiis mong topu, konu eipi eipi pułum ei, kung kou ombu gupu ełe epi endi sik, kum tok kung kou kuni nunermba nik yi enerngii mon.”

Ei Gos kung kau ombu mendpił, noman to piipi ninim min? ¹⁰Gos ek yi piipi, nirim ei, sinim nge mendpił noman to piipi kin, ek yi mił nirim. Keimi mendpił, ei sinim piimin nipi, mon połpu pendrim. Pe wu endi kuni tełngii konu mei topu ka ermba. Nga wu endi kuni mong topu mułang kin, tengmba ei, eł ełip kuni mong ełe kongun erangił kin, kuni kopur simbil ni piikił kin, kongun yi mił erngił. ¹¹Pe sin Gos eim ek ka kuni mong mił, enim mołmun konu ełe kindinjin. Kindpin kin, enim noman tuk ełe kuni mił dinga sinjing. Sik kin, sin kunum kunum no pepin mołmun ei, enim sin kin kuni ni epi ombu, sin paki tumba epi kopur pei, enim sin kin ngungii ei, kapłi sin numun ni piinmin. Piipin kin, ei kun pinatim ni piinmin min? ¹²Pe nga wumb kombur enim kin epi kombur simin ni piingii, ei kapłi. Ba sin kumb se enim kin kongun erpin kin, ei kapłi sin enim kin epi pei simin ni piinjin; ba oł yi nge, ei sin enenjin mon. Yi peng kin, sin sinim oł embin tui kanim kanim ei ko wupun kin, kongun erpin punjpun.

Mon pim kin, Jiisas eim ek ka ni tor kindpin enjpin kin, andłam ei ondu ngunjpun. Yi peng kin, sin kuni ni epi enim kin sinenjin. ¹³Enim ek keimi mendpił piik si kindinmin. Ei men ngii ełe kongun ełmin wu ombu men ngii ełe ngołmun kuni ei, sik nołmun. Nga wumb kung sipik, dup kalk, Gos ngołmun wu ombu, kung tongndung en enim sik, nołmun ku. ¹⁴Yi mił ku, Gos Owundu eim lo ek yi mił nipi pendim. Ei wumb nii endi, Gos eim ek ka nik, tor kindik kin, wumb ngungii ei, en enim kuni nin epi kanim kanim pei, Gos kongun erngii ełe nge wumb ei kin, sik nok pek kin, molk pungii.

¹⁵Ba na epi ombu endi, enim kin yi mił sip enenj mon. Pe nga mon ei połup kin ngond; ba oł ei nge, nanim ermbii nip, ngonand mon. Yi peng kin, kumb se na kułmbii ei kapłi. Mon pim kin, wu endi na noman ka piind pułe ei, na enim kin ek ka nip tor kindip wii ngond ei, sipi kin, tor sipi si kindimba. ¹⁶Yi mił, na Gos ek ka nip tor kindind. Na kongun ei mendpił Gos na buł ełe tonu kindim kin, kongun ei mendpił ermbii. Nga kongun eipi endi sinanim mon. Na Gos ek ka nip, tor kindnenj kin, na noman tuk ełe kis mendpił mułmba. Yi mił, kongun ei erip kin, na nanim embe ambił tonu kindnermbii. ¹⁷Pe kongun ei, nanim noman ełe mendpił ermbii nip ełamb kin, na nge kongun enj ełe kumep siłamb. Yi mił ermbii nip enand; ba na kongun ei end. Gos eim 'Na enjii,' pa nipi ngum kongun ei, erip moł. ¹⁸Pe na kongun enj ełe, monge ei yi mił endi sind. Na Gos ek ka enim wii nip ngunj; ba na monge endi eipi sinermbii mon. Na ka piind ełe nge, ei na monge mendpił sind. Sip kin ei nge, enim ek ka ei wii sinmin.

¹⁹Pe na nanim wu endi nge kongun wu mulał mon; ba na nanim noman ełe erip wumb pei nge kongun wu moł. Mołup kin, kongun erip, wumb pei Gos sipi, orung simba nge kongun erip kin, ek ka nip, tor kindip moł. ²⁰Yi mił, Jura wumb kin mołup kongun enj ei, Jura wumb nok pek mulnjung mił, na yi ku erip kin, nop pep muls. Yi erang kin, Jura wumb Gos kin sip, orung simbii nge muls. Pe nga, nanim Gos lo ek Moses ngurum ei, na tep enanim; ba na wumb mił no pep mołup kin, Gos lo ek Moses ngurum ei ninim mił, ekii sinj. Sinj lo ei, nanim wumb kin tep to mołup kin, yi enj ei erip kin, wumb ei lo ek ekii sinjing wumb ei, Gos se orung simba nge enj. ²¹Yi mił ku pe nga torung wumb tiłap eipi wumb, Moses lo ekii sinenjing wumb ei no pek erik mulnjung mił, na yi ku enj. Ei yi erip kin, torung wumb tiłap eipi wumb Gos kin sip, orung simbii nge, yi enj. Pe na oł yi nge end ei, erip kin, Gos lo ek to kindip kin, ekii sinenj mon. Ba ninim Krai lo ek nipi ngum ełe, nanim ekii sip andind. ²²Wumb pii gii dinga pinerim wumb ei kin, na yi ku, pii gii dinga pinerim mił ku onj. Yi erang kin, na wumb pii gii dinga pinerim wumb ei, Gos kin sipi orung simba nge enj. Pe nga wumb pei oł kanim kanim enjing mił, na yi ku oł ei nge enj. Yi erip kin, na wumb aninga kombur Gos kin sipi, orung simba nge enj. ²³Oł kanim kanim pei, ei na enj ei, yi erip kin, Gos eim ek ka nip, tor kindip kin, nga Gos embe ambił tonu kindip enj. Enj ei wumb kombur ok, Gos ek piik pii gii nengin kin, Gos en enim epi ka wii ngang kin, en enim ka ka piik erngii. Na nanim yi ku erip kin, ka ka piip ermbii.

²⁴Pe enim keimi piinmin wumb kombur sikirik puk kin, epi ka wii endi singii nge punmun. Pupun kin ei, wu pei sikir pułmun; ba wu pei minj puk kin, epi ka wii endi sinerngii mon. Enim ei piyei! Yi mił erang, enim yi ku, sikirik dinga puk kin, Gos nge epi ka wii sałim epi

ei, singii nge punmun. ²⁵Wumb pei sikirmin ni piingii wumb ei, en enim kongun dinga erik, noman nin ngenj dinga kindik kin, noman eŋe epi kanim kanim to mani kindik. Yi erik kin, kapŋi dinga sikir puk kin, epi ka wii endi singii. Ba ekii se, epi ei, am ba; kunum kunum eim kin tep mulermba. Ba sinim sikir dinga pupun kin, epi ka wii simin epi ei, kunum kunum tep muŋmba. ²⁶Yi peng kin, na nanim kun sikirip punj, poru niŋim konu eŋe pup kin, na kanip kin, orung orung kindnenj mon. Yi miŋ ku, nanim angii eŋe kum tonmun wu ei miŋ moŋ. Kunum kunum nanim angii taŋ ei, angii wii olkup top kindamb kin, wii konu pop top punaŋim mon. ²⁷Ba nanim ngenj eŋe, kongun dinga kindip eramb kin, nanim piind noman paŋim miŋ, na ngenj ekii simba. Mon pim kin, nam Gos ek ka nip, tor kindip, wumb ngamb kin, ekii se sikir pup, bok tamb kin, Gos epi ka wii sinenj kin, na kin ka mulermba.

Gos Kend Kin Men Tok Erik Ngok, Noman To Piinerngii

10 ¹Angnan noŋ, na enim kin kom se piingii ei, na ek nip ngond. Sin sinim Jura wumb kupenjpin noŋ Eisip konu si kindik kin, Moses kin ekii sik punjung ei, kupu muŋ endi mandring eŋe, andan topu, en enim wumb mulenjning konu eŋe molk punjung. Puk kin, ‘Ep Noŋ Kundii’ pim konu eŋe, tumb tok puk kin, orundung noŋ wer eŋe tor punjung. ²Pe wumb en enim kupu muŋ eŋe nin, ep noŋ kundii tumb tok orundung tor punjung, Gos wumb ei noŋ eŋe noŋ pendpi ngum. Nga ok, Moses kin tep tok, ekii sik punjung. ³Pe en enim pei wumb mulenjning kuŋii konu eŋe, kuni ende miŋ nunjung ei, Gos eim en enim ngum kuni ei, nunjung. ⁴Nga wumb pei noŋ ende miŋ nunjung ei Gos ngum noŋ ei, nunjung. Keimi, en enim pei kom ku eŋe tor om noŋ ei, minj nunjung. Pe nga, sinim piinmin ei Krai eim noŋ ngopu, paki topu kin wumb ombu en enim kin, tep tok punjung. ⁵Ba Gos eim, wumb pei enjing oŋ ei, kanpi ka piinarpi kin, nga noman kuŋpu ngunerim mon. Yi peng kin, kulnjung wumb pei aninga ombu, mei wumb molaŋmin konu orung orung eŋe, wumb kolk kin, molk punjung.

⁶Pe oŋ kanim kanim ombu, sinim kenmin ni, andan topu ngonum. Yi erpi kin, andan topu ngang kin, sinim oŋ kis yi nge, wumb ombu enjing oŋ yi nge, noman to piinerngii mon! ⁷Nga gos kend embe ambii tonu kindik noman to piinerngii. Wumb kombur enjing oŋ ei miŋ, enim yi enerngii! Ei nge, Gos eim ek ka eŋe yi ninim, “Wumb mani pei eŋe molk, kuni nok, noŋ nok erik kin, nga angk tonu ok, non erik.” Yi erangin kin, gos kend kin ka piik nik enjing. ⁸Nga ok wumb kombur wu amb eipi ngunduk kin, oŋ kis kun pinerim miŋ erik kin, yi miŋ erik. Oŋ yi nge, ei sinim yi enermin mon! Wumb kombur oŋ yi nge erik mulnjung wumb ei, kunum endeim mendpiŋ eŋe, 23,000 wumb pei kulnjung. Yi erang kin, enim oŋ ei enerngii, mon! ⁹Sinim Gos Owundu ei nge, epi kuni ngumba min mon; ei oŋ ermba miŋ

kenmin nik, wumb kombur enjing ei, yi mił enerngii mon. Yi erangin kin, ka wembii kis ok, wumb ei tangin kin, kolk poru ninjing. ¹⁰Enim kapłi, Gos sin kin, ‘Oł yi mił yi mił enjii,’ ei enim pa nik kin, wumb kombur oł yi nge enjing oł ei, yi nge enerngii mon! Wumb kombur oł yi nge enjing ei, Gos enjel wumb to kondułum nge enjel opu kin, wumb kombur to kondpu poru nim. ¹¹Pe oł kanim kanim wumb ombu kin tonu om ei, wumb oł ei andan tang kin, noman to piingii, nipi enerim. Nga sinim oł yi nge enerngii nipi, andan topu kin, Gos eim ek ka ełe pendim pałim ei, pe muł mei, poru nimba kunum ei, mandi erang kin, no pepin mołmun. ¹²Yi mił erang, wumb nii endi, eim nanim Krai pii gii dinga angip mułmbii ni, noman yi to piimba wumb ei, eim kanpi, kun erpi kin, no pepi mułmba. Mon peng kin, eim oł kis kun pinerim mił erpi kin, bok topu, si kindpi kin, orung ba. ¹³Pe oł erngii mił kenmba oł kanim kanim enim kin opu, kom topu, enim noman ngenj ełe yi erii yi erii nimba ei, oł konj andłam endi eipi opu, enim kin onanim. Oł yi nge, ei wumb pei kin yi tonu opu opu erim. Ba sinim Gos kin pii gii dinga nimin, kapłi Gos sinim ambilpi gii dinga nipi kin, sinim paki tumba. Nga enim Gos eim kanpi wiik tang kin, opu kom topu, erii erii nimba ei enim to mani kindnermba; ba enim dinga ełe ngang kin, dinga erngii. (Pe nga oł yi erngii mił kenmba oł endi enim kin opu, kom topu, yi erii yi erii nimba ei Gos eim enim dinga ngang kapłi dinga angk pendik oł yi nge omba, ei kanik kun erik mułngii.) Nga Gos eim enim kapłi paki topu, andłam topu seng kin, oł yi nge, enim kin tonu om kin, enim dinga angk mołangin kin, oł erngii mił kenmba ei, enim to mani kindnermba, mon!

¹⁴Yi peng kin, nanim angnan no! Enim kapłi, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, men tok erik ngok, enmin oł ei nge, buł ngok, eipi pungii. ¹⁵Na enim kun ka piłmin wumb ei kin, ek nip ngond. Nip ek ei, enim piik mok tok, pii kun erik mułngii! ¹⁶Pe ming ełe noł wain mołum ei, sinim oł ka epi ni, ek ka nipin, Gos ngonmun. Pe sinim ming ełe, noł wain Jiisas miyem mił nonmun ei, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. Pe nga bres engin to nonmun ei, Jiisas ngenj mił ełe, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. ¹⁷Yi erang kin, bres endeim sałim ei, yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Molk kin, bres ei, sinim wumb pei dambiltpi sipi kin, ngenj ende mił kindnim. Nimbił erang sinim wumb pei, bres endeim ełe mendpił Jiisas ngenj mił engin topun se nonmun.

¹⁸Pe enim kom sek piingii! Esrel wumb kung kuni, nin epi ombu, dup kalk kin, Gos nguk. Ngok kin epi ei, tongndung sik, nok yi enjing. Wumb kung, nin kuni epi ei, dup kalk, Gos ngujung wumb ei ok, Gos kin dambiltik, o ende puk kin, eim embe ambilk tonu kindnjing. ¹⁹Pe na ek ninj mił, ei pułe yi pałim. Ei gos kend, min kuni sipik kin, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngungii epi tał ei, epi wii mił mołum. Ei epi keimi mon! ²⁰Mon! Na ek yi ninj. Yi mił, torung pii gii ninenjing

wumb ei, Gos kin noman to piinanmin wumb ei, kuni nin epi tu wuk kin, gos kend kin embe ambilk tonu sik, ngok enmin ei, sipik kin, Gos keimi kin ngunenjing. Yi peng kin, na enim gui kis kin ende puk, eŕe tuk molk kin, kuni yi nge, ei se nunerngii mon, ni piip nind. ²¹ Enim kapŕi Jiisas Owundu nge miyem miŕ ming wain eŕe nok, nga puk kin, gui kis nge ming kin ende nunerngii mon! Nga enim Jiisas Owundu nge peŕ eŕe, kuni Jiisas eim ngenj miŕ ei nok eim kin mendpiŕ men tok erik kin, nga puk, gui kis nge peŕ eŕe, eim kuni muŕmba, ei sik nunerngii, mon! ²² Sinim yi eramin kin, Jiisas Owundu kin noman kis piipi ermbe ei, nipin ermin ei, yi enermin mon! Nga Jiisas Owundu nge dinga owundu ei nge, kapŕi sinim dinga to mani kindnim.

Sinim Kunum Kunum Gos Embe Ambil Tonu Kindmin

²³ Kapŕi sinim epi kanim kanim pei ermin miŕ, yi peng kin, en enim kapŕi yi miŕ ninmin; ba epi ombu ei, sinim paki tunanim mon. Nga sinim epi kanim kanim pei kapŕi ermin miŕ; ba epi kanim kanim ombu ei, sinim noman tuk eŕe dinga ngonanim mon! ²⁴ Wu endi eim oŕ endi erpi ei, eim noman eŕe mendpiŕ to piimba, oŕ ei nge enermba mon. Ba enim wumb eipi nge oŕ erangin kin, noman to piik erngii nge oŕ ei nge paki tok erngii ku! ²⁵⁻²⁶ Gos eim ok ek ka yi miŕ nirim,

“Mei nin nga epi kanim kanim pei moŕum ei, Gos Owundu eim nge epi pei moŕum.”

Ei yi miŕ erang kin, enim kung minj nim epi kanim kanim ep top ngii eŕe top tungii ei, kapŕi sik nok pungii. Nga, enim kuni kaninmin ei ka min kis kii endi sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk eŕe embin to piingii. ²⁷ Pe nga pii gii ninerim wumb endi moŕpu, eim ngii konu kuni nungii, ‘Wei’ a nimba. Neng kin, enim bin ni noman to piingii ei kapŕi. Enim kuni ei ngumba kuni ei, pei nungii. Nungii kuni ei nok kin, nga kii sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk eŕe embin to piingii. ²⁸ Ba wu endi enim kanpi kin, ek yi nimba, “Kuni ei sipik, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngunjung kuni.” Yi peng kin, kuni ei nunerngii mon! Nimbiŕ erang wumb enim kuni sipik, yi miŕ enjing, pa nipi ngumba wumb ei kin, eim noman tuk eŕe nipe ek nimba ei, piik kin, kuni ei nunerngii! ²⁹ Pe na enim noman tuk eŕe piip ninand mon. Ba wumb endi eipi nge noman tuk eŕe, kis min ka muŕmba ei nge, na piip nind, ‘Enim kuni ei nunerngii mon!’ Nanim kuni ei nanim noman paŕim miŕ, na kapŕi ekii sip numbii. Pe nga wumb endi na end oŕ ei, eim noman eŕe mok topu piipi kin, ei kun pinaŕim; ba na nam wiik top muls. Mon pim kin, wu endi nge noman tuk eŕe kis muŕmba. ³⁰ Pe nga nanim kuni eŕe, Gos kin ek ka nip ngop numbii. Ba wu endi opu na kuni ek ka nip Gos kin ngopu nunj kuni ei, na kin oŕ yi nge yi nge en pa nimba. Ei kapŕi enerim. Pe nga nim kuni ei nunjii ei kapŕi; ba wu eipi gos kend kuni kin ek endi ekii

sikin enenjii mon! ³¹Yi mił ku, enim nipe epi endi ermbii, kuni nungii min, noł nungii min, oł epi kanim kanim pei yi erngii ei, kapłi. Enim yi erik kin, Gos embe ambilk tonu kindngii nge erngii. ³²Enim Jura wumb nin, wumb tiłap eipi nin, nga Gos nge pii gii ninjing wumb tiłap mołmun ei, noman to piingii. Nga enim erngii oł ei kanik kun erik. Mon pim kin, wumb ei Gos orung simba nge andłam ei ondu ngunerngii mon! Nga ek kanim kanim tonu omba ei, enim pii kun erik, no pek molk pungii. ³³Pe na yi mił ku end oł ei, enim yi erngii. Ei nanim epi oł kanim kanim enj ei erip kin, wumb pei noman kulk kin, ka piingii nge erip erip end. Nga na nanim erip kin, ka piip, paki top, ermbe ni enand mon. Ba wumb pei ka piik kin, paki top ermbii oł ei, erip ngond. Ngond ei yi eramb kin, Gos wumb pei se orung seng kin, eim kin mułngii.

Men Tok Kengip Ek Tok Ełmin Oł

11 ¹Nanim Kraisi erpi, andan topu mundum kongun ei, ekii sip end mił, enim na kanik kin, oł yi mił ku, enim na kin ekii sik erngii. ²Na enim kin ka piip kin, enim embe ambił tonu kindind. Nimbił erang enim kunum kunum nam kin noman to piik kin, nga Gos oł andan top nip, enim ngunj ek ei, ekii sik enmin? ³Ba na enim piingii ek ei nip ngond ei, Kraisi ei eim wu pei peng erpi kin, tep erpi mołum. Nga wu mołmun ei, en enim embinjing kin peng erik kin, tep erik mołmun. Nga Kraisi, Gos eim peng erpi kin, tep erpi mołum ku. ⁴Yi peng kin, wu endi prei ermbe min, Gos eim ek ka koi erpi nipi, wumb peni ełe kułou tok mułngii konu ełe ngumba ei, nga eim peng ełe, kum topu pendpi, yi ermbe. Ei erpi kin, Kraisi nge embe ambił tonu kindnanim mon. Ba wu ei, eim singambił simba. ⁵Pe nga amb endi prei erpi Gos kin ngopu ermbe min, Gos eim ek ka koi erpi pałim ełe, wumb kułou tok, men tok erngii konu ełe, nipi tor kindpi kin, wumb ngumba. Nga peng ełe epi endi kum topu, pandi tunermbe. Yi erang kin, amb ei wu mił ermbii ni piinim eim wam nge embe mani kindpi kin, nga wam eim singambił simba. Pe nga, peng kum tunarpi kin, angpi ek ninim amb ei, yi mił ku, eim peng enjin pek topu kołmung tumba ei, nga eim singambił simba. ⁶Ei yi mił amb endi eim men topu peng erpi, kunum ełe peng kum tunermbe ei, nga eim peng enjin kołmung topu pek topu, esimb ermbe. Ba amb ei peng enjin kołmung topu, nin pek esimb topu ermbe ei, eim nge singambił piimba ei, kapłi amb ei peng kum tumba. ⁷⁻⁹Nimbił erang kumb se, Gos eim amb endi sipi, wu eneririm mon; ba Gos wu kumb se sipi kin, amb endi eririm. Nga Gos eim amb nge piipi kin, wu eneririm mon; ba Gos wu nge piipi kin, amb eririm. ¹⁰Yi peng kin, amb en enim Gos kin prei erpi ngopu peng enjin kum pandi tungii ei, epi andan tumba ei, wam kin mandring mułmba. Nimbił erang Gos nge enjel oł ei keningii. ¹¹Ba Gos Owundu kin pii gii ninjing wumb ei, oł yi nge piik mołmun. Pe nga amb

eim mendpił mułmba ei, kapłi enermba. Nga wu eim mendpił mułmba ei, kapłi enermba ku. ¹²Nimbił erang Gos eim wu sipi kin, amb kumna eririm. Ba pe nga wu mołmun ei, amb menginmin. Nga epi kanim kanim pei ei Gos pułwu minj mołum.

¹³Enim kapłi en enim ek ei mok tok kanik kin, piik kun erngii. Oł yi nge, amb endi wumb pei kułou tok, Gos kin prei erik mułngii. Mułangin kin, amb eim peng enjin kum pandi topu, oł yi nge erpi, prei erpi Gos ngumba oł ei, kapłi min mon? Ei mon! ¹⁴Nimbił erang sinim wu amb pei nge oł ełmin oł ei, sinim andan tonum. Pe nga, wu endi eim peng enjin olt pupu mułmba wu ei, eim singambił simba. ¹⁵Ba amb peng enjin olt mołum ei, Gos eim amb ngum ei, peng pandi tungii nipi ngum ei, amb moke ka wii endi sałim. ¹⁶Ba wumb endi eim peng enjin pandi tołmun ek oł yi nge ninmin ei, kapłi enanim pa nipi ermba ei, nanim yi mił nip, orung kindmbii ei, sin sinim wumb yi mił nipin oł eipi endi andan topun ngonalmın. Nga Gos nge eim wumb tiłap konu eipi mołmun ei, oł yi nge oł eipi endi erik kin, Gos kin men tok erik, noman to piinalmın mon.

Jiisas Owundu Nge Kuni

¹⁷Pe nga kengip ek ei, połup nip enim ngond ei, nip enim embe ambił tonu kindnermbii mon. Nimbił erang enim men ngii kułou tok enmin oł ei, kun ka enalmın mon. Ba enim oł ka pałim aninga aninga erik enmin; nga aninga kombur oł kis enmin ku. ¹⁸Kumb se, na ek yi nimbii ei, enim tuk men tok erik, kułou tok mołmun konu ełe, enim eipi eipi puk, tiłap eipi eipi molk Gos kin men tok erik, ngok enmin. Pe na ek ninmin piind ei, kopur aninga keimi mił pałim, ni piind. ¹⁹Yi mił, enim Gos nge tiłap wumb mołmun konu ełe, tuk tiłap eipi eipi puk enmin ei, keimi enim kin tonu omba. Yi peng kin, enim mołmun konu tuk ełe, wumb oł kun ka ełmin wumb ei, peni ełe tor wangin kin, wumb pei keningii. ²⁰Yi mił erang, enim ok eipi eipi kułou tok, Gos kin men tok erngii; ba enim ok Jiisas Owundu nge kuni simba ei, ok sik nunerngii mon. Nimbił erang, enim kuni ei, oł kun ka mił nonalmın, mon. ²¹Pe enim kuni nungii erik, enim endeim endeim ni en enim kuni erik, singii mił, sikir nok pungii. Nga wumb kombur kuni tang mołmun. Nga wumb kombur noł wain nok, wulu pang kin, andik mołmun. ²²Pe en enim kuni nok, noł nok, oł yi nge erngii ei, enim ngii konu sinałim min? Ba enim Gos eim nge wumb tiłap mołmun ei, epi wii mił mołmun ni piinmin. Nga epi pei sinałim wumb ei, to singambił monduk enmin. Pe enim oł yi nge enmin ei, na enim kin nipe ek endi nip ngumbii, ni piinmin? Na enim oł ei enmin a nip, embe ambił tonu kindnermbii, ei am mon! Na enim embe ambił tonu kindnand, mon!

²³⁻²⁴Pe Jiisas Owundu eim ek ei nipi, andan topu, na ngum. Ek ei na enim nip ngunj ek ei, Jura Jiisas Owundu sipi, opu orung wumb angil

pendim. Epin kunum eŕe, kumb se Jiisas Owundu eim bres endi sirim. Nga Jiisas eim prei erpi, ek ka nipi, Gos ngopu, bres sipi, engin topu yi nim, “Bres ei nanim ngenj miŕ engin topu, enim paki top ngond. Ngond kuni ei nungii! Yi erik kin, nanim kin noman to piingii.” ²⁵Nok poru nik, yi miŕ ku, nga noŕ wain ming eŕe multum. Jiisas ei sipi, prei erpi, ek ka nipi Gos ngopu, yi nirim. “Noŕ wain ming ei, na miyem miŕ ei nge, Gos nge lo ek konj enim nip ngonum. Kunum nenj enim noŕ wain yi nge sik, nungii ei, nok kin, kunum eŕe, nanim kin noman to piingii.” ²⁶Yi miŕ erik piik moŕangin kin, Jiisas ek ka nik tor kindngii. Kindangin kin, Jiisas Owundu yi erik, eim ond peri eŕe koŕpu, nga oŕ pei ombu erim. Nga bres ei nungii min, noŕ wain ming ei nungii kunum eŕe, na ek ka ei nik tor kindngii ei, kunum eŕe Owundu nge orung omba ni piingii. ²⁷Yi miŕ erang, nga wumb nii endi, eim oŕ kis kun pinaŕim erpi eim noman tuk eŕe mok topu piipi, kun enarpi kunum eŕe, Jiisas Owundu nge ngenj bres miŕ ei, si nopu, nga ming noŕ wain Jiisas miyem miŕ ei nopu, yi ermba ei, wumb ei oŕ kis kun pinerim miŕ erpi kin, Jiisas Owundu nge ngenj kin miyem eŕe, ngonum. ²⁸Yi peng kin, wumb pei en enim noman tuk eŕe kumb se mok tok, en enim kii sik, pii kun erik, kapŕi mulnjung kin, en enim bres ei nin, noŕ wain ming eŕe moŕum ei, kapŕi nungii. ²⁹Pe nga wumb endi eim oŕ yi nge ermba ei, bres Jiisas Owundu nge ngenj miŕ ei nonum; nga noŕ wain ming Jiisas Owundu nge miyem miŕ nonum; ba Jiisas ngenj puŕe ei nge pii poŕ tunarpi kin, nonum ei, eim erpi, puŕ ei, sinim Gos kos owundu eim kin mendpiŕ tonu omba. ³⁰Oŕ yi nge enjing ei, enim wumb kombur ening pepi erang kin, ngenj simb angil dinga pinaŕim. Nimbiŕ erang enim noman tuk eŕe oŕ kun ka pinaŕim. Nga enim wumb kombur kulnjung; ku. ³¹Pe en enim kumb se, kii sik, noman tuk eŕe, mok tok piingii. Piik kin, oŕ kun ka pimba miŕ kunum kunum enjing kin, ekii se Gos kos owundu enim kin tonu onermba, mon! ³²Ba sinim nge Jiisas Owundu sinim kin kapŕi, kos piipi, kii sipi, mok topu, orung opu, kumep kis topu, ngo orung kindmba ei, yi miŕ sinim Erinjpin Gos nge kang ambiŕ muŕangin miŕ erim. Yi miŕ erang, sinim mei wumb pii gii ninenjing wumb kin, Gos kos owundu tonu omba ei, piinermin mon. ³³Yi peng kin, na angnan noŕ! Enim kunum eŕe, kuŕou tok, ok ende puk, men ngii eŕe kuni owundu endi nungii ei, wumb kombur wangin kin, enim kui erik muŕangin kin, pei ok, kuŕou tok, ende molk nungii. ³⁴Ba pe, wumb endi kuni tumba ei, eim ngii konu eŕe kuni numba. Ei erpi kin, wumb ei, eim enim kin kuni nge nungii. Mon pim kin, nga ekii se Gos nge kumep kis enim kin tonu omba. Pe nga, epi endi kii sinjing ei, nanim enim kin op kunum eŕe, na ei er kun ermbii.

Gos Nge Gui Ka Epi Ka Wii Wumb Wii Ngoŕum

12 ¹Pe Gos Gui Ka epi ka wii wumb wii ngoŕum. Ngoŕum eŕe nge nanim angnan noŕ enim ek keimi ei, pii poŕ tungii ni piind.

²Pe enim piinmin ei, okrii enim torung wumb mulnjung kunum eġe, Seisen nge wumb enim wunduk, gos kend kin tuk sinjing. Gos kend ek ei piinarik kin, enim gos kend ei kin ekii sik puk enjing. ³Yi miġ erang, na noman eġe enim ek ei keimi piingii. Piik kin, wumb nii endi Gos nge Gui Ka eim kin moġpu kin, nga eim kin ek endi nipi erim kin wu ei, eim ek yi miġ ninermba, 'Jiisas dup konu eġe am ba mendpiġ kin ek buġ morung' ninermba mon. Nga wumb endi Gos Gui Ka mulerim kin wu ei, eim ek yi ninermba; Jiisas eim Owundu moġum; pa ninermba mon.

⁴Gos eim Gui Ka epi ka wii kanim kanim pei wumb wii ngoġum. Ba Gos Gui Ka endeim moġpu kin, epi ka ombu ngonum. ⁵Pe nga sinim Gos Owundu nge kongun kanim eipi eipi paġim miġ erik moġmun; ba Gos Owundu endeim mendpiġ moġum ei, eim kin, kongun erik moġmun. ⁶Sinim Gos nge kongun eġe, dinga kanim eipi eipi sipin enmin; ba Gos endeim minj moġpu kin, eim kongun eġe wumb pei sipi, dinga ngang enmin. ⁷Gos eim nge Gui Ka ei, eim wumb endeim endeim ni, andan topu ngonum. Ngang kin, Gos eim nge wumb pei moġmun eġe, paki tumba nipi enim. ⁸Pe Gos eim epi ka wii ombu, wumb eipi eipi ngonum. Ngang kin, wumb endi Gos noman ka wii mendpiġ paġim miġ ei, Gos Gui Ka paki tang kin, nipi tor kindnim. Gos Kui Ka ende ku nga, wumb endi eim Gos noman ka koi erpi paġim oġ piġim miġ, dinga ngoġum. ⁹Nga wumb endi pii gii ninmin oġ ei nge epi dinga oġ erpi, Gos Gui Ka ende moġum ei, dinga ngang sim. Nga wumb endi Gos Gui Ka dinga ngang kin, wumb ening kanim kanim peng piingii ei, kapġi erpi sipi, konj simba nge dinga sim. ¹⁰Gos Gui Ka ende ku, nga wu endi jep oġ ermba ei nge, dinga sim; nga wu endi dinga sipi, Gos nge noman eġe nipi tor kindnim; nga wumb endi dinga sipi, Gui Ka min gui kis kongun enim miġ, nik kanik kin, pii poġ tonum; nga epi Gos Gui Ka kin onum epi ei, Seisin gui kis kin onum ni mok tupu, piimba epi ei sim; nga wu endi ek eipi endi piinarpi kin, kanim kanim wumb pii poġ tungii miġ, ek ei nipi Gos Gui Ka dinga ngang sim; nga wu endi eim piinermba ek ei, kanim kanim ok kep erpi, wumb ngang piingii dinga ei sim. ¹¹Ba ei Gos Gui Ka endeim mendpiġ endeim moġpu kin, epi ka wii oġ kanim kanim ombu pei erpi wumb ngonum. Gos Gui Ka epi kanim kanim ka wii pei wumb endeim endeim ngumbii ni piinim miġ, yi ku ngang kin, wumb endeim endeim sinmin.

Ngenj Nge Ek Ekin Endi Saġim

¹²Yi miġ Krais nge wumb eim kin dambiltpi ende moġpu kin, ngenj ende moġum; ba simb, angġi, kumb, ningġi epi kanim kanim ombu pepi, nga eim er kindang kin, wumb endeim miġ moġum. (Sinim yi miġ ku ngenj, simb, angġi epi kanim kanim pepi, nga sinim wumb miġ erpi kindang kin, ngenj endeim endeim ni moġmun.) ¹³Pe sinim moġmun wumb, kombur Jura wumb, nga kombur wumb tiġap eipi pii gii ninjing wumb; nga wumb

kombur wumb endi kin kongun wii erik ngołmun; nga wumb kombur en enim nge, epi kanim kanim ermin ni piłmin. Wumb pii gii ninjing ei yi elmin wumb pei ombu, ei Gui Ka endeim ełe noł pek, ok dambiltik, se ende punjung. Nga Gos sinim wumb pei Gui Ka endeim ełe mendpił erpi, sipi kindang kin, o pun ende mołmun. ¹⁴Pe sinim ngenj ełe endeim mił aninga endi pinałim mon; ba ngenj simb, angil, kumb, ningil epi kanim kanim aninga pei mołum; ba ngenj endeim ełe mołum. ¹⁵Pe wumb endi nge eim simb ei, eim yi nimba, “Na nanim angil pinał mon. Yi mił ku, “Nanim ngenj ełe aninga pinał ku,” pa ni simb yi nimba. Ba simb eim ngenj ełe aninga mołum. ¹⁶Pe wumb endi nge eim kom ei yi nimba, “Na nanim ningil pinał mon! Yi mił ku, nanim ngenj ełe aninga pinał ku.” Yi nimba; ba kom eim ngenj ełe aninga mołum. ¹⁷Pe sinim ngenj pei ningil minj pep pułang kin, ek tangk kin, ełangin ei erik, piłangin mił nenj? Pe nga kom minj pei ngenj ełe pep pułang kin, mur top kunum ngop ełangin, epi ei er piłangin mił nenj? ¹⁸Ba ngenj ei yi mił mon. Gos eim sinim ngenj ełe epi endeim endeim ni pendim ei yi mił; ei eim noman to piipi, ermbii ni pirim mił, eririm. ¹⁹Sinim ngenj ełe aninga mił endi piłang kin, ei ngenj mendpił ełe endi pinentang mon. ²⁰Ba sinim ngenj ełe, yi mił pinałim mon. Wu amb ngenj ełe simb, angil, kumb, ningil, epi kanim kanim aninga pei, ngenj ełe pałim. Ba yi mił erang, wumb ngenj endeim pałim. Yi mił ku, sinim pii gii ninjing wumb tiłap ende mołmun; ba kongun eipi eipi pałim. ²¹Yi peng kin, wumb endi nge ningil yi nipi angil kin, kapłi yi ninermba mon. “Na nanim mendpił kapłi ngenj kongun ełe ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” Nga wumb endi nge peng yi nipi, simb kin kapłi yi ninermba mon ku, “Na nanim mendpił kapłi ngenj kongun ełe ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” pa nim. ²²Ei yi mił mon! Ngenj ełe aninga piinmin ei, dinga pinałim; ba ei ngenj ełe pinerim kin, ngenj ei kun ka pinermba mon ku. ²³Pe nga ngenj kombur sinim piipin ei, epi mendpił mon; epi wii mił, ni piimin. Ngenj aninga ei, pandi topun, er ka erpin, kanpin kin, kun erpin se andinmin. Pe nga ngenj endi ka pinałim ni piinmin ei, er ka erpin nga kanpin kin, kun erpin se andinmin. Yi peng kin, sinim ngenj ełe aninga, singambił sinermin. ²⁴Pe sinim ngenj aninga, ka mendpił sałim ei kapłi, kongun endi ka erpin ngumun pinałim. Gos eim mendpił yi erpi kin, ngenj se endi kindpi, pendim pałim. Erang kin, ngenj aninga kombur ełe en enim wii mił ni piinmin; ba eipi aninga kopur erpi sipi, tonu kindang kin, embe tonu kindim. ²⁵Yi peng kin, ngenj ełe aninga aninga orung orung si kindnerngii mon! Ba ngenj ełe aninga eipi eipi pałim ei, noman ende sek kin, endeim endeim ni noman to piingii. ²⁶Yi mił ku, sinim pii gii wumb ei, ngenj aninga aninga mołmun. Mułangin kin, ngenj ełe aninga aninga pałim ei, ngenj ełe aninga endeim kumbii sim kin, ei ngenj pei, kumbii minj sik pungii. Pe nga ngenj aninga endeim nge embe ambilk tonu kindnjing kin, ngenj pei yi ku ka piingii.

²⁷Enim pei Kraiss nge ngenj mił mołmun. Enim endeim endeim ni Kraiss nge ngenj aninga aninga eke, molk tuk tuk enmin. ²⁸Pe Gos eim nge wumb tiłap ei, eim kongun ka wii ngang kin, erik mołmun. Kumb se mołmun ei, Gos ek se andiłmin wumb; nga Gos ek ka koi erpi pałim ei, piik niłmin wumb; nga ekii se, wumb kin ek andan to ngołmun wumb; nga wumb ombu jep oł kanim kanim ełmin wumb ombu; nga mering ening peng kanim kanim kaplı erik sipik kun ełmin wumb; nga wumb eipi paki tok ełmin wumb; nga wumb kongun ełmin wumb nge tep ełmin wumb; nga wumb ek eipi eipi piinenjing ek ei sik, nik tor kindiłmin wumb. ²⁹Pe en enim wumb pei, Gos eim ek se andiłmin wumb pei mon; nga en enim wumb pei, Gos epi ekii se ermba epi ei piik niłmin wumb pei mon ku. Nga wumb pei Gos nge ek andan tołmun wumb pei mon; nga wumb pei, jep oł kanim kanim ełmin wumb pei mon ku. ³⁰Nga wumb pei ening peng kanim kanim pimba ei erik, kun erik, paki tok, ełmin wumb pei mon; nga wumb pei ek eipi eipi wumb ei piinanmin ek ei, ningii wumb pei mon; nga wumb pei ek ei kep erik sik, wumb piingii ek eke tuk kindang kin, piingii ei, wumb pei erngii wumb, pei mon ku. ³¹Ba enim noman tuk eke, dinga kindik kin, Gos Gui Ka enim wii ngum epi ka wii ombu minj, noman to piik singii. Sik kin, yi erang, andlam eke nanim andan tumbii, ekii sinjing ei, am ka wii mendpił ei nge, noman kultmun oł ei.

Noman Kultmun Oł Ei

13 ¹Pe na nanim wumb eipi eipi nge ek ei piip nimbii min, Gos enjel ninmin ek ei piip nimbii. Ba pe, nanim noman kultmun oł ei, nanim kin pinerim kin, nanim ek nimbii ei, epi wii beli keprii tangin kin, gur ninim min, ond giramus keprii ngonmun ei mił, nanim ek ei yi mił pimba. ²Pe na nanim Gos eim epi ekii se ermba ek ei, ni tor kindiłmin oł ei dinga sip nimbii nin, Gos nge ek koi er pałim ek ei pei piimbii nin, Gos eim noman ka wii ei epi kanim kanim pei nam piil ku. Nga nam pii gii dinga pim kin, ei kaplı komung ei, orung pui nimbii, kaplı ba; ba nam noman kultmun oł ei nge, nam kin pinerim kin, kaplı nam epi wii mił mendpił mułmbii. ³Pe nanim epi kanim kanim pei seng sip kin, wumb epi sinakim wumb ngumbii. Pe nga nanim ngenj Gos opu orung wumb ngamb kin, wumb ei sik, dup kełngii; ba na nanim wumb noman kulk enmin oł ei, nanim kin pinerim kin, kaplı ei nanim paki tunermba mon. ⁴Noman kulk ngok enmin oł ei, yi mił peng. Wumb eim kin ek kis nik ngok enjing; ba eim ek ka nipi, orung kindmba; nga wu ei, wumb eipi paki ka tołum; nga eim wumb eipi endi epi min ka wii epi sałim wumb ei kin simbii ni piipi kin, noman kis piipi, ngonermba mon. Nga yi ku, wu ei, eim embe ambił tonu kindnałim mon ku. Nga wu ei eim noman eł ambił tonu kindnałim mon. ⁵Pe nga noman kulk ngołmun oł ei, wumb

eipi kin oł kun pinałim mił, oł erpi kin, oł ei enałmin mon. Pe nga oł ei, eim nge epi mendpił eim noman topu pinałim mon. Nga oł ei sikirpi jiki pang wu endi kin ni epi kin ei enałim mon. Nga oł ei, wumb eim kin oł kun pinałim oł ei eim kin enmin; ba ei eim noman to piinałim mon. ⁶Pe nga noman kułmun oł ei, wumb nge oł kis kun pinałim ei kin, ka piinałim mon. Ba wumb Gos nge oł kun ka ełmin oł ei kin ka piıłmin. ⁷Pe nga noman kułmun oł ei, wumb noman ełe ełmin oł ei kin ka piinałim; ba ei ek ni tor kindnałim embin ei ko wupu, si kindnałim mon. Pe nga oł ei pii gii niłim ei eim wumb kin epi ka wii ełmin, kis enałmin mon. Pe nga oł ei, eim Gos oł ermba ei piipi kin, kui er mołum. Pe nga oł ei, eim oł embin tui eim kin tonu om; ba eim dinga angıłim.

⁸Noman kułmun oł ei nge, kunum kunum pepi ba minj, poru ninermba mon. Ba nga Gos oł ekii se ermba ni tor kindiłmin oł ei, poru nimba. Pe nga ek eipi eipi wumb piinałmin ek ei, wumb kombur sinjing; ba ei kaplı nga ek tingnerngii mon; ei poru nimba. Nga oł ei, noman owundu koi erpi pałim oł ei, poru nipi, si kindmba. ⁹Ei yi mił, pe sinim oł ei, noman ka wii ełe aninga kopur piıłmin. Nga pe sinim oł ei, Gos epi koi erpi pałim ei ekii se ermba oł ei, ni tor kindiłmin aninga kopur piıłmin. ¹⁰Pe nga ekii se sinim noman piıłmin oł kun ka wii mendpił tonu omba kunum ei, noman piıłmin dinga oł ei aninga kopur kun ka pinałim mił, ei poru nipi, si kindmba; ba noman kultmun oł ei, kunum kunum mułmba.

¹¹Ok kunum ełe, nanim kangıł kembis muls. Kunum ei, nanim ek tenginj ei, kangıł kembis mił ek tenginj. Nga na kangıł kembis mił noman to piinj. Nga nam kangıł kembis mił noman ełe mok top piinj. Ba ekii se, pe nanim wu mołup kin, kangıł kembis noman ełe oł ei si kindip, poru ninj. ¹²Kaplı pe, sinim noł ełe kaninmin ei, min men ełe, ei kun ka mił mon. Ei yi mił ku, sinim Gos ek keimi aninga kopur pii poł tunanmin. Pe nga ekii se, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, sinim Gos nge noman ka wii piik kenmin. Yi mił ku, pe sinim wumb kumb ningił kaninmin. Pe na Gos ek keimi aninga kopur piind; ba ekii se, na Gos ek keimi pei piimbii. Ei yi mił ku, Gos eim na kin pei kanpi piinim.

¹³Ba pe nga, oł kunum kunum pałim oł ei, tekliki mołum. Oł ei endi Gos kin pii gii niłmin oł; nga oł ei endi, Gos kin kui er mołmun oł; nga oł ei endi, noman ngołmun oł, pałim. Ba kumb se mendpił oł ełe noman ngołmun oł ei nge pałim.

Gos Gui Ka Epi Ka Wii Kumna Wii Ngonum

14 ¹Yi mił erang, enim wumb noman kulk ngok ełmin oł ei, noman am dinga nga kindik kin, to piingii. Piyangin kin, nga enim noman ełe to piik, Gos Gui Ka epi ka wii kanim kanim wii ngang kin, singii. Ba Gos Gui Ka epi ka wii kumna epi ei, enim noman dinga kindik kin, singii. Singii epi ei, Gos epi koi erpi, ek keimi pałim epi ei wumb ni

tor kindik kin, ningii. ²Pe nga, wumb endi ek eipi eipi piinanmin ek ei, ninim ei nipi, ya mei ele wumb ngonanim mon; ba eim ek ei nipi, Gos kin kun ngonum. Nimbił erang, wumb endi mołpu kin, ek ei piinananim. Ba Gos Gui Ka ele nge, dinga ei, Gos ek keimi koi erpi, pałim ek ei nipi, tor kindipi erim. ³Ba nga wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se erpi, tonu omba pałim ek, ei nipi, wumb ngonum. Ngopu erang kin, wumb pii gii dinga erpi, nga wumb noman ele to piik, oł kun ka pałim ei, erik mułangin kin, nga wumb noman tuk ele dinga sik, emin mułngii. ⁴Pe wu endi eim ek eipi eipi piinananim ek ei nimba, wu ei, eim noman tuk ele mendpił paki topu, ngonum; ba wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se ermba oł pałim ek ei nipi, wumb ngonum ei, Gos nge tiłap wumb pei nge noman tuk ele paki topu ngonum. Yi mił, enim Gos ek keimi koi erpi pałim dinga ei singii.

⁵Pe nga, nanim yi ni piind. Enim pei kapłi ek eipi eipi wumb piinanmin ek ei, ningii ni piind; ba na enim noman owii ngond ei, enim pei Gos eim ek keimi, koi erpi pałim ek ei ni tor kindik ningii. Pe wumb ei, Gos eim ek keimi koi erpi pałim ek ei, nipi wumb ngonmun. Nik wumb ngonmun kongun ei, am epi owundu mendpił pupu, pepi ba; ba nga wu endi eim ek eipi eipi eim piinananim ek ei nipi, wumb ngonum. Ba pe nga wumb endi mołpu pendpi kin, ek ei nge kep erpi ngang mulerim kin, kapłi ek ei, Gos tiłap wumb pei paki tunerim mon. Tunerang kin, wu ei ek eipi eipi ni tor kindipi ermba wu ei, eim kongun mani mułmba. ⁶Pe na angnan noł, na enim kin ombii kunum ei, op kin, enim piinerngii ek eipi eipi nip ngumbii. Ba nga na enim kin Gos ek keimi konj endi nipi ngumba ei, nip enim ngunermbii min; Gos ek ka pułe koi erpi pałim enim kin nip ngunermbii min; Gos eim ek keimi koi erpi pałim ek ei, nipi tor kind ngunermbii min; nga enim piingii ek kombur, nip andan top ngunermbii kapłi na ek eipi eipi piinand ek ei, enim kin nip ngunj kin, ei epi pei enim paki tunermba mon!

⁷Yi mił ku pe nga, mingał min giisa, noman konj pinałim wumb mił, pe nga golang ek eipi eipi kun ka tingnerim kin, sinim golang ek mong ei pii kun enanmin mon! ⁸Pe nga, wu endi eim opu nginmał erngii kunum tang seng kin, wu endi wii tumba ei, kun ka tołmun mił tumba. Nga wii kun tunerim kin, wumb opu nginmał erngii nge erik, kun erik mulerngii mon. ⁹Nga enim yi mił ku, nga wumb endi kapłi enim ek mong eipi endi wumb piinerngii ek ei nengin kin, kapłi ek pułe ei, pii poł tunerngii mon. Ba enim ningii ek ei, konu pop top sipipi, ek wii mił endi kindang kin, punum. ¹⁰Yi mił, mei konu orung orung ek eipi eipi pei pepi punum. Ba ek ei, ek wii mił mon. Ek ei nge, pułe eipi eipi sałim. ¹¹Ba wumb ningii ek ei, na pii poł tunenj kin, ningii wumb ei, tiłap eipi wu ni piingii; nga yi ku, wumb ek eipi ningii wumb ei, tiłap eipi ni piimbii. ¹²Pe nga enim yi mił ku, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei wii ngonum ei, simin ni piinmin.

Pe nga, enim kapli noman eŧe to piik kin, Gos Gui Ka epi ka wii ei wii ngum epi sik, kongun dinga erik, Gos nge tiŧap wumb pii gii dinga sek kin, ei nge Gos koi erpi paŧim dinga oŧ ei simin.

¹³Pe wu endi eim piinanim ek eipi endi nimba ei, eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, ek ei, ak topu, ni tor kindmba oŧ ei, Gos eim paki topu ngumba. ¹⁴Pe enim ek eipi eipi piinanmin ek eŧe nge, enim prei enjing kin, enim nge noman tuk gui ei prei erpi moŧum; ba enim noman eŧe prei enanim mon. ¹⁵Yi miŧ peng, enim ek eipi eipi piinanmin ek, Gos Gui Ka paki tang kin, prei erngii. Enim kapli enim nge noman tuk gui eŧe, prei erngii; nga enim noman eŧe yi ku, prei erngii. Nga enim ek eipi eipi piinanmin ek, enim nge noman tuk gui eŧe golang nik piingii. Nga enim noman eŧe golang nik piingii ku. ¹⁶Nim yi enen kin, pe nim noman tuk gui eŧe mendpiŧ, ek ka nikin, Gos kin ngunjii. Pe nga wu endi tuk kuŧou tungii konu eŧe moŧum; ba eim ek ei pii poŧ tunanim ek ei, keimi ni ngumba; ba nim prei erkin, ek ka nikin, Gos ngunjii ei, eim kapli nimba; ba ek ei pii poŧ tunanim, mon ku. ¹⁷Pe nga ninim ek ka nikin, Gos ngunjii ei, ka piim kin, wu endi nim kin tep to muŧmba wu ei kin, noman tuk eŧe paki tunerim mon.

¹⁸Pe na Gos kin ka piip, ek ka nip ngond ei, ek eipi eipi piinand ek ei, ni tor kindind. Kindind ek ei na mendpiŧ nip tondrung pup; nga enim pei kambip, mani kindind ei, enim ek eipi eipi piinanmin ek ei, ni tor kindinmin. ¹⁹Ba Gos nge tiŧap wumb ei, Gos kin ek ka nik eŧmin kunum eŧe, na noman eŧe kapli ek mong endeim endeim ni, angii orung mendpiŧ nimbii. Nipi ek ei, kapli wumb eipi pei muŧangin kin, ek ei andan top nip ngumbii. Ba na ek eipi eipi piinand ek mong 10,000 pei ek mong ei, ninermbii mon. Nimbiŧ erang ek ei enim noman tuk eŧe, paki tunermba mon.

²⁰Angnan noŧ! Enim oŧ ei nge, noman eŧe kangii ambiŧ kembis miŧ yi mulerngii, mon. Ba oŧ kis eŧe nge, kapli enim kangii ambiŧ kembis miŧ oŧ kis enaŧmin miŧ ku, noman to piik erik muŧngii ei kapli. Ba en enim noman eŧe nge, dinga pang kin, wumb dinga miŧ muŧngii. ²¹Gos eim nge lo ek eŧe yi miŧ polk, pendnjing paŧim.

“Wumb eipi gupu eŧe nin, wumb ek eipi niŧmin wumb ombu nin, na wumb ei kin ek nemb kin wumb ei, piingii nip ninj. Ba yi ku erik, nanim ek nind ei piinanmin,” Owundu yi nim.

²²Yi miŧ erang, wumb ek eipi eipi piinanmin ei, ni tor kindmin ek ei, Gos nge pii gii ninjing wumb nge mon; ba Gos nge dinga jep kin pii gii ninenjing wumb ei kin, andan tonum. Ba nga Gos ek keimi koi erpi paŧim ni tor kindinmin ek ei, pii gii ninenjing wumb ei kin, ek mon; ba ek ei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei kin, Gos noman eŧe, andan tonum.

²³Yi peng kin, Gos nge tiŧap wumb pei kuŧou tungii kunum eŧe, nga wumb ombu pei en enim ek eipi eipi piinanmin eŧe, tangk ni tor tor er

mułngii. Pe nga wumb kombur, torung mołmun min, pii gii ninenjing wumb kombur ok, mułngii ek ei piik, en enim yi ningii, “Ei enim noman mendpił pinałim, wulu pang kin, nik er mołmun ni,” yi ningii. ²⁴Ba enim Gos eim nge ek keimi koi erpi pałim ek ka ei, nik tor kindnjing kin, wumb kombur pii gii ninenjing wumb mułngii min, torung wumb kombur, tuk ok mułngii ei, ek ei opu, noman tuk ełe kiłeng tang kin, noman ak to piingii min, en enim oł kis kun pinerim mił enjing pimba ei, mok tok piingii. ²⁵En enim noman tukrung koi erpi pimba ei, opu peni ełe tor omba ei, en enim Gos kin ming kopsing, pii poł molk kin, Gos kin noman to piik kin, ek ka ni ngungii. Nik kin, yi ni tor kindngii ei, “Gos keimi ya sinim kin mołum.”

Gos Kin Men Tok Ełmin Oł Ei Kun Ka Pimba

²⁶Angnan noł! Na yi mił ni piind, ei kunum enim o ende puk, Gos kin ek ka nik erngii ei, wu endi golang nimin ni tu wułum. Nga wu endi ek andan tołum nge wu. Nga endi Gos oł erim ek ei nipi tor kindiłim nge wu. Nga wu endi ek eipi eipi piinanim ek ni tor kindiłim nge wu. Nga wu endi ek eipi pułe ei ak topu, ni tor tor erpi ngołum nge wu. Epi kanim kanim erngii ei Gos nge tiłap wumb paki tołum epi minj erngii. ²⁷Pe nga wumb endi ek eipi eipi piinermba ek ei, nimba pim kin, wumb tał nin, tekliki mendpił, kaplı ningii kunum endeim wu endeim mendpił nimba. Nga wu endi kaplı ningii ek, endeim endeim ni kep erpi kindang kin, ek ei piingii. ²⁸Pe wu endi piinerim ek, eipi eipi nimba wumb mułngii; ba ek kep ermba wu endi mulerim kin, wu ek nimba wu ei, wu yi nge ei kułou tungii konu ełe, ek tingnermba mon. Ba eim ni piipi kin, nga ek nipi konu eipi pupu kin, ei eim kin Gos kin mendpił nimba. ²⁹Nga wumb tał min tekliki, Gos eim nge ek ka koi erpi pałim oł ei nik, tor kindngii. Nga wumb kombur molk, kanik pii poł tok, ‘Yi ninmin yi ninmin,’ nik mok tok erngii. ³⁰Ba nga wu endi tuk kułou tungii konu ełe mołpu kin, ek nimba ek endi konj Gos eim andan topu ngum. Ngang kin, wu ei piipi kin, eim kin wu endi kumb se angpi ek nipi kin, tor kindpi ngopu mułmba wu ei, ek ninermba mon! ³¹Enim pei kaplı Gos eim ek ka koi erpi pałim ei nik, tor kindngii. Ba wu endeim endeim ni ku ni pangin kin, wumb pei tuk mułngii ei, paki tang, piik sik kin, noman tuk ełe dinga ngang singii. ³²⁻³³Pe nga Gos eim oł kun enałmin oł ei nge, pułwu mon; ba Gos eim noman emin pułwu mołum. Yi ku, Gos eim ek koi erpi pałim ek ka ei nik, tor kindik, wumb ngołmun wumb ei, en enim noman tuk gui ei, en enim tep ełmin. Yi erang kin, wu endi ek nimba, wu eipi endi, kom seng kin wu eipi nimba.

³⁴Yi peng kin, Gos nge tiłap wumb yi mił ku amb en enim Gos nge tiłap wumb kułou tungii konu ełe angk, ek endi nik, enerngii mon. En enim angk, ek endi tangk, nik enerik mon; ba wenjing kin ek piik, ekii

sik erngii. Erik kin, Gos lo ek eġe ok, yi miġ nirim. ³⁵Pe amb en enim ek endi pii kun enarik, kii singii peng kin, amb ombu en enim ngii konu eġe puk, wenjing kin kii sik, pii poġ tungii. Nga kuġou tok molk, ek ningii konu eġe, amb endi angpi, ek kii sip, yi enermba mon. Nimbiġ erang oġ kun pinaġim ei, en enim singambiġ singii.

³⁶Nimbiġ erang enim oġ ei nge, ekii sinenjing? Gos eim ek ka ei, enim kin mendpiġ tor om min? Nga Gos ek ka ei enim kin mendpiġ tonu om min?

³⁷Pe wumb endi eim Gos nge ek ka koi erpi paġim ei nipi, tor kindpi kin, wumb ngumbii ni piim kin, nga Gos Gui Ka ei ka wii epi kanim kanim wii ngonum dinga ei, endi sim pim kin, eim kapġi noman to piimba. Eġe nge, na mon poġup enim ngond ei, Gos Owundu eim nge lo ek dinga nipi ngum. ³⁸Pe wumb endi na Pol ek ei piinarpi, noman eipi eipi piipi endim kin, enim wu ei kin yi piingii. Wu ei Gos nge ek ka koi erpi paġim ni, tor kindnaġim wu ni piingii.

³⁹Yi peng, nanim angnan noġ! En enim Gos ek ka keimi koi erpi paġim ek ei, ni tor kindik kin, ngungii kongun ei, noman dinga kindik erngii. Ba enim wu endi ek eipi eipi piinanim ek ei, nimba wu ei, mon pa ninerngii mon! Nga ek pii poġ tunerngii ek eġe, pinnermin pa ninerngii mon! ⁴⁰Ba sinim Gos kin eġmin oġ pei, enim am kun ka pimba miġ, mendpiġ erik pungii.

Jiisas Krai To Kundjung Ba Nga Konj Tonu Om

15 ¹Pe nanim enim kin nga nemb kin, piingii. Angnan noġ! Jiisas Krai eim ek ka ei nip enim ngunj. Ngunj ek ei, enim piik sinjing eġe nge, en enim pii gii ei erpi, dinga kindang kin, enim angk, dinga kind er moġmun. ²Ek ka ei, na nip tor kindip enim ngunj ei, ek ka eġe Gos erpi, enim sipi orung sim. Ek ka ei enim noman tuk eġe ambilk gii nik muġngii. Ba enim pii gii ninjing ei, epi wii miġ pim kin, Gos enim sipi orung simba min?

³Pe na nipe ek endi ok sinj ei, nip tor kindip, enim kin ngond. Ei yi miġ, ei am epi owundu mendpiġ, Krai eim ond peri eġe koġpu, sinim oġ kis kun pinerim enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, ei tuk Gos eim nge ek ok nirim miġ, yi nipi paġim. ⁴Wumb Jiisas kui tunjung; nga kunum tekliki eġe nge, nga angpi, konj tonu om. Om ei, Gos eim nge ek eġe yi nirim miġ paġim. ⁵Kumb se Jiisas Piisa kin tor wang kin, Piisa eim kenrim. Nga kunum endi Jiisas ek se andiġmin wumb mulk konu eġe tor wang kin, kenik. ⁶Nga Jiisas eim nge wumb tiġap 500 pei kin opu, nga kopur kin eim kenjing ei, kunum ende minj kenik, wumb kopur pei konj moġmun. Ba nga wumb kombur kulnjung. ⁷Nga Jiisas opu, Jeims Jerusalem men toġmun ngii tep erpi wu kin wang kin kenrim. Nga ekii se Jiisas eim nge ek se andiġmin wu ombu kin pei wang kin kenik.

⁸Am ekii se mendpił, nanim Pol Jiisas na kin wang kenj. Nimbił erang na ek se andiłmin wu ekii se mendpił tonu onj. Na nam kangil kembis kun ka mił tonu onerir mon. Yi mił ku, Jiisas Owundu na kin om ei, na kenj ełe ei, jep oł mił endi na kenj. Kunum ei, na Gos tiłap wumb kin oł embin tui erip ngunj. ⁹Pe na nam Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu ei kin, wu num mon; na kembis wii mił mendpił tuk onj. Pe na nanim Jiisas nge ek se andiłmin wu, ningii wu mił mon. Nimbił erang nanim Gos nge tiłap wumb mulnjung ei, top er kis mondup kin, nga sip, kan ngop kin, yi enj. ¹⁰Ba Gos eim nge noman ka na kin ngopu, sim konu ełe, na moł. Pe yi nge na moł. Gos eim nge noman ka na kin ngum ei nge, mong tumba mił wii punerim mon. Na Pol kongun dinga enj kin, Gos nge ek se andiłmin wumb eipi, Gos nge kongun ka enjing ei, to mani kindinj. Ba kongun ei, na nanim nge dinga ełe enenj mon. Ba Gos eim nge noman ka na ngang kin, paki topu, tep to enjpił. ¹¹Yi peng kin, Gos ek ka ei nge na kin tor wang enim piinjing min; ek ka ei nge en enim Gos ek se andiłmin wumb eipi kin tor wang piinjing ei ek endi pinałim mon. Ei sin pei ek ka ei nipin, tor kindpin kin, enim ngonmun. Ek ka ełe, enim pii gii ninjing ei, ek endi ka wii pałim.

Nga Ekii Se Kułii Wumb Angk Tonu Ongii

¹²Pe nga sin ek ka ni tor kindinmin ei, Kraiss eim kołpu, nga angpi, opu konj tonu om. Pe nimbił erang enim kombur wumb molk, kułngii wumb ei nge angk, tonu ok, konj punerngii mon pa niłmin. ¹³Ba pe kułii wumb angk, tonu ok konj punerngii ei, keimi pim kin, ei Kraiss eim angpi opu, konj punerim mon ku. ¹⁴Kraiss kołpu, nga angpi, opu konj punerim kin, sin ek ka ei ni tor kindpin, enim ngumun ei, epi wii mił pimba. Nga enim pii gii ningii ei, epi wii mił pimba ku. ¹⁵Ei am keimi pimba ku; nga sin ek ni tor kindpin ngonmun ei, Gos kin ek kend topun ngonmun. Nimbił erang sinim Gos eim ek ninmin yi mił, Gos eim Kraiss kołpu peng erpi, eim sipi konj kindim ek ei ninmin. Ei nga, Gos eim Kraiss erpi sipi, konj kindnerim pim kin, kaplı pe nga keimi, kułngii wumb ei nga angk, tonu ok, konj punerngii mon ku. ¹⁶Pe nga Gos wumb kulnjung wumb ei, nga tonu ok, konj mulenjing pim kin, keimi yi ku, Gos Kraiss eim angpi, tonu opu, nga konj punerim mon ku. ¹⁷Pe Gos Kraiss eim angpi, tonu opu nga konj sinerim pim kin, nga enim nge pii gii ninmin ełe nge, epi paki tunermba mon. Enim nga oł kis ełmin oł ei kumep kis singii nge mołmun. ¹⁸Ei nga yi ku, Kraiss nge pii gii ninjing wumb ei kolk, wii puk, am punmun. ¹⁹Pe sinim yi mił mendpił ni piinmin ei, sinim mei ełe noman konj mołmun kunum ełe, sinim Kraiss eim kin pii gii nipin kin, orung omba nge kui er mołmun. Nga wumb kombur wumb eipi kin kaimb kultmun ei, kembis mił ba. Nga wumb ei sinim kin kaimb owundu kis kulk ngungii.

²⁰Ba ei keimi mendpił, Krais kołpu, nga angpi, tonu opu, nga konj tonu sim. Nga wumb kolk, or mił pałmin wumb ei, Krais eim konj tonu opu, eim kuni mong kumna mił topu, peni ełe tor om. Ei yi mił ku, Gos wumb kolk, pałmin wumb ei, erang kin, angk tonu ok, nga konj pungii ku.

²¹Ei yi mił, wu endeim Andam mendpił erang kin, wumb pei oł kis ełe, kułngii oł ei tonu om. Yi mił ku, nga wu endeim mendpił Jiisas erang kin, wu pei kolk, nga angk, tonu ok, nga konj tonu ongii. ²²Ei yi mił, kułii oł Andam erang kin, sinim wumb pei koltmun. Ei yi mił ku, nga Gos nge tiłap wumb Krais kin o ende puk, mołmun wumb ei, kułngii ei erpi sipi kin, nga konj tonu simba. ²³Ba wumb pei endeim endeim ni, en enim nga angk, ok konj puk erngii ei, en enim kunum tangpi simba mił, ku erngii. Krais eim kumb se mendpił erim. Nga mering wumb ni, eim nge wumb tiłap ei, eim nga orung omba kunum ei, wumb ei tonu nga konj ongii.

²⁴Pe nga kunum poru nimba kunum ei, epi kanim kanim pei poru nimba kunum ei, Krais eim kapłi, opu orung wumb pei tep ełmin wumb ei nin, nga gapman kongun enmin ei nin, nga dinga kanim kanim ełe, kongun enmin ei pei topu mani kindpi, tep er mołum konu ei, pei sipipi kin, Arim Gos ngumba. ²⁵Ei yi mił, Krais eim tep erpi, mołpu pang, kunum ełe, eim opu orung wumb pei to mani kindpi kin, Krais eim simb ełe kamb mandring kindmba. ²⁶Pe am ekii se mendpił opu orung epi ombu ełe, wumb koltmun oł ei, to mani kindpi kin, nga ei poru nimba ku. ²⁷Gos nge eim ek ka ełe yi ninim, “Gos eim epi kanim kanim pei sipi, eim simb ełe kamb mandring kindpi erang kin, eim epi ombu tep erpi mułmba. Gos ek keimi ei peni ełe pałim ei, sinim piinmin. “Epi kanim kanim pei,” ninim ek ei, Gos Krais kin sipi to mani kindpi kin, ninanim mon. Ba Gos ei eim mendpił Krais kin mandring mulermba mon. Ei eim epi kanim kanim pei Gos eim Krais simb ełe kamb mandring kindang kin, tep enim. ²⁸Ba ekii se kunum ełe, epi kanim kanim pei sipi kindang kin, Krais eim tep ermba. Erpi kin, nga kapłi Gos Kingam Krais ei eim Arim Gos kin kirkar er pupu mułmba. Ok, Gos eim erang kin, Krais epi kanim kanim pei tep enim; ba pe nga, Gos eim Krais nin, epi kanim kanim pei tep erpi mołpu kin, kumb ełe mendpił mułmba.

²⁹Pe nga ek ei wumb kułngii nga angk tonu konj ongii keimi pinerim kin, kapłi wumb kombur noł pek wumb kulnjung wumb ei nge, paki tungii nge ełmin oł ei, wii mił mułmba. Pe nga keimi mendpił, wumb kułii kombur angk, tonu konj punerngii. Mon pim kin, kapłi wumb noł pek ei nge, wumb kułii paki tungii mił nenj? ³⁰Pe nga ek ei keimi pinerim kin, sin sinim ek se andiłmin wumb kin, ek ni tor kindmin kunum kunum ełe, sin to kis mundmba konu ełe, tuk pupun pupun enmin ei, wii mił enmin min? ³¹Angnan noł! Krais Jiisas sinim nge Owundu enim eim kin o ende puk mołmun ei nge, na enim embe ambił tonu kindip ngond. Ek ei keimi! Nga yi ku, na ek dinga nip ngond, ei

kunum kunum na opu orung wumb kin kułmbii erip erip end. ³²Pe na ek ekin mił nimbii end. Epeses konu owundu ełe, na wumb ka simbii mił epi ombu kin ek mił erip erip enj. Epi ei nge oł enj ei, wii mił pim kin, kapłi kułngii wumb nga angk tonu konj punerngii. Ba nga keimi Gos wumb kuhii wumb nga angk, ok nga konj tonu punenjing pim kin, kapłi ek ei wumb niłmin mił kun ka mułmba ku. “Sinim kuni ni, noł nopun, ka piipin kin, kapłi topuł sinim kułmun poru nimba,” wumb yi mił niłmin.

³³Enim kapłi, kanik wiik tangin kin, wumb kombur ek ei nge nik kin, enim to wulu kindik, si kindnerngii mon! Wumb oł kis ełmin wumb ei erangin kin, nga wumb oł kun ka erik mołmun wumb oł ei nge, erik kis mondunmun. ³⁴Pe enim noman wulu punum oł ei, si kindik kin, kun ka mułngii. Molk kin, oł kis enmin oł ei, nga enerngii mon! Na nind ek ei, enim piyei! Enim mołmun wumb kombur, Gos kin pii poł tunanmin. Na nind ek ei nge, enim singambił singii, nip nind.

Kolk, Nga Tonu Ok, Konj Puk, Ngenj Konj Eipi Mił Singii

³⁵Ba wumb endi yi kii simba koltmun wumb ei, nga angik, tonu ok, nga konj pungii mił nenj? Kułii wumb ngenj nipe ngenj endi siłangin kin, nga tonu konj ołangin?” ³⁶Pe na enim kin ek yi mił nind. En enim noman pinałim wumb! Pe keimi, enim kuni mong endi mer mei ełe tełangin kin, ei tonu op, mun onermba; ba kumb se kuni mong ei kołpu pendpi kin, nga mun omba. ³⁷Pe nim mer mei ełe, kuni emb endi talkin, pendin kuni mong ei, ekii se mong tumba mił ei mon! Pe kuni kinapi mong emb endi min, kuni emb kanim eipi endi, nim tełin ei tonu opu, kuni nipe kuni endi, mong tumba nikin tełin? ³⁸Ba Gos eim kuni ei nge, nipe ngenj endi simba ei, eim noman ełe piim mił, ku ngonum kuni mong ombu, en enim ngenj pałim mił ku ngonum.

³⁹Nga epi kanim kanim pei, en enim ngenj ei, pei kanim ende minj pep punanim mon. Wumb ngenj ei, en enim ngenj kanim ende pałim, nga kung kanim kanim ei ngenj endi eipi pałim. Nga kei ombu, en enim ngenj pałim ei, kanim endi eipi pałim. Nga omu ombu, en enim ngenj kanim endi nga eipi pałim ku.

⁴⁰Pe nga tonu epin konu ełe epi ombu, ngenj sałim; nga ya mani mei ełe epi ombu, yi ku ngenj sałim. Ba epin konu ełe epi ombu, ngenj tiłang ka wii kanim endi sałim. Nga ya mani mei ełe konu epi ombu, ngenj kanim eipi sałim. ⁴¹Nga eni ei, eim nge tiłang kanim endi sałim. Nga oi ei, eim nge tiłang eipi endi sałim; nga kor kanjip ei, eim tiłang eipi endi sałim. Nga kor kanjip en enim mołmun ombu, en enim tiłang ombu pepi kin, kanim kanim kindnim ei, en enim kin pałim.

⁴²Ei sinim yi mił ku, kulnjung wumb nga angik, tonu ok, nga konj pungii wumb ei, ngenj sipik, tukpu tonmun kunum ei, ngenj ei pupu nga mei tełmba. Ba nga angk, tonu ok, nga konj mułngii ei, en enim ngenj

ei purnermba mon ba; kunum kunum konj ka mułmba. ⁴³Pe ngenj kui tonmun kunum ei kis mołpu, ngenj ei wumb keningii ka pinerim; nga dinga pinerim ku. Ba ngenj nga angk, tonu ok nga konj pungii kunum ei, ngenj tiłang ka simba; nga ngenj dinga pimba ku. ⁴⁴Pe ngenj kui tonmun kunum ei, mei ełe nge ngenj; ba ngenj angk, tonu ok, nga konj pungii kunum ei, tonu epin konu ełe nge ngenj. Nga ngenj ei nge mei ełe, keimi ngenj mendpił pim kin, ei yi mił ku, nga tonu epin konu ełe nge ngenj, yi ku keimi simba. ⁴⁵Ei nge ku, Gos eim nge ek ka ełe ok pułum yi mił ninim, “Wu kumna ei, Andam ei mei ełe tonu orum ei, wumb mił, no pepi, yi erpi multum. Nga ekii se Andam Kraisi ei, eim noman konj pułwu ei, eim wumb ei noman konj ełe ngołum. ⁴⁶Ba ei tonu epin konu ełe nga epi ombu ngenj ei, kumb se onanim mon; ba mei ełe nge epi ombu ngenj mendpił ei, kumb se onum. Wang kin, nga ekii se tonu epin konu ełe nge epi ombu ngenj ei, bultundung onum. ⁴⁷Pe kumb se wu Andam nge ngenj ei Gos mei mendpił sipi eririm. Ba nga ekii se wu Andam Kraisi ei, tonu epin Gos mani kindang om. ⁴⁸Wumb ya mani mei ełe wumb ei, en enim wu kumb se mei ełe eririm ei, ende mił, en enim yi mił mołmun. Nga wumb tonu epin wumb ombu, en enim wu endi tonu epin mani om ende mił, en enim yi mił ku mołmun. ⁴⁹Nga pe, sinim wu kumb se mei ełe eririm ei, kumb ningił mił wu kin sinim yi mił ku mołmun. Nga yi mił ku wu ekii se tonu epin mani om wu Kraisi ei kin, sinim yi mił ku mułmun.

⁵⁰Na enim kin ek ei yi mił nind. Angnan noł! Pe mei ełe ngenj wumb ei, Gos epi ka wii er ka erim ei sinerngii, nga Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii mon. Nga purmba epi endi nin, purnermba epi endi ei nin, konu ende tuk punerngii mon.

⁵¹Enim kom se piyei! Ek koi erpi pałim ek ei, na enim kin nip ngumbii end. Ei sinim pei kulermin. Pii gii wumb kombur mułangin kin kupam ei Jiisas orung omba. Wang kin, Gos sinim pei erang kin, sinim ngenj kanim eipi mił endi sipin kin mułmun. ⁵²Ei sikir mił sinim ningił kepii tonmun ei, nga konu poru nimba kunum ei, nga ekii se beli epin mani ei ek tengmba. Ek tingang kin, koltmun wumb ei, angk tonu ok, ok konj puk kin, nga kulerngii mon! Wumb konj kunum kunum mułmun. Nga sinim konj mołmun wumb pei, Gos erang kin o pun, ngenj kanim eipi mił endi sipin kin, mułmun. ⁵³Ei yi mił, pe nga ngenj kułmba ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi mił opu, ngenj konj oł kun ka mił simba. Ei kułngii nge ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi mił opun simin ei, kunum kunum konj mułmun. ⁵⁴Keimi, ngenj ei purmba; ba nga ngenj ei, Gos erang, ngenj ei kanim eipi mił opu mołpu kin, kunum kunum konj mułmba. Ngenj ei kułmba ngenj ei, Gos erang, opu ngenj kanim eipi sipi ngang kin, noman konj oł kun ka er mułmba. Kunum ełe, sinim Gos ek puł pałim mił, tonu wang kenmin. Nga ek yi mił ninim, “Gos eim mei ngenj kułii oł ei, to mani kindpi poru nim.”

55 “Ngenj kuġii oġ ei nge, dinga opu, wumb pei to mani kindmba nge dinga ei, poru nimba miġ nenj? Ngenj kuġii oġ ei, eim kiġeng mul dinga miġ mundum ei sinim wumb nga kumbii kis ngumba, miġ nenj?”

56 Kuġngii oġ ei, eim nge dinga ngenj kumbii ngopu kin, oġ kis nge kumep kis ei kin sim, oġ kis ei, eim nge dinga ei, mer Gos lo eġe paġim.

57 Ba sinim Gos kin ka piipin ngumun ei nge, sinim nge Owundu Jiisas Krai sinim dinga ngang kin, epi taġ oġ kis nin, kuġii oġ ei, to mani kindpin ermin ei, sin yi ku enjpin.

58 Yi peng kin, sinim keimi piinmin, kuġii oġ ei Krai to mani kindim. Nanim angnan noġ, enim pii gii eġe nge, dinga mendpiġ angk muġngii. Nga kunum kunum, en enim Gos Owundu eim nge kongun ngum ei, kun ka er dinga kindik kin, erik pungii. Nimbiġ erang enim piinmin ei, Gos Owundu eim nge kongun enim enmin ei, wii miġ endi enerngii mon!

Enim Ku Nin Epi, Gos Kin Pii Gii Wumb Eipi Ku Sinaġim Wumb Ei Ngungii

16 ¹Pe mund ka ku ei nge sipin, Gos nge wumb tiġap Juriya konu eġe moġmun ei paki tumun. Ei enim na ninj miġ, ekii sik erngii ei, na Galeisiya men ngii eġe pei moġmun wumb ei, na erei ninj wumb ei, yi ekii sik enjing. ²Ei yi miġ, pe kor owundu kunum kunum tangip simba kunum ei, wumb endeim endeim ni, en enim kapġi, ku kombur mok tok, eipi kindik singii. Singii ei, wumb endi eim kongun erpi, ku simba miġ, eim ngii konu eġe tongndung sim miġ ngumba. Yi erpi kin, tongndung kindpi kin, sep muġmba. Muġmba ei, na ombii kunum ei, enim ku mok tok ngunerngii mon; ba enim ok, mok tok, eipi kindik kin, singii ku ei simbii. ³Na ekii se, enim kin op pendip kin, en enim wu kombur pungii nik, to tonu kindik, mundngii. Wu ombu, mon endi ek yi miġ ni puls. Enim piinmin wu ei, to tonu kindpin wu ei, epi ombu sik tunmun. Nga enim ku nin epi, ka wii ombu ngumun nik kin, sinjing epi ombu, se mengk kin, Jerusalem wumb moġmun konu eġe sipngii. ⁴Pe nga, na bii miġ endi pim kin, nga kapġi wu ombu na kin tep topun bin.

Pol Eim Yi Ermbii Ni Noman To Piim

⁵Pe na enim kin ombii ei, ekii se ombii; ba kumb se, na Mesaroniya konu eġe tuk pup kin, nga op enim kin ombii. Ei kapġi. Nimbiġ erang na Mesaroniya konu eġe kumb se tuk pup ombii, ni piind. ⁶Pe na kunum kombur ni, enim kin no pep muġmbii min, nga wii sepi, jii owundu nimba kunum ei, enim kin muġamb kin, nga kunum ei poru nimba kunum ei, enim na paki tangin kin, nanim bii onj andġam ei bii. Nga mering, konu jili miġ endi bii ei, ekii se bii. ⁷Na nanim enim kanip pendip kin, nga sikir bii ni piinand, mon. Ba na enim kin Ei Gos Owundu eim, na yi enjii ni piim kin, kapġi yi ermbii.

⁸Ba na nanim ya Epeses konu eŕe muŕmbii ni piind. Muŕamb kin, Gos Gui Ka mani orum kunum tonu omba kunum eŕe, noman to piipin yi er muŕmun. ⁹Nimbiŕ erang, Gos Owundu eim erang kin, na kin andŕam owundu aki topu kindang saŕim. Seng kin, na kongun owundu peng ei, kapŕi yi eramb kin mong peng, wumb pei pii gii niŕangin kin, Gos nge opu orung wumb pei, na kongun end andŕam ei ondu ngumun nik enmin. Yi miŕ erang, na ya konu muŕmbii, ni piind.

¹⁰Kunum endi, Timisii enim moŕmun konu eŕe om kin, enim kapŕi piik kun erik, oi a nik, se tuk sik, yi erangin kin, eim nanim wumb kin ngii konu moŕ ni piip kin, noman emin peng muŕmba. Nimbiŕ erang eim Gos Owundu nge kongun erpi moŕum ei, yi miŕ ku, na kongun yi erip end miŕ, eim yi eŕim. ¹¹Yi miŕ kapŕi, wumb endi, eim kin wu wii miŕ endi ni piik kin, kan mani kindik kin, buŕ ngok enerngii mon! Enim kapŕi, eim paki tangin kin, ei nam moŕ konu eŕe orung omba. Yi erangin kin, eim noman emin peng opu kin, nam moŕ konu eŕe, angnan noŕ kin ouni ongii nge, kui er moŕ.

¹²Ei nge, sinim nge enginjpin Apolos, na eim 'Pui' a niŕ, nga kunum kopur, eim opu, enim kenmba dinga nip niŕ. Niŕ ei, angnan noŕ kombur kin tep to ongii ba; akip kunum eŕe mendpiŕ, ombii ni noman yi, to piinaŕim mon. Ba eim omba kunum endi, tangpi sepi nim kin, kapŕi eim enim kin omba.

Pe Ek Nip Poru Nimbii End

¹³Kan kun erik molk, en enim Jiisas Owundu kin pii gii eŕe, dinga angik, wu noman dinga kindik kin, wu mendpiŕ muŕngii ei, am dinga mendpiŕ kindik muŕngii! ¹⁴Kongun min epi kanim kanim pei enim eŕe, noman kulk ngok enmin oŕ, yi miŕ erngii.

¹⁵Angnan noŕ, enim piinmin ei, Sepanis kin, eim nge ambim kingam ambŕam noŕ tiŕap ei, en enim Akeiya konu eŕe, pii gii kumna wumb ninjing. En enim noman eŕe, Gos nge tiŕap wumb paki tok kin, Gos nge kongun dinga erik moŕmun. ¹⁶Na enim noman eŕe to konj kindmbii ei nge, wumb ei, enmin oŕ ka ei nin, nga wumb kombur piki tok, tep tok, kongun enmin ei nin, wumb ei kongun dinga eŕmin ei nge, enim mandring molk, ekii sik erngii!

¹⁷Na nanim yi nge, ka piip, Sepanis nin, Posunasus nin, Akaikis na kin onjung. En enim na kin ok, na paki tunjung. Nimbiŕ erang enim ya na kin muleŕangin kin, enim na paki tuŕangin ku; ba enim na kin mulenjing. Yi miŕ wumb ei sinim paki yi miŕ tunjung. ¹⁸En enim na noman emin ka pendnjing kin, na ka piinj. Nga enim noman emin ka pendnjing ku. Yi miŕ ku, enim wumb yi nge embe ambiŕ tonu kindngii.

¹⁹Pe Gos tiŕap wumb Eisa konu owundu orung orung ya tuk moŕmun wumb ombu, enim kin ek ka nik, onmun nik enmin. Nga Akuila kin

ambim Periska, nga Gos nge tifap wumb kombur ngii konu eŕe kuŕou tok enmin wumb ei, enim kin ek ka nik, onmun nik kin, Gos Owundu nge embe eŕe, nik ngok enjing. ²⁰Nga pii gii ninjpin nge enginjpin noŕ, ya eŕe pei moŕmun ei, en enim yi ku, 'Ek ka nik, muŕeiyo,' nik enmin. Pe en enim engnjing endi kin nga engnjing endi ngunj kangilk, kaimb sik erngii. Nga enim 'Muŕeiyo' nik erngii. ²¹Na Pol wu mon puŕum wu ei kin, gal pipe kin ei sip, na nanim angil eŕe mon ei poru nimba nge puŕup kin, enim kin 'Ek ka' nip, 'Muŕeiyo' nip ngop end.

²²Wumb nii endi, eim Jiisas Owundu kin noman ngunermba wu ei, Gos Owundu eim omba kunum ei, top kis ermba. Jiisas Owundu eim sikir orung omba.

²³Jiisas Owundu eim nge noman ka wii enim kin wii ngopu muŕmba.

²⁴Na enim Jiisas Kraisa kin pii gii ninjing wumb ei kin, na noman ka ngond. Ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Mon Nga Połpu Korin Wumb Kin Kindim

1 ¹Na Pol Krai Jisas nge ek se andił wu, Gos noman ełe na to tonu kindim. Nga sinim nge enginjpin, Timisii kin ouni mołpuł kin, sił enim ‘Ka mułeyo!’ kindmbił nge, Gos wumb Korin konu men ngii ełe mołmun wumb ei kin, nga Gos nge tiłap wumb Akeiya konu ełe pei mołmun wumb ombu, ek ka mułeyo kindmbił.

²Gos sinim Erinjpin kin, nga sinim nge Owundu Krai Jisas ouni nge noman emin kin, noman ka ei enim kin pengi!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngołum

³Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun. Nga Gos eim sinim nge Owundu Jisas Krai nge Arim, nga Gos eim sinim nge Erinjpin ei, eim sinim noman ka ngopu kin, sinim paki tołum nge pułwu. ⁴Sinim oł embin endi tonu ołum kunum ei, Gos eim sinim paki topu ngołum. Ngopu kin yi ku, sinim wumb nii endi eim oł embin endi tonu omba kunum ei, sinim wumb ei kin kapli paki to ngumun ku. Ei sinim Gos paki tołum nge epi ende, sin sinim Gos kin sinjpin epi ei, wumb ei kin paki tumun ku. ⁵Nimbił erang, sinim Krai kin ngenj kumbii owundu pei ouni ko wunmun ei, yi mił ku, nga sinim Krai nge paki tołum epi owundu ei, eim kin ouni simin ku. ⁶Pe sinim ngenj kumbii sinjpin kin, kapli ełe nge enim ei paki topu kin, Gos enim si orung simba. Nga Gos sin paki tum kin, kapli nga sin enim paki tumun ku. Paki tamin kin, enim dinga ngang kin, kunum kunum dinga angk mułangin kin, oł embin tui ei tonu omba ei, sin dinga pupun angpin mołmun mił, yi ku enim dinga angk mułngii. ⁷Pe sin enim kin epi ei kenmin ni, kui er mołmun epi ei, dinga piipin mołmun. Nimbił erang sin piinmin ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende ouni ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang sinjpin epi ei, enim sin kin ouni paki tang singii ku.

⁸Yi mił, sin noman ełe enim piinmin ei, engnan noł sin Eisiya konu owundu ełe, oł embin tui owundu sin kin tonu onum. Pe epi embin endi

sin kin tonu onum epi ei, embin owundu kis mendpił. Yi erang kin, sin mołpun bin ni piinjpin; ba kapłi dinga pang mołpun kin, bin pinerim mon. ⁹Nimbił erang sin piinjpin ei, sinim kułmun kunum mandi sałim. Ba ei yi erang kin, sinim nge dinga ei, kapłi ermin ni piinermin mon; ba sin Gos eim nge dinga mendpił ei, kapłi ei piimin. Nimbił erang Gos eim wumb kułngii nge, si konj sipi kindilim pułwu. ¹⁰Nga sinim konu kis ei pupun kułufamin; ba Gos Kraiss kin sinim sipi orung sim. Nga ekii se, eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos Kraiss kin sinim sipi orung simba ni dinga piyamin kin, nga eim sinim sipi orung simba ku. Nimbił erang sinim eim kin epi ka wii simin ni piinmin ei, nga eim kin kui er mołmun. ¹¹Pe nga enim sin kin prei erik kin, paki to ngungii ku. Yi mił, wumb pei sinim kin prei enmin ei, Gos piipi kin, sin epi ka wii pei ngumba. Ngopu kin, wumb pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka piik ngok, nga sinim kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Tał Sim

¹²Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin noman tuk gui ei ek ni ngołum epi ei, sin ni tor kindpi kin, sin oł kun ka ni, noman tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin ni ngonum. Nga ya mani mei ełe wumb noman dinga oł ei, sin kin tonu onanim mon. Ba Gos nge noman ka ngołum ei, sin oł yi mił erpin andinmin. Andpin kin, ya mani mei wumb kin, tuk ełe andinmin ełe nge, na enim wumb kin, oł yi mił nga erpin andinmin. ¹³Pe sin mon połpun, enim ngonmun ei, enim mendpił nipe puł endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe nga na piind ei, enim keimi piik poru ninmin. ¹⁴Nga ok yi ku, enim sin kin, aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin, sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun ei, yi mił enim sin kin bong nik, ka piik ngok erngii kunum ełe, Owundu Jiisas eim orung omba.

¹⁵⁻¹⁶Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ełe enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ełe, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu wumb mołmun ełe, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ełe kindangin bii. ¹⁷Ei yi mił, epi endi na noman ełe ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piil epi ei, mani mei ełe wu mił kapłi mił mon; kunum ende mił yi nił min? Ei mon mendpił! ¹⁸Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapłi min mon yi ninanmin mon. ¹⁹Pe Jiisas Kraiss Gos eim kingam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapłi min mon? Nipin yi ełmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Kraiss eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapłi niłim wu. ²⁰Ei yi mił, Kraiss

eim Gos ek keimi dinga ni penditim ek ei, kapli minj nipi kin, oł keimi pei ekii silitim wu. Ei pułe yi mił peng kin, sinim Jiisas Kraiss nge embe ełe 'Ei keimi' nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambil tonu kindmin. ²¹Ba Gos endeim mendpil erang kin, sin enim kin ouni Kraiss kin dambiltipin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpil, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku. ²²Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpil, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.

²³Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ełe piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ełe onenj ei, pułe yi mił pałim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ełe mon ni piind. ²⁴Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2 ¹Ei na noman ełe yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbil erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind. ²Pe na enim oł yi mił eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kapli enim na erangin kin na ka piimbii. ³Nga ełe nge, na mon ei, ok połup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum ełe, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kapli enim yi ku ka piingii. ⁴Yi mił ei, na noman tuk ełe embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningil ka pei mani onum. Na oł yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Oł Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

⁵Ba pe wumb nii endi, enim mołmun konu ełe wumb ei, noman embin ngumbii ni ermba ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin oł dinga endi enermbii mon. ⁶Yi mił, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi mił kapli enim. ⁷Yi mił, enim oł eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei oł kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapli noman embin wu ei, to mani kindmba. ⁸Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin noman ka keimi mendpil ngungii. ⁹Ei pułe yi mił peng kin, na enim kin mon ei, połup ngond. Ei enim piinmin mił nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oł yi mił andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon? ¹⁰Pe enim wumb nii endi, enim oł kis ei kil ngo si kindnjing

kin, na wumb ei kin, oł kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oł kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbił erang enim nge piip ełe, na oł yi mił end. Pe Krai kaninim ei, na oł kis ełmin oł ei, enim paki top, si kindinj. ¹¹ Sinim oł kis ełmin oł ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbił erang, sinim Seisen eim noman ełe, ek kend topu oł yi ełim nge pułwu mołum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu Ełe Pol Noman Embin Tui Oł Endi Tonu Om

¹² Ba kunum ei, na Trowas konu ełe, tor pup kin, Krai nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andłam ei aki to kindim sałim. ¹³ Ba na noman tuk ełe embin pałim. Nimbił erang, na angnan Taisi mołum konu ełe, kur kan sinenj mon. Yi mił peng kin, na wumb Trowas konu ełe mulnjung wumb ei, ‘Mułei’ a ni pendip kin, na Maseroniya konu ełe punj.

Ek Se Andıłmin Wumb Krai Eim Nge Dinga Ełe Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

¹⁴ Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Krai kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei, to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Krai nge ek ka ei, kuni ka wii mił muru ka tołum. Tołum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Krai nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii. ¹⁵ Pe sinim yi mił mołpun kin, Krai eim nge kułmał kałpi muru ka wii topu kin, tonu Gos eim mołum konu ełe ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang mołmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oł kis ełmin oł ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu mołmun wumb ei kin punum ku. ¹⁶ Pe wumb koltmun sinim muru kis wii mił ei, topu tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin ei, er mułum konu kis ełe pum. Pe wumb noman konj sik mołmun wumb ei sinim muru ka wii mił ei topu, tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman konj mołmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi mił endi kapłi ermba? Krai sin paki tang kin, kapłi sinim kongun ei ermin. ¹⁷ Pe sinim wumb eipi mołmun ei mił, sinim yi mulałmin mon. Ei wumb en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se andıłmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun ka keimi ni, tor kindmin ei, Krai nge kongun wumb mołpun eim dinga ełe ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj mołum.

Korin Wumb En Enim Ek Konj Dinga Endi Nik Pendnjing Pałim

3 ¹ Pe sin sinim nga pułngun mondpu kin, sinim embe ambił tonu kindmin min? Min nga sin sinim wumb kombur eipi ende mił

mołpun min? Nga sin sinim wumb kombur pipe pulnjung ei, sin sinim embe ambil tonu kindngii nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi mił pułngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi mił ei mon. ²Pe en enim mołmun ei, sinim noman tuk ełe, sin mon mił poł pendinmin ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii. ³Ei sinim kin peni ełe nipi ngonum ei, Kraiss eim mon połpu sinim kin kindim. Ei enim mon połumun epi gal ei, sik kom ku ełe, mon połumun ei mił mon. Ba enim wumb noman tuk ełe, Gos Gui Ka kunum kunum konj mołum Gos ei, mon poł pendim.

⁴Sinim ek yi nimin, nimbil erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga palim ei, Kraiss nge ełe sinim oł yi mił enmin. ⁵Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapli enanmin mon. Ba Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapli ermin. Ei epi nipe epi endi sinim ermin ei, Gos eim mendpil kin tonu ołum. ⁶Yi mił Gos eim sinim kin mon konj poł pendim ełe, sinim kapli erang kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbil erang lo ek mon poł pendnjing ei, erang kin, wumb kołumun oł tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin, wumb noman konj ngołum.

⁷Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peł ełe, mon poł pendrim ek ei, wumb kołumun oł ei nge tonu orum. Ba Gos nge tiłang owundu Moses andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningil ełe, keningii pineririm mon. Nimbil erang tiłang ei, owundu mendpil erpi multum. Ba nga tiłang owundu mendpil er multum ei, pułngun mondpu am purum. ⁸Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tiłang owundu dinga pei nga simba ku. ⁹Yi mił ku, pe Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tiłang owundu dinga ei kongun erang kin, kapli pe sinim Gos kin kun ka mołmun wumb ei, si mundang kin, tiłang owundu mendpil nga simba. ¹⁰Pe Moses lo ek ei, tiłang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tiłang ei, pe piram pinałim mon. Ya pe, tiłang owundu mendpil konj ei, noman konj tiłang sinim simin nge onum. ¹¹Yi mił pe, Moses lo ek ełe poru nimba mandi enim ei, tiłang pim kin, kapli nga yi mił, oł konj endi kunum kunum mułmba oł ei, tiłang owundu simba ku.

¹²Yi mił, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon! Nimbil erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er mołmun ei, sinim Kraiss kin pii gii nipin ełe, ek ni tor kindinmin. ¹³Ei sinim Moses elim mił ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningil ełe, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tiłang ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon. ¹⁴Ba wumb en enim noman ełe dinga pang kin piingii ei, kapli enerim mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum ełe, gerik piik erngii ei, piinenjing mon ku. Nimbil erang akip yi ku, epi endi en enim noman ełe, pandi topu pim. Yi mił erang kin,

en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin, Krais endeim si kindim. ¹⁵Pe akip kunum ɛle, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim gerik piik erngii pinerim. Nimbiɛ erang en enim noman ɛle, alap miɛ epi ei, pandi topu pim ku. ¹⁶Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim alap miɛ epi, eim noman tuk ɛle, pandi topu pendim epi ei, Owundu si kindim. ¹⁷Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge puɔwu. Nga Gui Ka ei, wumb nii endi noman tuk ɛle muɔum kin, kapɛi epi endi wu ei kin, ambiɛ gii ninermba mon. Wu ei eim wii minj muɔmba. ¹⁸Nga sinim wumb pei kumb ningiɛ ɛle epi endi, pandi topu pinaɔim mon. Yi erang kin, sinim Owundu nge tiɔang owundu ei, sinim andan tang kin, noɔ min men miɛ kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu moɔum miɛ, sinim yi miɛ ku tonu onmun. Opun kin, sinim Owundu nge tiɔang owundu ei nga, nga simin ku. Nimbiɛ erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei, Owundu Gui Ka moɔpu kin, tonu onum.

Ek Se Andiɔmin Wumb Ei, Krais Nge Mei Nganmbi Ming Miɛ Moɔmun

4 ¹Yi miɛ Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun ɛle ngum. Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk ɛle, embin topun yi miɛ enanmin mon. ²Pe sinim epi koi erpin, nga oɔ singambiɛ kuɔpun enjpin oɔ ei, pei si kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni ɛle ni tor kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman ɛle ek keimi niɔmin ei, tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningiɛ ɛle kun ka moɔum ei keningii. ³Pe sinim Krais nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin, kapɛi ek ka ei, wumb nii endi konu kis ɛle, am pungii wumb ei nge, noman tuk ɛle mendpiɛ koi erpi pimba. ⁴Mei konu ɛle, ek kend gos puɔwu ei Seisen, eim wumb pii gii ninenjing wumb nge ningiɛ ɛle miɛ, noman tuk ɛle ambiɛ gii nipi pandi tang kin, emii paɔim miɛ moɔmun. Nga moɔmun wumb ei, Krais nge ek ka ei nge, tiɔang ei nin, Krais nge tiɔang owundu ei, wumb noman tuk ɛle tuk punerang kin, nga wumb oɔ ei kinerngii mon ku. Nga Gos moɔum miɛ, Krais sinim kin keimi andan tonum. ⁵Yi miɛ, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindninanmin mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiisas Krais sinim nge Owundu ɛle, ek ni tor kindiɔmin. Nga Krais nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge kongun wu moɔmun ei, Jiisas embe ambiɛ tonu kindmin. ⁶Yi miɛ kumb ok, mei wii sirim kunum ɛle, Gos eim ek yi nirim, “Pe tiɔang ei, emii paɔim konu ɛle topu tor wangɛi!” Gos eim endeim ok eririm Gos, ei eim nge tiɔang ei erpi kin, sinim noman tuk ɛle topu kin, tiɔang enim. Gos eim oɔ yi erpi tiɔang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tiɔang ei, sinim Gos eim tiɔang owundu ka wii ei nge, piik moɔmun. Molkin kin, Gos nge tiɔang ei, Krais nge kumb ningiɛ ɛle, min men miɛ kaninmin.

⁷Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii mił eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman ełe ka wii ei, sinim kin noman tuk ełe kindang kin, eim sinim kin andan topu kin, sinim nge dinga endi pinalim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim noman tuk ełe kindpi ngum. ⁸Pe nga oł embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba oł embin ei, sinim noman ełe to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman ełe tonu wang kin, nga sinim noman ełe ei, embin pałim; ba sinim oł pei ombu wakin topun si kindnanmin mon. ⁹Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, oł embin tui ngok kin, yi ełmin; ba Gos sinim kin wakin tunałim mon. Nga wumb kombur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpił erik poru ninałmin, mon. ¹⁰Kunum kunum sinim ngenj ełe, Jiisas kultum ełe nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj ełe tuk mułum pim kin, kapłi wumb pei keningii. ¹¹Yi mił, kunum kunum sinim konj mołamin kin, oł embin tui ni koltmun oł ei, sinim kin tonu onum. Nimbił erang sinim Jiisas nge embe ełe, ni tor kindpin ełe nge, oł embin ei sinim kin tonu onum. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk ełe mułang kin, wumb pei keningii. ¹²Ei pułe yi mił, koltmun oł ei nge, sin kin kongun erpi mołum. Nimbił erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba oł yi mił erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi mołum.

¹³Ba Gos kumb ok mon poł pendrim ek ka ei, yi ninim, “Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj ełe nind.” Ei sin pii gii ninmin ei ende mił. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbił erang ei sin pii gii nipin ełe ninmin. ¹⁴Sinim piinmin ei, Gos eim Owundu Jiisas kułang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu kin, Gos mołum konu ełe tuk tu wumba. ¹⁵Yi mił epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi mił, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik ngok, Gos embe ambił tonu kindik yi ernгии.

Oł Embin Tui Tonu Wang Kin, Tiłang Owundu Ermba

¹⁶Ei yi mił peng kin, sinim oł ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanmin mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kołułum; ba sinim nge noman tuk gui mołułum konu ei, kunum kunum konj tonu ołum. ¹⁷Yi mił peng kin, sinim mong ełe ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba oł ei kongun dinga erang kin, Gos nge tiłang owundu ka wii kunum kunum mołpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, oł embin tui ei, to mani kindmba. ¹⁸Yi mił nga sin enim epi endi, pe ningił ełe

kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningit eŧe kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinaŧmin epi ei kunum kunum piram muŧmba.

Sinim Nge Tonu Epin Er Muŧmun Konu Eŧe

5 ¹Yi miŧ, pe sinim ngenj ei ngii miŧ, ya mani mei eŧe moŧmun ngenj ngii miŧ ei, to kis poru nim kin, kapŧi sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii miŧ, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu eŧe saŧim. Ngenj Gos erim ngenj ngii miŧ ei, kunum kunum epin konu eŧe konj muŧmba. ²Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii miŧ, tuk eŧe ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii miŧ ei, epin konu eŧe saŧim ei, lo konduk miŧ, sinim pandi tumba ni dinga piipin kin, oŧ yi miŧ enmin. ³Yi miŧ peng kin, sinim ngenj ei konduk miŧ, kindpin muŧmun ngenj wii miŧ, mulermin mon. Ei sinim ngenj konj ngii miŧ eŧe, moŧpun bin. ⁴Yi miŧ kunum ei, sinim ya mani mei eŧe ngenj ei, ngii miŧ mulnjpun kunum ei, sinim noman embin to piipin kin, ek ni tor kindpin. Nimbiŧ erang epi ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim noman eŧe kuŧmun ni piipin kin, ngenj wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman eŧe dinga kindpin kin, ngenj konj ngii miŧ sipin kindmin, ni piinjpin. Yi miŧ erang, sinim noman eŧe yi ni piinjpin ei, ngenj ok nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj ngii miŧ, kunum kunum muŧmun ngenj ei, sipin kindmin ni piinjpin. ⁵Gos eim mendpiŧ sinim ngenj konj ngii miŧ, simin ei nge er kun erpi kindim saŧim. Nga Gos eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim ngumba nge kindim saŧim ei, keimi sinim kin tonu wang kenmin.

⁶Yi miŧ, pe sinim kunum kunum noman tuk eŧe, dinga kindpin er muŧmun. Pe sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii miŧ mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu moŧum konu eŧe tep to ouni mulenjpin mon. ⁷Yi miŧ erang, sinim Jiisas kin pii gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi kombur ngumba epi ei, sinim kinarpin er andinmin ei mon. ⁸Sinim piinmin ei, sinim noman tuk eŧe dinga kindmin paŧim. Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei eŧe ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge Owundu eim moŧum konu eŧe, ouni tep to muŧmun ni piinmin. ⁹Yi miŧ erang, sinim ya mani mei eŧe muŧmun min, tonu Gos moŧum konu eŧe muŧmun ei, kapŧi sinim noman dinga kindpin erpin kin, eim nge noman eŧe ekii sipin kin, ka piipin ngopun er muŧmun. ¹⁰Yi miŧ, pe sinim pei Kraiss nge kumb eŧe engmin ei, eim sinim kin kos owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin, sinim endeim endeim ni, ya mani mei eŧe moŧpun kin, sinim nipe oŧ kis min, ka endi enjpin miŧ ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Kraiss Kin Moŧpun Gos Kin Ende Pupun Muŧmun

¹¹Nimbiŧ erang, sinim piinmin ei, Gos Owundu kin mund mong kuŧmun ni yi erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek ni tor kindamin kin,

wumb ei Krai kin pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk eŕe, pei kanpi piipi poru ninim. Nga na noman eŕe piind ei, enim noman tuk gui eŕe, enim sinim kin piinmin ei, sinim peni eŕe moŕmun. ¹²Nga ek eŕe nge, sin sinim embe enim kumb eŕe ambiŕ tonu kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb ka ni piingii. Yi miŕ nga sin ek nipin poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi nge ningiŕ eŕe ni ngonmun. Yi miŕ erangin kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung kindik kin, wumb en enim nge embe eŕe, ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge noman tuk eŕe, ni piinanmin mon. ¹³Yi miŕ, sin wulu pang ninjpin kin, kapŕi ei sin Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek kun ninjpin kin, kapŕi sin enim kin paki tumun nge enmin. ¹⁴Yi miŕ erang, Krai eim noman ka ngoŕum ei, sin nge noman tuk eŕe to konj kindang kin, sin Gos nge kongun enmin. Nimbiiŕ erang sinim ei pii kun erpin kin, sinim piinmin ei, yi miŕ wumb endeim sinim kin, pei piipi kuŕum. Yi miŕ erang eŕe nge, sinim wumb pei Krai kin ouni kulnjpun. ¹⁵Nga Krai sinim wumb endeim endeim ni piipi kuŕum. Yi miŕ erang kin, sinim wumb konj moŕmun wumb ei, sin sinim noman eŕe ekii sipin kin, endmin ni enermin mon; ba wu Krai eim sinim kin piipi koŕpu kin, nga angpi konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin andpin muŕmun.

¹⁶Yi miŕ, akip sinim wumb endi ngenj ok nge oŕ ei, noman to piinermin mon. Nga eŕe nge, sinim wumb endeim endeim ni, noman eŕe mok topun kin, yi enermin mon ku. Ok yi miŕ, sinim Krai ngenj eŕe oŕ ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi miŕ nga enaŕmin mon! ¹⁷Yi miŕ erang, pe wumb nii endi, eim Krai kin dambiltpi ende pupu muŕum kin, kapŕi Gos eim erang kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eim konj endi eipi miŕ moŕum. Kapŕi wumb ngenj oŕ ok nge ei, si kindpi poru neng kin, nga wumb nge oŕ kun ka konj endi, tonu opu paŕim. ¹⁸Gos eim oŕ ombu pei nge puŕwu moŕum. Ok sinim Gos nge opu orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Krai erang kin, sinim wumb eim kin sipi orung seng kin, sinim eim kin dambiltpin ende pupun moŕmun. Moŕpun kin, eim sinim kongun ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk muŕngii. ¹⁹Sinim ek ei yi miŕ, Gos eim Krai kin ende moŕum. Moŕpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltpin pupun kin, noman ende sek moŕmun. Pe nga Gos eim sinim nge oŕ kis enjpin oŕ ei, eim noman nga to piinerim mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin moŕmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

²⁰Yi miŕ erang kin, pe sinim Krai nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi miŕ ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu eŕe ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu eŕe, Krai ninim ek yi miŕ, ni tor kindinmin ei, sin yi miŕ enim noman eŕe dinga kindpin yi ninmin. “Enim wumb opu orung enmin oŕ ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek

muŋgii!”²¹ Yi miŋ erang, Kraiŋ eim oŋ kis endi eneririm mon. Ba Gos eim sinim oŋ kis enjpin oŋ ei sipi kin, Kraiŋ kin tonu kindim. Kindang kin, Kraiŋ eim sinim nge oŋ kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi miŋ, Kraiŋ eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oŋ kun ka oŋ ei, sinim nge noman tuk eŋe kindim.

Oŋ Embin Tui Ko Wunmun

6¹ Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba.² Yi miŋ, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing ek ei kun piinj. Nga na Gos enim sip orung sinj kunum ei, na enim paki tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii saŋim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum saŋim.

³ Sin noman eŋe, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi miŋ erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enaŋmin, mon!⁴ Ba sin Gos nge kongun wumb moŋmun. Yi miŋ, sin oŋ kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin, sin oŋ embin tui nin, epi sin kin er kis elim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin moŋmun.⁵ Nga opu orung wumb sin kepii tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis eŋmin; nga sin kunum kunum epin tep er konj moŋmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang moŋmun.⁶ Nga sin oŋ kun ka mendpiŋ eŋmin; nga sin noman eŋe ka wii paŋim; nga sin sikir kis piipin ngonanmin; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngoŋmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga siŋmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngoŋmun.⁷ Nga sin ek keimi ni tor kindiŋmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun eŋmin; nga sin oŋ kun ka paŋim miŋ oŋ ei, angil tunding ni, angil taring eŋe epi endi ambiŋpin kin eŋe nge, sin opu orung wumb ei kin opu eŋmin.⁸ Wumb kopur sin nge embe ambiŋ tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi niŋmin.⁹ Wumb kopur sin kin pii poŋ tonanmin wumb miŋ nik enmin; ba wumb kombur sin kin pii poŋ tonmun. Ei sin mandi koŋmun miŋ moŋmun; ba sin konj moŋmun. Gos sin kin kepii miŋ topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapli to kundnanim mon.¹⁰ Nga sin kin noman embin mendpiŋ tonu oŋum; ba kunum kunum sin ka piŋmin. Nga sin wumb kurpu miŋ moŋmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngoŋmun. Nga sin epi endi sinaŋim miŋ moŋmun; ba sin epi kanim kanim pei saŋim.

¹¹Enim Korin konu eŧe moŧmun wumb ei sin enim kin ek peni eŧe ni tor kindinmin. Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun. ¹²Sin nge noman ka ei, enim kin ondu ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka ei sin kin ondu ngonmun. ¹³Na ek yi ni tor kindind ei, enim nam nge kingam noŧ miŧ mulnjung kin, enim noman tuk ei pei aki tok kin, sin kin ngei. Enim oŧ yi miŧ erangin kin, sin enim kin enjpin oŧ ei, erik orung kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punerngii Mon

¹⁴Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu orung enmin wumb ei kin, kongun ende kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii mon. Pe oŧ kun ka ei kun, nga oŧ kis kun pinaŧim oŧ ei, okuŧ ende punguŧ min? Na konu emii paŧim oŧ ei nin; nga tiŧang paŧim oŧ ei nin, okuŧ ende punguŧ min? Ei mon mendpiŧ! ¹⁵Pe Kraiŧ Seisen kin kapŧi noman ende kindngiŧ muŧnguŧ min? Nga pii gii niŧim wu endi kin, pii gii ninaŧim wu endi kin, noman ende peng kin, o ende punguŧ min? ¹⁶Pe nipe oŧ endi erpi kin, Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii kin, o ende punguŧ min? Yi miŧ erang, sinim Gos kunum kunum konj moŧuŧum Gos, eim nge men ngii miŧ moŧmun. Yi miŧ, Gos eim ok yi miŧ nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu eŧe miŧ seng kin, en enim moŧmun konu eŧe nam tuk eŧe muŧmbii. Nga na en enim nge Gos muŧamb kin, nga en enim nam nge tiŧap wumb muŧngii,” Gos yi nirim.

¹⁷Yi miŧ Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb muŧngii konu eŧe si kindik puk kin, en enim konu eipi muŧngii. Muŧangin kin, enim epi penj moŧum epi ei, embilenjing kin, kapŧi na enim simbii. ¹⁸Nga na enim nge Ernjing muŧmbii. Nga enim nam nge kingam ambŧam noŧ muŧngii, pa ni Owundu noman dinga owundu mendpiŧ Puŧwu,” yi ninim.

7 ¹Yi miŧ ku, sinim Gos nge ek dinga keimi ngurum ei, sinjpin kin, kapŧi na nge wumb puŧ; sinim pei ngenj oŧ kis eŧmin oŧ ni, noman tuk gui oŧ kis eŧmin oŧ ombu ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos nge oŧ kun ka er moŧum miŧ, ekii sipin er moŧpun kin, sinim Gos kin mund mong topun moŧpun kin eim embe ambiŧ tonu kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Piim

²Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin wumb endi kin pund mong endi enenjpin mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi endinpin mon ku. Pe sin wumb endi kin, ek kend to ngopun kin, epi endi waning sinenjpin mon ku. ³Na ek yi miŧ nip enim kin to mondup miŧ ninand mon. Ba na ek ok yi ninj, ‘Sin enim kin, noman ka ngunjpun kin, sinim kunum kunum ouni ende muŧmun. Yi miŧ erang kin, sinim kuŧmun min, konj muŧmun min, ei kapŧi sinim ouni ende muŧmun.’ ⁴Na enim kin pii gii nip kin, ek

keimi peni eŕe nip ngond. Nga na enim kin ka piip kin, enim embe ambif tonu kindin kindind. Nga oŕ embin tui sin kin, tonu oŕum kunum eŕe oŕ ei, na noman emin ngang kin, na ka wii mendpiŕ piif.

⁵Yi miŕ erang ekii se, sin Maseroniya konu eŕe tor onjpun kunum eŕe, sin ngenj eŕe kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong kanim kanim konu orung orung pei, sin kin tonu onum. Nga sin ngenj eŕe opu yi miŕ tonu wang kin, sin noman tuk eŕe, embin sepi erang kin, tungu enmin. ⁶Ba Gos eim wumb endi noman tuk eŕe, embin saŕifim ei, erpi kindang kin, noman emin saŕim. Seng kin, nga Taisis kindang kin, sin kin opu, paki topu kin, sin noman emin ngum ku. ⁷Nga Taisis sin kin om eŕe nge mendpiŕ, Gos sin kin noman emin mendpiŕ ngunerim mon. Ba nga, enim Taisis kin, noman emin ngangin kin, nga eim sin kin ek ei, tu wum eŕe nge, Gos eim sin kin noman emin ngum ku. Nga Taisis eim sin kin ek nipi, enim na noman erang kin, nam keningii nipi kindim. Nga enim noman tuk eŕe, na kin kaimb sinjing. Nga enim noman eŕe, na kin tep to muŕmun ni piinmin. Yi miŕ erang, pe na ka mendpiŕ piind.

⁸Yi miŕ, na mon poŕup enim ngunj ei, enim noman embin piinjing kin, kapŕi na akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpiŕ pepi kin, nga poru nimba. ⁹Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbiŕ erang, na oŕ yi enj eŕe nge, enim noman embin piinjing eŕe, na ka piinenj mon. Ba nimbiŕ erang, enim noman embin piinjing eŕe nge, enim oŕ kis eŕmin oŕ ei, buŕ ngok kin, enim Gos kin noman tuk to ak tunjung eŕe nge, na ka piind. Yi miŕ erang kin, enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oŕ enjpin eŕe, enim kin to kis enerim mon. ¹⁰Yi miŕ, Gos nge noman embin oŕ ei, Gos erang kin, sinim wumb noman tuk eŕe, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oŕ embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei eŕe oŕ embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin eramin kin, sinim koltmun oŕ ei nge tonu oŕum. ¹¹Yi miŕ, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim kin oŕ ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman eŕe, to konj kindpi kin, wumb eipi enim oŕ enjing miŕ nik ei, er kun enmin. Erik kin, nga wumb endi eim oŕ kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman eŕe, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim noman eŕe dinga kindik kin, wumb endi oŕ kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik eŕe nge, ek ninmin ei, er kun erngii. Erangin kin, oŕ ei nge, peni eŕe wang kin, enim nge oŕ kis endi enim kin pinaŕim mon.

¹²Yi miŕ, na mon ok poŕup enim ngunj ei, na wumb endi oŕ kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, oŕ kis erim ni piip kin, mon ei pulenjing mon! Ba na piind ei, enim nge oŕ kun ka ei, peni eŕe tonu omba. Nga

Gos nge ningit eġe, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii eġe nge, na mon ei puls. ¹³Yi miġ, enim nge oġ ka enjing oġ ei, erpi kin, sin nge noman eġe erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman eġe mendpiġ, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpiġ piinmin ku. Nimbiġ erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi moġum. Nga oġ ei kanpin kin, sin nga ka mendpiġ piinmin. ¹⁴Yi miġ, ok Taisis kumb eġe, na enim nge embe ambiġ tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambiġ sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpiġ! Ei yi miġ ku, sin enim nge embe Taisis nge kumb eġe ambiġ tonu kindinmin ek ei, keimi mendpiġ peni eġe tonu om. ¹⁵Taisis eim enim kin om kunum eġe, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim miġ ek ei, enim ekii sik enjing oġ ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum. ¹⁶Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim oġ kun ka keimi ergii eġe nge, na ka wii piind.

Gos Nge Tiġap Wumb Paki Toġmun Oġ Ei

8 ¹Enginjpin noġ! Sin noman eġe enim kin ek ni piinmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbiġ oġ endi, Maseroniya wumb men ngii konu eġe andan tum miġ ei enim piingii. ²Yi miġ peng, oġ embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin oġ ei, en enim erngii miġ kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpiġ mulnjung. Ba en enim ka ka piik moġmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kuġou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung. ³Yi miġ ni, na piip kin, na ek ei peni eġe nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman eġe ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min eġe pei ei sik kuġou tok, wumb eipi kin ngunjung. ⁴Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kapġi nimin ni piik kin, Gos nge tiġap eġe Jerusalem konu eġe moġmun wumb paki tumun ni piik enjing. ⁵Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi miġ mendpiġ enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman eġe ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung. ⁶Yi miġ ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin puġngun mondpu erim miġ, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu kin, kongun ei eim er poru nimba ku. ⁷Pe nga yi miġ, epi pei eġe nge, enim oġ ka wii mendpiġ eġmin. Ei enim Gos kin pii gii ninmin; nga enim pii gii ninmin eġe nge, kongun dinga erik kin, ni tor kindik enmin; nga enim noman eġe ka wii pei saġim. Seng kin, enim Gos nge kongun ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim sin kin noman ka ngok enmin; nga enim noman ka ngok enmin kongun ei, yi miġ ku, nga pei erngii.

⁸Ei na enim kin, ek dinga ‘Yi erei!’ ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond ei, wumb kombur kongun keimi ermin ni, noman to piinmin miġ

nind eŧe nge, na enim kin noman ka keimi ngonmun min mon; ei kenmbii nip nind. ⁹Yi miŧ, enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge Owundu Jiisas Kraiss andan topu ngoŧum. Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei keimi saŧiŧim; ba nga sinim paki tumbii ni piipi eŧe, eim epi sinaŧiŧim wu miŧ, endi tonu orum. Oŧ yi eririm eŧe, enim epi kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Kraiss eim epi endi sinaŧiŧim wu miŧ moŧum.

¹⁰Pe nam nge noman eŧe, enim kin andan top ngond. Na kongun ei piip kin, kung ngii ok, enim kongun puŧngun monduk erik kongun ei pe er poru ningii ku. Nga kongun ei, en enim wii miŧ enenjing mon; ba en enim noman eŧe, kongun ei ermin ni piik enjing. ¹¹Yi miŧ, pe enim kongun ei er poru ninjing kin, kapŧi ei ka wii. Yi miŧ, ok enim sikir ermin ni noman eŧe piinjing miŧ, yi ku enim sikir er poru ningii! Nga yi miŧ, en enim nge dinga paŧim miŧ, kapŧi enim kongun ei ernгии! ¹²Yi miŧ pe wumb endi eim noman eŧe, epi endi ngumbii ni piimba ei, kapŧi Gos eim noman eŧe kapŧi epi ei simba. Gos eim wu ei, epi pei saŧim epi ei piinim. Nga Gos eim wu ei nge epi saŧim ei, kapŧi mok topu ermba ku.

¹³⁻¹⁴Ei pule yi miŧ pinaŧim mon. Enim epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin, epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba enim epi mok tok kin, kapŧi kapŧi ernгии pa nind. Enim epi pei saŧim ei, enim epi singii miŧ sepi kin, nga kopur gulang saŧim. Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim wumb ei kin, epi mok tok kin, kapŧi kapŧi erik singii. ¹⁵Gos kumb ok ek mon poŧ pendrim ek yi ninim, “Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim wumb ei, eim kuni epi nga pei sineririm mon. Nga wumb nii endi eim kuni epi aninga miŧ sirim wumb ei, eim nga kuni epi aninga miŧ sineririm mon ku. Wumb yi taŧ epi kapŧi miŧ sikiŧ.”

Taisiss Korin Konu Eŧe Kindnjing

¹⁶Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei, Taisiss eim noman ende sepi kin, Gos sin ngum noman ei nge ngang kin, enim paki tonum. ¹⁷Yi miŧ, sin eim kii semin kin, nga eim kapŧi nirim. Nipi kin, eim ka piipi kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim noman eŧe piipi kin, enim paki tumbii nipi kin, eim enim kin om. ¹⁸Pe nga sin Gos nge tiŧap eŧe moŧmun wumb nge enginjpin endi kindamin kin, Taisiss ouni pukuŧ. Enginjpin ei, eim men ngii eŧe Gos nge ek ka ei ni tor kindiŧim embe moŧuŧum wu. ¹⁹Ei yi miŧ mendpiŧ enaŧim mon; ba nga men ngii kongun eŧmin wumb enginjpin ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge kongun paki topu ermba nik kindnjing. Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin kin Owundu nge embe ambiŧ tonu kindpin erpin kin, wumb pei andan topun eramin kin, wumb pei piingii ei sin enim paki tumun ni, piipin ermin. ²⁰Wumb endi sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek orung nipi yi

ninermba mon. Yi mił, sin enginjpin ei, wu ei kin ouni kindinmin. ²¹Yi mił, sin noman ełe oł kun ka pałim mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu nge ningił ełe mendpił oł kun ka enanmin mon; ba sin mei wumb ningił ełe kin ouni oł kun ka enmin ku. ²²Pe sin enginjpin endi kindinmin ei, wu tał kin ouni pungii. Sin kunum kunum eim ermba mił kenmin nipin kin, oł yi mił erpin kin, eim kongun ngopun yi ełmin. Nga sin kaniłmin ei, eim paki topu kin, kongun dinga kindpi ełim. Ba pe eim pii gii ninim ei, enim oł kun ka yi mił ku, erngii ni piinim. Yi mił erpi kin, eim kongun ei dinga kindpi enim. ²³Pe nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andiłmbił wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjpin tał Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu tał ei, men ngii nge kongun ełmbił wu. Nga wu tał ełe ełip, Kraiss nge tiłang owundu dinga ei, si tonu kindiłmbił wu. ²⁴Yi mił erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb oł ei pułe sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi mił ku, sin enim kin ek ninmin mił ei, keimi ni piingii ku.

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tołum

9 ¹Enim piinmin ei, epi ka wii paki tołum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu ełe mołmun wumb ei kin ngołmun ei, enim piinmin. Yi mił peng kin, na mon endi połup ełe nge, ngunermbii mon. ²Yi mił, na piind ei, enim noman ełe kongun ei ermin ni piinmin. Yi mił piyangin kin, na Maseroniya konu ełe mołmun wumb kumb ningił ełe kanip kin en enim embe ambił tonu kindił. Na yi mił ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu ełe wumb kongun yi mił erngii pendik kin, kui er mołmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi mił ku, Maseroniya konu ełe mołmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku. ³Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambił tonu kindpin enmin ei, ek wii mił endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapłi na enim kin yi mił nip ngunj. Nga na yi mił piip kin ełe nge, na engnan noł ombu enim kin kindinj. ⁴Yi mił, sin enim enmin oł ei, pii gii keimi ninmin, na yi mił, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu ełe mołmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapłi sin ełe nge singambił simin. Nga enim yi mił ku, singambił singii ku. ⁵Yi mił peng piip kin, na engnan noł ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kułou tok, konu ełe kindmin ni, er kun erik mułngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman ełe wii ngungii. Ba sin yi mił enim kin, epi simin nipin kin, yi kapłi enermin mon.

⁶Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga tełim kin, eim kuni mong aninga tełim mił simba. Nga wu endi eim kuni mong pei tełim kin, eim kuni mong tełim mił mong pei simba ku. ⁷Ei yi mił

ku, enim wumb endeim endeim ni, noman tuk eġe, pii kun erik kin, en enim nge noman eġe ekii sik kin, enim nipe epi endi ni piingii miġ, yi miġ ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, oġ yi erii, nengin kin kindimba. Nimbiġ erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngoġum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngoġum. ⁸Gos eim kapġi, enim epi pei ka wii enim singii paġim miġ ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapġi erik muġngii. Yi miġ, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapġi wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapġi paki tok kin, erik muġngii. ⁹Gos nge ek ka mon pol pendrim miġ yi ninim,

“Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii moġmun wumb ei kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oġ ka enim eġe, kunum kunum ei eim kin pepi muġmba.”

¹⁰Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin teġngii nipi ngoġum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngoġum ku. Nga yi miġ ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oġ kun ka erpi kin, kuni miġ owundu mendpiġ tonu omba.

¹¹Gos enim epi pii kelip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge eġe, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambiġ tonu kindik kin, yi erngii ku.

¹²Yi miġ, nga enim nge kongun eġe, Gos nge wumb paki tungii. Tungii eġe nge, enim wumb epi sinerang muġngii wumb ei, si ngok kin, kapġi erngii. Nga oġ eġe nge mendpiġ mon; ba oġ eġe nge, enim Gos kin noman ka piik kin, nga ngungii ku. ¹³Enim kongun enmin ei erik kin, engnjing noġ paki tungii nge enmin ei, en enim pii gii ei, peni eġe andan topu ngonum. Ngang kin, engnjing noġ enim enjing oġ ei piik kin, enim Gos ek ka ekii sik kin, Krai nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii. Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu ei, enim wumb wii ngoġmun. Nga wumb eipi pei ngoġmun ei kanik kin, Gos nge embe ambiġ tonu kindngii ku. ¹⁴Nga yi miġ ku, piingii ei Gos nge noman ka ngoġum ei, enim kin owundu pepi moġum. Yi miġ peng kin, en enim, enim kin dinga kindik kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka wii ngumba ni piinjing. ¹⁵Gos eim epi ka wii sinim ngoġum ei, epi owundu ka wii mendpiġ. Yi miġ erang, Gos nge ngoġum oġ ei, sinim pii poġ tunanmin mon. Sinim Gos nge epi ka wii ngoġum eġe nge eim kin ka piipin ngumun.

Pol Nirim Miġ Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

10 ¹Na Pol, na nam enim nge noman to konj kindip kin, enim Krai nge eġim oġ ei, pii kun erngii! Erngii ei, Krai eim nge noman eġe,

ambit mani kindpi kin, eim wumb kin noman ka ngopu kin, ol kun ka elim. Wumb kombur na kin ek to monduk kin, yi nitmin. “Pol eim sinim kumb ele motpu kin ei, eim embe ambit to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim kin turii motpu kin, eim ek dinga nipi sinim ngotum. ²Ba na enim kin dinga kii sip kin, na enim kin ombii kunum ei, enim kan kun erik mutngii! Na enim kin ek dinga nip ngunerbii mon! Ba na ni piind ei, wumb kombur sin mei konu ele ol ei, elmin ni piik kin, wumb ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii. ³Yi mit, sin mei konu ele motpun kin, er andinmin; ba sin opu, mei konu ele wumb ei, yi mit opu enatmin mon. ⁴Yi mit, sin opu epi pei ambikitmin epi ei, mei konu ele epi mon. Ba sin nge opu epi ei, Gos nge noman dinga sahitim. Seng kin, sin kapli opu orung gui kis nge noman dinga ei, to mani kindinmin. ⁵Sin wumb nge noman ele, en enim bong nik, tonu mendpit angikitmin epi ei, Gos kin noman tok piingii nge andlam ei, ondu ngungii ei, sinim to mani kindpin kin, er kis ermin. Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman ele pei, ambit gii nipin kin, kan ngii mit kindamin kin, enim Krai kin ekii singii. ⁶Sin kui er motpun kin, kapli enim sin ek ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kapli wumb kombur ekii sinenjing kin, kapli sin wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

⁷Enim ningit ele epi pei ngenj torung patim mit, kanik piingii. Pe wumb endi eim pii gii dinga nim kin, eim Krai nge wu motpu kin, eim nga eim noman kun to piipi kin, eim Krai nge wu; nimit erang, sin wu ei motum mit, sin yi mit ku, Krai nge wumb motmun. ⁸Yi mit, pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu nip ermbii ele nge, sinim nge Owundu noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin, si tonu simbii nipi ngum ei, sin enim to kis er mani kindnermbii mon. Ele nge, na singambit sinermbii mon. ⁹Na ninj ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku simbii nip mon ei, pulenj mon. ¹⁰Yi mit, enim kopur na kin ek yi ninmin, “Eim mon motpu kindim ei nge, ek embin nin, ek dinga patim. Pe nga eim ya sinim kin mutulang kin, eim ngenj ele dinga kunum ele sin kenpin ei, eim dinga sinenelang mon. Nga eim ek ei wii mit patim,” pa ninmin. ¹¹Wumb nii endi, ek yi mit pii kun ermba wumb ei, eim sin mon poltmun ol ei, eipi mit enatmin mon. Ei sin ya mulelam kin, min nga sin enim kin ouni ele mutamin kunum ei, sin ol ende mit elamin.

¹²Yi mit, sin tungu erpin kin, sin wumb eipi en enim embe ambit tonu kindik elmin wumb ei kin, sin ouni kulou topun kin, en enim elmin ol ei, mok topun ermin ei, kapli enanim. Nimit erang wumb ei, en enim elmin ol ei, en enim nge su ele mok tok elmin; ba wumb endi wumb eipi kin endeim endeim ni elmin ol ei, su wum kapli ende mit elmin. Wumb yi mit elmin wumb ei, noman pinaim mit motmun. ¹³Ba sin elmin ol su wum ei, mit mutulamin kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim embe

ambit tonu kindpin kin, yi enamin mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mit mok topu kindim mit su ei, sin ekii sipin ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu efe mołmun wumb kin kongun yi ku ermin. ¹⁴Yi mit, pe nga sin enim kin tor onjpin kunum efe, sin Gos nge kongun ei su mit, mok topu kin, sin kin kindim efe, sin tor punenjpin mon. Na nge, sin sinim embe ambit tonu owundu kindnermin mon. Ba sin enim kin kumb se opun kin, Krai nge ek ka enim kin tu wunjpin. ¹⁵Nga sin ełmin oł su ei mit, ek owundu ninarpin kin, sin sinim embe ambit tonu kindnamin mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim kin kongun er sinjing efe, piipin kin, oł yi ermin ni enamin mon. Ba sin dinga kind piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu opu dinga pimba ei, ni piipin ełmin. Pe nga sin enim kin kongun efe tuk mołmun ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin, owundu mendpit pimba ni piipin enmin. ¹⁶Yi mit, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor kindpin kin, enim kin orundung konu efe wumb ei, ni tor kindmin. Yi mit erang, sin wumb eipi nge kongun er sinjing konu efe, sin ek owundu nin, sin sinim embe ambit tonu kindmin ei, kapli enermba mon.

¹⁷Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi ninim,

“Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim nge embe ambit tonu kindmba pim kin, kapli wu ei Owundu nge embe ambit tonu kindmba nge Gos ka erim.”

¹⁸Nimbit erang wumb nii endi ei, eim embe ambit tonu kindim kin, wu ei Owundu nge ningit efe wu wii mit mułmba. Ba wumb nii endi Owundu eim wu ei, eim embe ambit tonu kindmba ei, kapli wu ei, Owundu nge ningit efe embe keimi pimba.

Pol Ek Se Andilmin Ek Kend Wumb Ni Peni Efe Kindim

11 ¹Na noman efe piind ei, enim na oł ełou yi mit erip endinj kin, enim na kan wiik tungii. Tangin kin, keimi nam oł ełou yi piind mit, erip endmbii. ²Yi mit Gos eim wumb kin noman ka ngołum kin, eim nge wumb mendpit mułngii ei, yi mit ku, na enim kin noman ka ngond. Nimbit erang na enim amb kuimi mit to mondup kin, enim wu endeim mendpit Krai nge ambim mit mułngii. Na enim ambit wenip andlam kun ka wii andilmin mit, oł kis pinałim yi mit, na enim Krai kin ngumbii. ³Ba kumb ok, wembii kis Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin, ek kend topu kin, oł kis erim. Erang mon pim kin, Seisen eim enim kin yi mit ku, enim nge noman efe, ek ak mak erpi kin, ek kend topu, to eipi kindang kin, oł kis erik kin Krai kin mendpit mularik kin, keimi ekii sik energii mon! Oł efe nge, na tungu erip moł. ⁴Yi mit, wumb nii endi enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor kindnenjpin mon; min nga enim gui endi eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok sinenjing mon; min nga enim ek ka enim ok sinjing

ei, mon; ba enim ek ka endi eipi wang kin, angil eke simin nik enmin. Pe wumb endi enim kin eke tuk opu kin, ol yi mil erang kin, kapli enim eim wiik tangin kin, eim ol yi mil kapli ermba.

⁵Pe na ol elou elim wu mil, na ek owundu nip kin, na nam embe ambil tonu kindmbii end. Yi mil na ni piind ei, na enim nge ek se andilmin wu num mendpil wumb ei kin, na wu kembis wii mil, wumb ei kin mandring mular mon. ⁶Pe na ek ni tor kindil ol ei, kapli kun pinenim pim kin, kapli ba nam nip ek endi nind ei, nam noman eke ka wii palim. Na piind ei, enim piinmin ei, akip sin enim kin peni eke, noman eke epi pei andan tunjpun.

⁷Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor kindinj; ba enim na kin epi endi ngo orung kindnenjing mon. Na nam mani eke molup kin, na enim ambil tonu kindinj. Nimbil erang na ol yi enj ei, ol kis min? ⁸Pe na men ngii wumb konu eipi eipi na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj. Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop kin, enim paki tunj. Na ol yi enj ei, na men ngii wumb nge ku nin epi ei, na waning mil sinj. ⁹Nga kunum eke, na enim kin tep to muls kunum eke, na epi endi sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenj mon. Gos kin pii gii ninjing angim nol Maseroniya konu eke si kindik kin, Korin konu eke tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi mil er molup kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku. ¹⁰Yi mil Krai nge ek keimi ei na kin tuk molum ei mil, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambil tonu kindamb kin, Griis konu eke wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon! ¹¹Nimbil erang na ek yi mil nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngona nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngo.

¹²Nga na pe end mil enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end ol ei, na am piram erip mulmbii. Yi mil erip kin, ek se andilmin wumb eipi, en enim embe kapli ambil tonu kindmin ni piik kin, yi mil nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende mil enmin. Erangin kin, na wumb ombu nge gupu eke ek ei pandi top kin, ol yi mil ermbii. ¹³Yi mil, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andilmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok elmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj eke, to eipi mil kindik kin, Krai nge ek se andilmin wumb mil yi erik molmun. ¹⁴Nga sinim ol ei kin puku sinermin! Nimbil erang Seisen ei kapli eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj eke Gos nge enjel tilang elim ei mil, eim yi er molum. ¹⁵Yi mil erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj eke, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun ol kun ka elmin wumb mil, yi ku tonu onjung ol ei nge, puku sinermin. Nimbil erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, ol enjing mil, kumep ei singii.

¹⁶Na ok ninj mil, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi mol ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na

wulu wu mił nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi mił, kapli na nam embe ambił tonu aninga mił kindmbii. ¹⁷Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga ełe, nimbii enand mon. Ba na ek ełou niłim wu ei mił, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end. ¹⁸Ba wumb kopur pei mei konu ełe oł ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambił tonu kindłmin. Na yi ku, oł ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ku. ¹⁹Yi mił, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii mił nengin kin, enim piik wiik tangin kin, ka piinjing. ²⁰Yi mił, wumb endi enim kongun wii ełmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge epi pei ei, sipi poru nimbii ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu mołpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningił ełe, kon taki tum kin, kapli enim eim kin wakin tangin kin, oł yi mił ełim. ²¹Yi mił, sin nge dinga sinerang kin, enim oł enjing mił ei, sin enanmin mon! Yi mił peng kin, na singambił sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kapli na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu mił ek yi na nam embe ambił tonu kindmbii end. ²²Wumb ei Eipru wumb min? Kapli na Eipru wu ku moł. Wumb ei Esrel wumb min? Kapli na Esrel wu ku moł. Wumb ei Eiparam nge tiłap wumb min? Kapli na Eiparam nge tiłap wu ku moł. ²³Wumb ei Krai nge kongun wumb min? Kapli na Krai nge kongun wu mołup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu mił ek nind ei, na Krai nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepil tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing mił, ba na pe na konj moł. Yi mił peng kin, oł ełe nge, na wumb pei to mani kindinj. ²⁴Kunum angil orung, Jura wumb na engki kapił kapli mił, kan kepil mił tunjung. ²⁵Kunum tekliki, Rom wumb na kepil tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung. Nga kunum tekliki, noł kanu owundu ełe er kis mułang kin, na ep noł ełe mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt mił, ep noł ełe pinj. ²⁶Nga na kunum pei andłam olt mił ełe, na mei ełe punj; nga na noł ełe mani am bii mił enj; nga waning wumb, na to kis erngii mił enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii mił enjing ku. Nga wumb tiłap eipi endi, na to kis erngii mił enjing ku. Nga konu owundu ełe wumb ei, na to kis erngii mił enjing ku. Nga mei ełe wumb mulenjing konu ełe wumb min, epi endi, na to kis ermba mił, erim ku. Nga na ep noł kanu owundu ełe muls ei, na to kis ermba mił ku erim. Nga ek kend tołmun angnan noł angil ełe, na to kis erngii mił enjing ku. ²⁷Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinał. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, noł nuwa erip ełim. Kunum pei, na kuni sinatilim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kułuł ku. ²⁸Nga oł ei mendpił

mon. Nga kunum kunum pei, oł embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wuł epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind. ²⁹Nga wumb nii endi, eim dinga pinałim ei, yi mił ku, na dinga pinałim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, oł kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Oł ełe nge pei wumb eipi pei andan top keningii mił, na Krai nge kongun wu mendpił moł.

³⁰Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii andłam eipi endi pinerim kin, kapłi nam nge dinga pinałim andłam ełe, na ek owundu ełe nam embe ambił tonu kindmbii. ³¹Erinjin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe ełe, sinim kunum kunum eim ambił tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon. ³²Nga na Damaskes konu ełe muls kunum ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu ełe, eim wumb mundang molk kin, na to kan ngungii mił enjing. Ba na mer gerenj kon ełe, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu ełe, na to tor kindik kin, na wu king eim angıł ełe am punj.

Pol Eim Or Kumb Mił Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum Mił Kenim

12 ¹Na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii; ba oł ei na paki tunałim mon. Ba akip na or kumb mił kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii. ²Na piind wu ei, endi Krai kin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapıł kapłi o pang kin, wu ei tonu epin Gos mołum konu ełe, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii poł tunand, mon; ba Gos eim mendpił piinim. ³⁻⁴Na piind wu ei, tonu epin Gos mołum konu ka wii ełe, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii poł tunand; ba Gos eim mendpił piinim. Pe nga epin konu ełe peng kin, wu ei, eim koi erpi oł kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni tor kindmba ei kapłi enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapłi ek ei ninermba mon! ⁵Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambił tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinałim ełe nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambił tonu kindmbii. ⁶Pe na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ni piıłamb kin, kapłi na wulu wu mił ek yi ninenełamb mon; ba na ek keimi niłamb. Nimbił erang wumb endi na wu ka wii endi moł ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oł end mił ei, kanpi kin, nga eim na ek nind mił ei piıłim. Yi mił peng kin, wu ei na kin kun mendpił piimba.

⁷Nimbił erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpił yi mił peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambił tonu kindmbii ni, eim noman ełe to piinerim mon. Nga yi

mił peng kin, Gos eim na kin epi gal mił epi ei ngang kin, na ngenj ełe połutum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se andiłim wu mił, na tumba nge ngum. Epi ełe nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambił tonu kindmbii ei, na kaplı enanim. ⁸Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ełe epi kis ei, si tor simba nge kii sinj. ⁹Ba Owundu eim na kin ek yi nim, “Na nim ngenj kumbii gal mił epi ei, si tor sinermbii. Nimbił erang, na nam noman ka ngoł ei, nim kin kaplı paki top ełim. Nimbił erang, nam nge noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kaplı kongun ełim,” Owundu yi nim. Yi mił peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ełe nge, na ka ka piind ełe nge, Kraıs nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba. ¹⁰Yi mił, na noman dinga ei pinerang kin ełe nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis mił endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Kraıs nge kongun paki top eł. Nimbił erang kunum ełe, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Kraıs kin, dinga mendpił simbii.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Piim

¹¹Na oł enj ei, wulu wu mił enj. Ba enim na kin yi mił erangin kin, na oł ei enj. Enim na embe ambił tonu kindiřangin kin, ei kaplı kun mendpił piřang; ba enim oł yi mił enenjing mon. Nimbił erang na wu wii mił mołup kin, na enim nge ek se andiłmin wumb owundu mołmun mił mandring ei, na molał mon. ¹²Na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andił wu, jep oł kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mułamb kin, na enim kin jep oł kanim kanim ni, oł wumb puku siřmin oł ei ni, wumb Gos nge noman dinga oł ei keningii mił, na eim nge ek se andił wu mołup kin, enj. ¹³Yi mił, men ngii wumb eipi pei epi nipe sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ełe nge mendpił, na enim kin paki tunenj ei, na enim kin ku nin epi kombur ambiłip kin, sinenj mon. Na kaimb kuł kaplı, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

¹⁴Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip moł. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simbii ni enand mon. Ba na enim mendpił simbii nip end. Yi mił erang kin, kang ambił ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kułou tok kin, menjing ernjing noł epi ei, paki toł ngunałmin mon. Ba menjing, ernjing noł, en enim kaplı, epi pei kułou tok kin, kang ambił paki tok kin, epi ngołmun. ¹⁵Na ka mendpił piip kin, na epi pei sałim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ełe paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kaplı min? ¹⁶Ba enim wumb

kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpił, wu ei sinim kin epi endi peni ełe sinałim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ełe nge, eim sinim ek kumb kulu ełe topu kin, sinim eim kin ek ełe nge, ekii simin ei nge nim. ¹⁷Ba nimbił erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min? ¹⁸Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni punguł. Pukuł kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi enim nge angıł ełe, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni er andiłmbił ei, Gos nge Gui Ka endeim se andiłmbił min? Sił andıam ende ei andiłmbił min?

¹⁹Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pułpun ek ei, sinim oł ei, enim ningił ełe, er kun ełmin min? Ba ei mon mendpił! Sin Gos ningił ełe, Kraıs kin dambıltpi ende kindang mołpun kin, ek yi mił ninmin. Sin enginjpin noł sin noman ka ngołmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kaplı enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpił pimba. ²⁰Yi mił, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mułngii ni piind mił, ei mularik kin, ba enim eipi mił mułngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mułmbii ni piinmin mił ei, mularip kin, na eipi mił mułmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mił erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman ełe mendpił piłim mił ełim, wumb eipi kin ek buł morung nik kin, ek waim ełmin, en enim wumb num mołmun ni piik kin, oł kun pinałim mił erik kin, mong sik yi ełmin. ²¹Na mund mong tonum ei, na enim konu ełe, nga op ninj kin, nam Gos na enim ningił ełe, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim oł kis erik kin, en enim noman tuk ełe to ak tunenjing mon! Wumb ei, oł kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, oł kis yi ełmin.

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

13 ¹Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi oł kis erim pim kin, kaplı wumb tał min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim. ²Ok wumb oł kis enjing kin, nga pe enim yi ku, oł kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mił ninj, “Enim pii kun erngii.” Pe nga na enim kin ek dinga nind mił, na ok kunum tał yi mił ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, oł kis enjing wumb ei, na wakin tunermbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii. ³Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Kraıs na kin gupu ełe ek ni tor kindim. Nga Kraıs enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge dinga ei, enim kin tuk ełe kongun ełim. ⁴Yi mił, Kraıs eim ond peri ełe to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba

pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj mołum. Yi mił, sinim eim kin dambilpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga ełe sinjpin kin, sinim eim kin konj mułmun. Mołpun kin, sin enim kin tuk ełe Gos nge dinga andan tumun.

⁵Enim en enim noman tuk ełe, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambil gii nik mołmun, min mon? Enim oł ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Krai Jisas enim noman tuk ełe mołum min? Mon pim kin, kapłi enim Krai kin pii gii pinerang kin, enim oł kis pei piki tonum. ⁶Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Krai kin pii gii keimi ninmin. ⁷Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim oł ełou min, kun pinermba oł mił endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin oł kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim oł kun pimba mił erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim mił, wumb tonu omun ei kapłi. ⁸Yi mił, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpił paki tonmun. ⁹Yi mił, sin ka piinmin kunum ełe, sin dinga pinerang kin, enim dinga pałim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am oł kun ka wii kapłi molk pungii. ¹⁰Yi mił, puł ei peng piip kin, na nam ya konu turii ełe mołup kin, mon ei połup kin, enim kin kindind. Yi mił erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapłi enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

¹¹Pe akip angnan noł! Enim ka mułeyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin, yi erik kin, enim noman emin seng mułngii! Nga Gos eim noman ka ngołum kin, noman emin pułwu ei, enim kin ouni mułngii. ¹²Enim wumb endeim endeim ni 'Oiyoy,' nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angil sik, Owundu kin ka piłim mił yi erngii.

¹³Gos nge oł kun ka ełmin wumb pei enim kin 'Mułeyoy' nik kin, ek ka ni kindinmin. ¹⁴Sinim nge Owundu Jisas Krai nge sinim paki tołum ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngołum ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu mołpu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to mułngii.

Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim

Galeisiya Wumb Mulnjung Konu Pol Mon Endi Połpu Kindim

1 ¹Na Pol, Gos nge ek se andił wu. Wumb endi na to tonu kindangin kin, onenj mon. Nga wumb endi, na Gos nge ek ei se andił ni kin, kindnenjing mon. Ba Jiisas Krai kin, Arim Gos eim Jiisas Krai tukpu ełe tor sipi kin, er konj kindim. Ei eim na kongun ełe enjii nipi kin, kindang pup end. ²Na Pol ni, engnan noł kin ouni ya mołpun kin, sin pipe ei połpun, enim Galeisiya konu ełe, Gos nge tiłap ełe wumb mulnjung konu ełe kindinmin.

³Sinim nge Erinjpin Gos ni, Jiisas Krai Owundu eim, enim kin noman ka ngopu, noman emin ngang kin, mułngii.

⁴Jiisas Krai eim Arim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, kongun erim. Erpi kin, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, sinim nge oł kis ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim ya mani mei ełe, oł kis sinim kin pinermba ni, si kindim. ⁵Yi mił peng, piipin kin, sinim eim embe kunum kunum ambił tonu kind mułmun ei, keimi pimba.

Gos Ek Ka Endeim Mendpił Pałim

⁶Enim enmin oł ei, na piip kin, mund mong end. Yi nge, Krai nge noman ka ngopu kin, Gos enim sipi, nga orung sim. Pe sikir enim eim ek ka buł ngok, si kindik kin, ek ka kanim endi eipi ei piik kin, ekii sinmin. ⁷Ba ek ka eipi endi pinalim mon. Wumb kombur enim nge noman ełe to eipi eipi kindik kin, ek kanim kanim nik enmin. Nga Krai nge ek ka wii ei nik eim eipi eipi kindmin nik enmin. ⁸Ba sin sinim ek ka yi mił pałim ei, ni tor kindpin ermin ei min, tonu epin nge enjel endi opu ek ka nimba ei, sin ok Gos nge ka ei, enim kin ni tor kindpin mił kapłi, pinerim kin, wu ei eim am ba. ⁹Kumb ok, sin ek ni poru nipin kin ek ei nge, yi mił pe, na nga nip enim ngond. Pe wu endi enim kin ek ka nipi, enim ngumba ei nipi ngang kin, sin Gos ek ka ok enim kin ngunjpun mił ei, endi pinarpi nim kin, wu ei eim am ba ku.

¹⁰Yi erang kin, na pe nind ek ei, enim wumb na kin noman ka piik, ngungii min; Gos na kin noman ka piipi ngumba min; nga na wumb noman eŕe kom tunj min; na wumb nga kom tunj pim kin, kapŕi na Kraiss nge kongun wu mulermbii mon.

Gos Eim Pol To Tonu Kindang Kin, Eim Nge Kongun Wu Moŕum

¹¹Engnan noŕ, na enim ek kun kanip nip ngond ek ka ei, na enim ok kanip ninj miŕ ek ei, wu endi nge ek ka ei mon. ¹²Na wumb endi kin ek ka ei sinenj mon. Nga wumb endi na andan topu ngunerim mon mendpiŕ; ba Jiisas Kraiss eim koi erpi pim ek ka ei, na andan topu ngum.

¹³Na kumb ok erir oŕ ei, enim piinmin; kunum ei, Jura wumb eŕmin oŕ ei, ekii sip enj ei, enim pii poru ninjing. Na Gos nge tiŕap wumb ei, oŕ embin tui erip ngoŕ. Ngop kin, na noman eŕe, nga top kis er poru niŕ ku. ¹⁴Ei nam nge wu su ende ombu men tok eŕmin oŕ ei, to mani kindiŕ; na nge wumb tiŕap ende ei si kindip kin, Jura wumb eŕmin oŕ ei, ekii siŕ. Nam nge kupnan noŕ men tok eŕmin oŕ ei minj, dinga pup ekii sip puŕ.

¹⁵⁻¹⁶Ba kumb ok, na nam minan mingnerim kunum ei, Gos na to tonu kindpi mundrum. Ei nga, Gos nge noman ka na kin ngopu kin, na wii topu, sipi orung sim. Yi miŕ peng kin, eim ka piipi kin, eim nge kingam ei, na andan tum. Tang, na piip kin, wumb tiŕap eipi ei, ek ka ei, nip ngumbii nge ngum. Eim na andan tum kunum ei, na wumb endi na nipe epi miŕ endi ermbii ei, kii sip yi enenj mon. ¹⁷Na Jerusalem konu owundu eŕe, ok puneramb kin, wu kopur na nge ek se endngii wu kombur, ok mulnjung ei, kii sip punenj mon; ba na Areipiya mei konu owundu eŕe, ok punj. Nga orung op kin, Damaskas konu eŕe orung onj. ¹⁸Ekii se kung ngii tekliki o pang kin, Jerusalem konu eŕe tonu pup, wu endi embe Piisa eim muŕum konu eŕe ek tang muŕambiŕ. Muŕambiŕ kin, kongun taŕ nga angii mong endeim o pum. ¹⁹Ba na Gos nge ek se andiŕmin wu nga endi kinenj; ba Jeims ei eim Jiisas Owundu nge angim moŕum. Moŕum ei, Jeims kin Piisa taŕ mendpiŕ na kenj.

²⁰Ek ei na akip poŕup kin, enim ngond ei keimi! Gos eim na kanpi moŕum. Na enim kin ek kend top ngunand mon.

²¹⁻²²Ekii se nga na pup, Siriya konu eŕe pup kin, nga Silisiya konu eŕe tonu punj. Ba Juriya mei konu eŕe Gos nge tiŕap wumb eŕe, Kraiss kin tuk ok moŕmun. Wumb na Pol nge kumb ningii eŕe kan kun enenj. ²³Ba en enim ek yi miŕ mendpiŕ piŕmin. "Kumb ok wu ei, eim sinim pii gii wumb oŕ embin tui ngum. Ba pe eim pii gii nipi kin, er endrim ek ei, akip Gos nge ek ka ei ni tor kindim pii gii ei, ok to kis er endim ek ei nim." ²⁴Yi miŕ erang, Gos na kin erim miŕ ei, na enj wumb piinmin. Yi erang kin, Gos eim embe ambiŕ tonu kindinmin.

Gos Nge Ek Ka Se Andiŕmin Wumb Ei Ok, Pol Kin Noman Ende Kindnjing.

2 ¹Na kung ngii engki nga kapii kapŕi moŕ kindip, na Banapas kin Jerusalem konu eŕe nga siŕ tonu biŕ ni punjpuŕ. Pe na Taisiss sini, kin

sin ouni punjpun. ²Gos eim na andan tang, “Pui!” neng, na punj. Nga eim nge ek ka ei na nip wumb tiŕap eipi ngumbii nge punj. Gos eim na andŕam eŕe andan topu ngum ei, na wumb peng pepi noman pim. Wumb ombu kin ek nip andan top ngunj ei, na nam yi ni piinj. Mon pim kin, nam kongun tiŕap eipi wumb kin, pe end ei kin, nga ok enj kongun ei, wii miŕ ba ni piind. ³Ba Taisis eim na kin ouni moŕum wu ei, Griik wu moŕum. Kunum ei, sin kulou tunjpun ei, Taisis ngenj kopisngii ek dinga ei, wumb ninenjing mon. ⁴Ba nimbiŕ erang enginjpin noŕ miŕ, ek kend wumb kombur, koi erik kin, tuk oŕmun ku. Ok Jiisas Kraiss nge oŕ, sinim wii moŕmun ngum oŕ ei, waning kan singii nge onjung. Jiisas Kraiss eim, sinim nge lo ek ei, kan ngopu ambiŕ gii ni muŕum ei, tor sipi kindang kin, sinim wii moŕmun. Wumb ombu nga, sinim Kraiss kin wii moŕmun ei, nga kan ngungii nge enmin.

⁵Ba kunum olt mon, sin Taisis eim ngenj kopsik erngii andŕam eŕe, aki topun ni ngonenjpin mon. Nga sin en enim ek ei, endi ekii sinenjpin mon ku. Yi miŕ erang, sin yi piinmin, Jiisas nge ek ka ei, dinga pepi moŕpu kin, enim kin kunum kunum pepi muŕmba. ⁶Wu kombur en enim, wu num moŕmun wumb ni piinjing wumb ei, en enim nipe embe paŕim wumb ei, na kin epi wii miŕ paŕim ni piind. Gos eim wumb num embe paŕim wumb ei, ni kinaŕim mon. Wumb pei ende miŕ moŕmun ni kaninim. Wumb ei embe paŕim wumb ombu, ek nga nik kin, na paki tok, ek nga nik ngonawmin mon. ⁷Ei mon mendpiŕ! Ba en enim piik poru ninmin. Pe Gos na kindang pup kin, wumb tiŕap eipi kin, Gos eim ek ka ei nip kin, ngumbii nge kindang, na onj. Yi miŕ ku, Gos Piisa kindang kin, Jura wumb kin ek ka nimba nge pum. ⁸Yi miŕ ku, Gos eim Piisa dinga ngang pupu kin, Jura wumb kin ek ka se andiŕmin wu miŕ, kongun erpi muŕmba nipi kindim. Nga na Gos eim yi ku, na dinga ngang kin, wumb tiŕap eipi kin, ek ka se andiŕmin wu miŕ, kongun ermbii nipi kindim. ⁹Yi ku, Jeims ni, Piisa ni, Jon en enim Gos nge tiŕap wumb kin wu num, paki dinga miŕ wumb, yi ni piinjing. Piik kin, en enim pii poru nik enjing ei, Gos eim na kin noman ka ngopu kin, eim na kongun ermbii nge ngum. Yi miŕ peng kin, en enim Banapas kin, na teŕ angii sinjing ei, enginjpin noŕ mendpiŕ miŕ, angii sinjing. Sin noman ende kind piipin kin, ek yi ninjpin. Siŕ, Pol Banapas teŕ, kapli wumb tiŕap eipi kin, pu moŕpuŕ kin, kongun ermbii ei, Gos ek ka ni tor kindmbii. Nga en enim yi miŕ ku, Jura wumb kin puk, Gos ek ka ni tor kindik erngii ku. ¹⁰Wu num ombu en enim, ek endeim mendpiŕ siŕ kin yi ninjing. Eŕip wumb epi sinerang moŕmun wumb ei kin, kaimb singii oŕ ei nge, na noman ngunj. Yi miŕ erang, na kongun dinga yi nge ermbii.

Piisa Oŕ Kis Eŕim Miŕ Er Pol Piipi Ni Tor Kindim

¹¹Pe Piisa Andiok konu eŕe om kunum ei, na Pol eim kun kanip kin, ek to kindinj. Nimbiŕ erang Piisa eim mong sim. ¹²Mong seng kin, Jeims

eim nge wumb kombur kin sipi, tu wunerim kunum ei, Piisa eim wumb tɪlap eipi kin kuni ende noʔum. Ba pe, Jeims wumb tɪlap tor wangin kin, Piisa eim mund mong erpi kin, nga eim wumb tɪlap eipi kin mulerim, mon. Nimbiʔ erang eim tungu erpi kin, Gos nge tɪlap wumb ngenj kopsik eʔmin oʔ ei nge, wumb tɪlap eipi wumb ei kin, dinga kindik, ernгии enjing. ¹³Nga eipi Jura wumb Piisa kin, en enim oʔ kend tok, yi eʔmin ku. Erik kin, nga ekii se Banapas si pangin kin, oʔ kis ombu erangin kin, Banapas eim ekii sipi erim ku. ¹⁴Ba na kenj ni, wumb en enim andʔam kun endnarik kin, Gos nge ek keimi ei, ekii sinenjing ku. Pe Piisa wumb mulnjung konu eʔe, kanip yi nind. “Piisa nim Jura wu; ba wumb tɪlap eipi eʔmin oʔ ei, nim ekii se en. Ei nim Jura wu miʔ mulaʔin mon! Pe nim nimbiʔ erang, wumb tɪlap eipi ei, Jura wumb eʔmin oʔ miʔ ei, erei nin?”

Wumb Endi Eim Jiisas Kin Pii Gii Nimba Ei Wu Kun Ka Mendpiʔ Muʔmba

¹⁵Keimi, sinim Jura wumb menjpin mengim tonu onjpin miʔ moʔmun. Sinim wumb yi miʔ moʔmun wumb tɪlap eipi oʔ kis eʔmin wumb ei, yi miʔ sinim mon. ¹⁶Ba sinim piinmin; Gos eim sinim lo ek ei, ekii sinmin ei nge, oʔ kun ka miʔ wumb kinanim mon! Nga lo ek ekii sinmin ei, Gos eim wumb ei, wumb kun pa ninanim mon. Ba wumb endi eim Krai Jiisas kin pii gii nimba ei, Gos eim wumb ei kin, kun ka pa yi nimba. Pe sinim Krai Jiisas kin pii gii ni poru ninjpin ei nge, Gos sinim wumb kun ka moʔmun nimba. Ei nge, Krai kin pii gii nimin ei, lo eʔe nge mon! Nimbiʔ erang wumb endi, eim lo ek ei endi ekii sipi erim kin, eʔe nge, Gos eim wu endi ei, wu kun ka moʔum, pa ninermba mon! ¹⁷Ba sinim Krai kin pii gii ninjpin kin ei nge, kapʔi Gos eim sinim kun ka kenmba ni, yi piimin. Nga ekii se, sinim wumb tɪlap eipi miʔ, oʔ kis erpin moʔmun. Kapʔi kunum ei, sinim yi nimin, Krai eim oʔ kis ei nge, kongun eʔim wu nimin min? Ei mon mendpiʔ! ¹⁸Pe na lo ek endi, ambiʔ piltan top si kindmbii ei, nga er ka sikir enj kin, wumb en enim yi piingii, ‘Wu ei, oʔ kis eʔim wu,’ ni piingii. ¹⁹Yi erang, lo ek ei na tang, na koʔup poru ninj lo ek ei, nga na kan ngunermba mon. Eʔe nge, na Gos kin konj ouni muʔmbii. Pe na Krai Jiisas kin ond peri eʔe, ouni kuls poru nim. ²⁰Pe akip na konj kunum kunum moʔ konj ei, na nge mon; ba Krai eim na noman tuk eʔe muʔang kin, na konj kunum kunum moʔ. Pe na ya mei eʔe and moʔ ei, pii gii peng and moʔ. Moʔup kin, Gos kingam kin pii gii nemb kin, Gos eim kingam ei, na kin kaimb sipi, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, na paki tum. ²¹Na Gos nge noman ka ei, na wak tunand mon. Pe lo ek ei erpi kin, wumb Gos kin kun ka mulnjung kin, Jiisas koʔpu poru nirim ei, eim wii miʔ koʔpu poru nirim min? Ei mon!

Lo Ek Kin Pii Gii Oʔ Ei Ekii Siʔmin

3 ¹Enim Galeisiya wumb owuʔ owuʔ mendpiʔ moʔmun. Sin enim Jiisas Krai andan to poru ninjpin. Ei miʔ, eim ond peri eʔe kuʔum

ei, enim yi mił kenjing. Pe wumb nii endi enim neng kin, enim noman wulu pang mołmun? ²Na enim kin, epi endi kii simbii end. Enim Gos nge Gui Ka sinjing ei, er sinjing mił nenj? Enim lo ek ei, ekii sik ei nge, enim sinjing min? Nga enim Gos nge ek ka ei piik sik kin, pii gii nik ei nge Gos nge Gui Ka ei nge sinjing min? ³Pe enim wumb noman wulu pang mił mołmun min? Enim kumb se Gos nge Gui Ka ełe noman konj er sinjing; ba pe enim ngenj ok nge kin, wumb dinga tonu ok kin, er poru ningii enmin min? ⁴Pe ok oł owundu kanim kanim enim kin tonu orum ei, enim wii sinjing min? Ba na ni piind ei, enim oł ei, wii mił enerik mon. ⁵Nimbił erang, Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngopu kin, nga enim kin jep oł endi andan topu erim ei, enim lo ełe nge kongun enmin min? Nga enim eim nge ek ka ei, pii gii ninjing min? ⁶Gos nge ek ka yi ninim,

“Eiparam Gos kin pii gii neng kin, Gos eim yi nim, ‘Eiparam nim pii gii ei je erang kin, nim wu kun mendpił mołun,’ ” pa nirim.

⁷Yi mił ku, enim piingii ei, Gos nge ek ka ełe pii gii ningii wumb ei, Eiparam kingam ambilam noł mendpił mułngii. ⁸Kumb ok, Gos eim piirim wumb tiłap eipi endi, Gos eim nge ek ka ełe, ekii se pii gii ningii ni piirim. Gos wumb ei kin, wumb kun ka mołmun, yi nimba ni piirim. Yi mił peng, Gos Eiparam kin, eim ek ka ei, ok nipi ngurum. Nga Gos ek ka yi nirim,

“Eiparam, nim pii gii ełe, nim wumb tiłap eipi orung orung pei, Gos nge epi ka wii singii.”

⁹Pe yi mił, wumb nii endi pii gii ningii wumb ei, pii gii wu Eiparam kin ouni, Gos nge epi ka wii ei singii.

¹⁰Ba wumb pei en enim yi ni piinmin, lo ek ekii siłmin oł mendpił ei, epi pei to mani kindnim ni piinmin. Ba wumb yi nge, dup konu kis ełe ngenj kumbii singii. Keimi, Gos nge ek ka yi ninim,

“Wumb pei Gos nge ek ka pałim ek ei, pei ekii sinenjing kin, wumb ombu pei ei, dup konu kis ełe, ngenj kumbii singii.”

¹¹Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim Gos kin pii gii nimba wu ei, Gos wu ei kin, wu kun ka mułun,”

pa nimba. Wu ei, eim noman konj kunum kunum sipi mułmba. Yi mił pałim ei, sinim piipin pol tumun. Wu endi eim lo ek ekii seng kin, Gos wu ei, wu kun ka, yi nimba, andłam endi sinałim mon. ¹²Lo ek ei, pii gii ende mił mon! Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim lo ek ombu pei ekii sipi endim wu ei, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba.”

¹³Krais eim sinim lo ek ełe, ngenj kumbii sinim ełe, eim kin tonu wang sim. Sipi kin, sinim paki topu kin, Gos kin sipi orung sim. Keimi, Gos ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi wu ei, ond peri ełe tonu pim kin, wu ei singambił sipi kin, ngenj kumbii dinga kis sipi kułmba.”

¹⁴Gos eim yi mił erang, Jiisas Kraiss eim kin, Eiparam nge epi ka wii ngołum ei, wumb tiłap eipi kin, tonu wang singii. Gos yi mił erang kin, sinim eim nge ek ka ei, pii gii nipin kin, Gos ok nirim mił, eim nge Gui Ka simin.

**Gos Eim Ek Dinga Nipi Pendrim Ek Ei, Gos
Nge Lo Ek To Mani Kindnerim Mon.**

¹⁵Engnan noł! Na sinim wumb elmin oł ei nge, piip kin nind. Pe wu endi eim kułmba peng kin, eim nge kingam noł ei, ni piipi kin, eim pipe połup sirim mił, eim epi ombu, mok topu yi erim. Erpi kin, pipe ei nge, wumb endi eim pipe pułum mił ei, to kis erik kin, eipi mił pulerngii mon. Nga ek nimba ek ei endi, paki tok kin, yi er ninerngii mon ku. ¹⁶Pe Gos eim yi nim, “Na ek ninj mił, keimi ekii se tonu omba.” Pe ek dinga ei, Gos eim ek nipi, Eiparam kingam kin ouni mendpił, nipi ngurum. Eim ek endi yi mił nipi kin, eim kingam noł nguneririm mon! Nga kangiił kin, pei nipi nineririm mon ku. Ba eim wu endeim kin mendpił nipi kin, eim ek dinga nipi yi nirim. “Nim nge kinganim mendpił ei,” eim embe Kraiss. ¹⁷Na nind ek pułe ei, yi mił pałim. Ok, Gos eim mon endi ei, oł dinga wii endi er pendrim. Nga ekii se, kung ngii 430 pei o purum. Pang kin, ekii se, lo ek ei tonu orum. Pe lo ek ei, ekii se tonu om ei, Gos eim nge ek dinga nipi pendrim ei, lo ek kapłi to mani kindnermba mon. ¹⁸Pe sinim lo ek ei, ekii siłmin oł ei, ekii sinjpin kin, lo ek ei, Gos eim sinim simin ni pendrim epi ei, kapłi Gos sinim kin epi ngumbii nirim epi ei, simin ni piimin. Nga sinim eim nge dinga ełe pendrim epi ei, sinanmin mon. Ba Gos eim ek dinga nirim mił ei, eim Eiparam kin mendpił nipi pendrim mił, epi ka wii ngum.

¹⁹Pe lo ek ei, nimbił oł erang pałim? Ei yi mił, Gos eim yi ni piirim lo ek ełe erang kin, oł kis ei, peni ełe tor omba, ni piirim. Piipi kin, lo ek ekii se kindang orum. Nga lo ek ei pepi mułang kunum ełe, kangi ei mei ełe omba. Ok, Gos eim ek dinga ni pendrim mił tonu orum. Ok Gos eim enjel ni, wu endi tuk mołum wu ei ni, ni nguk. ²⁰Wu tuk mołum wu ei, eim wu endeim mendpił, kongun pinermba mon. Ba Gos endeim mendpił mołum.

Lo Ek Ei, Sinim Erinjpin Ekii Mił Ei, Sinim Kraiss Mołum Konu Simba

²¹Pe yi mił, Gos eim ok ek dinga nipi pendrim ei, lo ek opu orung enim min? Ei mon! Pe lo ek ełe, sinim noman konj simin nemin, ngułang kin, Gos kin oł kun ka enmin oł ei, lo ek pałim mił yi ekii si ngułamin; ba ei kapłi enenełang! ²²Ba pe Gos nge ek ka yi ninim, “Oł kis pei ombu, wumb kung gui mił poł tuk sipi mundum. Eim yi mił erang kin, sinim wumb Jiisas Kraiss kin pii gii nipin mulnjpun kin, Gos eim nge pii gii wumb ngumbii nipi, ek dinga ni pendrim epi ei, sinim simin.

²³Ok sinim pii gii ek ei, pii kun enenjpin kunum ei, lo ek eŕe ambiŕ gii ni moŕ punjpin. Moŕ pamin kin, pii gii nimin ek ei, sinim kin peni eŕe tororum. ²⁴Yi miŕ erang, lo ek sinim erinjpin ekii miŕ erang kin, lo ei sinim sipipi kin, Jiisas Kraiss kin tu wunum. Tu wang kin, sinim Gos eim nge ek ka ei, pii gii nemin kin, Gos eim sinim wumb kun ka miŕ nimba. ²⁵Pe pii gii ek ei, sinim kin opu poru neng kin, pe sinim erinjpin ekii miŕ, lo ek eŕe, nga mandring muleŕamin mon!

Enim Pii Gii Ninmin Ei, Gos Kingam Noŕ Mendpiŕ Moŕmun

²⁶Enim pei Kraiss Jiisas kin pii gii ninmin eŕe nge, enim Gos nge kingam noŕ mendpiŕ moŕmun. ²⁷Enim wumb Kraiss kin noŕ pik wumb ei, enim pei Kraiss kin dambiltik ende puk kin, enim Kraiss nge oŕ kun ka erik moŕmun. ²⁸Yi erang kin, Jura wumb endi mon; nga Griik wumb endi mon; nga kongun wii eŕmin wumb endi mon; nga wumb endi eim noman eŕe epi eŕim wu endi mon; nga wu endi mon; nga amb endi mon. Ba akip enim Kraiss kin dambiltik ende puk kin, wumb ende pupun moŕmun. ²⁹Pe enim Kraiss nge wumb mulnjung kin, pe enim Eiparam nge kingam ambiŕam noŕ muŕngii ku. Pe nga, enim moŕmun wumb ei, Gos ok Eiparam kin ngumbii ni dinga nirim miŕ epi ei, enim pe akip singii.

Gos Nge Kingam Noŕ Moŕmun

4 ¹Na nge ek ei yi miŕ, Arim nge epi kanim kanim, eim kingam eim pei, sipi poru nimba. Pe kingam ei, eim Arim nge epi pei tep erpi moŕum. Ba eim kangii gaŕ miŕ multum kunum ei, eim nge kongun wii wu, ende miŕ multum. ²Ba wu num moŕpu, tonu kindiŕim wu ni, wumb tep erik moŕmun wumb ei kin, ek nipe ek niŕmin ei, kangi ekii sipi, yi er moŕpu, pang pang kin, arim nipi pendrim kunum eŕe, poru nimba. ³Pe sinim yi ku, sinim kangii miŕ muŕpun kunum ei, sinim ya mei mani eŕe epi ei, pei sinim kan miŕ ngurum. ⁴Ba kunum ei kapŕi erang kin, kapŕi Gos eim nge kingam kindang opu kin, amb Mariya eim mengim. Nga eim lo ek eŕe ekii sipi, er muŕum. ⁵Nimbiŕ erang, eim opu, sinim lo ek eŕe mandring mulnjpun wumb ei, sipi orung simba nge om. Yi miŕ erang kin, Gos sinim sipi kin, sinim eim nge kingam ambiŕam noŕ miŕ muŕmun.

⁶Pe enim Gos nge kingam ambiŕam noŕ moŕmun. Yi peng kin, Gos eim kingam nge, noman Gui ei kindang opu kin, sinim noman tuk eŕe opu kin, dinga wii tonum. Wii topu, “Wusa, Wusa,” yi nim. ⁷Yi erang kin, nim kongun wu wii miŕ, mulaŕin mon. Nim Gos nge kingam. Pe Gos nim sim kin, nim eim kingam miŕ mulnjii. Muŕun kin, pe nim Gos eim epi ombu sinjii ku.

Pol Galeisiya Wumb Ei Kin Eim Noman Embin To Piim

⁸Ba ok, enim Gos moŕum ni piinenjing mon. Piinarik kin, ya mani mei eŕe epi ni, gui kengii ni, epi ombu ni, ei Gos kend miŕ kan ngang

kin endnjing. ⁹Ba pe enim Gos ei piinmin. Na enim kanip nind, Gos eim enim kanpi poru ninim. Pe enim nimbił erang, enim nga Gos kin buł ngok, ak tok, orung puk kin, mei ełe gui kis ei, nga ekii sik, nga kongun owundu wii mił ei, nga sik, erngii punmun min? ¹⁰Kunum owundu endi, enim kaniłmin kunum ei min, oi konj er tołum kunum ei min, kuni owundu tonu wang nołmun kunum ei min, kung ngii konj tonu ołum kunum ei min, enim epi kanim kanim kaniłmin. ¹¹Na enim piip kin, mund mong end. Mon pim kin, na enim kin kongun dinga enj ei, wii mił ba, ni piip moł.

¹²Engnan noł! Na enim kin piip ke nip, enim ok na moł mił, yi mułngii. Na enim mołmun mił, na op poru nip moł. Enim na kin pund mong endi enenjing mon. ¹³Enim piinmin; ok na nam ngenj ełe ening pirim. Yi erang kin, kumna na op enim kin, Gos nge ek ka ei nip, enim ngur ei, na kumna or. ¹⁴Yi peng kin, na nge ngenj ełe ening ei, enim kin oł embin mił tonu orum, ba enim na kin buł ngunenjing mon. Nga enim na kin ten kulenjing mon ku. Ba enim na sik, ngii konu sipnjing ei, enim Gos nge enjel endi mił yi sipnjing. Nga enim Krai Jisas mił, yi na sinjing. ¹⁵Pe enim noman ka ka ni, jili orung pałim? Na enim ełmin oł ei nge, keimi kanip nind. Pe kunum ełe, enim kaplı erim kin, enim nge ningił akik tor singii. Sik kin, na ngungii; ba enim oł ei, kaplı enerngii. ¹⁶Nimbił erang na ek keimi nip enim ngunj ełe nge, na enim kin, opu orung erip enim ngunj min?

¹⁷Wumb kombur enim, oł yi, yi erei, ningii ei, am ek ka wii ningii; ba enim Krai nge wumb si tor simin ni piik, yi ningii ei, enim wumb en enim, embe ambił tonu kindngii, ni piik, niłmin ku. Ba ei oł kun ka mon. Ei oł kis. ¹⁸Pe sin sinim ek ka ninjpin kin, ei ka! Kunum kunum sinim yi mił ermin, ei kaplı. Pe sinim ende mulenjpin kin, oł kun ka ei, enim si kindnerngii mon. ¹⁹Enim na nge kingam noł mołmun! Na ngenj kumbii nga sind ei, amb endi kangił mengmba peng sinim mił, na sind ei, sip pamb kin, Krai enim noman tuk ełe, opu mułang kin, poru nimba. ²⁰Na enim kin noman enim ei, pe na enim kin kunum ełe, mułmbii end. Na ek endi eipi mił nip enim ngumbii end. Na enim enmin oł ei, na noman embin to piind.

Eikar Kin Sera Teł Ek Ekin

²¹Enim lo ek ełe, ekii simin ni piinjing kin, pe enim na nengin piimbii. Pe enim lo ek piinenjing min? ²²Gos nge ek ka yi mił ninim. Eiparam eim kingam tał mulnjunguł. Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kangi endi mengim; nga amb wii kongun enałim amb Sera ei, kangi endi mengim ku. ²³Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kingam mengim ei, wu amb tep tołmun oł ei, kangi ei mengim. Ba amb kongun wii enałim amb Sera kingam ei, Gos nge ek dinga nipi pendrim mił, Gos

eim paki tang kin, Sera kangi mengim. ²⁴Pe ek ekin ei, puŕe yi paŕim. Amb taŕ oŕ erkiŕ ei, Gos kin oŕ dinga wii ni pendrim miŕ, ende er pendkiŕ. Amb endi Eikar ei, yi miŕ andan topu kin, komung Sainiyai eŕe, lo ek dinga nipi, Gos ngurum. Amb ei nge kingam noŕ tonu ok ei, wumb kin kongun wii miŕ erngii pirim. Am Eikar oŕ yi miŕ andan turum. ²⁵Sainiyai ei komung endi, Arepiya mei konu owundu eŕe moŕum, niŕmin. Pe amb Eikar ei, Jerusalem lo konu ek eŕe miŕ moŕum. Jerusalem konu eŕe amb ei, eim kongun wii eŕim nge, kingam noŕ kin ouni miŕ moŕmun. ²⁶⁻²⁷Ba Jerusalem konu eŕe, endi tonu epin konu eŕe salim ei amb Sera ei sinim nge menjpin ei, eim wii moŕum miŕ; sinim yi miŕ moŕmun. Gos nge ek ka yi nipi, Jura wumb kin tiŕap eipi wumb kin, nipi ngonum.

“Nim amb nim kirim kep seng kangiŕ mingnaŕin ei, nim kapŕi pe ka piinjii. Nim amb kangiŕ mengnjii miŕ piikin kin, ngenj kumbii sinaŕin ei, nim gupu aki tokun kin, wii dinga tokun, ka piinjii. Nga amb endi wenjing molaŕim amb ei, eim kingam noŕ pei moŕmun. Ba amb wenjing moŕum amb ei, kangiŕ mengnim ei, pei molaŕmin mon.”

²⁸Na nge engnan noŕ! Enim wu Aisak miŕ yi moŕmun. Ei nge Gos eim ek dinga nipi pendrim miŕ eŕe, akip enim Gos nge kingam noŕ moŕmun. ²⁹Ba pe kangi endeim mam mengim ei, wu amb menginmin oŕ ei miŕ mengim. Ei ok kangi endi kin, oŕ embin tui ngurum kangi ei, eim mam Gos nge Gui Ka eŕe mengrim. Pe oŕ yi miŕ ku paŕim. Pii gii ninenjing wumb ei, Gos Gui Ka noman tuk eŕe moŕum wumb ei kin, oŕ embin tui ngoŕmun. ³⁰Ba Gos nge ek ka nipe ek ninim? Ek ka ei yi ninim,

“Amb kongun wii eŕim amb ei kin, kingam taŕ to eipi kindangin, pangiŕ. Nimbiŕ erang kongun wii eŕim amb eim kingam ei, amb endi eim wii miŕ moŕpu kin, mengrim kingam ei, eim nge arim epi pei ei, kumb se kangi ei, sinermba, mon,” Gos nge ek ka yi ninim.

³¹Yi miŕ ku, angnan noŕ, sinim amb kongun wii eŕim amb Eikar ei, eim nge kingam noŕ mon. Ba sinim amb kongun wii enarpi moŕum amb Sera ei, eim nge kingam noŕ moŕmun.

Sinim Wii Miŕ Er Muŕmun Ei, Am Kun Miŕ Muŕmun

5 ¹Krais eim sinim kan ngii miŕ eŕe si tor sim. Seng kin, sinim wii kun ka er muŕmun. Sinim am dinga wii angpin er muŕmun. Sinim wumb nga kan ngii miŕ epi, si tuk simin ni enermin mon; ba angk dinga er muŕmun. ²Piinmin, na Pol na enim kin ek nip ngond. Pe enim ngenj ei kan wiik tangin kin, kopisnjing eŕe nge, Gos enim sipi orung simba, ni piingii ei, Krais nge kongun ei, enim kin endeim endeim ni, paki tunermba mon! ³Enim kan wiik tangin kin, enim nge ngenj kopisnjing kin, na ek ei nip peni eŕe tor kindmbii end. Pe enim oŕ ei enjing kin, kapŕi enim lo ek am pei ei kin, ekii singii. ⁴Pe enim lo ek, ekii simin eŕe nge,

Gos wumb kun ka nimba ni piinjing kin, kapli enim Krai si kindik poru ninmin. Pe lo ek efe, Gos enim wumb kun ka mołmun ninermba mon! Nga enim Gos nge noman ka ngołum ei, si kindinmin ku. ⁵Gos nge Gui Ka dinga efe nge, sinim Gos kin pii gii ninmin. Nipin kin, Gos sinim kin wumb kun ka mołmun, nimba ei nge, sinim kui er mołmun. ⁶Pe wu endi eim Krai Jiisas kin dambiltpi ende pu mułum kin, kapli ngenj kopsik enmin oł ei, oł wii mił pimba. Nga wu endi ngenj kopsipi oł yi enermba ei, kapli oł ei, wii mił ku pimba. Ba pii gii ei yi erang kin, wumb eipi kin noman ngungii ełmin oł ei, oł mendpił pałim.

⁷Ok enim oł kun ka er andiłmin. Pe nga wumb nii endi, enim ek keimi mendpił ei, ekii singii nipi kin, andłam ondu ngonum? ⁸Gos eim enim to tonu kindpi mundum ei; ba enim noman to piik kin, ekii sinmin ek ei nge mon. ⁹Bres ołum epi yiis ei aninga endi kindiłmin ei, bres pei owupu owundu ełim. ¹⁰Na Jiisas Owundu kin pii gii nind ei, enim na noman efe ekii singii. Sik kin, enim noman endi eipi ekii sinerngii mon! Wu endi enim noman embin to ngopu kindnim ei, eim embe na piinand. Wu ei, eim mong kis enim efe, eim ekii se, kumbii kis simba.

¹¹Na angnan no! Nimbil erang na ngenj kopisngii oł ei nge, na ni tor kindnand ei nge, enim na kin oł embin tui ngonmun. Pe na ek oł efe nge ninenj mon; ba Jiisas ond peri efe kułum ek ni tor kindind ei nge, wumb pii gii ninenjing wumb ei, noman to kis piik erngii. ¹²Na noman efe, wumb ombu enim noman to kis erik kin, enim ngenj kopismin oł enmin wumb ei, en enim nge ngenj orung pei endi kopsik kin, si kindngii ei kapli.

¹³Na angnan no! Gos enim to tonu kindpi sim ei, enim Gos eim nge kingam noł molk kin, enim kan ngii mił, nga mulerngii mon! Enim wii mił mułngii. Ba mon peng kin, enim nge noman yi mił piingii. Sin sinim ka mołmun ni piyangin kin, noman ok nge tonu omba. Enim noman yi nge, ni piinerngii mon. Ba enim engnjing noł kin, noman ka ngungii. Ngok kin, wumb ei kin kongun wu mił, ka erik mułngii. ¹⁴Lo ek pei ei, ya tuk lo ek endeim mendpił efe pałim. Lo ek yi ninim, “Enim mułngii konu efe mandi mułngii wumb ei, noman ka ngok, paki tungii. Ei ni ninim noman ka piilin mił, yi mił paki tołun enjii.” Pe enim mułngii konu efe mandi mołmun wumb ei kin, noman ngok, paki ka tunjung kin, kapli enim lo ek pei ekii sinmin. ¹⁵Ba en enim kung simbii wumb nołum mił, wumb endi kongk nunjung kin, enim ek kis nik kin, en enim op tuk erik ei, kan kun erik mułngii. Kom se piyei! Mon pim kin, enim pei to kis erik kin, am puk, poru ningii.

Gos Gui Ka Nge Oł Ei Nin Noman Ngenj Ok Nge Oł Ei Nge

¹⁶Ba na ek ei yi mił pałim. Enim Gos Gui Ka nge, oł yi mił erik endnjing kin, kapli enim noman ngenj efe ok nge ei, ekii sinerngii mon!

17Yi mił ku, noman ngenj ok nge ei, Gui Ka oł ei to mani kindmbii nip enim. Nga Gui Ka ei, eim wumb ngenj noman ok nge ei, to mani kindmbii ni piipi enim ku. Pe tał eł ełip, opu orung ouni ełmbił. Yi mił erang, sinim epi endi ermin ni piimin ei, kapłi enermin mon. 18Pe sinim Gos nge Gui Ka oł ei ekii sinjpin kin, kapłi sinim nga lo ek ełe, mandring mulermin mon.

19-21 Enim noman ngenj ok nge oł ei, pei kanik poru ninmin. Ei yi mił, wu amb ningił owuł owuł kanik ełmin oł ei ni, oł kis ełmin ei ni, noman tuk penj mołum oł ei ni, wu amb noman ełe oł kis ni piik mił, sikir noman ełe tonu wang ełmin. Nga gos kend kin ekii sik ełmin oł ni, nga kum keming ełmin oł ei ni, opu orung ełmin oł ei ni nga ek mił ełmin oł ei ni, wu endi kin epi bun bun sik ełmin oł ei ni, nga noman tuk kis piik ełmin oł ei ni, en enim noman ełe mendpił ekii siłmin oł ei ni, mok tok tiłap tał eipi eipi puk ek mił ełmin oł ei ni, siłap ende poł sik, eipi punmun oł ei ni; nga wumb kin noman kis piik ełmin oł ei ni, nga noł nok, wulu puk ełmin oł ei ni, noł nok, non kis erik, golang kis nik, oł ei ni; oł kis kanim kanim yi mił ełmin. Kumb ok na enim kanip ek dinga nir mił, pe yi ku, na nga enim kanip ek dinga nind ei, am wumb pei, konu orung orung pei, oł yi minj erik punmun wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe wumb ombu nge, tuk punerngii mon mendpił!

22Ba Gos nge Gui Ka ei yi erang kin, mong to er peni ełe ei, yi mił kindiłim wumb eipi kin noman ngok; nga noman ka piik; nga noman emin peng; nga wumb en enim tumun ni piik erngii ei, kan wiik tok; nga wumb eipi kin oł ka erik ngungii; nga wumb eipi paki tok; nga kunum kunum oł kun ka minj er endngii! 23Nga wumb eipi noman kun ełe oł takił takił erik; nga en enim noman ngenj ełe ok nge ei to mani kindik; oł ombu nge lo ek endi, yi enerei mon; nipi pendim pinałim mon. 24Wumb Kraiskin pii gii niłmin wumb ei, wumb eipi epi kan bun bun sinmin epi ei nin, ningił ełe oł kis ermin ni piik kin, kan ka piinmin oł ei nge nin, noman ngenj ok nge ei sipik kin, ond peri ełe nil to poru ninjing. 25Gos nge Gui Ka ei, sinim kin noman konj ka ngum kin, kapłi nga sinim yi ku, Gos nge Gui Ka ełe nge, oł kun ka ei, ekii sipin er mułmun ku. 26Sinim nge embe ei, wii mił ambił tonu kindnermin mon! Nga enginjpin noł noman tuk ełe, er kis erpin ngunermin mon. Nga wumb eipi epi nge ei, sinim ni piipin kin, yi mił piinermin mon ku.

Sinim Enginjpin Noł Paki Topun Oł Embin Tui Ko Wumun

6 1Angnan noł! Enim kinangin; wu endi mon sim kin, enim Gui Ka mułum wu endi, enim wu ei kin, ek ei noman emin ngok kin, taki taki nik, paki tok erngii ei, Gos kin mong sim. Enim pei endeim endeim ni, kan kun erik mułngii! Mon pim kin, Seisen enim mong, ‘Yi sei, yi sei!’ nipi ermba ku. 2Engnjing noł, enim ngenj ełe embin endi pim kin, kapłi

enim paki ka tungii. Oł yi nge erngii ei, enim Kraiss nge lo ek ełe, piik kin, ekii sik poru ningii. ³Pe wu endi eim yi piimba, 'Na embe pałim,' ni piimba wu ei, eim embe pinermba mon! Wu ei, eim noman tuk ełe, ek kend topu ngonum. ⁴Wumb pei en enim kongun enmin mił ei, mok tok, erngii kongun ei; ka min kis? Wu endi eim oł yi mił erim kin, eim oł ełe nge, ka piimba. Mon pim kin, wumb eipi erngii oł ei nin, eim enim oł ei sipi, ende kindpi kin, mok topu ermba. ⁵Wumb endeim endeim ni, en enim oł embin tui ei, en enim pei ko wungii.

⁶Wu endi eim Gos nge ek ka ei, emb to sirim kin, eim nge epi ka wii pei mok topu kin, ek emb to ngurum wu ei ngumba.

⁷⁻⁸Mon pim kin, en enim noman tuk ełe ei, ek kend tok erngii ei, wumb endi, Gos kin ek kend topu ngumba mił, pinałim mon. Pe wu endi eim kuni emb aka pin telmba mił kuni ei, nga tonu op kin, mong tang simba. Nga kuni eipi endi mon. Pe wu endi eim noman ngenj ok nge ei, kuni mong kis mił telim kin, wu ei eim kuni mong kis tengmba. Nga wu ei, eim dup konu kis ełe, kumbii kis simba. Ba wu endi eim Gos Gui Ka ełe kuni mong ka mił telim kin, wu ei Gos nge Gui Ka erang kin, wu ei eim kuni mong ka mił, noman konj sipi kin, kunum kunum konj ka mułmba. ⁹Yi peng piipin kin, sinim oł kun ka ei, ten kułpun oł yi enermin mon. Pe sinim oł kun ka ermin ei, ten kularpin yi mił enjpin kin, kunum ka simba kunum ei, sinim kuni mong keimi mił simin. ¹⁰Yi mił ku, pe sinim kunum endi, andłam endi kan sinjpin kin, pe sinim wumb pei kin, oł kun ka minj ermin. Ba sinim noman ełe kun ka peng kin, enginjpin noł Jiisas Owundu kin pii gii nik, mołmun wumb ei kin mendpił, oł kun ka mendpił ermin.

Pol Eim Kraiss Nge Ond Peri Ei Ko Wupu Ka Piim

¹¹Enim keningii! Nam angiił ek mon ei, na owundu połup kin, enim ngond. ¹²Wumb kombur dinga puk kin, enim ngenj ełe kopisngii enmin. Nimbił erang oł yi mił enmin? Ei en enim, wumb eipi nge kumb ełe, sin sinim embe tonu ba, ni piik enjing. En enim yi mił piinjing. Mon pim kin, wumb kombur sinim Jiisas Kraiss nge ond peri ełe kułum ei, pii gii ninmin ei nge, sinim oł embin tui ngonum nik enmin. ¹³Yi peng kin, Jura wumb ngenj kopsik ełmin oł ei, en enim lo ek kun ka ekii sinałmin mon. Ba wumb en enim yi ni piinmin ei, enim ngenj ei, kopispin ei nge piik kin, wumb en enim ngenj ełe kanik kin, sin sinim embe tonu ba, ni yi mił piinmin. ¹⁴Ba na nam epi eipi endi, embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na nam Jiisas Kraiss sinim Owundu nge embe ei mendpił, ambił tonu kindmbii. Eim ond peri ełe kułum ei nge, na noman ka piip ngond. Kraiss eim nge ond peri ełe ei, na ningiił mei ełe oł pei, kołpu poru nim. Pe na nam mei wumb ningiił ełe, kułii wumb mił moł. ¹⁵Yi peng kin, ngenj kopsik ełmin oł ei, oł wii mił pałim. Nga wumb kombur ngenj

kopisnałmin oł ei, oł wii mił ku. Ba Gos sinim erang kin, sinim wumb konj mił mołmun wumb ei, oł am keimi mendpił! ¹⁶Wumb pei en enim na ek ninj mił oł ei, noman ełe ambił gii nik, ekii sinjing kin, wumb ei noman tuk ełe, Gos noman ka nin, noman emin seng kin, nga Esrel Gos nge wumb ei kin ouni mułngii.

¹⁷Pe nga ekii se, wumb endi na kin, noman embin nga endi ngunerngii mon. Nimbił erang wumb Jiisas tuk ngenj kus ei, na nge ngenj ełe pałim.

¹⁸Angnan noł! Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss nge noman ka ei, enim nge noman gui ełe kin, kunum kunum mułmba.

Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Epeses Wumb Mulnjung Konu Ete Kindim

1 ¹Na Pol Gos eim nge noman ete, na to tonu kindang kin, Krai Jisas nge er se andikim wu moł. Na mon połup kin, Gos nge wumb ombu, Epeses konu owundu ete mołmun wumb ni, enim Gos nge ekii siłmin wumb ei ngond. Wumb ombu en enim, Jisas Krai kin pii gii dinga nik kin, eim nge kongun dinga kindik, erik mołmun.

²Gos sinim Erinjpin kin, Jisas Krai sinim nge Owundu nin, kapli enim kin noman ka ngopu kin, nga noman emin piipi ngumba.

³Sinim Owundu Jisas Krai nge Erinjpin Gos eim, sinim noman ek ka nipin ngumun. Nimbił erang eim nge Gui Ka sinim kin, epi ka wii kanim kanim pei epin konu ete mani kindpi wii ngum. Ngang kin, kunum ei, sinim Krai ei kin, tep to mołpun kin, dambiltpin ende punmun. ⁴⁻⁵Kumb ok, Gos mei konu eneririm kunum ei, Gos wu Krai kindang kołpu erang kin, sinim eim nge wumb mił to tonu kindim. Kindpi yi erang kin, Gos eim sinim kanpi mołum ei, sinim oł kun ka mił erpin mołpun kin, oł kis endi eramin, eim ningił ete pinermba. Nimbił erang, Gos Krai kin, sinim noman kułpu ngonum ei, Gos kumb ok noman to piipi kin, Jisas Krai, ei kin, sinim sipi orung sim. Sim ei, Gos eim nge noman ete ni, noman ka ngołum ete, sinim eim nge kingam noł mił mołmun. ⁶Sinim kapli Gos embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nimbił erang Gos eim nge noman ka ngopu ei, owundu ka wii mendpił mołum? Mołpu kin, eim kingam endeim mendpił, noman kułum ei, sinim wii mendpił ngum.

⁷⁻⁸Jisas Krai ond peri ete kołpu kin, eim miyem bein topu kin, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindim. Si kindang kin, eim sinim paki tang kin, sinim kun ka mił mołmun. Mułamin kin, oł ombu sin kin kongun endi pinałim mon. Sin piipin kin, Gos eim noman ka owundu mendpił sinim kin ngum. Ngang kin, eim nge noman ka wii piipi kin, owundu mendpił epi pei kanim kanim piipi kin, sinim kin si kindnim. ⁹Piipi si kindpi kin, Gos nge noman ka wii ete ni, oł ekii se tonu omba ni piim oł ei, ermbii

ni piirim; ba koi erpi ermbii ni pendrim ei, sinim kin andan tum. Andan tang kin, Kraiss om ei, Gos oł ei erpi, ende kindpi kin, poru nimba. ¹⁰Gos oł ei ermbii ni pendrim ei, eim kunum kun pimba kunum ę, eim eririm wumb ni epi kanim kanim pei dambiltpi se ende kindpi kin, tonu epin konu ę ni, mani mei epi kanim kanim pei mołum ei, Kraiss eim tep erpi kin, eim peng erpi mułmba.

¹¹Pe nga epi pei ombu, Gos nge noman ka wii ę oł ei, ermbii ni piirim mił tonu omba. Sinim Kraiss kin opun kin, dambiltpin ende punmun. Gos am kumb ok, sinim Jura wumb eim nge wumb to tonu kindrim. Nimbił erang, kumb ok Gos oł ei ermbii ni piirim ei, eim noman ę eririm.

¹²Pe sin sinim Jura wumb ombu, Kraiss eim kin kumb se pii gii ninjpin. Sinim wumb Gos eim nge tiłang owundu pałim ei eim embe ambił tonu kindmin.

¹³Pe nga yi ku, enim torung wumb tiłap eipi, enim Gos ek ka ei piik ninjing. Enim Kraiss kin pii gii ninjing kunum ei, Gos eim enim sipi orung sim. Sim kunum ei, Gos enim nanim wumb nipi, to tonu kind mondpu, andan topu yi erang kin, eim ok Gui Ka ngumbii nirim mił, yi erpi ngum.

¹⁴Gos Gui Ka ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, Gos nge ek keimi pałim. Peng kin, sinim Gos nge wumb eim ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, eim noman konj kunum kunum mołmun ei, sinim Gos eim nge wumb pei noman konj kunum kunum ei ngang kin, wumb ombu sengin kin, Gos eim paki tang kin, oł kun ka wumb mułngii; oł kis endi enanmin. Sinim Gos eim nge tiłang owundu pałim ei, eim embe ambił tonu kindmin.

¹⁵⁻¹⁶Gos epi ka pei, sinim pei wii ngum ę, na piind ei, enim Jiisas Owundu kin pii gii nik kin, nga enim Gos nge wumb kin noman ka ngonmun ei, na piinj. Oł ei nge, na piip kin, na kunum kunum Gos kin prei erip kin, enim enmin oł ei, ka nip Gos ngond. ¹⁷Na Jiisas Owundu Kraiss nge Arim Gos tiłang owundu ka wii Pułwu kin prei erip, kii semb kin, eim nge noman dinga enim ngumba. Ngang kin, eim enim noman ka wii kapłi, enim Gos eim oł koi er pałim oł ei, pii poł tungii. ¹⁸Na Gos kin prei erip, kii sini kin, Gos enim kin noman tuk ę eim tiłang ka wii singii. Yi mił erang, enim epi ei kui erik mułangin kin, Gos eim tep erpi mołum konu ę eim enim sipi, orung simba nge, noman to piik kun erngii. Pe nga, enim Gos tiłang ka wii owundu epi eim nge, wumb ok nirim mił singii nge sałim ei, kapłi pii poł tungii. ¹⁹⁻²⁰Na nga prei erip ngop kin, enim piingii nge, Gos eim nge noman dinga wii ei, sinim Jiisas kin pii gii ninjing wumb kin, noman tuk ę kongun er mołum. Mołpu kin, noman dinga ei, Gos nge dinga wii mendpił ende mołum. Ei yi ku, Kraiss kułang kin, Gos nge noman dinga ei erpi, sipi kin, nga konj sim. Sipi kin, Gos eim epin konu ę kindang kin, eim angil tunding mundang mołum. ²¹Pe Kraiss eim Gos epin konu ę angil tunding dinga ę, akip tep er mołum. Mołpu kin, tep elmin wumb ni, noman dinga pałim wumb ni,

wu owundu noman pałim wu ni, wumb num embe pałim ni, wumb ombu akip kunum kunum mei konu ełe mołmun, nga ekii kunum kunum epin konu ełe mułngii ku. Jiisas ei eim epi ombu pei to mani kindpi kin, eim wu owundu mendpił tonu pupu mołpu ba. ²²⁻²³Gos epi pei kanim kanim eririm ei, Kraiss nge noman dinga ełe, epi ombu tep er mułang kin, Gos nge pii gii wumb pei eim kin ngo mandring tuk kindang kin, eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, wu num mołpu tep enim. Gos nge pii gii wumb, Kraiss kin dambiltik ende puk kin, Kraiss ngenj embił mił mołmun ei, Kraiss eim wu num mołpu kin, wumb ombu tep er mołum. Mołpu kin, eim epi kanim kanim konu orung orung pei tep er mołum konu ełe, eim mołpu kin, kapłi epi pei erpi, er kun erpi er ka ełim.

**Gos Sinim Wumb Kolk Poru Ninjpin Wumb Ei Erang
Kin Kraiss Kin Ouni Tonu Konj Mołmun**

2 ¹Ok enim tiłap eipi wumb noman eipi eipi peng kin, Gos kin buł ngok, oł kis kanim kanim erik kin, Gos kin molk, ende punałmin. ²Kunum ełe enim mei konu ełe oł kis kanim kanim ekii sik kin, enim mei konu ełe nge, tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim ek piik ekii sinjing. Sik kin, oł kis kanim kanim tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim Gos ek piik kin, ekii sinanmin wumb ei kin kongun enim.

³⁻⁵Ei yi mił ku, sinim wumb pei sinim noman nge oł ermbii ni piinim oł ei, ekii sipin kin, ngenj ełe oł kis kanim kanim enmin. Sinim mei wumb pei kumb se, oł kis kanim kanim ełmin ei nge, Gos sinim kin kumep kis ngumba. Ba Gos eim kaimb owundu kułpu ni, noman ka dinga wii sinim ngum ei, owundu mendpił. Kunum ełe, sinim oł kis ełe, sinim wumb kułii mił mulnjpun ei, Gos kin ende punałmin mon. Sinim Gos ek to kindinjin; ba Gos Kraiss kin sinim nga eim kin ende pupun kin wumb noman konj mił mołmun. Mułangin kin, Gos eim noman ka wii sinim kin ngopu, sinim sipi orung sim. ⁶Seng kin, sinim pii gii wumb Kraiss Jiisas kin dambiltipin ende pamin. Ok sinim oł kis ełe, wumb kułii mił mulnjpun; ba Gos nge noman dinga ei erpi, si konj sipi kin, Kraiss kin to ende kindim. Akip Kraiss Gos kin tonu epin konu ełe, tep er mołum konu ełe, Kraiss mołum. Yi mił ku, akip sinim Kraiss dinga ełe ei, oł kis oł ei tep erpin mołmun. ⁷Gos yi mił erim ni, epi kanim kanim ka wii pei owundu, eim nge noman ka wii mendpił tuk pałim mił, sinim kin kunum kunum ekii se tonu omba kunum ełe, andan tumba. Andan tang kin, Kraiss Jiisas kin Gos nge noman ka sinim kin, andan top ngum. ⁸⁻⁹Ei yi mił, Gos nge noman ka enim ngang kin, enim oł kis ełe, si kindik kin, Gos kin orung onjung ei nge, en enim pii gii ełe nge, Gos enim sipi orung sim. Seng kin, nga en enim kongun endi enenjing mon! Ba Gos eim noman ka wii ngopu kin, enim sipi orung sim. Seng kin, Gos eim noman ka enim wii ngurum. Nimbił erang enim kongun erik sinenjing; ba kongun erik Gos nge noman

ka ei siłangin kin, en enim Gos nge noman ka ei sinjpin ni piik kin, en enim nilkeng siłangin. ¹⁰Nimbił erang Gos sinim mei wumb pei eririm ei, sinim pii gii wumb Gos eim erpi sipipi kin, eim Krai Jisas kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, sinim eim kin kongun kun ka erpin ngumun. Gos eim ok yi nge, erngii ni piipi eririm mił, sinim kaplı yi ermin.

Krais Kin Ende Mołmun

¹¹Yi mił erang, enim tiłap eipi wumb kom se piingii! Kumb ok, enim torung wumb Gos kin noman to piinenjing. Ba Jura wumb enim, kun yi mił embe siłmin wumb ei, ngenj kopisnarik kin, Gos kin noman to piinarik ełmin wumb, pa niłmin. En enim embe yi siłmin wumb en enim ngenj torung kopisiłmin oł ei, yi erpin kin, Gos kin noman to piitmin wumb, pa niłmin. ¹²Enim piinmin kunum ełe, enim tiłap eipi wumb Krai kin pii gii ninenjing. Enim torung wumb; ba Gos nge eim Jura wumb, to tonu kindpi mundum ei, enim yi mon. Kumb ok, Gos Eiparam eim kingam noł Jura wumb kin, ek dinga endi nipi ngurum oł ei, “Keimi ermbii,” pa nirim. Nipi kin, Gos eim Jura wumb kin kindmbii pa nirim oł keimi; ei enim wumb eipi kin mon. Enim ya mei mani ełe mulnjung; ba enim epi ka wii simin nge piik kin, kui er mulenjing kin, enim Gos Owundu molałim ku. ¹³Ba akip, enim wumb Krai kin pii gii nik kin, Krai kin dambiltik ende puk mołmun. Kumb ok, enim Gos kin mandi punenjing mon! Ba akip enim Gos eim kin mandi puk molk kin, tuk punjung ei, Krai ond peri ełe sinim kin, kołpu kin, eim miyem sinim oł kis kil ngopu kin, enim sipi Gos kin mandi tu wum. ¹⁴Yi mił erang, Krai eim noman emin pułwu, eim Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, noman se ende kindim. Ok Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, opu erii wumb mulnjung. Ba Krai kołpu kin, oł ei si kindpi kin, eim enim dambiltpi se ende kindim. ¹⁵Kunum ei, Krai eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kind poru nim. Eim Jura lo ek ni, ek dinga pei to mani kind poru nipi kin, eim tiłap wumb tał sipi kin, wumb konj tiłap endi, noman ende erpi kin, eim kin dambiltpi se ende kindim. ¹⁶Nga Krai eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kindpi poru nim. Poru nipi kin, eim tiłap tał sipi kin, wumb konj tiłap endi kindpi kin, Gos kin sipi orung tu wum. ¹⁷Pe nga Krai opu kin, Gos ek ka nge noman ende se kindpi kin, enim Jura wumb torung wumb kin, Gos kin molk mandi punjung wumb kin, Gos nge noman ende kindpi nipi ngum. ¹⁸Yi mił, pe sinim Jura wumb kin tiłap eipi wumb pei, Krai nge kongun dinga erim ełe, sinim wumb tiłap tał ei, Gos Gui Ka endeim ełe, sinim wumb pei paki tang kin, kaplı sinim prei ermin kunum ełe, sinim Erinjpin Gos mołum konu ełe tuk bin.

¹⁹⁻²⁰Pe nga enim tiłap eipi wumb, enim torung wumb kin, wii mołmun wumb mił mulk; ba akip enim yi mił mulałmin mon! Akip enim pii gii

wumb ei, Gos nge tilap wumb kin, Gos nge ol kun ka elmin wumb tep to mołmun. Wumb ei, Gos nge tilap ende mołmun. Enim yi ku, pii gii wumb ei, Gos nge men ngii ei, Gos eim tuk mołum. Mołpu kin, men ngii ei, Gos eim tekrim; ba enim pii gii wumb, ek se andilmin wumb kin, Gos ek ni tor kindilmin wumb kin, ngii pułngun mond takik, munduk konu ełe, enim peł ełe takik tonu sipinjing. Si pangin kin, ngii tumunj ei, Krai Jiisas ngii ełe, eim ngii tumunj ka wii mendpił angpi kin, ngii ei pei se mołum. ²¹Nga Krai eim men ngii mił wumb ei, eim kin dinga dambiltpi ende kindim. Kindpi kin, ngii wumb ei, tilap owundu ol kun ka erik tonu ongii ei, Gos nge eim men ngii mił, wumb tilap mułngii. ²²Enim pii gii wumb yi ku, Gos kindim wumb ei, eim kin dambiltpi ku, Gos eim kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, Gos enim pii gii wumb eipi kin, pei se ende kindpi kułou topu kin, eim men ngii owundu ełe, ende mił enim mułngii. Nimbil erang Gos eim Gui Ka ełe, enim noman tuk ełe opu mułmba.

Pol Wumb Tilap Eipi Kin Kongun Erim

3 ¹⁻²Nimbil erang na Pol Krai nge kongun wu, kan ngii ełe pał ei, enim wumb tilap eipi nge, enim kin kongun eł. Pipe na enim wumb tilap eipi kin ei nge, Gos kin prei erip kin, ngop moł. Keimi, enim wumb yi piinjing ei, Gos nge noman ka ngopu kongun ei, na enim paki tumbii nge ngum. ³Ok na enim kin, mon kembis aninga endi połup ngunj ei, Gos nge ol ei koi erpi kin, eim na kin andan tum ei, połup ngunj. ⁴Pe enim kin na mon ok aninga puls, gerik piingii ei, na noman ełe piind ei nge, Krai kin ol ei koi erpi pim ei, Gos andan topu ngum ei piingii. ⁵Kumb ok wumb ei, Gos nge ol ei, koi erpi pirim ei, andan tunerim; ba akip Gos Gui Ka eim nge ol kun ka elmin wumb ei, ek se andilmin wumb kin, ek ni tor kindilmin wumb kin, ol ei koi erpi pim ei, andan topu ngum. ⁶Gos nge ol koi er pałim ei yi nge, Gos nge ek ka ełe, enim wumb tilap eipi kin, Jura wumb tilap ei kin, dambiltpi ende puk molk kin, Gos epi ka wii kanim kanim wii ngonum ei, en enim Jura wumb kin sinmin. Nga en enim, Gos eim men tołmun wumb ende ełe, eim nge wumb tilap mołmun. Mułangin kin, wumb ei, Gos nge epi ngumbii nirim epi ei, Krai Jiisas kin singii.

⁷Gos kongun ei, na ngopu kindang kin, eim ek ka ni tor kindnjii nipi kin, wumb tilap eipi ngumbii. Gos eim noman ka ni, noman dinga ei na kin ngang kin, kapli kongun ei ka ermbii. ⁸Gos nge wumb pei mołmun mił, na yi mił mułal. Na wu owundu min, wu num mendpił mon! Na wu wii mendpił moł; ba Gos eim noman ka owundu, na kin ngum. Ngopu kin, kongun ei, Gos nge ek ka ni, Krai ol ka ni, epi ka wii kanim kanim ni, wumb tilap eipi wumb ei kin, na nip ngumbii. ⁹Gos Pułwu ei, eim epi kanim kanim pei eririm ol ei, koi erpi kin, eim ol kanim kanim ermbii ni piipi noman ełe, yi kis erpi pendrim ei, ok noman yi pirim ei, koi minj er

pirim; ba akip nanim wumb pei, andan top, eramb kin, wumb piingii ei, Gos eim oł koi erii kanim kanim ombu, eim erpi, koi er kindang pirim. ¹⁰Ok Gos eim oł ei, koi er pendrim; ba akip kunum ełe, Gos eim kongun ei men tołmun wumb pei ngum ei, eim noman ka wii kanim kanim ei, ni tor kindangin kin, epin konu ełe tep ełmin wumb kin, noman dinga pim wumb kin, ei eim noman dinga wii ei, andan tungii ei keningii. ¹¹Gos kumb ok, eim noman ełe oł yi ermbii ni pirim oł ei, Krai Jiisas sinim nge Owundu ełe ni pendrim. ¹²Sinim pii gii wumb Krai Jiisas kin dambiltpi ende punjpun. Jiisas kin pii gii ninjpin ei nge, sinim Gos kin erpin kin, eim mołum konu ełe, sinim noman ełe wii piipin tuk bin andłam ei, gał kułpun kin, pii poł tumun ei, Krai ei eim andłam mendpił. ¹³Enim wumb tiłap eipi, na enim dinga kii sip nind ei, enim noman embin to piinerei! Nimbil erang na enim kin ngenj kumbii sip ngond ełe nge, enim paki tumba.

Jiisas Krai Nge Noman Ka Ngołum

¹⁴⁻¹⁵Gos oł ei, koi erpi Krai kin mołum ełe nge, na mong kopsing pii połup kin, Erinjpin Gos kin prei dinga ermbii end. Sinim mei wu amb tał kin eł etip, kingam ambilam noł, en enim nge ngii ende pii gii ninjing wumb ni, epin konu ełe yi ku wumb ngii ende wumb ei, Erinjpin Gos nge kingam noł mołmun ei, Erinjpin Gos kin embe keimi siłmin. ¹⁶Na Gos kin prei erip kii sind ei, Gos nge noman ka wii dinga owundu ni, eim epi kanim kanim ka wii sałim ei, Gos nge Gui Ka kin, enim noman tuk ei dinga ngumba. ¹⁷Nga prei end ei enim Krai kin pii gii nengin ełe nge, Krai eim enim noman tuk ełe, kunum kunum mułmba. Mołang kin, enim noman ka ei, dinga pimba ei, wumb eipi ngungii. ¹⁸Nga oł ei nge, enim Gos nge wumb pei kin, tep to noman dinga pendim pałim ei, piingii ei nge, Krai eim noman ka ngołum oł ełe nge, yi mił pałim ei piingii! Piingii ei, wuł ał, nga tonu mani, ei owundu mendpił ngołum ei, wumb kaplı pii poł tungii. ¹⁹Nga enim kaplı Krai eim nge noman ka wii mendpił ngonum ei piingii; ba ei kaplı, pei piik, poru ninerngii mon. Ba nga Gos nge oł kun ka kanim kanim oł ei, enim noman tuk ełe piki tumba.

²⁰Pe nga Gos eim nge noman dinga wii sinim pii gii kin, noman tuk ełe kongun ermba ei, kaplı prei erngii min, kii singii ei kamb mani kindmba. Gos eim nge dinga wii ei, kaplı kongun erpi kin, tondrung ba. ²¹Yi mił ku, Gos men tołmun wumb pei, kunum kunum Krai Jiisas kin, Gos embe ambilk tonu kindngii ei, yi minj ekii se, kunum kunum pepi ba. Ei keimi!

Krai Nge Pii Gii Ninjing Wumb Noman Ende Pałim

4 ¹Na Owundu nge kongun enj konu ełe, kan ngunjung wu mołup kin, enim kin ek dinga nip ngo ngond. Ngond ei, Gos enim erngii

ni piinim oł ei, enim kapłi kongun erik kin, pek molk pungii. ²En enim embe ambıl mani kindik kin, nga enim kunum kunum wumb kin noman ka ngok kin, ek dinga ninarik kin, giyeng giyeng nik erngii. Enim engnjing noł kin, er orung kindnarik kin, kan wiik tok mułngii. Enim noman ka wumb ngok kin, wumb endi endi paki tang kin, nga endi endi paki tang kin, yi mił erngii. ³Enim noman ende sek kin, kongun dinga erik mułngii. Mułangin kin, Gos Gui Ka enim kin yi mił erang kin, enim sipi ende kindang kin, enim noman emin peng mułngii. ⁴Jiisas nge wumb tiłap endeim mołum. Nga Gos Gui Ka ei endeim mołum ku. Ei yi mił ku, Gos enim wii topu sipim ei nge, enim epi ka wii endeim singii nge, piik kin, kui erik mołmun. ⁵Jiisas Owundu ei endeim mołum. Nga eim nge pii gii oł ei, endeim pałim. Nga yi ku, noł pendik ngungii oł ei, endeim pałim ku. ⁶Sinim pii gii ninjpin wumb nge, Erinjpin Gos Owundu endeim mołum. Eim sinim kin pei epin konu ełe tonu tep er mołpu kin oł kun ka sinim kin pei kongun erpi kin, nga sinim kin noman tuk ełe mołum.

⁷Krais sinim endeim endeim ni eim nge dinga mok topu, wii ngang kin, eim kongun paki topu kin, epi ei sinim kin ngum. Ei nge mił, sinim mei ełe mani wumb ombu kin, Krais sinim kin eim noman ka ełe yi mił ku ngum. ⁸Gos ek ok pułum ek yi mił ninim,

“Kunum ełe, Krais epin konu ełe tonu pum kunum ei, eim wumb Seisen kan mił ngopu kin, eim angıl ełe kindang mulnjung wumb ei, epin konu ełe tonu eim kin sipim. Eim Seisen, to mani kindpi kin, eim nge wumb ei kin, eim nge noman ka wii pei wii ngum.”

⁹Nga ek ei yi mił ninim, eim tonu purum ei, pułe pałim mił nenj? Ba kumb se nge, eim mani orum ei, kumna kin mani pupu mei ełe mandring sałim ełe purum. ¹⁰Nga Krais eim, mei ełe mani orum wu ei, yi ku, nga tonu epin konu ełe tondrung purum. Eim oł ei erpi kin, mei konu ełe orung orung pei, eim sipi konu ełe ombu pei, mondpu si kindim.

¹¹Nga Krais eim wumb kin epi ka wii ngum. Ngang kin, wu kombur, ek se andiłmin wumb dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, Gos epi koi erpi pałim oł ei piik kin, ni tor kindiłmin wumb dinga ngang kin mułngii; nga wu kombur, Gos ek tor kindmin konu orung orung pungii wumb, dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, men tołmun wumb tep elmin ni, Gos ek emb tołmun wumb dinga ngang kin, mułngii. ¹²Eim yi mił erpi kin, Gos nge tiłap wumb ei, paki topu, er ka erim. Erpi kin wumb ei, Gos kongun kun ka erangin kin, eim nge wumb noman se ende dinga kindim. ¹³Kindpi kin, sinim pei o pun, noman ende pupun kin, sinim Jiisas kin pii gii nipin kin, Gos nge kingam Jiisas nge oł kun ka ei piipin kin, nga wu dinga mił peng mułngii. Molk kin, Krais eim nge oł kun ka wii dinga pei ei kin, yi mił ku, enim wumb pei tonu ongii. ¹⁴Nga sinim kangi ambıl noman ełe, ek eipi eipi piik kin, ekii singii. Ei yi mił, noł kanu konu pop topu kin, konu ełe orung orung mani purum. Nga yi

mił, ek kend tonmun wu ei, wumb andlam eipi andan tok enmin. Erangin kin, wumb ei epi kun ka oł pałim mił enanmin. Ei nge, enim yi mił energii. ¹⁵Ei mon, sinim ek keimi mendpił nipin kin, wumb eipi noman ka ngumun. Sinim pii gii ninjpin wumb nge wu num owundu Krai, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ei ekii semin kin, wumb dinga peng kin tonu wangin kin Krai mił mułmun. ¹⁶Krai eim sinim nge peng er mołum. Nga sinim pii gii ninjpin wumb ei, Krai nge ngenj embił mił dambiltpi ende pupun mołmun. Mułamin kin, Krai sinim wumb endeim endeim ni, kongun eipi eipi pendpi ngum. Sinim wumb pei dambiltpin ende pupun kin, Krai nge kongun noman ende sepin ermin. Ei nge, Krai sinim wumb pei si tikandi kindpi kin, tep er mołum. Ei yi mił erang, Jiias nge tiłap wumb kin, wumb eipi noman ka ngangin kin, Gos eim tiłap wumb eim ngenj embił mił molk kin, dinga tonu wangin kin, oł kun ka erik mułngii.

Noman Konj Krai Kin Mołum

¹⁷Pe Jiias owundu nge noman dinga ei nge, na ek dinga endi nimbii end. Enim kunum nga olt endi, wumb eipi torung wumb erik mołmun, yi mił ku, enim yi mulerngii mon! Wumb tiłap eipi wumb ei nge, noman ełe kun ka pinałim ei, wii mił yi erik mołmun! ¹⁸Pe torung wumb tiłap eipi ei, noman ełe emii mił pałim. Enim wumb ei, Gos nge noman konj ei, kunum kunum konj mułmba noman ei, sinenjing. Nimbii erang wumb ei, Gos ek ka piinarik kin, noman tuk dinga peng kin, Gos kin turii puk mołmun. ¹⁹En enim nga singambił kulałmin! En enim noman tuk ełe penj mendpił mołum. Mułang kin, pe wumb ei en enim noman to piik kin, oł kis kanim kanim pei ełmin.

²⁰Ei nge enim Krai nge oł kun ka oł ei piinenjing. ²¹Enim Krai nge oł ei ni, ek enim piik enjing. Erangin kin, enim eim nge oł ei, ekii sik kin, nga enim Jiias nge ek keimi ei, piinjing ku. ²²Pe enim noman ok nge oł ei, si kindngii. Nimbii erang noman ok nge oł ei, enim kin mołpu erang kin, enim oł kis kanim kanim enjing ei, si kindngii. ²³Enim noman kin, noman tuk ełe, Gos erang kin, am konj mendpił tonu wangli. ²⁴Enim Gos noman konj sik kin, Gos eim noman konj mił, yi peng erik mułngii. Pe noman konj yi erang kin, enim Gos kin kun ka mendpił mułngii. Molk kin, eim oł kun ka ei, mił erngii.

²⁵Pe nga enim ek kend tok ełmin oł ei, nga energii mon! Enim wumb endeim ni, ek keimi nipin kin, erpin ngumun. Nimbii erang sinim pii gii ninjing wumb pei ei, Gos na Krai Jiias nge tiłap wumb dambiltpi se ende kindim. ²⁶Enim jikii kis pang, piinjing kin, enim noman kis tok piinerngii mon! Enim jikii kis pang piinjing pim kin, enim eni mani ba kunum ei, enim kin mulermba mon! Ba kumb se jikii kis ei, poru nimba. ²⁷Enim Seisen kin kunum se ngangin kin, enim oł kis endi enerang mon!

²⁸Pe wu endi ok epi waning sihim wu ei, nga waning sinermba mon! Pe wu ei angil eke kongun erpi kin, eim ku sipi kin, eim kuni ni, alap ni, epi top erpi kin, nga wumb epi sinatim wumb ei, paki tumba ku. ²⁹Enim ek kis endi ninerngii mon! Enim ek ka paki tumba ek minj ningii! Enim ek yi nengin kin, wumb eipi paki topu kin, noman ka ngopu kin, ek kun ka nengin kin, wumb ek piingii wumb ei, noman ka ngok erngii! ³⁰Pe enim Gos Gui Ka kin, noman embin to ngunerngii! Nimbił erang Gos Gui Ka enim kin mułang, Gos nge ek keimi ok nirim mił, enim wumb na nanim nge wumb ei, to tonu kind mundunj. Mundamb kin, Gos Gui Ka enim kin mułang, nga ekii se Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, Jiisas orung opu enim sipi, orung simba kunum eke, oł kis ya mani mei eke enmin oł ei, sinim kin pinermba mon; poru nimba. ³¹Enim noman tuk eke, kis piik kin, noman eke kis piik kin, enim jikii pang kin, wumb eipi kin ek dinga wii tok kin, nga wumb eipi kin ek kis ngok kin, nga noman kis min, ek kis kanim eipi endi enim pim kin, ei si kindngii! ³²Enim nga yi mił ku erngii! Enim enginjing noł kin, noman ka ngok, nga wumb kin oł kun ka wii pałim mił erngii! Nga wu endi enim mołmun konu eke mołpu kin, nim kin oł kis erim ei, kapłi enim kanik wiik tok kin, eim oł kis ei kindngii. Gos nge Jiisas Kraiss, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindpi, poru nim. Ei yi mił ku, enim wumb eipi oł kis enim kin enjing ei, enim wumb ei, oł kis ei si kindpi poru nimba ku.

Enim Gos Nge Oł Kun Ka Erik Mułngii

5 ¹Ei yi erang, enim Gos nge kangi ambił mołmun. Nimbił erang Gos enim wumb eim noman ka ngołum ei nge, enim Gos nge oł kun ka ełim oł yi ku, ekii sik kin, kongun dinga erik mułngii! ²Enim noman konj ei, wumb eipi noman ka ngangin ei, yi mił ku, Kraiss Jiisas sinim kin noman ka ngum. Ngang kin, eim kołpu kin, noman konj ei kindpi kin, sinim wumb paki topu, Gos kin kułmał mur ka wii mił topu kin, Gos Kraiss kanpi kin, kan ka wii kenim.

³Nimbił erang enim Gos nge wumb mołmun. Mołmun ei, enim ya mani mei eke oł kis kanim kanim amb eipi kin, oł yi mił si kindngii! Wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin oł ei ni, oł penj tui kun pinałim oł ei ni, yi enerngii, mon! ⁴Enim ek kis penj ninmin; nga ek wii pułe pinałim ek ni, nga ek kun pinałim ek ei, pei ninmin ei ninerngii mon! Ba enim yi mił erik kin, enim Gos kin ek ka nik ngungii. ⁵En enim ei kan kun erngii! Enim mei noman oł kis epi kanim kanim wumb kin ni, ei oł kun pinałim mił ni, nga wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ei nge, gos kend mił epi sik, erik enmin. Wumb yi mił enjing kin, wumb ei Kraiss kin, Gos tep er mołmbuł konu ka wii tuk eke, punerngii mon!

⁶Enim kan kun erik mułngii! Wumb ek kend tok, nga ek wii pułe pinałim ek endi enim kin ningii; ba wumb ei nge, ek ei ekii sinerngii

mon! Nimbił erang epi ei nge, Gos pupuł kis wumb ei kin, tonu omba. Wumb ei, Gos kin buł ngok kin, ekii sinenjing. ⁷Yi mił pim kin, enim wumb ei kin, epi endi enerngii mon ku! ⁸En enim ok, noman tuk ełe emii peng oł kis er muljung; ba akip enim Krai Owundu nge wumb tonu onjung kin enim Jiisas kin dambiltik ende pu molk kin, pe nga enim noman tuk ełe tiłang pałim mił, kapli enim oł kun ka ei, yi mił ku erngii! ⁹Pe enim noman tuk ełe, tiłang yi erang ei, kuni mong ka wii pei, yi mił tonu omba. Wang kin, enim oł ka ni, oł kun pałim oł ni, nga ek keimi oł pei yi erngii! ¹⁰Enim nipe epi endi enim noman ełe, ermin ni erngii ei, Krai Owundu nge eim noman pałim yi mił erngii! ¹¹Nga wumb epi wii endi pułe pinałim epi ełmin ei nge, enim enerngii mon! Nimbił erang epi ei, oł kis emii pałim mił, kun pinałim yi erngii mił ei, ekii sik enerngii mon! Ba enim torung oł ei nge tiłang pałim ełe, tu wangin erngii! ¹²Ei epi koi erik enmin oł ei, sin ek ninmin ei, am singambił kultmun! ¹³Ba Jiisas nge ek ka tiłang mił, wumb oł kis kanim kanim enjing ei, si peni ełe tor wang kin, epi ei wumb keningii. En enim ełmin oł ei, konu peni ełe andan tang kin, wumb pei keningii. ¹⁴Nipe oł kis epi peni ełe tor omba ei, emii pinermba mon; ba ei tiłang erang mułmba. Ei mił peng kin, eim ek yi mił nirim,

“Enim or pałmin ei, pinerngii! Enim angk konj kindik mułngii! Nga enim wumb kułi ei, angk tonu ok, konj mułei! Mułangan kin, Krai enim tiłang ngumba.”

¹⁵Enim er mołmun oł ei, enim kan kun erik mułngii! Enim wumb noman kun pinałim wumb ełmin oł ei, enim yi enerngii mon! Enim wumb noman ka wii pałim mił, oł ei erngii! ¹⁶Enim kunum kunum pei sałim mił ei, oł ka erngii! Nimbił erang akip kunum ełe, wumb oł kis enmin. ¹⁷Yi mił peng kin, enim wumb noman kun pinałim wumb mił, yi enerngii mon! Ba enim kur keningii ei, nipe epi endi Owundu nge noman ełe pałim mił, yi erngii!

¹⁸Enim noł wain nunerngii mon! Nok kin, enim noman ei wulu pang kin, enim oł kun pimba mił enerngii mon! Ba enim noman tuk ełe, Gos Gui Ka piki to mułmba. Mułang kin, enim oł kun ka pimba mił erngii. ¹⁹Enim Gos ek ka nik kin, wumb eipi ngungii. Ngok kin, Gos ek nik golang kindik, Gos Owundu embe ambił tonu kindik, Gos Gui Ka giisa ni, mingał kepii kin tok, golang nik ei, enim noman tuk ełe, ka ka piik kin, Gos Owundu ngungii. ²⁰Kunum kunum Ernjpın Gos sinim kin epi ka wii kanim kanim pei ngum. Ngang kin, sinim Gos kin noman ka wii piipin ngumun ei, Krai Jiisas nge embe ełe ngumun.

Wu Amb Simba Nge Ek

²¹Wumb eipi en enim ningii ek ei piik kin, ekii singii. Nimbił erang sinim Krai nge wumb, eim noman pałim mił ermin.

²² Amb enim wenjing noł ningii ek ei piik kin, ekii singii. Yi mił erik kin, Krajs Owundu kin ekii sik erngii ku. ²³ Wu endi ei eim ambim kin tep er mołum ei, yi mił ku Krajs ei eim nge tiłap wumb kin tep er mołum. Mołpu kin, eim tiłap wumb ei, eim ngenj endeim kin, kołpu sipi, orung simba nge om. ²⁴ Nga embnjing noł, en enim wenjing noł ningii ek kanim kanim pei ei, am ekii singii. Sik kin, yi mił ku, Gos nge tiłap wumb ei, Krajs nge ek ka ei pei, ekii singii ku.

²⁵ Wenjing noł, enim embnjing noł kin, noman ka piik ngungii! Yi mił ku, Krajs nge wumb tiłap ei, noman ka piipi kin, eim kołpu eim noman konj wumb ngopu paki tum. ²⁶ Yi mił erang, Krajs eim nge tiłap wumb sipi kin, eim ek ka ełe oł kis kil ngopu kin, noł pendpi ngum. Yi er ngopu kin, eim nge tiłap wumb sipi kin, Gos kin kindim. ²⁷ Eim yi erang kin, en enim konj mendpił mułngii! Molk kin, oł kun ka minj erik, oł kis ei enerngii! Enerangin kin, eim ningił ełe, kan ka wii mendpił mił kenmba. Kanpi, yi mił erpi, eim nge tiłap wumb ei, kun ka wii mił sipi kin, eim kin tuk simba. ²⁸ Wu en enim nge ngenj noman ka ngok kin, kaimb sik ngonmun ei, yi mił, en enim nge embnjing kaimb sik kin, noman ka piik, ngungii! Wu nii endi eim ambim kaimb kułpu kin, noman ka ngumba ei, eim nge ngenj kaimb kułpu, noman ka yi ku ngołum. ²⁹ Yi mił erang, wumb endi eim nge ngenj kis piipi kin, noman ngunałim min, oł yi enałim mon. Yi ermba mił, eim kuni ngopu kanpi kin, ka er kun er si mołułum. Nga Krajs nge wumb tiłap yi mił ku ełim. ³⁰ Nimbił erang sinim Krajs eim nge ngenj to dambiltpi se ende kindim. ³¹ Ei yi mił, Gos eim nge ek ka yi nirim puł yi mił peng kin, “Wu eim nge arim mam tał wakin topu, ambim kin okuł ende punguł ei nge, wumb tał eł ełip ende mułnguł.” ³² Gos ek ka ełe ei, ek ekin owundu endi, ek keimi ni tor kindim. Na yi mił, ni piinj pułe ei, Krajs kin eim nge wumb tiłap ende mołum. ³³ Ba ek ei nge, enim kin ninim ku. Enim pei endeim endeim ni wenjing noł, kaimb sik, noman ka ngok, embnjing ngungii ei mił, en enim ngenj ełe kaimb sik, noman ka ngok ełmin mił. Nga enim embnjing pei wenjing ek ningii ek ei, ekii sik kin, enim wenjing embe ambił tonu kindik, yi erngii.

Kangi Ambił Ni Menjing Ernjing Nge Ek

6 ¹ Kangi ambił, enim menjing ernjing ek ei piik kin, ekii singii! Nimbił erang, ei oł kun ka peng kin, Krajs eim noman to piinim mił yi erngii! ² Enim kangi ambił, menjing ernjing, nge embe, ambilk tonu kindik kin, nga noman ka ngok yi erngii! Ei Gos lo ek kumna ek dinga nirim mił pałim. ³ Yi enjing kin, enim kun ka molk kin, nga enim ya mei ełe kunum kinan molk pengii.

⁴ Ernjing enim kingenjing noł kin, enim oł noman embin tui kunum kunum erangin kin, jikii pupu, kis piingii oł ei, enerngii mon! Ba oł yi enarik kin, enim kingenjing noł ei, Krajs nge oł kun ka andan tungii.

Kongun Wii Ełmin Wumb Kin Kongun Tep Ełmin Wumb

⁵Enim kongun wii ełmin wumb ei, kongun tep wu ek nimba ek ei ekii sik kin, noman ka ngok, ei mund mong tok, kongun dinga kindik erngii. Erik kin, enim noman tuk ka piik enmin mił, yi ku erngii! Enim kongun ei erik ełe nge, enim Krai kin kongun mił erngii! ⁶Enim kongun tep wumb enim kanik kin, tep er mułngii kunum ei mendpił, kongun ermin ni piinerngii mon! Ba yi ku, enim Krai nge kongun erik kin, Gos eim erngii ni noman peng piinim mił, yi erik kin, eim noman tuk ełe pei kongun wii erik mułngii ku. ⁷Enim kongun wii erik kin, noman ka ka piik erngii! Enim kongun yi mił erngii ei erik, ya mani mei wumb mendpił ngunanmin; ba sinim nge Owundu ngonmun. ⁸Enim piingii ei, Jiisas Owundu enim wu endeim endeim ni kumep ngumba. Ngang kin, enim kongun kumep sinjing wumb min, kongun wii erik kin, kumep sinenjing wumb ei, kongun ka erngii! Wumb ei pei pei, yi mił singii.

⁹Enim kongun tep wumb kunum kunum oł kun ka pimba mił erik kin, enim kin kongun wii er ngonmun wumb ngungii. Enim wumb kin kongun embin tui ngok kin, oł dinga enerngii mon. Nimbił erang enim piinmin ei, enim kongun wii enmin wumb ei ni, kongun tep wumb ei ni, tep wu endeim mendpił ei tonu epin konu ełe mołum. Eim wumb endeim endeim ni mok tumba ei eim ende mił mok tumba.

Gos Nge Dinga Opu Ełmin Kumb Tepii

¹⁰Ek ni poru nip nind! Enim Krai kin ok ende puk dambiltik molk, dinga singii. Nimbił erang eim noman dinga owundu sałim. ¹¹Pe enim Gos opu erngii epi kanim kanim pei ngumba epi ei, tapik sik se endngii. Ei nimbił erang, enim Seisen wu kis enim kin, ek kend topu ermba kunum ei, enim dinga angk kin, eim kin opu orung erngii. ¹²Ei sinim mei wumb kin, opu orung enanmin mon. Ba sinim opu orung kindpin gui kis ei, tonu epin konu ełe ni, ya mani mei ełe mołmun. Nga tep erpi, noman dinga sep kin, dinga kis emii enim konu ełe mołum, gui kis pei ombu ei sinim kin opu orung enmin. ¹³Nimbił erang enim akip Gos nge opu epi ngumba ei, si tapik mułngii. Nga kunum endi, epi kis tonu omba kunum ei, enim kapłi dinga angk kin opu orung wu enim tumba ermba kunum ei, eim kamb mani kindngii. Nga ekii se, opu er poru ningii kunum ei, enim angk kin, dinga puk engingii.

¹⁴Enim oł kun erik engingii ei, Gos ek ka keimi pii gii dinga nik, mum tulan mił, kend ełe talk kin, nga oł kun ka erik erngii ei, kumb tepii mił enim pepił ełe tepngii. ¹⁵Nga enim simb ełe simb kum mundngii mił ei, Gos nge ek ka emin ni tor kindngii ei, yi mił er kun er mułngii. ¹⁶Kunum kunum enim pii gii dinga peng ełe, kumb tepii mił, ambilk si endngii ei, yi mił erik kin, enim opu mong ei dup mił seng kin, Seisen wu gui kis

eim tumba ei, enim si tor sengin kindngii. ¹⁷Gos sinim sipi orung simba ei, sinim peng eḷe, peng kon miḷ epi ei, si mundmun. Nga Gos ek ka ei, Gos Gui Ka tui jik miḷ ei, ambiḷ gii nik muḷngii! ¹⁸Oḷ ei pei erngii ei, Gos kin kii sik ngangin kin, enim paki tumba. Enim kunum kunum pei, Gos Gui Ka enim andan tumba kunum ei, enim prei erngii! Yi miḷ peng kin, enim kunum kunum or pinarik, konj molk kin, prei erik, kan kun erik muḷngii. Nga enim Gos nge wumb kunum pei, prei erik kin, dinga ngok muḷngii. ¹⁹Yi ku, enim na kin prei erik kin, Gos ngungii. Ngangin kin, Gos na eim nge ek ka nimbii ei, gupu aki topu seng kin, mund mong tunerbii. Gos ek ka koi erpi peng kin, wumb piinanmin ek ei, na nip tor kindamb kin, piingii. Enim prei erangin kin, na ek kun pimba miḷ nip ngumbii. ²⁰Puḷe yi miḷ peng, na Gos nge ek se andiḷmin wu, eim ek ka ni tor kindmbii. Ei nge na kongun eḷe enj ei, konu kan ngii eḷe peḷ. Enim na kin prei erik, Gos ngangin kin, na Gos ek ka ei, mund mong tunarip kin, dinga ni tor kindip nimbii ek ka ei, nip minj muḷmbii.

Poru Nimba Ek

²¹Wu Taikiikis sinim enginjpin wumb noman ka ngoḷmun ei, eim kin Krai nge kongun ka eḷim wu ei, na kongun ei miḷ, na moḷ miḷ ek ei ni tor kindpi enim ngumba. ²²Ei yi miḷ, na wu ei enim kin kindind. Wu ei enim kin sin enmin oḷ pei ei, enim kin ni tor kindang piingii. Piik kin, enim noman tuk eḷe, dinga ka seng kin, muḷngii.

²³Erinjpin Gos kin, Gos Krai Jiisas Owundu kin ouni, sinim enginjpin noḷ pei kin, noman emin ka sepi kin, nga noman ka seng kin, nga pii gii dinga peng kin, ngang singii. ²⁴Pe Gos nge noman ka eim wumb nii endi Owundu Krai Jiisas kin noman ka ngungii ei dinga ka ei ekii poru ninermba.

Pol Mon Pilipai Wumb Połpu Kindim

Pol Pipe Połpu Pilipai Wumb Mulnjung Konu Ełe Kindim

1 ¹Pol kin Timosii tel Krai Jisas nge kongun wu mołpuł kin, pepe ei połpuł kin, enim Gos nge wumb Pilipai konu ełe wumb mołmun. Enim Krai Jisas kin dambiltik ende puk mulnjung wumb ei ni, tep er mołumun wumb ni, men ngii kongun ełmin wumb enim pei sił pipe ei ngopuł kindmbił.

²Sinim nge Erinjpin Gos ni, Owundu Jisas Krai ouni enim kin noman emin wii enim ngang kin, enim noman emin ka seng mułngii.

Pol Noman Ka Piipi Gos Ngum

³Kunum kunum ełe, na enim kin piip kin, Gos kin noman ka piip ngoł. ⁴Na enim kin kunum kunum Gos kin prei erip kunum ei, na ka piip ngond. ⁵Nimbił erang enim na Gos kongun enjingił mił, kumb se paki toł ni, pe paki tumun ku. ⁶Yi mił erang, na piip poru nind ei, yi mił pałim. Gos enim noman tuk ełe kin, kongun ka wii enim kin pułngun mondpu erim. Gos eim kongun ei, erpi pang kin, Jisas Krai kunum Owundu simba kunum ei, poru nimba. ⁷Pe na noman yi mił piip kin, enim ngond ei, kapłi kun ka minj mołum. Nimbił erang na enim kin noman ka ngoł. Ei yi mił, enim pei Gos nge noman ka ei, na kin ngum ei, enim pei na kin noman ka ouni sinjing. Kunum tał pei, na kan ngii ełe mult kunum ei ni, kunum ei na Gos ek ka ni tor kindip ełe nge, dinga angip endinj. Kunum ełe, enim na kin ouni erik kin, paki tok mulnjung. ⁸Gos mendpił eim kanpi piinim ei, na ek keimi mendpił nip, yi mił ngond. Na noman dinga kindip op kin, enim kenmbii ni piip mił piinand mon. Na noman ka ngołum oł ei, enim kin ngop ełe, Jisas Krai na kin ngum.

⁹Na enim kin Gos prei erip kin, kii sip ngop ei, yi mił, Na prei erip kin, enim nge noman ka wumb kin ngołum oł ei, dinga tonu ok, nga enim noman ka wii keimi ni, oł kun ka ełmin oł ei piik kin, kun erngii ku. ¹⁰Ei mił, en enim kapłi oł kun ka ełmin oł ei, mok tok kin, piik

kun ka mendpił erngii. Nga Kraiſ omba kunum owundu ełe, enim Kraiſ ningił ełe, oł kun ka wii molk kin, oł kiſ endi enim kin mulerngii mon. ¹¹Mułangin kin, Kraiſ Jiisas eim enim kin oł kun ka ei, enim andan topu erang kin, oł kun ka oł ei, enim noman tuk ełe kin, am piki top mułmba ei mułang kin, enim Gos nge embe ambił tonu kindngii ei, am ei tonu pupu pimba.

Pol Kan Ngii Ełe Pim Ei, Gos Ek Ka Paki Mił Tum

¹²Engnan noł! Na noman piip mił ei, enim piingii ei, oł embin tui na kin tonu om ei, ek ka nge andłam ei, ondu ngunerim mon! Ei ek ka ei am pengii; wumb piinjing ni, oł yi mił erim. ¹³Oł yi mił erim ei, Sisa ngii ełe tep er mołmun wumb, opu wu ombu ni, nga wumb eipi pei ya mołmun wumb ei, na Jiisas Kraiſ nge kongun wu ełe nge, kan ngii pir ei, wumb na piinjing ku. ¹⁴Wumb ombu, na kan ngii pinj ei, piik kin, poru ninjing. Yi erang, enginjpin noł kombur pei, Owundu kin pii gii ninmin ku. Nga en enim nge noman ełe dinga ſik kin, mund mong ei ſi kindik kin, am Gos nge ek ka ei, am nik dinga kindik endnjing.

¹⁵Keimi, wumb kombur na embe punum nik kin, na kin noman kiſ piinjing. Piik kin, na to mani kindmin nik enjing. Pe oł ełe nge, Kraiſ eim ek ei ni tor kindnjing. Nga wumb kombur na Pol kin, noman ka piik ngok kin, Kraiſ nge ek ka ni tor kindik kin, paki tok ełmin ku. ¹⁶Nga wu ombu piinmin, na ya kan ngii mołup kin, dinga kindip, opu orung mił erip, Gos nge ek ka dinga ni tor kindip mił ei piik kin, na noman ngonmun. Ngok kin, ek ka ei ni tor kindiłmin. ¹⁷Ba wumb kombur en enim nge embe eł nge, piik niłmin. Nga Kraiſ nge ek niłmin ei, noman kun pałim mił ei, ni tor kindnałmin mon. Na kan pir ek embin tui ombu tui mił, nik tuk kindik kin, oł yi mił ełmin.

¹⁸Pe nga ei epi nipe? Ei minj oł pei ełmin ei, oł keimi mendpił min, oł kend yi mił ełmin ku. Ei nge nik kin, Kraiſ nge ek ka ei, nik wumb ngołmun. Oł ełe nge na ka piind. Ei am ka minj piimbii.

Pe Na Konj Muls Kin, Kraiſ Kin Ouni Mułmbii

¹⁹Nimbił erang na piip poru ninj ei, enim kunum kunum prei erik kin, na paki to ngołmun. Ngangin kin, Jiisas Kraiſ nge Gui Ka ei nge, dinga na ngołum. Pe na piind epi ei, tonu onum ei, na paki tang kin, na am ka wii mułmbii. ²⁰Pe yi mił erang kin, epi ei tonu omba ni, ka piip moł ek ei, ek ka wii tonu omba ełe nge, kui er moł. Ei tonu wang kin, ei nge na ek nip tor kindinj na singambił kulermbii mon! Ermbii oł ei yi mił, na nam eł oł ei, yi ku, erip mułmbii. Mułamb kin, pe na konj mułmbii kunum min, kułmbii kunum ei, na nge ngenj ei, Kraiſ nge embe ełe tonu omba. ²¹Keimi, na nge noman ełe yi mił pałim. Pe na noman ei konj ka pep nim kin, na Kraiſ nge embe ambił tonu kindmbii ei kapłi. Ba pe,

nga na kuls kin, na epin konu ɛte noman konj simbii ei, ka wii mendpiɛ.
 22 Nga na ya mei ɛte konj muls kin, na kongun end kongun ei, epi keimi tonu omba. Ba na nipe andɫam endi ekii sip ermbii ei, na piinand. 23-24 Na nam noman tuk ɛte taɫ paɫim. Na koɫup pup kin, Krai kin epin konu ɛte ouni muɫmbii ei, am ka wii. Ba na enim kin ya mei ɛte muls kin, ei nga na enim paki tumbii ei, ka wii ku. 25 Na pii gii dinga nip kin, na piip poru ninj ei, nga na enim kin ouni muɫup kin, enim paki tamb kin, enim pii gii dinga nik kin, ka wii piik muɫngii. 26 Yi miɫ paɫim ei piip kin, na nga op enim kin ombii. Nga enim na kin ka piik kin, Krai nge embe ambiɫ tonu kindngii.

Pilipai Wumb Enim Pol Kin Tep Tok Ende Pu Molk Opu Erngii

27 Ba enim andɫam endngii oɫ ei, am kun ka erik andik kin, Jiisas Krai nge ek ka ɛte miɫ, ekii sik wumb eipi andan tok, yi miɫ erngii. Nga na op enim kenmbii min, nga na enim kin onermbii min, ei epi wii miɫ, ba na enim nge ek ei piimbii ɛte ei, enim noman ende sek kin dinga angk muɫangin kin piimbii. Molk kin, noman ende sek kin, wumb paki tok, kongun dinga erik yi erangin kin, Krai nge ek ka ɛte, pii gii dinga nik muɫngii. 28 Na piimbii end ek ei, enim nge opu orung wumb ek endi ningii ei, mund mong enenjing. Pe enim mund mong enenjing kin, pe wumb en enim piingii ei, en enim dup konu kis ɛte ngenj kumbii kis singii. Ba Gos enim andan yi miɫ tumba ei, Gos eim erang kin, enim sipi orung simba. 29 Nimbiɫ erang Gos enim Krai nge kongun ka erngii nipi kin, enim noman ka ngum. Enim Krai kin pii gii ningii nge nip kin, eim dinga ɛte mendpiɫ ngunerim mon; ba enim Krai nge embe ɛte, ngenj kumbii singii nipi kin, enim eim dinga ngum ku. 30 Na pii gii ɛte nge, ok opu dinga erir ei, enim kenik. Pe nga na opu end miɫ ɛte nge, ei enim piinmin. Pe enim piinmin ei, na opu end miɫ oɫ ei, sinim ouni tep topun er muɫmun.

Sin Sinim Nge Noman ɛte To Mani Kindpin Enginjpin Noɫ Noman Ngumun

2 1 Pe enim Krai kin moɫmun ei eim kin, noman tuk ɛte dinga siɫmin min? Pe enim eim noman ka sik piik kin, enim noman emin ka moɫmun min? Enim Gos Gui Ka nge noman konj ɛte, ende moɫmun min? Nga enim wumb eipi kin noman ngok, kaimb sik, yi ɛɫmin min mon? 2 Pe yi miɫ pim kin, pe enim na kin noman ka mendpiɫ piik ngungii ei nge, tonu omba oɫ yi miɫ paɫim. Enim noman ende sik kin, wumb eipi kin noman ka ngok ei, oɫ endeim mendpiɫ pimba. Peng kin, noman ende sek muɫngii. 3 En enim noman ɛte, embe wii ambiɫ tonu kindnerngii mon! En enim noman ɛte, to mani kindik kin, nga wumb eipi nge embe, to tonu kindngii wumb ei, ka wii ni piik erngii. 4 En enim nge noman ɛte epi ei

mendpił, tep er mulerngii mon! Ba enim wumb eipi nge noman ełe, epi ei tep ka er mułngii ku.

**Krais Eim Embe To Mani Kindang Kin Gos
Eim Embe Ambil Tonu Kindim**

⁵Krais Jiisas nge noman endeim sirim mił ei nge, enim noman ende yi mił mendpił singii.

⁶Kumb ok, Jiisas Gos kin ende mendpił multum. Ba Jiisas eim Gos nge noman dinga tep er mołum oł ei nge, dinga ambil gii ni piinerim mon. Eim Gos kin ekii sipi kin, mandring mułum. ⁷Mon! Eim nge oł dinga ei si kindpi kin, nga eim mei wu mił mani om. Opu kin, eim kongun wu wii mił, yi er mułum. ⁸Wumb kenjing ei, eim mei wu mił mendpił mułum. Eim nge noman ełe embe ei, to mani kindim. Kindpi kin, Gos nge noman ełe ekii sipi erim. Oł yi nge pepi pang kin, eim kułum kunum ei, poru nim. Pepi pang kin, keimi ond peri ełe kułum. ⁹Kułang ełe nge mendpił, Gos Jiisas nga konj sipi kin, eim to tonu mendpił kind mundum. Nga Gos eim embe ka wii mendpił endi ngum ei, wumb nge embe pei to mani kindim. ¹⁰Kindrim embe ei, Jiisas pa nipi ngum. Ngang embe ei, tonu epin konu ełe wumb ni, ya mei ełe wumb ni, mei mandring ełe wumb ni, wumb ni pei, Jiisas eim endeim ambil tonu kindngii. Kindik kin, nga mong gopsing pii polk kin, eim embe ełe ek ka nik kin, eim nge embe ambil tonu kindngii. ¹¹Wumb pei gupu ełe ek yi mił ningii. “Jiisas Kraiss ei Owundu,” pa ningii. Yi mił nengin kin, Erinjpin Gos nge embe ei am tonu ba.

Enim Tiłang Mił Tuk Wumb Pei Kin Mułngii

¹²Kaplı, na nge wumb puł ei yi mił, ok na enim ek ninj ekii sinjing ei, pe yi mił ku erngii. Na enim kin muls kunum ełe, enim epi erngii ek ei ninand mon! Ba pe, na konu turii moł kunum ełe, enim na ek ekii sik kin, am oł yi nge erngii. Gos enim sipi orung sim ei nge, mund mong erik kin tungu erngii. Yi erik kin, kongun dinga erik mułangin kin, Gos enim noman konj ka epi enim ngumbii nirim epi ei, ngang singii. ¹³Enim piinmin ei, Gos enim noman tuk ełe kongun erpi mołum. Nga Gos eim noman ełe, enim noman tuk ełe kindim. Kindang kin, nga Gos eim noman palim mił, yi kongun erik mułngii. Yi erik mułangin kin, Gos enim kan ka kenmba.

¹⁴Enim epi pei enmin oł ei nge ek mił enmin oł ei ni, kis piik, kii sik enmin oł ei ni, pei si kindik kin, er mułngii. ¹⁵⁻¹⁶Yi mił erang, enim oł yi mił erik kin, enim kun ka mułngii. Nga pund mong endi, enim kin pinermba mon! Enim Gos kingam noł mendpił mułngii. Nga enim noman tuk ełe, orpuł mił endi pinermba mon. Enim ek wumb noman konj ngołum ek ei, ambil gii nik mułngii. Ei molk kin, wumb tiłap eipi pii gii

ninenjing wumb eŧe, enim tuk molk kin, dup miŧ tiŧang erang kin, ya mei eŧe wumb oŧ kis eŧmin wumb ei, kin muŧngii. Muŧangin kin, nga Kraiŧ Owundu tonu omba kunum ei, na enim kin pei ka piimbii. Piip kin, na noman eŧe yi piimbii ei, na kongun wii miŧ erip kin, nga nam nge dinga ei, wii miŧ kindip ermbii miŧ mon!

¹⁷⁻¹⁸Enim nge pii gii ei, Gos kin kuŧmaŧ kaŧiŧmin miŧ yi paŧim. Nga kuŧmaŧ kaŧiŧmin poru nimba epi eŧe, noŧ wain bein toŧmun. Yi peng kin, na miyem eŧe, noŧ wain miŧ bein tok, enim kuŧmaŧ kaŧiŧmin poru nimba erang bein tok kin, tonu kindnjing pim kin, ei epi wii miŧ. Ei na ka piimbii. Keimi, na enim kin ka piip ngumbii. Nga enim yi miŧ ku, ka piingii. Enim na kin ouni ka piipin muŧmun.

Timosii Nge Ek

¹⁹Ba na Jiisas Owundu pii gii ninj kin, kapŧi Jiisas eim noman eŧe yi piim kin, kunum olt mon, na Timosii kindamb kin, enim kin omba. Nga Timosii orung opu, enim ek na kanpi neng piimbii. Piip kin, na ka piimbii. ²⁰Na nge wu Timosii miŧ, nga wu endi mulaŧim mon! Eim na kin noman ende sep ngoŧum. Ngopu kin, eim nge noman tuk eŧe enim paki tumbii ni dinga piŧim. ²¹Wumb eipi pei, en enim noman eŧe epi ei, minj tep ka er moŧuŧmun. Molk kin, Jiisas Kraiŧ nge kongun ei, tep ka enaŧmin mon. ²²Ba enim wu Timosii eŧim oŧ ei piinmin. Timosii eim oŧ kun ka eŧim wu. Eim na Kraiŧ nge ek ka kongun erir konu eŧe, eim na paki toŧum wu. Ei eim yi erim ei, wu endeim kingam ei, eim arim paki toŧum miŧ, Timosii na kin yi eŧim. ²³⁻²⁴Pe na kan ngii eŧe tor op piip kin, na Timosii kindamb kin, enim kin sikir omba. Pe na pii gii nind ei, Jiisas Owundu eim andŧam endi top simba. Nga kunum aninga kopur na yi ku, moŧup kin, nga enim kin ombii.

Wu Epaproraisis Nge Ek

²⁵Na nam piip kin, wu Epaproraisis kindamb kin, enim kin omba ei, sinim nge enginpin. Na kongun ende wu ei, siŧ opu ende eŧmbiŧ wu. Ok enim eim kindangin kin, na kin opu ei, enim nge men ek niŧim wu ei, na paki toŧum. ²⁶Eim nge noman eŧe, enim kin opu kenmbii ni piipi kin, noman embin topu moŧum. Eim ening paŧim enim piinmin ei nge, eim noman embin to piinim. ²⁷Keimi, ok eim ening pim. Peng kin, eim kuŧmba mandi erim. Ba Gos eim kin kaimb sim. Ba Gos eim kin mendpiŧ, kaimb sinerim mon! Gos na kin kaimb sim ku. Gos eim oŧ embin tui ei, na kin pei tonu omba ei, mon ni piipi kin, na paki tum. ²⁸Yi miŧ ku, na nam noman eŧe, na Epaproraisis eim kindamb wang kin, enim nga kan ka kanik piingii. Ka piyangin kin, nam noman embin ei, aninga mani miŧ ba ku. ²⁹Gos Owundu kin ka piik ngok kin, wu Epaproraisis omba nge, ka piik sik kin, enim eim kin noman ka piingii. Wu yi nge, enim embe ambiŧ

tonu kindngii. ³⁰Wu ei, Krais nge kongun er pupu kin, kułmba mandii erim. Eim konj mułmbii ni piinerim mon! Eim kongun ei piipi kin, enim kapli na paki tunenałangin kin, eim ni piipi kin, na kongun paki topu poru niłang.

Krais Kin Pii Gii Ninim Wu Ei Wu Kun Ka Mendpił

3 ¹Angnan noł! Na ek ei yi mił połup poru nimbii end. Enim Jiisas Owundu kin noman ka piingii. Na pipe ei nga polt ei nge, na noman embin topu poland mon. Nimbił erang na pipe nga ei, połup enim ngond ei, na enim kin paki top ngond. ²Wumb kung owu mił, oł kis kanim kanim ełmin wumb mołmun ei, enim kanik kun erik mułngii! Nga wumb ei nge, lo ek ekii sik kin, ngenj kopsik ełmin wumb ei enim kanik kun erik mułngii! Wumb ei ngenj kopsik ełmin oł ei, andan tonum wumb ei, Gos nge wumb. ³Ba sin sinim noman tuk ełe Gos nge Gui Ka ełe mułang kin, sinim andan topu kin, sinim Gos nge wumb mołmun. Yi mił Gos embe ambił tonu kindpi kin, nga Krais Jiisas kin ouni embe ambił tonu kindmin. Sinim ngenj kopispin oł ei, sinim nge pii gii ei, paki tunanim mon. ⁴Pe na nge noman ełe yi pim kin, ngenj ełe oł ei, na Gos sipi orung simba nge andłam endi sałim ei, na kapli paki tumba. Nga wumb kombur ngenj ełmin oł ei, sin kapli paki tumba ni, pii gii ninmin ku. Ba na nam noman ełe, am mendpił, yi mił to piimbii. ⁵Piyamb nimbił erang kunum angil orung nga tekliki o pang kin wumb kombur na ngenj kopsik. Na Esrel nge wu. Na Benjamin nge tiłap wu moł. Eipru wumb ei na miyem ende. Na lo ek ei, na am keimi ekii sił wu. Ba oł ombu ei nge, na Gos sipi orung sinermba mon. ⁶Gos nge kongun ełe, na dinga kindip kin, ekii sip enj. Na Gos nge wumb ei, oł embin tui ngop endinj. Nga yi ku, na wu endi na lo ek ekii siłim min, nip kii simba ei, na mong endi pinermba mon. ⁷Ba epi pei sałim ni, na embe ambił tonu kindngii ei, epi wii mił ni piind. Nimbił erang, Krais mendpił mołum ni piind. ⁸Jura wumb oł ei nge, na piip ninenj mon. Nimbił erang Krais Jiisas eim na nge Owundu mołum ei na piind. Pe na ni piind ei, Krais kin pii gii nipin enmin ei, keimi ni piind. Na Krais nge oł ei ekii sił. Sip kin, oł eipi eipi pei si kindip, epi pei ombu, epi moł wii mił, ni piind. Yi erip kin, na Krais eim, am ambił gii nimbii ni piind. ⁹Pe na Krais kin dambiltip ende pup moł. Lo ek ełe, na wu kun ka eł wu nimba ei, na piinermbii mon! Nam oł yi nge eł, embe kun ka piimba ni piind. Piip kin, Krais kin pii gii nind ełe nge, Gos eim na pii gii nind ei, eim na wu kun ka nimba. ¹⁰Na Krais am pii pol tumbii. Nga eim angpi konj tonu om. Kunum ełe, na Krais eim nge dinga ei, na kenj. Na eim nge dinga ei, pii pol tumbii ni piind. Na Krais eim kin ende pup kin, eim ngenj kumbii sinim ei, ouni simbii ni piind. Eim Gos kin ekii sipi, piipi kultum epi ei nge, na eim piip kin, yi ku ermbii ni ambiłip gii nip moł. ¹¹Na dinga kapli erim kin, na oł yi mił erip

kołup kin, nga tukpu ele, nga op konj pup kin, Krai kin epin konu ele bii ni piind ku.

Pol Eim Sikir Pupu Kin, Epi Ka Wii Ok Sitim

¹²Na yi mił ni piinand. Nam Krai nge ełim oł kun ka pei sip poru ninand mon! Ba oł ei nge, na kongun dinga erip ambił gii nip moł. Yi erang kin, Krai Jiisas eim yi mił erpi kin na ambił gii nip mołum.

¹³Engnan no! Krai nge oł ei, sip poru nip moł ni, piinand mon. Ba na noman endeim mendpił pałim. Na oł ok nge kanim kanim pei enj ei, si kindip poru ninj. Si kindip kin nam kongun dinga erip ekii se, epi ka wii tonu omba epi ei, simbii ni piip end. ¹⁴Na andłam dinga sikrił ei nge, sikir pup kin, epi ka wii ei yi mił, Krai Jiisas nge noman konj ka wii ele mendpił, simbii ni piind. Nga epi wii endi mon. Gos Krai kin na wii topu sipi kin, orung sim ei, na epin konu ele tonu bii ni, wii topu sim.

¹⁵Pe sinim nge noman ele, Gos kin noman dinga Gos nge wumb mendpił mił pim kin, pe na ek ninj mił ei, ekii singii. Ba enim noman endi eipi pim kin, pe Gos eim enim noman ele, kapłi andan topu kin, er kun ermba ku. ¹⁶Ba sinim Krai nge oł kun ka wii sinjpin oł ei, am ambił gii nipin mułmun.

¹⁷Engnan no! Enim pei na end mił oł ei, pei ekii sik, erik poru nei. Nik kin, wumb oł kun ka yi nge enmin ei, kanik kun erik kin, enim oł ei ekii sik, yi er mułngii ku. ¹⁸Na ok, enim kunum kunum kanip ek ninj ek ei, nga enim kanip nind ku. Pe na ningił ele ke nind. Wumb pei Krai nge ond peri ele kułum ei, wumb opu orung mił enmin. ¹⁹Wumb ei, en enim nge ngenj noman ele, gos mił to tonu kindmin ni, yi piinmin. Wumb oł singambił pałim epi ei, en enim noman ele, ka ka piik enmin. Erik kin, nga mei ele epi kis ombu, noman to piik er andinmin; ba wumb ombu nge, dup konu ele, ngenj kumbii dinga singii. ²⁰Ba sinim, epin konu nge, wumb mendpił mołmun. Owundu, Jiisas Krai tonu epin si kindpi kin, mani mei ele omba nge, enim kui er mołmun. Mułangin kin, opu eim sinim sipi, orung simba ei nge, sinim kui er mołmun. ²¹Pe nga Krai opu kin, sinim nge ngenj wii ei erang kin Krai nge ngenj konj ka wii, yi mił simba. Seng kin, sinim Krai nge tiłang owundu ei mił, sipin mułmun. Nga eim nge dinga ele erang kin, epi pei ei, eim kin mandring mułangin kin, eim tep er mołum.

En Enim Noman Ende Sek, Noman Ka Piik, Noman Ka Singii

4 ¹Angnan no! Krai nge oł yi mił pałim ei piik kin, enim Jiisas Owundu kin dinga angk mułngii! Na ek nind mił mułngii. Na enim kin noman ngoł. Ngop kin na enim kin kaimb sił, nga enim na kin noman ka piik ngangin kin, enim na nge noman ka puł mił, wumb ka mołmun.

²Ełip Yuoriya kin Sindikii ełip amb tał ełip piyeł. Ełip Jiisas Owundu kin noman ende singił. ³Pe nim na nge kongun ende wu mendpił. Na nim

kanip ek nind. Nim amb tał ei paki to! Amb tał na kin, Gos nge ek ka eł, tep topun kongun ka er endinjin. Pe Klemin ni, na nge kongun ende wumb ni, amb tał kin kongun ende enjing. En enim nge embe ei, noman konj singii pipe ełe pałim.

⁴Kunum kunum enim Jiisas Owundu kin dambiltik ende puk ei nge, ka piip ngungii. Na ek nga nind ei, enim Jiisas kin ka ka piingii!

⁵Wumb pei enim kin piingii. Enim wumb eipi kin, oł emin ka ełmin. Nimbil erang Jiisas Owundu mandi orung omba enim. ⁶Enim epi endi kin, noman embin kulerngii mon! Ba enim eipi epi endi simin ni piik erngii ei, enim Gos kin prei erik, kii sik, eim kin kunum kunum noman ka piik ngok, yi erngii. ⁷Gos nge noman emin ka oł ei, sinim ngołum ei, mei wumb pei noman dinga ei to mani kindnim. Nga Gos nge noman emin ka oł ei, sinim Kraiss kin dambiltipin ende pupun mołmun nge, noman tuk ełe ni, noman ei Gos tep ka er mułmba.

⁸Engnan no! Na ek endi nga nimbii end. Oł pei ei oł keimi ni, pe nga oł ei nge, noman ka wii er pałim ni, nga oł kun ka ni, nga oł kis endi penj mulatim oł ei ni, nga oł ka wii ni, nga oł kun ka ei nge embe ka pałim. Nga oł ombu pei, eim oł kumb ełe oł pałim ei ni, nga oł ombu pei wumb embe ambil tonu kindinmin, oł ombu nge pim kin, enim kunum kunum noman ełe piik er mułngii. ⁹Oł ombu pei, na enim nip andan top ngunj ei, sik poru ninjing. Nga oł epi pei piik kanik, er poru ninjing oł yi nge, enim kunum kunum yi erngii. Yi erangin kin, Gos noman emin ka sinim ngołum ei, enim kin ouni mułmba.

**Pilipai Wumb Epi Ka Ei, Wii Ngunjung Ei,
Pol Eim Noman Ka Piip Ngum**

¹⁰Na noman ka owundu piip kin, sinim nge Owundu ngond. Pe nga enim na kin noman nga to konj keimi ok, enim na piik; ba enim ongii nge andlam endi sineririm. ¹¹Na epi endi sinałim nip kin, yi kii sinand mon! Na oł yi nge, ei piip poru ninj. Pe oł kanim kanim na kin tonu om kin, na oł ei nge, noman to piinermbii mon. Na noman ełe epi ombu ei, kapli ni piil. ¹²Na wu endi epi sinałim mił, yi na ka piip muls. Mołup kin, na epi pei ambil gii ni ka piip muls ku. Wumb kuni pei nołmun oł ei, na ka piip moł. Nga wumb kuni tołum oł ei, na ka piip moł ku. Wumb epi pei seng mołmun oł ei, na piind ku. Nga wumb epi sinerang er mołmun oł ei, na piind ku. Na kunum kunum konu orung orung pei, na kapli oł pei ei, kapli ni ka piip moł. ¹³Kraiss eim am dinga ngołum. Nga eim nge dinga ełe, na epi pei kapli ermbii.

¹⁴Ba enim oł ka erik kin, na kin paki tok kin, na embin tui ko wupun ei sinmin. ¹⁵Pe enim Pilipai konu ełe wu amb, en enim yi mił ni piinmin. Ok na Gos nge ek ka ni tor kindip endinj kunum ei, na na andip pup kin, Maseroniya konu ełe tor punj kunum ei, Gos nge tilap wumb endi, nga

na kin o ende punenjpin mon. Nga epi ka ngok ełmin oł ei, endi enenjpin mon ku. Ba pe enim mendpił, oł yi enmin. ¹⁶Keimi, na Tesalonaika konu ełe muls kunum ei, enim yi ku na kunum endeim paki tunjung. Nga ekii se, enim na paki tunjung ku. ¹⁷Pe na nam ka wii epi endi enim kin simbii nip kin, kan sinenj mon. Na noman ełe ei, enim nge oł ka ei, Gos nge epi ka wii enim ngumba. Ngang kin, enim epi ka wii ei singii. Nimbil erang enim na paki tunjung. ¹⁸Ba am epi pei, na kin am kapli er sałim ei, na sinj poru nim. Na ngii konu ei, epi pei piki to mołum. Enim nge ka epi wii ngok kindnjing ei, Epaproraissis ngangin kin, tu wum ei, na sinj. Epi ka wii ngunjung ei, Gos kułmał kalilmin muru ka tołum mił, yi pałim. Epi ei, enim Gos ngunjung ei, Gos eim epi yi nge siłim. Pe Gos eim noman ełe ka piiłim. ¹⁹Na nge Gos ei, eim epi kanim kanim ka wii Kraiss Jiisas kin sałim. Pe nga enim epi endi sinarpi nim kin, Gos eim kapli enim kin ngumba. ²⁰Gos ei Gos, sinim nge Erinjpin Gos. Yi peng piipin kin, sinim Gos eim embe kunum kunum ambil tonu kindmin, ei keimi!

Ek Aninga Kopur Nga

²¹Kraiss Jiisas nge wumb ei kin, na ek ka nip 'Mułeyo' nind! Angnan noł! Na kin mołmun ei, enim kin ek ka nik, 'Mułei,' a nik ngonmun.

²²Gos nge wu amb ni, wumb pei enim kin noman ka piik ngok, "Enim mułeyo!" ninmin. Wumb kombur king owundu Sisa ngii ełe kongun ełmin wumb ei, en enim dinga puk kin, 'Enim mułeyo!' nik yi enmin.

²³Jiisas Kraiss Owundu nge noman ka ei, enim kin mołpu kin, enim noman tuk gui ełe, paki tang kin, ouni mułngii.

Pol Mon Kolosii Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Kolosii Wumb Ngum

1 ¹Na Pol Gos eim nge noman ełe, na to tonu kind mundang kin, Krai Jiias nge ek se andiim wu, Timosii sinim enginjpin. ²Mon ei połpu kin, Gos nge wumb Kolosii konu owundu ełe mułmun ei ngonmbuł. Sinim enginjpin en enim Krai kin pii gii nik mołmun. Pe Gos sinim Erinjpin eim enim noman ka ngomu kin, nga noman emin ngołum.

Prei Ełmbił Kunum Ei Ek Ka Nipił Gos Ngołmbuł

³Sił prei enmbił kunum ei, ek ka nipił, enim kin Erinjpin Gos nge sinim Owundu Jiias Krai ngonmbuł. ⁴Nimbił erang sin piinjpin ei, enim Krai Jiias kin pii gii nik kin, nga enim Gos wumb tiłap ełe pei noman ngonmun. ⁵Kunum ełe, ek keimi Gos ek ka kumna opu, enim kin orum. Wang kin, enim piik ei, epi ka enim simin ni piik mulk, epi ei ngurum. Kapli enim pii gii kin, noman ngonmun oł, enim simin ni piik mulnjung epi ei, tonu pel ełe pałim ei, enim singii nge tonu epin konu ełe sałim. ⁶Gos ek ka ei, epi ka nipi, tu wang nge pupu kin, mei ełe wumb konu ełe orung orung pei punum. Pamb kin, yi mił, enim kin kunum kumna ek ka piinjing ei, Gos enim kin noman ka ngum ei, enim ok piinjing ei, keimi pim. ⁷Enim ek ka ei, Epapras kin, piik kan sinjing ei, sin noman ka eim kin ngamin kin, sin kongun ende wu, eim sin kin kongun ermin mił, Krai kin kongun dinga ka erpi kin, kunum kunum ngonum. ⁸Epapras eim sił kin ek yi nipi ngum. Ngum ei, enim noman kulnjung ei, Gos Gui Ka enim ngum.

⁹Puł ełe nge, sił kunum kunum enim kin prei enjpił ei, enim mułmun pa ninjing kunum ei, sił Gos kin kii sinjpił ei, eim noman ełe erngii oł ei, paki tang piingii. Nga Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim ngum. ¹⁰Nga enim pek kin, mulk pungii ei, Owundu eim noman pimba mił erangin kin, Gos eim kunum kunum ka piimba. Enim kongun kanim kanim ka wii erangin kin, mong oł kun ka wii tumba. Nga enim kapli

oŋ kun ka ei, Gos kin piyangin kin, enim noman eŋe piki top muŋmba. ¹¹Enim kapŋi ei, Gos nge noman dinga ka wii kapŋi er dinga kindmba ei, kapŋi paki tang kin, enim epi kanim kanim tonu omba ei, enim dinga puk kin, kui erik muŋgii. ¹²Nga enim ka piik, ek ka nik kin, Erinjpin Gos ngungii ei, eim enim to tonu kindim ei, kapŋi enim eim epi singii pa nim, epi ei singii. Enim kapŋi singii ei, Gos eim kin pii gii ninjing wu amb ei, sinim tiŋang enim konu eŋe moŋmun. ¹³Gos eim sinim emii owundu pim konu eŋe oŋ kis erpin mulnjpun ei, eim sipi orung tu wum. Nga eim sinim eim kingam Jiisas Gos eim noman ngoŋum kangii ei, tep er moŋum konu eŋe tuk kindim. ¹⁴Gos kingam eim sinim se orung sim. Nga sinim oŋ kis si kindpi, kil ngang kin, sinim kun ka wii moŋmun.

Krais Eim Nge Oŋ Nin Eim Nge Kongun

¹⁵Sinim Gos eim kinanmin; ba Jiisas kaninmin ei, eim Gos miŋ ku moŋum. Krais eim Gos kingam kumna ei, kumb ok mendpiŋ multum. Muŋang kin, eim epi kanim kanim endi sineririm. ¹⁶Gos eim epi kanim kanim pei eririm ei, Jiisas kin ouni molkuŋ eririm. Nga tonu epin konu eŋe, nin mani mei eŋe epi pei eririm ei, epi kanim kanim kanmin epi nin, kinanmin epi nin, ei pei eririm. Gui miŋ noman dinga paŋim sinim kinamin wumb ni, nga owundu wumb ni, nga tep enmin noman dinga paŋim wumb ni, nga konu orung orung mei ni epi pei Gos eim neng kin, Krais eririm ei, eim nge epi eririm. ¹⁷Epi kanim kanim endi er sineririm kunum ei, Jiisas eim ok multum. Epi kanim kanim Krais eim dambiltpi se ende kindnim ei, eim dinga eŋe, epi kanim kanim ombu erang kin, tonu onjung. ¹⁸Jiisas eim Gos nge pii gii wumb tep er muŋang kin, kongun kun enmin. Gos nge pii gii wumb ei, eim nge wumb tiŋap ei, men toŋmun ngii miŋ moŋmun. Gos nge pii gii wumb noman konj ei, eim puŋe moŋum. Wumb Jiisas kumna kui tok pendnjing konu eŋe si kindpi kin, nga angpi tonu opu, konj muŋum. Ei nge eim moŋpu kumb eŋe kindpi kin, wu num moŋpu kin, epi kanim kanim ombu ngopu tep eŋim. ¹⁹Ei nge, Gos eim noman eŋe, epi kanim kanim pei kun mendpiŋ, Jiisas kin erim. Ei yi miŋ ku, Gos eim oŋ ei nge, Jiisas kin kindang, piki to moŋum. ²⁰Jiisas eŋe nge, Gos eim mei wumb orung orung pei ni, tonu epin epi kanim kanim pei ni, eim kin sipi, orung simbii ni piim. Ei nimbiŋ erang, eim ond peri eŋe to kundnjung. Jiisas ond peri kuŋum ei, Gos eim noman emin peng eŋe, ya mani mei eŋe wumb ni, nga tonu epin eŋe wumb ni pei kanim kanim eim kin sipi orung eim kin simba erim.

²¹Ok kunum endi, enim Gos moŋum konu eŋe, enim eim kin turii enj mulnjung. Muŋangin kin, enim noman tukrung eŋe, eim kin opu orung erik mulnjung. Nimbiŋ erang enim noman kis to piik, er mulnjung. ²²Ba pe Jiisas eim ngenj ei ond peri eŋe kuŋum ei, Gos eim enim kin erpi sipi kin, eim kin orung seng kin, eim kand noŋum wumb mulnjung. Yi

er pendpi kin, ek kend ende enim kin pinerang eġe, eim moġum konu eġe, enim kun tuk simba. ²³Enim kapġi pii gii ambiġ gii nik, dinga erik muġngii! Mon peng kin, enim pii gii ninjing eġe, kapġi nga noman epi to piinerngii mon! Nga enim kumna kin ek ka piik, pii gii ninjing, pii gii ei, kapġi wakın tunerngii mon! Ek ka ei nge, na Pol kongun wu moġup kin, ek ka ei, wumb mei orung orung konu pei ni tor pum.

Gos Eim Pol Kindang Pupu Kolosii Wumb Tiġap Paki Tum

²⁴Pe na Pol, na ka piip kin, ngenj kumbii ei, enim kin sip kin ngond ei, na kapġi Kraıs eim, sinim peng embiġ miġ moġum. Sinim pii gii wumb ei, eim ngenj simb angıġ pei kuġpun ngopun moġmun. Kraıs eim ngenj kumbii sim ei, poru ninerim eġe, na paki top erip kin, poru nimbii nip end ei, eim nge pii gii wumb eġe, na oġ yi miġ end. ²⁵Gos eim na kin kongun ngum ei, enim nge paki tumbii kongun ei, Gos ek ka mong keimi ei pei ni tor kindiġ. ²⁶Ek ka ei, kumb ok wumb mulk kunum ei, koi er pirim. Ba akip eim nge wumb tiġap ningiġ eġe peni eġe opu, poru ninim. ²⁷Gos ek pii gii ninenjing wu amb enim andan topu ngang kin enim kapġi piingii. Piik kin, ek koi er pim ek ei, ka wii mendpiġ pim konu eġe ba ni, tiġang owundu mendpiġ ni, eim nge wumb tiġap paki tang kin, piingii ei, eim embe tonu ba. Pang kin, ek koi er pim ek ei yi miġ; Kraıs enim kin tep to tuk moġum ei, enim kapġi eim kin kui er muġangin kin, kapġi enim embe ambiġ tonu sipi ngumba. Nga Gos nge tiġang epi ka wii pei ei, enim Kraıs kin yi ku singii. ²⁸Kapġi sin Kraıs nge ek ka ni tor kindpin andan topun kin, enim wumb pei ngonmun ei, sin noman dinga kanim kanim nipin kin, andan to ngonmun. Ngopun yi erpin kin, Gos eim moġum konu eġe, wumb endeim endeim tu wunmun. Tu wangin kin, Kraıs kin dambiltpi se ende molk kin, dinga kindngii. ²⁹Yi miġ, na kongun dinga wii end ei, Kraıs eim noman dinga kis na ngonum ei, tuk na kin kongun enim.

Enim Kapġi Pii Gii Dinga Nik, Ek Kend Buġ Ngok, Jiısas Kin Ekii Singii

2 ¹Pe na enim kanip ek nimbii nind ei, na kongun dinga erip kin, enim kin ngunj. Nga Lei Yorisiya konu eġe moġmun wumb kin, nga wumb epi pei na kin kanik, piik enenjing wumb ombu, yi ku nip ngond. ²Na yi eramb kin, en enim noman tuk kapġi dinga peng muġngii. Nga en enim wumb endi ongii ei, noman ngok yi erngii. Na yi piind ei, enim noman ka peng eġe, kapġi enim pii gii er dinga kindmba. Na noman yi paġim ei, enim kapġi Gos ek koi er paġim ek ei, puġe piingii ei, Kraıs eim, ek ei koi er paġim ek ei nge, puġe eim. ³Ku kon eġe piki topu moġum ei, yi miġ ku. Gos nge noman kanim kanim ka wii paġim ni, eim noman eġe ek keimi kun ka paġim ni, noman koi er paġim ei, Kraıs eim kin piki to moġum.

⁴Na enim kanip nind ei, wu endi enim ek ka ka nipi kin, noman to ak tumbii ni ermbe ei, kapli enermba. Yi peng kin, na ek ei nind. ⁵Na enim kin tep to mula; ba na noman tuk enim kin moł. Nanim enim kin ka piip kin, enim kanip moł ei, enim kongun kun erik, noman ende sek molk kin, nga Kraiss kin, pii gii nik dinga kindinmin.

Sinim Kapli Kraiss Kin Tep To Mołpun, Noman Konj Simin.

⁶Enim Kraiss Jiissas Owundu pii gii nik kin, enim noman tuk ełe sinjing. Yi mił ku, nga enim eim kin dambiltik se ende puk mułngii. ⁷Enim Kraiss kin dambiltik se ende puk kin, dinga puk angik mułngii! Mułngii ei yi mił, ond dumbuł połpu, mer mani mei ełe pupu kin, dinga angilim. Enim kapli ek ka ei, sin enim kin andan to nipin kin, ngunjpun ei mił, enim pii gii dinga nge sik mułngii! Nga kunum kunum enim ek ka nik kin, Gos ngungii.

⁸Enim kanik kun erik mułngii! Mon peng kin, wu endi ek kend topu ek nipi kin, mei wumb ek nipi enim ngumba. Eim ek keimi nipi enim ngunermba mon! Wu yi nge, ei ek ok kupenjing niłmin oł ei, yi nik kin, nga pii gii ninanmin wumb en enim noman ełe piik ełmin oł ei, ek yi mił ningii ku. En enim nga Kraiss kin ek ka nik tor kindnałmin. ⁹Enim piinmin; epi kanim kanim oł kun ka ni, noman konj ei, Gos eim nge oł kun ka wii ei, Kraiss eim ngenj ełe mołpu kin, piki tonum. ¹⁰Eim mołpu kin, Gos eim wu num kumb ełe kindpi kin, lo ek kanim kanim pei kin, noman dinga kanim kanim pei, nga eim endeim mendpił. Nga enim Gos kindpin kin, wu Kraiss kin dambiltik se ende pu molk kin, eim nge noman konj kunum kunum epi keimi epi ei sinjing.

¹¹Enim Kraiss kin dambiltik se ende puk kin, nga enim oł keimi erik kin, ngenj kopisiłmin ei Gos wumb mołmun nik kin, oł yi ełmin. Kraiss oł erim ełe, sinim ok enjpin oł kis ngenj ełe, epi dinga si kindpin kin, poru ninjpin. Kraiss nge oł ei, oł keimi. ¹²Noł pinjing kunum ełe, Kraiss kin dambiltik ok, se ende puk mulnjung. Nga enim noł mandring punjung ei, enim eim kin kui mił tunjung. Nga enim tonu onjung ei, enim Gos nge noman dinga enim Kraiss kin pii gii ningii. Nik kin, ei eim Jiissas tukpu ełe, er konj kindim. Nga noł pinjing ełe, Gos eim enim Jiissas kin, er se konj ende kindim. ¹³Enim ok kunum endi, kułii wumb mił mulnjung. Nimbił erang enim oł kis kanim kanim enjing. Erangin kin, enim Jura wumb mon; ba wumb tiłap eipi molk kin, lo endi pinałim. Ba Gos pe enim erpi sipi kin, Jiissas kin ende kindpi kin, nga si konj sim. Gos eim sinim oł kis kil ngopu, si kindim. ¹⁴Lo ek kanim kanim mon ełe mułum ei, sinim to mani kindmbe erim ei, Gos eim si kindim. Ek ei yi nirim, “Sinim wumb kis mulnjpun; ba Gos lo ek ei, to pułpeł topu kin, Jiissas sipi ond peri ełe nil topu, poru nim.” ¹⁵Mei wu num dinga kin, nga emii peng dinga mulnjung dinga ei, Gos Kraiss kin eim sipi, si kindim. Eim dinga wu

num ei, mei wumb pei andan topu kin, ond peri ɛɛ, Gos wu ombu topu, kambiipi mani kindim. Kindpi kin, ei wumb pei ningiɛ ɛɛ, wu ombu en enim, epi wii miɛ moɛmun.

¹⁶Yi miɛ, wu endi nga ek wii nipi kin, enim kin lo ek ekii sik kin, kuni nin noɛ nungii ɛɛ; nga kunum owundu tonu omba kunum; nga oi konj tonu omba kunum kuni bii nungii; nga kor kunum piik erngii ek ei, piinerngii mon. ¹⁷Lo ek ombu min, men mendpiɛ ekii se omba epi andan tonum; ba Krai eim Owundu mendpiɛ moɛmun. ¹⁸Enim wumb eipi kin kos erngii. Nga oɛ endi kun punermba ei, nemin er kun erngii pa ninerngii mon. Nimbilɛ erang si sinim or kumb miɛ epi kenjpin ɛɛ, ermin nik enmin. Nga enim sin si mani kindamin kin, enjel kin men tok kin, er ngumun nik erngii. En enim oɛ ei nge piik kin, enim bong ninanmin ni piik kin, enim kin andan tonmun. Nga en enim oɛ yi enmin; wumb ei en enim bong ninmin. Nimbilɛ erang en enim noman tuk ɛɛ, oɛ kis ermin ni piik enmin oɛ ei nge, mei wumb noman piɛɛmin oɛ ei nge piinmin. ¹⁹Wumb yi nge, Krai wumb tilap mon. Krai ei sinim peng embilɛ miɛ moɛmun ei, sinim pii gii wumb ei eim ngenj simb angilɛ pei kuɛpun ngopun kin, moɛmun. Sinim dambiltpin se ende pu moɛmun ei, eim ngenj simb angilɛ pei dambiltpin ngenj ende pupun moɛmun. Sinim ngenj dinga sinim ei, Gos eim dinga ɛɛ opu, ba ni piinim miɛ punum.

Sinim Krai Kin Ende Koɛ Poru Ninjpin

²⁰Enim Krai kin tep to kolk poru ninjing. Nga mei wumb noman ɛɛ epi kis dinga pei wakin to si kindnjing. Nimbilɛ erang enim wumb lo ei ekii sinmin. ²¹Lo ek ombu yi ninim, “Nim angilɛ epi ɛɛ embilnjii mon!” Nga epi ei, “Nim gupu ɛɛ tuk kindnenjii mon?” Nga epi ei, “Nim angilɛ tuɛ epi ɛɛ ngunenjii mon!” ²²Epi ombu sik kongun erik kin, yi erangin kin, poru ninim. Sinim wu lo ek nimin ek ei, sinim piipin kin, ekii simin. ²³En enim lo ek ei, epi ka ni piik kin, sin sinim men topun ek nipin kin, ekii sipin, tep ermin ni enmin. Nga ei, en enim ngenj ɛɛ, dinga kindpin kin, oɛ ei ermin, ni piik enmin. Nga sin sinim bong ninarpin ɛɛ, oɛ yi ermin nik enmin. Ba en enim oɛ ei enmin ei, paki tunanim mon! Nimbilɛ erang enim epi ok ɛɛmin epi ei, pira enim kin tuk paɛim. Nga en enim ngenj ɛɛ, oɛ kis enmin oɛ ei nge, mani kindpin kin, si kindnanmin mon.

Gos Sinim Krai Kin Ouni Er Konj Sim

3 ¹Pe nga enim Krai kin ouni er si kindang kin, angik nga konj onjung. Ok kin, kapli enim noman tuk ɛɛ, tonu epin epi ka wii ei, piik er muɛngii. Nimbilɛ erang tonu epin konu ɛɛ, Krai eim Gos angilɛ ɛɛ tunding mandi ɛɛ, eim king moɛmun. ²Kunum kunum enim tonu epin konu epi ɛɛ, noman to piingii! Enim ya mani mei ɛɛ epi kapli noman to piinerngii mon! ³Nimbilɛ erang enim ok nge oɛ kis ɛɛmin oɛ ɛɛ nge poru

neng kin, kulnjung. Nga enim noman konj ei, pe Krai kin koi er pałim ei, Gos kin mandi pałim. ⁴Krai eim sinim noman konj kunum kunum mołmun ei, pułwu mołum. Ekii se, eim konu peni ełe orung omba kunum ei, enim yi ku, eim kin ouni peni ełe, eim nge tiłang dinga owundu enim konu ełe ongi.

Sinim Noman Ok Nge Si Kindpin Wumb Konj Tonu O Mołmun

⁵Yi mił, enim ya mani mei ełe oł kis oł ei, poru neng kin, to kundngii. To konduk kin, ei enim kin mołum ei, amb eipi kin ngundmun ni noman pałim ei nin, nga wumb en enim oł kis ermin ni piik noman ełe yi peng piinmin ei nin, nga oł kis ełe eramb nip noman yi pałim ei nin, nga kanik nuwa sinmin ei nin, nga wumb en enim noman ełe kan simin ni piik bun bun sinmin, oł yi nge, ei gos kend kin men tok er ngonmun. ⁶Wumb oł yi ełmin wumb ei kin, Gos kaplı kumep kis to ngopu, orung kindmba. Nimbił erang wumb ei, Gos ek ekii sinenjing. ⁷Okrii en enim, oł kis ombu nge erik, molk endik oł kis ei nge, enim tep erpi, se endrim. Se endang kin mulk, nga enim oł ei pei enjing.

⁸Pe enim oł kis ei yi enjing ei, si kindngii ku. Ei yi mił, noman kis tonu onum; nga jikii pang piinim; nga wumb endi kin noman kis piik ngonmun; nga ek ninmin ei, wumb epi piik kis piik noman kis pałim; nga ek kis penj mułum ei, ninmin yi enerngii mon! ⁹Enim enjing kin, ek kend tunerngii. Enim ok, oknge enjing oł kis ei, mer noman tuk ełe pałim ei, si tor kind, si kindnjing. ¹⁰Pe enim wu konj mił, tonu ok poru nik kin, si kindnjing ei, Gos enim kin noman konj tuk ełe wumb konj mił, ei erpi mundum. Nga kunum kunum Gos eim noman ka ngopu kin, Gos eim mił er kindang mołmun. Nga Gos Pułwu eim erang kin, wu ei tonu opu, wu konj mołpu, yi erang kin, Gos eim mołum mił, ei pii gii nik kin, pii poł tungii. ¹¹Oł yi mił enjing ei, enim ninanmin mon! Enim Jura wumb mon; ba pe Jura wumb kin ende mołmun. Nga ngenj kopsik ełmin ei, Gos nge wumb ei kin, ei nge ninanmin ei pinałim. Nga wu endi ngenj kopisnarik ełmin wumb ei nge ninamin ku. Nga wumb kombur am ei tonu ond pin ełe mołmun wumb ni, wumb eipi ei wumb ombu en enim kung simbii mił kaplı molk andiłmin wumb ni, nga kongun wii er ngok kin ku sinałmin wumb ei nge, wumb wii mił molk kin, en enim noman ełe ermin ni piilmin oł ei ełmin. Nga wu tał ende mołmbuł. Krai oł kanim kanim pei erang kin, opu ende mił pałiłim. Nga Krai eim tuk wumb eipi eipi kin, pei mołpu si kindnim.

Sinim Wumb Noman Ngonmun Oł Ei Simin

¹²Pe nga Gos enim to tonu kindim mołmun. Nga enim eim nge wu amb mułangin kin, nga eim enim. kin noman kułpu ngonum. Yi mił, nga enim oł yi nge, ei sik kin, nga enim yi erngii. Enim wumb pei kaimb sik

kin, wumb pei kin oŋ ka erngii. En enim noman eŋe kapŋi ambiŋ mani kindik kin wumb kin oŋ dinga paŋim miŋ, erangin mon! Nga enim kin oŋ ende erik ninjing kin, kan wiik tangin erngii. ¹³Pe nga wu endi enim moŋmun konu eŋe moŋpu kin, eim oŋ kun pinerim oŋ endi erang enim kin mong endi tonu omba. Enim angnan noŋ kapŋi kin wii tangin kin, eim oŋ erim ei si kindimba. Gos Owundu enim oŋ ei si kindpi poru nim. Yi miŋ ku, enim wumb eipi oŋ kis enjing kin, oŋ ei si kind yi erngii! Nimbilŋ erang sinim nge Owundu eim sinim oŋ kis enjpin ei, si kindim. Si kindpi kin, ei miŋ ku sinim yi ermin! ¹⁴Pe nga wumb noman koltmun oŋ ei erpi, tondrung pupu kin, oŋ kanim kanim pei ngonum. Nga oŋ ei, epi kanim kanim ombu, ambiŋ sipi kin, se ende kindmin. Pe enim wumb noman kultmun oŋ ei nge singii. ¹⁵Krais eim enim noman emin pii ngoŋum. Nga noman emin pii ei nge, enim noman eŋe tep er moŋpu kin enim dinga ngumba. Gos eim enim to tonu kind mundum ei, ngenj ende muŋmun ei, noman emin ngungii oŋ ei singii. Nga enim kunum kunum kapŋi ek ka nik kin, Gos kin kunum kunum ngungii. ¹⁶Krais ek keimi kapŋi, enim kin keimi noman eŋe tuk muŋmba. Enim kapŋi, wumb endeim endeim kin andan tok kin, er kun erik ngungii! Enim kapŋi, noman eŋe ek ka nik kin, Gos kin ngok kapŋi Sam golang nik, men tok golang nik Gui Ka er dinga kindimba golang ei nik, yi erik kin, Gos kin noman ka piik ngungii. ¹⁷Nga epi kanim kanim pei ek tangk kin, kongun erik erngii ei, enim kapŋi Jiisas embe Owundu dinga eŋe erngii. Nga eim embe eŋe, kapŋi enim ek ka nik Erinjpin Gos ngungii.

Wu Amb Taŋ Kangi Ambil Kin Oŋ Ei

¹⁸Enim amb, wenjing ek nimba ei, enim piik ekii singii! Sik kin, oŋ yi erngii ei, Gos kin pii gii ninjing wumb oŋ paŋim miŋ erngii.

¹⁹Enim wu, kapŋi en enim embnjing noman ngungii! Nga enim kapŋi yi erik embnjing noŋ kin, ek dinga nik kin, noman embin pimba oŋ ei, enerngii mon!

²⁰Enim kangil kapŋi, ernjing menjing ek kanim kanim pei ningii ek ei, ekii singii. Gos Owundu oŋ yi enmin ei, noman ngonum.

²¹Enim ernjing menjing kapŋi, enim kingenjing noŋ ek dinga kunum kunum ei ngunerngii mon! Yi erangin kin, enim kingenjing noŋ oŋ kis ei si kindik kin, oŋ kun ka minj nik enerngii mon; ba kangil noman kis pimba.

Kongun Wu Kin Wu Owundu Moŋmun Ek

²²Enim kongun wii eŋmin wumb enim kapŋi, wu num enim kin tep er muŋmun kunum ei mendpiŋ, kongun enerngii mon; ba enim tep enerngii kunum ei, enim kunum kunum kongun erngii ku. Nga enim kapŋi, Gos Owundu kin mund mong kulk kin, eim embe ambiŋ tonu kindik kin, nga enim noman kongun erngii eŋe, kun peng muŋngii! ²³Nga enim epi pei

erngii ei, enim dinga kindik erngii. Erik kin, yi mił, enim kongun erik kin, ya mani mei ełe wumb kin mendpił mon; ba enim kongun erik kin, Gos Owundu kin ngonmun ku. ²⁴Enim piinmin, ekii se Gos Owundu enim kongun ka yi enjing ełe, kumep to ngopu kin, orung kindmba. Eim epi ei nge singii nipi kin, to tonu kindpi sim sałim ei, eim nge wumb singii. Nimbił erang enim kaplı Kraıs Owundu kin kongun er ngok mołmun. ²⁵Nga wumb endi oł kun pinermba mił ermba ei, eim oł yi mił erim ei, eim kumep simba. Sinim kaplı Gos kin ek ka ka nipin kin, yi erii ninermin mon.

4 ¹Enim wu num kongun wu tep enmin ei, enim kaplı en enim kongun wumb kin, oł ka kun pałim mił erngii. Enim piinmin, enim nge Owundu tonu epin konu ełe wu num mołum.

Prei Dinga Erik, Nga Andłam Kun Andik Erngii

²Enim prei dinga kindik ełmin oł ei, ambilk gii nik mułngii! Enim prei erngii ełe nge, enim kaplı noman ka to piik kin, Gos kin ek ka nik ngungii. ³Enim kaplı prei erik kin, Gos ngungii kunum ełe, sin kin prei erik ngungii ku. Gos eim kaplı sin paki topu kin, eim nge ek ka nipin kin, wumb ngumun konu endi andan tang nipin kin, ngumun ei, Kraıs ek koi er pałim ek ei, nipin ngumun. Pułe ełe nge, na kan ngii pał. ⁴Enim kaplı prei erangin kin, na kaplı ek ei koi er pałim ek ei, nip erip kin, kun eramb kin, piingii ei mił, na kaplı ermbii.

⁵Enim kaplı, oł kanim kanim torung ngenj wumb mułngii konu ełe oł kun ka pimba mił, erik endngii. Enim kongun erngii eni endi wii puneranglı eni endi simba kunum ei, kongun erik minj mułngii! ⁶Enim ek ningii ek ei, singin erang kin, wumb piimin ku ni piinmin ek ei, wumb pei noman ngungii. Nga nim kaplı kii sik erngii mił, kun ka erkin kin, Gos ek ka ni orung kindkin, wumb pei ngunjii.

Pol Eim Tikikas Onisimas Kin Tep To Kindim

⁷Wu Tikikas kaplı, enim kanpi nimba ei, na kongun pei enj mił nimba. Tikikas ei, sinim enginjpin keimi, nga eim Gos Owundu kongun wu ka kunum kunum ełim wu ei, eim sinim kongun ende wu. ⁸Na eim enim kin kindinj ei puł ełe, enim sin nimbił oł er mułmun ei, enim piik kun er mułngii! Yi erik kin, enim sin noman dinga ngopu kin, paki tumba ni piik er mułngii. ⁹Na Onisimas Tikikas kin tep to kindind ei, Onisimas sinim enginjpin keimi. Nga eim enim nge kongun ende wu; wu tał kaplı sin ya oł kanim kanim enjpin oł ei, enim kankił ni ngunguł.

Pol Eim Ek Ka Nipi Kolosii Wumb Ngum

¹⁰Arisakas eim na kin kan ngii tep to pałmbił wu ei, eim ek ka nipi enim ngonum. ¹¹Nga wu Mak kin Banapas tał, eł ełip, angim angim; nga

el elip erinjngil tał angim angim ku ei, eim ek ka nipi, enim ngonum. Nga eim enim kin opu, enim kin 'Kapli Oi!' a nik, sik tuk singii ei, nanim ek enim kin ok, nip kindinj. Nga Jiisas eim embe ende Jasis niłmin ei yi ku, ek ka nipi enim ngonum. Wu tekliki kei mendpił, Jura wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, pii gii ninjing wumb ei, na kin paki tok kin, Gos kongun wumb tep er mołum konu ełe, Gos wumb tep er mołum kongun ambil tonu sik kin, en enim kongun yi enjing. Erik kin, nanim noman dinga ngopu kin, paki owundu mendpił tonum ei, kapli na mułmbii.

¹²Eapras eim ek ka nipi enim ngonum ei, eim enim nge wumb ende, nga eim Krai Jiisas nge kongun wu. Kunum kunum eim prei dinga kind erpi, Gos ngang kin, kapli enim paki tumba. Eim Gos kin prei er ngang kin, Gos kapli noman pałim ei piik kin, Gos ek ekii sik, keimi ni piik er mułngii. ¹³Na eim piip kanip, si kindip kin, na yi nip tor kindind. Eim kongun dinga erpi kin, enim paki topu kin, nga Leiyorisiya kin, Erapolis wumb kin, pei paki topu ngonum. ¹⁴Luk sinim nge ond mong ngołum wu ka, eim kin wu Diimas wu tał, ek ka nikił, enim ngonmbuł.

¹⁵Enim kapli, na ek ka nip kindind ei, enim nik kin, na Gos kin pii gii ninjing ei, engnan noł Leiyorisiya konu owundu ełe mołmun ei ngungii. Nga nimba kin pii gii ninjing wumb pei, amb eim ngii ełe kułou tok men tok kin, kunum kunum erik enjing. ¹⁶Pe nga mon ek ei, enim gerik poru ninjing kin, nga pipe ei, Leiyorisiya men to ngołmun ei, Gos tiłap ełe mołmun wumb ei ngungii. Ngangin kin, wumb ei gerngii ku. Nga kunum ełe, Leiyorisiya wumb enim mon piik kin ngungii ei, enim gerik piingii. ¹⁷Pe enim Akipas kanik kin, yi mił ningii, "Owundu nim ngurum kongun ei, dinga ambil gii ni mułngii!"

¹⁸Ok mon pułum ei, na kongun paki tołum wu pułum; ba akip na Pol, na nam pipe ei połup kin, enim 'Ka mułeyo!' ek ei nip enim ngond. Enim piyei! Nga enim na kin noman to piingii ei, na kan ngii ełe pep moł. Gos nge noman kaimb sim ei, enim kin pengli.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Gos Ek Kumna Połpu Tesilonaika Gos Kin Pii Gii Ninjing Wumb Mulnjung Konu Kindim

1 ¹Sailas Timosii ni, na Pol sin pipi ei połpun, enim Tesilonaika konu ełe, Gos tiłap ełe tuk mulnjung wumb ngomun. Sinim Erinjpin Gos Owundu Jiisas Kraiss kin tep to mołmun. Gos enim noman ka ngang kin, enim noman emin ka seng mułngii.

²Kunum kunum sin Gos kin noman ka piinmin, pa yi nipin kin, enim ngołmun. Sin mołpun kin, enim embe sipin kin, Gos kin prei erpin, ngopun, yi ełmin. ³Sin Erinjpin Gos kin kunum kunum prei erpin kin, enim pii gii ei dinga peng kin, kongun enjing ei, opu dinga pim kin, nipin yi ełmin. Pe en enim kongun dinga erik kin, noman ka peng kin, Owundu Jiisas Kraiss orung omba kenmin nik kin, kui erik mołmun.

⁴Enginjpin noł! Gos enim kin ka piipi noman ka ngang kin, sin pii poru ninjpin. Gos enim tuk seng kin, enim eim nge mendpił mołmun. ⁵Sin Gos ek ka ei tu wunjpun ni, ek wii mił mon! Ek ei, dinga tonu opu, Gos Gui Ka opu enim noman dinga ngang kin, enim pii gii nik noman ende kindik mołmun. En enim pii ngii ei, sin enim kin paki topun kin, sin nimbił oł endi enjpin ei piingii. ⁶Enim sin enjpin oł ei, ekii sik erik kin Gos Owundu nge oł ei erik kin, Gos ek piik, ekii sik mułangin kin, enim kin oł embin tui pei tonu om. Ba Gos nge Gui Ka ei opu, enim noman ka ngang kin, nga enim noman ka peng kin, ka piik mułngii. ⁷Nga en enim oł kun ka ei oł embin tui pei tonu om kin, enim noman ka piik mulnjung yi erik kin pii gii wumb Maseroniya konu ni, Akeiya konu pei mulnjung ei, enim oł ei andan tok, yi enjing. ⁸Gos Owundu nge ek ka ei, enim nengin kin, wumb konu pei piik punmun. Maseroniya ni, Akeiya konu pei pang kin, wumb konu orung orung pei, enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, ek poł ei wumb pei pii poru, nik pangin kin sin nga ek nimin pinałim mon. ⁹Kunum ei, sin enim kin pamin kin, enim sin ek piik ekii sik kin, epi nipe endi tonu orum ei, en enim piinmin. Piik kin,

poł tok nik mołmun. Mułangin kin, wumb ek poł tok, enim gos kend sik kindik enjing oł ei, en enim ni piik, er mołmun. Enim Gos kin noman tuk ełe ak tok puk kin ei akip enim Gos mendpił konj mołum ei nge, enim kongun wu mendpił mołmun. ¹⁰Pe wumb ek poł yi nik kin, enim Gos kingam kindang ei, epin konu ełe si kindpi kin, mani omba nge kui er mołmun, ninjing. Nik ek ei, eim kułang kin, nga Gos eim sipi, orung sim. Gos kingam Jiisas, nga kindang opu kin, wumb oł kis mołmun wumb ei, kumep kis ngopu ermba kunum ei, sinim sipi orung simba.

Pol Tesilonaika Konu Kongun Erim

2 ¹Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, enginjin noł enim piimin. Piik kin, ok sin enim konu ełe onjpun kunum ei, epi endi wii punerim mon. ²Ok sin Pilipai konu ełe ngenj kumbii kułpun. Wumb sin ngenj to kis enjing ei, enim piimin. Ba sinim Gos ei sin noman ełe er dinga erang kin, sin opu orung wumb kin, mund mong kulenjin mon. Sin dinga pupun kin, Gos nge ek ka ei, nipi enim ngunjin. ³Sin ek nipin enim ngunjin ei, ek opu kun punermba ek endi nipin, ngunenjin. Ngunarpin kin, pei oł kis endi enenjin; min ek kend topun kin, ek ak mak erpin kin, enim ngopun yi enenjin mon. ⁴Gos sin kin mołpu kin, eim sin noman tuk ełe kanpi kin eim sin kin kongun ei nirim. Yi mił ku, sin ek ni tor kindiłmin ei, wumb noman ełe kongun enanmin mon. Ba Gos eim noman ełe sin kongun erpin kin, eim ek ka ei, eim wumb nik ngungii nirim. Nga Gos eim sin noman tuk kanpi kin, sin nipe oł ermin ei, kenmba pend piipi nirim. ⁵Enim piinmin, sin enim kin epi endi simin nipin kin, ek ka ninanmin mon. Gos eim piinim; sin epi endi bun bun kułpun kongun enenjin mon. ⁶Wumb sin embe ambił tonu kindngii ni, yi piinenjin. Nga wumb en enim, yi enengii mon ku. Nga wumb tiłap eipi kin mon ku. Keimi, sin Jiisas nge ek se andiłmin wu, sin enim kin ek dinga kind ninmin. Nipin kin, sin embe tonu ba nimin ei kapli ba. ⁷Ba kumb ok, sin enim kin kangii ambił ka se mołtułum mił, yi sin eim kin erpin mulnjin. ⁸Sin enim kin noman ka ngołmun ei, piipin kin, Gos ek ka ei nipin enim ngonmun. Pe nga ei nge minj mon. Sin kołpun kin, enim paki tumun ni piinjin ei, nimbił erang sin enim kin noman ngunjin. ⁹Sin enginjin noł; enim piinmin. Sin kongun dinga enjin ei, enim piinjing. Sin kongun dinga wii erpin kin, Gos nge ek ka ei nipin kin, enim ngunjin. Nga sin ngenj kongun ni, Gos ek kongun ei, epin tinga er punjin ei, enim kuni ni epi endi, sin simin nge punenjin mon.

¹⁰Enim piinmin, nga Gos piinim ku; sin enim pii gii wumb mulnjung konu ełe sin kongun er punjin ei, Gos eim ka piimba oł ei mił sik, kongun ka wii er punjin. Pupun kin, Gos eim oł kun ka wii minj er punjin. Pupun kin, oł kis endi enenjin mon. ¹¹Enim piinmin, wu endi, eim kingam noł kin ek ka nipi ełim oł ei, yi mił ku, sin enim kin, endeim endeim ni yi mił enjin. Erpin

kin, enim noman to pirek nipin erpin kin, ek ni tor kindinjpın. ¹²Sin ek ni tor kindpin kin, enim pii kun erngii ek ei nipin kin, enim noman dinga pimba ek ei, ni ngunjpun. Sin yi ninmin; enim Gos oł kun ka pałim mił, ei yi erik kin, kun erngii pa ninjpın. Gos eim sinim tep er mołum konu ełe tiłang owundu sałim ei, tuk ongii nipi mołum.

**En Enim Pii Gii Ei Ni, Oł Embin Tui Tonu Om Ei
Ni, En Enim Dinga Kindik Mulnjung**

¹³Kunum kunum, sin Gos kin prei erpin kin, ka pii ngopun oł ei, tonu omba nipin prei ełmin ku. Kumb ok, enim Gos ek sin gupu eł piłmin ei, sinim wumb mendpił, ek mił mon. Enim Gos ek mendpił piınjing ek ei, enim pii gii wumb, noman ełe pupu kin, enim pii gii wumb ei, kunum kunum dinga ngołum. ¹⁴Enginjpın noł, enim Gos nge tiłap ełe tuk ok mułmun ei, enim Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpın noł mołmun mił, enim yi ku mołmun, ni piınjing. Enim Krais Jiisas kin pii gii nik kin, enim wu amb ei, Gos nge mołmun. Enim ngenj kumbii en enim enginjing noł erangin kin, ngenj kumbii piınmin yi mił ku, Jura enginjpın noł wumb angii ełe, Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb kombur, enim piimin ei, oł embin tui ei, ok yi mił piınjing ku. ¹⁵Jura wumb, Jiisas owundu kin, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb sik, to kunduk. To kunduk kin, sin to tor kindik yi erik kin, Gos piirim oł ei to kindik kin wumb pei kin, opu orung erik yi mił enjing. ¹⁶Wumb sin konu eipi eipi bin ei, mon nik kin, andłam ei, ondu ngungii enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek nipin kin, wumb tiłap eipi ngumun; ba kongun dinga wii pałim. Gos wumb eipi ombu, sipi orung simba ni piik kin kunum kunum, sinim kin oł kis owundu erik kin, tonu minj ek kulnjung. Ba Gos nge popuł sipi, wumb ombu piipi kin, kumep kis singii ei, pe kunum ełe mendpił singii. Sik kin, kunum endi sinałim mon; ei poru ninim.

¹⁷Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb ei, enim sin enginjpın noł, Jura wumb ok, sin enim kin mulnjpun ei sipnjing. Pe kunum aninga, sin kangii ernjing menjing mulałim mił, yi mulnjpun. Keimi sin enim kinenjpın; ba noman ełe enim ngopun mulnjpun. Sin yi piipin kin, andłam kurpun, opun kin, enim kenmin ni piınjpın. ¹⁸Sin yi piipin kin, na Pol kunum kunum andłam kurunj; ba Seisen sin andłam ełe ondu ngum. ¹⁹Ekii se, sin nge Owundu, Jiisas orung om kin, eim kumb ełe sinim ouni tep to engmin. Engmin kunum ei, sin epi endi simin ni pipin kin, kui er mołmun. Pe sin enim kin noman ka wii piınmin ei, enim Gos tiłap ełe tuk semin. Ok enim Gos Owundu kin pii gii ninjing ełe, sin ka piınmin. ²⁰Keimi, sin kongun enjpin ełe piik kin, Gos kin pii gii ninmin ei, enim sin kin bong nik kin, noman pa piik enmin.

Timosii Pupu Ek Neng, Wumb Dinga Mułngii Nim

3 ¹Sin kunum kınan er mułmun kis erang kin, sił Sailas teł mendpił, Asenj konu ełe mułmbuł, ninjpił ²Nembił kin, sił Timosii, sinim

enginjpin, Krai nge ek ni tor kindihim wu ei, Gos nge kongun wu. Sił wu ei kindinjił opu kin, enim kanpi kin, Gos ek ka nipi, dinga erpi, yi erang kin, enim Jiisas kin pii gii dinga peng mułngii. ³Molk kin, enim kombur oł embin tui ei, piik kin, mund mong kulk, yi enerngii! Enim Gos kin pii gii dinga nik mułngii! Ei nimbił erang, en enim piinmin. Gos noman ełe ei, sinim oł embin tui yi nge, sinim ngenj ełe pimba. ⁴Keimi! Ok sin enim kin mołpun kin, enim kanpin ek yi ninjpin. Ekii se, sinim ngenj kumbii simin, ninjpin. Pe yi mił tonu onum ei, enim piinmin. ⁵Yi mił peng kin, na kui er mulermbii. Na wu endi Timosii kindang kin, enim pii gii pařim mił ei, opu neng kin, piimbii. Mon pim kin, wu endi Seisen, enim kom topu elim wu ei, opu enim kom tang kin, sin kongun erpin kongun ei, wii mił am ba.

⁶Pe Timosii enim ei kindpi kin, ya pe sin kin tor onum. Opu kin, eim enim kin ek ka nipi kin, sin ngonum. Enim pii gii peng molk kin, wumb eipi kin noman ngok mułngii, ninim. Kunum kunum, enim sin kin ka piik kin sin kenmin ni piik mulnjung. Nga sin yi ku, enim ek nimin ni mulnjpun. ⁷Sin nge enginjpin noł, sin enim pii gii nik mołmun ei, piipin kin, sin oł embin tui pei tonu omba ei, sin kapři, sipin ko wupun, mułmun. ⁸Ei yi mił, pe Gos Owundu kin dinga mulnjung kin, sin konu tiřang konj, kunum kunum mułngii konu ełe mułmun. ⁹Sin Gos ningił ełe enim pii gii ninjing ei, sin ka piłmin. Pe sin Gos kin noman ka pii ngopun kin, prei er mułmun. Mułamin kin, eim sin kin noman ka ngonum. ¹⁰Konu epin tinga kunum kunum, sin enim kenmin nipin kin, am prei minj er mołmun. Pe nga enim nge pii gii ei, mani ba erim kin, sin prei dinga eramin ei opu, kapři ermba.

¹¹Sin yi piinmin, sinim Gos kin Owundu Jiisas eim, sin andan topu tu wupu kin, enim kin tor tu wumba. ¹²Sin noman ełe yi piinmin. Gos Owundu enim noman ka ngang kin, enim wumb eipi kin, noman ka ngungii. Ngok kin, enim noman ka tuk piki to peng kin, wumb noman ngungii. Ngok kin, engnjing noł ni, wumb pei noman ka piik, ngungii. Ngok kin sin enim kin noman ka pii ngołmun, yi erngii. ¹³Sin piimin, Gos yi mił ermba. Erpi kin, enim noman ełe to dinga ermba. Ekii se, Owundu Krai Jiisas eim orung om kunum ei, ok wu ka ombu kin, ouni tep to ongii. Ongii kunum ełe, enim am kun ka wii molk kin, Erinjpin Gos nge ningił ełe, kun ka mułmun.

Gos Eim Wumb Yi Mił Endngii Ni Piinim

4 ¹Enim Gos kin pii gii ninjing wumb enginjpin noł ei, sin enim kin kii dinga sinmin. Nimbił erang enim sinim nge Owundu Jiisas kin molk kin, Gos eim noman tuk ełe enim kin ka piimba oł ka ei mił, yi erik mułngii. Na ek enim kanip ninj ei, enim Gos kin oł kun ka minj er mułngii! ²Enim piinmin, sin Jiisas Owundu nge noman dinga ełe, sin ek

pei nipin kin, enim ngo poru ninjpin. ³Gos nge noman eŧe yi paŧim. Enim am oŧ kun ka er molk pungii. Enim amb opraf amb miŧ, mulerngii mon! ⁴Pe amb sin enmin oŧ ka wii, ei pii kun erik! Wu amb sinmin miŧ oŧ ei nge miŧ kun ka singii! ⁵Enim amb endi kan bun bun kulerngii mon! Oŧ ei nge, wumb Gos ek piinarik kin, er moŧmun miŧ, yi eŧmin. ⁶Nga enim engnjing noŧ kin, ek kend tok, oŧ kis ermin nik kin, yi enerngii mon! Gos Owundu, wumb oŧ kanim kanim eŧmin ei, wumb oŧ embin tui ngoŧum ku. Sin enim ok, ek ombu ni tor kindpin kin, enim piik muŧngii. ⁷Gos sinim wii topu sim ei, sim oŧ kis endi ermin nipi, wii topun, sinerim mon. Ba eim andŧam saŧim miŧ, kun ka muŧngii pa nipi kin, sinim tuk sim. ⁸Pe yi paŧim, wumb endi ek ei buŧ ngumba ei, Gos nge ek kongun wumb kin buŧ ngunermba mon. Wumb ei, Gos kin buŧ ngumba. Pe Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngonum.

⁹Na enim engnjing noŧ kin, noman ngok enmin oŧ ei nge, nip puŧmbii ei mon! Nimbiŧ erang, Gos enim oŧ ei nge, andan top nip, ngop poru nim. ¹⁰Pe enim Maseroniya konu eŧe wumb ei, noman ngok kin, konu eŧe orung orung noman ngoŧmun. Ba enginjpin noŧ, sin ek dinga nga nipin, enim ngonmun. Enim am oŧ ei nge, erangin kin, tonu opu dinga ermba. ¹¹Enim noman emin ka peng, er molk kin, enim noman dinga piik kin, en enim nge epi ombu tep ka erik muŧngii! Molk kin, en enim angii eŧe, kongun erngii. Sin oŧ enim kin, yi miŧ nipin ngunjpun. ¹²Yi erik kin, enim wumb Gos tiŧap eŧe tuk punenjing wumb ei, enim embe ambiŧ tonu kindik kin, oŧ yi miŧ erngii. Enim kun ka erik endngii, kunum ei, enim epi endi simin ni piinerngii mon! Enim epi pei kapŧi er saŧim.

Jiisas Owundu Orung Opu Kin, Sinim Si Orung Simba

¹³Sin enim enginjpin noŧ nimin enmin ei, enim wumb koltmun wumb ei, pii poŧ tungii nge, ek ei ninmin. Wumb endi kuŧangin kin, enim kaimb sik, ke nik kin, yi miŧ er mulerngii. Gos pii gii ninenjing wumb ei, molk kin, enmin miŧ ni pingii; ei mon! ¹⁴Jiisas eim koŧpu kin, nga angpi konj pum ei, sinim pii gii nimin. Nipin kin, sinim piimin, Gos nge dinga eŧe, Jiisas sipi orung sim. Gos wumb molk kulnjung ei, eim Gos wumb ei ni, Jiisas kin ouni sipi, orung simba kunum ei, pei orung ongii. ¹⁵Sinim nge Gos Owundu nge ek ei, enim kanpin yi ninmin. Ekii se Owundu nga orung omba kunum ei, sinim pe konj moŧmun wumb ei, ok kulnjung wumb ei, si kindpin kin, ok punermin mon. ¹⁶Gos Owundu ek dinga yi neng kin, enjel Owundu wii dinga tang kin, Gos nge beli ei ek tengmba. Yi ermba kunum ei, Owundu tonu epin konu eŧe, eim si kindpi kin, mani omba. Wang kin, wumb Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ok kulk wumb ei, ok angk kin tonu ongii. ¹⁷Kunum eŧe, sinim konj moŧmun wumb ei, Gos Owundu sinim simba ei, wumb ok kulk wumb ei ni, ouni simba. Owundu sinim tonu kupu eŧe, tonu simba. Si pang kin, sinim Owundu kenmin.

Yi mił ermba kunum ei, Owundu kin kunum kunum ouni mułmun. ¹⁸Pe enim wumb engnjing noł kanik kin, ek ei nenging kin, noman dinga piik mułngii.

Sinim Gos Owundu Omba Nge Er Kun Erpin Kin Kui Er Mułmun

5 ¹Enim sin enginjpin noł; sin ek endi nga połpun kin, epi endi kunum ełe, omba nipin, yi ninermin mon. ²En enim piimin! Jiisas Owundu nge kunum owundu omba ei, konu epin waning wu mił, yi omba. Ba eim omba kunum ei, sinim piinanmin mon! ³Pe wumb molk yi ningii, “Pe kunum ka sałim ei, sinim ka mułamin,” nik erngii! “Jiisas orung omba kunum ełe mendpił, sinim to ak to er kis mundmba oł ei, sikir tonu omba. Omba kunum ełe, ngenj kumbii simin ei, amb endi kangił mengmba peng kin, ngenj kumbii sinim ei mił, yi tonu omba.” Nga wumb epi ełe nge, tungu pungii ei, kapłi enermba mon! ⁴Ba enim enginjpin noł, Gos nge tiłang ełe mołmun ei, epi waning wu mił, enim puku sik erik mułngii ei, enim kin tonu onermba mon! ⁵Enim wumb pei, eni kin Gos tiłang owundu nge ełe mołmun wumb ei, konu epin mił, Seisen nge emii konu ełe, sinim tiłang wumb ei, tuk punermin mon. ⁶Mon peng kin, sinim wumb eipi or pałmin mił, pepin mułmun ei mon! Sinim ningił ełe kanpin kin, noman ka seng kin, piipin mułmun. ⁷Yi mił sinim piinmin, wumb pei or pałmin ei epin kunum ku or pałmin. Nga yi ku, wumb noł dinga nołmun wumb ombu, epin kunum ei ku, noł dinga nok kin, wulu pułum. ⁸Ba sinim eni topu, tiłang erang mołmun wumb ei, sinim noman ka seng kin, tiłang erang mułmun wumb ei, Gos ek ambił gii nipin kin, pii gii nipin. Sinim wumb noman ngopun erpin kin, opu kumb tepii mił kindmin. Sinim dinga pupun mułmun ei, Gos sinim orung simba. Seng kin, sinim peng ni, ngenj ełe pei, sinim er dinga erang mołmun ei, Jiisas Owundu omba kunum ei, kui er mołmun! ⁹Gos eim wumb oł kis ełmin wumb ei, kumep kis ngumba. Ngumba kunum ei, sinim kumep ei, Gos sinim simin ni piinerim mon. Ba sinim eim erpi kin Jiisas Kraiss sinim nge Owundu ei, sinim sipi orung simba ni pendim pałim. ¹⁰Ok Jiisas eim kołpu kin, sinim paki topu yi erpi kin, sinim konj mułmun min kułmun ei, sinim eim mołum konu ełe, ouni konj kunum kunum mułmun. ¹¹Yi mił erang piik kin, pe nemin oł ei mił, yi puk, ek ka nik kin, enginjing noł ngok, wumb endeim endeim paki tok kin, noman tuk ełe dinga kindik erngii! Erik kin, enmin oł ei mił, yi puk erngii!

¹²Enginjpin noł! Sin enim ek dinga ni ngonmun ei, enim kin wumb tuk kongun erik wumb ei kin, ka piik kin ek ka nik erngii ei, ekii singii! Owundu eim, enim konu ełe wu num mundum wu ombu, ek nik kin, enim noman ełe kun pendngii. ¹³Enim mulk wumb, en enim kongun erngii ei, kanik kin, noman ka ngok erik mułngii. Molk kin, Gos nge

kongun ei tep er molk kin, angim angim noman ende sek kin, emin ka muŋgii.

¹⁴Sin enim kin ek dinga ninmin wumb ei, ten kulk kin, er mołmun ei, enim wumb ei kin ek dinga ningii! Wumb en enim mund mong kulk er mołmun ei, enim wumb ei kin, ek nik dinga erngii! Wumb dinga pinerang er mołmun wumb ei, enim paki tungii! Tok kin, enim wumb pei kin, kongun ka ei ni kunum kunum erik muŋgii. ¹⁵Mon peng kin, enim tok oł kis erik wumb ei kin, nga enim oł kis erik wumb ei kin, orung kindik kin, yi enerngii mon! Kunum kunum Gos kin pii gii ninjing enim engnjing noł ei kin, wumb pei oł kun ka ei erik kin, kongun dinga erngii!

¹⁶En enim kunum kunum kaimb tok er muŋgii. ¹⁷Enim kunum kunum prei erik Gos ngungii. ¹⁸Epi kis min ka enim kin tonu omba kunum ei, enim ek ka nik kin, ka piik ngungii. Ngok kin, Jiisas Kraiss nge dinga ełe Gos oł ei nge erngii ni piikim.

¹⁹Enim Gos nge Gui Ka dinga ei buł ngok kin, to mani kindnerngii mon! ²⁰Gos nge ek ka ni tor kindik ełmin wumb ni enim ngungii ei, buł ngok kin, to mani kindnerngii mon. ²¹Ba enim epi kanim mok tok kin, epi kun ka mił ei, ambił gii nik muŋgii. ²²Epi oł kis kanim kanim ei si kindngii! Si kindik kin, buł ngok, eipi puk kin, yi erngii.

²³Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim erang kin, enim noman tuk ełe oł kun ka mendpił tonu omba. Wang kin, en enim noman tuk gui ei ni, noman tuk ełe ei ni, ngenj ei ni ombu pei, kun ka mendpił mułangin kin, sin nge Owundu Jiisas Kraiss nga orung omba kunum ei, sinim oł kis endi peng kin, kinermba mon. ²⁴Gos eim ek keimi niłim nge pułwu ei, eim ok ek nirim mił kunum kunum ełim. Ełe nge, sinim eim kin kapłi pii gii nimin. Nipin kin, eim enim kingam noł wii topu tuk sim.

²⁵Enginjpin noł, enim sin Gos kin prei erik ngungii.

²⁶Sinim Gos nge wu amb mołmun ei, angiił sipin kin, ek ka nipin, ‘Weiyo!’ nipin yi ermin.

²⁷Owundu nge noman dinga ełe, na ek dinga nip enim ngond. Enim pipe ei enim enginjing noł pei ni, tuk sik, kułou to molk kin, pipe ei gerik piingii!

²⁸Sinim Jiisas Kraiss Owundu nge noman ka ei, enim kin ouni peng muŋgii.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Pipe Endi Nga Połpu Tesilonaika Konu Kindim

1 ¹Sailas, Timosii, na Pol, sin wu kei pipe nga połpun kin, enim Tesilonaika konu efe wumb Gos tilap efe mołmun wumb ei, kin kindinmin. Enim Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Kraiss kin, ouni mołmun.

²Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Kraiss enim kin noman ka ngang kin, enim noman emin peng ka mułngii.

³Enim sin enginjpin noł piipin kin, kunum kunum Gos kin prei er ngopun mołmun. Nimbił erang enim pii gii ei dinga pałim. Pe enim wumb endeim endeim ni, noman ka ngangin kin, am opu ka ba. ⁴Sin sinim nge piipin kin, sin Gos tilang wumb mołmun konu efe embe ni, tonu kindpin enmin. Erpin kin, sin wumb eipi kanpin ninmin ei, enim nge opu orung wumb oł embin tui tonu onum ei, piipin yi mił ninmin ku. Tesilonaika wumb ei, pii gii dinga peng molk kin, ngenj kumbii oł kis kanim kanim ni, oł embin tui tonu onum ei, dinga kindik mołmun ei, piipin ninmin.

⁵Nemin oł ei, sinim yi mił andan topu ngonum ei, Gos eim nge kos piimba ei, kun ka mendpił mołum. Oł efe nge, enim oł embin tui ei, enim kin tonu omba; ba enim dinga puk kin, Gos sinim tep er mołum konu efe, enim tuk puk mułngii ni pendim. Ei keimi, enim kapli pungii. Puk kin, Gos sinim tep er mołum konu efe, tuk puk mułngii. ⁶Gos oł kun ka yi mił ermba. Wumb enim kin oł kis enjing wumb ei, Gos nga enim kin erpi, orung kindmba. ⁷Kunum ei, Owundu Jiisas orung omba kunum ei, Gos eim pe enim oł embin tui pałim ei, to eipi kindmba. Kindang kin, enim konu ka efe kor mułngii ei, sinim ouni mułmun. Gos nge enjel dinga ei, ombu kin, Jiisas kin, epin konu efe si kindik kin, mani ongii. Ok kin, konu peni efe tor ongii kunum ei, dup owundu kin, Gos kos piimba epi ei, ouni ongii. ⁸Kunum efe, wumb singindmba kunum ei, wumb Gos lo ek ekii sinarik enmin wumb ei, peni efe ongii. Jiisas Owundu eim wumb ombu topu, eim gupu efe neng kin, poru nimba. ⁹Wumb ei, kumep kis

yi mił singii. En enim Gos kumb ełe mularik konu ełe, turii eipi molk. Molk kin, Owundu nge tiłang ei kinarik kin, eim oł dinga wii ei kinarik kin, am mendpił pungii. ¹⁰Wumb ombu nge, Jiisas omba kunum ei, am pungii. Puk kin, kunum owundu ełe, Jiisas wang kin, wumb Gos nge mułngii wumb ei, Gos embe ambii tonu kindngii. Nga wumb Gos eim kin pii gii nik mułngii. Molk kin, sin wumb nge ek tuk enim konu ełe ninjpin; ba enim pii gii dinga ninjing.

¹¹Sin oł ei tonu omba ni piipin kin, kunum kunum sinim Gos ei, eim enim paki tumba nipin kin, Gos kin prei er ngopun mułmun. Sin pii gii nipin kin, kongun keimi minj er poru ningii. ¹²Yi pałim ei piik kin, kunum ełe, sinim nge Owundu Jiisas embe enim ambii tonu kindngii. Yi erangin kin, nga eim enim embe ambii tonu kindmba ku. Nga sinim Gos kin, Jiisas Kraisi ouni nge noman emin ka ngumba. Ngang kin, enim yi mił erngii.

Lo Ek Pinarpi Ek To Kindiłim Wu Kis Endi

2 ¹Enginjpin noł, akip sinim nge Owundu Jiisas Kraisi orung omba nge ek nimin enmin. Ei eim orung omba ei, sinim eim kin tep to mułmun ek dinga ei, nipin ngonmun. ²Pe wumb enim kanik kin, Owundu nge kunum owundu tonu om poru ninim ningii. Nga ek ni tor kindiłmin wumb mendpił ei, wumb niłmin mił, ek ni tor kindiłim kend endi opu yi nimba. Nga wu endi opu, sin enim kin pipe yi polk kindnjing nik, yi erngii ei, enim sikir noman embin to piik kin, noman eipi eipi sek enerngii mon! ³Wu kombur ok oł ek kend tok erik kin, ningii ek ei, enim kom sek piinerngii mon! Kunum owundu Jiisas orung omba kunum ei, wii onermba. Kumb ok wumb pei, en enim Gos ek piinarik kin, Gos buł ngok enjing. Pe lo ek to kindpi kin, oł kis nge kanim kanim ełim wu ei, opu peni ełe tor omba. Wang kin, ekii se, eim dup konu kis ełe poru nimba kunum ei, Owundu Jiisas orung omba ei, eim ok yi ermba. ⁴Epi kanim kanim, wumb en enim men tok ełmin epi ei, Seisen nge wu kis ei, eim epi ombu pei erpi, kis erpi kin, am epi ombu kin, opu orung erpi, ngopu yi ermba. Epi ombu pei to mani kindpi kin, eim pupu Gos men ngii owundu ełe nirik pupu mołpu kin, ek yi mił nimba; na Gos mendpił moł.

⁵Ok na enim kin mołup kin, ek ei nge, nip enim ngunj ek ei, enim si kindnjing min, piik mołmun. ⁶Enim piinmin; akip lo ek to kindpi ełim wu ei omba; ba pe epi endi, eim andłam ełe ondu ngonum ei piinmin. Kunum endi, kun simba kunum ei, lo ek to kindiłim wu kis ei, tor opu, peni ełe mułang kin keningii. ⁷Enim piinmin; lo ek to kindik enmin oł ei, pe kongun dinga pałim. Pe oł kis nge pułwu ei, koi er pepi mułang kin, pe wumb nii endi, eim andłam ełe ondu ngo pendim ei, eim orung wu kis ei, ei peni ełe mułmba. ⁸Kunum ełe, lo ek to kindpi ełim wu ei, tor opu peni ełe opu mułmba. Mułang kin, Owundu Jiisas eim gupu mułung je,

pupu tang kin, lo ek to kindpi elim wu ei kulmba. Kulang kin, Owundu tor orung omba kunum ei, tilang owundu ermba konu ete kun Gos nge ek to kindpi kin, lo ek to kindpi elim wu ei, eim am to kis mendpił ermba. ⁹Lo ek to kindpi elim wu ei, Seisen nge dinga ete kongun elim. Pe Seisen nge dinga ete, ek kend oł ei ni, oł dinga wii kombur elim. Nga Seisen nge dinga ete, jep oł kanim kanim elim ku. ¹⁰Erpi kin, lo ek to kindpi elim wu ei, eim ek kend topu, oł kis kanim kanim erpi kin, wumb konu kis ete, am pungii nipi ermba. Am ek kend mami topu, wumb ngopu elim. Pe wumb ei, en enim ek keimi ei piik mułangin kin, Gos wumb ombu sipi orung tilang ermba; ba en enim ek ei noman ngunarik kin, buł ngunjung. ¹¹Yi erangin kin, Gos eim ek kend dinga wii endi topu, wumb ei ngang kin, wu kis ei, eim nimba ek ei mił, pii gii dinga nik mułngii. ¹²Pe wumb Gos ek mendpił ei, pii gii ninerik; ba oł kis ei ermin ni, ka ka piik enmin. Wumb ei, Gos kos erpi, kumep tumba kunum ei, ngenj kumbii owundu singii pałim.

Gos Enim Sip Orung Simbii Nip Pendim Pałim

¹³Ba enginpin noł, Owundu enim noman ngopu yi erang kin, sin kunum kunum enim kin, prei er Gos ngopun mołmun. Kumb ok Gos enim sipi, orung sipi kin, orung simbii nipi pendrim, ek ei pałim. Gos nge Gui Ka ei, enim Gos nge wumb mendpił nipi pendim. Enim Gos ek keimi ei, pii gii mendpił ninjing oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. ¹⁴Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss tilang owundu ei, Gos enim ngumba. Sin enim Gos ek ka ni ngupun kunum ei, Gos enim wii to sirim. ¹⁵Yi piik kin, enim sin enginpin noł; enim dinga angk mułngii. Gos nge ek pei, enim kin nipin ngunjun kin, nga pipe kindinmin ei, ekii sik, andik mołmun ei, piipin ninmin.

¹⁶Jiisas Kraiss sinim nge Owundu ni, sinim Erinpin Gos ei, eim sinim noman ngołum. Nga eim noman emin ka ei, sinim kin ngang kin, sinim kin ek ka wii endi simin ni piipin kin, kui er mołmun ei, Gos orung omba kunum ei, simin. ¹⁷Nga Gos enim noman dinga ngang kin, eim enim paki tang kin, eim enim oł pei ka erim kin, ek ka minj nik, yi erngii!

Enim Gos Kin Prei Erangin Kin Sin Paki Tumba

3 ¹Enginpin noł, sin enim kin ek nga kombur sałim. Ei yi mił, enim Gos Owundu kin prei erangin kin, Gos sin paki tumba. Tang kin, Gos ek ka ei konu orung orung pei pang kin, ek ei embe tonu ba; ba enim konu ete yi mił noman tuk ete punum. ²Enim Gos Owundu kin prei erangin kin, wumb kis ok sin kin oł kis enjing ei, Gos kapki paki topu kin, si kindmba ei, enim piinmin. Wumb pei, Gos kin pii gii ninenjing wumb pei mołmun.

³Ba Gos Owundu eim ek keimi dinga mendpił niłim oł eipi yi mił ermba. Eim enim paki topu kin, enim tep dinga ermba. Yi erang kin,

Seisen enim muŋgii konu eŋe tuk onermba. ⁴Owundu sin noman dinga ngang kin, sin enim kin ek yi miŋ ninmin; epi pei sin enim erei ninmin ei, enim yi eŋmin. Ekii se enim yi minj er muŋgii.

⁵Sin noman yi piinmin; Gos enim noman ambiŋ kun erang kin, enim Gos enim noman ngopu eririm ei piingii. Nga Jiisas Kraiss eim dinga pupu kin, ngenj kumbii sirim ei, enim pii gii ninmin ku.

⁶Enginjpin noŋ, sinim nge Owundu Jiisas Kraiss embe eŋe, sin enim kin ek dinga yi miŋ ninmin. Enim nge Gos kin pii gii nik enginjing endi sin ok ni ngupun ek ei, piinarpi wii muŋum kin, enim wu ei omba ei, kanik kin, ok eipi puk, yi erngii. ⁷Enim piinmin; enim sin erpin oŋ ei erngii. Ok sin enim kin muŋpun, kunum ei, sin wii mulerpin mon. ⁸Sin enim angii eŋe, kuni wii si nunerpin mon. Sin top minj erpin. Sin kongun dinga erpin ei, kongun erpin, tinga pei, kongun erpin. Nimbiŋ erang sin oŋ embin tui endi, enim ngenj eŋe, embin endi kindnerpin. ⁹Yi miŋ, sin enim kin kuni ni, epi si nuŋamin; ba yi miŋ enerpin mon! Nimbiŋ erang sin oŋ yi eramin kin, enim sin enmin oŋ ei kanik kin, ekii singii ni piipin erpin. ¹⁰Enim piinmin, kumb ok sin enim kin muŋpun kunum ei, sin enim lo ek ni ngupun. Ei yi miŋ, wu endi kongun enerim kin, eim kuni nunermba niŋmin.

¹¹Nimbiŋ erang sin ek yi miŋ nipin? Ei yi miŋ, enim mulk konu tuk eŋe, wumb kombur wii moŋmun nengin piipin kin nipin. Ei kongun enarik kin, wii minj moŋmun nik; ba en enim, ek eipi eipi, wumb eipi epi ei, sin sinim epi nik eŋmin. Ba en enim epi mendpiŋ mon. ¹²Sinim nge Owundu Jiisas nge embe eŋe, sin lo ek nipin kin, wu ombu nge ngupun. Sin ek yi enmin piik kin, oŋ yi erngii ni piipin nipin eŋmin. En enim mandi eŋe, kun ka molk kin, kongun erik kin, en enim nge kuni tonu wang kin, nungii nge nipin eŋmin.

¹³Ba enginjpin noŋ, enim oŋ ka enmin oŋ ei, ei kindmin ninerei mon! ¹⁴Pe wu endi, sin pipe poŋpun ninmin ek ei, ekii sinerim kin, enim wu ei kin, andan to kun er ngok muŋgii. Molk kin, eim omba konu ei, ek tang ngunarik erangin kin, eim singambiŋ erang piimba. ¹⁵Sin kin opu orung wu nik kin, ek ngok yi enerngii mon! Enim yi piingii, sin enginjpin nik, nungii.

¹⁶Gos Owundu eim noman emin ka nge puŋwu ei, eim kunum kunum eim enim kin, epi pei enim noman emin ka ngopu kin, Owundu eim enim kin kunum kunum tep er muŋmba.

¹⁷Na Pol, na nam ek ei poŋup kin, enim ngond. Enim ka muŋeiyō! Na pipe pei nam poŋup kin, enim ngoŋ. Ek yi miŋ, ni poŋup kin, enim ngoŋ.

¹⁸Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss ei, eim nge noman ka eŋe enim kin pei muŋangii!

Pol Mon Timosii Kin Kumna Połpu Kindim

Pol Kumna Pipe Ei Połpu Timosii Ngum

1 ¹Na Pol, na Krai Jisas nge ek se andił wu. Gos eim kin sinim sipi orung sim kin, Krai Jisas sinim kui er mołmun ei, eim na eim ek ka se endii nim.

²Timosii na Gos ek nip nim ngamb kin, pii gii nirin. Ełe nge na nim arnim mił moł. Na pipe ei połup nim ngond. Sinim Owundu Jisas Krai ni, Erinjpin Gos ni, wumb kaimb sipi, wumb noman emin ka ngopu, wumb noman ka ngopu, yi ełim nge pułwu. Eim nim kin mułangłi.

³Kumb ok na Maseroniya konu ełe bii pendip kin, na nim kanip ek ninj mił yi ku, akip nind. Nim Epeses konu ełe molkun, wumb kombur kindan puk kin, wumb ek kend tok nik, wumb ngok erngii ei, mon ninjii! ⁴Wumb en enim, kupenjing noł nge embe pei, ek kanim kanim ninmin ei, ek poł wii ni ek ei ninerngii! Wumb eipi ek ei nge, piik kun enarik kin, noman eipi eipi seng kin, Gos kin pii gii ninarik kin, Gos kongun ei, enenjing ku. ⁵Ba pe na lo ek ei nip nim ngond ei, wumb ekii sik enjing kin, kapłi en enim noman emin pup, noman ka seng kin, Jisas pii gii mendpił ningii. Pe en enim wumb eipi kin, noman ngok, enmin oł ei erngii. ⁶Ba wumb kombur, Gos ek ka ei piinarik, si kindik kin, ek wii ei piik owuł owuł yi erik mołmun. ⁷Pe wumb en enim, Gos nge lo ek ei, ek mon wu mołpun kin, wumb ek emb to ngopun, yi ermin ni piłmin. Ba en enim ek ei piinarik kin, ek pułe pii poł tunanmin ku.

⁸Sin piinmin, Gos lo ek ei kun ka pałim. Nimbił erang sin kongun kun ermin ei, Gos nirim mił ermin. ⁹⁻¹⁰Wumb lo ek to kindik, oł kis erik kin, Gos kin buł ngok, Gos ek piinermin mon nik, wumb num ek piinarik kin, ernjing menjing to konduk, wumb eipi to konduk; nga wu eipi tok ełmin ku. Wu endi pupu kin, amb eipi kin ningił erang kin amb eipi pupu, wu eipi kin ningił erang kin, oł kis kanim erik yi mił ełmin. Nga wu kombur wumb epi waning sik, oł ei ełmin. Nga wumb ek kend tok nik; nga ek kend tok, keimi mił nik ełmin. Lo ek ka ei yi ełim. Nga oł kis ei, eipi

kanim kanim ei, Gos ek keimi kin, opu orung ełim ku. ¹¹Ek keimi ei, ek ende mił, Gos ek ka ni ngopu, “Yi ninjii!” nim; ei ni tor kindind. Ek ka ei, nipi sinim ngopu yi ninim. Gos tiłang owundu ei, pułe yi minj, ka piik mułngii.

¹²Na ka piip kin, Krai Jiisas sinim nge Owundu ngond ei, eim na dinga ngopu kin, eim noman ełe piim. Yi mił, eim kongun ei kapłi ermbii. Na noman ka piip eim kin ngond. Ei eim yi piim mił, na eim ek ka ei nimbii end. ¹³Keimi, ok na Gos embe ełe, ek ni kis mondup kin, Gos nge wumb tiłap ełe tuk mołmun ei, top ek piinarip yi eł. Ba na ek puł ei, na Gos kin pii gii ninarip kin, yi erip mult. Ba Gos eim nge tiłang ei, na andan topu kin, na kaimb sim. ¹⁴Owundu na kin noman ka ngang kin, na Krai Jiisas kin pii gii nip kin, noman ka ngond. ¹⁵Krai Jiisas eim ya mei ełe mani opu kin, sinim oł kis enmin wumb ei, sipi orung simba nge om. Om ei, ek keimi ek ei piik kin, wumb pei pii gii ningii. Nik kin, oł kis enmin ei, na puł pendip eł. ¹⁶Ba Krai Jiisas eim noman ka ei, ok na oł kis owundu eł wu, kin ngum. Ngang kin, na wumb pei andan tunj oł ei, wumb kanik kin, Gos kin pii gii nik kin, kunum kunum konj ka mułngii. Yi pimba ei piipi kin, Gos ok, na kaimb sipi ngum. ¹⁷Ngang kin, eim king kunum kunum tep mołułum wu; nga kulałim ei, eim nge tiłang owundu ni, noman ka wii ni, eim embe owundu ei, eim kin kunum kunum pimba. Ei keimi!

¹⁸Timosii nim na arnim nind. Gos ek mon ok połpu kin, eim ek ni tor kindiłim wumb nirim mił, nim kin pulnjung ei, na nim kin nga ngop ek ei, pii kun erkin kin, nim ambił gii nikin mulnjii. ¹⁹Ei nim pii gii dinga peng kin, nim noman tuk ka seng kin, moł punjii. Wumb kombur en enim noman tuk ełe, ek niłim mił, buł ngok enjing wumb ei, en enim pii gii ei, nga pinerang kin, poru nim. ²⁰Aimeniyas kin Eliklander tał yi enjingił. Na wu tał sip kin Seisen nge angii ełe kindinj ei, pukuł kin Seisen ek piikił. Piikił kin, nga Gos kin ek ambilk erngii ei, mon nip kindamb kin, punjnguł.

Prei Ełmin Oł Ei

2 ¹⁻²Akip kumna kongun ei, na nim andan top nemb kin enjii. Ek kumna pałim ei yi mił. Enim Gos kin noman ka ngok, prei erik kin, wumb eipi paki tumba nik kin, Gos eim kin kii sik yi erangin kin, wumb pei paki tumba. Pe king ni, gapman ni, yi ku, enim Gos kin, prei erik ngangin kin, sinim noman emin peng kin, sinim Gos andłam kun ka ełe, ekii sipin bin. ³Prei yi nge ermin ei, Gos piipi kin, ka piimba. Sinim paki topu, noman ka ngopu kin, sinim orung sipi minj mołum. ⁴Eim wumb pei sipi, Gos kin orung seng kin, eim ek keimi pałim ei, pułe piingii ni piinim. ⁵Sinim piinmin ei, Gos endeim mendpił mołum. Pe wu endeim tuk Gos kin wumb tuk oi ełe angłim. Angłim wu ei, Krai Jiisas mołum.

Mołpu kin, eim wumb sipi, Gos kin orung simba nge angłim. ⁶Pe Jiisas kunum poru neng kin, eim noman konj eim wumb pei topu er si orung sim. Sipi kin, Gos piim mił, ei eim er tor kindim ei, Gos eim wumb pei sipi kin, orung simbii ni, peni ełe er tor kindim. ⁷Gos eim yi nim, “Pol nim ek ei se endii,” nim. Neng kin, na se andip, eim ek ei, ni tor kindip end. Na ek keimi nind; na ek kend tunand mon. Gos eim na kindang pup kin, wumb tiłap eipi kin, ek nip ngop eramb kin, wumb ek keimi ei, pii gii ningii, nipi kindim.

⁸Yi pałim ei, na piip kin nind ei, en enim wumb konu orung orung wumb pei, Gos kin angıł ełe tonu kindik kin, prei erik, Gos ngok kin, kun ka mułngii. Molk kin, noman kis ni, ek mił erik enmin ei, si kindik kin prei minj erik mułngii!

⁹Na noman ełe yi pałim; amb en enim konduk ni, epi ełmin mił ei, kun ka erngii. Amb en enim peng enjin ełe epi kanim kanim erik kin, biis gol ni, epi tiłang erpi, biningał erpi, ku owundu pupu kin, enim epi ei sik kin, moke energii mon! ¹⁰Amb en enim Gos nge ambılam mułmun ni piingii amb ombu, en enim kongun ka kanim kanim erik mułngii. Amb ombu, en enim ngenj ełe, konduk ka wii mił peng mułngii. ¹¹Amb wu ek ei piik kin, en enim ek tingarik kin, wii molk, Gos ek piingii. ¹²Na amb endi, wu kin ek emb top kin, ermba nip mundnał. Amb en enim kom sek molk kin, ek minj piingii, nił. ¹³Nimbił erang Gos kumna Andam erpi kin, ekii se Eiwa eririm. ¹⁴Nga Andam ek kend ei, pii gii nineririm; ba amb ei, eim ek kend ei, pii gii nipi kin, Gos lo ek piinarpi, ekii sinarpi kin, oł kis eririm. ¹⁵Ba amb en enim kongun ei, kangił minj mengk mułngii. Molk kin, en enim noman ka seng kin, oł kun ka erik kin, Gos kin pii gii nik kin, wumb noman ngok mułngii. Molk kin, Gos en enim sipi orung simba.

Gos Nge Tiłap Tep Enmin Wumb Ek

3 ¹Ek ei keimi, wu nii endi eim wumb Gos tiłap ełe tuk o mołmun wumb ei, tep mułmbii ni piimba ei, eim kongun ka simba. ²Pe tep ermba wu ei, eim kongun kun ermba ei, eim oł endi erang kin, kanik nik energii; ba eim kongun ka ermba. Eim amb endeim nge wam mułmba. Pe eim noman ełe, kun ka erpi mułmba! Eim noman ka piipi kin, oł kun ka erpi ba. Eim wumb pei kanpi kin, ek ka nipi kin, eim ngii konu ełe sipipi kin, kuni ngumba. Ngopu kin, nga wumb kin ek emb ka top ermba. ³Eim noł dinga nopu, wulu punermba mon! Eim noman kis sikir piipi kin, yi enermba mon! Wumb pei kin mandıł ka mułmba. Eim wumb kin opu enarpi kin, ku nin epi ei, noman to piinarpi mułmba. ⁴Eim nge ambim, ni kangił ei pei, tep ka ermba. Erpi kin, eim kingam noł, eim nimba ek ei, piik kin, ekii sik erngii. ⁵Wu endi eim kingam, ambim noł tep ka mulermba wu ei, Gos tiłap ełe tuk ok mułmun wumb ei, tep

enermba mon ku! ⁶Wumb konj, Gos tiġap eġe onjung wumb ei, tep wumb mulerngii. Mon pim kin, eim noman kis pepi erang kin, Gos wumb ei to tor kindpi kin, Seisen kin kindpi ermbe. ⁷Nga wu endi Gos nge embe eġe oġ kun ka erpi kin, wumb torung muġngii konu eġe erang wumb ei, eim oġ kun ka wii enim nik kin, eim embe ambiġ tonu kindik, yi miġ erngii. Erik kin wu ei, Gos tiġap wumb muġngii konu eġe tep wu mundangin kin muġmba. Pe eim embe ka pinerim kin, eim singambiġ piipi moġpu kin, Seisen nge omu kon ei miġ, eġe tuk ba.

Gos Nge Tiġap Wumb Tuk Paki Toġmun Wumb

⁸Yi minj, Gos nge tiġap eġe tuk molk paki toġmun wumb ei, noman ka piik kin, kongun kun ka erngii. Erik kin, enim ek gupu taġ yi er ninerngii mon! Noġ dinga nok kin, wulu punerngii mon! Nga enim wumb eipi epi simin ni piinerngii mon! ⁹En enim noman konj ka seng kin, ek keimi ei, ambiġ gii nik kin, pii gii dinga peng muġngii. ¹⁰Enim Gos nge tiġap eġe wu num ni, peng pim wu ni molk keningii. Wu kombur Gos nge tiġap eġe kongun paki tok muġngii wumb ei, kanik kin, kapġi enjing kin, ekii se mundangin kin, kongun paki tok er muġngii. ¹¹Yi miġ ku, amb en enim oġ kun paġim miġ, oġ ei erngii. Wumb ningii ek ei sipik kin, ek waim ninerngii mon. Pe noġ dinga nunjung kin, noġmun miġ piik nei. Nik kin, kunum kunum oġ keimi kun ka minj erik muġngii. ¹²Gos nge tiġap eġe kongun paki topu muġmba wu ei, eim amb endeim minj muġmba. Eim ambim kingam noġ pei, tep ka erpi muġmba. ¹³Gos nge tiġap eġe kongun erngii wumb ei, kongun ka erangin kin, en enim ei tonu ba. Pang kin, Krai Jisas nge ek ka ei, wumb en enim pii gii nik kin, dinga kindik, angk nik kin, wumb eipi ngungii ku.

Gos Nge Eġim Oġ Puġe

¹⁴Keimi, na enim kin kunum mandi oġamb; ba na mon ei poġup kin, enim ngond. ¹⁵Pe na sikir enim kin tor onenj kin, enim pipe ek ei kanik kin, Gos nge tiġap wumb ei, noman konj sik muġngii. Molc kin, Gos nge tiġap wumb muġngii ei, Gos nge men ngii miġ muġuġangin. Gos eim noman konj kunum kunum moġuġum nge puġwu. Enim ngii tumunj miġ dinga peng molc kin, Gos ek keimi ei, ambilk tonu kindik er muġngii. ¹⁶Keimi, ek puġe ei, Gos eġim oġ ei nge, owundu ei, wumb endi ei, to mani kindnerngii paġim!

Ek ei yi miġ, “Krai Jisas eim mani mei eġe opu kin, wu mendpiġ taġ moġpu tor om. Wang kin, Gos Gui Ka ei, ek keimi mendpiġ nipi, ek puġe ni tor peni eġe kindim. Gos enjel eim kenjing ei, eim ek ei, wumb konu orung orung pei piinjing. Piik kin, mani mei eġe wumb eim ek ni tor kindang kin, pii gii ninjing. Nik kin, Gos eim tiġang owundu sipi, tonu epin sipipi kin, tiġang owundu eim kin ngum.”

Ek Emb Tok Wumb Ngok Ek Kend Tok Niłmin

4 ¹Gos nge Gui Ka ek nipi, tor kindpi yi ninim. “Ekii se wumb kombur pii gii ek ei, si kindik kin, ek kend gui nimba ek ei, ekii sik pungii. Nga gui kis ek ei piingii ku.” ²Ek kend wumb ei, ek kend tok oł yi mił ełmin wumb ei, en enim noman tuk ełe piinenjing. Piinarik kin, en enim noman tuk ełe, ek kend pei to tor kindinmin. Kindinmin ei, en enim yi ni piinmin; sin noman tuk ełe oł kun ka enmin, ni piinmin. Ba en enim noman tuk ełe wulu pang mił molk kin, en enim oł kis ełmin oł ei ni piinałmin mon! ³Wu amb sinermin mon nik kin, wumb kuni mon nik mowii ełmin. Ba Gos ek keimi, pii gii nipin enmin wumb piinmin ei, Gos er sim sałim epi ei, sinim eim kin noman ka pii ngopun kin simin ⁴Sinim piinmin, epi pei Gos er sirim sałim ei ka. Sinim epi ei, si kindnenmin mon! Ei sinim sipin kin, Gos kin noman ka piipin kin ngumun.

Krais Jiisas Nge Kongun Wu Ka

⁵Keimi Gos eim ek ka ełe, sinim prei eramin kin, eim sinim kin epi endi ermin epi ei, kun ka mułmba.

⁶Pe nim ek emb ka tokun angnim noł ngun kin, nim Krais Jiisas nge kongun wu ka mulnjii. Nga nim noman ełe, ek ka ei, dinga pii gii ek dinga ei sikin kin, oł tał ei, nim dinga ngangil kin, Gos kongun ei, ekii sinjii. ⁷Ba amb mam ombu, ek siimał eimał wii ei nik kin, ek jeril ningii ek ei, nim buł ngokun kin, nim Gos oł kun pałim mił ei, kun er mulnjii. ⁸Nim pin kin, sinim ngenj ełe kongun ermin ei, aninga er paki tumba. Ba Gos nge oł kun ka ermin ei, sinim paki owundu tumba. Ei pe sinim konj mołmun ei, paki topu nga ekii se, eim sinim kunum kunum paki tang kin, konj mułmun. ⁹Ek ei, ek keimi mendpił, sinim wumb pei piipin kin pii gii nipin ermin pałim. ¹⁰Gos eim wumb pei sip orung simbii ni piinim ei, sinim wu amb Gos eim kin pii gii ni mułmun ei, keimi sim. Gos kunum kunum konj mołumułmu pułwu eim kin, sinim pii gii keimi nipin kin, Gos sinim sipi orung simba ni, kui er mułmun. Ełe nge piipin kin, sinim kongun dinga enmin.

¹¹Nim ek ei nikin kin, emb to wumb ngo! ¹²Wumb nim keningii ei, nim wu kang wu mił, keningii. Ba nim wu wii mił ni piinerngii mon! Nim Gos tiłap ełe molkun kin, ek ka nikin, oł ei erkin andłam andkin kin, oł enjii mił ei wumb keningii. Pe nga oł kun erik enmin oł ei ni, wumb pii gii nik enmin oł ei, erkin andan tokun kin, wumb keningii. ¹³Kunum ełe, nim na kui er mulnjii kunum ei, wumb kankin kin, Gos ek ei erkin nikin wumb ngokun kin, kongun dinga ei enjii. Erkin kin, wumb oł yi mił erngii nikin kin, ek ka ni wumb ngan piingii. ¹⁴Gos nge dinga ełe, Gos Gui Ka ek ei nipi, nim ngum ei, nim ten kulkun enenjii. Gos nge tiłap ełe tep ełmin wumb oł ei erik kin, nim angil peng ełe ambilk

kin, pui nik kindngii ei, si kindnenjii ku. ¹⁵Kunum kunum nim kongun ei, tep ka erkin kin ninim kongun eŧe kunum kunum er muŧan kin, nim enjii kongun ei, ka muŧang kin, wumb pei keningii. ¹⁶Nim noman eŧe ka peng kongun erkin kin, ek nikin wumb ngokun enjii ei, pii kun erkin kin, ninjii. Kunum kunum nim kongun dinga kindkin enjii. Pe ninim yi er muŧan kin, ninim kongun ei, Gos kin kun ka er muŧan kin, nga wumb nim gupu eŧe ek piingii wumb ei, pei kun ka muŧngii ku.

Pii Gii Wumb Kin Oŧ Ka Erngii

5 ¹Nim wu mam endi kin ek ngunenjii mon. Ninim arnim kin ek ka niŧin yi miŧ ku ek ka ninjii. Nga wu kang wu, ninim angnim noŧ kin, ek ka niŧin miŧ yi ku, ek ka ninjii. ²Ninim manim noŧ kin, ek ka niŧin miŧ ku, amb tukui ombu kin ek ka ni ngokun yi enjii. Amb iŧ muŧngii ei, ninim einim noŧ kin, ek ka niŧin miŧ ku, ek ka nikin oŧ ka enjii. ³Pe amb endi wam kuŧang kang iŧ endi mulerang kin, eim amb wei mendpiŧ muŧmba ei, eim kin oŧ ka erkin kin, paki tunjii. ⁴Ba amb wei endi eim kingam min, kupam noŧ muŧngii ei, enim piik kun erngii! Kongun kumna ei yi miŧ, ninim arnim manim noŧ kin paki tokun kin, epi pei sinjii ei, ngo orung kindkin kin, tep ka erkin mulnjii. Keimi, Gos oŧ ei nge, noman peng piinim. ⁵Amb endi wam kuŧang kin, eim endeim multum amb ei, eim yi miŧ eŧim. Eim Gos kin pii gii nipi kin, kunum kunum epin tinga, prei minj er moŧuŧum. ⁶Ba amb endi eim wam kuŧang kin, eim Gos nge ek piinarpi kin, eim ngenj eŧe epi ka kanim kanim sipi kin, kuni nipe kuni endi numbii ni piipi kin, yi er muŧmba. Amb ei eim nge noman konj ka ei, nga sinermba mon. Sinarpi noman konj ka ei, am kuŧii miŧ koŧpu kin, am mendpiŧ ba. ⁷Nim ek ei ekii sikin kin, amb ni, wumb kan neng kin, en enim epi endi ngenj eŧe pinerang kin, ka minj muŧngii. ⁸Ba wu endi eim nge tiŧap ende ei, kan kun enarpi, eim nge miyem ende ei, kan kun enarpi kin, yi ermba wu ei, Gos kin pii gii si kindpi kin, wumb Gos ek piinarik moŧmun wumb ei, miŧ mon. Eim am wumb ei, to mani kindpi kin, eim am wu kis wii moŧum. ⁹⁻¹⁰Kumb ok, wu amb wenjing noŧ kulk ei, nim amb ombu nge embe yi minj pulnjii. Amb nii endi, kung ngii engki ei nge ang iŧ orung nge endeim multum amb ei, eim wam endeim mendpiŧ kin multum ei, eim embe polkun pindan kin, Gos tiŧap wumb eim paki tungii. Nga eim kongun ka kanim kanim ermba ei piipi eŧim. Erpi kin, eim ok eim kingam noŧ tep ka eririm. Erang kin, wumb konu eipi wumb ok, kuni ngumba ngurum. Nga Gos nge tiŧap eŧe tuk mulk wumb ei, oŧ ka eŧim. Nga ening kis pim wumb paki toŧum ku. Nga eim kongun kanim kanim erpi, kumep sinarpi kin, wumb wii paki topu kin, oŧ ka eŧim amb ombu kankin kin, en enim embe pulnjii.

¹¹Ba nim amb gaŧ miŧ, wenjing kulnjung amb ombu nge, embe pulerii mon! Amb ombu Krai nge ek ei, pii kun enarik kin, nga wu konj puk

kin, yi erngii ei, nim embe pulerii! ¹²Ok en enim ek dinga nik pendingjing ei, si kindik kin, oł ełe enjing ei nge, en enim pułe keningii. ¹³Nga oł eipi endi ełmin ku. En enim ten kulk kin, wumb ngii eipi nge ełe pułmun ei, en enim wii punałmin mon. En enim wumb eipi niłmin ek ei piik kin, waning sipiłmin. Sipik kin, wumb eipi nengin ek kanim kanim niłmin ek ei, sinim ninermin mon. ¹⁴Ei na yi piip kin, amb gał mił ombu nga wu puk kin, kangił mengk ngii konu ełe, kongun er mułngii. Pe amb ombu yi mił enjing kin, sinim opu orung wumb endi sinim kin tonu opu kin, ek kis nipi, onermba mon. ¹⁵Nim piin, amb kombur Jiisas nge andłam ka ei, si kindik kin, Seisen andłam ełe ekii sinmin. ¹⁶Pe wu kombur Gos nge tiłap ełe molk kułangin kin, amb mendpił mułngii. Mułngii amb ei, Gos kin pii gii nirim amb mam endi mułum ei, eim opu kin, amb ombu, paki topu, yi er mułang kin, Gos nge tiłap ełe mułngii ei, noman embin pinermba mon. Nga Gos tiłap ende mułngii wumb ei, amb endi wam mulerang kin, eim mendpił mułmba ei, paki tungii ku.

¹⁷Pe wumb num kongun ka erngii ei, enim Gos nge tiłap ełe mołmun wumb ei, wumb ombu nge embe ambił tonu kindngii. Na wumb num ei, kongun dinga erik kin, Gos ek ei nik kin, wumb ngungii nip nind. Wumb ei, kumep ka wii kapłi singii. ¹⁸Sinim piinmin, nimbił erang Gos ek ka mon poł pendrim ei, wumb kongun enmin ełe ek yi ninim,
 “Kung kou kuni wiis kembimba kunum ei, nim kung kou gupu ełe kan tunenjii.” Nga ek yi nim, “Kongun enmin wumb ei, en enim wumb kumep singii.”

¹⁹Pe wu endi yi nimba, men ngii tep ełim wu ei, oł kis endi erim. Erim nimba ek ei, nim piinenjii mon! Wu tał tekliki mił, ok ek yi ninjing kin, nim kii sikin piinjii. ²⁰Pe men ngii tep ełmin wu kombur, oł kis enjing kin, nim men ngii tep ełmin wu kombur wii tan kułou tangin kin, wu ombu pei mułngii oł kis erik enjing oł ei, ni kun eran kin, wu eipi ombu kanik kin, mund mong kulk kin, oł kis energii mon.

²¹Gos ni, Krai Jiisas ni, Gos nge enjel ei, kumb ełe nim nind. Nim kongun ei, tep ka wii erkin mułii! Wumb eipi oł kis erngii ei, nim ek dinga nikin kin, nga ninim nge wu puł min, kongun ende wu endi oł kis ermba ei, kan wiik tokun kin, koi er pindnenjii mon! Nim wumb endeim endeim oł kis erngii ei, ek kun minj nikin kin, er kun enjii. ²²Nim wu ei, ka mołum ni piikin kin, tep wu sikir mundmbii, ni enenjii. Yi en kin, wu ei, epi oł kis ei, nim kin pimba. Ninim ka mulnjii nge, pii kun erkin kin mulnjii.

²³Nim noł wii minj nunenjii! Nim noł wain aninga kopur kin ouni nunjii. Nan kin, kirim tuk ełe paki tumba. Nimbił erang nim kunum kunum ening pałim ei, nga pinermba mon.

²⁴Wumb kombur oł kis ełmin ei, Gos wumb ei kin, kos ermba. Erang kin, kos ełe sikir punmun. Oł kis ełmin ei, kos erangin kin, wumb pei

sikir kaniłmin. Ba wumb kombur oł kis erik enmin oł ei, koi er pepi ekii se, tor wang kin kaninmin. ²⁵Yi mił ku, oł ka enmin ei, sikir tor onum. Nga wumb kombur oł ka enmin ei, sikir tor wang kin, kinenjii; ba oł ei kunum kunum koi er pinermba mon.

Kongun Wumb Nge Ek

6 ¹Wumb kongun wii enmin wumb ei, yi mił piinmin. Na kongun tep enim wu ei, wu ka ni piik. Piip kin wu ei, embe ambil tonu kindip, yi eramb kin, wumb eipi ombu, Gos ek sin ni tor kindpin ni, Gos nge wumb tiłap oł pałim mił erik kin, oł kis endi enarik kin, kun ka enmin, ni piingii. ²Gos nge tiłap ełe molk kin, kongun wii enmin ei, noman yi piinerngii. Tep enim wu ei, na engnan noł ku, ni piip ek ningii ei, to kindmbii ni, yi piinerii mon! En enim yi piinmin ei, Gos nge tiłap ełe mołum ei, na eim noman ka ngumbii ni piimin. Piik kin, na eim kin kongun ka eramb kin, eim na kongun ełe epi ka sinim. Seng kin, en enim yi piik kin, kongun ka wii mendpił er punmun. Puk kin, kunum kunum nim wumb kongun wii ei nge, andan tan kanik kin, wumb en enim kongun oł ka ei, erngii.

Oł Mendpił Gos Epi Pei Keimi Siłmin

³⁻⁵Sinim nge Owundu Jiisas Kraias nge ek ei, sinim Gos nge oł ei, ka nipi andan tonum. Pe wu endi, eim Jiisas nge ek kun ei ninarpi, si kindpi kin, ek eipi nipi, wumb ngumba ei, kun pinermba. Wu ei ek to kindpi kin, yi enim ei eim noman ka pinałim mon! Na nam wu ka ni piikim; ba eim noman kis peng kin, eim ek ka endi ninałim mon. Eim wumb ek mił erik kin, ek kis nik erngii ei nge, noman ngopu, yi ełim. Ełim ek ei nge, oł yi mił ełim. Wumb eipi kin noman kis peng, opu erik kin, wumb ek buł ambillk kin, engnjing kin, ek kis nik ełmin. Erik kin, kunum kunum ek mił erik yi ełmin. Erik kin, en enim noman eipi peng kin, Gos ek keimi ei ambil gii ninałmin. Ninarik piik kin, yi piikmin; Gos nge oł ei, epi pei singii nge, ełmin ni piikmin.

⁶Keimi, wu endi Gos nge piimba oł ei, ekii simba wu ei, Gos epi pei simba ku. Ei yi mił, pe wu endi eim Gos nge oł ka ei erpi mołpu kin, nam epi sałim ei, kaplı ni piimba wu ei, eim epi ka pei eim kin simba. ⁷Sinim piinmin, sinim menjpin mei ełe mengim kunum ei, sinim epi endi sipin tu wunenjpın mon. Yi mił ku, ekii se sinim mei konu ełe si kindpin kin bin. Bin kunum ełe, epi endi sipin kin, punermin mon. ⁸Pe sinim kuni ni, alap ni, epi pei mułang kin, yi nimin; sin epi pei sałim pa yi nimin. ⁹Ba wumb nii endi, epi pei simbii ni piikim wumb ei, epi simbii ni erpi kin, bok tołum. Ei yi mił, wumb ka tumun niłmin wumb ei, ka mili kuł pindangin kin tołum. Yi mił, wu endi epi pei simbii ni piimba wu ei, eim noman tuk ełe, epi eipi eipi noman to piipi kin, bok topu, konu kis mendpił ełe

ba. ¹⁰Wu endi eim ku nin epi pei simbii ni piilim wu ei, eim ol kis ei nge puł mam pendpi kin, eim ol kis kanim kanim elim. Wu kombur en enim, ku nin epi noman peng kin, yi mił erngii wu ombu, en enim pii gii ei, si kindik kin, en enim noman tuk ele embin peng piingii.

¹¹Ba nim Gos nge wu ei, ol ombu ngokun kin, si kind kin, eipi punjii. Gos nge ol kun ka ei, dinga erkin kin, andlam pimba mił punjii. Pukun pii gii nikin kin, wumb eipi noman ka ngokun wumb ei, nim tungii ei dinga angan kin, tungii. Tungii ol ei noman emin ka er wumb ngunjii.

¹²Wumb nii endi Jiisas kin pii gii pimba wu ei, eim yi mił; wumb ka wii epi wii singii nengin kin, sikir punmun ol ei mił, yi erik singii. Singii ei mił ku, nim Timosii yi mił ku enjii. Nim kongun ei dinga kind erkin kin, Gos nim kan wiik to mundang kin, kunum kunum noman konj sinjii. Sikin kin, nim pii gii peng kin, wumb ningił ele angkin kin, ek dinga ni tor kindkin wumb ngunjii! ¹³Gos wumb ni, epi pei eim noman konj ngołum. Pe Krai Jiisas eim ek pułe, Pondiyas Pailos kumb ele ni tor kindrim. Gos kin, Krai Jiisas nge kumb ele, na nim Timosii kongun ei ngond. ¹⁴Nim Gos nge ek ka dinga ele tep ka er nikin mulnjii. Molkun kin, wumb ek kis penj, tui nin, wumb ek kis ni ngok kin Gos ek ka ei kin yi enerngii mon. Nim kongun kunum kunum erkin kin, tep er mułan kin, Krai Jiisas orung omba kunum ei, opu tor omba. ¹⁵Gos nge kunum sirim kunum ei, tonu wang kin, Jiisas kindang tor omba. Gos endeim mendpił noman ka piik kin enmin ol ei nge, pułwu. Nga eim mendpił dinga peng kin, tep er mołułum. Mołpu kin, mani mei ele wu num ei, moł mani kindangin kin, Gos wu num moł tonu punum. Pupu kin, nga king mani mei ele king ei, moł mani pangin kin, Gos King moł tonu pupu mołum. ¹⁶Ei eim mendpił kulaliłim; eim tiłang owundu mołułum. Pe sinim eim kin mandi bin mił mon. Ok wumb endi, Gos kinalim mon. Pe wumb endi yi ku Gos kinanmin mon ku. Keimi eim nge embe owundu mendpił ni, eim noman dinga owundu ei ni, kunum kunum pimba, ei keimi!

Wumb Epi Pei Sałiłim Wumb

¹⁷Wumb ya mei konu ele, epi sałim wumb ei kankin, ek dinga ninjii. Mani mei ele epi sikir kis mołpu elim epi ei kin, noman ngok kin, pii gii ninerngii mon. Ninarik kin ol kis kanim kanim erik kin, ek piinarik erngii ei, mon nikin kin, Gos mendpił kin, pii gii ningii, ei kapłi ninjii. Gos eim sinim epi ka pei, kunum kunum ngang kin sinim ka piilmin.

¹⁸Wumb epi pei sałiłim ei, kankin ninjii! Enim kongun ka pei erik kin, en enim kongun pei ol kun ka enmin ni piik kin, ka piingii. Piik kin, kunum kunum en enim epi ei, mok tok wumb eipi eipi epi sinałim wumb ei kin, ngungii. ¹⁹Pe wumb en enim ol yi enjing kin, ekii se epi pei ei, en enim paki tumba. Yi erik kin, en enim kunum kunum konj mendpił sik kin, Gos konu ele mułngii. ²⁰Timosii nim Gos nim ngum kongun ei, nim tep

kun ka er mulnjii! Wumb ek wii nik erngii ek ei, nim piinarkin kin, nim ek ei buł ngunjii. Nga wumb kombur molk kin ek kend tok ek kun pałim ningii. Ningii ek ei nge sin sinim noman ka wii pałim, pa niłmin. Niłmin ek ei nge Gos kin opu orung ek mił pałiłim. ²¹Wumb kombur en enim yi ninmin, “Sin sinim noman ka pałim,” pa niłmin. Nik kin, Gos ek keimi pii gii ningii andłam ei si kindiłmin.

Gos nge noman ka enim ngang kin, enim kin mułmba.

Pol Mon Timosii Kin Nga Endi Połpu Kindim

1 ¹Na Pol, na Krai Jiisas nge ek ei se andił wu. Gos eim ek dinga yi ni pendim. Jiisas Krai nge kongun ełe, Gos eim noman konj ei, sinim mei wumb ngumbii nirim. Nipi kin, eim noman ełe, “Na ek se endii,” nim.

²Timosii nim na nge kingam mił, na pipe ei połup nim ngond. Sinim nge Erinjpin Gos ni, Krai Jiisas Owundu nim kin kaimb sipi nim noman ka ngang kin nim noman emin ka peng mulnjii.

³Na nge kumb ok kupnan noł wumb mulk wumb ei, Gos nge oł ei ekii siłmin oł ei nge, kunum na nim kin piip kin, na Gos kin prei epin tinga kunum kunum erip kin, noman ka piip ngoł. ⁴Nim ningił ka mani orum ei na piip kin, na nim kanip kin, ka piimbii ni piind. ⁵Nim pii gii nin ei, na keimi ni piind. Ei kend mon. Pii gii nin oł ei, nim apinim Lois ełim oł ei nim en. Nga ninim manim Yunis yi ku ełim. Pe na piind ei, na pii gii ei nge, nim kin pałim ku. ⁶Ei na piip kin, nim nip ngond. Gos nge epi wii ngurum ei, nim noman pirek neng piinjii. Ok na nim peng ełe, angil tonu kindinj kunum ei, Gos eim nim noman ka ei, epi wii mił nim ngurum. Pe ninim Gos noman ka epi wii ngurum ei, piikin kin enjii. Eran kin, nim noman ka sirim ei, am opu owundu ermba. Ei yi mił, wu endi eim dup kałpi kin, pup tang kin, nimbil oł ełim? Ei sikir nopol owundu ełim ei mił, yi enjii ku. ⁷Nim piin; Gos sinim kin Gui Ka ngum ei, sinim kulermin. Ba Gos Gui Ka sinim noman dinga ngum. Ngang kin, sinim wumb noman ka ngopun kin, sin sinim tep ka er mułmun nge ngum.

⁸Ei piikin kin, owundu nge ek ei singambil piikin kin, ninerii! Nim na kin singambil piinerii ku! Na Gos nge wu moł. Nim Gos nge dinga ngang kin, nim oł embin tui tonu omba ei ko wukun kin, na kin wan, siłip kongun ende erpil kin, Gos ek ka ni wumb ngumbuł. ⁹Gos eim sinim sipi orung seng kin, nam nge wumb mułngii nim. Pe sinim eim kin ouni ka endi eramin kin, Gos sinim sip orung sinerim mon. Eim nge noman ełe, sinim noman ka ngopu kin, sinim wii to sim. Kumb ok, muł mei eneririm kunum ei, Krai Jiisas eim sinim kin noman ka ngurum. ¹⁰Ba

akip kunum eġe, Kraiſ Jiiaſ ſinim ſip orung ſimba nge tor onum. Eim nge kongun eġe, Goſ nge noman ngurum. Ei tor wang kin ſinim piinmin, Kraiſ Jiiaſ eim wumb koltmun oġ ei nge, to mani kindpi, ſi kindim. Si kindpi kin, Goſ nge ek ka ni tor kindim. Ei yi miġ, noman konj ei nga poru ninermba; ba kunum kunum konj pimba.

¹¹Goſ eim na kongun ngopu kin, ek ka ei ninjii ni mundum. Na moġup kin, ek nip, wumb ngop, ek ſe andip kin, wumb ek emb top, wumb ngop nip kin, ermbii ni mundum. ¹²Goſ ek ka ei minj, na ngenj eġe, oġ embin tui tonu omba. Oġ puġe eġe peng kin, na oġ embin tui ei, ngenj eġe tonu onum. Ba eġe nge, na ngenj ſingambiġ piinermbii mon. Na wu ei kin, pii gii dinga peng moġ ei, na pii poru nind. Eim na angii eġe kongun ngurum ei, kunum kunum ka pep ba. Pang kin, eim kunum owundu ſirim kunum ei tonu omba. ¹³Na ek kun nip, nim andan top ngunj miġ, nim wumb kankin kin, ek ka ni ngan piingii. Nim Kraiſ Jiiaſ kin pii gii dinga peng kin, ek ninim miġ piikin kin, Jiiaſ eim noman ka ngokun kin, ek ei ambiġ gii ni mulnjii. ¹⁴Goſ nim kin epi ka angii eġe pendim ei, piikin kin, tep ka er mulnjii. Pe Goſ nge Gui Ka ſinim kin tuk eġe moġum ei, nim noman dinga ngopu kin, kongun ei paki tang kin, kongun ei kun ka er muġngii.

¹⁵Nim piin kin, Eiiſiya konu owundu eġe, Jiiaſ kin pii gii nik enjing wumb ni, Piſelaſ ni, Emoſeniſ ni wu taġ kin, wumb pei na ſi kindinmin. ¹⁶Na Goſ Owundu kin prei ermbii ni, wu Onoſiporaſ ni eim amb kangii ei, Goſ paki tumba ni piind. Kunum pei, Onoſiporaſ eim na kin noman ka pii ngoġum. Na kan ngii pir kunum ei, eim na kin ſingambiġ pinerim mon. ¹⁷Eim Rom konu owundu eġe opu kin, eim na kur kan ſimbii nipi orum. Opu kin, na kan ſirim. ¹⁸Na Goſ Owundu kin prei eramb kin, Jiiaſ orung omba ni pendrim kunum owundu kunum eġe, Goſ Owundu opu kin, wu Onoſiporaſ kaimb ſipi ngumba. Ngopu kin Onoſiporaſ eim na Epereſ konu eġe epi kanim kanim erpi kin, na paki toġum; ei ninim piilin.

Nim Kraiſ Jiiaſ Nge Opu Wu Ka Mulnjii

2 ¹Pe nim na nge kingam moġun. Kraiſ Jiiaſ nim kin to dambiltpi ſe ende kind pendim eġe, eim nim kin noman ka ngopu kin, noman dinga ka wii ngumba ei, nim kunum kunum ſinjii. ²Pe ek pei na nip kin, wumb pei kumb eġe ngunj ek ei, nim piin. Piikin kin, ek ei nikin, wu kombur ngan kin, dinga piik erngii. Wumb ei, ambiġ gii nik moġmun wumb ombu kin, kapġi ek nik kin, wumb emb to ngungii ku.

³Nim Kraiſ Jiiaſ nge opu ond wu ka wii dinga molkun kin, oġ embin tui endi tonu omba ei, nim dinga molkun kin, Jiiaſ Kraiſ nge opu ond wu mendpiġ mulnjii. ⁴Opu ond wu endi, opu paġiġim kunum ei, pupu kin, kongun eipi kanim kanim endi enaġim, mon! Opu dinga kind erpi, yi er muġang kin, opu ond wumb tep elim wu ei, kanpi ka piilim. ⁵Wu epi

simin nik kin, sikirik punmun ei, lo patim mił ei, ekii sinarik punmun wu ei, epi endi sinermba mon. ⁶Wumb nii endi eim kongun dinga kind er pułum, wu min amb ei, eim kuni tonu wang kin, eim kuni ei, eim kumb se numba. ⁷Na nind ek ei, nim kom se piinjii! Owundu nim noman er kun erang kin, nim ombu pułe pei pii poru ninjii.

⁸Kunum kunum nim molkun kin, piinjii ei, Jiisas kołpu kin, nga tonu opu konj pum ei, piinjii. Eim Deipis nge tiłap ende mołpu kin, ek yi mił, na Gos ek ka nip tor kindip eł, ei nim piin. ⁹Na Gos nge ek ka ei, minj nip eramb kin, wumb na wu kis nik kin, na oł embin tui kanim kanim ngołmun. Keimi, na sip kan ngii eł kindiłmin; ba Gos ek ka ei, kan kapłi pinermba mon. Ba pu nip konu ełe orung orung eipi eipi ba. ¹⁰Ei nam yi piip kin, noman ełe dinga kindip kin, oł embin tui ei piip ko wup eł. Eł ei, erip kin, Gos eim nge wumb tiłap ei, paki toł. Nam yi eramb kin, wumb Krai Jiisas kin noman konj kunum kunum sik kin, kunum kunum eim kin ouni noman dinga tiłang ei sik kin, ka mułngii nip kin, oł yi mił end. ¹¹Sinim ek ei pii gii mendpił ninjpin kin, ei keimi ni piimin,

“Sinim Jiisas eim kin kołpun kin, sinim eim kin ouni noman konj kunum kunum sipin kin, ouni tep to mułmun. ¹²Sinim eim kin piipin kin, oł embin tui tonu omba kunum ei, sinim dinga kind mołpun kin, eim king mułmba konu ełe, sin eim kin ouni king mił tep to mołmun ku. Pe sinim eim buł ngunjpun kin, kapłi eim yi ku, sinim buł ngumba. ¹³Pe sinim Gos eim ek ei piimin nimin; ba ek ei ekii sinarpin enjpin. Ba Krai Jiisas eim mendpił ek ei, eim keimi piipi mołum. Krai Jiisas eim ek endi nipi keimi mendpił mułmba. Nimbił erang ei eim ek kend ei, kapłi tunermba mon.”

Kongun Wu Mendpił Ei Gos Kin Embe Kołułum

¹⁴Kunum kunum nim wumb noman pirek nimba piingii ek ei ninjii. Gos nge ningił ełe, ek dinga nikin kin, wumb ek mił erik kin, ek kanim kanim nik erngii ei, mon nikin. Nikin kin, oł ei nge, wumb endi paki tunermba mon. Wumb to kis minj ełmin. Wumb ek ei nge piłmin wumb ei yi ełmin. ¹⁵Nim kongun dinga kind erkin kin, nim kongun wu mendpił mułan kin, Gos nim kin ka piip ngumba. Ngopu kin, nim Gos ek ei, kun ni wumb ngan piingii ei, nim Gos kin singambił peng piinenjii. ¹⁶Ek eipi eipi nik kin, ek wii mił nik erngii ei, enim mandi puk piinerngii mon. Ek ei ek pułe pinałim ek ei nge, wumb nik si pangin kin, Gos ek buł ngok, ek ei piik kin, andłam kis punmun ei nge, enim punerngii mon! ¹⁷Wumb ek ei, sinim ngenj kinj kis nopu owundu pułum ei mił, Aimeniyas kin Palesis wumb ei nge, tiłap ełe ek yi pałiłim. ¹⁸Wu ombu nge ek keimi ei, pii dembin tunarik kin, wu ombu ek yi mił niłmin kin, sinim kołpun. Nga konj mołmun poru ninmin; nga ekii se endi enermin mon. Enarpin kin,

ek eŕe nge nik kin, wumb kombur nge pii gii ei, er kis monduŕmun ku. ¹⁹Ba Gos eim ngii tumunj dinga endi, poŕ engindrim dinga wii angiiŕim. Pe ond pos eŕe Gos ek mon endi, yi nip moŕum. Gos eim nge wu amb ei, piipi kanpi poru nipi moŕum. Pe nga mon endi paŕim ku. Wumb pei, Gos embe siŕmin wumb ei, oŕ kis si kindik kin, buŕ ngok, ka muŕngii.

²⁰Pe ngii owundu endi angiiŕim konu eŕe, nirikring ming ombu kanim eipi eipi pei saŕim. Pe ming kopur, ku silpa ni, gol ni, yi eŕmin. Nga ming kopur ond ni, mei nganmbi ni yi eŕmin. Eŕmin ming ombu nge kopur, kongun ka paŕim miŕ eŕmin; nga ming kopur eipi kongun wii pei eŕmin. ²¹Ei yi miŕ, wumb nii endi eim oŕ kis eŕmin oŕ ei, Gos eim pei kil ngo si kindang kin, kun ka muŕmba wumb ei, eim kongun mendpiŕ, ka endi paŕim miŕ, kongun ei ermba. Wumb ei, eim ming ku silpa min, ku gol ka miŕ, yi moŕum. Nimbiŕ erang wumb ei, eim ngenj ni, noman tuk pei, Gos kil ngo si kindang kin, eim kongun ermba nge, er kun erpi moŕum. ²²Wu kangi wu noman eŕe kis tonu wang kin ek kis nik erngii wumb ei kin, nim punenjii. Punarkin kin, nim oŕ kun ka ei erkin, pii gii peng kin, noman emin ka peng kin, wumb noman ka ngan kin; wumb noman emin ka peng kin; Gos owundu kin prei erkin, kii se ngokun kin mulnjii. ²³Wumb wulu pang kin, ek eipi eipi nik kin, erngii ei piinenjii. Piinarkin kin wumb noman ka pinerang kin ek ei nge, nik opu minj eŕmin. ²⁴Gos nge kongun wu ek opu enermba mon. Eim wumb kin oŕ ka ermba. Eim wumb ek emb ka to ngoŕum kunum kunum kui er moŕpu kin, kongun ka ermba. Erang kin, wumb eim oŕ kis erngii min, oŕ embin ko wupu kongun minj erpi kin, Gos ek nipi kin, wumb ngopu minj muŕmba. ²⁵Wumb eim ek to kindik erngii ei, ek taki taki nipi erang kin, Gos eim wumb ei, paki topu erang kin, noman ak to ok kin, ek keimi ei piingii. ²⁶Ok Seisen eim, wumb ei omu kon miŕ poŕpu kin, tuk sirim. Seng kin, eim ek ei piik kin, ekii singii; ba nga ekii se, Gos ek keimi ei piik kin, noman ak tok kin, Seisen si kindngii.

Kunum Poru Nimba Mandi Erang Oŕ Kis Tonu Omba

3 ¹Ba nim oŕ yi miŕ piinjii, kunum poru nimba kunum ei, oŕ embin tui kanim kanim tonu omba. ²Pe wumb en enim mendpiŕ piingii. Piik kin, ku nin epi noman kulk kin; nga en enim embe ambiŕ tonu kindik kin, oŕ kis erik kin; nga Gos kin wumb eipi ek kis nik kin, yi nge nik ngomun. En enim ernjing menjing ek niŕmin ei piinarik kin, nga en enim ek ka ni ngunaŕmin; nga en enim oŕ kun ka paŕim miŕ ei, ekii sinarik kin, buŕ ngok enmin. ³Pe wumb en enim miyem ende noman ka ngonarik kin; nga ek kis ei si kindnarik kin; nga en enim wumb eipi kin ek buŕ ambilk kin; nga en enim nge ngenj eŕe noman tep ka enarik kin; nga wumb wulu pang kin, kung simbii miŕ andik molk noman pinaŕim, miŕ erik kin; nga en enim oŕ kun ka ei kin opu orung ku eŕmin. ⁴Nga en enim nge wumb

puł sik kin, opu erii wumb ngok kin; nga en enim oł kis ei sikir ekii sik erik kin; nga sin sinim wu num ni piik yi erik kin; nga en enim ngenj ełe oł ei ka ka piik erik kin; nga en enim Gos kin noman ngunałmin mon. ⁵En enim ngenj ełe ambił tonu kindik kin Gos nge oł ei mił ni piik erik; ba Gos nge noman Gos nge tiłap ełe wumb mił dinga ei en enim buł ngok ełmin. Erik kin nim wumb ei yi erngii wumb ei kin nim tep to andkin punenjii mon! ⁶Wu kombur en enim andik, noman eipi eipi sek kin, yi ełmin. Erik kin en enim amb ombu noman kis kanim kanim pałiłim amb ombu kin, kanik kin, amb ombu ngii konu ełe, en enim nirik puk kin, en enim noman embin pałim ei, en enim noman ełe epi oł kis mił to eipi eipi kindik kin ambił gii nik yi ełmin. ⁷Erik kin, amb ombu nge, kunum kunum ek keimi ei ni, kan simin ni ełmin; ba kaplı enałim. ⁸Ok wu Janis kin Jambris wu tał, Moses tep erim oł ei, to mani kindimbił ni piikił kin, jep oł kanim kanim kun pinałim oł ei ełmbił. Ełmbił oł yi nge, pe wumb ek keimi ei, to mani kindik yi ermin ku. En enim noman kun pinałim, yi erangin kin, pii gii pinerang kin andinmin. Ba wumb en enim pii gii ei, kaplı pimba mił pinałim mon. ⁹Ba wumb enmin oł ei, opu owundu punałim mon! Pe wumb keningii ei, oł wulu pui mił endi ok, wu Janis kin Jambris teł erkił oł jii enmin ni keningił.

¹⁰Ba nim na kin kunum kunum andkin kin, ei na ek nip kin, wumb andan top enj. Nga andłam andip eł mił ei, nim piłin; nga na eł oł ei, pułe nim piłin ku. Nim na piin kin, na Gos kin pii gii dinga nił. Na wumb eipi kin noman ngop kin, kunum kunum nam dinga kind mołup kin, Gos nge kongun eł, end ku. ¹¹Nim piin ei, wumb na kin oł embin tui ngołmun ei, nim piin. Piikin kin, nga ngenj kumbii konu ełe orung Andiok ni, Aikoniyam ni, Lisra konu ełe ombu pei pił. Nim piin ei, wumb na kin ngenj kumbii oł kanim kanim ełmin; ba Gos Owundu eim nga ełe si tor sim. ¹²Keimi wumb pei Krai Jiisas kin dambiltik se ende puk, Gos nge oł ni, ek ka ei, ekii simin ni erngii wumb ei, opu orung wumb tangin kin, ngenj kumbii yi singii. ¹³Wumb kis ni, ek kend wumb ei, wumb ek kend to ngołmun. Ngangin kin, nga Seisen nge ek kend tang owundu pułum ku. Wumb en enim oł kis owundu mendpił ełmin. Nga wumb eipi en enim kin, ek kend tok ngołmun ku. ¹⁴Nimbił erang wumb ei, nim ek ei nik ngunjung ei, pii kun er mulnjii! Mułan kin, nim pii gii nikin ek ei, na nim emb top, nip ngur ek ei, dinga ambił gii ninjii. ¹⁵Pe nim ei piinjii ku, ok nim kangił kembis kin molkun kin, nim Gos ek ka ei nim piłin. Piikin kin Gos ek ka ei, nim noman ngang kin nga pii gii nikin mułan kin, Gos ni Krai Jiisas nim sipi orung simba. ¹⁶Gos nge mon ek ka ei, Gos kin mendpił om. Opu kin, Gos mon ek ka poł pendpi ek ei, Gos ek keimi mendpił pałim. Peng ek ei, sinim kin pii si kindpin kin, Gui Ka andan topu ngonum ek ei piipin kin, Gos oł kun ka ekii se bin. ¹⁷Gos ek ka ei, sinim Gos nge wumb erpi, kun ka erang kin, sinim Gos kongun ka wii ei, ermin nge, er kun erpin mułmun.

Nim Gos Ek Nikin Wumb Ngunjii

4 ¹Krais Jiisas eim, wumb kuŋii konj pei, mok tumba. Topu kin, eim Gos ningiŋ eŋe ni, Krais Jiisas nge ningiŋ eŋe, na ek nip kin, nim dinga ngond. Ngop kin, Jiisas ekii se orung omba ei, opu kin, wu king kunum kunum tep muŋmba ei, na ek dinga nip nim ngond. ²Nim Gos ek ka ei piikin ek ei, ni wumb ngunjii ku. Ngokun kin wumb ek ei piimin min piinerman nik er muŋngii; ba nim Krais Jiisas ek ka ei, kunum kunum ek dinga ningii! Nikin kin, wumb en enim oŋ kis eŋmin oŋ ei ni piik kin, Gos oŋ kun ka ei ekii sinarik eŋmin. Erik kin, ei nim nen kin, Gos oŋ kun ka paŋim miŋ, ei ekii singii. Sik kin, kunum kunum nim kongun erkin kin, kui er muŋun kin, wumb kin ek ka ni ngokun kin, paki dinga tokun enjii. Yi eran kin, wumb ei, noman to ak tok kin, oŋ kis si kindik kin, Gos oŋ kun ka pimba miŋ erngii. ³Piini! Ekii se wumb ek keimi ei piinerngii mon. Ba wumb en enim noman eŋe piik kin, ek emb toŋmun wumb pei, sik erngii. Erik kin, wu ombu ek eipi ningii ei, kom se piik kin ekii singii. ⁴Wumb ei Gos nge ek keimi mendpiŋ, ei si kindik piinarik kin, ek poŋ wii ni, siimaŋ eimaŋ ombu nge, kom sek piik erngii. ⁵Ba ninim kunum kunum kun ka piinjii! Piik kin, oŋ embin tui tonu omba; ba nim embin ei ko wukun kin, Gos ek ka ei nikin kin, wumb ngunjii. Nga wumb paki tan kin Gos nge kongun wu miŋ endi kongun kun ka enjii.

⁶Nim piin ei, pe nam noman konj ei, enim kin ngop si kindip pendip kin, nam ya mani mei eŋe wakin top si kindip bii kunum ei, mandi enim. Ei yi erip kin, nam kuŋmaŋ miŋ kaŋip kin, nam nge miyem ei, enim kin bein top ngop pendip kin bii. ⁷Na nam kongun dinga kindip erip, sikirip pup kin, tor punj ei yi miŋ; Gos nam ngum kongun ei, dinga kindip, er poru ninj. Na pii gii ei wakin top kindnenj mon. ⁸Na pe na simbii epi ei er kun er saŋim. Saŋim epi ei, yi miŋ ninim, pe Gos Owundu ningiŋ eŋe, na wu kun ka nimba. Akip kunum ei, Owundu nam mendpiŋ epi ka wii ei na ngunermba mon; ba wumb eim tor wang kin, kenmin ni, kui er muŋngii wumb ei, yi ku singii.

⁹Nim na kin ombii nikin kin, er ka erkin kin, na kin sikirkin onjii. ¹⁰Piikin kin muŋii! Wu Diimas eim na wakin topu kin, eim mei eŋe oŋ ei, noman peng kin, na si kindpi kin Tesalonaika konu eŋe pum. Nga wu Kresenj eim Galeisiya konu eŋe pum. Nga wu Taisas eim Dalmeisiya konu eŋe pum. ¹¹Wu Luk mendpiŋ eim na kin moŋum. Nim wu Mak nen kin, ouni weŋ! Wu Mak eim kongun ka eŋim ei, na kongun paki tumba. ¹²Na wu Tikikas eim Epeses konu eŋe pui nip, kindamb kin pum. ¹³Nim onjii en kin, na konduk muŋ eŋim kon takis ei ni, wuŋ Trowas konu eŋe, wu Kapas ngii konu eŋe saŋim ei, sikin mon ni, mon kombur, ka ngenj sik eŋmin ei, sikin tui ku.

¹⁴Eliksander wu ei, eim kapa epi eŋim wu ei, na kin oŋ embin tui ngopu erim. Ekii se Owundu eim enim oŋ ei miŋ, eim kin kumep kis orung

yi erang kin, piimba ku. ¹⁵Nim yi ku, wu ombu konu ɛle, kan kun er mulnjii. Mulnjii wu ei, sin ek pei to mani kindmba erim.

¹⁶Kumna ei, na kos ek nip, orung kindinj kunum ɛle, wu endi na kin tep to ngop ninj. Ninj kin, oł kis mił enmin ei, “Nim piinerii, mon!” ninj.

¹⁷Ba Gos Owundu na kin tep er mułum. Mołpu erang kin, na Gos ek ka nip, wumb torung mulnjung wumb ei, ni ngunj. Kung simbii wumb nołum konu ɛle pamb kin, Gos kułii konu ɛle si tor sim. ¹⁸Wumb na kin oł kis ermin ni enjing; ba Gos Owundu eim na kin oł kis kanim kanim na kin tonu omba ei si tor sipi kin, nga Gos eim sinim tep er mołum konu ɛle, eim na sipi kin orung simba. Gos kin tiłang owundu nin, embe owundu ei nin, kunum kunum mułmba; ei keimi!

Ek Poru Ninim

¹⁹Nim Pisila kin Akwila tał kin, wu Onesiporas nge kingam ambılam noł ni, wumb ombu kankin yi ninjii. Na enim wumb ei kin, ‘Noman ka piip ngond,’ yi mił niyo! ²⁰Erasus eim Korin konu ɛle enj mołum. Nga Tropiimas eim ening peng kin, na eim Mailisas konu ɛle mond si kindip onj. ²¹Nim erkin kin, sikir onjii. Yi er mułan kin, pop topu, jii nip elim kunum ei tor omba. Yupulus ni, Purenj ni Lainas ni Kloriga ni wu ombu, ni wu angim angim pei nim kin noman ka ngonum ei, ‘Nim ka mułiyo!’ ninmin.

²²Gos Owundu nim nge noman tuk gui ɛle ouni mułmba. Gos eim nge noman ka gopu enim oł ei, enim kin mułmba.

Pol Mon Taisis Kin Połpu Kindim

Pol Eim Mon Endi Połpu Taisis Ngum

1 ¹Na Pol, na Gos nge kongun wu mołup kin, nga na Jiisas Kraiss nge kongun ek ka se andił wu moł. Gos eim wii to si mundum wumb ei, Gos na kindang op kin, wumb ombu nge pii gii ei, er dinga ermbii nge ond. Nga wumb paki tamb kin, wumb ek keimi ei piik kin, Gos nge oł kun ka pałim mił, ei ekii singii. ²Na kongun erpi kin, wumb pii gii ei, er dinga eramb kin, wumb en enim ka ka piik kin, kunum kunum konj mułngii nge, kui er mułngii. Molk kin, kumb ok, Gos eim epi endi eneririm kunum ei, eim enim noman konj ei, ngumbii nirim. Nipi kin, eim ek kend tunałim mon. ³Nga ekii se, eim nipi pendrim kunum ei, eim wu kombur neng tonu ok kin, eim nge ek ka ei, ni tor kindngii. Kindik kin, oł ełe nge; eim ek nipi peni ełe tor kindang kin, Gos eim sinim sipi orung sim. Seng kin, pe eim na kin ek nipi poru neng kin, eim nge kongun ei, na erii nipi ngum.

⁴Na Taisis mon ei połup kin, nim ngond. Nim na nge pii gii nge kingam mołum. Nim nipe pii gii pałim ei, sin pei yi mił pałim ku. Erinjpin Gos sinim nge paki tołum wu, Kraiss Jiisas eim nim noman emin ngopu kin, nim kin noman ka piipi ngumba.

⁵Na nim si kindip pamb kin, nim Kriiss konu ełe enj mułun ei, pułe ełe mendpił. Na yi ni piind, nim kongun kun ka pinerim kongun ei, am er kun ka enjii. Erkin kin, Gos nge tiłap ełe mułngii wu kombur, to tonu kindan kin, wumb er mułngii konu ełe, orung orung pei, yi mił ok, na nim kanip nir. ⁶Pe wu endi wumb ningił ełe, oł kis endi enerim kin wu ei, eim nge ambim endeim mendpił mułmba; nga eim nge kingam noł, Kraiss kin pii gii nik oł kis ei enarik kin, nga ernjing menjing ek ekii sik piik er mułngii wu ei nge, kanik to mundangin kin, wu num mołpu kin, wumb erpi, Gos oł kun ka pimba mił, yi er mułmba. ⁷Nim piin; Gos nge tiłap ełe wumb tep ermba wu ei, Gos nge kongun ełe tep erpi kin, eim andłam kun ka endmba. Andpi kin, wumb eim oł ołou endi erang kin,

wumb kinerngii mon. Nga eim popuł endi sipi enermba mon! Eim popuł kis sikir piinermba; nga noł nopu noman wulu pupu, yi enermba; nga wumb owuł owuł tunermba; nga wumb eipi epi kan bun bun sinarpi; nga ku nin epi ombu ni noman to piinermba. ⁸Ba wumb konu ełe eipi wumb ongii ei, oł ka ermba. Erpi kin, eim oł pei ka minj erpi, noman ka piimba. Eim am kun ka mołpu kin, Gos nge oł ei pei ka ekii simba. Eim nge noman tuk ełe am tep ka mułmba. ⁹Nga eim ek keimi kun ka nik nguk ek ei, eim am andan tok mił piipi mułmba. Mołpu kin, wumb ek nipi dinga erpi kin, wumb noman ek kun ka pimba mił nipi ermba. Erpi kin, wumb ek to kindik erngii ei, eim ek dinga nipi kin, wumb kii sipi erang kin, wumb en enim oł kis enjpin ni piingii.

Kriis Konu Ełe Ek Kend Wumb Pei Mulnjung

¹⁰Keimi, wumb pei ek kun ka ei, ekii sinałmin. En enim ek kend tok kin, ek kanim kanim noman ełe ek kend tok wii mił niłmin. Nik kin, sin ngenj kopsiłmin wumb mił mołmun ei, en enim ek kend tok ełmin. ¹¹Wumb ombu nge, oł kend tok erik wumb ei, ku ni epi ei simin nik ełmin. Erik kin, sin sinim enermin oł nik kin, wumb andan to ngołmun. Ngok kin oł ei nge, wumb kombur to wulu kindik kin, kangi ambił ni pei ełmin. Erik kin oł yi mił erngii ei, nim piikin kin, wu ei nge, to tor kindan ba. ¹²Ok Kriis konu ełe wu endi, en enim nge wu num ei, ek yi mił nim. Ok Kriis wumb ei, wumb ek kend wumb mulnjung. Nga pe yi ku mołmun ei, kung owu simbii nił mołmun. Molk kin, kuni pei nok molk kin, nga ten ełim. ¹³Ek ei keimi, nim piikin mił, wumb kin ek dinga ni ngunjii! Ngan kin wumb noman ełe, ek dinga nen, tang piik kin noman ak tok ok kin, nim ek ei, pii gii mendpił kun pimba. ¹⁴Jura wumb ek poł min, siimał eimał ek poł wii ei nge, kom se piinerngii! Nga lo ek kanim kanim nik erangin kin, ek keimi ei, buł ngok erngii ei, pii kongnduk mułngii. ¹⁵Wumb en enim noman ełe, kuru ka simba. Ba wumb oł kis erik ełmin wumb ei, Krai kin pii gii ninanmin. Ninarik kin, en enim endeim ka mulałmin mon. En enim nge noman tuk ełe ei, pei kis erpi kin, penj moł poru nim. ¹⁶En enim gupu ełe, ek yi mił niłmin, 'Gos ei na piind,' niłmin. Ba en enim andiłmin konu ei, Gos buł ngołmun. Ngok kin, en enim Gos ek piinarik kin, nga oł kun ka keimi endi enałmin.

Wu Amb Tukui Nge Kengip Ek

2 ¹Ba nim kengip ek kun ka nikin ngołun ei, nim oł kun ka andan to ngołun, yi nikin kin, wumb ngunjii. ²Ngo nikin kin, wu mam ombu, noł nok wulu puk, enarik kin, en enim oł kun pałim mił piik kin, en enim noman ka seng mułngii. Molk kin, pii gii ninmin ek ei piik kin, noman ka ngok enmin oł ei, ekii sik kin, oł embin tui tonu omba ei, dinga kind molk erngii ei, piingii. ³Nga yi ku nim nikin kin, amb mam ombu, en

enim oł kun ka er andik mułngii. Molk kin, ek buł morung ninarik kin; nga noł dinga ełe nge, noman to piik kin; kongun wii mił er mulerngii mon! En enim ek mon tołmun mił molk kin, kongun kun ka erik kin, oł kun ka andan tungii ei, oł ka wii. ⁴Enim ambił kembis kembis ombu, enim oł yi erngii mił, nik kin, andan to ngungii. En enim nge wu ni, kang ambił ni, noman ka ngok kin, oł yi mił erngii. ⁵En enim nge noman ełe, tep ka mułngii. Molk kin, am kun ka mułngii! Nga en enim nge ngii konu ełe tep ka mułngii! Molk kin wenjing noł kang ambił am pei, tep ka er mułngii! Nga wenjing ek ningii ek ei ekii sik kin, oł yi mił erngii ei wumb Gos kin buł ngok, Gos kin ek kis nik yi enerngii mon!

⁶⁻⁷Nga yi ku, kangil kembis kembis en enim noman to piik kun ka erik mułngii! Oł ombu nge nim pei erngii oł ei, nim min men mił er endnjii ei, keningii. Kanik kin, nim oł kun ka ei ekii sik kin, oł kun ka kanim kanim ei minj erik endngii. ⁸Nga nim kongun wu kankin kin, ek yi mił ninjii! Nga ek kun ka minj ninjii! Oł yi mił enjii ei, wumb nim oł endi en, ni piinerngii mon! Oł yi mił eran kin, sinim nge opu orung wumb ei, ok kanik kin, singambił singii.

⁹Nga kongun wumb kankin kin, ek yi ni ngunjii. Ngokun kin, epi pei wumb tep er mołmun ełe, mandring ka mułngii! Molk kin, enim kongun ka erangin kin, enim tep ermba wumb ei, enim kanpi noman ngumba. Ngang kin, wumb puk en enim nge wu num tep ermba wu ei kin, ek nik ngungii. ¹⁰Nga wumb epi orung endi waning simin ni piinerngii mon, ba en enim ek ei, am ekii singii! Nga tep wumb noman keimi kun piingii. Pe kongun wumb oł ełe nge erangin kin, simin ek ka ni tor kindiłmin ei, Gos ek ek simin nengin kin, paki tołum.

Sinim Ka Mołpun Jiisas Omba Kunum Kui Er Mułmun

¹¹Sinim piinmin, Gos nge noman ka eim ngopu kin, enim oł ei peni ełe tor opu poru ninim. Pe ełe nge, eim wu amb pei sipi orung simba. ¹²Gos nge noman emin ei, sinim andan topu kin, sinim Gos buł ngumun oł ei si kindpin kin, mei ełe noman kanim kanim ei, buł ngopun kin, sinim andłam kun endmin nge piipin kin, Gos nge oł ełe ekii simin ei, kunum pei sałim. ¹³Gos eim nge noman emin ei, sinim andan tołum. Tang kin, sinim epi sipin ka ka piimin ei, sinim pii gii dinga peng keimi, Gos eim nge tiłang owundu ei, sinim paki tumba. Tumba kunum ełe, Krai Jiisas eim opu peni ełe, tor omba. ¹⁴Krai eim nge noman konj si kindpi kin, sinim lo ek to kindpin kin, ek piinarpin etmin oł ei, Jiisas sinim sipi orung sim. Seng kin, eim noman ka ei sinim kil ngopu kin, sinim sipi orung seng kin, sinim eim nge mendpił mołmun. Pe sinim kongun dinga erpin kin, oł kun ka minj ermin.

¹⁵Nga kunum kunum nim Gos ek ka nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun kin, nim ek ninjii ek ei, wumb ekii singii nge ninjii. Nga ek dinga nikin

kin, wumb ngokun wumb oł ęte, ekii sinerngii mon ninjii! Mon pim kin, wu endi mołpu wu ei, wu wii nipi yi ermba, ei mon!

Oł Kun Ka ęte Sinim Dinga Kind Mułmun

3 ¹Nim enim kin kunum kunum noman to piik kin tep ęmin wumb num ni, eim nge kongun wumb ni, lo ek ęte mandring puk erik mułngii. Molk kin, ek ningii ek ei, kapłi ekii sik erngii. Erik kin, oł kun ka ei, kongun erngii nge, er kun erik piik mułngii. ²Nga wu endi kin, ek kis ngok yi enerngii mon! Nga opu enmin oł ei enerngii mon. En enim noman emin ka peng mułngii. Kunum kunum wumb ningił ęte, oł emin ka ngungii ei, er mułangin kin, keningii. ³Yi mił nim piin kin, ok sinim noman ka yi nge, endi pinerim mon! Sinim ek to kindpin kin, ek gupu ęte topun. Tamin kin Seisen sinim to wulu kindang kin, sinim wulu pang andiłmin. Sinim ngenj noman ok nge, kan ngii mił tuk mulnjpun. Nga sinim noman ngenj ok nge, kanim kanim tonu wang kin, sinim nge ngenj ęte ka ka piinmin. Sinim wumb eipi kin, kis piinmin; nga sinim wumb eipi epi ei kan bun bun sipin enmin; nga wumb eipi sin kin opu orung erangin kin, nga tuk sin sinim opu orung er mulnjpun ku. ⁴Ba Gos sinim sipi orung simba nge pułwu ei, sinim wumb kin oł ka ei erpi kin, sinim kin noman ka ngołum. Ngopu kin, ekii se eim nge oł ei, peni ęte tor orum ęte nge, sinim sipi orung sim. ⁵Nga sinim nge oł kun ka sinim enjpin ęte nge, sinerim mon, ba eim nge noman kaimb ęte, piipi kin, sinim sipi orung sim. Sipi kin eim sinim noman tuk ęte, kukuł top konj ka erang kin, sinim kangił ninangił konj mił mołmun. Mołamin kin, Gos nge Gui Ka ei sinim noman konj ngum. ⁶Gos eim nge Gui Ka ei sinim kin pei bein tang kin, Jiisas Kraiss kin eim sinim sipi orung sim. Seng kin, Gos Gui Ka sinim nge noman tuk ęte kin piki top mołum. ⁷Yi mił erang kin, eim oł yi mił erpi kin, sinim wumb kun ka mołmun nipi, Kraiss Jiisas nge noman emin ka ei, eim sinim sipi mondpu kin, eim nge noman konj sik kin, konj kunum kunum mułmun ei, sinim pii gii nipin kin, kui er mułmun.

⁸Ek ei ek keimi, na piind ei, nim ek dinga nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun nen, wumb pii gii nik kin, oł kun ka pimba mił ei, pei ekii sik kin, Gos nge kongun ęte piik kin am dinga kind mułngii. Molk kongun oł yi nge erngii ei, kongun ei kapłi wumb paki tumba. ⁹Ba wumb owuł owuł kanim ei, kii sik nik kin; en enim nge kupenjing ek ei, ni tonu kindik kin; opu erik kin; ek mił erik kin; lo ek ei nge nik kin; ek opu erik enmin oł ei, nim kankin si kindnjii! Pe sinim piinmin; oł ei sinim kapłi paki tunermba mon! Nga oł ęte nge, epi mendpił ka endi, tonu onermba mon. ¹⁰Wu endi Gos nge men ngii ei, er kis ermba min; wumb tiłap kin ek kis nipi ermba ei min, eim nim kunum endeim min tał, wu ei kin ek nikin kin, noman er kun enjii! Nim ek nen kin, eim nim ek ninjii ek ei,

piinarpi erim kin, eim kin buł ngungii! ¹¹Nim piin! Wumb ei nge, andlam ka ei si kindinmin. Si kindik kin, en enim nge oł kis ei, en enim to kis mondnum.

Ek Kumb Aninga

¹²Nga ekii se, na wu tał Aremas nin Tikikas kindamb kin, nim kin onguł kunum ei, nim sikir okun kin, Nikopolis konu ełe onjii. Nim piin, na ek nip poru nir. Nemb kin, na Nikopolis konu ełe ep noł mił owundu kis tumba kunum ei, na konu ełe mułmbii nir. ¹³Nim kan kun er molkun kin, wu lo ek piikim wu ei, paki tunjii! Siinas kin Apolos teł, andlam punguł kin, epi paki tokun ngunjii! Ngan kin punguł ei, epi endi andlam ełe kurkuł kin, yi enerngił mon. ¹⁴Sinim nge wu amb ombu, en enim kongun dinga erik kin, oł kun ka ei, andan tangin kin, wu amb kombur epi sinarpi ermbe ei, paki tok erngii mił, ei andan tei! Mon pim kin, wumb ei wii mił molk kin, Gos nge oł kun ka ei, tonu opu kapli enermba mon!

¹⁵Wumb pei, wu amb na kin mołmun wumb ei pei, nim kin noman ka piik ngonmun. Nim kin, wu amb puł Gos kin oł kun ka pimba er mułngii wumb ei, enim sin noman ka piik kin kindei! Gos Owundu nge noman ka wii ei, enim kin pengli!

Pol Mon Pailiimon Kin Połpu Kindim

¹Na Pol kin Timosii tał, nim Pailiimon noman ka ngonmbuł. Na kan ngii wu mił moł. Nimbił erang na Jiisas Kraiss kin ekii sip, eim kongun enj konu ełe kan ngunjung. Timosii na kin tep to mołpuł kin eim siłip enginjpił. Sił nim noman ngunmbuł Pailiimon. Nim sił kongun enmbił mił yi en. ²Sił nga noman ka Apiya sinim einginjpin kin, Arkipas kin pii gii wumb nim ngii konu ełe, kułou to mołmun. Arkipas eim wu dinga mendpił, Gos kongun dinga kindpi kin, sił enmbił mił yi ełim wu ei, Pailiimon nim ngii konu ełe mołum.

³Sinim Erinjpin Gos Owundu nim, eim kingam Jiisas Kraiss kin, kapłi nim kin noman ka ngambił kin, nga noman ngangił kin, nim noman emin peng mulnji.

⁴Na Gos Owundu nim kin, noman ka pii ngop kin, na ekii sip kin, ek ka nip end. Eramb kin, na kunum kunum ełe, na nim kin Gos kin prei er ngond. ⁵Nimbił erang na piind ei, nim pii gii wumb pei, noman kulkun kin, nga nim Jiisas Owundu kin pii gii nikin ekii sin. ⁶Nga na prei end ei, nim kapłi wumb Jiisas kin pii gii ninmin wumb ei kin, noman ende kindan kin, kapłi enim paki top kin, er dinga kindmba. Nim okun kin kapłi, epi ka ombu piin mił, sin yi ermin. Erpin kin kapłi, sinim Jiisas embe ambił tonu kindmin. ⁷Na angnan, na ka mendpił piip kin, nga nim noman ka ei, na ngun ei, na paki tonum. Tang kin, nga nim noman ka ei, wumb pii gii niłmin wumb pei noman tuk ełe kunum kunum paki tonum ku.

Pailiimon Onisimas Orung Simba

⁸Yi mił erang, na kapłi ek dinga kindip nimbii end. Nimbił erang na Jiisas nga tiłap ełe mołup kin, na ek dinga mendpił kii sip nind kin, kapłi nim oł kun pimba mił yi enjii. ⁹Ba na ek yi mił ninermbii mon. Wumb kin noman ngołmun oł ei sił ambił gii ninim. Neng kin, na nim kin kii simbii end. Keimi, na Pol Gos nge ek se andip nip wumb ngop yi eł wu tukui moł. Mołup kin, pe na kan ngii ełe pał ei, nimbił erang Jiisas Kraiss

kin pii gii nip kin, ekii sip kin Gos ek nipi wumb ngunj konu ɛle na kan ngunjung.

¹⁰Na nim kin kii sind ei, wu Onisimas nge nip kin kii sind. Sipi kin, eim na kangi miɕ muɕum. Muɕang kin na eim arim miɕ moɕup kin, na eim Jiisas kin pii gii ek ei, emb top ngunj kunum ei, na kan ngii ɛle pep kin yi enj. ¹¹Okrii wu Onisimas eim kongun ka wii endi nim kin kun enerim mon; ba pe eim kapɕi siɕ ouni paki topu kin, kongun ka enim.

¹²Pe na eim nim kin, ngo orung kindind ei, na noman tuk orung eim kin ouni ngond. ¹³Na noman yi piinj ei, eim ya nanim kin tep to muɕmba ni piinj. Moɕpu kin, kapɕi na kan ngii paɕ miɕ, eim na paki topu kin, enim konu ɛle sipi kin, enim kongun miɕ yi ermba. Erpi kin, na kan ngii paɕ ei, nimbiɕ erang na Gos ek ka nip kin, wumb ngunj konu ɛle, kan ngunjung. ¹⁴Ba na kapɕi oɕ kanim kanim endi erip kin, eim kapɕi, yi nanim kin muɕmba ni piind; ba nim kapɕi kumb se piikin kin, ninjii. Nikin kin, na nim kin oɕ yi erii nip kin, enermbii; ba nim ninim wu Onisimas sikin kin, orung sinjii ei, nimbiɕ erang ninim oɕ yi ermbii ni piin kin, ei yi miɕ ku enjii.

¹⁵Nimbiɕ erang, wu Onisimas eim nim kin si kindpi pupu kin, kunum kinan multum. Moɕpu kin, ɛle nge eim orung omba ei, nim kin kunum kinan olt kis ei, nim eim ambiɕ gii ni se muɕmba ni piind. ¹⁶Ok eim nim kin kongun wii kunum kunum er muɕum; ba pe Onisimas eim wii mendpiɕ moɕpu kin eim kongun wu wii endi mulaɕim mon. Eim siɕip nge enginjpiɕ. Siɕip eim noman ngumbuɕ ei, eim na angnan miɕ eim na noman mendpiɕ ngond. Nim kapɕi, eim noman mendpiɕ ngun. Nimbiɕ erang ok eim nim kin kongun kunum kunum wii er ngoɕum. Ba pe eim kongun wu mendpiɕ mon; ba Jiisas nge embe ɛle eim nim angnim miɕ moɕum.

¹⁷Yi miɕ pe nim na kin Krai nge kongun ende wu ni piin kin, kapɕi nim wu Onisimas nim se orung sin ei miɕ, kapɕi yi miɕ ku nim na sinjii. ¹⁸Sikin kin, eim okrii nim kin oɕ kun pinaɕim miɕ endi erim kin, kapɕi nga nim epi endi ei, eim nim kin ngo pendim kin, kapɕi nim na kin ngo orung kindnjii. ¹⁹Na Pol nanim angii ɛle, mon ei puls ɛle, ei keimi nind. Na kapɕi eim nim kin epi endi sipi no pendim kin ei, kapɕi na nim kin ngo orung kindmbii; ba na nim epi na ngunjii ei ninand mon! Nimbiɕ erang nim na kin noman konj pei ngunjii ei, na ninand ku. Nimbiɕ erang na nim arnim miɕ moɕup kin Jiisas nge ek ka nip kin, nim ngamb kin, nim eim kin pii gii nin. ²⁰Keimi angnan; na kapɕi nim oɕ ei erkin kin, na kin paki to ngunjii. Nimbiɕ erang siɕip, Jiisas Owundu kin pii gii nipiɕ moɕmbuɕ. Nim kapɕi ek nikin kin, na noman tuk er dinga kindkin kin, kaimb se ngunjii. Ngan kin, siɕip Jiisas Krai kin pii gii nipiɕ kin, angim angim moɕmbuɕ.

²¹Na piip kin, na mon ei poɕup kin nim kin ngond ei, na nim kin kii sip enjii pa ninj miɕ, nim am ekii sinjii. Ei na ni piind ei, nim kapɕi oɕ kun ka

na kii sinj mił, am erkin ernding pukun kin, nga na kii sinj mił, enjii en.
²²Kunum ełe, nim Onisimas se orung sinjii kunum ei, nim na pimbii konu
ełe endi er kun enjii. Nimbił erang na namin nim kin ombii ni piind.
Nimbił erang enim Gos na kin prei er ngonmun ei, Gos piipi kin, na enim
kin orung kindmba.

Ek Osii Endi

²³Epapras eim nim kin noman ka ngonum ei, eim na kin kan ngii ełe
ouni pałmbił. Nimbił erang eim Krai Jisas kin pii gii nim ku. ²⁴Nga yi
ku Mak ni, Arisakas ni, Diimas ni Luk ni wu kei en enim, yi ku enim kin
noman ka ngonmun. Ngok kin en enim na kin kongun tep to erpin erpin
enpin wu kei mołmun.

²⁵Kapłi Jisas Krai Owundu nge noman ka ei enim noman tuk gui ełe,
tep to mułangłi!

Gos Mon Endi Eipru Wumb Kin Kindim

Gos Eim Ek Ka Nipi Eim Nge Kingam Ngang Kin Sinim Kin Tor Kindim

1 ¹Kumb ok, Gos eim oł kanim kanim pei ni, ek kunum kunum pei nipi kin, sinim Jura wumb kin, sinim nge kupenjpin noł kin nirim. Ek ei, Gos nge epi ekii se tonu omba piik nik tor kindimmin wumb kin, nipi ngurum. Ngang kin, sinim kin ngunjung. ²Ba akip kunum poru nimba kunum ei, Gos eim kingam Jiisas kin, ek ka nipi, sinim kin ngurum. Pe Gos eim nge kingam mondpu kin, epi kanim kanim pei sipi kin, eim nge epi tep erpi mułmba. Ei eim Gos kin ouni molkuł kin, mei nin, epi kanim kanim pei erkił. ³Jiisas nga eim Gos nge tiłang owundu nge, min men andan topu kin, nga Gos nge oł kun ka mołum mił, oł ei min men mił andan tonum. Nga Gos eim nge noman dinga nge ek ełe, epi kanim kanim pei eririm ei, ambił gii nipi tonu embiłim. Ekii se, eim wumb nge oł kis enjing oł ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi poru nim kin, kaplı eim tonu epin konu ełe, Gos nge eim angip tundung dinga ełe, kun mołum. Gos eim nge noman dinga ełe, tep ełim konu ełe kin, ouni mołum.

Gos Eim Nge Kingam Ei Owundu Mołpu Kin, Nga Enjel Ombu Ngonum

⁴Nga Gos eim nge kingam Jiisas eim Owundu mendpił, mołpu kin, eim enjel ombu ngonum. Nga Jiisas nge embe ei am Owundu mendpił tonu pupu kin, enjel nge embe ei to mani kindnim. Nga Jiisas nge embe ka wii mendpił. ⁵Yi mił, Gos eim enjel kin ek endi nipi, ngunerim mon,

“Nam nge kingam. Akip, na nim nge arnim mił mułmbii.”

Nga Gos ek yi mił endi nipi kin, enjel ngunerim mon ku.

“Na eim nge arim mułmbii. Nga eim nam nge kingam mułmba.”

⁶Nga kunum ełe, Gos eim nge kingam kumna ei, ya mani mei ełe kindim kin, eim ek yi nim ku.

“Nga na Gos nge enjel pei eim kin men tok erngii.”

⁷Ba ei Gos eim enjel kin ek yi nirim,

“Na Gos na nge enjel ei er kindip kin, konu pop mił tonu om. Nga na nge kongun wumb ombu er kindip kin, dup anmbił mił mulnjung.”

⁸Ba nga eim kingam kin Gos eim ek nga yi nim,

“Gos nim nge king peł konu owundu ełe, kunum kunum mulnjii. Na nim oł kun ka ełin oł ei kin, nim nge king peł konu ełe nim wumb tep ka mulnjii. ⁹Nim oł kun ka oł ei kin, ka piikin kin, noman ngołun. Nga nim wumb lo ek to kindilim oł ei, nim noman enanim mon mendpił. Yi mił erang, na nim nge Gos nim kin kopung bein top kindind. Kindamb kin, nim wu owundu to kindamb kin, nim ka piikın. Nga nim angnim noł ei, ka piik, yi mił enerngii mon.”

¹⁰Eim nga ek yi nim ku,

“Nim kumb ok mendpił, nim Owundu molkun kin, mei ełe eririn. Nga nim nge angil ełe kupu muł ei eririn ku. ¹¹Nga muł mei ei kunum kunum mulerngil mon; ba nim kunum kunum mulnjii. Nga muł mei ouni, kon alap ok nge mił, tonu omba. ¹²Nga wumb endi konduk oknge ambilpi, mikim makim erpi, si kindmin. Si kindpi kin konduk eipi endi konj kindim ei yi mił, nim muł mei ak tokun kin, yi enjii. Ba ni ninim kunum kunum mołun mił, yi minj molkun kin, nim oł eipi mił enenjii mon. Nga nim nge kung pani ei, poru ninermba mon!”

¹³Nga Gos eim ek endi nga nipi eim nge enjel endi kin ngunerim mon; ba eim nge kingam kin yi nirim.

“Nim ya na moł konu ełe, angil tunding dinga ełe mulnjii. Molkun kin, na nim nge opu orung wumb ei eramb kin, nim nge simb ełe, peł epi mił mandring mundmbii.”

¹⁴Enjel ei nipe mił mołmun? Ei en enim owundu mił molałmin mon; ba en enim Gos nge gui mił molk kin, en enim Gos nge kongun erik. Yi erangin kin, eim kindang ok, wumb nii endi, en enim Gos sipi orung simba nge wumb, paki tungii nge onjung.

Gos Wumb Sipi Orung Simba Ei Epi Owundu

2 ¹Ei yi mił peng kin, sinim Gos nge ek ka keimi ei, Jiisas nirim mił, piinjpin kin, kaplı sinim nga kom sepin kin, dinga ambil gii ni, ekii sipin er mułmun. Mon pim kin, simin noman temb nipin kin, sinim Gos ek ka ei si kindpin punmun. ²Yi mił kumb ok, enjel pei Gos nge ek ka ei kun ni tor kindik ei, keimi andan tok, enjing kin, kaplı wumb nii endi, lo ek ekii sinarik kin, Gos ek ei piinarik enjing kin, Gos eim wumb ei kin kumep kis ei kun ngum. ³Ngopu kin, sinim nimbił oł erpin kin, Gos nge kumep kis ei sinermin ei, nga sinim eim kin sipi orung simba nge ninim ek ka ei, buł ngopun kin, piinenjpin kin, kaplı sinim yi ku kumep kis simin. Nga kumb se, sinim nge Owundu eim sinim sipi orung simba nge

ek ei, ni tor kindim. Pe nga, wumb en enim, eim ek ka ei piinjing wumb ei ni, ek nik tor kindik, sinim ngok ek ei keimi, pa ninmin. ⁴Nga kunum eġe endi ku, Gos eim ek ni tor kindpi kin, epi dinga kopur andan tum. Topu kin, eim oġ ka kopur ni, jep oġ kanim kanim erpi kin, to tor kindim. Nga Gos nge Gui Ka epi ka wii ngoġum epi ei, eim nge noman eġe ngum ei, sinim andan topu kin, Gos ek ka ei keimi nipi ngum.

Jiisas Sinim Sipi Orung Simba Nge Puġwu

⁵Pe nga sinim mei konu eipi eġe, ekii se tonu omba ei ninmin. Gos eim nge enjel ei er kindang molk kin, mei konu eġe, tep erngii ninerim mon; ba Gos eim kingam kin yi miġ nirim. ⁶Wumb endi eim Gos nge ek ka ok puġum miġ yi ninim,

“Wu nipe wu peng kin, Gos wu ei kin nim noman ngoġun? Min wu ei nipe wu peng kin, Gos nim wu ei kin noman to piikin kin, tep ka en? ⁷Gos nim wu eririn kunum ei, aninga kopur mani kembis erpi kin, enjel kin mandring kindrim. Nga ekii se, nim wu ei kin tiġang owundu nin, embe ambiġ tonu kindkin kin, ngokun en.

⁸Nga nim epi pei wu ei nge simb eġe mandring kindkin kin, tep ermbe nge mundun.”

Keimi, Gos eim epi pei wu kin mandring kindpi kin, tep ermbe nge mundum. Mondpu kin, Gos epi endi wu kin mandring kind pendpi kin, endi sinermbe mon. Ba akip kunum ei, sin kinanmin ei, wu eim epi pei tep enim ei mon! ⁹Ba pe, sinim Jiisas kaninmin. Eim kunum kopur aninga, mani kembis enjel kin mandring mundang muġum. Muġang kin, Gos eim king miġ tiġang owundu nin, eim embe ambiġ tonu kindim. Nimbiġ erang eim koġpu kin, eim ngenj kumbii sim eġe, oġ yi miġ erim. Yi miġ erang, Gos eim noman ka ngopu kin, Jiisas wumb pei kin, kuġmba nge paki topu erim. ¹⁰Gos erim oġ ei, ei oġ kun ka mendpiġ. Nimbiġ erang Gos eim epi pei nge puġwu. Eim epi pei ombu, eim embe ambiġ tonu kindngii nge eririm. Gos eim noman eġe kangiġ ombu pei tu wupu kin, eim nge tiġang owundu ka wii ei ouni singii. Yi miġ erang kin, eim Jiisas ngenj kumbii sim eġe nge, Gos eim wiik turum. Topu Jiisas erang kin, sinim sipi orung simba nge kumna mendpiġ nin, oġ kun ka wii mendpiġ tonu om.

¹¹Yi miġ, Jiisas eim wumb oġ kun ka eġim wu ei kin, nga wumb en enim oġ kun ka wumb tonu onjung ei kin, Ernjing Gos ende moġum. Yi miġ erang eġe nge, Jiisas eim wumb ei, angnan noġ nimba ei, singambiġ kulerim mon. ¹²Nga Jiisas eim ek yi miġ ninim, “Na nim Gos nge embe eġe nip kin, ek ni tor kindip kin, nam angnan noġ ngumbii. Na golang ni tor kindip kin, enim wumb pei kuġou tungii konu tuk mii memb eġe, nim embe ambiġ tonu kindmbii,” pa nim. ¹³Eim nga ek yi nim, “Na nam angim noġ kin ouni Gos kin pii gii nimbii.” Eim nga ek yi nim ku, “Na ya

eŋe moŋ, Gos na ngum kangit ombu kin ouni ni moŋmun.” 14Yi miŋ erang kin, kangit ei ngenj miyem wumb miŋ moŋmun. Muŋangin kin, Jiisas eim yi miŋ ku, wumb nge ngenj miyem eŋe sipi tonu opu muŋum. Eim oŋ yi miŋ erim ei, eim kuŋmba nge erim. Erpi koŋpu kin, Seisen wumb koltmun oŋ ei nge dinga saŋim wu ei, eim to kis erpi mani kindmba. 15Nga Jiisas oŋ yi erpi kin, wumb kan ngii miŋ kunum kunum molk kin, kongun wii erik mulnjung wumb ei, eim sipi orung seng kin, wii mulnjung. Nimbiŋ erang wumb ei, en enim kuŋngii oŋ ei nge, mund mong erik mulnjung. 16Yi miŋ erang kin keimi Jiisas eim enjel ei wumb miŋ mon; ei eim paki tumbii ni pinerim mon; ba eim Eiparam nge sinim tiŋap wumb ei, paki tumbii ni piininim. 17Ei yi miŋ, Jiisas eim nge angim noŋ moŋmun ei miŋ, oŋ kanim kanim pei eŋmin ei miŋ ku, eim kin tonu omba. Wang kin, eim kapŋi, Gos kin kuŋmaŋ kaŋiŋim wu num moŋpu kin, Gos nge kongun ermba. Erpi kin, eim wumb kin kaime sipi kin, eim kongun kun ka mendpiŋ er muŋmba. Muŋang kin, eim kapŋi wumb pei nge oŋ kis ei, kil ngopu si kindmba. 18Nimbiŋ erang ei eim ngenj kumbii ei, eim kin tonu wang kin, oŋ ermba miŋ, kenmbii ni piipi erim. Yi miŋ erang kin, ngenj kumbii wumb kin tonu wang kin, oŋ ermba miŋ, kenmbii ni piipi erim ei, eim kapŋi dinga peng kin, wumb ei kin, paki topu ermba.

Jiisas Owundu Moŋpu Moses Ngonum

3 1Na nge Kraiss kin pii gii ninmin nge angnan noŋ, enim Gos epin konu eŋe, moŋpu kin en enim mundang eim nge wumb moŋmun. Enim Jiisas moŋum miŋ, pii kun erik, eim Gos nge ek se andiŋim wu nin, kuŋmaŋ kaŋiŋim wu owundu nin, enim eim kin pii gii nipin kin, eim embe ni tor kindngii. 2Jiisas ei moŋum miŋ Gos eim mondpu kin, eim nge kongun kun ka erpi kin, Gos ek nirim miŋ ei, ekii sipi, keimi eŋim. Ei yi miŋ ku, Moses eim Gos ngii eŋe ok kongun erim miŋ, eim Gos nge wumb tiŋap kin, oŋ kun keimi eŋim. 3Ba Gos eim ni piim miŋ, Jiisas eim kapŋi eim embe owundu tonu pang kin, Moses nge embe mani pum. Nimbiŋ erang wumb endi Jiisas eim ngii tekim wu ei, eim embe tonu pang kin, nga Moses sinim mei wumb mendpiŋ ngii miŋ, eim embe ei mani punum. 4Yi miŋ, ngii endeim endeim ni, wumb endi eim takiŋim; ba Gos eim epi kanim kanim pei eririm puŋwu moŋum. 5Pe nga Moses eim Gos ngii pei kongun wu moŋpu kin, kongun kun ka erim. Erpi kin, Gos nge kongun wu moŋpu kin, Gos nge epi kanim kanim ekii se ek nimba miŋ, ek ei Gos tiŋap wumb Esrel kin ni tor kindim. 6Ba Kraiss eim Gos nge kongun wu minj mon; ba eim Gos kingam moŋum ku. Moŋpu kin, eim Gos nge ngii ei tep er moŋum wu owundu ei kun ka tep eŋim. Pe nga sinim pii gii ninjpin kin, ambiŋ gii dinga nipin kin, eim kin ka piipin kin, Owundu orung omba nge kui er muŋpun kin, kapŋi sinim eim nge wumb ngii miŋ eim tep er moŋum miŋ, sinim muŋmun ku.

Gos Nge Wumb Kor Kunum Singii

7-8 Yi mił erang kin, Gos nge Gui Ka ek nirim mił pii kun ermin.

“Akip kunum ei enim Gos ninim ek ei, piik enjing kin, kapli enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Ei yi mił, Esrel wumb kumb ok, na nge ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing kunum ei, mei wii sim konu ełe molk kin, na oł ermbii mił, kenmin ni enjing. Erik kunum ełe, en enim noman tuk ełe, dinga kindik enjing. ⁹Na oł ka wii kanim kanim enj mił ei, kanik kin, kung ngii engki kapli kapli opu purum. Ba nga mei wii sim konu ełe enim nge kupenjing noł ombu, na ermbii mił kenmin ni enjing. ¹⁰Yi mił erangin kin, na wumb ei kin popuł kis sip kin, nga na ek yi ninj. ‘Enim wumb ei, kunum kunum ei, enim nge noman tuk ełe, oł kis erik punjung. Puk kin na nge oł kun ka noman enerang kin, ekii sinenjing mon.’ ¹¹Pe nam popuł kis sip kin, na ek keimi dinga nip, tonu kindinj. ‘Wumb ei en enim na moł konu ełe, tuk ok na nge kor konu ka wii ełe mulerngii, mon mendpił!’ ”

¹²Na nge angnan noł, enim kan kun erik mułngii! Mon pim kin, wu endi enim mołmun konu ełe, tuk mołpu kin, eim noman tuk ełe, kis piipi kin, pii gii ei si kindpi kin, eim Gos kunum kunum mołum Gos ei kin, buł ngopu, ermba. ¹³Ba enim kapli kunum kunum enim wumb endeim endeim ni paki tołum ek ka ei, nik ngungii. Ngok kin, Gos pe akip kunum ei, akip mołum mił, yi erngii. Mon pim kin, wu endi enim tuk mołmun konu ełe mołpu kin, oł kis ek kend topu oł ei erang kin, wu endi nge noman tuk ełe, dinga kindpi ermba. ¹⁴Yi mił, sinim kumb se Krai kin pii gii ninjpin kin, kapli pe pii gii ei, ambił gii ni mołpun kin, kapli kunum poru nimba kunum ei, yi mił enjpin kin, kapli sinim Krai kin ouni ende keimi pupun mułmun.

¹⁵Ei Gos nge ek ka ei ek yi ninim,

“Akip kunum ei, enim Gos nge ek ka ei pii gii ningii. Nik kin, kapli enim noman tuk ełe ambił gii dinga ninerngii mon! Ei yi mił erang, kumb ok Esrel wumb nam ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing.”

¹⁶Wumb nii endi, Gos ek piik kin, nga buł ngok ekii sinenjing wumb ei, eim nge wumb Moses Eisip konu ełe mulnjung wumb ei, si kindik kin, tor tu wum wumb ei mendpił, oł yi mił enjing. ¹⁷Ei wumb nii endi, Gos en enim kin kung ngii engki kapli kapli pei popuł kis sim? Ei eim nge wumb oł kis enjing ełe nge, en enim kin eim popuł kis sim wumb ei, en enim konu wii sim konu ełe, mani puk kulnjung? ¹⁸Pe wumb nii endi, Gos ek dinga ni tonu mendpił kindpi kin, yi nim. Wumb ei na kor konu ka wii ełe, tuk pu mulerngii mon? Ei wumb nii endi kin ek ninim? Ei wumb kopur en enim, Gos ek to kindik, ekii sinarik enmin wumb ei kin ninim.

¹⁹Yi mił nga, sinim piinmin ei, wumb en enim Gos kor konu ka wii ełe, kaplı tuk punerngii mon. Nimbił erang wumb en enim, Gos kin pii gii ninenjing mon.

Gos Nge Wumb Ei Gos Nge Kor Ka Ei Singii

4 ¹Pe sinim kin Gos eim ek dinga keimi nipi kin, sinim eim kin konu ka ełe kor mułngii nim konu ei, pe piram sałim. Pe sinim wumb kopur mund mong ermin. Mon pim kin, sinim wumb kopur mołmun konu ełe, wu endi tuk mułum kin, Gos konu ka ełe, kor mułmun konu ełe, kaplı enerim kin, tuk punermba. ²Yi mił, sinim Kraiss nge ek ka ei piinjpin mił, Esrel wumb ok yi ku piinjing. Ba Kraiss nge ek ka ei, enim piinjing ei, enim paki tunerim. Nimbił erang en enim, ek ka ei piik enjing; ba en enim pii gii ninenjing mon! ³Ba pe sinim wumb nii endi Gos kin pii gii ninjpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk pupun kin, Gos kin ouni kor mułmun. Nga Gos eim ek yi nirim,

“Na nam wumb nge oł kis ełe popuł sip kin, ek keimi dinga tonu kindip yi nir. ‘Pe wumb ombu en enim ya tuk nam kor konu ka wii ełe ok kor mulerngii mon!’ ” Gos eim ek yi nirim.

Neng kin, ei eim mei ni, epi pei kongun er poru nirim kunum ei, kor mułmbii nirim mił, pe piram mołum. Mołpu kin, Gos kor konu ka wii piram pałim ełe nge eim yi ninim. ⁴Yi mił pe Gos nge ek ka ok mon poł pendrim kunum ełe angil orung nga tał, ełe nge ek yi nirim.

“Pe Gos eim nge kongun kunum angil orung nga endeim ełe, kongun eririm. Nga kunum endeim ełe Gos eim kor multum.”

⁵Pe nga Gos ek ka ełe nge yi nirim,

“Enim wumb ei nam kor konu ka ełe tuk ok na kin kor mulerngii mon mendpił!” pa nirim.

⁶Yi mił erang, wumb nii endi, Gos ek ka ei piinmin wumb ei, Gos kor konu ka wii mołum konu ełe piram mołum ei, aki topu seng kin, tuk pungii. Nga wumb en enim Gos nirim ek ka ei, ok piinjing; ba Gos nge kor konu ka mołum konu ełe, tuk punenjing mon. Nimbił erang wumb ei Gos eim ek ka dinga keimi nirim ek ei piik; ba nga ekii sinenjing mon. ⁷Pe nga Gos kunum endi tonu kindmbii nirim, “Akip kunum ei mendpił tonu kindmbii,” nirim. Nga kindpi erpi kin, Gos ek yi nipi, Deipis kin ngurum ei, kung ngii pei o purum mił, yi ku ekii se nirim.

“Akip kunum ei Gos nge ek ei piik enjing kin, kaplı enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Enim Gos ek ei ekii singii!”

⁸Ba Josuwa wumb ei tep er sipipi wumb ei kor konu ka ełe, si pang kin kor mułutangin kin, kaplı Gos nga kunum endi, ekii se kor ka wii mułngii nge, ninenelang mon. ⁹Yi mił erang kin, Gos nge wumb ei, en enim Gos nge kor konu ka wii mułngii kunum ełe piram sałim. ¹⁰Yi mił, wumb nii endi Gos kor konu ka ełe tuk pum kin, kaplı wu ei, eim nge kongun erim

mił, kor mułmba. Ei yi mił, Gos eim kongun erpi kin, nga kor mułum mił wu ei, yi mił ku mułmba. ¹¹Yi mił erang, sinim noman dinga kindpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk bin nipin ermin. Mon pim kin, wumb endi Gos ek ekii sinarpi mułum kin, ok wumb enjing mił, yi mił ku Gos kor konu ka wii ełe, tuk punermba mon!

¹²Yi mił, Gos nge ek ka ei nirim mił piram pałim kunum kunum konj mułang kin, noman dinga peng kin, wumb kin kongun enim. Gos nge ek ka ei, tui jik anmbił tał tukum sałim mił ei, to mani kindim. Kindang kin, ek ka ei wumb noman tuk ełe, tuk mendpił punum. Pupu kin, ei tuk mii memb noman tuk ełe nin, noman tuk gui ei ni, wumb yi mił ku mok gopsing ni, embił sikin ei ni, mok topu kapłi elim. Nga Gos ek ka ei, noman tuk ełe noman to piingii nin noman tuk nge noman enim mił ei, mok topu kun enim. ¹³Nga epi endi Gos eririm epi ei, Gos ningił ełe, kapłi koi ermba mił mon. Ba epi pei ei peni ełe, aki topu sałim ei, Gos ningił ełe, kanpi poru ninim. Neng kin, Gos sinim enmin oł pei, kanpi piipi kin, mok topu ermba.

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałmin Nge Owundu Mołum

¹⁴Pe nga sinim nge kułmał kałmin owundu Jiisas Gos nge kingam ei, epi konu ełe tuk mendpił pupu kin, Gos kin mołum. Yi mił erang, kapłi sinim nge Owundu Jiisas ei, eim kin pii gii nipin kin eim ambił gii ninim. ¹⁵Yi mił, sin sinim noman dinga ei pinerang kin, sinim nge kułmał kałim owundu ei, eim sinim kin kaimb sipi piinim. Piipi kin sinim kin ermba mił kenmbii ni piipi erim mił, oł enmin oł ei, kanim kanim pei Owundu kin, yi mił ku tonu om; ba eim oł kis endi eneririm mon! Yi mił erang, eim kapłi sinim paki tumba. ¹⁶Yi mił erang nga, sinim Gos nge king peł ełe, noman ka ngołum konu ei, tungu enarpi kin, mandi pupun prei erpin mułmun. Mołpun kin, sinim Gos nge kaimb sipi kin, noman ka ngopu kin, oł ei, sinim nge embin simba ei, paki tang kin ei simin.

Sinim Nge Kułmał Kałim Owundu Jiisas Kaimb Sipi Ngonum

5 ¹Yi mił peng kin, sinim oł yi mił ełmin. Sinim Jura men ngii kułmał kałim owundu pei, wumb tuk mołmun wumb ei tonu kindik mondułmun. Eim wumb kin, Gos kin tuk mii memb mołpu kin, Gos kongun erpi kin, wumb paki tołum. Tang kin, eim wumb oł kis ełmin oł ei kin, kułmał kałim oł ei nin, epi ka wii ei, Gos kin ngołum ei nge, oł kis kił ngopu, si kindmba. ²Nga eim wumb nii endi, eim Gos oł kun ka pii kun enarpi kin, nga Gos nge oł kun ka ekii sinermba wumb ei kin ek dinga ninarpi kin, giyeng nipi elim. Nimbił erang ei, eim wu endi ku, eim nge ngenj dinga pinerang kin, eim kapłi wumb pei paki tumba? ³Nga nimbił erang eim nge ngenj min, noman dinga pinerang kin, kapłi eim Gos kin kułmał kałpi ei, eim nge oł kis erim ei eim mendpił ngunermba

mon; ba nga wumb eipi nge oł kis enjing kin, kułmał kałpi ouni ngumba ku. ⁴Nga kułmał kałiim owundu nge, kongun embe sałim. Seng kin, wu endeim ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, eim noman ełe kongun ei, ermbii ni piinerim mon. Ba Gos ei eim mendpił, wumb ei to tonu kindpi mundang kin, kongun ełmin. Gos ok erang yi ku, Eron kułmał kałiim owundu nge kongun ei, wii topu kin, oi nipi kin, tonu kindpi mundum.

⁵Ei yi mił ku, Krai ei eim embe ambił tonu kindpi kin, kułmał kałiim owundu mułmbii, pa ninerim mon. Ba Gos ei eim to tonu kindpi mondpu kin, kongun ei ngum. Ngopu kin, Krai kin ek yi nipi ngum,

“Nim nam nge kingnan. Akip kunum ei, na nim arnim moł,” pa nim.

⁶Nga eim mon eipi endi ełe, ek yi nirim ku.

“Nim Gos nge kułmał kałiim wu endi kunum kunum molkun kin, wu Melkisirek eim kułmał kałpi ełim mił, nim yi ku ekii sikin er mołun,” pa nim.

⁷Pe Jiisas eim ya mani mei ełe multum kunum ei, prei erpi, kii sipi kin ke dinga pei nipi kin, ningił ka mani opu kin, Gos ngurum. Ngang kin, eim piim ni Gos eim kapłi eim kułmba oł ei, si tor simba ni piim. Nga Jiisas prei erim mił, Gos piipi mołpu kin, paki tum. Nimbił erang eim Gos noman ełe, ekii sim. ⁸Jiisas eim Gos nge kingam; ba eim ngenj kumbii sim ełe, oł yi mił erim ku. Erang ełe nge, andan keimi mendpił topu, Gos ek nirim mił, ekii sipi mendpił er mołum. ⁹Pe eim oł kun ka mendpił erang kin, wumb Gos kin sipi orung simba. Sipi kin, eim kunum kunum konj mułngii nge pułwu tonu om. Wang kin, wumb eim kin pii gii nik kin, ekii sik erngii wumb ei nge, sipi orung simba. ¹⁰Nga Gos Jiisas eim kułmał kałiim owundu ei, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, eim Melkisirek kułmał kałiim oł ei, yi mił ku ekii sipi er mułmba.

Wumb Gos Kin Buł Ngok Kin, Orung Pungii Ei Nge, Kan Kun Erik Mułngii

¹¹Pe sinim Melkisirek ek ei nge, ek pei pałim ni piinmin; ba ek ei er kun erpin ni, andan topun kin, enim ngumun ei, ngumun mił nenj? Nimbił erang ek dinga puł ei, enim pii kun erngii nge, noman pinałim wumb mił, tonu onjung. ¹²Yi mił pe, sin enim wumb kin kengip ek kunum olt andan topun kin, enim wumb eipi kin, kapłi andan tungii. Ba wumb endi enim kin kengip ek ei, andan topu kin, Gos ek ka mong kumna ei, andan topu enim ngumba. Ei yi mił, pe enim kuni mendpił mił nungii; ba enim kapłi enanim mon. Ba enim yi mił, am to nok ei, minj nok molk pungii. ¹³Yi mił, wumb nii endi am to nok numba wumb ei, eim dinga pinerang kin, kangił kembis mił, piram mołum. Nga wumb ei, Gos nge oł kun ka oł ei, piik kun enanmin mon. ¹⁴Ba kuni mendpił nołmun wumb ei, en enim tonu wangin kin, wumb dinga mołmun. Nga wumb dinga ei, kapłi oł kis min, ka sałim oł ei, kenmin ni piik enjing. Nimbił erang en enim oł kun ka ełe, minj molk pułmun.

Sinim Kraiss Kin Pii Gii Ei, Ambit Gii Nipin Mułmun

6 ¹⁻²Yi mił pe, sinim Kraiss nge ek ka kumna nge kengip ek kembis kembis ei, piram mularpin nga ek ka dinga pułe ei, piipin kin, er mułmun. Mułamin kin, wumb dinga mił tonu opun mułmun. Sinim ngii tumunj mił kunum kunum pulanmin mon. Pułe ei yi mił, sinim kumna ek ka kembis kembis ei, noman tuk ełe ak topun piimin ni, ek ka ei, sinim buł ngopun kin, oł kis enjpin oł ei, noman konj ka pinałim mił ełe piram mulermin mon. Nga ek ka kembis kembis kumna ei Gos kin pii gii nimin ni; ek ka ei, kengip ek kanim kanim noł was ni wumb peng noł pendik ngok enmin oł ei ni; nga angil tonu peng ełe ambilk Gos Gui Ka simin ni prei erngii ei ni; nga enim wumb kolk kin; nga konj tonu ok angk mołmun ei ni; nga kos owundu piipi kumep kis kunum kunum singii nge ek ei mendpił piik kin, mulerngii mon. ³Sinin oł yi minj er mułmun ei, Gos eim sinim nge andłam ei aki topu nim kin, kapli oł yi ermin. ⁴Yi mił, wumb en enim nge noman tuk aki tok kin, Gos kin orung ongii ei, kapli enanim. Wumb ombu en enim Gos ek ka keimi ei, piinjing wumb ei, en enim Gos noman ka epi ei, tonu epin konu ełe sałim ei sinjing. Sik kin, nga en enim Gos nge Gui Ka epi ka wii ei, mok to sinjing ku. ⁵Nga enim Gos ek ka ei piinjing kin, ei ka wii ni piingii. Nga Gos nge mei ka wii ełe, noman dinga ei, tonu omba mił ni piinjing ei, ka wii ku ni piingii. ⁶Ba wumb en enim Gos kin buł ngok kin, en enim oł kis enjing ei, kaimb si piik kin, buł ngok, si kindnanmin. Nimbił erang wumb kopur en enim, Gos eim kingam ei, ond peri ełe birim bup mił, nga to kundnjung. Nga eim wumb mulnjung konu ełe wumb ei, kumb ełe nga ambit gii nik erangin kin, singambit sipi piim. ⁷Ei yi mił peng kin, mei konu kembis endi sim ei, konu kumb pei topu, mani om. Opu kin, mei er ka erpi tonu wang kin, kuni mong ka topu kin tonu opu mułmba. Mułang kin, aka pin kuni ei, wumb telnjing wumb ei, paki tang kin, Gos eim erang kin, aka pin ka wii mił tonu omba. ⁸Ba aka pin ei, kan gal kanim kanim ei tonu wang kin, kapli ei mei er kis enim. Erpi kin, Gos nge ningil ełe mandi topu, kis erpi kin, ekii se mendpił dup mił nupu poru nimba. Mei poru nipi kin, yi mił ku, wumb oł kis ełmin wumb ei, poru nimba ku. Ba wumb oł kun ka ełmin wumb ei, Gos kin epi ka wii singii. ⁹Ba pe sin ek embin endi enim kin yi ninjpin kin, na nge wumb puł ombu enim, Gos ek ka ei, enim buł ngok, si kindnerngii mon; ba sin keimi piinmin ei, epi ka wii oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. ¹⁰Yi mił, Gos eim oł kun ka ełim nge pułwu mołpu kin, en enim kongun ok enjing oł ei, Gos eim ouru ninermba mon. Nga enim noman ngonmun oł ei nge, andan tok, eim kin ngunjung kin, enim engnjing noł, Gos kin pii gii ninmin wumb ei, paki tok kin, nga yi ku erik mołmun. ¹¹Pe sinim noman owundu endi to piimin ei, enim endeim endeim ni, noman dinga kindik ei, minj pepi pang kin, kunum poru nimba kunum ei, poru nimba. Pe enim Gos nge ka wii endi kenmin ni, piinmin kui erik mołmun ei, keimi tonu omba ei kenmin. ¹²Yi mił

enim kongun enarik kin, ten kulerngii mon. Ba enim wumb pii gii nik kin, ten kularik enmin oł ei, yi mił enim ekii sik erngii. Erik kin, Gos ok ek nipi ngumbii nirim mił epi ei, kunum olt kui er molk pangin kin, ngang singii. Nga enim yi ku, wumb ombu ełmin mił erngii.

Gos Eim Keimi Piipi Kin, Ek Keimi Dinga Ele Nge Pii Gii Nimin

¹³Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi, Eiparam ngurum ek ei, oł nipe oł endi ermbii ni piirim oł ei, nga Gos eim kin nirim. Kunum ełe wumb endi eim owundu mołpu kin, Gos kamb mani kindneririm mon. Kindnarpin kin, nga eim ek keimi dinga ni pendrim ei, eim nge embe ełe piipi kin, nirim. Nirim ełe nge, dinga ngołum. ¹⁴Ngang kin Gos eim Eiparam kin ek yi nirim, “Na ek keimi dinga nim kin ni pendinj ei, na ek ka wii endi nip ngamb kin, nim nge kupanim noł wumb tiłap ei, pei tonu ok mułngii,” pa nim. ¹⁵Nga wu Eiparam eim kunum olt ten kularpi kin, kui er mołpu kin, Gos eim kin ek keimi dinga ni pendrim mił, epi ngumbii ninim epi ei, ngang sirim. ¹⁶Pe wu endi, eim ek keimi mendpił dinga tonu kindpi endi ermbii niłim ei, eim wumb endi, eim embe tonu pułum wu owundu ei kin ek dinga ouni piipi niłim. Pe ek keimi mendpił niłmin ek dinga ei, en enim wumb kin ek orung orung mił niłmin ek ei, pandi tok poru ningii. ¹⁷Yi mił erang, kumb ok Gos eim noman eł oł endi ermbii niłim oł ei, eim nipi peni ełe kindpi kin, wumb nii endi ek keimi dinga nipi kin, nipe epi endi simba niłim oł ei, si kindnalim mon mendpił. Yi mił peng, eim ek keimi dinga ni nga eim nge embe ni pendilim ek ei, epi ka ei kin, pep ende kindilim. ¹⁸Yi mił, pe epi kei dinga sałim epi ei, to eipi eipi kindpi kin, enermba mon. Gos eim ek keimi dinga mendpił nipi, tonu kindpi kin, nga eim ek kend topu enermba, mon mendpił! Oł ei, sinim wumb noman tuk ełe, er dinga kindang kin, sinim sikir pupun kin, Gos mołum konu ełe mandi pupun mułmun. Yi mił erang, sinim nge noman tuk ełe, Gos nirim mił epi ka wii ei, ambil gii nipin kin, kui er mułmun. ¹⁹Pe Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, yi mił noł sip si pendngii erik kin, epi wurup nipi, kan kin ambil gii niłmin epi ei mił, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, sinim noman tuk ełe, yi mił ambil gii nipi, dinga ngumba. Ngopu kin sinim kui er mołmun epi ei, nga ambil gii niłim wu owundu ei yi mił eim pupu kin, Gos nge men tołmun ngii owundu nge, palting ka wii mendpił ei nge, alap owundu tukrung pandi to sim konu ełe pum. ²⁰Pupu kin, palting ka wii ei, Jiisas kumb se, men ngii ełe tuk pupu kin, andłam aki topu seng kin, sinim kin paki tumba nge pum. Pupu kin, nga yi ku, eim kułmał kałilim wu owundu Melkisirek kułmał kałilim nge tiłap ende mił, eim kunum kunum tonu opu mułum.

Gos Nge Kułmał Kałilim Wu Owundu Melkisirek

7 ¹Yi mił ku, wu ei Melkisirek eim Seilim konu ełe wumb ombu nge wu king mołpu kin, nga Gos nge kułmał kałilim wu owundu ei, eim Gos

Owundu eim am ei tonu moŕpu kin, Gos nge kongun eŕim. Nga wu Eiparam eim, kumb ok opu erpi kin, king wumb to kondpu kin, eim ngii konu orung pum. Pang kin, wu Melkisirek eim andŕam eŕe, Eiparam kanpi kin, nga noman epi ka wii ei ngurum. ²Ngopu kin, Eiparam eim opu erpi epi orung sim epi pei engki saŕiŕim eŕe ei, endeim sipi kin, Melkisirek ngurum. Pe nga wu ei, Melkisirek ei, eim embe puŕe yi miŕ niŕmin, “Wu king kun ka wii moŕuŕum wu” pa niŕmin. Pe nga eim Seilim konu eŕe nge wumb king multum ku. Nga eim embe puŕ nga endi yi miŕ paŕim ku. “Wu king noman emin ngoŕum wu,” pa niŕmin. ³Pe Melkisirek nge mam arim taŕ ei nge, endi molaŕmbiŕ mon. Nga eim nge kupam noŕ ei nin, am kangiŕ kembis kunum molk endik ei, endi mulerik mon ku. Nga kulk kunum ei, endi mulerik mon ku. Ba eim Gos nge kingam miŕ, eim Gos nge kuŕmaŕ kaŕiŕim wu kunum kunum moŕuŕum. ⁴Pe enim keningii ni, eim wu owundu moŕum miŕ, ei keningii. Nimbii erang Eiparam sinim nge kupenjpin owundu ei, epi nipe epi engki sim epi ei, endeim Melkisirek ngopu poru nim. ⁵Nga Liiwai nge kingam noŕ ei, wumb kopur en enim kuŕmaŕ kaŕiŕmin kongun ei, lo ek eŕe yi nik ngoŕmun ei, en enim wumb tiŕap ei, epi engki saŕiŕim epi ei, endeim Esrel wumb kin ei siŕmin. Nga Esrel wumb ei, en enim wumb mei tiŕap ende wumb ei, en enim epi yi ku siŕmin. Nga en enim Eiparam nge kingam noŕ moŕmun. Ba Liiwai nge wumb ei, Esrel wumb kin engki epi saŕiŕim ni epi endeim ni yi ku siŕmin. ⁶Ba wu ei Melkisirek wu owundu moŕpu kin eim Liiwai nge tiŕap ende miŕ mon; ba epi engki saŕiŕim eim epi endeim sipi kin, Eiparam wu owundu yi ku epi ka wii ngum ei, Gos ek keimi dinga nipi ngumbii nirim miŕ, ngang sim. ⁷Yi miŕ sinim piinmin, wumb endi eim epi ka wii ngoŕum ei, wumb molk tonu owundu puŕmun. Nga wumb endi eim epi ka wii siŕim wu ei, moŕpu kin, mani miŕ puŕum. ⁸Ya eŕe nge, Gos kin kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu kunum kunum konj molaŕmin wumb ei, epi endeim siŕmin. Ba nga wu eipi endi, Melkisirek Gos nge ek ka mon poŕ pendnjing ei, eim kin yi ninim. Eim wu konj kunum kunum moŕuŕum wu nga ei epi endeim siŕim ku. ⁹Nga Eiparam eim epi engki saŕiŕim epi ei, Melkisirek kin, kumep endeim ni ngoŕum. Nga sinim yi miŕ nimin; Liiwai nge wumb ei, Eiparam kingam noŕ kin epi engki saŕiŕim epi ei, endeim siŕmin ei, Eiparam kin kumep endeim ngo pendik kin, epi ei siŕmin ku. ¹⁰Nimbii erang, pe Liiwai eim mengnerik kunum eŕe, oŕ yi miŕ erik. Ba eim ek nirim ei, eim kupam noŕ, Eiparam nge ngenj eŕe, tukrung miŕ multum kunum ei, ek nirim ei, Eiparam eim Melkisirek kin, andŕam eŕe kan sikiŕ kunum ei, ek ei nikiŕ. Yi miŕ nikiŕ, wu Liiwai eim epi engki saŕiŕim ei, endeim epi sipi kin, wu Melkisirek yi miŕ ngurum ku.

Jiisas Melkisirek Miŕ Moŕum

¹¹Kumb ok, Liiwai nge tiŕap ei, Gos nge kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb molk kunum eŕe, lo ek nipi kin, Esrel wumb ngurum; ba wumb ombu oŕ kun ka oŕ

ei, enaŋmin mon. Pe Liiwai nge tiŋap wumb ei, Gos kuŋmaŋ kaŋiŋmin wumb molk kin, kongun erangin kin, ka wii moŋpu nim kin, kapŋi nga wumb eipi endi opu kin, Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu endi mulermba mon. Ba nga wumb nii endi, Gos nge wu owundu muŋum ei, Melkisirek eim muŋangŋi nim miŋ, ei moŋum; ba Liiwai nge tiŋap ei Eron nge tiŋap miŋ mon. ¹²Yi miŋ nga, Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu ei, to eipi eipi kindpi nim kin, kapŋi kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu nge, eipi endi tonu omba. Opu kin, kapŋi nga lo ek ei, to eipi eipi kindpi kin, kongun ei, tep ermba ku. ¹³Yi miŋ, sinim nge Owundu Jiisas epi ombu nge, ek ninim ei, eim wumb tiŋap eipi endi nge moŋmun. Molk kin, wumb tiŋap ei kin, Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu nge kongun tonu ok kin, endi mulaŋmin mon. ¹⁴Yi miŋ, pe wumb pei piinmin ei, sinim nge Owundu ei, Jura nge wumb tiŋap eŋe tonu om. Wang kin, Moses eim wumb tiŋap ei kin, Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin wumb muŋngii, pa ninerim. Ba Jiisas kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu lo ek konj endi ei tep er moŋum.

**Nga Gos Nge Kuŋmaŋ Kaŋiŋmin Wu Owundu
End Eipi Ei, Melkisirek Miŋ Moŋum**

¹⁵Yi miŋ, sinim kun keimi piinmin ei, wu endi eipi tonu opu kin, Melkisirek kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu ei, miŋ moŋum. ¹⁶Moŋum wu ei, tiŋap min miyem ende wu ei, to tonu kindik kin, kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu ni tonu kindik kin, lo ek nirim miŋ mundnenjing mon. Ba eim nge noman dinga ei, konj kunum kunum moŋuŋum eŋe nge erpi kindang kin, kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu miŋ muŋum. ¹⁷Yi miŋ, Gos nge ek ka mon poŋ pendjing ei, eim kin ek yi ninim,

“Nim Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin owundu kunum kunum moŋum ei, Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu Melkisirek multum miŋ, ekii sikin moŋum.”

¹⁸Nga sinim piinmin ei, lo ek ok nge ei, orung kind si kindim. Nimbiŋ erang ei dinga pinaŋim nin, nga sinim paki tunatim, mon ku. ¹⁹Yi miŋ, Moses nge lo ek ei epi endi kapŋi er kun mendpiŋ enermba mon. Pe nga Gos eim andŋam konj endi ei, sinim kui er muŋamin kin, sinim kin tuk tu wunum. Tu wupu kin, andŋam ei, lo ek ei to mani kindim. Kindang eŋe nge, sinim kapŋi Gos kin mandi opun muŋmun.

²⁰Nga Gos eim Jiisas kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu nipi kin, to tonu kindpi mundum ei, wii miŋ to tonu kindpi, mundnerim mon. Eim ek keimi ni tonu kind pendpi kin, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, kuŋmaŋ kaŋiŋmin wumb ok nge ei, ei yi miŋ mon. ²¹Ba Jiisas eim, Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin wu owundu tonu opu, yi miŋ muŋang kin, Gos eim ek keimi nipi kin, er kindpi mundum. Nga Gos Jiisas kin, ek yi nim,

“Owundu ek keimi ka ni, tonu kind er pendim. Eim nga eim noman eŋe, nga ak topu kin, endi eipi miŋ, endi pinermba mon. ‘Nim Gos nge kuŋmaŋ kaŋiŋmin owundu kunum kunum moŋum.’ ”

22 Yi mił, sinim keimi ni piimin ei, Gos nge ek dinga konj ni pendrim mił ei, Jiisas kin nirim. Nirim ek ei, keimi mendpił ka wii mendpił pałim. Pepi kin, Gos Eiparam kin nirim ek dinga ok nge ei, to mani kindnim.

23 Nga kumb ok, kułmał kałiłmin wumb endeim endeim ni tonu ok, kolk nga eipi tonu ok, yi erik pei muljung; ba en enim kunum kunum kongun kapłi enanmin. Nimbił erang en enim kołumun. Kolk kin, nga kunum kunum konj molałmin. 24 Ba pe Jiisas eim kunum kunum mołum. Nga Gos nge kułmał kałiłim owundu nge kongun ei nge sipi kin, wumb eipi endi kin, ngunermba mon; ba eim endeim kunum kunum erpi mołum. 25 Yi mił nga, eim oł yi mił kapłi ermba. Erpi pe nin, nga kunum kunum, wumb nii endi ei, eim kin ok Gos kin mandi ongii wumb ei, sipi orung simba. Nimbił erang, Jiisas eim kunum kunum mołpu kin, Gos kin prei erpi kin, wumb ongii wumb ei, paki topu mołum.

26 Yi mił, pe Jiisas eim Gos nge kułmał kałiłim owundu mołpu kin, sinim kin epi endi simin ni piimba ei, paki tołum. Nimbił erang Jiisas eim wu kun ka wii mendpił mołpu kin, nga eim oł kis endi ei, eim kin pinałim mon. Jiisas eim wu kun ka mendpił mołum. Mołpu kin eim oł kis endi enarpi kin, Gos eim wumb oł kis erik mołmun wumb ei kin, to eipi kindpi mandi molałim mon. Gos eim epin konu ełe, to tonu mendpił kindang mołum. 27 Kumb ok, kułmał kałiłmin wu owundu ei, kunum endeim endeim ni kułmał kałiłmin. Kumb se, kułmał kałiłmin wumb en enim oł kis ełmin ei kin, kalk ngołmun. Nga wumb pei nge, oł kis enjing mił kulk oł kis ei, si kindngii nge, erik ngołmun. Ba Jiisas ei, oł yi nge enerim mon. Eim kułmał kunum endeim mendpił, wumb oł kis enjing ei nge mendpił, kałpi ngum. Ngum ei, Gos kin ei eim mendpił, noman konj kałpi kin, Gos kin ngum. 28 Moses nge lo ek ei wumb nii endi Gos nge kułmał kałiłmin owundu wumb mił mułangin ei, dinga pinałiłim wumb ei to tonu kindrim. Ba Gos nge ek ka keimi ni pendrim ei, lo ek ekii sipi kin, tonu opu kin, nga Gos nge kingam eim to tonu kindpi mundang kin, eim kapłi mendpił, kun ka mendpił tonu wang kin, kunum kunum mołum.

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałiłim Owundu Mołum

8 1 Pe kapłi kumna ek pułe sinim ninmin ei yi mił; sinim nge Gos kin kułmał kałiłim owundu na ninj mił, owundu yi mił mołum. Mołpu kin, pe Jiisas eim Gos Owundu king nge peł kumb ełe nge, angii tunding nge dinga ełe, tonu epin konu ełe mołum. 2 Pe Jiisas eim Gos nge kułmał kałiłim Owundu mołpu mił, palting konu ka wii ełe mołpu kin, kongun er mołum. Er mołpu kin, kongun ei Gos men tołmun ngii keimi epin konu ełe sipi tonu kindim. Kindpi kin, ei wumb endi kapłi angii ełe kongun ei, si tonu kind enenjing mon. Ba Owundu ei, eim mendpił men ngii ei erpi kin, tonu kindang engim.

³Yi mił erang, Gos nge kułmał kałiim Owundu mei konu ełe, si tonu kindpi mundum kin, wumb pei en enim ka wii epi ni, nga kung ni, epi kułmał kalk Gos ngołmun. Ei yi mił ku, sinim nge Gos kułmał kałiim owundu ei, eim epi endi sipi kin, kułmał kałpi, Gos kin ngumba ku. ⁴Pe Jiisas eim ya mani mei konu ełe, mułmbii niłang kin, eim Gos nge kułmał kałiim owundu mulełang. Nimbił erang wumb en enim Gos nge kułmał kałiimin wumb en enim nga mułangin kin, epi ka wii ei, Jura wumb lo ek ełe nirim mił, yi ełmin. ⁵Pe wumb en enim Gos nge kułmał kałiimin wumb ei, en enim ei tonu epin konu ełe, men ngii kun ka ełe min men mon ełe nge, piik kin ełmin. Ei yi mił, Moses eim oł ende mił ełim kunum ełe, eim alap ngii tonu kindpi kin, tekmba eririm. Eririm kunum ełe, Gos Moses kin ek ni ngopu yi nirim,

“Pe nim epi kanim kanim pei enjii ei, nim pii kun erkin enjii ei, yi mił epi pei na nim tonu komung ełe mułun konu ełe, na mon endi andan tunj ni, yi mił enjii.”

⁶Ba akip Kraiss Gos nge kułmał kałiim Owundu nge kongun mundum ei, am tonu pupu mołpu kin, ok nge wumb eipi Gos nge kułmał kałiimin wumb mołmun ei ngonum. Nimbił erang Jiisas eim wumb kin Gos kin mołmun konu ełe, tuk mii memb ełe mołpu kin, Gos ek dinga nipi kin, pendrim ei, kun erpi kin, ei am ka wii mendpił mołum ei, lo ek ok nge, to mani kindim. Nimbił erang Gos eim ek ni pendrim mił, ekii se tonu omba epi ka wii mendpił erpi kin, oł nge lo ek ei to mani kindim.

⁷Yi mił, pe kumb se ek dinga ni pendrim mił wumb pendnjing kun mendpił piłang kin, nga ekii se ek dinga ni pendrim mił, konj endi ei enenełang. ⁸Ba Gos eim nge wumb oł kun pinerim mił, oł kis enjing ei kanpi kin, eim kunum ełe ek yi nim,

“Nga ekii se kunum endi tonu omba ei, na Esrel wumb tiłap ni, Jura wumb tiłap ouni kin, ek ni pendip kin, ek konj endi nip ngumbii,” ni Owundu yi nim. ⁹“Ba na ek konj ni pendip kin, ek ei, en enim nge kupenjing noł kin, na ek dinga ni pendir ei, yi mił mon.

Pe kunum endi, na nam en enim Eisip wumb nge mei konu ełe angil ełe, si tor sip kin, sipir. Nga wumb ei, en enim na ek dinga ni pendir ei, ekii sik piik enenjing mon. Yi mił, pe wumb ei, en enim oł yi mił enerangin kin, na en enim kin buł ngur,” pa ni, Owundu eim ek yi ninim. ¹⁰Nga Owundu ek nga yi ninim, “Akip kunum ei poru neng kin, kapli nam ek dinga ei, Esrel wumb kin nip ngumbii ei, ek konj dinga yi mił. ‘Nam nge lo ek konj ei, en enim kin noman ełe kindmbii. Nga nam lo ek konj ei, en enim noman tuk ełe, mon poł pendmbii ku. Pe nga, na en enim nge Gos mułmbii. Nga wumb ei, en enim nam nge wumb mułngii.’

¹¹Nga wumb endeim endeim ei nge, en enim wumb ende paki tok ek emb tok ngunerngii mon. Nga en enim mei ełe, angnim noł

wumb ende, ek ni ngunerngii mon. Enim Owundu nge piingii! Nimbił erang wu endi enim nipi ngunerim; ba enim na kin piingii. Piik kin, kangil kembis nin, wumb dinga mendpił ouni, na kin minj piingii. ¹²Yi mił, na wumb en enim pund mong enjing ei, na kaimb kułup kin kil ngumbii. Nga na en enim oł kis enjing ei, na si kindip kin, nga noman to piinermbii mon!” Owundu yi nim.

¹³Pe Gos ek dinga ni pendrim mił, ek konj ei nge, Gos ek dinga kumna ei erang kin, ok nge mił tonu om. Pe epi nipe epi endi ok nge pim ei, tukui aninga kopur pepi pupu kin, poru nimba. Nga yi ku kumna dinga ek ok nge mił tonu om ei, poru nimba ku.

Ya Mani Mei Ete Nin, Tonu Epin Konu Ete Nin, Men Tołmun Oł

9 ¹Pe kumb se ek dinga ni pendrim mił nge, men tołmun oł dinga ei nge, ni ngurum nin nga Gos men tołmun ngii ei, ya mani mei ete sałim ku. ²Yi mił nga alap ngii endi angłilim. Angpi, alap ngii ei andaring konu ete palting kun ka niłmin ei sałim. Sepi kin, palting tuk ei, dup alam nin peł endi nin, bres ei, Gos kin ngołmun ei nge, peł ete sałim. ³Nga ernding tuk ete, alap nga endi sałim. Palting ei, am konu ka wii mendpił niłmin ei sałim. ⁴Seng kin, palting tuk konu ete kułmał nge kumo ei, eskił mur ka tołum epi ei, ku gol sik ełmin. Nga tuk ond pous ete nge, Gos nge ek dinga ni pendrim ete, ku gol pei torung ete, kum to pandi tum. Nga ond pous tukrung ete, ming endi ku gol ełmin ei, tukrung ete kuni kembis ‘mana’ niłmin, kuni ei nin, Eron nge dolu endi ei, mun mił ołułum ei nin, kom ku tał kun mendpił sałim ei, Gos nge mon lo ek Moses ngurum ei ni, pol pendrim nge sałim. ⁵Nga tondrung ond pous peł ete, enjel mił tał moke ka wii ngokuł Gos mołum konu ete mił, ni piikił pandi tonmbuł. Tokuł kin, enjel mił nge kong mandring ete, oł kis enjing ei nge miyem ei, kil ngopu si kindmba mił, konu ete sałim. Ba pe oł epi ombu ei kin, puł pei ni tor kindip kin, mon pulermbii mon!

⁶Pe epi ombu pei poru neng kin, Jura wumb kułmał kałilim wumb en enim alap ngii ete, palting andaring ete nirik puk kin, nga anda ok erik kin, en enim nge kongun erik kin, Gos kin men tok ełmin. ⁷Ba kung ngii endeim ni kunum ete, men tołmun ngii kułmał kałilmin owundu ei, eim endeim mendpił, alap ngii palting ka wii mendpił am ei, eim nirikring pułum; ba eim tuk ete wii punałim mon. Nga eim kung miyem ei, Gos kin kułmał kałpi ngołum. Ngopu kin, eim oł kis ełim ni, nga wumb oł kis pii kun enarik ełmin ei, kil ngopu si kindmba nge men tołum. ⁸Ete nge Gos nge Gui Ka ei, sinim men tołmun ngii pułe ete andan topu ngonum. Ngang kin, sinim wumb pei piinmin ei, alap ngii palting kumb ete kongun pirał pałim kapłi sinim piinmin ei, men tołmun ngii palting kun ka mendpił ei, ondu ei aki tunerim mon. ⁹Nga men tołmun alap ngii ei, akip nge min men kunum ete mił, sinim andan topu ngonum. Ngopu

kin men tołmun alap ngii kułmał kałiłmin wumb kung nin, epi ka wii ei, dup kalk kin, Gos oł kis si kindmba nik ngonmun. Ba oł ombu pei men tołmun wumb nge noman tuk ełe, oł kun ka mił erpi kin, paki topu ei, kapłi enermba, mon mendpił! ¹⁰Ba oł ok nge kułmał kałiłmin oł ei, lo ek ei epi nipe epi endi nołmun kuni min, noł nungii min, nga wumb ngenj noł was kanim kanim erngii min, oł eipi kopur enerngii nge niłmin oł ei, ngenj torung minj ełe nge, lo ek niłmin. Oł ei nge erik mułangin kin, ekii se Gos Krai kułmał kałiłmin Owundu to tonu kindpi mundang kin, oł kun ka wii oł mił erpi kin, to tonu kindim.

Krais Eim Nge Miyem Kułmał Kełim

¹¹Ba kunum ełe, wu Krai ei eim kułmał kałiłmin owundu mołpu kin, oł ka wii epi ei, Gos eim ek keimi dinga ni pendim mił, tonu om. Wang kin, Krai eim alap men ngii mił konj endi, tuk pum men ngii ei, Gos kin pungii nge ngii ei, ka wii mendpił. Ok nge alap men ngii ei, mił mon. Nga men ngii konj ei, wumb angil ełe enenjing mon. Nga ya mani mei ełe nge epi mon ku. Ba Jiisas men ngii ei, Gos mołum konu ełe sałim. ¹²Pe nga Krai eim men ngii nge palting kun ka mendpił ełe mił tuk pum; ba eim kung meme nin, kung kou wał nge miyem ełe, tuk men ngii ełe sipi punerim mon. Ba eim kołpu kin, eim nge miyem mendpił mił, kułmał kałiłmin ełe nge, kunum endeim mendpił, men ngii ełe sipi kin tuk pum. Pupu kin, sinim Gos kin sipi orung sim ełe nge, sinim kunum kunum konj mołmun. ¹³Yi mił peng kin, kung meme nin, nga kung kou pełe miyem ei kin, kung kou wał ei, dup kalk, dup sik kin, Gos ngangin kin, wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindmba mił nik enjing. ¹⁴Ba Krai eim miyem dinga ei, oł yi nge ei, to mani kindim. Kindpi kin, eim oł kun pinałim oł ei nge, eim endi pinerim kin, Krai eim dinga Gos Gui Ka kunum kunum mołum ei, eim kin sipi kin, Gos kin kułmał kałpi kin, noman konj ngum. Ngopu kin yi mił, Krai eim miyem dinga sinim ngenj torung ełe kil ngonerim mon; ba eim miyem ei, sinim noman tuk gui ełe epi konj epi pinałim ei, kil ngopu si kindim. Yi mił erang, Gos kunum kunum konj mołum Gos ei, eim sinim dinga ngang kin, eim nge kongun er mułmun.

¹⁵Yi mił erang, Krai eim Gos wumb kin tuk mii memb ełe, paki tołum nge pułwu mołum. Mołpu kin, eim ek konj keimi dinga er pendim ek ei nipi kin, er dinga kindim. Kind erpi kin, eim kołpu, enim Gos kin sipi orung sim. Sipi kin, wumb enim oł kis oł ok nge ei, ek ni pendrim mił er mulnjpun ei, si kindpi kunum ełe, wumb pei Gos ni pendrim mił wumb ei, Gos ekii sik onjung. Wangin kin, wumb ei Gos noman konj ngumbii nirim mił, ei ngang sik kin, kunum kunum ka mułngii.

¹⁶Pe wu endi eim ekii se kułmbii ni piipi kin, eim ek dinga nipi kin, kingam nii endi, na nge epi pei simba ni piipi kin, eim embe endi poł pendilim mił, ek dinga keimi ni pendrim mił kingam ei siłim. Nga eim

arim ek ni pendrim mił, wumb pei piyangin kin, eim arim kułang kin, kapłi eim arim nge epi eim ei, kingam pei simba. ¹⁷Nimbił erang wu endi ek ni mon poł pendrim mił, wu ei kułum kin, ek mon ei, mong keimi pimba. Ba wu ei ek ni mon poł pendrim mił wu ei, konj mułum kin, eim ek dinga ni pendrim ek mon dinga ei, wii mił pepi kin, kingam paki tunermba mon. ¹⁸Ei yi mił ku, oknge ek dinga ni pendrim mił, kung endi konj piram peng kin, kapłi ek dinga ei wii mił pim; ba wumb en enim ka endi tok kin, miyem sik, bein tok kin, kumb se ek ni pendimmin mił ek mon ei, er dinga kindmin nik ełmin. ¹⁹Pe nga kunum ełe, Moses eim Jura nge lo ek ei, pei ni tor kindpi kin, wumb ngang kin, kapłi eim kung meme nin, kung kou wał to kondpu kin, miyem ei sipi kin, noł se ende kindpi kin, nga eim ond kirang kanim endi mił sipi kin, nga kan kundii mił epi endi sipi kin, miyem nin epi lo ek mon ełe ni tonu wumb pei ngenj ełe aninga aninga bein topu kindim. ²⁰Kindpi kin, pe Moses eim ek yi nim, “Pe miyem ei, enim nge ek dinga keimi konj Gos ngurum ek ei, dinga kindang kin, ekii sik erngii.” ²¹Nga oł yi mił eim erim ku, Moses eim kung miyem ei sipi kin, tonu alap men ngii ełe nin, nga ming nin epi sim konu ełe, pei miyem kindpi kin, men tok ełmin oł ei nge aninga aninga bein to tonu kindim. ²²Pe keimi Jura nge lo ek ełe, epi aninga pei mił kopur kanim pei ei, kung miyem bein topu kin, kun ka mił simba enim. Ba nga wumb epi endi kung mił to kondpu kin, miyem ei mani onenełang kin, kapłi Gos eim wumb oł kis ełmin oł ei, kil ngopu si kindnenełang mon.

Krais Ei Eim Kułmał Kałpi Ngołum

²³Keimi, yi mił erang wumb kułmał kałimmin oł ei, epi kanim kanim pei epin konu ełe min men mon mił keimi epi ei, kil ngo si kindmin ni enjing. Ba epin konu ełe kułmał kałimmin keimi epi pei ei, oł kun ka mendpił mołum. Mułang kin, epin konu epi ombu ei, mei ełe epi ombu, to mani kindpi kin, kułmał kałimmin oł kun ka Jiisas ei, kapłi epin konu ełe epi pei, kil ngopu er kun erpi sim. ²⁴Yi mił, Krais eim men ngii ełe, wumb angil ełe takinmin men ngii min men mił ei, eim tuk punerim mon. Ba eim epin konu ełe min men keimi ei, tuk pum. Pupu kin, pe eim Arim Gos mołum konu ełe, angil tunding orung dinga ełe mołpu kin, sinim paki topu er mołum. ²⁵Jura men ngii kułmał kałimmin owundu ei, eim men ngii ełe palting kun ka ełe kung ngii endeim endeim ni tuk pułmun. Pangin kin, eim kung miyem sik kin, Gos ngumun nik ełmin. Ba Krais eim oł yi mił, kunum kunum enałim mon; ba Krais ei eim kunum endeim mendpił kałpi erim. ²⁶Yi mił, Krais eim nga kunum kunum ei, eim ngenj kumbii sipi kułułang kin, kunum ełe Gos muł mei pułngun mondpu kin, eririm kunum ei opu kin, pe tonu onum kunum ełe ełang. Ba ei mon; poru nimba kunum ei, mandi enim. Krais eim ya mani mei

ete, kunum endeim mendpił tonu om. Opu kin, Krais ei eim kułmał kałpi, Gos ngopu kin, sinim nge oł kis pei ei, eim kil ngopu si kindim. ²⁷Ei yi mił ku, Gos erang kin wumb pei kunum endeim mendpił kułngii. Kolk kin, ekii se Gos kin kos owundu piingii nge kunum ete, tonu omba. ²⁸Yi mił ku, Krais ei eim kułmał kałpi kunum endeim erpi kin, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim orung omba kunum ete, wumb oł kis enjing et, nga oł endi enermba, mon. Ba wumb nii endi, eim omba ni, dinga kui erik ka piik mułngii wumb ei, eim sipi orung simba.

**Kumb Ok Kułmał Kałiłmin Oł Ei, Wumb Oł Kis
Ełmin Ei, Kapłi Kil Ngo Si Kindnermba**

10 ¹Yi mił, Jura wumb lo ek ei, min men mon mił epi ka endi ei, ekii se tonu omba mił ei kaniłmin. Ba min men mon ei, kun mił mularpi kin, epi keimi mił mon. Jura lo ek ete yi mił erpi kin, wumb en enim kung ngii endeim endeim ni ete, kułmał ende mił kełngii nge ełmin. Yi mił lo ek ei, wumb nii endi eim Gos kin mandi omba wu ei, eim er kun ka ermba ei, kapłi enerim mon. ²Nimbił erang pe Jura lo ek ei, wumb er kun ka etang kin, nga en enim kułmał nga kil enefangin mon. Nga wumb men ngii ete ołangin kin, kułmał ende mił kalk kun ka mułulangin kin, nga en enim oł kis endi noman tuk ete, noman embin to piinenefangin ku. ³Ba wumb en enim kung ngii endeim endeim ni, kułmał kalk ngok enjing ei, en enim oł kis enjing ei, kunum kunum noman to piik kin, nga noman to piingii ku. ⁴Yi mił, nga kung meme nin, kung kou pełe to konduk kin, miyem ei, wumb oł kis enjing ei, kil ngopu, si kindmba ni enjing ei, kapłi enermba mon. ⁵Ei yi mił, Krais eim ya mani mei ete omba kunum ete eim Gos kin yi nim.

“Wumb nge kung mendpił nin, kułmał kalk ełmin epi ka wii ei, nim ngonmun ei, nim Gos noman enanim niłin. Ba nim oł konj endi eran kin, na nge ngenj ei, er kun eran kin, na ya mani mei ete mułmbii. ⁶Nga wumb kung tok kułmał kalk ngok kin, nga dup kalk epi ka wii en enim oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei nge mendpił, nim Gos nim noman enanim mon. ⁷Pe nga na nim kinganim ek yi nind ei, ‘Na ya op ninim noman ete, na nipe oł endi ermbii nim kin, Gos ni piin oł ei ermbii ond. Op kin, nim lo ek ei, na kin mon poł pendnjing pałim mił ei, nim noman ete minj mendpił na ermbii.’ ”

⁸Nga kumb se, Krais eim ek yi nim,

“Pe nim Gos wumb kung tok kin, kułmał kalk ełmin ni, nga noman ka epi wii ngok nin, nga kung nin, epi dup ete kałiłmin epi ei nin, nga en enim nge oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei, nim noman enanim mon.”

Nga Jura wumb oł ei nge, Moses nge lo ek ei, ekii sik ełmin oł ei nge, nim Gos noman enanim, mon ku. ⁹Pe nga ekii se, Jiisas Gos kin ek yi nim,

“Na ya onj ei, nim noman ełe nipe oł endi na ermbii ni piin kin, oł ei kaplı ermbii.”

Neng kin sinim piinmin ei, Gos eim wumb en enim oł ok nge erik men tok ełmin oł ei nge, si kindpi kin, nga oł konj endi men tok erngii oł endi ni pendim oł konj ei, Kraiis eim ond peri kołpu kin, eim Gos nge kułmał kałımin oł ei erim. ¹⁰Nimbił erang, Kraiis eim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, eim ngenj ei kułmał kałımin mił kunum endeim mendpił, kałpi ngum. Ngang kin, ełe nge, sinim oł kis enjpin oł ei, Kraiis eim kil ngopu si kindang kin, sinim oł kun ka mendpił tonu o pun mołmun.

¹¹Pe nga kułmał kałımin wumb pei kunum kunum kułmał kalk yi erik kin, kunum kunum kułmał ei, minj kalk mołmun. Ba kułmał ei, wumb en enim nge oł kis kil ngopu, kaplı si kindnermba mon. ¹²Ba kunum ełe, Kraiis eim kunum endeim mendpił, kołpu kin, wumb en enim oł kis enjing ei kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, kułmał ei, kunum kunum paki topu kin, pira dinga pimba. Peng kin, Kraiis eim tonu pupu kin, Gos kin angıł ełe tundung dinga ełe mołum. ¹³Pe Kraiis eim kui erpi mułang kin, Gos eim opu orung wumb ei, eim simb ełe mandring puk mułangin kin, opu orung wumb ei, kamb mani kindmba nge Owundu Jiisas eim kui er mołum. ¹⁴Yi mił erang, Jiisas ei eim kunum endeim mendpił, kułmał kałpi ngum. Ngum ełe nge, wumb pei oł kis ełmin ei, pei kunum kunum kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb pii gii ninjing wumb ei, Gos ningił ełe, wumb kun ka kunum kunum mułngii.

¹⁵Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim ek ka dinga ngang kin, sinim kin ek ni tor kindpi kin, yi mił ku nipi ngonum.

¹⁶“Kunum ei poru neng kin, kaplı na enim kin ek konj dinga keimi endi ni pendinj ei, nip ngumbii,” pa ni Owundu yi ninim. “Na nam nge lo ek dinga ei, en enim kin noman tuk ełe, kind pendmbii. Pendip kin, nga na tonu en enim noman ełe, mon poł pendmbii ku,” Owundu yi nim.

¹⁷Pe eim nga ek yi ninim,

“Na en enim oł kis enjing ei nin, lo ek to kindik enjing oł ei, na nga noman to piinermbii mon.”

¹⁸Yi mił peng, Gos wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindim kin, kaplı nga ełmin oł eipi endi erik kin, kułmał kalk kin, oł kis enjing ei, kil ngopu si kindmba nik kin, nga endi enerngii mon.

Sinim Gos Eim Mołum Konu Ełe Mandi Opun

¹⁹Yi mił erang engnan noł, Jiisas eim kołpu kin, miyem bein tum ełe nge, sinim kaplı Gos nge palting mołum konu kun ka wii mił ełe, pii gii

dinga nipin kin, mund mong enarpin kin tuk bin. ²⁰Pe sinim kapli, Gos nge palting kun ka wii mołum konu ełe, tuk bin andłim ei, konj kunum kunum mołum andłam ei, Jiisas eim aki tum. Topu kin, eim oł kun ka wii konu ełe alap ei, ondu mił eim tuk mił pum. Pum alap mił ei, eim ngenj mił, kułmał kapli Gos kin ngum. ²¹Yi mił, pe sinim Gos nge kułmał kalitim Owundu ei, eim Gos nge tılap wumb ei tep mołum. ²²Pe sinim Gos kin mandi bin. Pupun kin, sinim noman tuk ełe, kun ka wii seng kin, nga sinim Gos kin pii gii dinga peng kin, nga sinim noman tuk gui nge oł kis ełe, Kraıs eim miyem kin kil ngopu, si kindpi kin, nga sinim ngenj ełe, noł konj ka wii ei, noł kindpi kin, kil ngopu mił si kindim. ²³Sinim pii gii ełe, ni tor kindpin epi ka wii ei, simin ni kui er mołmun ei, dinga ambił gii nipin kin, si kindnermin mon. Nimbił erang Gos eim ermbii ni pendrim mił ei, eim keimi mendpił ermba. ²⁴Nga sinim enginjpin noł, endeim endeim ni nipe mił erpin kin, noman to konj kindamin kin, nga en enim wumb eipi kin noman ngonmun oł ei, ngok kin, oł kun ka erngii nipin ermin. ²⁵Nga sinim enginjpin noł kin, kułou topun men topun enmin oł ei nge, wak tunermin. Yi mił, wumb kombur kułou tok, men tok enałmin mił, yi energii mon. Ba enim enginjing noł kin endeim endeim ni, en enim noman tuk ełe, paki tok kin, er dinga erngii ei, yi mił nga pei erngii. Nimbił erang sinim piinmin ni, Kraıs kunum owundu kos piipi ermba kunum ei, mandi tonu omba enim.

²⁶Pe yi mił, sinim Kraıs nge ek keimi pii sipin kin, nga sinim noman ełe oł kis ełe pıram er endinjpin kin, kapli kułmał eipi endi nga, kapli sinim oł kis kil ngopu kin, si kindmba endi pınałim mon. ²⁷Ba sinim Gos kos owundu piipi kin, tonu omba ei mund mong ermin. Nga dup konu kis ei muł erpi kin, Gos nge popuł kis kumep ei, opu orung wumb kin tonu opu opu poru nimba. Ełe nge, sinim piipin kin, oł kis enermin mon. ²⁸Nga ok wu endi eim Moses lo ek ekii sinerim wu ei, wumb eim kin kaimb sinerik mon. Sinerangin kin wu ei kułmba. Nimbił erang wu tał min, tekliki wu ei, oł kis eririm ei, ni tor kindinjing. ²⁹Yi mił, pe wu endi Kraıs kin eim buł ngopu nim kin, enim wu ei kin, nipe mił ni piimin? Wu ei, eim kumep kis owundu simba ni piimin. Kraıs eim nge miyem ei, Gos ek konj keimi ni pendrim ek dinga ei erang kin, wu ei oł kun ka mił erim. Ba wu ei, eim Gos nge ek konj keimi ni pendrim ek dinga miyem ei, wii mił ni piitim. Nga wu ei, Gos nge Gui Ka noman ka ngołum ei, eim kin ek kis nipi ngum. ³⁰Yi mił, pe sinim piinmin ni, Gos eim ek yi nim, “Pe wumb nii endi oł kis erim wu ei kin, na nam kumep kis ngo orung kindmbii nge pułwu,” Gos eim yi nim.

Eim nga ek yi nim,

“Owundu ei, eim nge wumb eim kos piitim wu mił mołpu kin, wumb ei mok topu kos piipi ngumba.”

³¹Gos eim kunum kunum konj mołum pułwu ei, eim wumb oł kis ełmin wumb ei, Gos noman dinga mułang kin eim keimi kumep kis

ngumba. Ngopu kin, eim epi kis mendpił ermba. Ełe nge ni piipin kin kun ka ermin.

³²Ba kumb ok, enim pii gii dinga endi ninjing ei, enim kom se piingii. Ok kunum ełe, enim Gos nge ek ka ei, enim nge noman tuk ełe Gos nge tiłang andan tum sinjing kunum ei, enim kongun dinga erik kin, nga wumb ngenj kumbii pei enim ngangin sinjing. Ba enim dinga angk mulnjung. ³³Kunum kopur, wumb kombur enim sik kin, wumb eipi nge kumb ełe angndik kin, enim kin ek kis nik nin, oł embin tui ngok ełmin. Nga kunum kopur, wumb eipi pii gii nik enjing ei, oł embin tui ko wunmun wumb ei kin, enim tep tok ende puk kin, oł embin tui ko wuk kin, paki tołmun ku. ³⁴Yi mił enim wumb ei, en enim pii gii nik kin, kan ngii ełe pałmin wumb ei kin, kaimb kulk ngunjung. Pe nga, wumb kis enim epi endi sengin kin, enim ka piik kin, kan wiik tunjung. Nimbił erang enim piinmin ei, enim ei tonu epin konu ełe, epi ka wii endi singii ei, kunum kunum simba. ³⁵Yi mił erang, pe enim pii gii ei, wii mił wiik tunerngii mon. Nimbił erang pii gii ei, enim kumep ei, owundu ngang singii. ³⁶Yi mił, enim pii gii dinga kindik kin, ambił gii nik kin, angk mułngii! Molk kin, Gos nge noman ełe, ekii sik erik mułngii! Nga ekii se, enim Gos ngumbii ni pendrim mił epi ka wii ei, ngang singii. ³⁷Singii ełe nge, yi mił,

“Pe kunum aninga kopur piram pałim ei, enim wu owundu endi omba nik kin, kuruk mołmun omba wu ei, eim kunum kinan kui er mulermba mon. ³⁸Ba nam nge wumb na kin, kun ka mołmun wumb ei, pii gii nik mulnjung kin, wumb ei, enj enj konj mułngii. Nga wumb ei, ekii se buł ngok orung punjung kin, kaplı na wumb ei kin, noman ka piip ngonermbii mon.”

³⁹Ba sinim wumb kopur, en enim buł ngok kin, am pungii nge wumb ei, ende kin molałmin mon. Ba sinim wumb pii gii dinga nipin kin, sinim noman tuk ełe, konj kunum kunum mułmun ei nge simin.

Pii Gii Niłmin Oł Ei Nge Pułe

11 ¹Pe pii gii ninmin oł ei yi mił, sinim noman tuk ełe, keimi dinga ambił gii ni peng kin, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, keimi tonu omba ni, kunum olt kui er mołmun. Pe sinim epi nipe epi endi ningił ełe kinałmin epi ei, noman ełe pii poru ninim. ²Nimbił erang kumb ok wu kombur mulk ei, Gos kin pii gii nik kin wu ei, Gos eim kin yi nirim, “Wu kombur ei, oł kun ka ełmin wu,” nirim.

³Pe sinim pii gii mendpił ełe nge, sinim piinmin ni, Gos eim ek neng mendpił, muł mei ni, konu pei tonu opu pirim. Yi mił, pe sinim kaninmin epi ei, Gos sinim kinenełamin epi ei kin eririm.

⁴Pe wu Eipel ei, ok pii gii nipi kin, Gos kin ka endi kułmał kaplı ngum. Ngum kułmał ei, angim Kein kułmał kamb mani kindpi kin, eim kułmał

ka wii mendpił ngum. Ngopu kin keimi, Eipel Gos kin pii gii nim pułe ẹle nge, Gos Eipel kin, “Wu kun ka,” nim. Nipi kin, Gos eim Eipel kin, epi ka ei wii ngum ei, Gos sipi kin, ka piim. Nga Eipel kułang kin, ba eim pii gii ẹle, akip yi ku, ek mił nga tangpi palim.

⁵Ei yi mił ku, ok wu Einok Gos kin pii gii nim ẹle nge, Gos eim konj sipi kin, ei tonu epin konu ẹle sipim; ba eim kulerim mon. Nga wumb endi eim kuruk; ba eim kan sinerik mon. Nimbił erang, Gos eim mendpił, ei tonu sirim. Pe Gos nge ek ka ei, mon poł pendim ek ei, yi ninim, “Pe Einok Gos sipi kin, tonu epin konu ẹle sinerim kunum ẹle, Einok eim Gos nge noman ẹle ekii sipi, endang kin, Gos Einok kin ka piipi ngum. ⁶Pe wumb nii endi Gos kin pii gii ninerim kin, kapłi Gos wu ei kin, ka piipi ngunermba mon. Nimbił erang wumb nii endi, eim Gos kin mandi omba wumb ei, eim Gos kinanim; ba Gos mołum ei, eim pii gii nimba. Nga eim pii gii nipi kin, Gos kumep ka wumb eim kin kuruk, kan simin ni ernгии wumb ei kin ngumba.

⁷Pe yi mił ku, wu Nowa ok eim Gos kin pii gii nirim kunum ẹle, Gos eim epi kis endi, ekii se tonu omba epi ei, Nowa kineririm epi ei, Gos eim Nowa kin yi nirim. Pe Nowa eim Gos nirim ek mił ei, eim pii gii ni ekii sipi kin, noł kanu endi, eim ambim kingam ambıtam noł ni, tuk pungii mił eririm. Pe nga Nowa nin, eim nge wumb ei, to kis eneririm mon; konj ka mulk. Nga Nowa eim nge pii gii ẹle nge, pii gii ninenjing wumb kin kos mił owundu piipi kin, kis erpi ngurum. Nga Nowa nge pii gii ẹle nge, Gos Nowa kin “Wu kun ka,” nirim.

⁸Pe Eiparam ok, eim Gos kin pii gii nim kunum ẹle, Gos eim kin ek nirim mił ei, ekii sim. Pe Gos eim Eiparam eim nge mei si kindpi kin, nga mei konu tongndung ẹle eipi, ba nipi kin, Gos ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendim konu ẹle ba. Pe eim ngii konu mendpił ei, si kindpi kin, konu eipi endi, Gos Eiparam ba nim konu ei, pii poł tunerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi kin, konu ẹle pum. ⁹Pe Eiparam eim pii gii nirim ẹle nge, Gos eim wumb kumb kan kun enałmin konu ẹle pupu kin, Gos eim kin ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim konu ẹle mułum. Mułang kin, Eiparam kingam Aisak ni, Aisak kingam Jeikop ni, wu kei mei konu eipi endi, wumb gulka mił, puk mulnjung. Molk kin, Gos eim ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim ei, ende sik ku. Nga en enim wu tekliki kei, tuk alap ngii ẹle minj, nok pek mulk. ¹⁰Yi mił, Eiparam kanpi kin, kui dinga erpi kin, konu owundu ẹle nge, ngii tumunj dinga ei, kenmbii ni piirim. Nimbił erang, Gos eim konu owundu ẹle, ngii takpi kin, er ka er sirim.

¹¹Yi mił ku, amb Sera, ok Gos kin pii gii nirim. Nga eim tukui mołpu kin, kangıł mengmba kunum ei, poru nirim; ba eim Gos kin pii gii nirim. Neng kin, Gos eim noman dinga ngang kin, eim kapłi kangıł mengmba. Mengpi kin, amb Sera yi ni piirim, Gos eim ek keimi ni pendrim mił, kapłi na kangıł mengmbii ni, yi piirim. Nimbił erang Gos eim ek keimi

mendpił niłim ek ei, ni piirim. ¹²Yi mił ku, Eiparam eim endeim multum ei, tukui erpi kin, kułmba kunum mandi sirim; ba eim kangi endeim mengrim ełe nge, wumb pei kanjip pei mił, mer noł ku kulta mił, tonu ok pei mulk. Molk kin, wumb endi, Eiparam nge wumb tiłap pei mołmun ei kemb tungii ei, ei kapłi enanim mon.

¹³Pe wumb ei, pei en enim pii gii nik kin, nga wumb ei, ekii se pei kulk. Kulk wumb ei, pei en enim Gos eim ek keimi dinga nipi kin, singii nirim epi ei, sinenjing mon. Ba en enim konu ełe turii enj ok kin, en enim kanik kin, ka ka piinjing. Piik kin, ni tor kindik yi ninjing, “Sin ya mei ełe wumb ei, gulka mił, o pun mołmun,” pa ninjing. “Sin ya mei ełe, kunum aninga mołmun,” pa ninjing. ¹⁴Sinim kun piinmin! Pe wumb ombu, en enim ek ei nge ninjing wumb ombu, en enim nge mei mendpił ei, kuruk endnjing. ¹⁵Nga en enim noman ełe, mei konu ełe, ok si kindik kin, onjung konu ełe, noman to piıłangin kin, kapłi en enim mei konu ełe, orung pungii ei, andłam kun endi siłang. ¹⁶Ba en enim oł yi mił, ni piik enenjing mon. Nimbił erang en enim noman ełe, mei ka wii ełe, pu poru nim konu ei, epin konu ełe mendpił, kan simin ni piik pungii. Yi mił erang, Gos eim singambił sipi kin, en enim Gos ningii, pa ninerim mon. Nga Gos eim wumb ei kin, konu owundu ełe, er kun ka er kindim sałim.

¹⁷Pe Eiparam Gos kin pii gii nim ełe, eim Aisak kułmał kałpi kin, Gos ngumbii ni erim. Pe kunum ełe, Gos eim Eiparam oł endi ermba mił, kenmbii ni, oł endi eririm. Pe Eiparam eim Gos eim kin epi ka wii ngang kin, ek keimi dinga nipi pendrim mił sirim. Ba pe Eiparam eim nge kingam endeim mendpił, Gos kin kułmał kałpi kin, ngumbii ni erim. ¹⁸Kumb ok, Gos ek nipi kin, Eiparam ngopu yi nirim, “Pe kinganim Aisak kin, nim nge kinganim noł pei, tonu ok mułngii.” ¹⁹Pe Eiparam eim pii gii nirim ei, Gos kapłi Aisak kułmba ei, nga sipi kin, orung konj simba ni piipi kin, eim kingam Aisak kułmał mił kałpi, Gos kin ngurum. Yi mił erang, sinim ek ekin yi nimin ei, Gos Aisak nga tukpu ełe, sipi orung sirim, yi nimin.

²⁰Pe nga, Aisak Gos kin pii gii nim ełe, Aisak eim Jeikop kin, Eiso tał, ek keimi dinga nipi kin, noman ka epi kangił tał, ekii se singił ni pendrim.

²¹Yi mił nga ku, Jeikop eim Gos kin pii gii nipi kin, eim kułmba erpi kin, Jeikop eim Josep kingam noł ei, noman ka epi ka wii endi, endeim endeim ni, ok ngui ni pendrim mił ngum. Nga eim dolu kumb ełe, ambiłpi mołpu kin, kan mani kanpi kin, Gos kin men topu kin, ka pii ngopu kin, kułum.

²²Pe nga, Josep Gos kin pii gii nirim ełe, eim kułmba mandi erpi kin, eim ek nipi kin, Esrel wumb Eisip konu ełe si kindik kin, Esrel nge konu ełe ekii se pungii, pa nirim. Nga eim wumb kin ek ni tor kindpi kin, eim embił ei, tukpu tungii mił, pa nirim.

²³Pe Moses nge mam arim teġ, Gos kin pii gii niġmbiġ eġe, mam arim teġ Moses kenkiġ ni, kangiġ ka wii mendpiġ ei, ekii se wu owundu muġmba, ni piikiġ. Yi miġ peng kin, eġ elip, kangi Moses sipkiġ kin, oi tekliki miġ, koi erkiġ pendkiġ. Wumb taġ eġ elip Gos kin pii gii nikiġ kin, wu king lo ek ei mund mong kulerkiġ mon.

²⁴Yi miġ ku, Moses eim Gos kin pii gii nirim eġe, ekii se Moses eim owundu erpi, tonu moġpu kin, eim wu King Pero nge ambġam kingam miġ, muġmbii ni, noman to piinerim mon. ²⁵Nga Moses wumb oġ kis eġmin oġ ei nge, kunum aninga kopur, ka ka piipi muġmbii ni, noman to piinerim mon. Ba Moses eim, Gos nge wumb kin ouni, ngenj kumbii simbii ni piim. ²⁶Pe eim piipi kin, nam Krai nge embe eġe, ngenj kumbii sinj kin, oġ ei nge, Eisip konu eġe epi ka wii, ku nin epi saġim miġ ombu, to mani kindmba. Nimbiġ erang eim noman to piipi kin, ekii se Gos epi ka wii ngang kin, simbii ni piim.

²⁷Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim eġe, eim Eisip konu eġe si kindpi kin, Eisip konu eġe king nge popuġ kis sirim ei, mund mong erpi kin, piineririm mon. Wu endi eim, Gos ningiġ eġe ak topu kin, Gos kinermba. Nimbiġ erang Moses eim Gos min men miġ moġpu kin, kenrim miġ, pii gii dinga nipi kin, ambiġ gii ni muġpu kin, eim mund mong eneririm.

²⁸Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim eġe nge, eim erang kin, kuni owundu ‘Pasopa’ ni, oġ ei erpi kin, kung siipsiip waġ miyem ei sipi kin andan topu kin, ‘Yi erei!’ neng kin, Esrel wumb ngii ondpuġ eġe, mundjung. Moses eim pii gii nirim eġe nge mundangin kin, enjel kuġii endi opu kin, Esrel wumb kangiġ kumna mengnjing kangiġ ombu, to kundmba ei nge, kapġi to kundnermba mon nik, yi enjing.

²⁹Yi miġ ku, pe Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, en enim ‘Ep Noġ Kundii’ niġmin ei, tumb tok punjung ei, mei kep er seng kin, punjung. Ba Eisip wumb en enim, oġ ei ekii sik kin, ermin nik kin enjing; ba noġ nok kin, kolk poru ninjing.

³⁰Pe nga Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nga Esrel wumb en enim, Jeriko konu owundu eġe, andik kin, si pok er muġangin kin, kunum angii orung nga taġ o pum. Pang kin, konu owundu eġe nge, kom ku kung gui er pendnjing ei, engin topu mani pum. ³¹Yi miġ ku, ok oġ kis er andġim amb Reiyap ei, eim Gos kin pii gii nirim. Nirim eġe nge, eim wumb kombur konu eġe, kan poġ tungii nge onjung wumb ei, tuk sipi paki tang kin, pii gii ninenjing wumb eipi, eim to kundmun ni enjing; ba amb ei kapġi to kundnenjing mon.

³²Pe na nga nipe ek endi nimbii? Nimbiġ erang pe na kunum pei seng kin, kapġi na wu ombu, Giriyon ni, Barak ni, Samson ni, Jepsa ni, Deipis ni, Samuyel ni, nga Gos oġ ekii se tonu omba nge, piik nik eġmin wumb ombu nge, pii gii nik ek ei, nimbii; ba kunum endi sinaġim mon!

³³Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, wumb

eipi nge king kin, opu erik kin, opu tok orung kindik kin, yi enjing. Pe en enim, oł kun ka pirim mił enjing. Nga en enim, Gos ek keimi dinga nipi kin, ngumbii nirim epi ei, ngang kin sik. Nga wumb eipi, en enim pii gii ei je erang kin, Gos kung simbii laiyon gupu ełe eim ambił kum tum ku. ³⁴Pe dup owundu kis nołum ei, wumb nga en enim pii gii ełe, to kumbułmun. To kumbulk kin, nga wumb en enim, tui jik ei, to kundngii ełmin ei, nung nik kin, am pułmun ku. Pe wumb ei, en enim dinga sineririm; ba nga ekii se, en enim Gos dinga ngang kin sik endik. Andik kin, en enim dinga wii pu molk kin, opu wumb konu eipi wumb ei, to kindangin kin, nung nik pułmun.

³⁵Pe wumb kulnjung wumb ei, nga angk kin, konj tonu wangin kin, en enim embnjing noł ei, pii gii nik ełe nge, sik orung sinjing. Nga wumb kopur, en enim kan ngii mił ełe mułangin kin, en enim ngenj ełe, kepii to kundmun ni enjing. Nimbił erang, wumb en enim, Gos kin opu orung erik kin, buł ngułangin kin, kapli opu orung wumb kindangin kin, pułangin. Ba nga opu orung wumb kin, ek ei ekii sinenjing mon. Oł yi mił enjing ełe nge, en enim tukpu ełe, angk kin, noman konj nga ka wii ei, simin ni piinjing. ³⁶Pe wumb eipi kopur en enim, ek buł ambilk ngunjung. Nga wumb kopur en enim kepii tunjung. Tok kin, nga wumb kopur, kan tok kin, kan ngii ełe pendnjing. ³⁷Pe opu wumb kopur, en enim pii gii ninjing wumb ei kin, kom ku tunjung. Tok kin, nga wumb ombu, en enim kin tui to kołmung erik kin, tał enjing. Nga wumb ombu, en enim tui sik to kundnjung ku. Pe wumb kombur en enim alap sinerang kin, kung siipsiip ni, kung meme ni, ngenj ei sik kin, konduk mił, kindik andiłmin. Nga wumb kombur, en enim nge ngenj ełe, epi endi sinerang kin, wii mulnjung. Pe wumb en enim kin, ngenj kumbii kanim kanim ngok kin, oł embin tui kanim kanim ngunjung ku. ³⁸Pe ya mani mei konu ełe wumb ei, wumb kis; ba pii gii ninjing wumb ei, en enim ka wii mendpił. Pe wumb pii gii ninjing wumb eipi si kindik kin, en enim konu ełe mei wumb mulenjing konu ełe mei wii sim konu ełe komung ni, tuk kom ku tukpu ni, mei tukpu sim konu ełe ni, koi er pek punjung.

³⁹Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, Gos ningił ełe, embe ka wii sinjing. Ba Gos en enim kin, ek keimi dinga ni ngumbii nirim epi ei kunum ełe sinenjing; ba en enim kulnjung. ⁴⁰Nimbił erang, ok Gos eim noman ełe, ekii se sinim kin ermbii ni piirim oł ei, er kun er sim sałim. Yi mił, ok pii gii ninjing wumb ei, kumb se oł kun ka ełmin wumb mił, tonu onerngii mon ba; sinim en enim kin ouni, Gos erang kin, sinim pei oł kun ka ełmin wumb mił, tonu omun.

Gos Eim Sinim Nge Erinjpin

12 ¹Nga yi mił pii gii ninjing wumb ok nge, sinim si pok erik mołmun ei, pei tiłap owundu, konu kupu mił, sinim si pok

enmin. Erik kin, en enim sinim kanik kin, kui er mołmun. Molk kin, nga sinim oł embin tui kis kanim kanim nin, oł kis embin simba epi pei, sinim oł kun ka ermin ei, ambił gii ni, pimba ei si kindmin. Si kindpin kin, sinim noman dinga kindpin kin, kunum olt mił sikir pupun kin, nga sinim Gos epi ka wii endi, simin ni piipin kin, dinga sikir bin. Pupun kin, Gos nge epi ka wii ei simin. ²Pe sinim sikir pupun kin, Jiisas kin kun kanpin mułmun. Pe eim kin pii gii ninmin ei nge pułwu. Nga eim erang kin, sinim pii gii ei, tonu dinga opu kin, kun ka mendpił simba. Pe nga, Jiisas eim yi ku, pii gii dinga nipi kin, eim noman ka wii ei, eim piipi kin, eim ond peri ełe, dinga kindpi kin, dinga erang mułum. Mołpu kin, eim wu kis mił, ond peri ełe, singambił ei, epi wii mił ni piim. Piipi kin, ekii se Jiisas eim Gos nge king peł ełe, angil tundung ełe dinga ełe mołum.

³Enim Kraiss oł kun ka erim mił, enim pii kun erngii! Pe wumb oł kis ełmin wumb ei, en enim Jiisas kin oł kis erik kin, ek kis ninjing. Nik kin, wumb ei eim kin oł kis enjing; ba eim dinga kindpi mułum. Mołpu kin, sinim Kraiss nge ek ei piipin kin, sinim eim kongun erpin, ten kularpin kin, sinim noman tuk ełe dinga ei, wakin tunermin mon ku. ⁴Pe en enim oł kis enmin oł ei, to mani kindmin nik kin, opu orung enmin. Ba enim oł kis enmin oł ei nge, opu erik kin, en enim nge miyem mendpił ei, endi mani onerang kin, wumb Kraiss to kundnjung mił, en enim yi mił kulenjing mon! ⁵Mon peng kin, Gos enim noman tuk ełe, ek ka dinga nipi, paki topu kin, enim eim nge kingam noł mił, ek ni ngum ei, enim ouru nimba.

“Na kingnan noł, Owundu enim kin oł endi erpi kin, er kun ermbii ni erim kin, kunum ełe enim epi ei wii mił ni piinerngii mon! Pe enim eim oł endi er kun ermbii ni erim kin, kapli enim nge noman tuk dinga ei, wakin tunerngii mon!” ⁶Nimbił erang, pe Owundu eim wumb kin noman ngonum wumb ei kin mendpił, er kun ełim. Pe wumb kopur en enim, eim kingam noł mołmun wumb ei kin, kepii mił topu kin, er kun ełim.

⁷Pe enim dinga angk mułangin kin ełe nge, Gos kapli enim er kun ermba. Erpi kin, Gos eim enim mił ei, eim kingam yi mił ku ełim. Erpi kin, kangil endi eim oł kis erang kin, eim arim eim kin, er kun ełim. ⁸Ba ernjing eim nge kingenjing noł ei, er kun ełim. Nga Erinjpin Gos eim nge kingam noł sinim eim er kun enerim kin, kapli sinim kangil ei eim nge kingam noł mendpił mon; ba kangil ei, ernjing molakim yi mił mułngii. ⁹Yi mił, pe nga sinim ya mani mei ełe erinjpin ei, sinim kin er kun erangin kin, sinim en enim ka piipin kin, ek ei kom sipin piłmin. Ba yi mił, nga sinim ei tonu epin konu ełe Erinjpin Gos, eim Gui mołum ei, eim ek nirim mił ekii sipin ermin. Erpin kin, kapli sinim noman konj kunum kunum mułmun nge simin. ¹⁰Yi mił, sinim ya mani mei ełe erinjpin ei, kunum aninga kopur, sinim erinjpin er kun er ngumbii ni, piłkim mamb,

kunum ei ngoŕum. Ba Gos sinim keimi er kun erpi kin, sinim paki topu kin, sinim Gos eim kun ka wii moŕum miŕ yi ku muŕmun nipi eŕim. ¹¹Yi miŕ, sinim erinjpin ei, sinim kin kumbii kis ngonum ei, sinim er kun ermba nge ngonum; ba kunum eŕe, sinim oŕ ei nge ka piinaŕmin mon. Nga sinim nge noman eŕe, embin ku toŕum; ba ekii se, sinim kumbii kis ei, er kun erang kin eŕe nge, sinim noman emin ka seng kin, oŕ kun ka eŕmin.

Sinim Dinga Angpin Muŕmun

¹²Pe yi miŕ, enim angiiŕ dinga sinaŕim ei, tonu dinga kindik kin, Gos nge kongun dinga erngii. Nga enim simb dinga sinarpi nim kin, enim simb eŕe dinga kindik angk kin, Gos nge kongun erngii. ¹³Nga enim simb eŕe andŕam ei, er kun ka erik pangin kin, nga simb endi kis muŕum kin, kapŕi simb gopuŕ ei, nga pong sinermba mon; ba ei nga kun ka moŕpu kin, Gos oŕ ekii simba.

¹⁴Pe enim wumb pei kin, noman emin ka seng muŕngii. Pe enim oŕ kun ka oŕ ei, kongun dinga erik muŕngii. Nimbiiŕ erang wumb nii endi, eim oŕ kun ka enerim kin, kapŕi wumb ei Gos Owundu kindermba mon. ¹⁵Pe enim kan kun erik muŕngii! Mon pim kin, enim moŕmun konu eŕe, wumb endi eim Gos nge noman ka ngum epi ei, buŕ ngopu sinermba. Nga mon pim kin, enim moŕmun konu eŕe, wu endi epi kumbii kis enim miŕ, tonu opu kin, mong kumbii kis tumba. Yi miŕ topu kin, enim kin embin ngopu kin, enim oŕ kis penj tui epi endi, Gos ningiiŕ eŕe erpi, ngumba. ¹⁶Mon pim kin, enim moŕmun konu eŕe wu endi, amb ngunduk enmin min; Gos kin buŕ ngok kin, pii gii ninarik enmin oŕ ei, wu Eiso ok eririm miŕ, enmin. Wu Eiso eim kunum endi, eim angim Jeikop kin kuni endeim mendpiŕ, top erpi kin, eim kangi kumna nge ek ka nipi kin, ngum epi ka wii ei, buŕ ngopu wii miŕ si kindim. ¹⁷Yi miŕ, pe enim piinmin ekii se ei, eim arim nge noman ek ka epi ka wii ei ngang kin, eim nga simbii ni piipi kin erim; ba Gos mon nirim. Pe nga wu Eiso eim ke dinga nipi kin, epi ka wii epi ei, orung simbii ni piirim; ba eim noman tuk eŕe, ak toŕmun andŕam endi, sinaŕim mon.

Komung Saiyon Ka Wii

¹⁸Yi miŕ, enim Gos nge konu ka wii eŕe onjung kin enim Esrel wumb en enim komung Sainai konu eŕe oŕmun miŕ, enim angiiŕ minjin tungii miŕ, onanmin mon. Ba konu eŕe komung Sainai konu eŕe dup nopu kin, muŕ erang piinmin miŕ ni, nga konu emii eŕim oŕ ei ni, nga konu pop owundu oŕum oŕ ei nge, erang kin piinmin. ¹⁹Nga beli miŕ epi endi, ek tingang piyangin kin, nga Gos eim ek tingang piinjing ku. Pe wumb en enim mund mong erik kin, Moses kin ke nik kin, Gos ek nga ni tor kindnerangŕi mon ninjing! ²⁰Yi miŕ erang, wumb ei, en enim Gos ek dinga nipi ngang kin, mund mong enjing. Gos eim ek yi nim,

“Pe nga wumb endi min, kung endi yi ku, tonu komung Sainai eŕe, minjin tok ninjing kin, kom ku to kundngii.”

Yi neng piik kin, wumb mund mong enjing. ²¹Pe epi nipe endi erim epi ei yi ku, Moses eim kenmbii miŕ, kapŕi enanim. Moses eim yi nim,

“Nam oŕ ei kanip kin, mund mong end ku,” pa nim.

²²Ba enim ekii se tonu onjung wumb ei kin, Gos oŕ eipi endi erang kin, enim konu ka wii eŕe komung Saiyon ni, konu owundu, Gos kunum kunum konj moŕum konu eŕe, epin Jerusalem konu owundu eŕe ni, konu eŕe enjel pei pei kuŕou tok kin, ka ka piik eŕmin konu eŕe enim kin oui onjung. ²³Nga enim ok Gos nge pii gii wumb nge, kingam noŕ kumna miŕ moŕmun konu eŕe, kuŕou tok kin, noman ka ka piik moŕmun. Pe wumb ombu en enim ei, tonu epin konu eŕe, embe mon poŕ pendrim paŕim. Pe enim ok, Gos eim wumb kos owundu piimba wu moŕum konu kumb eŕe onjung. Nga enim wumb noman tuk gui ei, Gos nge wumb oŕ kun ka erang kin, tonu ok mulnjung wumb ei, pe moŕmun konu ka wii eŕe enim onjung ku. ²⁴Pe nga enim Jiisas kin onjung. Wangin kin, Jiisas eim enim moŕmun konu eŕe, tuk mii memb nge, wu eim enim kin, ek dinga konj ni pendrim paŕim. Pe enim nga Jiisas koŕpu kin; miyem ei, ok enim kin bein topu kin, ek dinga konj ni pendrim ei, er dinga kindim kunum eŕe, eim moŕum ku. Nga eim miyem ei, epi ka wii endi andan topu ngum. Ngum epi ei wu endi Eipel to kondpu, kumep kis ngum wu ei, Eipel nge miyem epi ei, ende miŕ mon. Jiisas nge miyem ka wii mendpiŕ ei, Eipel nge miyem to mani kindim.

²⁵Pe enim kan kun erik muŕngii! Mon peng kin, enim Jiisas ek ninim ek ei, kom ambiŕ pandi tok kin, eim ek piinerngii. Yi miŕ, kumb ok ya mani mei eŕe wumb ei, Gos ek dinga nipi ngurum ek ei, tok kindik kin, buŕ ngunjung wumb ei, oŕ kis kumep ei, kamb mani kindik kin, nung nik punerngii mon. Yi miŕ erang, ekii se Gos tonu epin konu eŕe moŕpu kin, ek dinga nipi sinim kun ngonum. Nga sinim Gos eim nge ek ei, buŕ ngunjpun kin, kapŕi sinim oŕ kis kumep ei, kamb mani kindpin kin, nung nipin kin, bin min? Ei mon mendpiŕ! ²⁶Ok kunum eŕe, tonu komung Sainai ni konu eŕe, Gos ek neng kin, mei kopu turum. Ba Gos akip ek dinga keimi yi ninim,

“Kunum endi nga, nam ya mani mei konu eŕe mendpiŕ, ambiŕ oŕup enermbii mon; ba tonu epin konu eŕe ambiŕ oŕup ermbii ku,” pa nim.

²⁷Pe “nga kunum endi” ek ei, sinim kin andan topu ngonum. Ngonum ei, Gos eim epi kanim kanim pei eririm ombu nge Gos eim epi ei, oŕup erpi, to kis erpi kin, si kindmba. Si kindpi kin, Gos erang epi ka wii dinga ombu, oŕup enerim kin, kapŕi epi ka wii dinga ombu nga piram muŕmba.

²⁸Yi miŕ erang, pe sinim ka piipin kin, Gos ngumun. Nimbiŕ erang, sinim Gos eim sinim tep er moŕum konu ka ei, sinim sinmin ei, oŕup

enenmba mon! Pe nga, sinim Gos kin ka pii ngopun kin, eim kin embe ambil tonu kindpin kin, ol kun ka ele, men topun nipin kin, Gos nge noman enim mi, ekii sipin ngopun mund mong ermin. ²⁹Nimbi erang sinim Erinjpin Gos eim, dup mendpi kindang kin, epi pei dup nopu kin, topu kis er poru nimba pulwu eim moŕum.

Gos Noman Enim Mi Ermin

13 ¹Pe enim engnjing no Endeim Endeim ni, noman ngoŕmun ol ka minj erik kin, Krais nge wumb muŕgii. ²Pe enim konu eipi wumb enim ngii konu ongii ei, "Wei!" a ningii ei, enim ouru ninermba. Nimbi erang enim piinmin; ok wumb kombur yi mi enjing ei, en enim Gos nge enjel sik kin, en enim ngii konu ele, tuk tep erik kin, se mulnjung. Ba enjel onjung ei, en enim piinenjing; ba en enim wumb mendpi kombur onmun, ni piinjing. ³Pe enim pii gii wumb kopur, kan ngii konu ele paŕmin ei, piingii yi mi, enim wumb ei kin, ouni kan ngii ele mi pingii. Nga enim wumb kopur ei, en enim Krais kin pii gii nik ele nge, ngenj kumbii sinmin ei, enim piingii. Nimbi erang enim piinmin ei, en enim ngenj ei, wumb ombu mi, yi paŕim ku.

⁴Pe wu endi amb simba ol ei, wumb pei ol ei, ambil tonu kindik kin, ka piingii. Nimbi erang wu ei, eim amb simba ol ei, Gos ningil ele, ol kun ka wii mendpi simba. Nimbi erang enim piinmin ei, ekii se Gos kos owundu piipi kin, kumep kis ngopu kin, wu endi amb ngunduk kin, nga wu eipi amb kin ol kis erik enmin ei kin, ngumba.

⁵Pe enim ku nin epi siŕmin ol ei nge, noman kulerngii mon! Ba Gos enim paki tang kin, nipe epi endi enim kin sim saŕim epi ei mendpi, ka piik muŕgii. Nimbi erang, Gos eim ek ok yi nirim, "Nam enim kanip wiik tunarpi kin, nga na enim wakin tunermbii mon ku!" ⁶Pe sinim ek nimin ei, pii gii nipin kin, ek ni tor kindpin ei,

"Owundu eim na paki toŕum. Pe wumb en enim, na kin nipe ol endi erngii ei, na mund mong tunermbii mon!"

⁷Pe enim nge tep elmin wumb enim kin ok kin, Gos ek ka ni tor kindik nguk ei, enim piingii. Pe wumb ei, ol kun ka erik endik ei, enim noman to piingii! Piik erik kin, Gos kin pii gii nik ei, ekii sik kin, er endngii. ⁸Jiisas Krais eim nin, eim ek ka ei ok multum; pe moŕum ku, nga ekii se kunum kunum muŕmba ku. Eim ende minj piraŕ moŕpu ba. Nga eim ek ka piraŕ muŕmba ku. ⁹Mon pim kin, kengip ek eipi eipi enim noman ele, to eipi eipi si tor simba. Seng kin, en enim Gos nge ol kun ka si kindik kin pungii. Nga enim noman tuk ele, Gos nge noman ka ngoŕum ol ei, dinga ngang kin, ei ka wii mendpi moŕum. Ba enim noman tuk ele kuni mowii lo ek kanim kanim ele, ekii sik elmin ol ei, wumb endi paki tunaŕmin mon.

¹⁰Pe Gos nge kuŕmaŕ kaŕmin wumb ei, Jura wumb alap men ngii yi elmin wumb ei, sinim nge kuŕmaŕ kaŕmin kumo kuni ei, nungii; ba dinga

sinermin ni piik kin, kapli nunałmin mon. Nimbił erang Jiisas eim sinim nge kułmał kałmin kuni mił mołum. ¹¹Yi mił, Jura wumb nge kułmał kałim wu owundu ei, eim kung miyem ei, tu wupu kin, tuk konu ka wii mendpił sałim konu ełe, kułmał kałpi wumb en enim oł kis ełmin ei, kil ngumba nipi ełim. Ba kung ngenj ei, konu owundu andaring ełe, dup kałim. ¹²Pe yi mił ku, Jiisas eim konu owundu nge, ondu torung ełe kułum. Pe Jiisas eim kołpu kin, eim nge miyem ełe, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb ei Gos ningił ełe, oł kun ka wumb mułngii. ¹³Yi mił ku, sinim konu owundu ełe, torung pupun kin, sinim Jiisas eim singambił sipi kułum. Yi mił ku, sinim singambił sipin kin, eim kin ouni ko wupun er mułmun. ¹⁴Pe ya mani mei konu ełe, sinim kunum kunum mułmun nge, konu owundu ełe endi sinałim mon; ba kunum kunum mułmun nge, konu owundu ełe ka wii endi, tonu omba ei, sinim kui er mołpun kin, kurpun andinmin. ¹⁵Pe sinim Jiisas nge embe kin, kunum kunum Gos kin ka ka piipin ngopun kin, eim embe ambił tonu kindmin. Nimbił erang Jiisas eim sinim kin kułmał mił, kałpi ngum. Ngang kin sinim gupu ełe, Gos kin ka piipin ngopun kin, eim embe ełe, sinim ek ni tor kindpin kin, wumb eipi ngumun. ¹⁶Pe enim wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei kin, paki tok kin, oł ka erngii ei nge, ourun tunerngii mon! Nimbił erang enim kułmał kalk kin, yi mił enmin oł ei, Gos eim noman ka piłim.

¹⁷Pe enim nge tep wumb ek ningii mił ei, ekii sik ni, mandring molk pungii. Puk kin, enim noman tuk ełe tep molk erik kin, wumb mił ei nik kin, beltik, ekii se ni tor kindik kin, Gos kin ngungii. Pe enim tep ełmin wumb oł yi mił enjing ei, enim ekii sik kin, kapli en enim ka piik kin, en enim kongun ełmin kongun ei nge, ambił gii nik kin, er mułngii. Mon pim kin, enim noman embin to piinjing kin, enim oł ei nge paki topu kin, gunermba mon ku.

¹⁸Pe enim sin kin prei erik kin, Gos ngangin kin, sin paki tumba. Yi mił, sin noman tuk gui ełe piinmin ei, Gos ningił ełe, sin kun ka mołmun keimi dinga ni piinmin. Sinim piipin kin, sinim noman ełe, oł kun ka kunum kunum er endmin, ni piinmin. ¹⁹Pe na enim dinga kii sind ei, enim na kin Gos prei erangin kin, Gos na nga orung sikir kindang kin, enim kin nga nirik ombii.

Prei Ełmin Oł Ei Nge

²⁰Pe sinim nge Gos noman emin pułwu; Gos ei, eim sinim nge Owundu Jiisas kultum ei, eim nga sipi orung konj sirim. Seng kin, Jiisas eim sinim kung siipsiip tep ełmin nge wu owundu mendpił mołum. Pe Jiisas eim nge miyem ei, sinim kin ek dinga keimi ni pendrim andłam konu ei, topu sim sałim. ²¹Seng kin, Gos eim sinim epi kanim kanim nipe epi endi sinerang mułmun ei, ngumba. Ngang kin, kapli sinim Gos noman ełe ekii

sipin kin, endmin. Nga Gos nge noman eŀe oŀ ei, sinim noman tuk eŀe, eim noman ka piinim miŀ eim kongun erpi muŀmba. Nga Krai kin, sinim noman tuk eŀe kongun erpi moŀpu kin, Krai eim tiŀang owundu nin, embe owundu kunum kunum pepi moŀpu ba. Ei keimi!

²²Pe angnan noŀ; na enim kin ek dinga nip ngond. Enim na Gos ek nind ei, kom se piik kin, noman dinga kindip ngumbii nge end. Yi miŀ, na mon poŀup ngond ei, ek osii miŀ, ni ngond. ²³Pe na enim piingii nind ei, sinim nge enginjpin Timosii ei, eim kan ngii eŀe si kindpi tor om. Pe sikir eim na kin opu nim kin, na Timosii kin ouni opuŀ kin, enim kenmbiŀ.

²⁴Pe sin nge ek ka nipin moŀmun, pa ninmin ek ei nik kin, enim nge wumb tep wumb kin, nga Gos nge wumb moŀmun ei kin, nik ngungii. Pe enim nge engnjing noŀ Esilii konu eŀe wumb ei, enim kin, “Muŀeiyo,” nik ngonmun.

²⁵Pe Gos nge noman ka ngoŀum oŀ ei, enim kin pei ouni muŀmba. Ei keimi!

Jeims Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jeims Mon Endi Połpu Ngum

1 ¹Na Jeims, na Gos kin, Owundu Jiisas Kraiss nge kongun wu moł. Na mon ei połpu kin, enim Gos nge wumb tiłap engki nga tał pei oł embin tui tonu wang kin, en enim Esrel mei si kindik kin, mei eipi konu ełe orung orung pei punjung. Na enim kin ek ka nip ngond.

Oł Embin Tui Omba Ei, Sinim Pii Gii Kaplı Erpi Dinga Kindimba

²Na nge angnan no! Kunum ełe oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba ei, enim kaplı ka piik mułngii. ³Nimbił erang, enim piinmin oł embin tui ei, enim kin tonu wang kin, kaplı oł ei, enim paki tang kin, enim nge pii gii ombu, dinga angik mułngii ⁴Molk kin, kaplı oł dinga angk kindik kin, oł embin tui ei, ko wuk dinga angk puk kin, kaplı enim wumb pii gii dinga tonu wang kin, oł kun ka ei, erik mułngii. Molk kin, enim nga epi endi sinerngii mon; ba enim kaplı mendpił, oł kun ka erik mułngii.

Noman Ka Wii Sinerang Kaplı Prei Erngii

⁵Pe nga enim wumb nii endi, eim noman ka dinga pinerim kin, kaplı eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, kaplı Gos eim wumb ei kin, noman dinga ngumba. Nimbił erang Gos eim wumb pei kin, epi pei wii ngołum. Ngopu kin, nga Gos wumb ei kin, ek ngopu enermba mon. ⁶Ba wumb ei pii gii ninjing kin, Gos kin prei erik kin, kii sik erngii ei, wumb ei nga pii gii ei, si kindik kin, kembis mił enerngii mon! Nimbił erang wumb nii endi noman tał to piimba wumb ei Gos kin prei ermba ei, ep noł pop topu mił, topu se andpi kin, orung orung enim, wumb ei yi mił, ku enmin. ⁷⁻⁸Wumb ei nge, eim epi ei ermbii min, epi eipi ermbii ei, ni piinanim mon. Wumb ei, noman tał mił peng mołum. Wumb ei, eim Gos Owundu kin epi endi simbii ni piipi kin, noman yi to piinermba mon!

Epi Pei Simba Wu Nin, Epi Endi Sinermba Wu Ni

⁹Nga wumb nii endi, epi endi sinermba wumb ei, Gos eim embe ambil tonu kindang kunum ei, eim ka mendpiil piimba. ¹⁰Pe nga wumb nii endi, epi pei simba wu ei, ka piipi mulang kin, Gos eim embe ambil mani kindmba. Nimbil erang epi kanim kanim pei simba ei, yi mil ond kuk simbil ka endi, top mulang kin, enim olup erangin kin, boi boi nipi pulpel topu kin, eipi eipi punum ol ei mil, epi kanim kanim pei simba wu ei, yi mil ku ermba. ¹¹Yi erang kin, eni tonu opu, dinga tang kin, mul erpi, mei ele polpu palim epi ei kulii erpi kin kuk ka topu molum ei, kulii erpi kin, boi boi nipi mani pulum. Pupu kin, kuk ka ei er kis molulum. Yi mil ku, epi pei salim wu ei, kongun erpi epi pei nga sipi pupu kin eim kulang kin, eim nge epi kanim kanim pei, pulpel topu kin, eipi eipi am ba.

¹²Wumb nii endi, eim ol embin tui kanim kanim eim to mani kindmba erang kin, eim dinga angpi kin, ko wupu molum ei, eim ka piimba. Nga eim ol ei, to mani kindim kin, kapli Gos ei konj kunum kunum mulngii ei, eim nirim mil, epi ka wii ei, wumb nii Gos kin noman ngolum wumb ei kin, eim epi ka wii ei wii ngumba. ¹³Pe wumb nii endi, eim kin ol kis endi, eim to mani kindmba erang kin, eim ek yi ninermba mon. Ol ei, na to mani kindim epi ei, Gos erim. Yi ninermba mon! Ol kis ei, Gos to mani kindnermba mon! Nga yi ku Gos eim wumb endi kin, ol kis ei, "Yi erii!" ninermba mon ku! ¹⁴Ba pe wumb nii endi, nipe ol endi, eim to mani kindpi erang kin, ol ei, eim noman to piyang kin, eim noman kis ele ol, "Yi erii!" ninim. ¹⁵Ek ekin endi yi mil ninim. Wumb nii endi, ol kis kangil mundii mil, eim noman kis ele tonu wang kin, kapli eim ol kis kanim kanim mengmba. Nga ol kis ei mengpi kindang kin, tonu ok, owundu mil mulang kin, kapli eim kangil mil, kulii ol mengmba. Wumb ei, dup konu ele ngenj kumbii kis kunum kunum singii.

¹⁶Nanim nge angnan nol mendpiil! Enim piyangin, Gos ol min ek endi, enim kin nim kin, ek kend to ngunermba mon! ¹⁷Ngunerang kin, epi ka wii ei, wii ngolum epi ei nin, epi kun ka wii ngolum epi ei, tonu epin konu ele Erinjpin Gos sinim kin mani onum. Wang kin, Erinjpin Gos ei, epin konu ele, tilang kanim kanim pei eririm tilang ei, eipi eipi, mil punum. Pupu kin, Gos ei, eim nge ol ei, eipi eipi enalim mon mendpiil! Ei eim minj piram molum. Mulang kin, emii palim konu ele, min men mil ele, Gos mulalim mon. ¹⁸Ei eim noman ele piipi neng kin, eim ek keimi ni pendrim mil, sinim tonu o pun yi enmin. Yi mil erang, Gos epi kanim kanim eririm epi ei, sinim o pun kin, eim nge kingam ambtam nol kumna molmun.

Gos Ek Piik Kin, Nga Ekii Sik Erngii

¹⁹Nanim nge angnan nol, enim ek ei pii kun erngii! Wumb pei kapli, ek sikir piik singii! Ba ningii ei, sikir piik singii mil, ninerngii mon! Nga

sikir noman kis ei, tonu onermba mon! ²⁰Wumb jikii pang noman kis tonu onum ei, Gos nge oł kun ka oł ei, enałmin mon! ²¹Yi mił erang, oł kis kun pinałim mił epi ni, epi kanim kanim noman tuk kis mołum ei, am pei erik sipik, tor kindik kin, si kindngii. Pe enim noman ełe, to mani kindik kin, Gos kin mandring mułngii. Nga eim ek endi, enim noman tuk ełe emb mił topu kin, kindim pałim ei singii. Eim ek ei kapłi, enim nge noman tuk ełe, sipi orung simba.

²²Ba enim kapłi Gos eim ek ninim mił, ekii sik erngii! Ba enim piik pendik kin, nga ekii sinanmin ei, en enim noman ełe ek kend tok ngonmun. ²³Yi mił, wumb nii endi, eim Gos ek ninim mił piinim; ba Gos ek ninim mił, ekii sipi enermba wu ei, eim ouru ninim yi mił, wumb endi eim kirapi ełe kananim ei, eim kumb ningił sałim mił, yi ku seng kin kananim. ²⁴Yi mił ei, eim kumb ningił kin pei, mon kindpi kin, kan pendpi kin nga punum; ba ekii se, nga eim kumb ningił pei seng kin, kenim mił ni, sikir eim nge kumb ningił kenim mił, ouru ninim. ²⁵Ba wumb nii endi eim Gos lo ek kun ka pałim ełe, oł kis kan ngii mił, si kindpi, nga kanpi kin nga am ełe, minj kanpi kin noman to piipi kin, erpi mułmba wu ei, eim piipi kin, nga ouru neng piinerim; ba ek ninim mił, ekii sipi kin, kongun yi enim. Enim wu ei, oł yi erpi mołum wu ei, eim kapłi ka ka piipi kin, eim epi pei enim.

²⁶Pe nga wumb endi yi ni piipi, ‘Na nam pii gii nip kin; nga na wu ka mendpił moł kin; nga na Gos kin men top keimi erip ngoł,’ nimba. Ba wu ei, eim gupu anmbił ełe, ek kis kanim kanim tor wang kin; kapłi ei eim noman kin ek kend to ngopu kin, nga eim ek kuls sim, eim ‘Men top enj,’ nim; ba eim pii gii ei epi wii mił; epi keimi endi mon! ²⁷Pii gii keimi niłmin oł ei nin, Gos kin keimi men tok ełmin oł ei, Gos eim ningił ełe kun ka mendpił pim kin, nga oł penj endi pinałim. Pinerang kin, Erinjing Gos nge oł kun ka mendpił sałim ei, yi mił; kangi ambił menjing erinjing koltmun ei paki tok kin, kanik kun erik se mułngii! Amb ombu wenjing kułangin kin, wu mołmun ombu paki tok kin, kanik kun erik kin, se mułngii! Pe Gos nge oł kun ka mendpił sałim ei, enim mei kin, kanim kanim oł penj ombu, buł ngok kin enim am oł kun ka mendpił, yi erik kin molk pungii.

Wumb Pei Ende Mił, Kaimb Sik Ngungii

2 ¹Nanim nge angnan noł! Enim Jiisas Kraiss sinim nge Owundu ełe, pii gii ninmin ei, eim Owundu nge tiłang owundu pułwu mołum. Mołpu kin, eim kin pii gii ninjing kin, enim wumb kombur embe punum wumb ei kin, oł ka erik ngok kin, nga embe punanim wumb ei kin, buł ngok kin, noman to piinarik kin, paki tunanmin. Yi mił oł ei, enerngii mon! ²Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sałim wu ei, angiił mong ku gol mondpu kin, konduk epi ka wii kindpi opu kin, enim men tołmun

ngii nirik omba. Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sinaŋim wu endi, konduk ni epi, ka wii kindnarpi, opu kin enim men toŋmun ngii nirik omba ku. ³Wangit kin, enim wu epi ka wii kindpi, omba wu ei kin, noman ngok kin yi ningii, “Ya kumb eŋe, peŋ ka eŋe, okun kin muŋii,” a ningii. Yi ningii; ba konduk ni, epi ka kindnarpi, omba wu ei kin, yi ningii, “Engnjii min, mani mei eŋe okun kin, na simb saŋim konu eŋe okun kin mulnjii.” ⁴Pe enim oŋ yi nge enjing kin, en enim enjing oŋ ei, en enim noman yi miŋ mok tonmun min? Enim mok to kapŋi kapŋi kindik kin, oŋ kun pim miŋ enanmin mon! Ei enim mok tok erik kin, wumb noman erik kin, kun pindnanmin mon; ba enim noman kis ni piik kin, wumb mok tok eŋmin.

⁵Na nam nge angnan noŋ mendpiŋ; enim piyei! Gos eim wumb mei eŋe epi kanim kanim pei sinaŋim wumb ei, to tonu kindpi mundang kin ok enim pii gii eŋe nge, Gos ngumba nge epi kanim kanim pei saŋim miŋ, en enim yi muŋngii! Yi miŋ molk kin, Gos okrii eim ek dinga nipi kind pendrim paŋim ei, yi miŋ wumb nii, eim kin noman ngonmun wumb ei, Gos eim sinim tep er moŋum konu eŋe, eim enim tuk kindang muŋngii. Yi peng kin, eim epi kanim kanim pei sinaŋim wumb ei, eim kin topu tonu kindpi, mundang kin muŋngii. ⁶Ba enim epi kanim kanim pei sinaŋim wu ei, enim to singambiŋ sinmin. Ba wumb nii, enim oŋ embin tui ngok sipik kin, kos ngii sipnjing? Sipik kin, wumb epi kanim kanim pei saŋiŋim wumb ei mendpiŋ. ⁷Wumb epi pei saŋiŋim wumb ombu mendpiŋ, enim embe ka endi, Jiisas kin sinjing ei, ek buŋ morung nik kin, yi enmin min? Ei wumb ombu mendpiŋ, oŋ yi nge enmin.

⁸Enim wumb nge king lo ek ni pendim miŋ eŋe nge, Gos nge ek ka eŋe nipi tor kindnim ei, yi miŋ ninim.

“En enim kaimb sik kin, noman kultmun miŋ, wumb enim kin mandi moŋmun wumb ei kin, kaimb yi ku sik kin, noman ngungii!” Kapŋi, enim lo ei, ekii sinjing kin, enim oŋ kun ka erngii. ⁹Ba nga enim wumb eipi eipi ngenj torung keningii miŋ, wumb mok tok erik ngoŋmun ei, enim oŋ kis, kun pinerim miŋ erngii. Nga lo eŋe, ek ninim miŋ, enim noman tuk eŋe tum. Tang kin, enim lo ek ei, to kindik kin, ekii sinarik, yi enmin ku. ¹⁰Yi miŋ wumb nii endi, eim lo ek endeim nimba miŋ, ekii sinerim kin, kapŋi ei yi miŋ, eim lo ek pei ekii sinaŋim. ¹¹Yi miŋ ku, Gos eim ek yi ninim, “Wu eipi nge embnjing ei, ngundnenjii mon!” Nga eim yi ku ninim, “Wumb endi to kundnenjii mon!” Pe nga nim wu eipi nge embnjing ngundnenjii ba nga wumb endi to kundun kin; kapŋi nim lo ek ninim miŋ, ekii sinan mon. Nga nim lo ek pei to kiŋip to poru nin kin, nga lo ek ei, nim noman tuk eŋe tum. ¹²Yi miŋ erang, Gos wumb mok topu, yi ermba miŋ, eim nge lo ei, oŋ kis nge dinga ei, to mani kindiŋim. Kindpi kin, lo ei nge, wumb wii kindang muŋngii. Molk piik kin, enim ek nin, oŋ erngii miŋ oŋ kun ka ei, er andik molk pungii. ¹³Pe Gos eim kos

piipi kin, kii sipi orung omba kunum ei, wumb nii endi, eim wumb eipi kin kaimb sipi kin, noman kulerim wumb ei, Gos kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, eim kin kaimb sipi oł yi nge enermba mon! Ba nga wumb kombur, wumb eipi kin, kaimb sik, noman kulk kin, kaplı Gos eim kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, en enim yi ku, kaimb sipi ngumba.

Pii Gii Pimba Mił, Nga Oł Yi Ku Erngii

¹⁴Nanim angnan no! Wumb endi eim yi nimba, “Nam Jiisas kin pii gii dinga pałim,” ba eim oł kanim kanim erim ełe, ek yi nimba mił, pinerim mon. Kaplı eim oł erpi pii gii nim mił, eim paki tumba min? Nga eim pii gii ełe, kaplı eim erpi kin, se orung simba min? ¹⁵⁻¹⁶Yi mił, enim engnjing noł Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, alap ni, kuni ni, epi sinenang mułngii wumb ombu kin, enim ek yi mił ningii, “Gos enim kaplı paki tumba. Topu kin, kuni ka ngopu kin, ngenj ełe alap pandi tang kin, muł erang mułngii!” Ba enim epi endi, wumb ombu nge sinerang mułngii wumb ei, epi ombu ngunerngii. Ngunarik kin, kaplı enim wumb ei nge, paki tangin kin, er mułngii mił nenj? ¹⁷Yi mił ku, Jiisas kin pii gii pałim ningii ei, yi mił. Pii gii ei, wii mił pim kin, nga oł endi enerim kin, kaplı pii gii ei, wii kułii mił, epi pimba.

¹⁸Ba wumb endi ek yi nimba, “Nim pii gii pałim. Nga na oł ka wii eł.” Kaplı, na Jeims ek nip, orung kindip kin yi nind. “Nim nge pii gii ei, na andan tan; ba nim nge oł endi ełin ei, na andan tunen mon. Nga na nge oł ka wii eł ei kin, na pii gii ei, nim kin andan top ngamb kin, nim kenjii.” ¹⁹Enim pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpił mołum piingii ei, ka mendpił! Pe nga gui kis pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpił mołum ku. Ba en enim yi piik kin, en enim puku sik kin, piik mołmun. Wumb endi pii gii nimba ei mendpił, ei kaplı enanim. ²⁰Enim noman pinałim wumb! Pe enim pii gii ei mendpił peng kin, enim oł ka wii endi enenjing kin, kaplı enim pii gii ei, epi wii mił pimba. Pe enim ek pułe ei, pii poł tungii min? ²¹Kumb ok, sinim kupenjpin Eiparam ei, eim Gos nge kongun erpi kin, Gos ningił ełe, eim kun ka wu multum mił nenj? Ei eim kongun ełe mendpił eririm kunum ei, eim kingam Aisak to kondpu kin, kułmał mił kaplı kin, Gos eim ngumba nge piipi eririm. ²²Enim oł ei nge, kanik kun erngii! Erik kin, eim pii gii nirim mił ei kin, nga eim kongun erim oł ei kin, tał ouni okuł ende punmbuł. Eim pii gii ełe nge erpi kin, opu oł kun ka mendpił purum. Pang kin, ei eim kongun erpi kin andan turum ełe nge, eim pii gii am mendpił eririm. ²³Kumb ok, Gos eim ek keimi nirim mił, keimi tonu orum. “Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nirim ełe nge, Eiparam eim oł kun ka ełim wu,” ni Gos yi nirim. Nga ekii se, wumb yi niłmin, “Eiparam eim Gos nge puł.” ²⁴Kaplı pe enim piinmin ei, wumb endi Gos kin kun ka mołmun wumb ełe nge, eim oł kun ka erpi kin, nga

eim pii gii nipi kin, ouni ermba. Ba wu ei, pii gii mendpił nipi kin, Gos wu ei, kun ka ełim wu, ninermba mon!

²⁵Yi mił ku, amb Reiyap eim ok wu kin ningił erpi kin, nilkeng sipi kin, nga wu kanim kanim se nirik seng kin, ende pułmun amb multum. Ba pe ei eim Josuwa kindang kin, Jura wumb konu ełe sirim mił kenmin ni, ok wumb ei paki topu kin, yi mił kuni ngopu, pandi koi erpi kin nga andłam eipi endi kindang puk kin, en enim nge konu ełe orung punjung. Oł yi erim ełe nge, Gos amb ei kin, “Kun ka mołum amb,” ninim. ²⁶Yi mił, nga wumb endi mułmba wumb ei, eim noman tuk gui eim kin mulerim kin, wu ei wu kułii mił mołum. Nga pii gii pimba ełe nge, nga kongun kun ka erpi, andan tunerim kin, pii gii ei kułii mił pimba ku.

Anmbił Epi Dup Mił Pałim

3 ¹Nanim angnan no! Enim wumb mołmun konu ełe, Gos nge ek emb tok ngołmun wumb pei mił mulerngii. Nimbil erang enim piinmin ei, Gos sinim mok topu kin, kii sipi orung omba kunum ełe, sinim ek emb tołmun wumb epi ngumun ei, Gos amb kii dinga owundu sipi kin, mok topu ermba; ba Gos pii gii ninjing wumb eipi, Gos enim kin mok topu kin, giyeng ni, yi mił ermba. ²Yi mił, sinim wumb pei mołmun ei, kunum kunum oł kun pinałim mił ełmin. Pe wumb nii endi, eim ek kanim kanim nimba mił, eim oł kun pinałim mił endi enerim kin, eim wumb kun ka mendpił mułmba. Mołpu kin, eim kapłi yi ku, eim ngenj pei, tep ka erpi kin, se mułmba. ³Yi mił ku, kung os gupu ełe, ain mił epi endi tuk kindik pendik kin, kan ełe ambił bu nik kin, bin nik piłmin konu ełe, ambilk orung orung sengin kin, ekii sipi pułum. Yi mił erang, sinim kung os ambił ak topun kin, pei orung orung andłam sałim mił, ni piipin kin, punmun. ⁴Yi mił nga, noł sip owundu ei, am owundu ei ni piingii ku. Noł sip ei, am owundu kis pałim; ba nga konu pop owundu topu kin, sip ei, ep noł konu ełe tuk siphim. Ba nga tuk sip owundu ełe, tep erpi kin, kongun erpi kan se mołułum wu ei, eim bii ni piłim konu ełe, epi ambił kun erpi kin, epi kembis endi pałim ełe, ambiłpi kun kindpi kin, simbii ni piłim konu ełe, siphim. ⁵Ei yi mił, nga anmbil ei, ngenj ełe epi kembis mendpił pałim; ba ek pei owundu kis nipi kin, na nam kapłi epi owundu mendpił ei, ermbii ni tangłim.

Nga dup kembis endi, kapłi erpi pepi, nupu gur nim kin, ond owundu nin, epi kanim kanim pei, nupu poru niłim. ⁶Pe anmbil ei, dup mił pałim ei, nga anmbil ei, oł kis kun ka pinałim mił ei, piki topu mołum. Ngenj ełe ei, dup mił pei piki top mołpu kin, pe oł kis kanim kanim erpi kin, ngenj pei erpi kis mondnum. Anmbil minj erpi kin, enim ngenj nin, no pep mołmun ełe, kui dup mił, kindang nonum ei, dup konu kis dup ei, opu kin, yi mił nonum. ⁷Wumb ya mei ełe epi kanim kanim pei, ka nin, kei nin, omu nin, ka wembii nin, epi pei ombu, wu en enim noman ełe

pałim piłmin mił ombu, erangin kin ekii sik ełmin. ⁸Ba wumb endeim kapłi, eim anmbił nanim piind oł ei, “Erii!” a neng kin, ekii sipi kapłi enermba mon! Anmbił ei, epi ka mon! Ei ek kis nipi tor kindiłim. Yi peng kin, anmbił ei, wii kor pimba mił, pinałim mon! Ba ei epi kis kunj men mił, wumb kułngii epi tuk ełe, piki top mołułum ei, tor ołum. ⁹Sin sinim anmbił ei kin, sinim ek ka nipin kin, Erinjpin Gos nge embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nga anmbił ende, yi mił ku, ek buł ambiłpin, ek kis nipin kin, wumb kin nipin wumb ei, Gos ei eim mił erpi mundum wumb ełe nge, ngonmun. ¹⁰Gos kin ek ka ni ngok kin, nga ek kis ni ngok kin, gupu anmbił endeim ełe, tor ołum. Opu kin, nanim Gos nge wumb angnan noł! Enim enmin oł ei, oł kun ka pinałim mił, yi enerngii mon! ¹¹Pe nga noł tukpu endi mułmba ei, noł ka tor wang kin, nga noł kis tor wang kin ouni, onguł min? ¹²Nam angnan noł, nga ond pik kin, ond olip kin, mong ende top mułmba min? Nga ond wain, ond pik mong top mułmba min? Ei kapłi mon! Yi mił ku, nga noł tukpu ełe, noł ka nin, noł kis nin ouni, tor wang kin, nunerngii mon.

Noman Ka Dinga Ei, Gos Kin Onum

¹³Enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, noman ka wii nin, noman dinga peng mołum min? Wumb endi eim no pepi andpi mułum kin, kapłi eim oł kun ka er andpi kin, andan topu ngumba. Ngopu kin, ei eim noman ka pałim mił, giyeng ni erpi kin, oł ei andan tumba. ¹⁴Ba enim wumb eipi kin, ek ngonum kin, nga en enim oł kanim kanim erik ełe nge, en enim embe ambił tonu kindik erngii. Erik kin, en enim noman tuk ełe pim kin, kapłi en enim noman ka wii ei, ambił tonu kindik kin, yi enerngii. Enarik kin, nga enim ek keimi ninmin ełe, ek kend tok, ngunerngii mon. ¹⁵Noman ei nge, ei Gos kin onanim mon! Ba noman ei nge, ya mei ełe wumb noman. Nga noman ngenj ełe nge kin, tonu onum. Nga yi ku, oł kis ei, Seisen kin, puł arim pendpi kin, tonu om. ¹⁶Yi mił, wu endi wumb eipi kin ek ngonum kin, nga oł kis kanim kanim erik kin, nga en enim embe ambił tonu kindmin ni piik kin, kongun dinga oł kanim kanim erik kin, yi er mołmun. Wumb yi nge, oł kun ka pałim mił, yi enerik; ba oł kis kanim kanim mił ełmin. ¹⁷Ba wumb noman ka wii ei, Gos kin tonu epin konu ełe, mani wang siłmin ei, kumb se, am oł kun ka mendpił. Nga wumb kin noman emin ende sek ngołmun; nga en enim wumb kin ek taki taki nik kin; nga wumb eipi ek kom ka sek piłmin; nga wumb eipi kin noman kaimb sik kin, oł ei piki topu mułangin kin, oł kun ka mendpił ełmin; nga noman ka wii oł ei, wumb endeim endeim ni, noman ende mił nik ngołmun; nga oł ei, kun ka nin, oł keimi mendpił ełmin. ¹⁸Pe nga sinim wumb eipi kin, noman emin ende se mulnjpun kin, kapłi ei oł yi mił; sinim kuni mong aka pin taltmin ei mił; nga noman emin ende sek ngołmun oł ei, oł kun ka ei, kuni mong ka tonu wang kin, sinmin mił, yi er mułmun.

**Mei Konu Ete Noman Ngołmun Wumb Ei, Gos
Nge Opu Orung Wumb Mołmun**

4 ¹Pe enim opu ngingmał enmin oł ei nin, nga ek mił enmin ei, jiłi mił tonu onum? En enim noman ete ek kis tonu onum ei, en enim kin mendpił pałim min? Pepi kin, en enim noman ete kin, ngenj ete aninga kopur ete kin, opu ngingmał etmin. ²Enim epi kanim kanim simin ni piik enmin; ba epi ombu sinanmin. Yi mił piik kin, enim wumb ei to kundmun ni piimin. Nga enim wumb eipi nge epi, bun bun kułumun; ba enim epi ei kapłi sinerngii. Yi mił peng kin, enim ek mił erik kin, nga opu owundu etmin. Enim simin ni piinmin; ba epi ei sinanmin. Nimbił erang, enim Gos kin prei erik kii sik kin, epi ei simin nik kin, yi enanmin mon. ³Pe nga enim epi simin nik kin, prei enmin; ba epi ei sinałmin mon. Nimbił erang enim Gos kin prei erik kin, kii sinmin oł ei, kun ka pinałim mon. Ete nge, enim ku nin epi ei sik kin, enim noman ngenj ete nge, olkup to kindmin mił ni etmin. ⁴Pe enim yi mił, amb endi eim wam kin, ka mularpi pupu kin, wu eipi kin ningił erpi kin, noman kułpu erpi, andnim oł ei mił, enim yi erik pendik kin, ya mei ete wumb oł kis epi kanim kanim pei, noman ngok kin, oł ei etmin. Erik kin, wumb ombu, en enim, Gos nge opu orung wumb mendpił mołmun min? Pe wumb nii endi, eim erpi kin, ya mei ete wumb oł kis epi kanim kanim noman kułmun oł ei, erpi kin, eim Gos nge opu orung wu mendpił mułmba. ⁵Pe enim piinmin ei, Gos ek ka keimi ei, ek yi ninim mił ei, enim epi wii mił endi, ni piinmin min? Pe Gos Gui Ka sinim kin kindim ei, sinim noman tuk ete, no pepi mułmba ni kindim ei, Gos eim noman ete dinga kindpi ei, eim nge mendpił sinim tep erpi sepi kin, kanpi mułmbii ni piinim. ⁶Ba Gos eim sinim kin noman ka ngołum oł ei, am owundu mendpił pałim. Yi mił, Gos eim ek ka ete, yi ninim,

“Gos eim wumb nii endi ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, yi ermba wumb ei kin, Gos buł ngopu kin, mon pa nimba. Ba wumb nii endi ei, eim noman ete to mani kindim kin, kapłi wumb ei kin, Gos paki topu kin, noman ka ngumba.”

⁷Yi mił peng kin, enim noman ete to mani kindik kin, Gos kin mandring molk pungii. Puk kin, enim Seisen opu orung wu ei, si kindik, pui a nik kin, dinga angangin kin, kapłi eim enim si kindpi kin, tungu pupu ba. ⁸Enim kapłi molk kin, Gos eim kin mandi punjung kin, kapłi Gos eim mołpu kin, enim kin mandi omba ku. Enim angıł noł kindik kin, was erangin kin, enim oł kis kun pinałim mił, er mulnjung wumb ei, yi mił erngii. Enim noman tuk ete kil ngok kin, er kun erngii. Enim wumb ombu, ya mei ete nge, oł kis kun pinałim mił, ekii sik kin, nga Gos nge oł kun ka kunum endi ekii simin nik enmin ei, noman tał sek enmin. ⁹Erik kin, enim noman tuk ete, embin tok kin, kaimb sik kin, nga ke owundu

ningii. Pe enim wumb toku enmin ei, ak tok kin ke ningii. Pe nga enim wumb ka ka piimin ei, nga ak tok kin, noman embin to piingii. ¹⁰Enim Gos Owundu kumb efe, kapli embe ambilk mani kindngii. Kindik yi enjing kin, kapli Gos eim enim embe ambił tonu kindmba.

Enginjpin Kin Ek To Mondpun Ninermin

¹¹Engnjing no! Enim wumb eipi endeim endeim kin, ek kis nik kin, ngunerngii mon. Nga wumb endi pupu kin, angim kin ek kis ni ngopu kin nga ek to mondpu kin nipi ngumba ei, eim Gos nge lo ek efe, ek kis nipi ngonum. Nga wu endi ei, Gos lo ek efe, ek to mondpu kin, mok tonum ku. Ba nga nim Gos lo ek efe, to mondpu kin, mok tokun en kin, kapli nim lo ek ei, kun ka ekii sinan mon! Ba nim lo ek ei, mok tołun wu mił, endi mołun. ¹²Gos ei eim mendpił, lo ek ngołum wu mołum. Nga eim mendpił mok tołum wu endi mołum ku. Ei eim mendpił, kapli wumb endi dup konu kis er mondpu kin, nga eim wumb endi, sipi orung konj simba ku. Ba nim wumb nii, nim wumb mandi mołmun wumb ei, kapli mok tołun wu endi mił, mołun min?

¹³Pe enim wumb kombur ek yi niłmin wumb ei, na ek piingii! “Akip min topuł, sinim kapli pupun kin, konu owundu efe tuk pupun kin, pani endeim mołpun kin, kongun erpin kin, ku owundu se orung simin.” ¹⁴Ba enim topuł, epi endi tonu omba epi ei, pii poł tunanmin. Pe enim noman konj ei, nipe mił pałim? Enim yi mił; enim kupu kuru endi ei, kunum aninga kopur pepi kin, sikir poru ninim ei, enim noman konj yi mił ku pałim. ¹⁵Mon pim kin, enim yi mił ningii, “Pe Gos Owundu eim noman efe, kapli ni piim kin, kapli sinim konj mołpun kin, oł yi mił ermin min, oł eipi mił ermin.” ¹⁶Ba yi peng kin, en enim embe ambił tonu kindik, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piinmin. Piik kin, noman owundu pałim ni piik kin, nilkeng sinmin oł ei, oł kis mendpił pałim. ¹⁷Pe wumb nii endi, eim oł kun ka ełim ni piinjing; ba eim oł kun ka ei, ekii sipi enałim wu ei, eim oł kis ełim. Sinim ek ei, pii kun ermin!

Epi Pei Sałim Wumb Ei, Pii Kun Erngii

5 ¹Nga enim epi pei sałim wumb ombu, pii kun erngii! Oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba enim. Enim ngenj kumbii sik kin ke dinga ningii! ²Pe enim epi kanim kanim pei sałim ombu, purpu kumun ngopu kin, kis mułmba. Nga enim konduk alap nin, ka kindinmin ombu ei, epi jingamb ombu, nok poru ningii. ³Pe enim ku gol nin, ku mong ei, oi wurał ei tałpi kin, si kindmba. Nga oi wurał ei, enim oł kis mołum ei erpi kin, peni efe kindpi kin, andan topu ngumba. Nga epi ei, enim ngenj efe, dup mił nopolu kin, tika nimba. Enim kom ku ni, epi ka wii ei pei, akip poru nimba kunum ei nge, kułou tunjung. ⁴Enim piingii! Wu kombur enim kin kongun erik mulnjung wu ombu, en enim nge

mong aninga kopur, ambil gii ninjing. Ninjing monge ei, Gos eim piipi kin nga kongun wumb kombur ke ninmin ei pupu kin, Gos Owundu eim opu wumb epin konu eŕe, moŕmun tep er moŕtum Owundu nge, eim kom eŕe, pang piinim ku. ⁵Pe enim ya mei eŕe moŕmun kunum ei, epi kanim kanim pei, seng se nok kin, ka piik kin, er moŕmun. Molk kin, enim kuni ka pei nok pangin pangin miŕ, ni piik kin, enmin. Erik muŕangin kin, Gos kunum owundu tonu omba nge, mandi enim. ⁶Enim mendpiŕ, wumb kun ka mulnjung wumb ombu, ek ngok kin, to kundnjung wumb ei, enim kin kan wiik tok kin, nga enim opu orung erik kin, ngunenjing mon.

Kunum Olt Kui Erik Molk Kin, Prei Er Muŕngii

⁷Yi miŕ erang, angnan noŕ, enim noman tuk dinga kindik kin, oŕ embin tui ko wuk kin, Jiisas nga orung omba nge kui erik muŕngii. Pe enim piingii! Kuni taltim wu ei, kuni ka tonu omba nge kui er moŕtum. Moŕpu kin, eim konu kumb kumb se nin, konu kumb ekii se tumba ei nge, kui er moŕtum. ⁸Enim yi ku, noman dinga kindik kin, oŕ embin tui ko wuk kin, kui erik muŕngii! Enim noman tuk eŕe, dinga to piik muŕngii. Nimbiŕ erang, Jiisas orung omba kunum mandi enim. Yi miŕ erang, enim noman dinga kindik kin, kui er muŕngii!

⁹Angnan noŕ, enim kapŕi wumb ei min, wumb ei “Oŕ yi miŕ, yi miŕ enim,” pa nik, yi ninerngii mon! Mon pim kin, mok top eŕim wu ei, enim kumep kis ngumba. Enim piyei! Mok topu ermba Owundu ei, eim ngii ondu eŕe moŕpu kin, kui er moŕtum. ¹⁰Nanim angnan noŕ! Enim piingii ei, Gos oŕ ekii se ermba oŕ ei, piik niŕmin wu ombu, en enim Gos Owundu nge embe eŕe, nik tor kindik kin, kongun yi erik. Erik kin, ngenj kumbii sik kin, oŕ embin tui to wuk kin, dinga angk kin, kongun erik mulnjung. Molk kin, ei enim andan miŕ topu ngonum ei, kapŕi piik, tuk sik kin, noman to piik muŕngii. ¹¹Enim piingii! Sinim yi niŕmin, “Wumb oŕ embin tui ko wuk kin, dinga angk kin, moŕmun wumb ei, ka piingii. Enim kumb ok, wu Jop nge ek poŕ piŕmin wu ei, noman dinga kindpi kin, oŕ embin tui ei, ko wupu kin, kui er muŕtum. Muŕang kin, Gos eim noman eŕe erang kin, Jop noman ka ngopu oŕ ei nin, kaimb sipi eŕim oŕ ei, sinim piinmin. Keimi sinim piinmin! Pe Gos Owundu sinim kin kaimb sipi kin, noman ka ngoŕtum ku.

¹²Ba angnan noŕ! Epi endi kumna ermin ei yi miŕ. Enim muŕ mei nin, epi eipi endi keimi mendpiŕ nik kin, to tonu kindnerngii mon! Ba enim kapŕi ningii ei, kapŕi minj ningii. Nga enim mon ninjing kin, kapŕi mon minj ningii. Mon peng kin, enim ek ni tonu kindangin kin, ekii se Gos kumep kis enim ngang singii.

¹³Pe enim moŕmun konu eŕe wumb nii endi, eim embin pimba min, ngenj kumbii endi sinim min? Ei eim kapŕi, Gos kin prei ermba. Pe wumb nii endi, enim kin moŕmun ei, eim ka piimba ei, kapŕi eim Gos kin ka

piipi ngopu kin, golang nipi ngumba. ¹⁴Pe nga enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, eim ening peng tonum min? Ei eim kapłi, wumb men tołmun ngii ełe, kongun paki tok kin, tep erik mołmun wumb ei, wii tang ok, eim kin Gos prei erik ngungii. Enim Gos kin embe kii sik pendik kin, ening peng ermba wumb ei kin, kopung mur tumba kopung ei, sik kin, wumb ei ngenj ełe, bein tok kin, kopung kindngii. ¹⁵Nga pii gii peng prei enjing kin, ening pimba wumb ei opu kin, konj pupu wii ka mułmba. Pe nga Gos Owundu eim kapłi wumb ei erpi, sipi kindang kin, nga opu ening kindpi kin, konj ka mułmba. Pe nga wumb ei, eim oł kis kun pinerim endi erim kin, kapłi Gos eim paki topu kin, oł kis kil ngopu si kindmba. ¹⁶Yi mił peng kin, enim oł kis kun pinerim mił erngii ei, endi ernjing noł kin nik, tor kindik kin, ngungii. Nga enim endeim endeim kin prei erangin kin, kapłi ernjing noł kin paki tumba. Topu kin, Gos en enim er ka ermba. Wumb endi kun ka mołum wumb ei, prei ermba ei, dinga pimba. Peng kin wu ei, Gos kin prei erpi ngopu kin, kapłi Gos piipi, orung kindpi kin, ngołum. ¹⁷Ngang kin, wu Elainja sinim mei wumb ngenj kumbii siłmin oł ei, ngenj ende mendpił mołmun mił, eim wu ok yi multum. Mołpu kin, eim prei dinga erpi kin, Gos ni ngopu kin, konu kumb tunermba ni piirim. Yi piipi ni ngang kin, kung pani tekliki, nga oi angıł orung nga endeim opu pum. Pang kin, konu kumb endeim mani opu, tuneririm mon. ¹⁸Pe nga, Elainja Gos kin prei erpi kin, kapłi konu kumb mani opu, tumba nipi eririm. Erang kin, konu kumb owundu mani opu tang kin, mani mei ełe kuni kanim kanim tonu orum.

¹⁹Nanim angnan noł! Pe wu nii endi, enim mołmun konu ełe Gos ek keimi ei, si kindik punjung kin, nga wumb endi, eim erpi kin, nga sipi orung tu wumba. ²⁰Pe wu ei, eim yi piimba ei, wumb endi oł kis kun pinerim mił erpi endang kin, eim pupu pendpi kin, se orung tu wumba wumb ei, eim kołpu konu kis ełe ba nge er mułum; ba nga erpi kin, se orung sim. Sipi erpi kin, oł kis kun pinerim mił oł kis kanim kanim pei ei, pandi topu si kindim.

Piisa Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Kumna Kin Mon Połpu Kindim

1 ¹Na Piisa Jiisas Kraiss nge ek se andił wu. Na mon ei połup kin, enim Gos nge wumb en enim konu ełe keimi si kindik kin konu epi punjung. Puk Ponsus konu owundu nin Galeisiya, nin Kaparosiya nin Eisiya nin Bisiniya konu owundu pei ełe mulnjung. ²Kumb ok, enim Erinjpin Gos eim nge noman ełe enim to tonu kindpi mundum. Mondpu kin eim piim ei, enim eim nge Gui Ka ełe je erang kin, enim ok wumb kun ka mendpił molk. Molk kin, Jiisas Kraiss nge ek ka ekii sengin kin, kapłi eim miyem ełe je erang kin, enim oł kis kil ngopu si kindrim. Si kindpi kin, Gos noman ka ełe oł ei, nin nga eim noman emin pałim oł ei, kapłi enim kin piki to pep mułmba.

Konj Kunum Kunum Ka Mułngii Ei Singii Nge Tonu Epin Konu Ełe Kui Er Mołum

³Pe sinim kapłi ek ka nipin kin, Jiisas Kraiss Owundu nge Arim Gos ngumun. Nimbił erang eim sinim kin kaimb sipi kin, eim nge kunum kunum konj ngołum oł ei Jiisas Kraiss erpi sipi kin, tonu konj kindim ei sinim piipi kin, yi erim. Erpi kin, eim sinim paki tonum ei, kui er mulnjpun ei, sinim nimbił erang Jiisas eim erang kin, sinim opun konj pupun mołmun. ⁴Mołpun kin, nga sinim kapłi Gos nge epi owundu eim nge wumb singii nipi kindim salim. Seng kin, epi ei kapłi sinim singii nipi kin epin konu ełe kindim salim. Seng kin, ei kapłi erpi kis mulerang kin, nga oł kun ka to pułpeł tok kin, eipi eipi kindnerngii mon; kinarik kin, oł ei nga pupu, am pupu kin poru ninermba mon ku. ⁵Nga epi ombu, enim nge mendpił, pii gii ninjing wumb ombu mendpił, Gos eim nge dinga ełe er kanpi, se mułang kin, en enim ka mołmun. Mułangin kin, eim enim se orung simba nge eim er kun er mołum ei, muł mei poru nimba kunum ełe, opu peni ełe ba.

⁶Enim oł ełe nge ka piilmin; ba akip kunum aninga kopur mendpił ka piilmin. Ba nga Gos noman ełe erang kin, oł embin tui kanim kanim

enim kin ngenj kumbii ngang kin, enim ngenj kumbii singii. ⁷Nimbił erang ełe nge, oł embin tui kanim kanim enim kin onum ełe nge, enim pii gii dinga pałim min, pinałim ei erpi kenmba onum. Opu kin, ku gol epi ei to kis elim; ba wumb ku gol dup ełe kalk kenmin nik kelnjing. Ba nga pii gii ei, ku gol mił mon. Pii gii ei ku gol to mani kindpi kin, ka wii mendpił tonu ołum. Yi mił, nga pii gii pałim mił kenmbii nipi kin, enim epi ei erpi kin, pii gii to dinga elim. Nga ekii se Jiisas Kraiș peni ełe orung omba kunum ei, sinim pii gii ei erang kin, sinim embe owundu nin, tiłang owundu nin, embe ka wii ei simin. ⁸Enim eim kinałmin; ba enim eim noman kulk ngołmun. Nga pe enim eim kinałmin; ba enim eim kin pii gii nik kin, ka ka piik ngołmun. Ka piik ngołmun ei, owundu pepi kin, ya mani mei ełe, ka piinmin ei, to mani kindnim. Nga ka piinmin ei, sinim gupu ełe ni tor kindmin ei, kapłi enanim mon. ⁹Ba enim nge pii gii ei, mong tonum ei yi mił, Gos eim enim nge noman tuk ełe orung sipi kin, noman konj kunum kunum mułngii nge ngonum.

¹⁰Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu ombu, kumb kor Gos nge noman ka enim kin epi ei wii ngumba epi ei yi mił nik tor kindiłmin. Nga orung ok konj kunum kunum mułngii ei, sik erngii andłam ei, kuruk kin, pułe kan simin nik enmin. ¹¹Nga Kraiș nge Gui Ka ei, en enim kin noman tuk ełe mułum. Mołpu kin, en enim kin ni tor kindang kin, Kraiș kołpu kin ngenj kumbii sipi kin, nga ekii se, embe owundu sim. Sim ei piik kin, kii sik kin, kunum nenj tonu omba? Nga epi nipe endi kunum ełe tonu omba? ¹²Gos eim wu oł ekii se tonu omba piik niłmin, wu ombu kin, oł yi mił erpi kin, peni ełe andan tum. Nga en enim kongun ei erik kin, endi paki topu ermba mił mon. Ba nga en enim Gos ek ka nik ngonmun ek ei nge, enim kin nik kin, tor kindik ngonmun. Nga ek se andiłmin wumb ei nengin piinmin nik, ni tor kindangin kin, Gos Gui Ka ei, tonu epin konu ełe, mani kindang kin, om ei dinga ngołum. Ngopu kin, Gos ek ka ni tor kindnjing. Nga Gos enjel mołmun ei, en enim dinga kindik kin, Gos ek ka ei, pii poł tungii nge nik enjing.

Gos Eim Enim Wii Tang, Oł Kun Ka Mendpił Pek Molk Kanik, Kun Erik Mułngii

¹³Pe kapłi enim noman ełe piik kin, kun erik molk kin, oł ka piinmin mił, erik kanik kin, kun erik mułngii. Mołangin kin, enim Jiisas Kraiș orung opu peni ełe omba kunum ei, pii kun erik kin, noman ka ambił gii nik, er mułngii! Nga noman ka ei, enim kin kunum ełe tonu omba. ¹⁴Nga enim kangił endi, eim arim mam ek ekii sinim mił, enim Gos kin yi erik kin, ekii singii! Ok enim noman piinarik mułangin kin, wumb kombur ‘Oł yi erii yi erii,’ ninjing; ba pe enim kan wiik tangin kin, enim enjing oł ei enerngii mon! ¹⁵Ba pe Gos eim oł kun ka elim Gos ei, eim enim wii topu sim. Seng kin, enim Gos eim kun ka mendpił mołum oł ei mił, enim yi mił ku erik mułngii. ¹⁶Yi mił Gos eim ek keimi ełe yi ninim,

“Enim kapli kun ka mendpił mułngii! Nimbił erang nanim kun ka mendpił moł mił, enim yi mił ku, erik molk pungii!”

¹⁷Kapli, enim Erinjing kin prei erik, ‘Wusa’ niłmin ei, enim Erinjing ei, enim embe ełe, piipi kin mok topu enermba mon. Ba ei, eim enim endeim endeim ni, oł enjing mił ełe nge, mok topu ermba. Yi mił erang, enim pii kun erik mułngii! Mułngii mei ei, enim enj enj mułngii mei, mon; ba enim oł kun ka erik, molk pungii. ¹⁸Pe enim piinmin ei, enim okrii oł kis kun pinerim ełe, no pek molk kin en enim kupenjing noł kin, oł kis ei sinjing. Ba Gos eim enim kumep topu kin, oł kis kun pinerim oł er mulnjung ełe nge, eim se orung sim. Sipi kin, eim enim kumep to se orung sim ei, mei ełe epi ku gol nin, silpa epi to kis ermba epi ei kin, si orung sinerim mon. ¹⁹Ba Gos eim enim kumep to se orung sim ei, Krai eim miyem ka wii ełe enim si orung sim. Sim, miyem ei, enim epi endi ngo orung kindmin ei, kapli mon. Krai ei eim kung siipsiip wał ka wii ei mił nga eim orpuł nin, erii endi ngenj ełe pinerim mon. ²⁰Gos eim muł mei eneririm kunum ei, Gos eim Krai kongun ei nge, ermba nipi mundum. Ba Krai eim peni ełe omba kunum ei, ekii se mendpił opu kin, eim sinim paki tumba nge omba. ²¹Krai eim enim erpi, paki tang kin, Gos kin pii gii ninmin. Gos eim erpi, Jiisas sipi, konj kindpi kin, nga tiłang owundu ngołum. Yi mił enim Gos kin pii gii ninmin wumb ei, ka piik, kui erik mułangin kin, eim enim si orung simba.

²²Pe nga enim ek keimi ninmin ełe nge, ekii sinjing. Sinjing ełe nge, en enim noman tuk penj mułum ei, er kun ka enjing. Nga enim engnjing noł kin, endeim endeim ni noman kulk ngungii. Ngok kin nga enim noman kultmun oł ei, am keimi mendpił kulk ngungii. ²³Pe enim noman konj tonu wang mołmun. Yi mił, aka pin kuni mong ka wii tonu onum ei, yi mił mołmun. Nga kuni mong topu kis mołum kuni ei, enim erpi sineririm mon. Ba kuni mong kunum kunum konj mołum kuni mong ei mendpił, enim erpi seng kin, tonu ok mołmun kuni ei, Gos nge ek ka kunum kunum konj pepi ba. ²⁴Gos eim ek ka ełe yi ninim,

“Wumb pei en enim kupuł engimb mił mołmun. Nga wumb en enim moke ei epi kui engimb kuk mił mołmun. Nga kui engimb kulii erang kin, nga epi kuk ei boi nipi kin, mani pup si kindnim. ²⁵Ba Gos Owundu nge ek ka ei, kunum kunum konj pep ba.”

Ba ek ei ek keimi mendpił, enim kin nipi ngonum.

Jiisas Owundu Eim Kom Ku Dinga Mił Konj Sałiim

2 ¹Yi mił erang en enim piik kun erik kin, oł kis ombu si kindngii! Si kindik kin, enim ek kend kun pinatim mił tonmun ni, nga ek kend eipi noman tał mił sałim ei ni, nga wumb endi, epi pei sałiim ei kanik kin, sin yi senghi ni, kanik bun bun sinmin ni, nga ek buł ambilk, buł morung ninmin oł ombu, akip enim si kindngii! ²Ei yi mił, kangit kembis mengk kindangin pałim ei,

eim mam nge am noman kultum. Kułpu ei yi mił ku, enim am ka wii mendpił noman kułngii. Kułngii am ei, Gos nge Gui Ka nge am mił nok puk kin, enim kapłi owuk tonu puk kin, pii gii nik molk kin, nga ełe sipi orung seng kin, kunum kunum Gos kin molk pungii. ³Gos eim ek keimi ełe yi ninim,

“Enim Owundu nge noman ka ełe, pii poł tonmun ei, singin ka wii mił enim.”

⁴Enim Jiisas owundu kin ongii ei yi mił, eim kom ku mił konj dinga pałim. Ya mei wumb en enim, eim kom ku kis, ni piik kin, si kindnjing. Ba Gos eim tonu kindpi mundum kom ku ei, dinga ka wii mendpił, Gos eim noman ełe yi ni piinim. ⁵Nga enim kom ku konj kindpi sałim mił, yi mołmun. Molk kin, Gos je erang kin, en enim wak tangin kin, ngii ełe, sik kin, kongun erngii ei, Gos eim Gui Ka nge, men ngii ku dinga ełe, kułmał dup kałłmin ei, oł kun ka wumb mił mułngii. Molk kin, nga erim Gos kin kułmał kalk ngok kin, eim noman ełe, simba mił kalk kin Jiisas Kraisk kin ngungii. ⁶Yi mił, Gos eim ek ka ełe yi ninim,

“Piyei! Nanim kom ku konj dinga ka wii mendpił ei, to tonu kindinj.

Kindinj ku ei, tumunj mił ełe, ambił gii nipi mułmba. Mułmba kom ku ei, Saiyon konu ełe, mani kindip sinj. Nga wumb nii endi eim kin kom ku ka wii mił pii gii nimba wu ei, eim kapłi ku ei kin singambił sinermba mon.”

⁷Kom ku ei enim pii gii ninmin wumb ei kin, kapłi Kraisk kom ku ei ka wii mendpił. Ba wumb pii gii ninanmin wumb ei, kom ku kis nik kin ngii takıłmin wumb si kindnjing ei, pe nga opu pendpi kom ku ei, ngii tumunj mił ełe pepi dinga erpi kin, ngii pei ambiłpi gii ni se mołum. ⁸Nga Gos eim ek ka ełe, wumb pii gii ninenjing wumb ei yi ninim,

“Kom ku ei andłam ełe, pep tang kin, wumb simb ełe, kimbangin ak tang kin, bok tungii. Tungii ei, en enim Gos ek ka ekii sinenjing. Wumb kom ku ełe bok tok kin, mani punjung.”

Punjung ei ok kin Gos ek keimi ełe ni pendrim mił, en enim oł yi erngii.

⁹Ba enim Gos eim to tonu kindpi kin, mundum ei, enim Gos nge wumb mołmun. Molk kin, enim king nge wu amb tiłap ełe, kułmał kałłmin wumb mołmun. Molk kin, enim wumb tiłap kun ka mendpił mołmun. Molk kin, enim Gos eim nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, en enim eim oł ka ełim mił ei, ni tor kindik kin, wumb ngungii. Ei yi mił, enim oł kis emii pim konu ełe mulnjung ei, Gos enim to tu wupu kin eim tiłang ka mendpił ełe, kindang mołmun. ¹⁰Molk kin, ok enim mulnjung ei, enim Gos nge wumb mulenjing mon; ba pe enim Gos nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, ok enim mulnjung kunum ei, Gos eim enim kin kaimb sipi kin, ngopu ei sinenjing mon. Ba pe Gos eim enim kin, kaimb si ngopu kin, eim enim si orung sim.

Sinim Gos Nge Kongun Wumb Mił Mołmun

¹¹Nanim nge wumb puł mił, enim wumb konu eipi wumb mił, ok mołmun. Molk kin, nga enim kunum aninga kopur mendpił, ya mei ełe

muŋgii. Moŋangin kin, na enim kanip kin, ek dinga yi nind, enim kapŋi ok enim ngenj noman oknge eŋe, ‘Oŋ yi erii, yi erii!’ ngenjin kin, enjing oŋ ei, akip enim buŋ ngok kin, nga enerngii mon. Enarik oŋ ei, enim ngenj noman oknge kis seng kin, oŋ yi enjing. Erik oŋ ei, enim noman tukrung eŋe, opu miŋ erpi ngonum. ¹²Enim torung ngenj wumb molk kin, Gos ek piik kin, ekii sinarik moŋmun wumb ei, oŋ kun ka pimba miŋ erik endngii. Erik andik kin, wumb ombu molk kin, enim kin ek ngok yi nik erik kin, enim oŋ kun keimi pinaŋim miŋ, oŋ kis yi enmin ningii! Kapŋi wumb ei enim kanik piik erngii ei, enim oŋ kun ka mendpiŋ enjing peng kin, en enim Gos eim embe ambiŋ tonu kindngii kunum ei, Jiisas eim orung omba kunum eŋe yi erngii. ¹³Enim kapŋi Jiisas Owundu nge noman to piik kin, mei wumb lo ek nik pendik kin, ekii singii. Nga king wu owundu moŋpu kin, kumb eŋe kindnim ei, eim nimba ek ei, ekii sik erngii. ¹⁴Nga gapman wumb owundu molk ninmin ek ei, ekii singii! Sik kin, nga king wumb owundu moŋmun ei, Gos tonu kind mundang, molk kin, wumb ei, oŋ kis kun pinaŋim miŋ enmin eŋe nge, ekii se, orung ok kin, kumep kis to orung kindik ngungii. Nga wumb endi, eim oŋ kun ka miŋ ermbe ei, kapŋi gapman wumb ei, eim embe ambiŋ tonu kindngii. ¹⁵Yi miŋ, Gos eim noman eŋe, enim oŋ yi miŋ erngii ni piinim, “Enim oŋ kun ka paŋim miŋ enmin ei, enim kapŋi, wumb ombu noman kun pinaŋim miŋ erik kin, ek tengngii ei, mon pa nik, gupu ambiŋ kum tungii.” ¹⁶Enim kapŋi, wu wii miŋ andik muŋgii ei, kan ngok mundnjung wu miŋ, enim yi mulerngii mon! Pe nga enim wu wii miŋ, moŋmun ni piik kin, oŋ kis kun pinerim eŋe erik kin, pandi tunerngii mon! Ba enim kunum kunum Gos nge kongun wumb miŋ, molk pungii. ¹⁷Enim kapŋi wumb pei kin, embe ambiŋ tonu kindngii! Nga enim pii gii ninjing wumb kin noman kulk ngungii. Nga enim Gos eim kin gaŋ sik men tok kin, eim embe ambiŋ tonu kindngii. Nga wu num en enim mei eŋe tep er moŋpu kin, kumb eŋe kindnim ei, eim embe ambiŋ tonu kindngii.

Krais Eim Ngenj Kumbii Sipi Andan Tum Oŋ Ei Enim Kapŋi Ekii Singii

¹⁸Enim kongun wumb enim kapŋi en enim nge tep wu moŋum ei, mandring molk kin, eim embe ambiŋ tonu kindik erngii! Nga wu tep ka erpi eŋim wu ei nin, wu endi enim kin oŋ dinga enermba wu ei kin mendpiŋ mon; ba nga enim tep wu endi ek dinga kind nipi kin, nga oŋ dinga pimba miŋ eŋim wu ei kin, mandring puk muŋgii ku. ¹⁹Kapŋi enim Gos kin noman to piik andangin kin, wumb endi enim ngenj kumbii wii ngang kin, enim ngenj kumbii ko wunmun ei, Gos eim oŋ yi nge, noman enim. ²⁰Kapŋi enim oŋ kis erangin kin, wumb enim kepii tunjung kin, enim wiik tangin kin, enim nipe miŋ embe singii? Ba nga enim oŋ kun ka erangin kin, wumb enim kepii tunjung kin, enim wiik tangin enim tungii ei kapŋi, Gos eim noman eŋe piŋim ei, kapŋi mendpiŋ. ²¹Gos eim

enim ok wii tołum oł yi nge, ekii sik erngii, pa nirim. Nimbił erang enim ngenj kumbii singii mił, Kraiss eim enim nge ngenj kumbii ko wupu, sipim. Sipim ei erpi kin, enim yi erngii nipi kin, erpi andan topu, sim sałim. Seng kin, enim kapłi eim erim mił oł ei, ekii sik kin, erik pungii. ²²Kraiss eim oł kis endi enerim mon! Nga eim gupu ełe ek kend end tor wang kin, wumb piinenjing mon ku. ²³Wumb eim kin ek buł ambilk kin, ek kis ni ngok enjing; ba eim nge ek yi ninjing ełe nge, ek yi ku nipi kin, ek top to, orung kindnerim mon. Eim oł embin ei ko wupu kin, nga eim ek dinga endi nipi kin, orung kindpi wumb ei kin enerim mon. Ba ei eim sipipi kin kos piipi kin, kun ka mok topu ełim wu owundu nge angil ełe kindim. ²⁴Eim ngenj ełe, sinim nge oł kis ei ko wupu sipipi kin, ond peri ełe, tonu sipik to kundnjung. Yi erang kin, sinim oł kis ei buł ngopun kin, oł kun ka pałim mił erpin kin, no pek molk pungii. Wumb eim ngenj to kis mundn mundnjung ełe nge, eim sinim erang kin, sinim ngenj nga konj ka mołum. ²⁵Nimbił erang ok enim kung siipsiip mił, am puk kin, andłam ełe kan sinarik mulnjung; ba pe enim se mengk kin, orung ok kung siipsiip tep ełim wu ei kin, enim nge noman tuk ełe tep ełim wu ei kin, orung onjung.

Wu Amb Sinmin Nga Amb Wu Punmun Ek Ei Nge

3 ¹Yi mił ku, enim wu punmun amb kapłi wenjing kin mandring molk kin, eim nimba ek ei, ekii sik erngii! Nga wumb nii endi, Gos eim ek ka ełe, pii gii ninarik kin, ekii sinenjing wumb ei, enim amb oł yi erngii ełe kanik kin, kapłi se orung sengin ok kin, Gos kin pii gii keimi ningii! Ba enim ek endi, nik enerngii mon! ²Nimbił erang amb en enim wenjing noł nge, embe ambil tonu kindilmin ni oł kun ka ełmin ełe nge, kanik kin, kapłi noman ak tok kin pii gii keimi ningii. ³Pe enim ngenj torung epi ka moke enmin ei mendpił, yi enerngii mon! Nga moke ei, yi mił erik kin, peng enjin ambilk ka erik kin, ku gol angil elting ełe, epi monduk kin, nga ngenj torung ełe, kon alap ka mendpił kindinmin, ei mon! ⁴Ba kapłi enim noman tuk ełe, moke ngungii. Ngungii moke ei, kis mołpu yi enermba mon! Ei yi mił, noman tuk emin ni, noman kun ka sałim. Ei Gos nge ningil ełe kanpi ka kanilim. ⁵Yi mił, ok amb kombur Gos kin pii gii nik kin, am kun ka mendpił molk kin, oł yi mił ełmin. Amb ombu ngenj ełe, epi ka ngenj ełe, moke ngołmun ei, en enim wenjing kin, mandring molk kin ek ekii sik yi ełmin. ⁶Yi mił, Sera ni, amb ei, oł yi mił eririm. Erang kin, eim Eiparam nirim ek ełe, ekii sipi kin, eim Eiparam nanim nge wu owundu nipi kin, yi embe sirim. Pe nga, enim pei oł kun ka erik kin, nga epi endi enim gał sinarik enjing kin, kapłi enim Sera nge ambilam noł mił mułngii.

⁷Yi mił ku, enim amb sinjing wu ei, enim embnjing kin, no pek ka molk pungii. Enim piinmin ei, enim embnjing noł ngenj ełe, dinga

pinałim mon. Yi mił peng kin, enim embnjing ei, paki tok kin, noman kulk ngungii! Ngok kin, nimbił erang amb enim kin konj kunum kunum mułngii ei, Gos eim wii ngumba ei, enim kin tep to sinjing. Pe enim oł yi nge, ekii sinjing kin kapłi enim prei erngii ełe nge, epi endi pepi, ondu ngunermba mon.

Sinim Noman Ende Sepin Mułmun

⁸Pe na ek ei, ni poru nip kin, yi nimbii end. Enim pei noman ende kindik kin, wumb pei kin kaimb sik kin, noman kulk ngungii. Enim kapłi en enim engnjing noł kin, noman ngungii. Nga enim noman ka pii ngok kin, nga enim noman ełe, to mani kindik kin, yi mił erngii. ⁹Pe nga wumb endi, enim kin oł kis kun pinerim mił, endi enjing kin, kapłi enim oł yi ku erik kin, wumb ei kin orung kindik kin, ngunerngii mon! Pe nga wumb enim kin ek ngok ek kis nik enjing kin kapłi enim wumb ei kin oł yi ku erik ngo orung kindnerngii mon! Ba enim oł yi erik ngo orung kindngii ei, Gos kin prei erik kii sengin kin, epi ka wii ngopu orung kindmba. Kindpi kin, oł ełe nge mendpił, Gos eim enim wii tang kin, enim kapłi ok epi ka wii ei, yi singii nipi kin, eim enim wii topu sim. ¹⁰Yi mił Gos eim ek ełe yi ninim,

“Pe nga wumb endi, eim konj kunum kunum ka tonu omba ei, noman yi to piim kin, nga eim kunum ka tang seng kin, kenmbii ni piim kin, kapłi ei eim gupu anmbił ełe, ek kis endi ninermbii, pa ni pendpi kin, nga eim gupu ełe ek kend tunermbii pa ni pendpi kin, eim yi ermba. ¹¹Eim kapłi oł kis kun pinałim ełe buł ngopu kin, nga oł kun ka pałim mił yi ermba. Nga eim noman emin pałim oł ei kur kan sipi kin, ekii sipi, er mułmba. ¹²Nimbił erang Gos Owundu eim ningił ełe, wumb oł kun ka pałim mił enmin wumb ei, kanpi wumb ombu paki tołum. Nga wumb prei enmin kunum ei, Gos eim kom se piipi mołum. Ba Owundu eim wumb oł kis kun pinałim mił erngii ei, eim kanpi mołum. Mołpu kin, eim wumb ei kin popuł kis si piipi kin, kumep kis topu kin ngo orung kindmba.”

¹³Pe enim oł kun ka pałim mił dinga kindik kin, ermin ni piinjing kin, wumb nii endi opu kin, enim topu erpi kis mundmba? Ei mon mendpił! ¹⁴Ba nga enim oł kun ka pałim mił erik kin, nga enim ngenj kumbii ełe sinjing kin, kapłi enim ka ka piingii. Nga wumb enim kin oł endi enjing kin, kapłi oł ei kin, mund mong enerngii! Nga enim noman tuk ełe embin to piinerngii ku mon. ¹⁵Ba en enim noman tuk ełe Krais Owundu kindangin mołpu kin, eim tep erpi mułmba. Nga kunum kunum enim kui er mułang kin epi tonu omba ek pułe ei, wumb nii endi enim kii sipi nim kin, kapłi enim er kun er mołmun pa nik orung kindngii. Ba enim ek nik kin, orung kindngii ek ei, ek tak tak nik kin kun ka mił ningii.

¹⁶Enim noman tuk gui ei, kun ka mułmba. Kaplı wumb enim kin ek buł morung ninjing kin, enim Krai nge oł kun ka ełmin oł ei, ni tor kindik andan tangin kaplı kin wumb oł kis enjing ei, singambił singii. ¹⁷Nga Gos nge noman pałim mił erngii ei, enim oł kun ka pałim mił erik kin, ngenj kumbii sik enmin ei, oł kun ka mendpił. Ba nga, enim kun ka pinałim mił erik kin, ngenj kumbii sinjing ei, epi kis mendpił pałim. ¹⁸Yi mił erang, Krai eim ond peri ełe, kunum endeim mendpił kułum. Kołpu kin, enim oł kis pei ełe, erik mulnjung ełe kil ngopu si kindim. Si kindpi kin eim wu kun ka endi mołpu kin, sinim wumb kis kułmun konu ełe, Krai eim sim. Sipi kin sinim tu wupu Gos mołum konu ełe tu wum. Tu wupu kin eim mei wumb mił mułum. Nga ekii se eim ngenj ełe to kundnjing; ba eim noman tuk gui ka je erang kin, opu konj mołum ei, kunum kunum mołpu ba. ¹⁹Krai nge Gui Ka ełe, pupu kin, gui kombur kan ngok mił kindangin kin mulnjung konu ełe pupu kin, ek ka nipi kin, tor kindpi ngum. ²⁰Nga am kumb ok, wu Nowa eim multum kunum ei, wumb mulnjung wumb ei Gos nge ek piinarik to kindik kin, ekii sinałmin; ba Gos eim wumb noman to ak tok kin, pii gii ningii nge, kui er mułum ei, kunum ełe, Nowa eim noł kanu owundu endi tekrim. Takpi kin, noł owundu topu kin, wumb pei to kondpu poru nirim kunum ełe, wumb angıł orung nga tekliki mendpił, ka mulk kin, noł ełe am punerik; ba noł en enim to tonu kindang kin, ka mulk. ²¹Noł ei yi mił, wumb noł pałmin oł ei, ek ekin mił nipi ngonum. Ei yi mił, enim sipi orung simba. Noł ei, enim ngenj penj mołum ei, kil ngopu kin, si kindimba ei nge mon. Ba ei en enim noman tuk gui ełe, Gos je erang kin, kun ka mendpił seng kin, nga enim kaplı, Gos kin wii tok kin, Jiisas Krai eim kołpu kin, nga opu konj pum ełe mendpił, enim sipi orung sim. ²²Nga Jiisas eim mendpił epin konu ka ełe, tonu pum. Pupu kin, Gos nge angıł tunding dinga ełe mołum. Mołpu kin, enjel nin, wumb embe pałim nin, nga dinga owundu sałim wumb ei nin ombu Krai kin mandring mołmun.

Jiisas Kin Ekii Sinmin Pule Ei Ngenj Kumbii Ko Wumun

4 ¹Yi erang kin, Krai eim ngenj ełe, kumbii sirim; yi mił ku, enim noman dinga kindik kin, Krai eim ngenj kumbii sirim mił, enim yi ku singii. Nimbił erang wu nii endi, eim ngenj ełe, kumbii sim kin, kaplı eim oł kis oł ei, si kindpi poru nim. ²Yi mił erang kunum ełe, eim ngenj ełe kin mołpu pupu kin, eim nga oł kun pinałim mił oł ei, ekii sipi enerim mon. Nga mei wumb enmin oł ei mił, enerim mon; ba eim Gos nge noman pałim mił, ekii sipi eririm. ³Yi mił, ok kunum ełe enim torung wumb noman ełe ełmin oł kis kanim kanim noman peng kin, erik endnjing. Oł kis kanim kanim ei yi mił, wu amb ngundułmun oł ei nin; nga oł kis erngii ei, noman ełe sikir tonu onum ei nin; nga noł nok, wulu pang andinmin oł ei nin; nga kuni owundu nangin kin, kunum

olt mił ei nok nok mołmun ei nin; nga noł dinga pei nok kin wulu pang oł kis kanim kanim ei nin; nga Gos lo ek ei to kindik kin, gos kend kin men to ngonmun ombu pei, enim poru ni si kindngii. ⁴Pe enim wumb ombu kin, oł kis kanim kanim nga erik ngonanmin mon. Yi mił erangin kin, puku sik kin, nga enim kin ek kis nik ngonmun. ⁵Ba ekii se, wumb en enim kos piłim wu owundu kin oł yi enjing mił, pułe ei yi mił nik kin, orung kindik ngungii. Kos piłim wu owundu ei, eim kui er mołum. Mołpu kin, wumb kułii nin, konj wumb kos piipi kin, mok topu, ermba nge mołum. ⁶Ok Gos nge ek ka ni tor kindik kulnjung wumb ombu, ngunjung ei pułe yi mił. Ełe nge, tonu ok kos piingii ei, ngenj kin pei ok kin, wumb yi mił ongii. Ba en enim gui konj mułngii ei, yi mił Gos konj mołum mił, yi mułngii. ⁷Epi kanim kanim poru nimba kunum ei, tangpi mandi enim. Yi mił erang, enim kanik kun erik kin, noman ełe kun ka seng kin, enim kapłi kunum kunum prei erik mułngii. ⁸Enim kapłi wumb endeim endeim ni noman ngomun oł ei, ambilk gii nik mułngii! Noman ngomun oł ei erpi oł eipi ei, to mani kindnim. Nimbił erang noman ngonmun oł ei, erpi oł kis pei kapłi pandi tonum. ⁹Pe wumb endi opu, enim kin mułmba ei, enim tep ka erik mułngii! Enim oł yi nge erngii ei, kis piik enerngii mon. ¹⁰Enim endeim endeim ni, Gos eim epi ka wii kanim kanim wii ngum epi ei, sinjing. Yi mił erang, kapłi enim epi ka wii sinjing ełe nge, enim erinjing noł kin paki tungii. Oł ełe nge, enim Gos nge kongun wumb ka wii molk kin, Gos epi ka wii ngum epi ei, tep ka erik mułngii! ¹¹Kapłi wumb nii endi, ek ni tor kindmba wu ei, kapłi wu ei Gos ek ka ni tor kindmba. Nga wumb nii endi, eim wumb eipi kin paki topu ermba ei, kapłi wu ei, Gos eim dinga ngum ei kin, paki topu ermba. Yi mił erang kin, Jiisas Krai kin Gos embe owundu seng kin, kongun ełe tonu omba. Eim tiłang ka wii ni, embe owundu ni, noman dinga eim kin kunum kunum pei ba. Ei keimi.

Pii Gii Wumb Keimi Molk Ngenj Kumbii Sik Mułngii

¹²Nanim nge wumb puł dup mił epi embin tui owundu endi enim kin tonu opu kin kenmba mił enim; nga enim puku sik kin, epi eipi endi enim kin tonu onum ni piinerngii mon. ¹³Ba oł embin tui ei, enim Krai kin ouni ngenj kumbii sik kin, embin tui owundu ei ko wunjung. Yi peng kin, kapłi enim am ka mendpił piingii. Nimbił erang ekii se eim nge tiłang owundu peni ełe, omba kunum ełe, enim nga ka mendpił piingii! Nga noman ełe ka piik ngungii ku. ¹⁴Pe nga enim Krai nge wumb mułangin kin wumb enim kin ek kis ninjing kin, kapłi enim ka mendpił piingii! Nimbił erang Gos eim Gui Ka enim kin mołum ei, Gui Ka tiłang owundu pałim ei, enim kin dinga ngopu, paki tumba. ¹⁵Mon pim kin, enim nge tuk mołmun wu endi, wumb endi to kundmba min, wumb eipi nge epi waning simba min, oł kis kanim kanim ermba min, kanpi eipi eipi kindpi

kin, mong simba nge er endmba. Erang kin, wu endi eim kumep kis ngo orung kindngii. ¹⁶Ba Krai nge wumb endi mułum kin, oł ełe nge ngenj kumbii sim kin, kaplı eim singambił sinermba mon. Ba eim Krai kin pii gii nim ełe nge, Gos embe ambił tonu kindmba.

¹⁷Gos kos owundu piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ełe, mandı tonu opu poru ninim, Kaplı kos sinim Gos nge wumb kin, kumb se tonu om kin, kaplı pe nga nipe oł embin tui endi Gos ek ka ełe ekii sinarık kin, pii gii ninanmin wumb ei kin, tonu opu poru nimba? ¹⁸Pe nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei kongun dinga erik kin kaplı Gos wumb ei sipi orung simba pim kin, kaplı nimbił oł erpi kin, wumb Gos kin buł ngok kin, nga oł kis enmin wumb ei, jili mił tonu ongii? ¹⁹Yi peng kin Gos nge noman ełe wumb nii endi oł embin tui owundu ko wuk kin, ngenj kumbii sik enjing kin, wumb ei oł kun ka erik andik kin, en enim nge noman tuk ei sipik kin Gos Pułwu nge angıł ełe ngumun. Ngopun kin, Gos eim sinim eririm ei, eim kunum kunum ek keimi niłim ei, eim sinim tep ka er mułmba ku.

Enim Wumb Num Gos Nge Wumb Siipsiip Mił Tep Ka Erik Mułngii

5 ¹Na ek ei nip, enim Gos nge wumb tep erik kin, kanik se mołmun wumb ei ngond. Na nam yi ku, enim kin ouni Gos nge wumb tep erip kin, kanip se moł. Na nam Krai Jiisas ngenj kumbii owundu sipi kin, ond peri ełe kułum oł ei, keimi tonu om. Wang kin, na nam ningił ełe, kenj ni, ek ei nip tor kindind. Yi ku Krai eim ya mei ełe orung omba kunum ei, eim tiłang owundu simba kunum ei, na yi ku enim kin ouni simin. ²Pe enim Gos nge wumb mołmun ei, kung siipsiip mił, enim tep ka erik kin, kanik se mułngii! Gos enim kongun ei, erngii nip ngum kongun ei, enim ka piik kin, noman monduk erngii ei, Gos enim yi erngii ni piinim ei, enim ku simin nik kin, kongun enerngii mon! Ba kongun ei, noman ełe keimi erik kin, Gos kin ngok mułngii. ³Gos eim wumb sipi kin, enim angıł ełe kindim wumb ei, enim tep ka erik kin, Krai nge oł kun ka andan tok mulnjung kin, kaplı wumb pei enim ełmin oł ei, ekii singii; ba enim tep erik mołmun wumb ombu, enim to kambik mani kindik kin, en enim wu num mił, tep erik kin yi enerngii mon! ⁴Nga ekii se tep ełim Wu Owundu nga orung omba kunum ełe, enim kaplı embe owundu tiłang mił, epi topu kis ernermba epi ei, enim singii.

⁵Yi mił ku, enim kang ambił gał, enim kom sek kin, tep ełmin wumb ek ningii ei, ekii singii. Enim pei kaplı en enim noman ełe, to mani kindik kin, enim endeim endeim ni paki tok kin, nga mandring puk mułngii. Nimbił erang Gos wumb en enim embe ambił tonu yi kindik kin, wumb ei buł ngopu kin, kanpi si kindiłim; ba en enim embe to mani kindik kin, en enim noman ełe, to piinanmin wumb ei kin Gos kaimb sipi kin, noman ka ngołum. ⁶Yi mił erang, en enim noman ełe to mani kindik

kin, nga en enim Gos nge noman dinga eŕe mandring puk muŕngii. Yi miŕ, nga Gos nge kunum ei, eim enim ambii tonu kindmba. ⁷Pe nga enim noman embin kanim kanim ei, Gos kin angii eŕe pendngii. Nimbiŕ erang eim enim kanpi kun erpi kin, tep er moŕum.

⁸Enim noman konj kindik kin, kanik kun erik muŕngii! Enim nge opu orung wu kis Seisen ei kui wusii simbii owundu miŕ, kei dinga niŕim ei, eim koi erpi andpi kin, wumb endi kur kanjip numbii miŕ ni piŕim. ⁹Enim pii gii dinga nik kin, dinga angik kin, Seisen opu kom topu kin, nimba ek ei piinerngii mon! Nimbiŕ erang enim piinmin ei, enim engnjing noŕ mei konu eŕe orung orung moŕmun ei, oŕ embin tui enim kin tonu onum oŕ ei, en enim kin yi ku tonu oŕum. ¹⁰Ba enim kunum aninga kopur oŕ embin tui tonu wang kin, ngenj kumbii sinjing ei, Gos eim noman ka ngoŕum puŕwu ei, eim enim dinga ngumba. Gos enim Kraiŕ Jiisas kin wii tang kin, enim eim tiŕang ka wii mendpiŕ singii. Sik kin, Gos eim enim erpi kun ka mendpiŕ kindang kin, je erang kin enim dinga angk muŕangin kin, eim enim dinga ngang kin, enim dinga angk muŕngii! ¹¹Gos eim kin mendpiŕ noman dinga kunum kunum pep moŕpu pangŕi! Keimi, am yi minj, kapŕi pengŕi!

Ek Kombur Aninga Nga

¹²Na ek aninga kopur poŕup kin, enim ngond ei wu Silpeinis na paki tum. Na piind ei, enim engnjing keimi miŕ moŕum. Pipe eŕe, na enim kin noman to konj kindamb kin, Gos nge noman ka ei, keimi na ninj miŕ ei, enim singii. Ei nge, na nam pii poru nip kin keimi ni tor kindamb kin, enim dinga angk muŕngii.

¹³Enim engnjing men toŕmun ngii Bapilon konu eŕe owundu saŕim wumb moŕmun ei, ek ka nik pii ka piik kin, enim ngonmun. Gos wumb ei, enim kin ouni wii topu kin, noman ka wii ngopu yi ku eŕim. Nanim kingam Mak yi ku, enim kin ka piipi kin, ek ka nipi ngonum.

¹⁴Enim kapŕi, Gos nge wumb pei angii sik kin, noman kultmun oŕ ei miŕ erik kin, andan tok ngungii! Enim Kraiŕ kin dambiltik ende puk mulnjung kin, enim noman emin ka seng muŕngii!

Piisa Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Nga Mon Endi Połpu Ngum

1 ¹Na Saimon Piisa, na Krai Jiisas nge kongun wu ni ek ka se andił wu moł. Na pipe ei połup kin, enim wumb pii gii ka wii ninjing ei, yi mił sinim pii gii ende wumb mołmun konu ełe ngond. Ełe nge sinim nge Gos Jiisas Krai eim sinim sipi orung simba nge pułwu ei, eim kin oł kun ka ełmin oł ei sinjing.

²Pe sinim nge Gos kin, Jiisas Krai kin noman ka wii ei, sinmin. Oł ełe nge, Gos Owundu nge noman ka nin, noman emin ei, enim kin am owundu tonu opu ba.

Gos Eim Nge Wumb Topu Mundum

³Keimi, Gos eim nge dinga ełe, epi kanim kanim sinim ngang kin, am sinim kapłi erang kin, sinim konj mołpun kin, Gos nge oł kun ka pałim mił, erik pungii. Gos eim nge noman ka wii sinim ngopu kin, sinim wii topu mondpu kin, eim nge tiłang ka wii nin, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ngumba nge ouni simin. ⁴Pe eim nge noman dinga nin, tiłang ka wii owundu ei nge, eim sinim kin kombur am owundu nin, epi ka wii mendpił ei, kumb ok, eim sinim ngumbii ni, pendrim mił ngurum. Yi mił erang noman oknge oł kis ei, sinim mei wumb kin tonu wang kin, pułe ełe nge sinim oł kis enmin. Ba epi ka wii kanim kanim ei, pei Gos sinim ngum ei, sinim paki tum. Yi mił sinim tungu pupun kin, epi kis ermba ei, si kindpin bin. Pupun kin, sinim noman konj sipin kin, Gos eim nge oł ei ekii simin. ⁵Ełe nge, enim noman to piingii! Piik kin, enim kongun dinga wii erik kin, oł kun ka ei pii gii kin, ende pendik mułngii! Molk kin, noman ka wii sik kin, oł kun ka oł ei kin, ende sek kin, pendik mułngii ku. ⁶Nga en enim noman ka ei kin, ngenj ełe nimbił oł endi erngii ei, tep ka mułngii! Molk kin, noman ka ei, se ende kindik, pendngii! Nga enim dinga angk kin, oł embin tui ko wuk kin mułngii. Molk kin, oł ei sik kin, ngenj tep ka ełmin oł ei, ende sik kin, kindngii. Kind pendik kin, enim

Gos nge oł kun ka oł ei nge, singii. Sik kin, dinga angk kin oł embin tui ko wunmun ei nge, ende kind pendik singii. ⁷Nga enim engnjing noł kin, noman ka ngok erngii! Erik kin, oł ei nge sik kin, Gos nge oł kun ka ei kin, ende kindngii. Nga engnjing noł, noman ka ngok kin, enmin oł ei nge sik kin, wumb kin noman ngonmun oł ei kin, ende kind pendik singii! ⁸Sinim Jiisas Kraiss piinmin ei, eim sinim nge Owundu mołum. Mołum ei nge oł ka wii ei enim kin pep tonu owundu om kin, kapłi enim Jiisas kin noman ka ei wii pinermba mon. Ba ei mong oł kun ka mił, pei tonu opu pimba. ⁹Ba wu endi eim sipi kin, oł yi nge pei pinerim kin, kapłi eim ningił tumbun wu mił mołpu kin, epi turii simba ei, kan poł tunermba mon! Keimi, Gos eim oł penj tui ni, oł kis ei, ok kil ngopu poru nim ei, eim kom ngonum.

¹⁰Yi mił erang, angnan noł, Gos enim to tonu kindpi mundum wumb ei, nam nge wumb mołmun. Yi mił enim kongun dinga erik kin, oł ei enim kin dinga ambił gii nik mułngii! Nga enim oł yi mił enjing kin, kapłi enim oł kis erik kin, si kind orung punerngii mon! ¹¹Yi mił erang, enim oł ei nge, ekii sinjing kin, kapłi Gos andłam aki tang puk kin, Gos mołum konu ełe, kun pungii. Gos konu ei, sinim nge Owundu nin, nga sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas Kraiss mołum.

¹²Yi mił keimi, enim epi ełe piinmin; nga enim ek keimi ei sik kin, poru ninjing. Nga ełe nge, ek keimi ei dinga ambił gii nik mulnjung. Ba nga na kunum kunum enim kin ek nip ngumbii end ei, enim noman to konj kindip kin ngumbii end. ¹³Na piind ei na enim to konj kindip kin, oł ei, oł ka pałim. Peng kin, kunum kunum na ngenj ełe, yi ku peng mołup kin, ek ka keimi nga nip kin, enim noman to konj kindip, ngumbii end. ¹⁴Nimbił erang na piind ei, kunum aninga kopur na ngenj ei, enim kin si kindmbii. Si kindmbii ełe nge, sinim nge Owundu Jiisas Kraiss ei, eim ek ok na kin ni tor kindpi kin, andan topu ngurum. ¹⁵Yi mił na kongun dinga erip kin, ek nip enim kin, ngumbii end. Nga ekii se, na kułmbii poru nimba kunum ei, ekii se enim kapłi kunum kunum poł tok kin oł ei piik minj mułngii!

Sinim Kraiss Nge Tiłang Ka Wii Owundu Kenjpin

¹⁶Sin enim kanpin kin, ek ni ngo poru ninjpin ei, sinim nge Owundu Jiisas Kraiss ei, eim nge dinga ełe je mei konu ełe nga orung omba. Ba sin ek poł min, siimał eimał ek wii nipin kin, sinim nge Owundu Kraiss nge ek nipin kin, yi ninanmin mon! Sin Jiisas eim nge tiłang ka wii owundu ei, sin ningił ełe, kenjpin ei, piipin kin ninmin. ¹⁷Yi mił keimi, Erinjpin Gos Jiisas nge embe ei, am ambił tonu kindpi kin Gos eim tiłang ka wii owundu eim ngum. Ngopu kin, Gos eim tiłang ka wii ełe mołum ek dinga ei, Jiisas mani mondpu kin, ek yi nim, “Ei na nge kangim mendpił! Na eim noman ngond. Nam nge noman ei, eim kin mołum,” pa nim. ¹⁸Sin

Jiisas kin tonu oł kun ka komung mulnjpun kunum ełe, ek yi mił tonu epin konu ełe mani om.

¹⁹Yi mił palim ek ei, sin wumb Gos oł ekii se ermba ei, piik niłmin wumb ek ei pii gii nipin kin, ekii siłmin. Nga enim yi ku ek ei keimi, dinga ambil gii nik mulnjung kin, ei ka wii simba. Nimbil erang Gos oł ermba piik niłmin wumb nge ek ei, konu emii erang konu ełe dup alam kifangin kin, tiłang enim ei yi mił; konu tengmba erang kin, nga kupiiring ok kanjip ei, enim noman tuk ełe, pep onum ei yi mił onum ku. ²⁰Ba enim ek ei, ok piik pendik kin, sin sinim noman ełe ek endi piipin kin, Gos nge oł ermba piik niłmin wumb nge, ek pułe yi mił endi piipin kin yi ninermin mon. ²¹Nimbil erang kumb ok, wu endi eim noman ełe kin, Gos oł ermba oł ei, piipi kin, ni tor kindnalim mon. Ba Gos eim nge Gui Ka ei, wumb ombu ei kin ek ei nipi ngang kin Gos eim oł ermba oł ei, piik kin, ni tor kindilmin.

Mon Ek Kend Polk Kin Nik Ełmin Wumb

2 ¹Ba kumb ok, ek kend ni tor kindilmin wumb ei Esrel wumb tuk mołmun konu ełe tonu onjung. Yi mił ku, enim wumb kin, ek kend mon tołmun wumb ei, enim mołmun konu ełe tonu onjung ku. Wangin kin, ek kend wumb ei, koi erik kin, ek kend kanim kanim ei, enim kin to kis erngii nge tonu om. Ba Jiisas Owundu enim sipi orung sim ei kin, buł ngunjung ku. Oł yi mił erangin kin, sikir en enim erpi kin kis ermba nge tu wunjung. ²Nga wumb pei puk en enim ngenj ełe oł kis kanim kanim pei ekii sik erngii. Yi mił erik puk kin, pe wumb kombur molk ek kis nik kin, andłam kun keimi seng kin, ek kun piinmin ek keimi ei kin, ek kis ni ngok yi erngii. ³Erik kin, wumb eipi nge epi kanim kanim ei, kan bun bun siłmin wumb ei mił ok kin, ek kend pei nik, enim ngok kin, enim ku nin epi ei, singii nge ningii. Ba am kumb ok, Gos eim wumb kos piipi kin, wumb am pungii konu kis ełe, er kun er sirim konu sałim. Nga Gos opu kin, wumb to kis mondpu ermba ei, or mił pinałim mon! Eim er kun kun erpi kin, kui er kanpi mołum.

⁴Yi mił Gos nge enjel kombur ok, oł kis erik ei, Gos eim kan wiik tunerim mon. Ba eim enjel ombu, sipi kin, tukpu olt emii er sim konu kis ełe mundum. Pe kan ngopu kindang kin Gos nge kos owundu piimba kunum ei, kui erik mołmun. ⁵Wu amb kumb ok mulk wumb ei, Gos Owundu kin buł nguk; ba Gos kanpi wiik tunerim mon. Gos eim erang kin, noł owundu tonu opu kin, wumb ombu pei, to kondpu poru nim. Ba Nowa eim ek kun ka ni tor kindilim wu ei kin, eim nge wumb angil orung nga tał ei, Gos eim tep ka er se mułum. ⁶Nga Sorom nin Gomora konu ełe Gos kos owundu piipi kin, konu owundu tał ełe, Gos dup kindang kin, dup num kunum ei, konu tał ełe dup sik mendpil sim. Seng kin, konu owundu tał ełe nge wumb pei, Gos eim kumep kis owundu

orung kindpi ngurum. Yi mił ku, nga ekii se wumb Gos kin buł ngunjung kin, wumb kos owundu oknge ei, piingii ku. Kos owundu ei, ekii tonu omba ei nge, Gos andan topu ngumba. ⁷Nga Gos wu Los eim oł kun ka elim wu ei, sipi orung sim. Seng kin, eim ka mułum. Wu Los eim noman embin piipi kin, wu amb ngunduk oł kis enjing ełe nge piim. ⁸Yi mił wu ei, eim wumb oł kis enjing konu ełe, tuk kun ka mułum. Mołpu kin, wumb oł kis enjing ei kanpi kin, nga kunum kunum wumb ek kis ninjing ei, piipi erim ku. Nga eim noman kun ka pepi mułum kin, nga eim puku sipi kin, eim noman tuk embin peng kin, wumb oł kis enjing ełe nge, lo ek buł ngok enjing ei nge piim. ⁹Yi mił ku, Gos nge ek ekii sik mołmun wumb ei kin, oł embin tui kanim kanim tonu om kin, kaplı Gos Owundu eim pii poru nipi oł embin tui ei kin, sipi orung simba. Nga Gos eim wumb oł kis ełmin wumb ei piipi kin, kumep kis ngo orung kindmba. Pe akip kunum nin, nga ekii se kunum pepi kin, kos owundu kunum ei tonu omba.

¹⁰Opu kin, wumb kombur en enim am kumep kis singii. Singii wumb ei, oł kis yi nge, wu amb ngunduk kin, oł kis penj mułum ełe nin, nga Gos nge ek nin, wumb owundu nge ek ei, wii mił ni piılmin. Wumb ei en enim noman ełe ekii sik kin, en enim noman ełe, ambił tonu kindik enmin wumb ei, en enim Gos nge enjel kin, ek buł morung nik kin, mund mong enałmin. ¹¹Ba enjel pei wumb ei nge to mani kindik mołmun. Mołmun enjel ei, am noman dinga mendpił sałim. Ba enjel en enim wumb ei kin ek buł morung nik kin, nga Gos ningił ełe kos piik, yi enałmin mon. ¹²Ba wumb ombu, kung owu ni, epi noman pinałim mił, wumb yi mił mołmun. Molk kin, en enim nge ngenj ełe, noman pałim oł ei nge ekii sik kin ełmin. Erik kin, menjing mengrim ei, en enim singii nge nik kin, nga en enim to kundngii ni mengrim. Mengang kin, en enim epi endi piinałmin epi ei kin, nga ek kis ni ngok ełmin. Erik kin, nga en enim kung owu ni, epi kolk ełmin mił, yi ku wumb ei kułngii ku. ¹³Wumb en enim mong kis kanim kanim pei enjing. Yi erangin kin, wumb eipi ok mong kis ende, er orung kindik ngunjung. Ngok kin en enim tinga kuni ni, noł ei pei numun ni piik kin, noman ka ka piik ełmin. Ba nga enim kin kuni ende nunjung kin, wumb en enim oł penj tui ei, orpuł mił tuk enim kin yi erik ngonmun. Ngok kin, en enim nge oł kis enim kin ek kend mił, enmin ni piik ka piik ełmin. ¹⁴Ei yi mił, en enim nge ningił ei, se andpi kin, wu amb ngunduk oł kis ełmin ei, nga en enim ningił ełe, oł kis erngii oł ei nge si kindmba pinerim mon. Nga wu kombur noman dinga pinałim wumb ei kin, ek ka nik kin, oł kis erngii nge, yi ku ełmin. Nga en enim nge noman ei, kan bun bun sik enmin oł ei nge, ok andan tok ngołmun. Ba Gos eim wumb ombu nge, am to kis mendpił, er poru nimba. ¹⁵Wumb ei Gos nge andłam kun ka oł ka ełe buł ngok si kindik kin, en enim wulu pang kin, tuk oł kis kanim kanim erik

andilmin. Andik kin, wumb en enim Biyor nge kingam Beilam eim, ol kis elim mił ekii silmin. Nga eim ol kis erpi kin, ol kis kumep sipi kin, nga eim noman ngołum mił yi ku elim. ¹⁶Ba kung dongkii ei, ek tingnalim mon; ba kung dongkii endi, wumb ek tanginmin ol yi mił tangpi ek nipi kin, Beilam ngopu ek ngum. Ngopu kin, eim ol kis elim ele nge piipi kin, kung dongkii ei, wu ek ni tor kindilim wu ei nge, ol ermba erim ele nge, ondu ngum.

¹⁷Wumb ei nge ombu, noł tukpu ele, noł mani tukpu ele mulałim yi mił mołmun. Molk kin, nga wumb ei kupu kuru mił, konu pop owundu topu kin, pop to orung orung kindnim yi mił elim. Erang kin, Gos eim konu emii owundu kis endi, er sim salim ei, am emii owundu pałim ele pungii nge, konu ei salim. ¹⁸Wumb ombu nge, ek dinga wii nik kin, ek mong pinałim mił, ek kis ninmin. Nik puk kin, wu kombur kin ol kis erngii nge noman kin ei, sikir tonu wang kin, nga puk amb eipi eipi ngunduk kin, ngenj ele, ol kis kanim kanim ei nge, noman to piik enmin. Erik kin, ol kis ele nge erik kin wumb kombur pe mendpił ol kis ei nge, si kindik kin, tuk puk mołmun. Molk kin, ei torung wumb kin, to tor singii nge enmin. ¹⁹Wumb kis ombu, en enim ek dinga nik yi ninjing. Epi endi enim noman ele ermin ni piik enmin epi ei, kapłi ondu ngunermba mon. Enim wii mił mułngii; ba wumb ombu en enim, bok tok kin andlam kis ele pungii ol ei nge, kongun wumb mił er andilmin. Ei yi mił; pe epi endi wumb endi, to mani kindim kin wu ei, eim to mani kindim epi ele nge, eim epi ele kongun wu mił mułmba. ²⁰Yi mił keimi, wumb en enim Owundu nge sinim sipi orung nga simba nge, Jiisas Kraiss kin noman ka ei, sinmin noman ka ele nge, en enim tungu puk kin, mei ele epi penj mołum ei, si kindinmin. Nga ol ei, nga demb nim kin, nga ol kis ele nge, en enim kan ngopu mondnum ei, yi minj molk pungii. Puk kin kumb se, ol kis ambil gii nim kin, ei wumb kis mił mułngii. Ba nga ekii se, ol kis nga ambil gii nim kin, ei am kis mendpił mułngii. ²¹Pe nga en enim Gos nge ol kun ka elmin ol ei, pii kun enarik enjing kin, ei kapłi ni piininełangin. Nimbil erang, pe nga andlam ei nge piik kin, ol kun ka lo ek ei mił sinjpin ni piilangin. Ba en enim ol ei nge, buł ngo poru ninjing. ²²Ol ei ek ekin endi, en enim kin tonu om ei, Gos oknge ek keimi mendpił endi yi ninim. “Owu ei eim nge mek si mundum konu ei, nga orung ba nge pum.” Nga Gos oknge ek keimi endi yi ku ninim, “Kung endi, eim noł was ka er om; ba nga pupu kin, noł oi ele pepi kin ak mak enim.

Keimi Mendpił Owundu Orung Omba

3 ¹Enim na nge wumb puł mendpił, na nga pipe ei połup kin, enim kin kindind. Kindip kin pipe tał kindinj ei, en enim nge noman keimi to konj kindik kin, noman tuk konj simba. Ele nge enim noman nga

to piingii. ²Yi erang kin, en enim molk kin, ek ei noman to piingii! Piik kin, ek ei, oł ekii se tonu omba ni, na ninj mił, ek ei piingii! Piik kin Gos oł ekii se ermba ei nge, piik niłmin, wumb ei Gos ek yi mił ni tor kindinj. Kindip kin, pe Owundu kin sinim paki tołum wu ei nge, lo ek en enim Gos nge ek se andiłmin wumb ek ningii ei, piimin ku. Piipi kin, en enim yi ku noman to piingii! ³Kumb se en enim ek ei pii kun erngii! Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, wumb enim kin ek buł morung nik enmin wumb ei, ok en enim nge noman ngenj ełe, ekii sik erngii. Ba en enim ek buł ambilk kin yi ningii. ⁴Nik kin ek dinga nik yi ningii. Nik kin, ei ek nipi, nga orung omba min, da ninjing? Pe eim jiłi mołum? Ya onanim; ba ok kupenjpın noł molk kulk ei, moł wangin kin pe sinim mołmun. Mołamin kin, epi sałim ei, ok sirim mił sałim ei Gos eririm. ⁵Erang kin, en enim noman ełe epi ei piik kin, kanik erngii pinałim. Pinerang kin, ok Gos neng kin, gupu mułang je kupu muł pirim. Peng kin nga mei ei, tuk noł ełe tonu opu kin, ei mei pirim. ⁶Ba Gos eim ek yi neng kin, noł tonu om ei noł owundu mei ełe tonu om. Opu kin, mei orung orung pei pirim ei to kis eririm. ⁷Erang kin, Gos ek ei mendpił neng kin, muł mei tał pe mołmbuł ełe dup tonu omba ni, kui er mołmbuł. Molkuł muł mei ei, kos piimba kunum nenj ni kui er mołmbuł ku. Nga wumb Gos kin buł ngołmun wumb oł kis ełmin ei Gos kos owundu piimba kunum ełe wumb oł kis enjing wumb konu kis ełe am pungii. ⁸Ba na nge wumb puł mendpił; enim epi ei, endeim mendpił si kindnarik kin noman to piik mułngii! Molk kin, Owundu eim piinim kunum endeim ei, kung ngii 1000 pei mił ni piinim. Nga kung ngii 1000 pei ei kunum endeim mił ni piinim. ⁹Gos Owundu eim ek ni pendrim mił, tonu omba ełe nge ei, taki taki nipi pindneririm mon. Yi mił, wumb kombur kongun mon mon kindpi kin enim ni piinmin, ei mon! Eim yi piinim; wumb endi am punerngii ni pendrim pałim. Gos eim noman ełe yi piinim ei, wumb am pei, noman to ak tok kin, yi erngii ni piinim. Yi mił Gos Owundu enim kin piipi kin, eim am kunum kinan olt mił, kui er mołum.

Muł Mei Tał Poru Nimba Kunum

¹⁰Gos Owundu nga orung omba kunum ei, epi waning wu mił omba ei, sinim pii kun enermin! Enarpin mułmun kunum ełe, muł ełe bultu owundu nipi kin am ba. Pang kin, nga epi kembis kembis ei am dup no poru nimba. Nipi kin, nga mei ełe nin, epi er mundngii epi ei, yi ku, dup popu poru nimba. ¹¹Yi mił erang kin, epi ombu yi mił erpi kin, poru nimba. Nipi kin, enim wumb ombu, er mołmun mił nenj? Pe enim oł kun ka erik kin, Gos nge oł ka wii ei erik ekii sik mułngii! ¹²Ełe nge, enim Gos nge oł ei erik kin, Gos orung omba kunum ei, kui er mułmun! Mołpun kin, Gos nge kongun dinga erik kin, Gos orung omba kunum ei sikir tonu wangłi ningii! Nik kin, kunum ełe dup opu kin, tonu muł

ele, nopu poru nimba. Nga dup muł dinga wii erang kin eim epi kembis kembis epi dup nang kin, epi ombu opu noł mił ermba. ¹³Ba Gos eim ek yi nipi kin muł mei konj tał ermbii ni pendim mił, yi ermba. Erpi kin, nga konu konj ele Gos eim nge oł kun ka ei, minj pep mułmba. Mołpu kin, sinim oł ei nge, ei tonu omba ni kui er mułmun! ¹⁴Yi mił erang, na nge wumb puł mendpił enim epi ei nge, omba ni kui er mołmun! Mułangin kin, pe enim am ka wii molk kin, oł kun ka dinga erik kin, nga orpuł ni epi kis endi enim kin pinermba mon! Enim Gos kin noman ende sek kin noman emin mułngii. Molk kin, nga ekii se Gos enim kenmba kunum ei enim kun ka mułngii! ¹⁵Nga Owundu eim sinim kin wiik topu kin, kui erpi kin, sinim kin taki taki erpi mołum. Yi mił erang, enim piingii ei, Gos sinim sipi orung simba er mołum ele nge, sinim piipin mułmun! Mołpun kin, Gos eim noman ka ei, sipi kin, sinim enginjpin Pol ngurum. Ngang kin, nga Pol eim ek yi nge mon połpu kin, enim ngurum ku. ¹⁶Keimi Pol eim nge oł ombu pei epi ei nge ku, ek nipi ngołum. Ngopu kin, ek kombur ya mon ele pałim ei, kun ka molałmin wumb ei, en enim kongun dinga erik epi ei singii pałim. Peng kin, en enim Gos nge ek ka ei, nik kin, nga ek kanim eipi eipi ombu nge ek ei, niłmin wumb ei nge, en enim am pungii. ¹⁷Na nge wumb puł mendpił, enim ok piik poru ninjing ei, oł ombu epi ei, ekii se tonu omba. Yi mił erang kin, en enim kan kun erik kin, tep ka wii erik mułngii! Mon pim kin, wumb enim noman to eipi eipi kindngii. Kindangin kin, wumb lo ek ekii sinarik kin, ek kanim kanim nik erangin kin, enim nga dinga angk mulerngii mon! ¹⁸Ba enim sinim nge Owundu nin, sinim sipi orung simba wu, Krai Jiisas nge noman ka ngołum wu ei nin, noman ka wii mendpił ei kin, wumb dinga mił tonu ok mułngii! Pe nga Krai eim kin tiłang ka wii nin, embe Owundu ambił tonu kindpin kin, akip nin, nga ekii se kunum kunum ouni, am pepi ba ku! Ei keimi!

Jon Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Konj Kunum Kunum Mołutum Pułwu Ei Krajs

1 ¹ Sin Jiisas nge er se endim wumb mon ei połpun kin, enim ngonmun ei, konj kunum kunum ek Pułwu Jiisas Krajs eim kumb ok kunum kunum mułum. Mołpu kin, sin eim ek nim piinjpin. Piipin kin, eim sin sinim ningił ełe kenjpin ei, keimi sin eim mendpił kenjpin kanpin kin nga si sinim angil ełe eim ngenj ei embilnjpin ku. ² Nga konj kunum kunum mołutum pułwu Jiisas Krajs ei, eim peni ełe wang kin, sin sinim kenjpin kin, nga eim ek ka piipin kin, enim kin noman konj kunum kunum mołutum ek ei, ni tor kindinjpin. ³ Kindpin kin, sin Krajs eim kin ek nipin kin, peni ełe kindinjpin ei, sin kanpin kin, nga piipin enjpin epi ei, pei nipin kin, enim kin ngonmun. Ngopun kin sin yi ku, enim kin pei kun ka pepin mołpun kin, noman dampiltpin se ende kindpin kin, Erinjpin Gos kin, nga eim kingam Jiisas Krajs kin, noman ende sepin mułmun. ⁴ Nga sin mon ek ei połpun kin, enim ngonmun ei, sinim pei noman ka seng mułmun ei, sinim nge noman ełe piki tumba.

Sinim Gos Nge Tiłang Ełe Andpin Mołmun

⁵ Pe sin ek ei, Gos nge kingam kin piipin kin enim kin ni ngupun. Ngumun ek ei, Gos eim tiłang pułwu mołum. Mołum konu ei, emii endi, eim mołum konu ełe, pepi mandi punanim mon! ⁶ Pe nga sinim mołpun yi nimin, “Sin Gos kin dambiltpin o ende punmun,” nimin; ba emii pałim mił, oł kis kanim kanim ermin ei, sin sinim gupu ełe, ek kend topun kin nga oł ende enmin ei, ek kend pałim ku. Nga sinim oł kun ka keimi andłam ełe andnałmin mon! ⁷ Ba nga sinim tiłang enim mił, oł kun ka yi pepin mołmun ei, Gos eim tiłang enim konu mołum mił, nga sinim enginjpin noł kin, dambiltpin o ende pupun kin, pepin mołpun andpin yi erpin mułmun. Mułamin kin, nga Gos kingam Jiisas miyem ełe, kapłi sinim oł kis kanim kanim kil ngopu kin, kunum kunum si kindmba.

⁸ Pe sinim yi nimin, “Sin noman tuk ełe, oł kis ełmin oł endi pinałim,” nimin ei, sin sinim kin ek kend topun ngonmun. Ngopun kin, nga ek

keimi ei, sinim ekii sinenjpin kin, nga ek keimi ei sinim noman tuk eŋe, pinaŋim ku. ⁹Ba pe nga, sinim oŋ kis kanim kanim enmin oŋ ombu ni, peni eŋe tor kindpin Gos ngunjpun kin, kapŋi Gos oŋ kun ka eŋim Gos, eim oŋ kis ombu pei, kil ngopu kin, si kindpi poru nimba. ¹⁰Pe nga “Sinim oŋ kis kanim kanim enenjpin,” pa nimin ei, “Gos ek kend wu” pa nimin. Nga Gos eim ek keimi ei, sinim noman tuk eŋe pinerang kin, nga sinim ekii sinermin mon ku.

Jiisas Kraiss Ei Sinim Paki Toŋum Wu

2 ¹Na mon ei puŋup kin, enim kin ngond. Na Gos ek ka ninj ei, pii gii ninjing kangi ambil moŋmun ei, Gos tiŋap eŋe moŋmun ei kin, ek nip kin, mon puŋup ngond. Ei enim oŋ kis kanim kanim enerngii; ba wumb endi oŋ kis kanim kanim endi enjing kin, sinim nge moŋmun wu oŋ kun eŋim endi moŋum ei, Jiisas Kraiss ei kapŋi, eim nimba miŋ ei, dinga nip kin, Erinjpin Gos sinim kin ngumba. ²Sinim oŋ kis enjpin ei, Gos sinim kin popuŋ sim kumep kis ei, Kraiss eim koŋpu kin, Gos nge popuŋ kis ei eim sim. Sipi kin, sinim nge oŋ kis mendpiŋ mon; ba ya mani mei wumb oŋ kis pei enjing ei nge, oŋ yi miŋ erim.

³Pe nga sinim Gos nge ek dinga eŋe ekii sinjpin kin, sinim pii poŋ tumun ei, sinim eim kin keimi piipin kanpin kin, pii poŋ topun moŋmun. ⁴Pe wumb nii endi yi nimba, “Nanim eim pii poŋ toŋ” nimba; ba Gos eim ek dinga eŋe, ekii sinarpi nim kin, wumb ei eim ek kend wumb mendpiŋ moŋum. Moŋpu kin, Gos ek keimi ei, eim kin pinaŋim mon. ⁵Ba wumb nii endi, eim Gos ek dinga eŋe, ekii simba ei, kapŋi Gos noman kultum oŋ ei erpi kin, kun mendpiŋ kindpi paŋim. Peng kin, sinim pii poŋ tumun eŋe nge, sinim Gos kin dambiltipi ende pupun kin eim nge wumb moŋmun. ⁶Wumb nii endi, “Nanim Gos kin dambiltipi ende moŋ,” pa nimba, ei eim kapŋi, Jiisas Kraiss kongun erpi pepi, moŋpu pum miŋ, yi miŋ ku, wumb ei eim yi ermaba.

Ek Dinga Konj

⁷Nanim nge wumb puŋ; ek dinga ei, na puŋup nip kin, enim kin ngond ei, ek konj endi mon; ba enim ek dinga oknge ei, enim ok piik sik erik ek dinga ei, enim ok ek dinga ei piik si kindik kin piik poru nik. ⁸Nik kin, nga ek dinga eŋe na poŋup kin, enim ngond ei, ek konj endi paŋim. Peng kin, ek dinga konj ei, ek keimi ei Kraiss nge oŋ kun ka eŋim oŋ ei nin, nga enim enmin oŋ kun ka ei nin, sin kenjpin ku. Nimbil erang emii pim oŋ kis ei, si kindpi punum. Pang kin, nga oŋ kun ka keimi ei, pe tiŋang erang kin, oŋ ei peni eŋe onum.

⁹Wumb nii endi, eim yi nimba, “Nanim tiŋang enim oŋ kun ka er moŋ,” pa nimba; ba eim angim kin noman kis pii ngopu kin, yi ermaba ei, eim oŋ kis emii paŋim konu eŋe piraam moŋpu andpi kin, akip yi ku, konu eŋe

piram er mołum. ¹⁰Pe nga, wumb nii endi, eim angim noman ngołum wu ei, eim tiłang kun ka konu ełe mołum. Mołpu kin, nga eim tiłang kun ka konu ełe piram mołpu kin, kapłi oł kis min epi endi eim kin pinerang kin, kapłi eim min wu eipi endi, bok tok kin oł kis endi erngii ei, pinałim mon. ¹¹Ba wumb nii endi, eim angim kin noman kis piimba wu ei, eim emii pim konu kis ełe piram mołpu kin andpi punum. Pupu kin, eim konu jili mił ba konu ei, eim kan kun enerim. Nimbił erang emii pim konu oł kis ei je erpi kin, eim ningił ełe to tumbun mił mundang kin, eim emii konu ełe andpi er mołum.

¹²Na mon ei połup kin nanim kangı ambıł noł enim kin ngond. Nimbił erang enim oł kis kanim kanim enjing ombu, Kraıs Jiısas nge embe ełe, enim oł kis ei, eim kil ngopu si kindpi, poru nim. ¹³Na mon ei połup kin, enim ernjing kin ngond. Nimbił erang enim Jiısas piınmin ei, eim kumb ok kumna kin multum ei, pe piram mołum ku. Na mon połup kin, enim wu kangı wu kin ngond. Nimbił erang enim dinga peng kin, wu kis Seısen kamb mani kindik kin, enim dinga angk mołmun.

¹⁴Na mon połup nip kin, enim kangıł ngond. Nimbił erang enim Erinjpin pułwu eim pii poł tok mołmun. Na mon połup nip kin, enim ernjing ngond. Nimbił erang enim Jiısas kumb ok kumna multum ei, pe piram mołum ei piınmin. Nga na mon połup kin enim wu kangı wu ombu ngond. Nimbił erang enim dinga angk mołmun. Molk kin, Gos ek ka enim noman tuk ełe pepi mołum. Mołpu kin enim dinga peng kin, Seısen wu kis kamb mani kindnim.

¹⁵Enim ya mei ełe pii gii ninenjing wumb nin, mei oł kanim kanim ełmin oł ei nin, enim noman kulerngii mon! Pe nga wumb nii endi mei ełe pii gii ninenjing wumb nin, mei oł kanim kanim oł ei, noman ngum kin, wumb ei Erinjpin Gos kin noman kultmun oł ei, eim kin pinerim mon. ¹⁶Yi mił, pii gii ninenjing wumb oł kanim kanim pei ełmin oł ei nin, nga epi oł kis kanim kanim simin nik noman pałim ei nin, nga wumb kanik kin simin ni piınmin oł ei nin, nga epi kanim kanim mei ełe sałim ei wumb en enim nilkeng sinmin ku. Epi kanim kanim ombu ei, Gos kin tonu onanim mon; ba epi ombu pei, ya mei ełe wumb nge noman ełe tonu onum. ¹⁷Nga mei ełe wumb nin, nga epi kanim kanim wumb simin ni piınmin epi ombu ei, am pupu poru nimba; ba wumb nii endi, Gos nge noman enim epi ei enjing kin, kapłi enim konj kunum kunum molk pungiı.

Krais Nge Opu Orung Wu Kis Endi Omba

¹⁸Nanim kingnan ambıłan noł; sinim muł mei poru nimba kunum ei, mandi enim. Nga enim piik enjing ni, Kraıs nge opu orung wu kis endi omba. Yi mił peng kin, Kraıs nge opu orung wu kis pei peni ełe tor onmun ei, wumb ombu kanik yi enmin. Erik kin, sinim piınmin ei, muł

mei poru nimba kunum ei, mandi erpi poru ninim. ¹⁹Yi mił, opu orung wumb ombu sin nge pii gii ninjing wumb tiłap ei, ende mił mon. Yi peng kin, opu orung wumb ombu sinim kin si kindik punjung. Puk wumb ombu sinim nge tiłap ende piłang kin, kapłi sinim kin tep to mułufamin; ba en enim si kindik punjung ei, pangin kin, sinim piinmin ei, wumb ombu sinim nge tiłap ende mon.

²⁰Ba Krai enim kin Gos Gui Ka bein tang kin, nga pe enim pei ek keimi piik poru ninmin. ²¹Na enim kin mon konj endi połup kin, enim ngonand mon. Nimbil erang enim ek ei, piinalmin ele nge mon; ba enim ek keimi piilmin. Piik kin, nga ek kend endi, ek keimi kin tor onalim mon ni piilmin.

²²Wumb nii endi, ek kend tołum wu mołum. Mołum wu ei, “Jiisas ei Krai Gos kindim wu mon,” pa nimba wumb ei, eim ek kend tołum wu mołum. Mołum wu ei Gos kingam Jiisas kin ouni buł ngopu kin, ek ningil ei, ekii sinarpi kin, Gos kindim wu Krai nge opu orung wu mołum. ²³Pe wumb nii endi, Gos kingam kin, buł ngopu ekii sinanim ei, yi ku Erinjpin Gos kin buł ngopu kin ekii sinanim ku. Nga wumb nii endi, Gos kingam kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ei, eim Erinjpin Gos kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ku.

²⁴Enim ok piinjing ek ka piik kun erik mułngii! Enim ok piik ek ka ei piraambil gii nik kin, pii gii nik, mulnjung kin, kapłi yi mił ku, enim Erinjpin Gos kin eim kingam Jiisas kin dambiltik se ende pu molk kin, pungii. ²⁵Nga Krai eim ek dinga ni pendrim mił yi ninim, “Enim noman konj kunum kunum mułngii ei nge ngumbii,” pa nirim.

²⁶Na mon ek ei połup kin, enim kin ngond ei, Jiisas nge opu orung wumb ei, enim kin ek kend tok ngok ol kun pinałim mił erngii. ²⁷Ba Krai, eim nge Gui Ka enim kin bein topu ngum ei, eim enim kin noman tuk ele tep to mołmbuł. Pe nga enim wumb epi epi endi enim andan topu kin, yi enermba mon. Yi mił erang, Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim pei andan top ngonum. Ngang kin, sin noman tuk ele ni piipin kin, Gos Gui Ka eim andan tonum epi ombu ei, ek keimi kun mendpił palilim. Pepi kin nga ek kend endi pinałilim mon. Yi mił peng kin, Gos Gui Ka enim andan tum epi ombu, ekii singii. Sik kin Krai kin dambiltik se ende pu molk kin pungii. ²⁸Nga pe nanim kingnan noł; enim Krai kin dambiltik se ende pu molk kin ekii sik erngii. Erangin kin, sinim noman dinga sik erik molk kin, kunum ele, Krai eim orung omba kunum ei, sinim singambil peng kin, nga koi erpin yi enenmin mon! ²⁹Nga enim piinjing kin, Krai eim wu kun ka mendpił mułum kin, kapłi enim yi mił keimi ni piik kin, wumb endeim endeim ni pei ol kun ka mendpił enjing kin, kapłi wumb ei, Gos nge kingam noł mułngii.

Gos Nge Kangi Ambil Nol

3 ¹Enim piye! Sinim Erinjpin Gos sinim kin noman ka owundu ngołum. Ngang kin, sinim kin noman ka ngopu ei, owundu mendpił

ngoŕum. Yi erang kin, sinim eim kangi ambiŕ noŕ moŕmun. Keimi sinim Gos nge kingam ambiŕam noŕ mendpiŕ moŕmun. Ba mei eŕe pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin kanik kin pii kun enarik moŕmun. Pii kun enarik kin, yi ku, sinim kin kanik kin, pii kun enaŕmin mon ku. ²Nanim angnan noŕ; pe sinim Gos nge kingam ambiŕam noŕ moŕmun; ba ekii se sinim wumb muŕmun miŕ ei, sinim pii kun enanmin. Ba sinim piinmin ei, Jiisas eim orung omba kunum ei, sinim eim keimi kenmin. Kanpin kin, nga eim muŕmba miŕ ei, sinim yi ku muŕmun. ³Nga wumb nii endi Kraiŕ eim orung omba ni kui er piipi muŕmba wumb ei, eim kapŕi kun ka mendpiŕ muŕmba. Moŕpu kin, Jiisas eim kun ka mendpiŕ moŕum miŕ ei, yi ku muŕmba. ⁴Wumb nii endi, oŕ kis kun pinaŕim miŕ ermba wu ei, Gos lo ek eŕe paŕim miŕ, ekii sinarpi kin, lo ek ei to puŕpeŕ to kindim. Oŕ kis enim wu ei Gos lo ek eŕe ei to tor kindnim. ⁵Enim piinmin ei, Kraiŕ eim opu kin, wumb oŕ kis ei kil ngopu si kindmba nge orum. Orum ei, Kraiŕ eim oŕ kis endi eim kin pineririm. Pinerang kin, Kraiŕ eim kapŕi, oŕ kis kil ngopu si kindmba. ⁶Nga wumb nii endi, eim Kraiŕ kin pii gii nipi kin, dambiltpi se ende pu muŕmba wu ei, eim oŕ kis kun pinerim miŕ, endi enermba mon! Ba wumb nii endi, eim kunum kunum oŕ kis eŕim wu ei, eim Jiisas kinarpi kin, nga piipi poŕ topu enaŕim mon ku! ⁷Nga nam kingnan noŕ; enim wumb endi, kan wiik tangin kin, enim kin ek kend tok sipik, andŕam kun sinermba konu eŕe sipnerngii mon! Wumb nii endi, oŕ kun ka paŕim miŕ, eŕim wumb ei, eim kun ka mendpiŕ moŕum. Moŕpu kin, eim Kraiŕ eim kun ka mendpiŕ moŕum miŕ ei yi miŕ ku moŕum. ⁸Nga wumb nii endi, eim oŕ kis, kun pinaŕim miŕ erpi moŕum wumb ei, eim Seisen nge wumb mendpiŕ moŕum. Nimbiŕ erang Seisen eim ok kumna kin, oŕ kis kun pinaŕim miŕ eririm? Yi miŕ erang, Gos eim kingam ya mani mei eŕe orum ei, ei puŕe yi miŕ, Seisen kongun ei, to puŕpeŕ to si kindmba nge orum. ⁹Nga wumb nii endi, eim Gos nge wumb endi tonu opu muŕmba ei, eim oŕ kis kun pinerim miŕ ei enermba mon! Nimbiŕ erang Gos eim nge oŕ kun ka oŕ ei wumb ei kin, noman tuk eŕe moŕum. Moŕpu kin, nga Gos eim arim kun ka moŕum miŕ ei, eim kapŕi Gos kingam tonu opu kin, eim oŕ kis kun pinerim oŕ ei, nga kunum kunum enermba mon! ¹⁰Eŕe nge yi miŕ, ni piinmin ei, Gos nge kingam noŕ nii ombu moŕmun. Nga Seisen nge kingam noŕ nii ombu moŕmun ku. Kapŕi wumb nii endi, eim oŕ kun ka miŕ enaŕim ei, eim Gos nge kingam miŕ molaŕim mon ku. Nga eim angim noŕ noman kularpi kin, yi ermba wu ei, eim Gos eim nge kingam molaŕim mon ku; ba Seisen nge kingam wumb mendpiŕ moŕum.

Wumb Endi Kin Noman Kultmun Oŕ

¹¹Yi miŕ ek eŕe nge, kumna mendpiŕ kunum ei, enim ek ei piik enjing miŕ ei, sinim wumb endi noman kultmun oŕ ei, nga wumb ei sinim kin,

noman kułangin yi ermin. ¹²Nga sinim kapli Andam kingam Kein eririm mił, sinim yi enermin mon! Eim Seisen nge wu mołpu kin, eim angim mendpił to kundrum wu ei, eim oł kis mendpił eririm. Nimbił erang Kein eim angim mendpił Eipel to kundrum? Nimbił erang eim eririm oł ei, kun pineririm; ba eim angim nge eririm oł ei, kun ka pirim. ¹³Yi mił nanim angnan noł; wumb pii gii ninenjing wumb ei, enim kin ek kis nik kin, opu orung erik yi erngii ei, enim noman to piinerngii mon! ¹⁴Yi mił sinim ni piinmin ei, sinim wumb kułii konu ełe si kindpin kin, nga sinim noman konj sinjpin. Nimbił erang sinim enjpin noł kin noman kułumun. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kulałim wu ei, eim wumb kułii konu ełe mił piram mołum. ¹⁵Nga wumb nii endi, eim angim kin ek kis nipi kin, nga eim noman kularpi ermaba, wu ei, eim noman tukrung ełe, wu angim ei to kundmaba mił pim. Pe nga enim ni piinmin ei, wu endi eim wumb to kondnum wu ei, eim noman tuk ełe kin noman konj kunum kunum sałim ei, piram mulałim mon. ¹⁶Ełe nge yi mił, sinim ni piinmin ei, wumb noman kultmun oł ei, pułe yi mił pałim ei sinim piinmin. Nimbił erang, Krai eim noman konj sinim kin ngopu kin, ond peri ełe kułum. Kułang kin, pe sinim kapli, Krai enim oł ei mił ku, sinim enginjpin kin, yi erpin kin, sinim noman konj ei, wumb kin paki topun ngumun. ¹⁷Ba pe wu endi, eim mei ełe, epi kanim kanim pei seng kin, nga wu angim endi, epi sinerang mułmaba wu ei, eim kanpi kaimb sipi kin, paki tunarpi yi ermaba wu ei, eim Gos noman ngołum oł ei, nipe mił wu ei, eim noman tuk ełe piram pałim? ¹⁸Yi mił nanim kingnan noł mił mołmun! Sinim wumb noman kultmun pa ni gupu ełe ni, mon ek yi ninermin mon; ba wumb noman kultmun, pa nimin ei, keimi pimba nin, nga oł keimi ermin yi ku ermin.

Pii Gii Wumb Gos Ningił Ełe Gał Kulałmin Mon

¹⁹Oł ełe nge, sinim piinmin ei, sinim Gos nge ek keimi ełe mołmun ni piinmin. Piipin kin, sinim Gos nge kumb ełe angpin mołmun ei, sinim noman emin pei tonu wang kin, dinga pupun engmin. ²⁰Pe nga, sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopu erim kin, kapli sinim Gos kumb ełe angpin kin, sinim noman emin sepin piipin mułmun. Yi mułamin kin, Gos eim owundu mendpił mołpu kin, tonu pupu kin, eim sinim kin noman tuk ełe ngołum ku. Nga Gos eim epi kanim kanim pei piłim ku. ²¹Yi mił angnan noł! Pe sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopun yi enenjpin ni piim kin, kapli sinim Gos kumb ełe engnim ełe, gał kulermin mon; ba sinim kapli eim kii simba ei, sinim ek nipin orung kindmin. ²²Kindpin yi enjpin kin, eim ek dinga nim ełe nge, nga eim noman ełe pałim ei mił enjpin kin, kapli sinim nipe epi endi eim kin kii sinjpin kin, kapli eim sinim ngumba. ²³Nga Gos eim nge ek dinga nim ei yi mił, “Sinim eim kingam Jiisas Krai embe ełe, pii gii nipin kin, nga sinim wumb eipi eipi noman kultmun ei yi erngii mił,” pa ni Krai eim ek

dinga nipi kin, sinim kin yi ni ngurum. ²⁴Yi mił wumb nii endi, Gos eim ek dinga nim ek ei, ekii sik ninim mił erngii wumb ei, eim Gos kin dambiltpi se ende pu mołum. Mułang kin, nga Gos eim kin mołum ei, eim nge Gui Ka sinim kin ngopu kin, eim sinim kin kunum kunum mułang kin, sinim kaplı Gos eim mołum mił pii poł tumun.

Gos Gui Keimi Endi Kin Gui Kend Endi Kin

4 ¹Nanim angnan noł mołmun. Pe wu kombur ok, enim kanik kin, ek endi yi mił ningii. Sin Gos nge Gui Ka sinjpin yi ningii ei, enim pii gii ninerngii mon; ba kumb se, enim kaplı, ek ełe kii sik, mok tok kin, kanik pii poł tungii ei, ek kun keimi ninmin gui ei, Gos kin onum min, ek kend tonmun. Yi mił erang, wumb pei kombur andik kin, ek kend tołmun wumb ei, oł ekii se tonu omba ni tor kindiłmin wumb molk kin, ek kend kun pinałim mił nik kin, mei konu ełe orung orung andik pułmun. ²Oł ełe nge, enim ni piinmin ei, Gos Gui Ka ei ek nipi ngołum. Ngopu kin, wumb nii endi, opu kin yi nimba ei, “Gos eim kingam ya mani mei ełe orum ei, eim wu keimi ngenj ełe sinim pałim mił, yi ku pirim. Kaplı, Gos Gui Ka ei, wu eim noman tuk ełe mołum wu ei, Gos ek keimi nipi tor kindnim.” ³Ba nga wu nii endi opu kin, yi nimba ei, “Jiisas Krais eim Gos kin mani mei ełe opu kin, ngenj ełe keimi pinerim,” pa nipi wu ei, eim Gos Gui Ka eim kin mulerim mon. Mularpi kin, wu ei Jiisas Krais nge opu orung wu mołum. Mołpu kin, enim piinjing ek ei nge, ya mei ełe tonu omba ninjing mił, pe ya mei ełe, keimi mendpił tonu onum.

⁴Ba nanim kingnan ambilan noł; enim Gos nge wumb tiłap mendpił mołmun. Molk kin, ya mei ełe, ek kend tok ni tor kindiłmin wumb Jiisas nge opu orung wumb ei, dinga mołmun; ba Gos nge Gui Ka enim kin mołpu kin, dinga mendpił ngołum. Dinga ngang kin, enim Gos ek piim mił, ek kend niłmin wumb ei, to mani kindinmin. Nimbił erang, Gos Gui Ka enim noman tuk ełe mołum ei, dinga mendpił mołum. ⁵Wumb ombu ek kend tok niłmin wumb ei, pii gii ninenjing mei ełe wumb molk kin, ya mei ełe, ek kend tok pii gii ninenjing wumb kin, ngok enjing ei, piik er mulnjung. Nimbił erang ek ei nge pii gii ninenjing wumb pei mołmun ei, en enim ek kend tok niłmin ek ei piilmin. ⁶Ba sinim Gos nge wumb tiłap ełe mołmun. Molk kin, pe nga wumb nii endi, Gos pii poł topu kin, pe nga sinim ek nipin ek ei, eim ekii simba ku. Pe wumb nii endi, eim Gos nge wumb tiłap ełe mulerang kin, wumb ei yi ku, sinim ek nemin kin, ekii sinermba mon ku. Oł yi erngii ei, sinim kaplı, kanpin kin, pii poł topun erpin kin, wumb ei keimi, Gos Gui Ka nge tor orum min, ek kend tołum gui ni tor opu kin, sinim kanpin kin pii poł tumun.

Gos Eim Wumb Noman Ngołum

⁷Nanim angnan noł; sinim kaplı wumb eipi eipi endi kin noman kołpun yi ermin! Erpin kin, ei nimbił erang, noman kultmun oł ei Gos

eim kin tor orum. Wang kin, wumb nii endi wumb noman kultmun oł ei, ermba wumb ei, eim Gos nge kingam mendpił mołpu kin, nga eim Gos pii poł topu mołum. ⁸Wumb nii endi, eim wumb noman kultmun oł ei enanim ei, eim Gos pii poł tunanim mon ku. Nimbil erang Gos eim wumb noman kułum pułwu mołum. ⁹Oł ei nge Gos sinim kin noman kułpu kin, eim kingam endeim mendpił, ya mani mei ełe kindang, opu kin, ond peri ełe kołpu kin, sinim ngum. Ngang kin, sinim kapłi konj kunum kunum sipin kin, mołpun bin ei, eim kin sinjpin. ¹⁰Noman kułumun oł ei, pułe yi mił pałim. Gos eim kumb se, sinim kin noman kultum. Kołpu kin, nga sinim eim kin, ekii se noman kułmun. Ba eim kumb se sinim kin noman kułpu kin, eim kingam Jiisas Kraiss kindang kin, ya mani mei ełe opu kin, ond peri ełe kołpu kin sinim oł kis kun pinerim oł enjpin ei, Gos sinim kumep kis ei Kraiss kin kindang kin, Kraiss eim je sinim oł kis kil ngopu si kindim. ¹¹Nanim angnan noł; Gos eim kingam endeim mendpił kindang kin, mani mei ełe opu kin, sinim kin kułmba nge om. Yi erang opu kin, Gos sinim kin noman kułpu yi erpi kin, sin sinim kapłi wumb endi, endi ni noman kułang kin, yi mił ku eramin! ¹²Sinim wumb endi kapłi, Gos kinanmin mon! Ba sin sinim endeim endeim ni, noman kułang kin, yi ermin ei, kapłi Gos eim sinim noman tuk ełe mołum. Mołpu eim sinim kin, kongun yi erang kin, wumb noman kultmun oł ei, am ka wii tonu wang kin, sinim noman tuk ełe er mułmba. ¹³Oł ełe nge, sinim piinmin ei Gos eim Gui Ka sinim noman ełe tuk kindang kin, opu mołum. Mołpu kin, sinim kapłi piinmin ei, Gos sinim kin noman tuk ełe mołum. Nga sinim eim kin dambiltpin se ende mołpun kin, molk punmun. ¹⁴Nga sinim kenjpin kin, wumb eipi kin ni tor kindpin kin, “Gos eim kingam mei ełe mani kindang kin opu pendpi kin, mei konu ełe wumb pei, sip orung simba nge om.” Opu kin, sinim ek poł ei, pe ek ni tor kindpin kin, wumb ngonmun. ¹⁵Pe nga wumb nii endi, ek ni tor kindmba ei, eim “Jiisas Gos kingam endeim mendpił mołum,” nimba wumb ei, Gos eim wumb ei kin mułang kin nga wumb ei Gos kin moł mandi pupu kin mołum. ¹⁶Yi mił erang, sinim piipin kin, pii gii nipin ei, Gos sinim kin am noman mendpił kultum. Kołpu kin, Gos eim noman kultum pułwu mołum. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kultum wumb ei, Gos eim kin tep to mułang kin, nga eim Gos kin tep to mołum ku. ¹⁷Oł ełe nge pe Gos sinim kin tep to mołpu kin, eim erang sinim wumb noman kultmun oł ei, kun ka keimi tonu onum. Opu kin, ei nge, ekii se Gos eim wumb mok topu kin, kos piimba kunum owundu ei, sinim kapłi Gos kin, mund mong kulermin mon. Nimbil erang, Gos eim wumb noman kultum mił, sinim ya mei ełe mulnjpun kunum ei, Kraiss ei eim kin noman kułpun yi enjpin. ¹⁸Yi mił erang, mund mong kultmun oł ei, ende tuk ełe noman kultmun ełe pep ende kindnałim mon. Ba Gos kin noman kultmun kun ka oł ei pepi kin, mund mong kultmun oł ei top tor kindnim. Kindpi kin

wumb nii endi mund mong kulk muŋgii ei, Gos kin noman kultmun oŋ ei tuk eŋe, wumb ei kin, pinaŋim mon. Ba eim mund mong kuŋpu kin, Gos kos piipi kin wumb mok topu ermba kunum eŋe, noman to piinim ei, Gos kin noman kultmun oŋ ei tuk eŋe pinaŋim mon.

¹⁹Sinim Gos kin noman kultmun ei, puŋe yi miŋ paŋim. Gos eim sinim kin kumb se noman kultum. ²⁰Kuŋpu kin, wu nii endi, eim angim kanpi kin, kan kis kaninim ei, eim kin noman kulermba ei, nga Gos eim kinanim ei noman kuŋmba miŋ nenj? Yi ermba miŋ pinaŋim mon. Pe nga wu nii endi eim yi nimba, nanim Gos kin noman kult, pa yi nimba; ba eim angim kin noman kuŋmba ei, eim ek kend wu, mendpiŋ moŋum. ²¹Yi miŋ erang, sinim kin Krai ek dinga endi, yi miŋ nipi ngum, “Wumb nii endi, eim Gos kin noman kuŋum kin, nga yi ku, wu angim kin yi ku noman kuŋpu ngumba.”

**Pii Gii Ninmin Wumb Ei Mei Eŋe Wumb Oŋ Kis Kanim
Kanim Ombu Kambik Mani Kindinmin.**

5 ¹Wumb nii endi, Jiisas eim Gos kindim wu Krai ni pii gii nimba wumb ei, Gos eim nge kingam ambiam noŋ mendpiŋ moŋmun. Pe nga wumb nii endi, eim arim ei noman kuŋpu wumb ei, arim nge kingam noman kuŋmba ku. Yi miŋ ku, wumb endi sinim Erinjpin Gos kin, noman kuŋum kin, nga eim nge kingam kin yi ku noman kuŋpu ngumba ku. ²Oŋ eŋe nge pe sinim piinmin ei sinim Gos nge kingam ambiam noŋ noman kultmun ni piimin? Piipin kin, kunum eŋe, sinim Gos kin noman kuŋpun kin, pii gii nipin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sipin ermin. ³Yi miŋ erang, sinim keimi am Gos eim kin noman kuŋpun kin, puŋe yi miŋ. Kapŋi sinim Gos ek dinga nipi ngum ek ei, sinim ekii sipin ermin. Erpin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, sinim piipin kin, ek dinga ei, sinim kin embin pinermba mon. ⁴Yi miŋ erang, kingam noŋ Gos nge moŋmun pei ei, kapŋi Gos eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sik erngii. Erik kin, wumb oŋ kis kanim kanim ombu, kapŋi kambik mani kindik kin, mei wumb oŋ kis kanim kanim ei, to tor kindik kin, si kindngii. Kindik kin, pe sinim Jiisas kin pii gii nipin kin Gos eim ek nirim miŋ ei, ekii sinjpin kin, sinim kapŋi ya mei eŋe wumb oŋ kis kanim kanim tonu omba ei, kapŋi to mani kindmin. ⁵Yi miŋ, wumb nii endi, kapŋi eim ya mei eŋe wumb oŋ kis kanim kanim tonu omba ei, to mani kindmba. Kindmba wumb ei, eim Jiisas eim Gos nge kingam mendpiŋ ni pii gii nimba. Wumb ei, eim mendpiŋ kapŋi mei eŋe, oŋ kis ombu, kapŋi to mani kindmba.

Jiisas Krai Eim Mei Eŋe Opu Kongun Erim Ek Ei, Ni Tor Kindim

⁶Jiisas Krai eim ya mani mei eŋe orum. Opu kin, eim noŋ pirim. Pepi kin, ond peri eŋe koŋpu kin, eim miyem ei bein turum. Topu ku, eim noŋ mendpiŋ pimba nge onerim; ba noŋ pepi kin, ond peri eŋe koŋpu kin eim

miyem bein turum. ⁷Nimbił erang oł erim ełe, sinim piinmin ei, eim Gos nge Gui Ka oł kun keimi mendpił pułwu ei, eim oł ei ni tor kindrim ek ei keimi nipi mołum. ⁸Gos Gui Ka ei kin, noł pim ei kin, Jiisas eim nge ond peri ełe kołup kin, miyem bein tum ei kin, epi tekliki kei ombu, ek ende mił keimi nik tor kindinmin. ⁹Yi mił, sinim wumb ninmin ek ei pii gii ninjpin kin, kapłi Gos ninim ek ei pii gii nimin ku. Nimbił erang Gos ninim ek ei, ek dinga mendpił ei, eim ninim ek ei, eim kingam Jiisas kin ek ei nipi tor kindrim. ¹⁰Wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nim kin, eim kin noman tuk ełe pimba ei, Jiisas eim Gos kingam keimi ni piimba; ba wumb nii endi, Gos ek ninim ei, pii gii ninenjing kin, Gos eim nanim kingnan Jiisas pa nirim ek ei, ek kend tum ni yi piingii. Nimbił erang eim Gos eim kingam Jiisas kin nirim ek ei, pii gii ninenjing mon. ¹¹Nga ełe nge, Gos eim sinim kin ni tor kindiłim yi mił nirim ei, Gos noman konj kunum kunum mołutum ngurum ei, noman konj ei, eim kingam Jiisas pułwu ei, eim ngang kin sinim simin. ¹²Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nimba wumb ei, eim noman konj kunum kunum mołutum ei, sipi mołum. Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii ninermba wumb ei, eim konj kunum kunum mołutum ei, wumb ei eim kin mulermba mon.

Konj Kunum Kunum Mołutum

¹³Na mon ei połup kin enim kin ngond ei, wumb nii endi, eim Gos kingam embe ełe, pii gii ninjing kin, kapłi enim piingii ei, enim noman konj kunum kunum mołutum ei sinjing. ¹⁴Kapłi pe sinim Gos nge kumb ełe, omun kunum ei, sinim tungu enanmin. Nimbił erang sinim keimi piinmin ei, sinim nipe epi endi, Gos nge noman pałim mił, ekii sipin kin, kii simin ei, kapłi Gos kom se piipi kin, ekii se eim sinim kapłi epi ei ngumba. ¹⁵Pe sinim pii gii keimi ninmin ei, eim piinim ni piimin ei, kapłi sinim simin ni kii sinjpin kin, epi ei ngang kin simin. ¹⁶Pe wumb nii endi, eim kinang pii gii ninjing wumb angim endi, oł kis kun pinerim mił endi erpi kin, dup konu kis ełe punermba mił endi pim kin, kapłi eim prei erpi kin, Gos kii seng kin, kapłi Gos wumb ei kin paki top kin, sipi orung sipi kin, noman konj kunum kunum mołutum ei, ngang simba. Ba wumb kombur Gos Gui Ka kin ek buł ambilk ek kis ngungii ei, er sipipi kin dup konu kis ełe kindang kin, pungii er mułngii ei, na enim prei erik kin, Gos ngungii ei, na ninand mon. ¹⁷Pe oł kanim kanim kun pinałim mił enmin oł ombu ei, ei oł kis ombu pałim; ba oł kis kombur enmin ei, dup konu kis ełe punerngii mił endi pałim. ¹⁸Sinim piinmin ei, Gos nge kingam endi tonu opu mułum ei, oł kis kun pinałim mił ei, kunum kunum enałim mon. Nimbił erang Gos nge kingam Jiisas wumb ei tep ka erpi, paki tang kin, pii gii dinga ni er mułmba. Yi er mułang kin, Seisen eim wumb ei kin mandi pupu ambiłpi kin, to kis ermba pinerim

mon. ¹⁹Sinim piinmin ei, sinim Gos nge kingam noł mendpił mołmun. Mołangin kin, nga pii gii ninenjing wumb pei, en enim oł kis pułwu Seisen nge angil ełe molk kin, eim dinga ełe, kongun erik kin, andik puk mołmun. ²⁰Nga sinim piinmin ei, Gos nge kingam ya mani mei ełe om ei opu kin, sin paki topu sinim noman ka wii ngang kin, Gos kin keimi mendpił pii poł tonmun. Nga sinim eim kingam Jiisas Krai eim kin dambiltik se ende puk mołmun. Nga yi mił ku, sinim Gos keimi eim kin dambiltik se ende puk mołmun. Mołpun kin, Gos eim Gos keimi mendpił; nga Gos eim konj kunum kunum pułwu mołum ku. ²¹Nanim kingnan noł! Enim Gos kin pii gii dinga peng molk kin, enim ek kend gos kin mandi pu mulerngii.

Jon Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jon Mon Endi Nga Pułum

¹Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb ełe, tep er peng erip moł wu ei, na Jon mon ei, połup kin enim ngond ei, men ngii amb endi kin, eim kingam ambiłam noł mił mołmun ei, noman kult. Kułup kin na endeim mendpił mon; ba wumb pei nii endi, eim ek keimi ei, pii gii ninim wumb ei, yi ku enim kin noman kultmun. ²Na enim kin noman kult. Nimbił erang ek keimi ei, sinim kin pałim, nga sinim kin kunum kunum pepi mołpu ba.

³Erinjpın Gos kin, eim kingam Jiisas Kraıs sinim kin, noman ka ngonmbuł ei ni, nga noman kaimb siłmbił oł ei ni, nga noman emin ngołmun oł ei ni, oł ombu pei sinim kin erangił kin, nga sinim wumb kin noman ngok oł ei ni, ek keimi oł ei er minj erik kin, yi er mułngii.

Ek Keimi Nin Noman Kultmun Oł

⁴Nanim ka piip kin, kurup kanip piind ei, enim pii gii ninjing wumb kombur en enim, oł kun keimi ei, sin Erinjpın Gos ek dinga ninim mił ei, ekii sik yi enmin. ⁵Pe nga na enim pii gii ninjing wumb kin, na mon endi połup kin enim ngunand mon. Nga ek dinga konj endi nip ngunand mon ku. Ba kumna kin, ek dinga endi enim kin kii sip kin ngond ek ei, yi mił wumb endeim endeim ni noman kułang kin, yi mił erngii. ⁶Nga noman kultmun oł ei, pułe yi mił, Gos eim ek lo dinga nipi pendim ełe, sinim piipin kin, ekii sipin mułmun. Mołpun kin, ek dinga ei, enim kumna kin, yi mił piinjing ei mił, enim kapłi wumb noman kultmun oł ei mił, yi erik mułngii. ⁷Yi mił wumb kombur pei ek kend tok, kun pinałim niłmin wumb ei, sinim kin si kindik kin, mei orung orung ełe punjung ei, ende mułmun ei, en enim Jiisas Kraıs, eim wu mił ya mei mani ełe orum pa nik, yi ninałmin mon. Ninarik kin, wumb yi nge, ek kend tok ełmin wumb ei en enim Jiisas Kraıs nge opu orung wumb mołmun. ⁸Yi mił, en enim kanik kun erik mułngii! Mon pim kin, enim kongun dinga

enjing ei wii mił punermba; ba enim kongun dinga enjing nge kumep ka Gos ngang kin, kapłi singii. ⁹Nga wumb nii endi, eim Jiisas Kraiss ek ka ei ambiił gii ninarpi, si kindpi kin, am ernding pupu ermba wu ei, eim Gos kin tep to mulermba. Ba wumb nii endi, eim Jiisas Kraiss eim ni andan topu ngum ek ei, ekii sinjing kin, kapłi wumb ei Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas kin, tep to mułngii. ¹⁰Pe wumb nii endi, Kraiss nge ek ka ni tor kindnermba wu ei, enim ngii konu ełe nirik sinarik kin, nga or pii nik, yi enerngii mon. Pe nga yi ninerngii, “Noman emin nim kin pengli,” ninerngii mon ku. ¹¹Pe wumb nii endi, eim noman emin nim kin pendpi kin, nga oi a nip, yi ermba wumb ei, eim wumb ei, oł kis ełim mił ei, oł kis ełim mił ei, eim kin tep to mułmba. ¹²Pe na epi kanim kanim ek kombur pei nga na nip ngumbii end; ba ei pipe nin, noł triindi ełe, pułup kin, ngunermbii; ba nanim piind ei, enim kin op kanip kin, bii ni piind. Piip op kin, endeim endeim ni kanip nimbii. Nemb kin, sinim pei pupun opun kin, ka piimin ei, tonu owundu opu pimba.

¹³Pe Gos to tonu kindang pii gii ninjing wumb ei, nge kinganim noł ya mołmun wumb ei, enim kin ek ka nik, “Ka mułei!” a nik enmin.

Jon Mon Ekii Se Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Pe Jon Mon Endi Nga Połpu Kindim

¹ Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb tep er peng er moł wu ei, na Jon, wu Gaiyas, na noman kułup ngoł ei kin, mon ei pułup ngond.

² Nanim wu puł mendpił; na yi nip piind ei, wumb kin nim epi kanim kanim nimin kin, pei kapli ka mołun yi ni piind. Nga na ni piind ei, ninim noman tuk ełe ka seng mułun kin, yi mił ku, ninim ngenj ełe ka seng kin mulnjii. ³ Yi mił na nanim ka mendpił piinj kunum ei, wu enginjpin kombur na kin ok pendik kin, ek yi ni tor kindnjing; “Nim ek keimi ninim mił, ekii sikin kin kongun dinga erkin kin, nga ek keimi nin mił, ninim yi ku oł kun ka erkin kin, no pekin mołun,” pa yi ninjing. ⁴ Nik kin, epi eipi endi oł yi mił erang kin, na pe ka piind oł ei mił, na piinermbii mon. Piinarip kin, nanim ek keimi nin, pii gii ninjing kingam noł ei, ek keimi ninim mił yi ku, en enim oł kun ka ekii sik kin, no pek mołmun.

Geiyas Eim Embe Tonu Pum

⁵ Nanim nge wu puł mendpił; nim kongun keimi ka erkin kin, sinim nge enginjpin noł paki tokun, yi en ei, pii gii ninjing wumb ei, kumb ningił kan poł tunen; ba nga nim paki tun. ⁶ Tokun kin, en enim pii gii wumb kułou tunjung wumb ya ełe ok pendik kin, nim en enim kin, en oł ei mił, ni tor kindnjing. Kapli, nim am en enim andłam ełe, ok pungii ei yi ku, andan tokun eran kin, Gos kanpi ka pimba oł ei, yi ku enjii. ⁷ Yi mił erang en enim andłam ełe, andik punmun ei, Jiisas Kraias nge kongun erngii nge punmun. Puk kin, nga torung wumb mołmun ei, epi ngok kin, paki tok erngii ni, yi piinałmin mon! ⁸ Kapli pe, sinim pii gii ninjpin wumb ei, kapli Gos kongun wumb ombu paki topun kin, kan kun erpin se mułmun. Mołpun yi enjpin kin, sinim kapli en enim ek keimi ełe, kongun ei, ende kindpin enmin mił, sinim oł yi enmin ełe, kongun yi ku ermin.

Diyosrepiis Kin Diimiisriyas Enim Kanik Kun Erik Muŋgii

⁹Na mon osii endi ok poŋup kin, men ngii pii gii ninjing wumb moŋmun wumb ei kin kindinj; ba Diyosrepiis eim, wu num moŋpu kin, wumb ombu tep ermbii ni noman to piirim. Piipi kin, ya na ek ninj ei, eim ekii sinaŋim mon. ¹⁰Yi miŋ pe na enim kin ombii kunum ei, op kin, eim epi kis kanim kanim erim ei miŋ nip, peni eŋe ni tor kindmbii end. Pe eim sin kin am kis nipi kin, nga eim ek kend kun pinaŋim, yi nipi eŋim. Erpi kin eim, oŋ yi eŋim ei, am kapŋi enaŋim. Nga wu angim noŋ kombur ongii ei, “Onmun,” a nipi kin, enim sipi kin, paki topu enaŋim mon ku. Nga wumb kombur wu ombu sik kin, paki tok ermin ni erngii ei, “Mon!” pa nipi kin, nga “Enim yi enerngii,” nipi kin, nga men ngii eŋe, “Enim kapŋi tuk onerngii, enim si kindik kin tor pei!” pa niŋim ku.

¹¹Nanim wu puŋ mendpiŋ; nim oŋ kis kun pinaŋim miŋ ei, ekii sinenjii mon, ba oŋ kun ka paŋim miŋ ekii sikin enjii. Wumb nii endi, eim oŋ kun ka paŋim miŋ eŋim wumb ei eim Gos nge wu muŋmba. Nga wumb nii endi, eim oŋ kis kun pinaŋim miŋ, ekii sipi ermba ei, eim Gos endeim kinanim mon!

¹²Diimiisriyas eim kongun enim, “Nim nga oŋ ka enim,” pa ni wumb pei yi ninmin. Nga ek keimi pim miŋ, eim piipi kin, ekii sipi kin oŋ kun pim miŋ kunum kunum er muŋum. Muŋang kin, nga sin pupun kin, kanpin enjpin miŋ, nipin tuk ku kindinmin. Nga nim piinjii ei, sin ninmin ek ei, keimi pimba.

¹³Na ek kanim kanim pei enim kin nimbii ni piind; ba nanim pipe eŋe ni noŋ triindi eŋe, poŋup kin ngunermbii mon. ¹⁴Na enim kin op kin kenmbii ni piind. Wamb kin, kapŋi sin sinim kin mendpiŋ ek nipin piimin.

¹⁵Noman emin ei, enim kin pengŋi! Ninim nge wumb puŋ nin, kand si noŋum wumb ombu, nim kin, “Ek ka,” nik kindmin. Nga sin nge wumb puŋ nim kand si noŋum wumb ombu kin, ek yi ku, nikin ngunjii.

Jus Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jus Pułum Mon Ei

¹Na Jiisas kin ekii sip kin, eim nge kongun wu mołup kin, nanim Jeims nge angim moł. Na mon ei połup kin, wumb ombu Gos eim wii topu “Nanim kin ekii sik nanim nge wumb mułngii,” pa ninim, wumb ei kin nognd. Ngop kin, wumb ombu enim, Erinjpin Gos nge noman ngołum oł ei nge, pira mułangin kin, nga enim Jiisas Krai eim angil ełe tep ka erang mołmun.

²Pe Gos eim kaplı enim kin kaimb sipi kin, nga eim erang enim noman tukrung emin ka seng kin, nga eim am enim kin noman kułpu ngołum oł ombu ei, enim kin pei mendpił tonu opu pengli!

Gos Nge Ek Ka Opu Orung Wumb

³Na angnan noł mendpił, nanim enim kin noman to piip kin, mon pułmbii ni piinj mon ei, pe puls. Puls mon ei, Gos eim sinim si orung simba ei, pe na mon ei połup kin, enim kin ngond. Na nemb enim paki tang kin, enim nge pii gii ei ambił gii nik dinga kindik kin wumb ek kend tok kun pinałim mił nik kin, andan to ngołmun wumb ei kin kan kun erik mułngii. Molk kin, kunum endeim mendpił Gos eim sinim pii gii wumb pei kin ngum pii gii ei, tep ka erpin kin dinga kindpin kin, pii gii ei ambił gii ni mułmun. ⁴Nanim ek ei mił nip ngond ei, nimbił erang wumb kombur ek kend kun pinałim wumb ei koi erik molk kin, en enim, enim kin tep to mułmun. Molk kin en enim oł kun pinałim mił erngii ei, sinim Gos nge noman ka ngołum oł ei kin en enim to eipi eipi kindik kin oł eipi endi ełmin. Erik kin, en enim oł kis kanim kanim ngenj noman kuł ngumba ni piik ełmin. Erik kin en enim sinim Jiisas Krai Owundu sinim tep er mołum Owundu ei, en enim buł ngok kin yi ełmin. Kumb ok Gos nge ek ka si, ni tor kindpi kin yi nirim. Wumb oł kis ełmin ełe nge Gos kos owundu simba kunum ei en enim kumep kis singii ei sim sałim. ⁵Pe nga na enim nemb piingii ei nge, enim ok piik kin, kanik enjing ei,

Gos eim Esrel wumb Eisip mulnjung konu ɛle, eim paki to se mengpi kin, Eisip konu tor tu wum. Tu wang kin, wumb ombu, eim kin pii gii ninenjing wumb ei, ekii se, eim to kondpu kis er si kindim. ⁶Nga enim piingii ei, enjel en enim Gos ngopu kin, tep erik muɛei, a nirim konu ɛle, si kindik, yi erangin kin, Gos eim en enim ambipɛi, sipi kin, konu endi kindang moɓmun. Molk kin, ekii muɓ mei poru nimba kunum ɛle, Gos eim sipi kan ngii miɓ kindang konu kis ɛle, kunum kunum muɓngii. Nimbiɓ erang en enim Gos ngum kongun ei, mandi ɛle erik mulenjing. Mularik kin, nga Gos en enim dinga ngopu ɛle molk kin, tep erei, nirim ei miɓ, si kindnjing. Si kindangin kin, en enim Gos kos owundu piimba kunum owundu ei, eim enim konu kis ɛle kindmba. ⁷Ei yi miɓ ku, Sorom kin Gomora konu owundu taɓ nin, nga konu kombur orung orung mandi sirim ei, enjel erik kin, oɓ kis enjing ei, dup opu nopy kin, konu kin, wumb ni pei, to kis erpi eipi eipi kindrim. Kindang kin, sinim noman to piipin muɓmun ei, Gos wumb nii endi oɓ kis kun pinaɓim miɓ er andiɓim ei, Gos eim wumb ei kin, oɓ yi ku erpi ngumba. Ngumba ei dup konu kis ɛle, kunum kunum piram nop muɓang kin, en enim ngenj kumbii kis singii. ⁸Yi miɓ ku, wumb oɓ yi enjing miɓ ku, wumb ombu en enim or kumb min men miɓ kenjing ei, en enim nge ngenj ɛle ok kis erik eɓmin. Nga yi ku sinim Owundu nge noman dinga ei, en enim ek buɓ ambilk kin toɓuɓ eɓmin. Nga yi ku, en enim tonu epin konu ɛle enjel ei nge, se ek kul sik yi erik eɓmin. ⁹Ba ok enjel owundu Maikel moɓpu kin, kunum endi eim Gos nge opu orung wu kis Seisen kin ek miɓ erkiɓ kin, Moses nge ngenj ei nikiɓ, ek miɓ erkiɓ, ba enjel owundu Maikel eim, ek endi nipi kin, Gos nge opu orung wu kis Seisen, “Nim oɓ kis kun pinaɓim miɓ en” pa ninerim mon; ba eim yi nirim, “Owundu eim nim ek dinga mendpiɓ nipi kin oɓ kis en ɛle nge ngonum,” nipi yi nirim. ¹⁰Ba wu ombu en enim pei ei epi ombu, pii kun enaɓmin ɛle nge, en enim ek kis nik kin, nga en enim epi pii kun enmin epi kanim kanim ombu, en enim kung owu miɓ, oɓ kanim enim ɛle yi paɓim ei, noman to piik enaɓmin mon. Oɓ ɛle nge, en enim kin kumep kis ngopu kin to kis ermba. ¹¹Yi miɓ en enim kan kun erik muɓngii! Nimbiɓ erang en enim Gos kin ekii sinerim wu Kein, eim erim oɓ ei, en enim yi ku eɓmin. Nga en enim ku nin epi simin ni piik kin, en enim erik oɓ ei miɓ wu Beilim yi ku piipi eririm. Nga yi ku kumb ok wu Kora eim ek dinga piipi kin ekii sineririm ei miɓ ku, en enim yi ku erik kin, Kora eririm oɓ ei miɓ Gos eim erpi kumep kis ngurum miɓ yi ku en enim am puk kin, konu kis ɛle pungii. ¹²Yi miɓ wu ombu en enim mundun ming penj moɓum ei miɓ moɓmun. Molk kin, enim men ngii kuni owundu endi nungii ei nge, en enim singambiɓ kulanmin. Kularik kin, en enim nge mendpiɓ noman to piik kuni en enim mendpiɓ nonmun. Nok kin, en enim yi miɓ kupu muɓ endi, jipiɓ topu kin, nga konu tunarpi kin, konu pop topu, sipnim ei miɓ; nga yi miɓ ku, ond endi angpi, onguɓ pei

topu kin, tengngii kunum mong top mulakim ei mił ku; nga ond dumbuł pei kułii erpi kin, kołpu numenj tonum ei, mił mołmun. ¹³Nga en enim yi mił ep noł topu kin, ko wupu onum mił, en enim oł kis kun pinałim mił enmin ei yi mił. En enim noł wer ełe, noł milali kindpi mołum ei mił, en enim singambił sik kin, oł kis yi erik mołmun. Molk kin en enim yi mił kor kanjip endi pupu kin ełe pepi ełe pepi, enim mił, yi erik mołmun; ba Gos konu endi er sim sałim ei emii mendpił peng mułngii.

¹⁴⁻¹⁵Nga Einok eim ok yi mił nirim, wu ombu ek kend tok kun pinałim ninmin wu ombu kin tonu omba ek ei, piipi nirim. Andam tonu opu multum nga Einok eim tonu opu mołpu kin, ek nipi eririm ei, Andam nge buł morung wumb tiłap angii orung nga tał tonu ok mulk kunum ełe, eim tonu opu mołpu kin ek ni tor kindpi kin, yi nirim. Eim yi nirim, “Enim piyei! Owundu eim kin, eim nge enjel pei tonu, kanjip mołum ei mił, yi pei mendpił kaplı ongii,” pa nim. Yi erpi opu kin, eim kaplı wumb pei kii si orung kindpi kin, kos piimba. Piipi kin, eim pii gii ninanmin wumb ei, oł kis kanim kanim enjing ei, kii sipi kin, kos piimba. Piipi kin, nga ek kis kanim kanim endi, Gos kin ninjing kin, yi ku kii si ngopu kin kos piimba. ¹⁶Wu ombu en enim kunum kunum nu gultam nik kin, en enim ełmin oł ei sipik kin, wumb eipi ełmin pa nik ełmin; nga en enim noman ełe, oł kis kun pinałim mił erii niłim ei, ekii sik ełmin. Pe nga en enim ek dinga nik kin, wumb piingii ei, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piingii nik yi ełmin. Nga en enim wumb eipi nge epi endi simin ni piik kin, kenim ni ełmin.

Enim Pii Gii Ambii Gii Ningii

¹⁷Ba nanim nge wumb puł mił ei, enim piyei! Ok enim Jiisas Krai Owundu nge ek se andiiłmin wu ombu ek ni tor kindnjing ek ei piingii! ¹⁸Wumb ombu enim, enim kin yi ninjing, “Muł mei poru nimba kunum ei, wu kombur ongii ok pendik kin, enim kin tokuł erik ngungii. Ngok kin, noman to piinarik kin, oł kis ombu, ekii sik pungii,” pa ninjing. ¹⁹Wu yi nge ombu, en enim erik kin, wumb sipik tiłap eipi eipi kindik kin, erangin mułngii. Molk kin, en enim noman ya mei ełe, wu noman pałim mił, ekii sik erik kin, punmun ei, Gos Gui Ka ei, en enim kin mulakim mon. ²⁰Ba enim nanim angnan noł; enim noman tuk ełe dinga kindik kin, en enim pii gii kun ka pałim mił, dinga kindik mułngii! Molk kin, enim kunum kunum prei erngii ei, Gos Gui Ka ełe nge, prei erngii! ²¹Nga en enim Gos noman kultum oł ełe nge, enim kaplı no pek mułngii! Yi erik kin, nga Jiisas Krai sinim Owundu nge kaimb sipi kin, sinim ngołum oł ei, peni ełe tor omba kunum ei, enim kunum kunum kui er mułngii.

²²Nga enim wumb kombur pii gii dinga pinerang mołmun wumb ei kin, kaimb sik kin paki tok yi erngii. ²³Nga wumb ombu en enim dup

konu kis eŧe miŧ moŧmun ei, kapŧi enim sikir erik, si orung singii. Sik kin, enim kapŧi gaŧ kulk kin, kaimb sik enmin oŧ ei nge, wumb kombur kin yi erik ngungii. Ngok kin, konduk ok nge penj mendpiŧ moŧum ei miŧ noman tuk oŧ kis saŧim ei, enim kanik kun erik kin, buŧ ngok kin gaŧ kulk muŧngii.

Prei Erpin Ek Ka Nipin Gos Ngumun

²⁴Pe nga Gos eim kapŧi enim kan kun erpi kin, se muŧang kin enim bok tok orung puk kin, oŧ kis kun pinaŧim miŧ yi enerngii mon! Eim kapŧi enim si mengpi opu kin, eim tiŧang dinga owundu ermba kumb eŧe tu wumba. Tu wang kin, enim nge oŧ kis endi pinerang kin, enim ka mendpiŧ piik muŧngii. ²⁵Gos ei Gos endeim mendpiŧ moŧum ei sinim se orung sim puŧwu ei, eim Jiisas Krai sinim nge Owundu ei, eim kongun erim eŧe nge, sinim se orung sipi kin, eim kin sim. Seng kin, sinim kapŧi eim embe kapŧi ambiŧ tonu kindmin. Kindamin kin, eim kapŧi King Owundu muŧmba ei, kapŧi dinga owundu mendpiŧ saŧim; nga eim epi kanim kanim pei ei eim peng tep erpi moŧum ei puŧwu. Eim kumb ok moŧuŧum. Pe eim moŧum ku; nga ekii ei eim kunum kunum moŧpu ba ku. Ei keimi!

Gos Nge Oł Koi Er Pałim Ei Jon Kin Andan Tum

1 ¹Mon ei ek ninim mił koi er pim ei, Jiisas Kraias andan tum ei, Gos Kraias kin ngurum. Ngurum ełe nge, eim andan topu kin, Gos eim kongun wumb kin, nipe epi endi, mandi tonu omba ei nge, eim nipi ngurum. Ngopu kin Kraias eim oł yi erpi, andan topu kin, eim nge kongun wu Jon kin, eim nge enjel kindang om. ²Nga Jon eim kenim ei mił, ni tor kindim ei, eim ek ni tor kindpi kin, Gos nge ek ka ei, peni ełe nipi tor kindpi kin, Gos nge noman to piipi kin, Gos nge ek keimi Jiisas Kraias eim kin andan tum ei, kenim mił nim. ³Wumb nii endi mon ei germba wumb ei, eim ka piimba. Nga wumb nii endi, eim ek ei kom se piimba wumb ei, eim ka piimba. Piipi kin, eim nipe epi endi mon ei, mon poł pendnjing ei piipi kin, ekii simba wumb ei, ka piimba. Nimbił erang mandi ermba kunum ei, oł pei keimi ei tonu omba.

Jon Ek Ka Nipi Men Tołmun Ngii Angił Orung Nga Tał Nge Wumb Ngołum

⁴Pe na Jon mon ei, angił orung nga tał połup kin, Eisiya konu owundu men tołmun wumb ngii ełe kindir. Kindamb kin Gos nge noman ka nin, eim noman emin ei nin, enim kin mułang kin; Gos ei Gos eim pe mołum; nga Gos kumb ok mendpił mołum; nga Gos eim ekii se omba ku. Nga Gui Ka ei angił orung nga tał, Gos eim konu peł kumb ełe, mołmun ei, noman emin nin; noman ka enim ngungii ku. ⁵Nga Jiisas Kraias keimi dinga kindpi kin, ni tor kindnim. Kindpi kin, eim kumb se mengk kangi ei, eim kołpu kin, nga angpi tonu opu kin, nga konj purum. Pupu kin wumb ei, eim ya mani mei ełe king ei, eim tep enim ku.

Erpi kin, eim sinim kin noman ngopu kin, nga eim kołpu kin, nga eim miyem sinim oł kis enjpin ei, kil ngopu si kindang kin, sinim wumb oł kis pinałim mił wii mołmun. ⁶Nga Jiisas eim sinim yi erang kin, sinim tep ełmin wumb mił mołmun. Molk kin nga sin kułmał kałiłmin wumb mił mołpun kin Gos kongun er mułamin kin, eim nge Arim Gos kin kongun wumb mił mołmun. Pe nga Jiisas Kraias eim kin, tiłang owundu kin noman dinga ei, kunum kunum mułmba; ei keimi!

⁷Enim kenei! Jiisas eim konu kupu kin ouni onum. Onum ei, wumb pei eim keningii. Kanik kin, nga eim tunjung wumb ei, keningii ku. Ya mani mei eŕe wumb pei, eim kanik kin, en enim noman embin tok, kaimb sik kin, kei dinga ningii. Yi miŕ, ei keimi, yi ermba.

⁸Gos Owundu yi ninim, “Na nam kumb se mendpiŕ nin, nga ekii se mendpiŕ ouni.” Gos Owundu yi nipi, pe moŕum; nga eim kumb ok moŕuŕum ku, nga ekii se kunum endi eim omba ku. Gos mendpiŕ, eim noman dinga mendpiŕ paŕim.

Jon Gos Kindim Wu Kingam Ei Kenim

⁹Na nam Jon enim nge enginjing moŕ. Nga sinim Jiisas kin dambiltpin se ende pupun moŕmun. Moŕpun kin, na enim kin oŕ embin tui nin, ngenj kumbii ei sipin kin, nga Gos sinim wumb tep er moŕum konu eŕe, na enim kin tuk eŕe moŕ. Pe nga sinim pei oŕ embin tui ei dinga ko wupun kin, Pasmos ni konu pokum eŕe, kindangin moŕ. Nimbiŕ erang na Gos ek ka ni tor kindinj konu eŕe, ni ek keimi ei, Jiisas andan topu na ngum. Ngang kin, ek ei, na ni tor kindinj konu eŕe nge, na to tor kindinjing. ¹⁰Pe sinim nge Owundu nge kunum ei, Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga tonu om. Wang kin, na nge buŕ morung eŕe piinj ni, ek dinga endi tengim ei yi miŕ, beli owundu endi turum. ¹¹Ek ei yi ninim, “Nim ninim epi nipe endi ken miŕ ei, mon poŕ mani kindnjii. Kindkin kin, nga men toŕmun wumb ngii angii orung nga taŕ eŕe, mon ei, kindnjii. Kindnjii konu ei, Epeses kin, Simerna kin, Perkama kin, Taiyasaira kin, Saris kin, Pilareliya kin, nga Leiyorisiya kin, konu ombu eŕe kindnjii.

¹²Pe nga, na kan orung kindip kin, wumb nii endi, na ek ei nirim miŕ ei, kenmbii end. Erip orung kindip kin, na kenj ni, dup alam kaŕiŕmin epi gol angii orung nga taŕ tuk eŕe, mundangin muŕang kin na kenj. ¹³Pe dup alam tuk mii memb eŕe Gos mani kindim wu kingam miŕ, wu endi engim. Engim wu ei, konduk endi kindang kin, mer simb eŕe tor pum. Pang kin, nga ond kinemb owundu miŕ, gol epi ei, eim pepii eŕe kan sim. ¹⁴Nga eim peng enjin ei, kuru erpi kin, kung siipsiip enjin kuru miŕ min, konu kupu kuru yi miŕ pim. Peng kin, nga eim ningii ei, dup anmbii miŕ gur nim. ¹⁵Nga eim simb eŕe tiŕang owundu erim. Erpi kin, yi miŕ gol epi dup owundu kiŕangin kin, tiŕang enim yi miŕ erim. Erang kin, nga na piinj ni, eim nim ek ei, noŕ kuŕup dinga tonum ei, yi miŕ ek tengim. ¹⁶Pe nga eim kor kanjip angii orung nga taŕ eim angii tunding orung eŕe embiiŕim. Embiiŕi kin, nga eim tui jik miŕ, tukum orung orung anmbii taŕ ouni tukum moŕum ei miŕ eim gupu eŕe tor om. Eim kumb ningii eŕe, konu tinga eni, topu tiŕang owundu enim, oŕ ei miŕ erim. ¹⁷Pe kunum ei, na eim kanip kin, na nam mani mei eŕe, mani pup kin, wumb kolk paŕmin oŕ ei nge miŕ na erip pinj. Ba eim angii tunding orung eŕe na ambiiŕi kin, ek yi nim, “Nim mund mong tunenjjii mon! Na nam kumb se mendpiŕ moŕup

kin nga ekii se mendpił ełe mołup end ku,” pa yi nim. ¹⁸“Pe na nam konj moł! Ok na kuls; ba nga nim na ken ei, nam kunum kunum konj mołul. Na ya mei ełe wumb koltmun oł ei nin, dup konu kis ei nin, na noman dinga ełe nge, kii wał mił dinga ei, na ambił se moł. ¹⁹Pe nim kan epi ei, nga mon endi pulnjii! Polkun kin, ei pe kan epi ei nin, nga epi endi ekii se tonu omba epi ei, nin pei pulnjii ku. ²⁰Yi mił, epi pułe koi erpi pałim epi ei, tor omba ei nge, kor kanjip angil orung nga tał, nim na angil tundung mołum ei nin, nga gol dup alam kalk angindilmin epi ei, angil orung nga tał ei nim kan. Kan ei pułe yi mił: kor kanjip angil orung nga tał ei, men tołmun ngii ełe nge, angil orung nga tał enjel; nga gol mił dup alam kałilmin epi ei, men tołmun ngii angil orung nga tał mił, mołmun ku.

Gos Ek Ka Epeses Konu Ełe Kindim

2 ¹Wu endi Jon kin nim, “Nim Jon mon polkun kin, Epeses men tołmun wumb nge enjel ełe, mon ei kindnjii. “Wu endi kor kanjip angil orung nga tał angil tundung ambiłpi sipi kin, nga eim dup alam gol kałilmin epi angil orung nga tał ełe, tuk mii memb andilim ei, na ek yi nip nognd. ²Na piind ei, enim nipe oł endi enjing. Nga enim kongun dinga erik kin, nga oł embin tui ko wuk kin, nga kunum olt kui er mulnjung ei, na piind. Nga na piind ei, enim wu endi oł kis erim wu ei, noman ngunerngii mon! Nga na piind ei, enim wu nii endi, eim na Gos kongun kindim wu, ni piinmin. Nga enim wumb ei ek piik kin, mok tok poru ninmin. Nga enim wumb oł ei enmin pułe ei, piik enmin. Nga enim wumb ei, ek kend tok ełmin wumb, ni piingii. ³Yi ku, na piind ei, wumb oł kis ełmin wumb enim kaninmin ei, enim na embe ambił gii nik mołmun. Nga wumb ombu, enim kin ngenj kumbii ngonmun; ba enim dinga angk kin, oł embin tui ei ko wunmun. Nga enim kongun dinga ei, ten kulk enanmin mon; ba enim kunum olt kui erik mulk ei, na piind. ⁴Ba na ek endeim endi, enim kin nimbii end. Enim kumb se, na kin pii gii ninjing kunum ei, na kin noman mendpił ngunjung; ba pe yi mił nga, enim noman ngunanmin mon. ⁵Enim piinmin, ok enim oł kun ka enjing; ba pe enim oł kun ka ei si kindik kin, bok tonmun. Yi mił, enim nga ok oł enjing oł ei, pii kun erngii! Pe enim noman ak tok kin, oł kis buł ngok kin, ok enjing mił yi erngii! Mon pim kin, enim noman ak tunenjing kin, kapli na enim kin op kin, enim dup alam ei, na si tor simbii. ⁶Ba enim oł ka endi ei, piram pałim. Enim Nikolaisan wumb ełmin oł kis ei, enim ka piinanmin mon. Na yi ku, na en enim enmin oł ei, ka piinand ku.

⁷“Kapli enim kom pim kin, kapli enim Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngii pei ngonum ek ei, kapli piingii.

“Nga wumb nii endi, Gos kin pii gii dinga nimba wu ei, kapli na Gos eim nge ond mong noman konj kunum kunum mołulum, eim nge pani aka pin pałim ei, ngumbii,” pa nirim.

Mon Poł Endi Simerna Konu Men Tołmun Kindim

⁸ Wu ei Jon kin nirim, “Nim mon ei polkun kin Simerna konu owundu ełe men tołmun wumb nge enjel ei ngunjii. Ngunjii ek ei, yi mił: “Wu nii endi, eim mołpu kumb ełe kindpi kin nga mołpu, ekii kindpi, kołpu kin, nga angpi tonu opu kin, konj mołpu ełim wu ei, na ek nip ngond,” yi nirim. ⁹ “Na enim ngenj kumbii nin, embin tonu onum ei, na piind. Na piind ei, enim wumb kurpu mołmun; ba enim pıram epi pei sałim. Na piind ei, wumb kopur enim kin ek buł morung oł niłmin ei, na piind. Wumb ei yi ninmin, ‘Sin Jura wumb mołmun,’ pa ninmin. Ba wumb ei, ek kend tok ninmin; en enim Gos kin ekii sinałmin Jura wumb; ba en enim, Seisen kin ekii siłmin wumb mołmun. ¹⁰ Pe enim ngenj kumbii singii ei nge, mund mong kulerngii mon! Enim piingii! Seisen enim wumb kopur olkup topu kin, mer kan ngii mił ełe kindpi kin, erngii mił ei, kenmbii ni piipi erim. Nga enim kunum engki pei ełe, enim ngenj kumbii ko wuk noman embin to piingii. Ba enim pii gii ei, dinga ambił gii ni, molk puk kułngii. Kułangin kin, na enim noman konj kunum kunum mołtułum epi ei nge, ngumbii.

¹¹ “Enim kom pim kin, enim nipe epi endi, Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei ngonum ei piingii.

“Piik kin, wumb nii endi, kopur en enim pii gii dinga nim kin, kapıi wu ei, eim dup konu kis ełe, pungii kunum ei, eim dup konu ełe punermba mon!”

Mon Poł Endi Perkama Konu Ełe Wumb Kindim

¹² “Jon nim ek ka endi, Perkama konu ełe men tołmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

“Wumb nii endi, eim ek ei, tui jik mił tukum orung orung anmbił ełe tał ouni mołum ei mił, na ek ei ngond. ¹³ Na enim pałmin konu ełe, na piind ei wumb kis mołmun konu ei Seisen eim tep er mołum konu ełe mołum. Ba enim na nge embe kin, keimi ambił gii nik mołmun. Nga enim na kin pii gii ei, dinga pałim ku. Nga na nge pii gii niłim wu Andipas ei, eim na nge ek ka keimi ni tor kindiłim wu ei, enim kin mołum. Nga konu ei, Seisen mołtułum konu ełe, to kundnjung. To konduk kunum ełe, enim pii gii dinga pim ei, koi enenjing mon. ¹⁴ Ba ya ełe, na ek aninga kopur, enim kin nimbii end. Nga enim Perkama wumb kopur, Beilam ek ei piik kin ekii siłmin. Sik kin, Beilam wu ei, eim oł endi wu Beilek ek nipi ngang kin, Esrel wumb kin er kindang kin, ek kend topu ngang kin, gos kend kin, kuni ngunjung kuni ei, Esrel wumb nok kin, oł kis ei, en enim kin pim ku. Nga amb eipi ngunduk oł yi erangin kin, oł kis ei, en enim kin pałiłim ku. ¹⁵ Nga yi mił ku, enim wumb kopur tuk mołmun konu ełe, Nikolaisans ek ninjing oł kis ełe, ekii siłmin. ¹⁶ Yi mił,

enim oł kis buł ngok kin, noman tuk ełe ak tungii! Mon pim kin, nga mandi kunum endi, na enim kin op kin, enim ek dinga wii, tui jik mił, gupu ełe tor onum wumb ei kin, opu orung enmin wumb ei kin, opu ermbii.

17“Pe enim kom pim kin, kapli enim Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei ngonum ek ei, enim piingii!

“Wumb kopur en enim pii gii dinga pim kin, kapli wumb en enim ‘mana’ kuni ka wii mił epi ei, epin konu ełe koi er pałim ei, Jiisas eim epi ka wii mił ei, ngumbii. Nga na en enim kom ku ei, ka wii kuru endi, embe konj endi połup kin, ngumbii. Ngamb kin, wumb eipi endi piinerngii; ba simba wumb ei, eim mendpił piimba.”

Mon Poł Endi Taiyasaira Konu Ełe Kindim

18“Nga nim Taiyasaira konu ełe, men tołmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kindnjii.

Kindnjii ek ei, ‘Na Gos nge kingam ek ka ei, kindamb kin onum. Na ningił ełe, dup seng mił, gii dinga ninim; nga na simb kum ei, er ka erpi seng kin, gol mił tiłang er sałim. Seng kin, na ek ei, enim kin kindind. 19Yi mił na enim nipe kongun enmin ei, na piil. Piił ełe nge, enim wumb eipi noman ngołmun oł ei nge kin, pii gii dinga ninmin ei kin, nga Gos nge kongun dinga enmin ei kin, nga oł embin tui ei dinga angk kin, kui kinan enmin ei na piil ku. Nga na piind ei, enim ok enjing ei, ka wii mił pim; ba pe enim oł ka wii mendpił nga enmin. 20Ba ya ek ełe, na enim kin ek nimbii end. Nip kin, enim amb owundu Jesepel amb kis endi kan wiik tangin kin, enim kin mołum ei, eim ‘Na Gos ek se andił amb,’ pa nirim. Nipi kin, eim ek ni tor kindpi kin, na nge kongun wumb ei, andłam eipi endi andan topu kin kindang puk kin, amb eipi nge ngunduk kin, nga en enim gos kend kin kuni ngok erik kin, kuni ei nołmun. 21Yi mił na eim kunum kopur wii tamb kin, eim oł kis ełim ei, buł ngopu kin noman ak tumba; ba amb ei, eim oł kis ombu, si kindmbii ni piinałim mon. 22Ei mił pałim, kapli na piip kin, amb eim ening owundu kis ngumbii. Ngamb kin, nga pe wumb kopur amb eim kin oł kis erik kin, amb eipi nge wunduk enmin oł ei nge, ngenj kumbii kis kunum kunum singii. Mon pim kin, en enim oł kis kun pinałim enmin oł ei, buł ngok si kindik kin, orung pungii. Puk kin, kapli en enim buł ngok si kindnenjing kin, en enim ngenj kumbii kis ngamb kin singii. 23Nga na amb ei, eim kingam noł ei to kundmbii ku. Nga wumb na oł yi eramb piik kin, men tołmun wumb pei, na wumb nge noman tuk ełe nin, nga en enim noman ełe piinmin mił ei, na piind ni piingii. Nga na wumb endeim endeim ni, nipe oł endi enjing mił ei, erip kin kumep to orung kindmbii.’ ”

24-25“Ba enim Taiyasaira konu ełe wii mołmun wumb ei, ek kis ni ngonmun ek ei, ambił gii nik kin, ekii sinałmin. Si kindik kin, enim wumb kombur

Seisen nge ek koi er palim mił ek ei, ni ngonmun ek eipi ei, ekii sinałmin ku. Na ek enim kin nind ei, na enim kin epi oł embin tui endi, enim kin kindamb kin, tonu onenmba mon. Ba enim pe ambiltmin oł ka wii ei, ambił gii ni mułangin kin, orung ombii. ²⁶⁻²⁸Wumb nii endi, eim kongun erpi kin, pii gii dinga pim kin, nga eim na nge oł kun ka ei, ekii si mołpu pupu kin, na orung ombii kunum ei, na en enim noman dinga ei, nam nge Arnan ngum noman dinga ende ei, na enim ngumbii. Ngamb kin, wumb konu orung orung pei ei, tep erik mułngii. Molk kin, tep ermba ei, kepil aiyon dinga wii mił, opu nurpuł topu kin, mei nganmbi ming ei, nurpuł tonum mił, yi ermba. Nga na en enim kupiiring kanjip ei mił, tiłang ka wii ei, ngumbii ku.

²⁹“Pe nga, enim kom pim kin, wumb nii endi Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei ngonum ek ei piingii!”

Saris Konu Ełe Mon Poł Kindim

3 ¹“Nga nim Saris konu ełe men tołmun wumb nge enjel, mon endi polkun kindnjii. Ek ei yi mił ninim:

“Na Gos nge Gui Ka angil orung nga tał na kin mołum. Nga na kanjip angil orung nga tał na ambilip moł. Mołup kin, na ek ei nip enim ngond. ‘En enim nipe oł endi enmin ei, na piil. Na piind ei, enim konj molk pungii wumb ek ei ninjing; ba enim kułii mił mołmun ei,’ na piind. ²Pe enim konj kind molk kin, nga en enim nipe epi endi si mołmun epi ei, dinga kindik kin se mułngii. Nga en enim pii gii ei kulerngii mon! Nimbił erang na kenj ei, enim nipe epi endi enjing oł ei, na nge Gos kumb ełe, kun ka mendpił molałim mon. ³Enim piingii ei, enim nipe epi endi, ek ka andan tok kin, nga nimbił mił erik sik kin, piik enjing ek ei, nga ambił gii nik kin, oł kis buł ngok kin, noman ak tok yi erngii. Erik kin, pe nga enim konj kindik, mulenjing kin, na waning wu mił enim kin ombii. Nga na ombii kunum ei, enim piinerngii mon! ⁴Ba enim wumb aninga kopur, Saris konu ełe wumb ei nge konduk mił oł ei, erik kin, penj tunenjing mon! Tunarik kin, enim konduk kuru mił endi kind pendik kin, na kin wangin kin, ouni bin. Nimbił erang enim kun ka mołmun oł ei, yi erngii! ⁵Ba wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, kapli na wumb ei, konduk kuru endi ngamb kin, kindmba. Kindpi kin, nga na eim nge embe ei, mer wumb kunum kunum konj mołułmun konu ei, pe molk pungii mon ełe, embe polk pendinj ei, kil ngopu kin, si kindnermbii mon. Si kindnarip kin, nga nam nge Arnan nge, kumb ełe kin, eim nge enjel kumb ełe kin, ni tor kindip kin, ‘Ei na nam nge wumb,’ pa nimbii.

⁶“Pe enim kom pim kin, kapli wumb nii endi, enim Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb kin ninim ek ei piingii!”

Pilareliya Konu Ełe Mon Poł Kindim

⁷Nga nim Pilareliya konu ełe, men tołmun wumb nge enjel mon pulkun kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

“Na nam oł kun ka ełe pułwu nin, nga na nam keimi kun mendpił pułwu. Nga na nam Deipis nge kii wał ambiiłip moł. Nga na ondu aki toł wu moł; ba wumb endi, eim kapłi ondu ngunermba mon! Nga na ondu ngoł wu moł; ba wumb endi, kapłi aki tunermba mon ku! ⁸Na enim nipe oł endi enmin oł ei, na pił. Pe enim noman dinga kembis kopur pałim ei, na pił ku. Nga enim na ek emb tunj ei, pii gii nik kin, ekii sinjing. Sik kin, nga enim, na embe koi enenjing mon ku! Na enim kin ngii ondu ei, aki topu, sinj sałim. Nga wumb endi kapłi ondu ei ngunermba mon! ⁹Piyei! Wu amb en enim, Seisen nge men tołmun wumb mołmun. Molk kin, yi niłmin, ‘Sin sinim Jura nge wumb,’ pa nik. Ba en enim ek kend tok ełmin; nga enim Gos kin ekii sinanmin mon ku. Piyei! Na nam wumb ei, tu wup eramb kin, ok enim kin ming gopsing pii polk kin, kan mani kanik kin, men tok yi erngii. Erik kin, nga en enim piingii ei, na enim kin noman ngond. ¹⁰Nimbił erang enim na ek dinga nind ek ei, piik ekii sik kin dinga angk kin, oł embin tui ko wuk mulnjung. Molk kin, nga enim kin oł embin tui tonu omba kunum ei, na enim ka tep mułmbii kunum endi, oł embin tui ei nge, wumb konu orung orung pei ei kin, tonu omba ei opu kin, ya mani mei ełe wumb pei erngii mił, kenmbii ni piip kin, kindang omba. Wang kin, kunum ei, na enim kin, ka tep mułmbii. ¹¹Na enim kin pe sikirip orung ombii! Pe enim pii gii ei, ambiił gii nik kin, ka mołmun mił, yi mułngii. Yi erangin kin, wumb eipi enim nge epi ka wii ei, wii singii nge, kui er mołmun epi ei, waning sipnerngii mon! ¹²Wumb nii endi, eim na kin pii gii nipi kin, ambiił gii ni kui er mołum wu ei, na oł yi eramb kin, eim Gos nge men tołmun ngii konu ełe, tumunj dinga mił, ambiił gii nipi kin, kunum kunum mułmba. Mołpu kin, nga eim Gos men tołmun ngii ełe, si kindpi kin, tor punermba mon. Punarpi kin, nga Gos embe eim kin, mon połup pendmbii. Pendamb kin nga wu ei kin, Gos nge konu owundu embe ełe, ‘Jerusalem konj,’ pułmbii ku. Połup kin, nga Jerusalem konu ei, tonu epin konu ełe mani omba ei, na nge Gos kin omba. Wang kin, nga eim kin, nam nge embe konj ei, pułmbii ku.

¹³“Yi mił pe enim kom pim kin kapłi Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngonum ek ei, enim piingii!” pa nim.

Leiyorisiya Konu Ełe Wumb Mon Poł Kindim

¹⁴“Nga nim Leiyorisiya konu ełe nge enjel ei, mon polkun kin, men tołmun wumb kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

“Na ei keimi nił wu, nga na Gos ek ka kun, ni tor kindił wu. Nga na kunum kunum ek keimi nił pułwu moł; nga na Gos epi kanim kanim pei eririm ei nge, na pułwu moł ku; nga na ek ei nip ngond. ¹⁵Na enim nipe oł endi enjing ei, na pił. Pe enim pii gii ei yi mił; enim muł enanim nin, jii ninanim ei, na pił. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei, kapłi na pił. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei, kapłi na

piit ku. ¹⁶Ba nimbit erang, pe enim mut mit enim ei, enim molk kin, pe nga enim mut enanim min jii ninanim mon ku. Yi mit erang, na nam pe enim kin, jipambit nam gupu ete tumbii palim. ¹⁷Yi mit enim yi ninmin, 'Sin ku nin epi pei salim,' nitmin; nga 'Sin ka wii motmun,' yi ninmin; nga 'Sin epi endi sinerang kin, wii motmun,' yi ninamin mon. Ba enim am kis mendpit motmun yi mit; wumb enim kin kaimb sik ngotangin; nga enim epi sinerang wii mendpit motmun; nga enim nge ningit tumbun mit motum; nga enim ngenj wii mit motum. Ba nga enim ot ei piinamin mon. ¹⁸Yi mit erang, na enim kanip nind. Enim pii gii ei yi mit ku; enim na nge ku gol ei top er singii nind. Nip kin, ku gol ei, dup nupu kuru ka er salim ei, sengin kin, enim epi pei simba nind. Nip kin, nga enim konduk kuru ka ei, na kin top erik kin, en enim konduk kindnarik wii motmun ei, kindik pandi tok kin, en enim singambit palim ei, piinamba mon! Nga enim ond mong kopung ei, top er sik kin, en enim ningit ete kindngii. Kindik kin, enim ningit ete, ka seng kin, epi pei keningii. ¹⁹Kapli nam wumb kombur, noman erim kin, kapli nam wumb ei ek ngop kin, nga enmin ot ei, er kun erip erip enj. Yi eramb kin, en enim kom si piik kin, en enim ot kis but ngok, si kindik kin, noman ak tok kin, orung ongii. ²⁰Piingii! Na enim ngii ondu ete, angip kin, to seki seki nind. Nip kin, pe wumb nii endi, eim ei piipi kin, ngii ondu aki tang kin, na eim noman tuk ngii mit ete, nirik op kin, eim kin kuni numbii. Namb kin, nga eim na kin kuni ouni numbut. ²¹Pe wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, na kapli nemb kin, wumb ei, eim opu kin, na kin tonu epin konu ete nam king pel ka ete mutmba. Motpu kin, ei yi mit ku, ok nam ot kis pei ei, kamb mani kindip kin, akip nam Arnan kin, eim epin konu pel ka wii ete kun mot. ²²Pe enim kom pim kin, Gos nge Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb ngonum ek ei, kom ka se piingii!"

Epin Konu Ete Gos Kin Ka Men Tolmun

4 ¹Ot ei poru neng kin, na or kumb mit epi endi kenj ni, epin konu ete ondu aki topu kin, wii sim. Seng kin, nga epi endi beli mit ek tengim. Tangpi kin, nga ek nipi, na ngopu ek yi nim, "Nim ya tonu ete wan kin, na nim epi nipe endi, ekii se tonu omba ei, andan top ngumbii. ²Pe kunum ete mendpit, Gos Gui Ka ei, na dinga tep erim. Erpi kin, nga tonu epin konu ete kenj ni, king pel endi sim. Seng kin, pel konu ete, wumb endi tonu ete mutum. ³Motpu kin, nga wumb eim kumb ningit ete, kom ku am ka wii mendpit ei, tilang ka wii erpi, ku owundu top elmin ku ei mit sim. Sim kom ku ei, ku ka wii mendpit ei, eim kin konu orung orung palim kom ku ei, embe 'jasper kin korniiliyan' nitmin. Nik kin, nga ei eim konu kumb giipim motpu kin, king pel ete, si pok erim. Erang kin, na kenj ni, kumb giipim ei, mon kanim kanim konj mit, tilang eipi eipi kom ku, 'emral' nitmin, yi mit tilang erim. ⁴Nga king pel ete mit engki tal nga kapli kapli king pel ete ka wii ei, si pok enjing. Erangin

kin, nga peŕ eŕe, men toŕmun wumb num, engki taŕ nga kapŕi kapŕi peŕ eŕe moŕmun. Molk kin, wumb num ei, konduk kuru kindik kin, nga king peng kon eŕe ku gol peng eŕe mundjung. ⁵Nga king peŕ eŕe, kumb kinang miŕ erim. Erpi ek tangpi kin, nga gur gali nim. Nga king peŕ kumb eŕe, dup jep angil orung nga taŕ ei, nopu tiŕang erpi kin, peŕ konu ka eŕe, mandi moŕum. Moŕpu kin, dup jep angil orung nga taŕ ei, Gos nge Gui Ka moŕum. ⁶Nga king peŕ kumb eŕe ei, ep noŕ kirapi miŕ, tiŕang erpi saŕim.

Seng kin, nga king peŕ saŕim konu eŕe, orung orung kumb eŕe, epi konj moŕuŕum epi ei, kumb ni, buŕ morung ni eŕe, ningil pei paŕiŕim. ⁷Peng kin nga kumb se epi konj moŕuŕum epi ei, wusii simbiŕi owundu mendpiŕ miŕ, epi endi moŕum. Moŕpu kin, nga konj moŕuŕum epi ei, kung kou peŕe miŕ, endi muŕum. Moŕpu kin, nga konj moŕuŕum epi ei, wu miŕ endi, kumb ningil paŕiŕim epi endi muŕum. Moŕpu kin nga konj moŕuŕum epi ei, kei du owundu miŕ, endi tonu mendpiŕ bur nipi kin, andiŕim miŕ muŕum. ⁸Nga epi konj kapŕi kapŕi moŕuŕum epi ei, endeim endeim ni, kong angil orung pepi, nga endeim paŕim. Peng kin, nga konj epi ombu ei, enim ningil ombu, pei paŕim ei, tukrung kin, torung kin ouni paŕim. Peng kin, pe epi konj ombu, en enim epin tinga ouni, kunum kunum golang nik kin, si kindnaŕmin mon. Pe en enim golang yi miŕ niŕmin,

“Oŕ kun ka! Oŕ kun ka! Oŕ kun ka! Gos ei, eim sinim nge Owundu Gos dinga owundu mendpiŕ moŕuŕum. Moŕpu kin, ei eim kumb ok mendpiŕ moŕuŕum. Nga ei eim pe moŕum ku. Nga ei eim ekii se, orung omba ku,” pa nik kin, golang yi niŕmin.

⁹Pe nga, en enim epi konj moŕuŕmun epi, kapŕi kapŕi ei, en enim golang nik kin, “Gos kin peŕ eŕe moŕuŕum ei, eim tiŕang owundu saŕim,” pa nik. Nik kin, “Nga eim embe ambiŕ tonu kindik kin, nga eim kin ka piik ngok kin, eim peŕ eŕe, tonu moŕpu kin, eim kunum kunum konj moŕuŕum, epi konj moŕum ei,” pa niŕmin. ¹⁰Pe nga, Gos nge men toŕmun wu num engki taŕ nga kapŕi kapŕi ombu wumb ei, Gos peŕ eŕe ka wii moŕpu kin, eim kin, ming gopsing pii polk kin kan mani kanik kin, eim kin prei enjing, wu ei, eim kunum kunum konj moŕuŕum wu ei kin, wumb ombu en enim, king nge peng kon miŕ epi ei, wu endi nge peŕ eŕe ka wii moŕum wu ei kin, olkup to kindik kin, golang yi ninjing.

¹¹ “Nim sin nge Owundu Gos. Nim oŕ kun ka wii er moŕun. Nim kapŕi wumb ka pii ngok kin, nim embe ambiŕ tonu kindmin oŕ ei ni, nga nim noman dinga wii ei sinjii,” pa nik yi enmin. “Nimbiŕ erang nim epi kanim kanim pei eririn. Nga nim nge noman eŕe, epi kanim kanim ei konj molk punmun. Nga nim nge noman dinga wii ei, epi pei tonu opu moŕum.”

Jon Mon Endi Ekii Se Tonu Omba Epi Tuk Pim Ei Kenim

5 ¹Na kenj ni, Gos King peŕ eŕe, moŕuŕum konu angil tunding orung eŕe pipe mon endi kimbrik sengin sirim. Sirim mon ei, tukrung ni,

torung mon pei moʔum. Moʔpu kin, nga mon ei, kan miʔ epi ei, kan tok pendnjing kan ei, angilʔ orung nga taʔ pirim. ²Nga enjel dinga wii endi kenj ni, eim ek dinga ni tor kindpi kin, yi nim. “Wumb nii endi ei, eim kun ka wii moʔum wu ei, kapli eim kan ei, to kilip topu kin, pipe miʔ mon ei, aki topu kin kindang simba?” ³Ba wumb endi epin konu eʔe ei nin, nga mani mei konu eʔe nin, nga mani mei mandring eʔe ei nin, pepi miʔ mon eʔe, aki topu seng kin, tuk eʔe keningii ni, wumb endi kapli enermba mon. ⁴Nga na kand ei wumb endi eim kapli pipe miʔ mon ei, aki topu kin, tuk eʔe kenmba miʔ, wumb endi moʔaʔmin mon. Yi miʔ peng kin, na ke dinga wii nind. ⁵Pe nga, wumb kopur en enim Gos nge men toʔmun wu num moʔmun ombu, wu endi tuk moʔpu kin, na kin ek yi nim, “Nim ke ninenjii mon! Nim kenjii ni ka wusii simbii owundu miʔ tep elim wu ei, Jura nge wumb tilap ei, Deipis nge kupam noʔ tilap owundu eʔe, tonu opu kin ei eim, oʔ kis kamb mani kindirim eʔe nge, ei eim mendpiʔ kapli kan miʔ epi angilʔ orung nga taʔ ei, pipe miʔ mon eʔe, kan to pendnjing pim ei, kapli kilip topu kin aki tumba nge om,” pa nim.

⁶Na kenj ni, kung siipsiip waʔ miʔ endi ei, eim tonu peʔ konu eʔe, tuk mii memb eʔe, to kundnjung miʔ engim. Angpi kin, nga epi konj moʔuʔum epi kapli kapli nin, nga Gos nge men toʔmun wumb num ombu en enim, orung orung se pok erik moʔuʔmun. Molk kin nga kung siipsiip waʔ miʔ ei, eim girman miʔ epi ei nin, nga eim ningilʔ ei, angilʔ orung nga taʔ paʔim eʔe nge, ei Gos nge Gui Ka ei, eim angilʔ orung nga taʔ ei, eim ya mani mei konu eʔe orung orung pei eʔe kindang kin, punjung. ⁷Nga kung siipsiip waʔ miʔ ei, eim pupu kin, Gos king peʔ eʔe moʔum ei, eim nge angilʔ tundung eʔe pipe miʔ mon ei sim. ⁸Sipi kin, nga mon miʔ epi ei seng kin, kapli konj moʔuʔmun epi kapli kapli ei kin, nga Gos men toʔmun wumb num ombu, engki taʔ nga kapli kapli ei, kung siipsiip waʔ moʔum konu peʔ kumb eʔe, kan mani kanik kin, ming gopsing pii poʔmun. Polk kin, nga konj moʔuʔmun epi nin, wumb ombu en enim, endeim endeim ni, giisa miʔ epi endi ni, nga ku gol ming miʔ epi endi ei ni, ambilk moʔmun. Molk kin, nga ming miʔ epi ei, dup kilangin kin, mur ka wii toʔum epi ei, yi miʔ piki topu muʔum epi ei, Gos nge wumb ombu en enim, Gos kin prei eʔmin ek ei, tuk andan topu ngoʔum. ⁹Ngang kin, pe en enim golang konj endi yi miʔ ninjing,

“Pe nim kapli mendpiʔ, nim pipe miʔ mon ei sikin kin, nga kan miʔ pei to pendnjing ei, kilip tokun kin, nga tumb ei, to koʔmung topun tokun kin, aki tunjii. Nimbiʔ erang wumb nim to kundnjung. To konduk kin, nga nim nge miyem eʔe bein topu kin, wumb pei top er sikin kin, wumb Gos kin orung tu wukun ngun. Ngan kin, wumb pei eʔe, wumb tilap eipi eipi ni, nga ek eipi eipi ni, nga wumb ngenj eipi eipi ni, nga mei konu eʔe orung orung eipi eipi moʔmun wumb ei, Gos

kin sikin orung sin. ¹⁰Sikin eran kin, sinim nge Owundu Gos kin, kułamł mił kałımin wumb ei en enim, Gos kin kongun ełmin. Erik kin, nga en enim king mił ya mani mei konu ełe, orung orung wumb pei, king mił molk kin, tep erngii.”

¹¹Pe nga, na kenj ni, enjel pei ek ninjing ei, ni piinj. Piip kin, nga enjel am pei pei mendpił ok kin, tonu king peł ełe nin, epi konj mołumun epi ei nin, nga men tołmun wu num pei ei nin, enjel pei si pok erik kin golang nik kin, angk mulnjung. ¹²Molk kin, nga en enim golang dinga nik kin, tor kindik yi ninjing,

“Kung siipsiip wał ei, ok to kundnjung ei, eim kapłi mendpił, ei eim noman dinga wii sałim; nga epi kanim kanim ka wii pei sałim; nga eim noman ka wii, ni dinga owundu ei sałim ku; nga eim nge embe ambił tonu kindngii ku. Nga tiłang owundu ni tor kindngii; nga eim nge oł ka wii erim oł ei, ambił tonu kindngii ku.”

¹³Pe nga, na piinj ni, ei epin konu ełe Gos erim wumb nin, wumb mił kanim kanim konj mołmun ei nin, nga ya mani mei ełe wumb ei nin, nga ya mani mei mandring mołmun wumb kułii ei nin, nga ep noł mandring mołmun wumb kułii nin epi ombu nin, nga epi konj mołmun epi kanim kanim pei, en enim konu orung orung pei epi ei, ek yi ninjing.

“Gos ei eim king peł ełe, tonu mołumun; nga kung siipsiip wał yi ku mołumun. Mułangił kin, eł ełip nge embe, ambił tonu kindik kin, nga tiłang owundu nin, nga noman dinga nin, nga oł kanim kanim eririm oł kun ka wii ei, ambił tonu kindik kin, kunum kunum yi minj, pepi ba!”

¹⁴Nga epi kapłi kapłi konj mołumun epi ek nik kin, “Ei keimi!” pa ninjing. Nga Gos kin men tołmun wumb num ombu en enim, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, men tunjung ei, Gos nin, kung siipsiip wał kin, men tok ngunjung.

Mon Mił Epi Ei Kan Mił To Pendljing Epi Ei Pałim

6 ¹Nga na kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, mon mił epi ei embiłim. Ambıpi kin, epi ei, angıł orung nga tał kan mił epi ei, to pendnjung ei, kumb se endeim eim kiłip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj mołumun epi ei, endeim ni ek yi nipi kin, ek ei konu gur gaki mił nim, “Ya wa!” a nim. ²Nga na kenj ni, kung os kuru endi mułum. Mołpu kin, nga kung os ei, tonu mułum wumb ei, eim opu ond endi ko wupu mułum. Mołpu kin, nga eim wu king peng mondułmun epi ei nge, endi ngunjung. Ngok kin, pe nga eim pupu kin, eim wumb to mani kindpi kin, nga dinga kindpi kin, nga opu erpi pułum.

³Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, pupu kin, pipe mił mon epi ei kan mił ombu tupu to pendnjung ei, nga endi kiłip topu kin aki tum. Topu

kin, nga na piinj ni, konj moʔuʔum epi ei, nga endi ek yi nim, “Ya wa!” a nirim. ⁴Pe nga, kung os kundii mendpiʔ endi tor orum. Opu kin, kung os kundii ei nge, tonu buʔ eʔe, wumb endi multum wumb ei, opu ermba nge, noman dinga ngang kin, ya mani mei eʔe orum. Opu kin, wumb nge noman emin orung seng kin, wumb en enim eipi eipi tok kundngii ni punjung. Puk kin, nga wu ei tui jik miʔ epi owundu endi ngang kin, sipi kongun ermba nge tu wurum.

⁵Pe nga, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, eim pupu kin pipe miʔ mon epi ei, kan tekliki to pendnjing ei, kiʔip tang kin, aki tum. Tang kin, na piinj ni, konj moʔuʔum epi ei, eim ek yi nim, “Ya wa!” nirim. Neng kin, na kenj ni, kung os ping endi muʔum. Moʔpu kin nga kung os ping buʔ eʔe, tonu muʔum wumb ei, eim kuni mok toʔmun ming miʔ epi ei nge, endi eim angii eʔe ambii pi muʔum. ⁶Nga na piinj ni, epi endi ek tengim miʔ ei, tuk eʔe epi konj moʔuʔum epi kapʔi kapʔi kei miʔ, ok ek tengnjing. Tingangin kin, kuni owundu seng kin, kuni mandi poru nimba enim. Ei ek yi ninjing, “Nim kuni wiis mong ming kembis kunum endeim eʔe, ku sen miʔ mok tunjii. Nga nim kuni balii mong ming kembis kunum tekliki, ku sen miʔ mok tunjii ku. Ba ond olip kopung ni, ond wain noʔ ei, to kis mundnenjii mon!”

⁷Pe nga, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, eim pupu kin, pipe miʔ mon eʔe ei, kan miʔ epi ei to pendnjing epi ei, kiʔip tang kin, kapʔi kapʔi miʔ aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj moʔmun epi endi nga ei, ek yi nirim, “Ya wa!” nirim. ⁸Nga na kenj ni, kung os endi eim ngenj eʔe, mon mulerim miʔ endi muʔum. Moʔpu kin nga kung os ei, buʔ eʔe tonu muʔum wu ei, eim embe ‘Wumb kuʔii’ pa niʔmin ei pim; nga sikiʔ ‘Dup konu kis,’ eim kin ekii se mandi om. Wang kin, nga eʔ eʔip, noman dinga eʔe sikiʔ kin, ya mani mei wumb kopur aninga eʔe, to kundnguʔ nga aninga tekliki miʔ moʔmun eʔe nge; tui jik miʔ epi endi, nga kumb kuni owundu sim; nga ening owundu ni epi saʔim; nga ya mani mei eʔe kung simbii ni, oʔ ombu pei erang kin, wumb to kundngii.

⁹Pe nga, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei eim pupu kin, pipe mon kan miʔ endi to pendnjing angii orung ei, kiʔip topu kin, aki tum. Tang kin, nga mandring orung, na kenj ni, kuʔmaʔ kaʔiiʔmin konu eʔe kuʔii wumb ei, en enim noman tuk eʔe mandring muljung. Molk nimbiʔ erang, en enim Gos kin pii gii dinga nik kin, Gos ek ka ni tor kindik kin, wumb ngunjung konu eʔe, opu orung wumb ngenj kumbii ngok kin, to kundnjung.

¹⁰To konduk wumb ei, wii dinga tok kin, ek yi ninjing, “O sinim nge Owundu, nim dinga wii mendpiʔ paʔim nin, oʔ kun ka eʔin wu nin, ek keimi mendpiʔ puʔwu moʔun. Mokun kin, nga sin kunum kinan nimberii muʔamin kin, nim sinim opu orung ya mani mei eʔe moʔmun wumb ei, kos piikin, mok tokun kin, sinim nge miyem bein tum eʔe nge, kumep kis orung ngunjii?” ¹¹Pe nga, en enim endeim endeim ni, konduk kuru

ngang kindik kin, nga 'En enim aninga kopur, kui er mułei,' pa nirim. Yi neng kin, en enim to kundnjung wumb ei mił mułangin kin, nga en enim engnjing noł kin, kongun ende enjing wumb ei, to kundnjung yi mił ku, enim to kundngii. To konduk kin, ekii se enim nimberii mił kapłi erang kin, kapłi Gos eim enim nge miyem kumep ei, kumb se orung kindpi ngumba.

¹²Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, kin eim pupu piłe mił mon epi ei kan mił epi to pendnjing epi angil orung nga endeim ei kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na kenj ni, konu kopu owundu mendpił ełe tang kin, eni ei ping erpi kin, ei yi mił, kon alap dup nang kin, ping enim yi mił ełim. Erang kin, nga oi ei, am kundii mendpił erpi perim ei, miyem kundii mił, topu pirim. ¹³Nga kor kanjip ei, tonu kupu muł ełe mani opu kin, mei ełe om. Opu kin, ei yi mił, ond pik mong pol tunerang kin, ond ei konu pop owundu tang kin, mong mani ołum oł ei mił, kor kanjip mani onjung. ¹⁴Nga kupu muł ei am punum mił, ei pipe mił ok mon połumun epi ei, simbirpi am pum. Pang kin, nga komung nin, nga mei kembis kembis pei, en enim konu eipi puk kin, en enim konu ełe pinenjing mon. ¹⁵Pe nga, ya mani mei konu ełe wumb wu king nin, nga mei ełe wu num nin, nga opu ełmin tep er mołmun wu num nin, nga noman dinga pałim wumb nin, nga wumb ku pei sałim wumb nin, nga kongun wii ełmin wumb nin, nga wumb wii en enim kongun ełmin wumb ombu, en enim pei ku nem nin, nga ku tukpu nin, nga tonu mei tukpu ełe, en enim koi enjing. ¹⁶Erik kin, nga en enim wii dinga tok yi ninjing, enim tonu komung nin, nga ku owundu nin, konu ełe nin, wii tok yi ninjing. "Enim mani ok kin, tonu sin mołmun konu ełe, sin pandi tok kin, koi erangin kin, Gos eim tonu king peł ełe konu ka wii ełe mołum ei, eim nga ningil ei, sin kinermba mon mon." pa ninjing. Nik kin, nga kung siipsiip wał mił wu ei, eim sin kin, popuł kis sinim ei, sin kin tonu onermba mon ku! ¹⁷Nimbił erang eł ełip kumep kis nin, popuł ei singil kunum ei, kunum owundu endi tonu orum. Yi mił peng, wumb nii endi, kapłi eim Gos kingam teł kin, kumb ełe engmba? Ei kapłi engnerngii mon!"

Esrel Wumb 144,000 Wumb Pei Pei Mulnjung

7 ¹Oł ei poru neng kin, nga na kenj ni, enjel kapil kapli en enim tonu mei ei, mer, wuł, ał, kapil kapli oł kumb ełe angk mulnjung. Angk molk kin, mei oł kapil kapli, ei ambilk mulnjung. Molk yi erik kin, konu pop tunermba nik enjing. Erik kin, nga mani mei ełe min, ep noł ełe min, nga ond ełe pop tunermba mon. ²Pe nga na kenj ni, enjel eipi endi, ał eni tonu ołum konu ełe, tonu pum. Pang kin, Gos eim kunum kunum mołum pułwu ei, eim nge mon mił epi ei ambił tu wurum. Tu wang kin, nga eim wii dinga topu kin, enjel kapil kapli mołmun ei nge,

Gos eim noman dinga ngang kin, ep noł ni, mei ei, to kis erngii nge, nipi mundrum. ³Mundang kin, nga enjel eipi, eim yi nirim, “Enim mei min, ep noł min, ond min, ei sikir er kis mundmun nik kin, yi enerngii mon! Ba enim wiik to mułangin kin, sin Gos nge kongun wumb kombur, to tonu kind mundamin kin, en enim mei embił ełe, Gos nge mon mił epi ei pend kindmba. Kindang kin, ekii se, enim er kis mundngii. ⁴Pe nga na piinj ni, Gos nge mon mił epi ei, wumb pei sinjing. Sik kin wumb ei 144,000 wumb pei, en enim Esrel nge wumb tiłap pei, Gos mon mił epi ełe sinjing.

⁵Sik kin, nga wumb 12,000 ei Jura nge wumb tiłap ei, mei embił ełe, Gos nge mon mił epi ei sinjing; nga wumb kopur ei, Rupun nge tiłap wumb ei 12,000 ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei, Gas nge wumb tiłap ełe sinjing. ⁶Nga wumb ei, 12,000 Aser nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei, 12,000 Napsalii nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Manasa nge wumb tiłap ełe sinjing. ⁷Nga wumb ei 12,000 Simion nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Liiwai nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Esakar nge wumb tiłap ełe sinjing. ⁸Nga wumb ei 12,000 Sepulan nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Josep nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Benjamin nge wumb tiłap ełe sinjing. Wumb ei pei, Gos nge mon mił epi ei pei sinjing.

Nga Wumb Tiłap Owundu Endi Mołmun

⁹Oł ei poru neng kin, na nga kenj ni, wumb tiłap owundu endi kułou tok mulnjung wumb ei, wumb endi kapłi beltngii mił mon. Beltik wumb ei, ngenj mon eipi eipi mił pałim nin, nga wumb tiłap kanim eipi eipi pei nin, nga wumb ek eipi eipi pim wumb nin, nga mei konu eipi eipi wumb ei pei, Gos kin peł kumb ełe kin, kung siipsiip wał mił wu ei mołum kumb ełe angk kin, mulnjung. Molk kin, konduk kuru kindnjing; nga ond onguł wumb ombu en enim, angil ełe ambilk mulnjung. ¹⁰Mołangin kin, en enim wii dinga tok ek yi ninjing, “Sinim nge Gos Owundu king peł ełe mołum; nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, eim kin mandi mołum. Sinim sipi orung simba nge oł ei, eł ełip kin pałim.” ¹¹Pe nga, enjel pei ei, king peł ełe, si pok erik kin, nga men tołmun wu num nin, nga epi kapłi kapłi konj mołumun epi ei si pok erik engnjing. Angk kin, nga en enim pei ming gopsing pii polk kin, king peł ełe Gos kin men tok ngok yi enjing. ¹²Erik kin, yi ninjing, “Ei keimi mendpił; nga sinim Gos kin men topun kin, ka piipin ngumun. Ngopun kin, ei eim tiłang owundu ka wii ei, ni tor kindmin; nga eim noman ka wii mendpił pałim; nga sinim eim kin ka piipin ngumun. Ngopun kin, eim embe ambil tonu

kindmin. Kindpin kin, eim noman dinga mendpił pałim; keimi eim dinga ei owundu mendpił pałim. Peng kin, oł ombu ei, Gos kin kunum kunum mułmba. Ei keimi!

¹³Pe nga, men tołmun wu num endi, na kii sipi kin, ek yi nirim, “Wumb kopur en enim konduk kuru kindik enmin wumb ei, wumb nii? Nga wumb ei, konu jili onjung?” a nirim. ¹⁴Pe na eim kin ek orung kindip yi ninj, “Na nge owundu nim piin.” Nga eim na kin ek yi nirim, “Wumb ombu en enim, opu ond wumb kin, oł embin tui owundu erik ngunjung. Ngok kin, nga en enim oł ei kin, si kindik kin tor onjung. Ok kin, nga en enim, konduk ni epi ei, kung siipsiip wał mił wu ei nge miyem ełe sinim noman tuk ełe was eririm. Erang kin, sinim konduk mił noman tuk ełe kuru kun ka mendpił erim. ¹⁵Yi mił erang, en enim Gos eim king peł kumb ełe angk kin, epin tinga tał, Gos nge epin men tołmun ngii mił ełe, Gos kin men tołmun. Nga Gos eim king peł ełe, tonu en enim kin mołpu kin, eim wumb ombu kin, tep ka er kanpi mołum. ¹⁶Nga en enim kuni nga tunermba mon; nga noł nuwa nga enermba ku. Nga en enim konu eni tumba kunum, ei mił erpi kin, nga epi endi dup mił nopu kin, yi nga enermba mon. ¹⁷Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei, eim peł ełe, tonu tuk mii memb ełe mołum. Mołpu kin, eim kung siipsiip tep wu mołpu kin, en enim tep erpi mułmba. Mołpu kin, en enim noł nok kunum kunum konj mołum noł ei, andan tang kin nungii. Nga Gos eim en enim ningił ka mani onum ei, kil ngopu kin, si kindmba, nga en enim nga ke ninerngii mon.”

Nga Kan Mił Epi Pipe Mił Mon Pendnjing Ei Angił Orung Nga Tał Kilił Tum.

8 ¹Nga kunum ei, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mon epi ei, kan mił epi ei to pendnjing ei, angił orung nga tał pim epi ei, to kilił topu ei poru nirim. Neng kin, epin konu ełe, ek tingnarik mułangin kin, eni kopur o purum. ²Pe nga, na kenj ni, enjel angił orung nga tał pei en enim, tonu Gos eim kumb ełe engnjing. Angk kin, nga en enim beli tołmun epi ei nge, angił orung nga tał ngunjung ku.

³Pe nga enjel eipi endi opu kin, eim kułmał kałmin konu ełe engim. Angpi kin nga eim dup kalk ełmin epi, noł ming gol mił, mur ka wii epi ei, opu sim ełe engim. Angpi kin, nga wumb kopur eim kin, mur ka wii tołum epi pei ngunjung. Ngok ełe nge, si ende kindpi kin, Gos nge wumb prei ełmin ełe, si ende kindim. Kindpi kin, nga eim Gos kin kułmał kałmin konu ełe, gol mił erpi kin, Gos nge king peł kumb ełe engim. ⁴Angpi kin, nga eskił epi ka dup nopu kin, muru ka tołum epi ei nin, Gos nge wumb Gos kin prei erik enjing ełe, tał ouni ei, enjel angił ełe, dup eskił si kindpi kin, Gos nge kumb ełe tonu purum. ⁵Pe nga kunum ełe, enjel ei, eim noł ming sipi kin, dup kułmał kałmin konu ełe, dup kopur sipi kin, piki topu olkup topu

kin, mer mei eŕe mani kindim. Kindang kin, kaŕpi konu eŕe, gur gali nipi kin, ek tangpi kin, nga kumb kinang erpi kin, nga konu kopu tum.

Enjel Kapit Kapŕi Beli Miŕ Epi Pup Tunjung

⁶Pe nga, enjel angit orung nga taŕ en enim, beli ei, nga angit orung nga taŕ ei, beli pup tungii nge, er kun er sinjing sahim.

⁷Pe kumb eŕe enjel ei, eim beli miŕ epi ei beli pup tum. Tang kin, dup seng kin, konu dindaming kin, miyem kin ombu, pei sik kin, orung orung erik. Erpi kin, bein topu kin, mani mei eŕe kindim. Kindpi kin, nga mani mei aninga kopur ei, dup nopu kin, ond aninga kopur ni, kui engimb aninga kopur pei moŕum epi ei, pei dup nopu poru nirim; ba aninga taŕ am miŕ kopur mei konu eŕe, dup nunerim mon.

⁸Pe nga, enjel nga endi, eim beli miŕ epi ei beli tum. Tang kin, nga na kenj ni, epi komung owundu miŕ epi ei, dup nopu topu kin, olkup topu kin, mer ep noŕ eŕe, mani kindim. Kindang kin, ep noŕ aninga kopur ei kumbiipi kin, miyem topu pum. ⁹Pang kin, nga ya mani ep noŕ eŕe, konj muljung epi aninga kopur ei, ep noŕ tuk eŕe, kulnjung. Kolk kin, nga noŕ kanu aninga kopur topu kin, kis mundum ku. Ba aninga kopur taŕ am miŕ, ep noŕ eŕe epi ei, to kis enerim mon.

¹⁰Pe nga, enjel tekliki ei endi, eim beli miŕ epi endi beli tum. Tang kin, kor kanjip miŕ epi owundu ei, dup num ei, dup jep kaltmin miŕ yi nurum. Nopu kin, nga tonu kupu muŕ eŕe, mani opu mer noŕ aninga kopur pim konu eŕe purum. Nga noŕ pipir aninga kopur pim konu eŕe pum ku. Ba aninga kopur taŕ am miŕ noŕ konu eŕe puneririm mon. ¹¹Pe kor kanjip ei embe ‘Kumbii kis elim’ niŕmin. Nga noŕ aninga kopur ei, noŕ kumbii elim. Nga wumb pei, noŕ ei nok kin kulk. Kulk ei nimbiŕ erang, noŕ ei eim kumbii kis elim. Ba aninga kopur, taŕ am miŕ, noŕ eŕe to kis enerim mon.

¹²Nga enjel kapit kapŕi endi ei, eim beli miŕ epi ei, beli pup tum. Tang kin, nga ani aninga kopur ni, oi aninga kopur ni, kor kanjip aninga kopur ni, epi ombu en enim nge tiŕang erpi pim ei tangin kin, yi miŕ erang, emii aninga kopur pirim. Nga tinga aninga kopur emii pirim ku. Nga epin kunum endi, oi tiŕang ermba kunum ei, yi emii pirim ku.

¹³Pe nga na kenj ni, kei du endi, bur ni pupu kin, am ei tonu epin bur ni purum. Pupu kin, ek dinga nipi kin wii topu yi nim, “Mong owundu! Mong owundu! Mong owundu kis tonu omba!” nirim. Pe nga, oŕ embin tui oŕ ei, wumb en enim ya mani mei eŕe moŕmun wumb ei kin, yi miŕ tonu omba. Nimbiŕ erang enjel eipi nga teliki ei, en enim nge beli miŕ epi ei pup tungii nge enmin.

Nga Angit Orung Enjel Ei Beli Miŕ Epi Ei Pup Tum

9 ¹Nga angit orung nge enjel ei, eim beli miŕ epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na kenj ni, kor kanjip ei tonu kupu muŕ konu eŕe, mani

opu kin, mer mei eŕe orum. Opu kin, nga kor kanjip ei, kii waŕ sipi kin embiŕim ei, mer mani tukpu owundu kis tukpu eŕe, sip pinaŕim, kii waŕ sirim. ²Nga kor kanjip ei, mer mani, ‘Tukpu owundu kis,’ ondu ei, aki tum. Tang kin, dup eŕkiŕ opu kin, tor tonu om. Opu kin dup eŕkiŕ om ei, mer dup owundu eŕe, dup kiŕangin kin nopu ping mendpiŕ nopu pim ei, mer mani tukpu owundu kis eŕe tor orum. Opu kin, eni kin pop ei, eŕkiŕ erang kin, emii erim. ³Pe nga ka guimbi owundu pei, mer dup eŕkiŕ nopu pim eŕe, mei eŕe tor orum. Opu kin, nga ka guimbi ei, wusimb miŕ epi ei, olt pim epi kis endi ei, wumb kongang kin, kumbii kis siŕmin epi endi ei, eim dinga ngoŕum. ⁴Nga ka guimbi owundu en enim, kui engimb ni endi, epi ombu ei to kis enerei mon niŕmin. Nik kin, nga epi kanim eipi eipi pei endi, emb talk pendiiŕmin epi ei, konj moŕum ei, to kis enerei mon niŕmin. Ba wumb nii endi, eim Gos nge mon miŕ, eim mei embiŕ eŕe pinerim kin wumb ei mendpiŕ, kongingii, niŕmin. ⁵Kongk kin, nga ka guimbi owundu ei, wumb to kundngii ei, mon niŕmin; ba oi angiiŕ orung eŕe mendpiŕ ei kin, kongmba ei, kumbii kis singii niŕmin. Nga en enim ngenj kumbii siŕmin ei, wu en enim ka wusimb miŕ ei kin, epi kongang kin, ngenj kumbii siŕmin oŕ ei nge siŕmin. ⁶Nga oi angiiŕ orung o pang kin, wu kopur en enim, kuŕmun nik kin, kuruk andinmin; ba en enim kuruk sinaŕmin mon. Nga en enim kuŕmun ni piinmin; ba kuŕngii ei si kindpi kin, am ba. ⁷Nga ka guimbi owundu ei, en enim kung os miŕ molk kin, en enim opu erngii nge, er kun er moŕmun ei, en enim peng eŕe wu king peng kon monduŕum epi, ku gol miŕ epi mundangin kin, en enim kumb eŕe, wumb miŕ kumb ningiiŕ saŕiŕim.

⁸Seng kin nga en enim peng enjin ei, amb peng enjin miŕ moŕuŕum. Moŕang kin, nga en enim gupu mong ei, wusii simbii owundu ei, gupu mong miŕ paŕiŕim. ⁹Peng kin, nga en enim pepiiŕ eŕe epi, kumb tepii kapa miŕ, pandi topu pirim. Peng kin, nga en enim kong, eŕe ek tengnjing miŕ ei, kung os keris pei miŕ siŕmin ek tangnim miŕ molk kin, opu erngii nge punjung. ¹⁰Puk kin, nga en enim nge, ei yi miŕ ei, ka wusimb miŕ, kumbii kis ngang molk kin, en enim dinga peng kin, wumb kumbii kis ngoŕmun ei, oi angiiŕ orung pei ngoŕmun. ¹¹Ngok kin, nga en enim nge king endi moŕpu kin, en enim tep eŕim. Erpi kin king ei, enjel ei tukpu owundu kis sip pinaŕim ei, mer mani eŕe tep eŕim. Erang kin, nga eim embe ‘Apandon’ ei Eipru nge ek; nga eim embe ‘Apoliyon’ Griik nge ek; ek taŕ ouni puŕe yi paŕim, ‘Wumb to kis monduŕum,’ niŕmin.

¹²Pe mong owundu kis endi ei, poru nirim. Nga mering mong owundu kis taŕ, nga omba.

Angiiŕ Orung Nga Endeim Enjel Beli Miŕ Epi Ei Pup Tum

¹³Nga angiiŕ orung nga endeim enjel ei, eim beli miŕ epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na piinj ni, gol miŕ epi kuŕmaŕ kaŕmin konu oŕ eŕe,

kapit kapli nge, girman mił epi ei, angilim konu ełe, Gos nge kumb ełe mołum konu ei, ek endi tor om. ¹⁴Wang kin, nga ek endi tor opu kin, angil orung nga endeim enjel endi, beli mił epi ei beli pup topu kin, se mułum konu ełe yi nim, “Nim enjel kapit kapli en enim, noł owundu endi Yupreisiis ni noł ełe, kan ngii mołmun wak tangin kin, wii molk pungii,” pa nim. ¹⁵Yi mił kapli, enjel ei, enjel kapit kapli kei en enim, kan ngii mił mulnjung wak tum. Wak tang kin, en enim wumb aninga kopur, to kundngii nge enjing; ba aninga kopur tał am mił to kundnenjing mon. To kundnarik kin, nga enjel ei en enim, er kan erik kin, eni nin, kunum nin, oi nin, kung pani ei kin, kui erik kin, oł ei nge erngii nge mołmun. ¹⁶Molk kin nga enjel kapit kapli nge, opu ełmin wu 200,000,000 pei pei mendpił, en enim kung os ełe, ap tok onjung ei, na ni piinj. ¹⁷Pe nga na nam or kumb mił endi kenj ni, kung os nin, kung os tonu ełe wumb ap tunjung wumb ei kin, ouni kenj. Kenj ni nga wumb en enim pepił ełe, konduk kapa mił pirim. Pim epi ei, mon kundii ni, muk ni, terim pirim. Peng kin, nga kung os peng ełe ei, wusii simbił owundu peng mił pirim. Peng kin, nga en enim gupu ełe dup eskił kin, dup kin, kom ku dup nonum mił, en enim gupu ełe tor orum. ¹⁸Wang kin, nga oł embin tui ei, dup ni, dup eskił ni, dup mon terim dup nołum epi tekliki ei pei, wumb aninga kopur to kis er poru ninjing; ba aninga kopur tał am mił, to kis enenjing mon. Epi ombu, mer kung os gupu ełe tor orum. ¹⁹Wang kin nga kung os nge dinga ei, mer en enim gupu ełe ni, en enim ei ełe, dinga pałim. Peng kin, en enim nge ei ełe, wembii mił pałim; nga peng pałim ku. Peng ełe nge, wumb to kis ełmin ku.

²⁰Nga wumb eipi kopur en enim, dup ni, dup eskił ni, dup nupu ełim epi ei tekliki pei, en enim to kundnerim wumb ei, en enim noman ełe, epi nipe endi enjing nin, gui kis men tołmun oł ei kin, noman ak tok kin, buł ngunenjing mon. Pe en enim angil ełe enjing epi ei, ek kend gos ełe nge, gol nin, silpa nin, aiyon nin, ku nin, ond epi ombu ei, ningil kinenjing epi nin, ek piik ninenjing epi nin, andłam endnenjing epi nin, epi kend tołmun epi ombu ei, men tołmun ei, wakin tunenjing mon! ²¹Tunarik kin, nga wu ombu en enim, wumb eipi to kundnjung; nga kunj men enjing nin, wu amb eipi nge ngundnjung nin, wumb eipi nge epi waning sinjing nin, wumb ombu en enim oł kis ei, noman ak tok kin, buł ngunenjing mon!

Enjel Endi Pipe Mił Mon Epi Endi, Angil Kin Embilim

10 ¹Pe nga, na kenj ni enjel endi dinga owundu pałim enjel ei, tonu epi kin konu ełe mani orum. Wang kin, eim konu kupu mił epi ei, kum tum. Tang kin, nga konu kumb giipim poltum ei mił, eim nge peng ełe, tonu połpu pirim. Peng kin, eim kumb ełe, eni mił topu pirim. Peng kin, nga eim simb ełe, dup sengi mił, nupu pirim. ²Peng kin, nga pipe

mon simbirpi kin, endi kembis ei tonu, eim angil efe, aki topu kin, sepi mułum. Mołpu kin, nga eim simb mong tundung ei, mer ep noł efe, mani kindpi sirim. Seng kin, nga simb taring ei, mer mei efe, mani kind sirim. ³Seng kin, nga eim ek dinga tangpi kin, ke nim ei, wusii simbii owundu ke niłim ei, yi mił nirim. Neng kin, kunum efe, nga angil orung nga tał, gur gałi nirim. ⁴Nga ek nengin kin, na mon pułmbii enj; ba na nga piinj ni, ei tonu epin ek endi, ni tor kindpi kin, yi nim, “Nga konu gur gałi angil orung nga tał ninjing ek ei, noman tuk efe koi er pendnjii; ba mon poł pendnenjii mon.”

⁵Nga na kenj ni, enjel tonu ep noł efe kin, nga mei efe kin, engim wu ei, eim angil tundung ei, tonu epin konu efe kindim. ⁶Kindpi kin, nga eim ek keimi kun ka ni tor kindpi kin, ek keimi Gos eim piłim. Piipi kin, nga Gos eim kunum kunum konj mołum Gos ei, eim tonu epin konu ni, nga epi kanim kanim pei tuk efe eririm. Nga mei erpi kin, epi kanim kanim pei tuk efe eririm. Nga ep noł erpi efe kin, epi kanim kanim pei tuk efe eririm. Nga enjel ei, eim ek yi nirim, “Akip kunum ei, mandi poru nimba enim, Gos nga kui enermba mon,” pa nirim. ⁷“Ba angil orung nga tał nge enjel endi ei, eim beli mił epi pup tumba kunum efe, Gos nge eim epi koi er pim epi ei, ni tor kindmba. Kindpi kin, nga eim nge ek ka ni tor kindiłmin wumb ombu, eim ek ni ngurum ek ei, keimi tonu orum.”

⁸Pe nga, tonu epin konu efe, ek endi ni tor kindrim ei, na nga piinj ni, ek nipi yi nirim, “Nim pukun kin, enjel endi, eim simb mong tundung efe, ep noł efe kambpi kin, nga eim simb mong taring efe, mani mei efe kambpi mołum enjel ei, eim angil efe, pipe kimbrii kembis endi ambilpi kin, puru nipi mołum pipe mon ei sinjii,” pa nim. ⁹Kaplı na pup kin, enjel ei, kii sip kin, eim pipe kimbrii mon pipe endi, angil efe sałim ei, nganglı ninj. Nemb kin, nga eim ek yi nipi, na ngum, “Nim epi ei sikin nunjii,” pa nirim. “Nan kin, nim kirim efe, ak mak erpi kin, mek sinjii mił, yi ermba,” pa nirim. Ba nim gupu efe, mułang kin, ei singin ermba ei, piimi muł noł ei, singin enim ei mił, yi ermba,” pa nim. ¹⁰Pe nga, na pipe kimbrii mon sałim ei, eim angil efe, sip kin, nunj. Namb kin, piimi muł noł singin enim mił, yi singin eririm. Ba ekii se, na nop dumung kindamb kin, mer nam nge kirim tukrung efe ak mak erpi kin, mek simbii mił pirim.

¹¹Pe nga eim ek yi nipi na ngum, “Nim nga Gos nge ek ka ei, ni tor kindkin kin, wumb pei ngokun kin, nga wumb tiłap eipi eipi pei ngokun kin, nga ek eipi pim wumb, kanim kanim pei ngokun kin, nga king pei, ngunjii ku,” pa nirim.

Wumb Mił Epi Tał Ek Ni Tor Kindiłmbił

11 ¹Pe nga, na su simbii epi endi ngunjung ei, epił mił epi endi ngok kin, yi ninjing, “Nim tonu angkin kin, kaplı nim Gos nge men

tołmun ngii wumb kin, mołmun ei mił nga kułmał kałmin konu ełe, su sinjii. Sikin kin, nga nim men tok mołtołmun wumb ei, kaplı kemb tunjii ku. ²Ba nim men tołmun ngii pułpun ełe, torung kung gui konu ełe ei, su sinenjii mon. Nimbił erang konu ei, torung pii gii ninałmin wumb ei nge konu pałim. Peng kin nga wumb ei, en enim konu owundu ełe kun ka wii Jerusalem konu konj ełe, erik kin, kis monduk pangin kin, oi engki kaplı kaplı nga tał ei, kaplı erngii. ³Erik kin, nga nanim wu tał kin, dinga ngamb kin, nanim nge ek, ni tor kindngił. Kindkił kin, nga wumb tał ei, kon mił epi endi ngamb kin, alap mił tełngił. Talkił kin, na nge ek ni tor kindkił kin, pangił pangił kin, 1,260 kunum pei pei opu ba.

⁴Ełe nge wumb tał, eł ełip ek ni tor kindngił ei, ond olip tap mił, nga dup alam tał mił ei ya mani mei ełe Owundu eim kumb ełe engim. ⁵Angang kin, nga wumb kombur ok kin, wu tał kin, er kis mundmun ni enjing kin, kaplı eł ełip gupu ełe, dup tor opu mołpu kin, opu orung wumb ei, top kis mundmba. Mondpu kin, keimi wumb kombur wu tał kin, er kis ermin nik enjing kin, kaplı ełe nge mendpił, wumb ei kułngii. ⁶Kaplı eł ełip dinga seng mołmbuł dinga ei kaplı kupu muł ondu ngang kin, konu kumb tunermba kunum ei, eł ełip Gos ek ka ni tor kindinjngił. Pe nga eł ełip, yi ku dinga pałim ei, noł ei erangił kin, noł miyem mił tangpi omba. Pe nga eł ełip dinga sałim ei, yi ku ya mani mei wumb epi kanim kanim oł embin tui ei, tonu opu kin, to kis erngił. Nga eł ełip noman ełe, oł ombu ermbił ni piingił kunum ei, kaplı erngił.

⁷Pe nga eł ełip Gos ek ka ei, ni tor kind poru nikił, er mołang kin, kaplı nga epi kung simbii owundu endi, tukpu owundu sip pinałim ełe, tonu tor wang kin, wu tał kin opu erngii. Erik kin, eł ełip to mani kindpi kin, to kundmba. ⁸To kundang kin, eł ełip ngenj ei, konu owundu ełe, tuk andłam ełe pimba. Peng kin, nga eł ełip nge Owundu ei, eim ond peri ełe to kundnjung konu ełe, eł ełip ngenj ombu mołum; ba konu owundu ei ek ekin nipin kin, yi niłmin, 'Konu embe Sorom nin Eisip,' yi mił niłmin. ⁹Yi mił erang, ngenj eipi eipi wumb nin, nga wumb tiłap eipi eipi nin, ek kanim eipi eipi wumb nin, mei konu orung orung wumb ei, pei ok pendik kin, en enim ngenj ei keningii kunum tekliki, nga kunum tongnde mendpił poru nimba. Neng kin, nga wumb ei eł ełip ngenj ei kui tunenjng mon; ba kanik kin, wiik tok kindangin kin, pinjngił. ¹⁰Pekił kin, mei mani ełe wumb pei en enim, ka piik kin, wumb tał kułnguł ełe nge, en enim ka ka piik kin golang nik kin, nga en enim epi ka kombur sipik kin, wumb puł ngok yi ełmin. Yi ełmin ei, nimbił erang ek ni tor kindiłmbił wu tał eł ełip, mei wumb pei ngenj kumbii owundu ngołmbuł. ¹¹Ba kunum tekliki nga kunum tongnde poru neng kin, kaplı Gos eim nge mołtołum konj ei kindang opu kin, wu tał tonu enginjngił. Engangił kin, opu wumb pei ombu, wu tał tonu onjnguł ei, kanik kin, mund mong enjing. ¹²Erik kin, pe nga wu tał eł ełip molkuł kin, piinjngił ni, ek

owundu endi tonu epin tor opu kin, eł ełip kin yi mił nim, “Ya tonu ełe wel!” Nga eł ełip nge opu orung wumb kanik mulnjung ni, eł ełip kupu muł endi, se mengpi kin, tonu epin konu ełe, tuk sipim. ¹³Si pang kin nga kunum ełe mendpił, konu kopu owundu endi tum ei, konu owundu tongnde endi topu erpi kin, kis mundum; ba angil orung nga kapił kapił ei to kis enerim mon. Nga kunum ełe mendpił, wumb 7,000 pei konu kopu ei erpi kin, to kundum. To kundang kin, wumb kombur eipi mulnjung wumb ei, en enim mund mong erik kin, Gos eim Owundu epin konu ełe mołum ei, eim embe ambił tonu kindnjing. ¹⁴Kindik kin, pe epi oł embin tui owundu tał tonu om ei, poru nirim; ba piyei! Kunum aninga kopur opu pang kin, epi oł embin tui owundu nga endi tonu omba.

Enjel Angil Orung Nga Tał Nge Beli Mił Epi Tum

¹⁵Pe nga angil orung nga tał nge enjel ei, beli mił epi pup tum. Tang kin, kapił ek owundu kombur tonu epin konu ełe, tor opu kin, ek yi nirim, “Pe mani mei ełe, tep erik erik, enjing dinga ei, akip sinim nge Owundu eim seng kin, nga eim se orung simba wu ei, Kraiss kin ouni, eim king kunum kunum minj tep erpi kin, mołpu ba!” ¹⁶Pe nga, men tołmun wu num engki tał nga kapił kapił en enim, king peł ełe Gos kumb ełe, mołumun wumb ei, kumb ełe kan mani kanik kin, Gos kin men tok ngunjung. ¹⁷⁻¹⁸Gok kin, ek yi ninjing,

“Gos owundu mendpił! Nim dinga wii mendpił salim. Seng kin, nim pe mołun, nga kumb ok nim mołumun. Sin sinim ka piipin kin, nim kin ek ka ni ngołmun. Pe ninim nge dinga Owundu ei sikin kin, piikin kindkin kin, epi kanim kanim pei, tep enjii kongun pułngun mondkun ełin. Pe nga, torung pii gii ninenjing wumb ei en enim, nim Gos kin noman ełe, popuł kis erang piinjing; ba Gos Nim noman popuł kis ei, wumb ei kin tonu ołum. Opu kin, nga pe kulnjung wumb ei, en enim kos owundu piik kin, kumep sik erngii nge kunum ei, tonu ołum. Pe nga ninim nge kongun wumb ei, nim ek ni tor kindiłmin wumb nin; nga nim nge oł kun ełmin wumb pei nin, nga wumb nim kin mandring molk kin, nim embe ambił tonu kindiłmin wumb ei nin; nga wumb num nin, nga wumb kembis nin ouni wumb ei, nim kumep ka ngunjii. Pe nga, ya mani mei ełe wumb ei, to kis enjing wumb ei, to kis enjii ku.”

¹⁹Pe nga kapił, ek nik poru nengin kin, kapił Gos nge men ngii owundu ei, tonu epin konu ełe mołum ei, aki tunjung. Tok kin, pe nga, Gos eim ek dinga lo ek ei, tuk kindiłmin ond kiyembi ei, eim men ngii tuk ełe sim kenjing. Kanik kin, pe nga kumb kinangin er tiłang erim. Erpi kin, nga gur gali neng kin; nga konu kopu owundu tum; nga konu kumb dindaming owundu top kin mani orum.

Amb Endi Kin Wembii Owundu Simb Angil Paŕim Ei Kin

12 ¹Jep ol owundu tonu epin konu eŕe tor orum. Opu kin, ei yi miŕ, amb endi moŕum amb ei, konu eni ei alap miŕ, ngenj eŕe teŕim. Taŕpi kin, nga eim simb mandring eŕe oi pirim. Peng kin, nga tonu eim peng eŕe, kor kanjip engki nga taŕ, tonu peng eŕe, peng kon miŕ mundrum. Mondpu kin, amb ei, eim kangil mundrum. ²Mondpu kin, nga eim kangil buŕ tang kin, eim ngenj kumbii dinga sipi kin, mengmba kunum eŕe mandi eririm. Erpi kin, eim ke dinga nipi kin, tor kindrim. ³Kindang kin, nga jep ol owundu endi, epin konu peni eŕe tor orum. Opu kin, jep ol ei yi miŕ, wembii kundii owundu simb angil paŕim epi endi, tor orum. Orum wembii owundu ei, peng embil ei, angil orung nga taŕ pirim; nga girman engki pirim. Nga peng kon miŕ epi king monduŕum epi ei, angil orung nga taŕ, tonu peng eŕe, endeim endeim ni moŕpu poru nirim. ⁴Nipi kin, nga wembii nge ei eŕe, ei sipi kin, kor kanjip kombur, owundu pirim kor kanjip ei, topu kindang kin, mani mei eŕe orum. Wang kin, kor kanjip taŕ kopur owundu miŕ, tonu epin konu eŕe pirim. Peng kin, wembii ei, eim amb kangil mengmba eririm, konu amb ei, eim kumb eŕe engim. Angpi kin, amb ei kangil mengpi, tor kindang kin, topu numba nge erpi muŕum. ⁵Moŕpu kin, pe amb ni, kangi endi mengim ei, eim mei konu eŕe orung pei ei, eim dolu dinga ambiŕpi kin, wumb tep ermba. Erpi kin, pe kangil ei mam mengim; ba kangi ei sikir se mengk kin, orung sipik kin, Gos eim king peŕ moŕum konu eŕe kindnjing. ⁶Kindik kin, amb ei, eim si kindpi kin, tungu pupu kin, mei wii sim wumb mulenjing konu eŕe purum. Pupu kin, Gos eim amb muŕmba nipi konu endi, er kun er sim konu eŕe purum. Pupu kin, konu eŕe, eim kuni ngok kin, kan kun erik se muŕangin kin, kunum 1,260 opu ba.

⁷Pe nga, tonu epin konu eŕe, opu owundu tonu orum. Opu kin, enjel Maikel kin, eim nge enjel ok kin, ka wembii kundii owundu ei kin, opu enjing. Erik kin, nga ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu kin, opu erik kin, to orung kindnjing; ⁸ba enjel Maikel kin, eim nge enjel ombu kin, opu dinga erik molk kin, ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu, to mani kindnjing. Yi erangin kin, ka wembii owundu kin, eim nge enjel kin, tonu epin konu eŕe nga mulenjing mon. ⁹Mularik kin, nga ka wembii kundii owundu ei, epin konu eŕe to mani kindnjing. Kindik kin, ka wembii owundu ei, kumb ok moŕuŕum wembii embe Seisen, ei eim mei wumb pei kin, ek kend to ngopu eŕim puŕwu moŕum. Moŕpu kin, nga ka wembii owundu ei kin, eim nge enjel pei oui, to mani mei eŕe kindnjing.

¹⁰Pe nga na nam piinj ni, ei epin konu eŕe, ek endi tor opu kin, yi nirim. “Pe sinim nge Gos eim sinim se orung sinim. Sipi kin, nga eim nge dinga ei, ya peni eŕe tor onum. Opu kin, pe Gos eim nge dinga king

moŕpu kin, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin, pe eim nge kindim wu Kraisi ei, eim dinga sinim andan topu ngonum ku. Ngopu kin, nimbiŕ erang wu kis Seisen eim, sinim nge enginjpin noŕ ei, ek nipi ngopu eŕim ei kos piipi eŕim. Erpi kin, pe ei eim, Gos eim kumb eŕe, epin, tinga, kunum kunum kos piim; ba pe, eim epin konu eŕe, to tor kindangin kin, mei eŕe mani orum. ¹¹Opu kin, nga sinim nge enginjpin noŕ, en enim nge dinga ei, kung siipsiip waŕ miŕ wu ei eim Kraisi nge miyem eŕe, dinga sinjing. Sik kin, nga ek keimi ni tor kindnjing eŕe nge, en enim opu orung wu ei, to mani kindnjing. Kindik kin, nga eim en enim, Gos nge kongun ei erik puk kin, en enim mei eŕe oŕ ei, noman to piinenjing mon; ba wiik to muŕangin kin, opu orung wumb ei, en enim to kundnjung. ¹²To konduk kin, tonu epin konu eŕe, wumb molk kin, no pek enmin wumb ei, en enim ka piingii. Ba ya mani mei eŕe kin, ep noŕ kin, wumb ei, en enim ei piik kin, kun erik muŕngii! Molk kin, oŕ embin tui ei, enim kin tonu omba enim. Erpi kin, Seisen ya mani enim kin orum. Opu kin, nga eim noman kun pinerang kin, dup miŕ nop tonu orum. Nimbiŕ erang eim piinim ei, eim nge kunum pei tangpi, simba pinaŕim.

¹³Pinerang kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim noman to piinim ei, eim to mani mei eŕe kindnjing pim. Peng kin, pe nga, eim amb ei kangi endi mengim amb ei, eim buŕun topu kin, se endrim. ¹⁴Se endrim; ba Gos amb ei, eim kei du owundu kong taŕ miŕ ngang kin kapŕi eim bur ni pupu kin, mei wii saŕim wumb mulenjing konu eŕe purum. Pang kin, konu eŕe, eim kuni ngok kin, kan kun erik se muŕangin kin, kung ngii tekliki nga tongnde om; ba ka wembii owundu ei, opu kin, tumbii ni ermba ei, eim kapŕi enermba mon. ¹⁵Enarpi kin, nga ka wembii owundu ei, eim gupu eŕe, noŕ owundu miŕ, endi erang kin topu tor orum. Opu kin, ei erang to pupu kin, amb ei pum konu eŕe, ekii se purum. Pupu yi erang kin, amb ei, noŕ to simba ni eririm. ¹⁶Erim; ba mei eŕe erpi kin, amb ei paki turum. Tang kin, pe noŕ ei, ka wembii owundu gupu eŕe orum ei, mei eim gupu aki topu se, olt kindpi kin poru nirim. ¹⁷Neng kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim amb ei kin, noman kis peng piyang kin, dup miŕ nopu tonu orum. Opu kin, pe eim pupu kin, amb ei nge kingam noŕ kopur kin, opu ermbii ni piirim. Piipi kin, kingam noŕ ei pei en enim, Gos lo ek pei ekii siŕmin. Nga Jiisas eim ek ei, ni tor kindik kin, wumb ngok kin, en enim eim kin, ekii siŕmin. ¹⁸Pe nga, ka wembii owundu ei, eim ep noŕ wer eŕe, angpi muŕum.

Epi Simbii Taŕ Tonu Onjkuŕ

13 ¹Pe na nam kenj ni, epi simbii owundu endi, mer ep noŕ eŕe, tonu opu kin, tor om. Opu kin, kung simbii ei, girman engki pim; nga peng embiŕ angŕi orung nga taŕ pirim. Nga girman engki eŕe, king nge peng kon engki eŕe, tonu muŕum. Muŕang kin, peng ombu, embe

kanim kanim mułum. Mołpu kin, embe ei pułe yi mił, Gos kin ek buł ambilk kanim kanim nik, mundnjung. ²Monduk kin, epi kung simbii owundu ei, na kenj ni, eim ngenj kui wusii simbii owundu mił, ‘lepa,’ niłmin ei, mombuł mombuł nopu pim. Pim simbii owundu nge simb ełe ei, ka owundu endi ‘ber,’ niłmin, ka simb ei yi mił pim. Pim kung simbii owundu nge gupu ei, yi mił epi kui wusii owundu kung endi, ‘laiyon,’ niłmin, ka ei gupu yi mił pim. Peng kin, epi kung simbii owundu ei, ka wembii owundu ni, eim nge dinga ei, ni ngum. Ngopu kin, eim mołpu, king mił tep erim ka wembii owundu nge konu ełe, nga epi ei, ‘Nim molkun kin, tep erii,’ nim; nga eim dinga owundu ei, epi simbii ei nga ngurum. ³Ngopu kin, pe epi simbii ei, eim peng ambił endi to kundnjung; ba tunjung konu ełe kis mołpu kin, erii erpi pim ei, nga kuli erpi kin, ka sim. Seng kin, mei ełe wumb pei ei kanik kin, puku sik kin, noman ak to piik kin, epi simbii owundu ei kin, ekii sik punjung. ⁴Puk kin wumb pei en enim ka wembii owundu ei kin, men tok erik, ngunjung. Ngok kin, nimbił erang ka wembii owundu ei, eim dinga ei, epi kung simbii owundu ei ngurum. Ngok kin, nga en enim yi ku, epi kung simbii owundu ei kin, men tok enjing ku. Erik kin, ei yi ninjing, “Wumb endi epi kung simbii owundu ei mił endi molałim mon. Nga wumb endi epi kung simbii owundu ei kin, opu ermba endi molałim mon ku.

⁵Pe nga, Gos kan wiik tang kin, epi kung simbii owundu ei, gupu ełe ek kanim kanim dinga nipi kin, nga Gos kin ek buł ambiłpi ek kis nim; ek ei kis mendpił nim. Nipi kin, nga eim dinga owundu nga sipi, pepi pang kin, oi 42 opu purum. ⁶Pupu kin, kung simbii owundu ei, eim gupu aki topu kin, Gos kin nipi kis mondpu kin, nga Gos eim embe kin, nga Gos eim no pepi mołum konu ełe kin, nga tonu epin mołmun wumb ei kin, yi ku nipi kis mundrum. ⁷Mondpu kin, nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii owundu ei, Gos nge oł kun wumb kin opu eririm. Erpi kin, Gos nge wumb kambpi mani kindang kin, top kindpi ei, eim dinga owundu sirim. Sipi kin, eim king mił tep erpi wumb tiłap pei nin, nga mei orung orung wumb pei nin, nga ek kanim kanim pałim wumb pei ei nin, nga ngenj kanim kanim pałim wumb ei pei, king mił mołpu kin, tep eririm. ⁸Erpi kin, wumb pei ya mani mei ełe mołmun wumb ei, kaplı epi kung simbii owundu ei kin, men tok erik ngołmun. Ngok kin, wumb ei, Gos kumna kin, mei eririm wumb ei, en enim embe ełe, mer wumb konj kunum kunum mołmun nge pipe mon ełe pinałim. Pinerang kin, pipe mon ei, kung siipsiip wał mił, wu ei Krai, eim to kundnjung ei nge mon.

⁹“Enim piingii! Pe wumb nii endi kom pim kin, kaplı ek ei kom se piingii! ¹⁰Pe wumb nii endi, kan ngungii nge pim kin, kaplı wu ei kan ngungii! Ngok kin, pe nga wu endi, wu eipi endi tui jik kin to kundum kin, kaplı wumb tui jik sik kin, wu ei to kundngii ku. To konduk kin, pe nga oł kanim kanim yi nge tonu om kin, kaplı en enim Gos nge oł kun

ełmin wumb ei, enim dinga angk molk kin, nga pii gii dinga nik kin, ambil gii nik mułngii!”

¹¹Pe nga, na kenj ni, epi kung simbii nga endi mer mei ełe, tonu tor orum. Opu kin, kung simbii ei, eim girman tał mułum ei, kung siipsiip wał girman tał, mił mułum. Mołpu kin, nga ek tengim ei, ka wembii owundu ei mił, ek tengim. ¹²Tangpi kin, pe epi kung simbii ei, nga ekii se tonu orum. Opu kin, ei eim epi kung simbii owundu kumb se om, epi kung simbii ei kin, dinga owundu pei sirim. Sipi kin, dinga ei kin, eim kongun dinga eririm. Erpi kin, ei epi kung simbii owundu kumb se tonu orum nge, kumb ełe eririm. Erpi kin, ekii se, tonu om epi simbii owundu ei, kongun dinga kind erpi kin, mei ełe nin wumb pei erang kin, kung simbii kumb se tonu om ei eim kin, men tok enjing. Erik kin, epi kung simbii ei, okrii to kis erpi kin, to kundmba eririm; ba nga konj mołum. ¹³Mołpu kin, pe nga epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, jep oł owundu kis kanim kanim erpi kin, andan tum jep oł endi, yi mił eim eririm. Erpi kin, nga wumb pei kumb ełe, dup mił endi erang kin, tonu epin tor opu kin, mani mei ełe orum. ¹⁴Opu kin, nga Gos eim epi kung simbii ei, kanpi wiik tang kin, jep oł owundu kanim kanim erpi kin, epi simbii owundu kumb se tonu om ei, eim kumb ełe erpi kin, andan tum. Tang kin, oł kanim kanim ełe eririm ei, eim mei wu amb pei, ek kend topu ngurum. Ngopu kin, wu amb ombu kin yi nirim, “Enim kapłi, epi kung simbii kumb se ei kin, ond kin kel tok erik kin, eim embe ambil tonu kindngii! Kindik kin, epi kung simbii ei, ok tui tok kundjung; ba nga opu konj mołum. ¹⁵Nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii ei, eim pop kindang kin, ond mił enjing epi ei, kung simbii mił konj mołpu kin, ek tengim. Tangpi kin, pe nga yi ku ond mił kung simbii ei, eim erang kin, wumb kombur kung simbii mił epi ei kin, men tunenjing kin, kapłi wumb ei to kundmba. ¹⁶To kondpu kin, pe epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, yi erang kin, epi mon endi, angil tunding erik min, nga endi mei embil ełe erik kin, wumb pei yi enjing. Erik kin, ei embe pinerim wumb nin, nga embe pirim wumb nin, pei yi enjing. Erik kin, nga ku epi ei, pei sim wumb nin, nga epi pei sinerim wumb nin, nga wumb kongun wii ełmin wumb nin, nga wumb mei embil ełe kongun ełmin wumb nin, ei pei, en enim mon ełe, angil tunding min, nga mei embil ełe, pimba nirim. ¹⁷Nipi yi mił erang kin, wumb endi, epi kung simbii nge mon embe ełe, mulerim kin, yi mił erang, kapłi eim wumb ei kin, epi top enerngii mon. Nga eim epi, wumb top to erik kin, sinerngii mon ku.

¹⁸Sinarik kin, sinim ek ei pii kun ermin! Nga wu endi noman ka pim kin, kapłi wu ei, kung simbii nge mon ei beltmba. Beltpi nimbil erang, mon ei wumb embe mił pałim ei, 666 mon embe yi mił pałim.

Wumb 144,000 En Enim, Golang Konj Endi Ninjing

14 ¹Pe nga na nam kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim Saiyon komung ełe engim. Angpi kin, nga wu amb 144,000 pei,

eim kin tep to angk mulnjung. Molk kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Kraiss eim nge embe nin, nga eim Arim nge embe ei, wumb en enim mei embił ełe, Gos eim pułum. ²Pe nga, na nam piinj ni, ei tonu epin konu ełe ek mił mu nipi kin, tor orum. Opu kin, ei noł owundu topu kin, mu nipi ełim mił, yi eririm. Erpi kin, nga yi mił, konu gur gałi owundu niłim mił, yi nipi tor orum ku. Opu kin, nga epi mu nipi orum ei, piinj ni, ei giisa mił epi tangin kin, mu niłim mił, yi nirim. ³Nipi kin, wumb ombu 144,000 en enim, Gos king owundu mołum konu peł kumb ełe, golang konj endi nik kin, engnjing. Angk kin, en enim epi simbił kapił kapił konj mołum ombu nin, nga men tołmun wu num engki tał nga kapił kapił wu kei kumb ełe angk kin, 144,000 pei, wumb ombu en enim, golang konj endi ninjing. Ninjing wumb ei, pei Gos eim mei ełe wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei mendpił, golang konj endi ei piik kin, nik enjing; ba nga wumb eipi endi, golang ei piik kin, nik enerngii mon. ⁴Pe nga wumb ombu en enim, amb ambił kin, oł kis penj mułum oł ei, endi enenjing wumb ei, en enim oł kun ka mendpił erik mulnjung. Mulnjung wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Kraiss eim bii ni piipi pułum konu ei, wumb ei en enim, ekii sik pułmun. Pułmun wumb ei, Gos eim mei ełe wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei, Gos kin, eim kung siipsiip wał mił wu ei Kraiss eim nge tiłap kumna ei, sipi orung seng mołmun. ⁵Mołmun wumb ei, en enim ek kend endi, gupu ełe tor onałim mon. Nimbił erang, en enim Gos king peł kumb ełe, oł kun pinałim oł ei, endi pinałim mon.

Enjel Tekliki

⁶Pe nga nanim kenj ni, enjel nga endi epin konu ełe tonu kupu mandring ełe, bur ni purum. Pang kin, ek ka kunum kunum pepi ba ek ei, ya mani mei ełe wumb epi mulnjung ei, nipi ngumba nge sipirim. Sipipi kin, ei konu orung orung pei nge wumb nin, nga wumb tiłap endeim endeim nin, nga ek kanim kanim endeim endeim nge wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi pei, nipi ngumba. ⁷Ngopu kin, eim wii dinga topu yi nirim, “Enim Gos eim ekii sik kin, nga eim embe ambił tonu kindngii! Nimbił erang, Gos eim mei ełe wumb kanim kanim kos piipi kin, mok topu ermba kunum ei, tangpi sałim. Seng kin, enim Gos eim kin mong gopsing pii polk kin men tok erik ngungii. Nimbił erang Gos ei eim tonu epin konu ełe nin, nga ya mani mei ełe nin, nga ep noł ełe nin, nga noł kułup to tang punum ei, Gos eim pei eririm.”

⁸Pe nga, enjel endi kumb se pum enjel ei, ekii sipi, opu kin, ek yi nirim, “O Bapilon konu owundu ei, bok topu mani punum; keimi eim bok topu kis ełim. Konu owundu ei erang kin, wumb tiłap pei ei, amb ngunduk enmin oł ei, andan tang kin, dinga pepi pułum ei yi mił, eim wumb pei, noł wain dinga mił pułum noł wain ngang kin nunjung.

⁹Pe nga, enjel endi nga, enjel tał punjnguł konu ełe ekii se opu kin, ek dinga kindpi yi nirim. “Pe wumb nii endi, eim epi kung simbii ei kin, eim ond mił enjing gos ei, endi er mundnjung epi ei kin, men tok erik kin, nga mon epi mei embił min, angil tunding ełe erik kin, kapli wumb ei eim, Gos nge noł wain ei numba. ¹⁰Numba noł wain ei, Gos eim nge popuł kis ngumba. Ngopu kin, nga Gos eim noł wain ei noł kin, si ende kindpi kin, ngunerim mon. Ba Gos eim noł wain dinga ei, popuł kis mendpił mił, bein topu kin, kumep kis ngumba. Ngopu kin, wu ei noł wain ei numba wumb ei, kapli Gos nge enjel nin, kung siipsiip wał mił wu ei Krai eim kin mułngii konu kumb ełe, dup nok mułngii. Molk kin, ei kom ku muł er mołum ełe, nok mułngii. ¹¹Molk kin, pe dup nang kin, dup eskił ermba ei wumb ngenj kumbii kis ngumba ei, tonu kunum kunum minj pupu kin, mułmba kunum ei, wii mułngii ei, tangpi kin, emii pepi enermba mon. Enarpi kin, nga wumb ombu epi kung simbii kin, ond mił epi enjing gos kend endi kin, men tok erik ngunjung. Ngunjung wumb ei, mon embe sik enjing wumb ei, kunum kunum dup konu ełe kumbii kis singii.”

¹²Yi mił erang, oł embin tui ei nge, tonu om kin, kapli Gos nge oł kun ka ełmin wumb ei, dinga angk kin, Gos nge lo ek ei ekii sik kin, nga Jiisas kin pii dinga nik kin, er mułngii!

¹³Pe nga na piinj ni, tonu epin konu ełe ek endi tor opu kin, yi nirim. “Nim mon yi pulnjii” nirim. Nipi kin, “Wumb kombur pe koltmun wumb nin, nga kułngii wumb ei, Jiisas nge kongun ełmin wumb ei, en enim ka piingii! Keimi yi ka piingii!” Gos Gui Ka yi nim, “Wumb en enim kongun dinga enjing ei, si kindik kin kor mułngii ei, en enim kongun dinga erik kin, kor mułngii! Nimbił erang en enim oł kun ka enjing oł ei, en enim kin epin konu ełe ekii se tonu ołmun.” Oł kun ka enjing oł ei, Gos epin konu ełe mołum ei, eim oł ei, ni piimba.

Ya Mani Mei Ełe Kuni Poł Tonum Kunum Si Kułou Tungii

¹⁴Pe nga na kenj ni, konu kupu kuru ełe, wumb mił, epi endi multum ei, wu mił endi multum. Multum wu ei, ku gol king peng kon ei mił, endi peng ełe mondpu kin, nga tui jik endi, angil ełe ambiłpi mułum. ¹⁵Mułang kin nga enjel endi, men tołmun ngii ełe, si kindpi anda pupu kin, wii dinga top kin, kupu kuru ełe multum wu ei kin, yi nirim. “Nim tui jik sikin kin, mei ełe kuni poł topu mołum ei, sikin kin, kułou tunjii. Nimbił erang ya mani mei ełe kuni poł top mołum ei, tengnjii kunum sałim.” ¹⁶Yi mił erang, wu endi, tonu kupu kuru ełe multum ni, ei eim tui jik ambiłpi sipi kin, kuni poł tonum kuni ei, tami topu sirim. Sim kuni ei, mei ełe pei se kułou turum.

¹⁷Tang kin, nga na kenj ni, enjel endi, Gos men tołmun ngii tonu epin konu ełe tor orum. Opu kin, ei eim yi ku tui jik endi ambiłpi multum.

¹⁸Mułang kin, nga enjel endi, kułmał kałmin konu ełe, si kindpi kin tor orum. Orum enjel ei, eim dup tep ermba nge dinga pirim. Peng kin,

ei eim wii dinga topu kin, enjel endi, tui jik endi ambilpi multum enjel ei kin, yi nim. “Nim tui jik ei, sikin kin, nim na mani mei eġe, ond mong wain poġ topu moġum ei, tami tokun kin, kuġou tunjii. Tunjii kuni mong ei, poġ topu poru nirim. ¹⁹Yi miġ erang, enjel ei, eim tui jik miġ epi endi, mei eġe kupis kapis nim. Nipi kin wain mong tengim ei sipi kin, kuġou tum. Topu sipi kin, wain mong teningii eġmin konu eġe, oġup to kindim. Kindpi kin, ei yi miġ Gos nge popuġ kis owundu simba nge konu eġe kindim. ²⁰Kindang kin, Gos nge popuġ kis owundu erang kin, wain mong teningii eġmin konu eġe, konu owundu torung konu eġe, ambil sii tum. Sii tang kin, wain mong miyem si toġmun konu eġe, noġ kui owundu miġ, pupu kin tor orum. Opu kin, miyem ei, su 200 miġ konu turii mendpiġ pang kin, su angil orung miġ mur sirim.

**Enjel Angil Orung Nga Taġ, Oġ Embin Tui Kis
Eġe Angil Orung Nga Taġ Embilnjing**

15 ¹Pe nga jep oġ owundu mendpiġ endi, tonu muġ eġe tor wang kenj. Kenj ni, Gos nge enjel angil orung nga taġ en enim, oġ embin tui owundu angil orung nga taġ ei, wumb to kis ermba nge sik kin, tu wunjung. Tu wangin kin, oġ embin tui ei minj mendpiġ, poru neng ei, Gos popuġ kis owundu ei, poru nimba ku. ²Pe nga na kenj ni, epi tor om ei, ep noġ owundu kirapi miġ, epi eġe dup se ende kindik kin, enjing. Erik kin, na kenj ni, wumb opu erik kin, kung simbii owundu kin, eim ond miġ epi enjing ei kin, nga eim embe mon pulnjung epi ei, wumb to mani kindnjing. Kindik kin, wumb ombu en enim, ep noġ kirapi miġ, pim konu wer eġe angk mulnjung. Molk kin, Gos giisa miġ epi ei ngang kin, wumb ei ambilk mulnjung. ³Molk kin, Moses Gos nge kongun wu, golang niġim golang ei kin, kung siipsiip waġ miġ wu ei Krai ei eim nge golang ninjing. Nik kin, golang ei yi miġ ninjing.

“Owundu, Gos Dinga Owundu paġim. Nim en oġ kanim kanim ombu oġ ei, owundu ka wii mendpiġ paġim. Nim wumb konu orung orung moġmun wumb ei, king owundu moġun. Nim oġ kanim kanim eġin oġ ei, keimi, nga kun ka mendpiġ paġim. ⁴Owundu wumb pei nim kin mandring molk kin, nim embe ambil tonu kindngii! Nimbiġ erang nim mendpiġ, oġ kun ka minj eġin nge puġwu moġun. Wumb konu orung orung muġ oġ eġe moġmun wumb ei ok kin, enim embe ambilk men tok erik ngungii! Nimbiġ erang, nim oġ kun ka minj eġin oġ ei, peni eġe tor wang kin wumb pei kaninmin.”

⁵Pe nga ekii se, na kenj ni, Gos nge men toġmun ngii miġ konu eġe Gos moġuġum palting konu ka wii mendpiġ tuk moġpu kin epin konu eġe saġim ei, aki owundu tang kin, kenj. ⁶Pe nga Gos nge enjel angil orung nga taġ ei, Gos nge men toġmun ngii miġ konu eġe, en enim oġ embin tui owundu

angit orung nga taŕ ei sik kin, anda onjung. Ok kin, en enim konduk kuru ka wii tiŕang erim konduk ei, kindik kin, nga ku gol ond kinemb miŕ endi tunjung epi ei, en enim pepiŕ eŕe, kan kulk pendnjing. ⁷Pendik kin, nga epi kapiŕ kapiŕ konj moŕuŕmun epi eŕe, endeim moŕpu kin, enjel angit orung nga taŕ mulnjung konu eŕe enjel ei, ku gol ming ombu, angit orung nga taŕ ngurum. Ngang kin, Gos eim kunum kunum konj moŕuŕmun puŕwu ei, eim popuŕ kis owundu ming ombu, piki topu pirim. ⁸Peng kin, nga Gos nge tiŕang owundu ka wii kin, eim noman dinga owii ei erang kin, Gos men toŕmun ngii miŕ konu eŕe, dup eskiŕ miŕ epi ei, piki topu pirim. Yi miŕ erang kin, wumb endi, Gos men toŕmun ngii miŕ konu eŕe, nirik onermba miŕ pirim. Pirim, kunum eŕe, enjel angit orung nga taŕ, en enim oŕ embin tui owundu angit orung nga taŕ ambilk kin, poru nimba kunum ei, kapiŕ poru nirim.

Gos Eim Nge Popuŕ Kis Ei, Ya Mani Mei Eŕe Wumb Kin Tonu Omba

16 ¹Pe nga na piinj ni, ek nipi, wii dinga topu kin, men toŕmun ngii owundu eŕe, tor opu kin, enjel angit orung nga taŕ ngurum. “Enim puk kin, Gos nge popuŕ kis ei, angit orung nga taŕ nge ming ei sipik kin, mani mei eŕe wumb moŕmun konu eŕe bein tei!” a nirim.

²Neng kin, kumb se enjel endi, eim opu kin, Gos nge popuŕ kis ming ei, bein topu kin, mei mani eŕe kindim. Kindang kin, erii ni, erii dinga kis ei, wumb kung simbii nge mon embe pim wumb ei nin, nga wumb ond miŕ epi erik, men tok ngok enjing wumb ei kin, erii kis ei, wumb ei kin tonu orum.

³Wang kin, nga enjel taŕ ei, eim Gos nge popuŕ kis ming ei, bein topu kin, mani ep noŕ eŕe kindrim. Kindpi kin, nga noŕ ei, eim wumb kuŕii miyem miŕ, tonu orum. Wang kin, nga epi kanim kanim mer ep noŕ konj mulnjung epi ombu ei, pei kolk kin, poru ninjing.

⁴Nik kin, nga enjel tekliki nge enjel ei, eim Gos nge popuŕ kis ming ei, bein topu kin, mer noŕ eŕe nin, nga noŕ pirpir om konu eŕe kindrim. Kindang kin, ei nga miyem miŕ, topu kin, tonu orum. ⁵Pe nga na piinj ni, enjel endi, eim noŕ eŕe tep eŕim enjel ni, ek yi nirim, “Gos nim wumb kos piikin, ngoŕun eŕin ei, oŕ kun ka paŕim miŕ eŕin. Nim oŕ kun ka wii mendpiŕ er moŕuŕun; nga nim ok moŕuŕun nin; pe moŕun ku.” ⁶Yi miŕ erang kin, wumb en enim Gos nge oŕ kun ka eŕmin wumb nin; nga Gos epi ekii se tonu omba piik niŕmin wumb ei, to kundangin kin, miyem bein tok kindnjing. Kindik ei yi miŕ peng kin, Gos nim noŕ pirpir miyem tonu om miyem ei sikin kin, wumb kis ei ngan kin, nungii. Nungii ei, en enim kumep kis kun siŕmin!” ⁷Pe nga, na piinj ni, tonu kuŕmaŕ katiŕmin konu eŕe, ek endi ni tor kindpi kin, yi nirim. “Owundu Gos, nim dinga owundu paŕim! Keimi, nim kos piikin nikin eŕin ei, ei am keimi kun ka eŕin,” pa nim.

⁸Pe nga, enjel kapli kapli nge enjel ei, eim Gos nge popu kis ming ei, eni efe, bein topu kindrim. Kindang kin, Gos eim kanpi, wiik tang kin, eni ei, wumb dup dinga mi nurum. ⁹Nang kin, eni dup ei, mu owundu eririm. Erpi kin, wumb ei, nupu kis mundrum. Mundang kin, wumb ei, Gos nge embe ek bu embilnjing; ba Gos nge dinga ei, kapli ol embin tui kis ei, to mani kindilang; ba en enim noman efe, to ak tunarik kin, Gos nge embe ambil tonu kindnenjing mon.

¹⁰Pe nga enjel angil orung nge enjel ei, eim Gos nge popu kis ming ei, kung simbii nge king pel efe, bein topu kindrim. Kindang kin, wumb kung simbii nge, ek ekii sik mandring puk muljung wumb ei, konu emii pirim. Peng kin, Gos nge kumep kis wumb ei sinjing. Sik kin, en enim gupu anmbil kongk muljung. ¹¹Molk kin, nga en enim tonu epin konu efe Gos kin ek ngok enjing. Erik kin, nimbil erang en enim ngenj kumbii sik kin, nga ngenj erii erpi erim konu efe, en enim ol yi mi enjing; ba en enim ol kis enjing ol ei, bu ngok si kindnenjing mon.

¹²Si kindnarik kin, nga enjel angil orung nga endeim ei, eim Gos nge popu kis ming ei, nol owundu, 'Yupresis Nol,' nilmin nol efe, bein topu mani kindrim. Kindang kin, nga nol ei, eim jenjip kep er poru nim. Ol yi mi erang kin, wu king kopur, al eni tonu olum efe, omba nge er kun eririm. ¹³Erpi kin, nga na kenj ni, gui kis tekliki ei, dok mi ei, mer ka wembii kis nin, kung simbii owundu nin, ek kend ni tor kindilim wu epi ei nge gupu efe, gui kis dok mi, tor onjung. ¹⁴Onjung gui kis epi ombu, en enim gui kis mendpil. Nga en enim jep ol ei nge, kanim kanim elmin. Erik kin, pe gui kis tekliki en enim, tor ok kin, king konu mei efe orung orung pei, puk kin, se ende kindik kin, Gos Owundu noman dinga ei, owundu peng kin, kunum owundu tonu omba kunum efe, wang kin, owundu erngii.

¹⁵"Piingii! Na Jiisas waning wu mi, kapli orung ombii. Op kin, wumb nii endi, eim or pinarpi kin, nga konduk kun ka kindpi kin, nga eim ngenj efe, wii endnermba. Endnarpi kin, kapli eim wumb eipi kin singambil sinarpi kin, yi erpi endim kin, kapli eim ka piipi mulmba."

¹⁶Pe nga, gui kis tekliki en enim, king ombu si ende kindik kin, Eipru ek endi embe, 'Armakeron,' nilmin konu efe, kuou tunjung.

¹⁷Kuou tok kin, nga enjel angil orung nga tal nge enjel ei, eim Gos nge popu kis ming ei, bein topu kin, konu pop efe kindrim. Kindpi kin, nga ek endi, tonu king pel efe molpu kin, men tolmun ngii owundu mi konu efe, ni tor kindpi kin, yi nirim. Nipi kin, kapli, ol ei poru nirim," pa nim. ¹⁸Neng kin, nga konu kumb kinang erpi kin, tilang erpi kin, ek tengim. Tangpi kin, ei konu gur gali nipi kin, nga konu kopu owundu topu kin, mei olup olup eririm. Erpi kin, nga wumb er mundrum kunum ei, konu kopu endi, yi mi ok, tunatim mon. Ba kunum efe, konu kopu owundu kis mendpil topu kin, mei pei olup olup eririm. ¹⁹Erang kin, nga

konu owundu Bapilon ei, tuk gurpu kin, konu tekliki mił seng kin, wumb mulnjung ei, to kis erpi kin, nga konu owundu mei ełe orung orung pei to kis eririm. Erpi kin, Gos eim Bapilon ni, konu owundu ei piirim. Piipi kin, oł yi erang kin, noł wain mer noł nołmun ming ełe multum. Multum noł wain ei, Gos nge popuł kis ei, Bapilon konu owundu ełe, nok poru ninjing. ²⁰Poru nik kin, nga konu kembis kembis ombu pei am purum. Pang kin, nga konu komung pei pupu kin, poru nimba ku. ²¹Poru neng kin, nga konu kumb dindaming owundu ombu, embin ełim ei kopii kon owundu mił, dindaming endeim endeim ni, embin yi mił eririm. Erpi kin, nga tonu kupu muł konu eł, mani opu kin, wumb mulnjung konu ełe orum. Opu kin, nga wumb en enim, Gos kin ek ngok kin, ek kis ninjing. Nimbił erang, dindaming owundu ombu, mani konu ełe, wangin kin, am oł embin tui kis owundu mił, tonu opu kin, wumb pei to kis eririm.

Oł Kis Ełim Amb Ei Kumep Kis Siłim

17 ¹Pe nga enjel angil orung nga tał nge enjel endi, ming endi ei ambilpi sipi kin, na kin opu kin, ek ekin topu kin, yi mił nirim. Nipi kin, “Nim ya wan kin, na nim amb wakin oł kis ełim amb mił, Bapilon konu owundu ełe, noł pei ełe mołum amb ei, eim kumep kis owundu simba nge ełim. Erpi kin, oł ei nge, na nim kin andan top kin, ngumbii end. ²Erip kin, nga ya mani mei ełe, wu king kopur pei, amb mił Bapilon konu owundu ei kin, oł kis kanim kanim ombu, eim kin enjing. Erik kin, nga wumb ya mani mei ełe, konu orung orung wumb pei, en enim amb ei kin, oł kis enjing ku. Erik kin, noł wain mił, nok kin, wulu mił pang kin, en enim noman ełe oł kis pei yi erik mulnjung.

³Molk kin, pe Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga ngopu kin, na si mengpi kin, wumb mulenjing wii sim konu ełe sipiłim. Si pang kin, pe na kenj ni, amb endi, eim tonu kung simbii kundii endi, pim konu ełe multum. Mołpu kin, nga kung simbii kundii ei, eim mon embe kanim kanim ei, eim ngenj ełe, piki topu multum. Multum mon kanim kanim ei, Gos kin ek buł ambilpi mundrum. Mundum kung simbii ei, eim nge peng ei angil orung nga tał pirim; nga girman ei nge, engki pei pirim. ⁴⁻⁵Peng kin, nga amb ei, eim konduk kundii mendpił nin, kundii mił king kindiłim endi kindpi kin, nga ku gol mił epi ei kin, nga kom ku ka wii nin, nga biis ka wii ka wii ei, ku owundu pułum ku epi ombu ei kin, ngenj ełe tałpi pendrim. Pendpi kin, nga amb ei, eim angil ełe kenj ni, noł ming endi ku gol kin, oł kis kumun ngum epi ei, Gos ningil ełe, pei piki topu pirim. Pang kin, nga oł kis penj nin, oł kis wu amb ngunduk ełmin oł ei, ming ełe piki topu pirim. Peng kin, amb ei eim mei embil ełe, mon endi poł pendim pirim. Pirim mon ei, ek ekin endi pirim. Pirim mon ei yi mił, Bapilon konu owundu ełe amb ei, oł kis mam arim pendpi ełim. Erpi kin, nga oł kis ei, amb ei wumb kin, mei konu ełe orung orung pei, mam

arim pendpi kin oł kis owundu ełim. ⁶Etim amb ei, eim Gos nge wumb to kondpu kin, nga Jiisas kin pii gii nik kin, eim ek ni tor kindik enjing wumb ei, to kundrum. To kondpu kin, nga amb ei, wumb ombu nge miyem nopu kin, wulu pang kin multum. Mułang kin, na oł ei kanip kin, puku sip kin, tungu enj muls.

⁷Ba pe nga, enjel endi, na kin kii sipi kin yi nirim, “Nimbił erang nim noman embin tokun piin? Kapłi na nim kanip kin, epi koi er pałim epi ei, pułe nip kin, nim ngumbii end. Erip kin, ei amb oł kis er andiłim ei nge, ek pułe nimbii end. Erip kin, nga kung simbii epi ei nge, peng embił ei angil orung nga tał; nga girman epi ei nge, engki pei pałim epi simbii ei, eim amb ei sipirim. ⁸Si pang kin, nga kung simbii epi ei, nim kan epi ei, eim kunum ok endi, eim konj multum. Ba pe eim molałim. Mularip kin, ekii se, sip pinałim tukpu ełe, si kindpi kin, tor opu kin, tonu omba. Opu kin, kung simbii ei, am ba. Pang kin, pe wumb kombur en enim, ya mani mei ełe, mulnjung wumb kopur, Gos muł mei eririm kunum ei, eim wumb embe, mon mił epi kunum kunum konj mołułum ei, pulerim wumb ei, en enim kung simbii mił epi ei, kanik kin, en enim noman embin to piingii. Nimbił erang ok, kung simbii mił epi ei multum; ba pe molałim. Mularpi kin, nga ekii se, tonu omba.

⁹Wang kin, kałpi pe wumb nii endi, eim noman ka pim kin, eim kapłi epi ei piipi kin, kun ermba. Erpi kin, nga peng ei angil orung nga tał ei, yi mił komung owundu angil orung nga tał pirim. Peng kin, nga amb ei, eim komung angil orung nga tał pim konu ełe, tonu multum. ¹⁰Mołpu kin, nga ei yi mił ku, peng angil orung nga tał ei, ei yi mił, king angil orung nga tał mił, andan tołum. Tang kin, king angil orung am puk kin, poru ninjing. Nik kin, nga king endi pe mołum. Mołpu kin, nga king endi, tonu onerim mon; kołuł enim. Erang kin, ekii se tonu omba kunum ei, eim kunum aninga kopur mołpu kin, poru nimba ku. ¹¹Yi mił, pe nga kung simbii ei, ok multum; ba pe eim molałim mon. Mularpi kin, kung simbii ei, angil orung nga tekliki mił king ei, angil orung nga tał nge king ende mił mulnjung; ba pe king ei, am pupu kin poru nimba.

¹²Nipi kin, nga kom girman engki ken ei, yi mił king engki mił, ba en enim king nge dinga ei sinenjing. Sinarik kin, nga ekii se, en enm kung simbii kin ouni, king nge dinga ei singii. Sik molk pangin kin, king engki ei, eni aninga kopur king, kung simbii kin ouni mułngii. ¹³Molk kin, king engki ei noman ende sek mulnjung. Molk kin, nga en enim nge dinga nin, noman dinga ei, en enim kin pirim. Peng kin, en enim nge dinga ei, kung simbii ei ngunjung. ¹⁴Ngok kin, king engki nin, kung simbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krai eim kin opu erngii. Erangin kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Krai ei eim kung simbii nin, king engki ei, to mani kindmba. Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei Krai ei, eim wumb owundu nge Owundu mołułum. Mołpu kin, nga eim mei wumb

king pei ei nge king moʔuʔum. Moʔpu kin nga wumb eim kin molk kin, eim nge ek ekii sik eʔmin wumb ei, eim nge wumb nipi mondrum; nga wumb ei eim ek keimi ekii sik eʔmin wumb ei, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei Krai kin, tep tok opu enjing ei, dinga kindik enjing.

¹⁵Erik kin, nga enjel ei, eim ek yi ku nipi kin, na ngurum. Ngopu kin yi nim, “Pe noʔ ei, nim kan noʔ ei, amb oʔ kis eʔim amb miʔ ei, eim tonu moʔum noʔ ei, wumb mei konu eʔe orung orung wumb nin, nga tiʔap eipi eipi pei kuʔou tok moʔmun wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi nin, nga ek kanim kanim pim wumb ei, kuʔou tok moʔmun. ¹⁶Molk kin, pe girman engki ei king engki miʔ epi ei, nim ken ei kin, nga kung simbii epi ei kin, se ende puk kin, amb oʔ kis eʔim amb miʔ, konu owundu ei kin, kis piik kin, opu orung erik ngunjung. Ngok kin, pe en enim amb miʔ ei, eim to kis erik kin, eim epi konduk nin, epi ei to piltan tok kin si kindngii. Si kindik kin, nga en enim amb ngenj ei nok kin, nga ngenj sik kin, dup konu eʔe keʔngii. ¹⁷Kalk kin, yi miʔ pe, Gos eim erang kin, en enim noman tuk eʔe muʔang kin, noman ende sek kin, Gos eim noman eʔe piim miʔ oʔ ei miʔ, erik tonu kindnjing. Kindangin kin, oʔ endi enjing eʔe, kung simbii miʔ epi ei, en enim noman dinga ngangin kin, tep eʔim. Yi er muʔangin kin, nga Gos nge ek nirim miʔ, keimi tonu orum.

¹⁸Opu kin, nga amb ei, nim ken amb miʔ ei, Bapilon konu owundu miʔ seng kin konu ya mani mei eʔe, konu orung orung wumb nge king eim tep eʔim.

Bapilon Konu Owundu Kis Moʔpu Kin Poru Nim

18 ¹Pe nga ekii se, na kenj ni, enjel nga endi, ei tonu epin konu eʔe tor opu kin mani orum. Opu kin, nga ei eim noman dinga owundu mendpiʔ pirim. Peng kin, eim tiʔang ka wii ei, ya mani mei konu eʔe pei tiʔang eririm. ²Erpi kin, nga eim ek dinga nipi yi nirim, “Nga Bapilon konu owundu ei, mani pupu kin, kis moʔpu kin, si kindrim. Si kindang kin, Bapilon konu ei, gui kis kin, kun ka pinaʔim oʔ ei, piki topu multum. Moʔpu kin, nga gui kis penj muʔum nin, nga kei kis penj muʔum nin, kei kis mendpiʔ ei, pei eim kin moʔmun. ³Molk kin, nimbiʔ erang konu orung orung wumb pei, Bapilon konu owundu eʔe kin, oʔ kis kanim kanim enjing ei yi miʔ, en enim Bapilon konu eʔe kin, noʔ wain dinga miʔ ei nunjung. Nok kin, nga ya mani mei eʔe wu king ei, eim amb oʔ ka eʔim amb ei kin, oʔ kis eʔmin oʔ ei, ouni ni enjing ku. Erik kin, nga ya mani mei wumb kongun kanim kanim eʔmin wumb ei, amb eim kin kongun yi erik kin, ku pei sik kin kongun owundu erik kin, oʔ kis kanim kanim yi enjing. ⁴Erik kin, nga na piinj ni, ei tonu epin konu eʔe, ek eipi endi yi nirim,

“Na nge wumb, enim amb oʔ kis eʔim amb miʔ konu owundu ei kin, si kindik kin, tor wei! Mon pim kin, enim oʔ kis eʔim

amb ei kin, oł kis erim ei, yi ku erngii. Nga mon pim kin, enim amb eim nge oł kis erim ełe nge, enim kumep kis singii. ⁵Yi mił, eim oł kis ełim oł ei nge, am ei tonu pupu kin, epin konu ełe mił, kaplı er pałim. Peng kin, nga Gos amb ei, eim oł kis kun pinerim oł eririm ei, Gos piłim. ⁶Yi mił nga, amb ei, eim oł kis ełim mił, enim yi mił ku, kumep kis orung kindik kin, ngungii. Ngok kin, nga eim oł kis kanim kanim pei, se ende kindpi, erim ei, yi mił ku, enim eim kin kumep kis ei, pei se ende kindik kin, eim kin ngungii ku. Ngok kin, pułe ei yi mił, eim noł wain dinga kis sipi kin tengingii erim yi mił, enim eim kin kumep kis ming ełe, tengingii erik kin, noł wain dinga kis mił ngangin kin, numba. ⁷Nopu kin, nga amb ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, nilkeng sipi kin, oł kis kanim kanim pei ełim. Yi mił ku, enim eim kin ngenj kumbii kis owundu ngungii. Ngok kin, kaplı eim oł kis erpi kin, nilkeng sim mił ngungii. Ngok kin, enim eim kin erangin kin, ngenj kumbii pei sipi kin, ke dinga nimba. Nipi kin, eim noman tuk ełe eim yi ni piłim. ‘Na nam kuin mołup kin, kuin peł ełe moł,’ yi ni piłim. ‘Piipi kin, nga na nam amb endi, wam kułang kin, wii mołum ei, yi mił mulermbii. Mularip kin, ełe nge, noman embin ei, na kin tonu onerang kin, na ke ninermbii mon,’ pa yi nirim. ⁸Nipi kin yi mił erang, oł embin tui kanim kanim pei eim kin kunum endeim tonu omba. Opu kin, oł embin tui ei, wumb pei kułangin kin, wumb pei ke dinga wii nengin kin, nga kuni owundu simba. Seng kin, ekii se dup owundu kis, Bapilon konu owundu pei nopu kin, poru nimba. Yi mił, Gos Owundu ei, eim dinga owundu kis pałim ei, Bapilon konu owundu ełe, kumep kis ngopu kin, kos piipi kin, mok topu ermba.”

⁹Pe nga, ya mani mei ełe wu king ombu, amb ei kin oł kis erik kin, nga king wu ombu, en enim nilkeng kanim kanim sik kin, ełmin. Erik kin, yi mił king wu ombu, amb ei, konu owundu Bapilon ei, dup nopu kin, eskił erang kin, kanik kin, ke nik kin, pepił ełe kepıi tok kin, yi ełmin. ¹⁰Erik kin, nga amb ei, ngenj kumbii owundu kis seng kin, en enim mund mong erik kin, en enim konu turii ełe angk kin, yi ninjing. “Sin kaimb siłmin, Bapilon konu owundu ei, sin kaimb siłmin. Nim konu owundu kis dinga sałim. Seng kin, nim eni endeim mendpił ei, nim oł kis en ełe nge, kumep kis nim kin tonu orum.”

¹¹Pe nga, ya mani mei ełe wumb, kongun owundu erik kin ku nin epi pei sik erik kin, mołmun wumb ei, amb ei nge piik kin, ke nik kin, noman embin tang kin, piik mołmun. Nimbił erang wumb en enim nge epi ka ei

nge, amb ei nga top enemba mon. ¹²⁻¹³Enarpi kin, nga wumb nii endi, eim kapli ku gol ni, ku silpa nin, kom ku ka wii ei nin, nga kom ku mił epi endi, biis mong ku tonu pendik kin, singii epi nin, nga konduk kuru ka wii nin, nga konduk kundii mił, kanim kanim ei nin, nga konduk ka wii mendpił ei nin, nga ond kanim kanim mur ka wii tołum ond ei nin, nga epi kanim kanim pe ombu, kung elepenj girman sik ełmin ei nin, nga ond ku owundu top ełmin ond ei nin, nga kapa nin, nga ain nin, nga kom ku mon sałim ku ei nin, epi singin mur ka wii tołum epi tał, kuni ełe kindiłmin ei nin, nga dup kiłangin nopu kin, mur ka wii tołum epi ei nin, nga kanim kanim kopung mur tołum nin, nga mur ka wii tołum epi ei nin, noł wain nin, nga kuni kałim kopung nin, nga kuni plawa nin, kuni wiis nin, nga kung kou nin, nga kung siipsiip nin, nga kung os nin, kung os keris nin, epi ko wuk sipik kin, kongun wii ełmin wumb nin, epi ombu pei yi kapli top er nga sinergii mon! ¹⁴Nga kongun owundu erik kin, ku owundu siłmin wumb ei, amb eim kin ek yi ninjing, “Nga epi ka kanim kanim nim simbii ni piikin kin, noman to piinjii epi ei, nim sinenjii mon; am ba. Pang kin, nga epi kanim kanim pei ku tonu pendik kin, sin epi ei nin, nga epi ka wii ngenj moke en epi ei, am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga wumb nim kin, epi ei ngenj ełe peng kin, kinerngii mon!” ¹⁵⁻¹⁷Kinarik kin, wumb ombu en enim kongun owundu erik kin, ku sik ełmin wumb ei, en enim konu owundu ełe, kongun erik kin, en enim ku nin epi pei sinjing. Sik kin, nga en enim konu turii angk mulnjung. Molk kin, nimbił erang wumb ei, en enim amb ei ngenj kumbii sinim ei, kanik kin, mund mong ełmin. Erik kin, pe en enim ke nik kin, noman embin to piik kin, erik molk kin en enim ek yi ninjing, “Nim kaimb siłmin, nim kaimb sipin kin, konu owundu ełe ngołmun. Ngok kin, ok amb ei, eim alap kuru ka wii kindpi kin, nga alap kundii kanim kanim tałpi kin, eim ku gol nin, kom ku ka wii nin, biis ka wii nin, epi ku owundu pułum epi ei, ngenj ełe moke erpi mundrum; ba eni endeim ełe, epi ombu pei er kis mondpu kin poru nirim.”

Nipi kin, pe noł kanu nin, nga noł kanu masin ambiiłim wu nin, nga noł kanu ełe kongun ełmin wumb nin, nga noł kanu ełe top erik kin, konu eipi pungii onjung wumb ei nin, nga ep noł kongun erik kin, ku sik ełmin wumb ei nin, en enim konu turii mendpił angk molk. ¹⁸Molk kenjing ni, konu dup nopu kin, eskił erang kanik kin, en enim ke dinga nik kin, yi ninjing. “Bapilon konu owundu sałim! Yi mił, konu eipi endi sinałim mon!” ninjing. ¹⁹Nengin kin, pe en enim mei kułman ei, sik kin, en enim tonu peng ełe kindnjing. Kindik kin, nga en enim ke nik kin, noman embin to piik yi ninjing, “Kaimb siłmin! Kaimb siłmin! Bapilon konu woundu ei, dup nonum ei, sin kaimb siłmin. Sik kin, konu owundu ełe, am wumb pei en enim, noł kanu nin, epi ei ep noł ełe wumb kom ku nin, epi kanim kanim pei sirim. Sipi kin, nga eni endeim mendpił ełe, konu owundu ei, kis mołpu kin, poru nirim.

²⁰Pe ei tonu epin konu eŕe wumb ka piingii! Nga Gos nge pii gii wumb nin, nga Gos nge kongun eŕmin wumb nin, nga Gos nge ek ka ni tor kindiŕmin wumb nin, ei pei en enim amb ei, nipe oŕ endi eŕim konu ei, Gos kos piipi kin, kumep kis ngum eŕe, ka wii piinjing.

²¹Pe nga enjel noman dinga paŕim enjel ei, eim kom ku owundu ei, ko wupu kin, tonu sipi olkup topu kin, mer ep noŕ eŕe mani kindrim. Kindpi kin, nga eim ek yi nirim, “Oŕ yi eŕim ei, yi miŕ ku, Bapilon konu owundu ei, olkup dinga to kindang kin, wumb nga kinerngii mon! ²²Nga golang nik nin, giisa tok eŕmin ei nin, mingaŕ miŕ epi ei nin, beli miŕ epi ei ke niŕim ei, nga nim amb miŕ konu owundu eŕe, wumb nga piinerngii mon! Piinarik kin, nga kongun kanim kanim eŕmin wumb endi, nga nim Bapilon kin, kur kan sinerngii mon! Nga kom ku owundu endi wiis eŕe, si pok pok erang kin, ek tangnim yi miŕ endi, nim amb owundu miŕ ei kin, ek tingang piinerngii mon ku! ²³Nga dup jep endi nopu kin, tiŕang erang enim ei, nim kin nga yi miŕ, endi kinerngii mon! Nga kangi amb simba min, ambiŕ wu ba eŕmin oŕ ei, nga endi nim kin, nga piinerngii mon! Piinarik kin, yi miŕ, ok nim nge wumb kongun owundu erik kin, ku sik eŕmin wumb nin wu ombu, en enim noman dinga owundu ei, ya mani mei eŕe, konu orung orung pei peng kin, mulnjung. Molk kin, nga nim kunj men, ek kend tokun kin, ngan eŕmin oŕ ei, enim ya mani mei konu eŕe orung orung pei wumb kin, yi eŕin.”

²⁴Nga Bapilon konu owundu to kis mundrum. Nimbiŕ erang, Gos nge ek ka ni tor kindiŕmin wumb nin, nga Gos eim nge pii gii nik kin, oŕ kun eŕmin wumb pei ei nge, miyem ya mani mei eŕe konu owundu eŕe muŕang kin, kan sinjing. Sik kin, wumb nii endi, en enim ya mani mei eŕe, tok kundjung wumb ei nge miyem ei, nim Bapilon kin, kan sinjing ku.

Gos Nge Wumb Bapilon Konu Owundu Dup Nopu Kis Eŕim Ei Ka Piinjing

19 ¹Nga ekii se, ei na piinj ni, ei tonu epin konu eŕe wumb pei miŕ molk kin, ek tangk kin, wii dinga tok molk kin, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambiŕ tonu kindiŕmin. Sinim nge Gos ei, eim sinim sipi orung sim. Nga eim nge tiŕang owundu paŕim. Nga eim dinga owundu paŕim ei, Gos eim nge mendpiŕ paŕim. ²Peng kin, yi miŕ Gos eim kos piinim ei, am kun ka nin, keimi mendpiŕ piŕim. Piipi kin, nga amb oŕ kis eŕim konu owundu eŕe, amb miŕ ei, eim mei eŕe wumb kin, oŕ kis erpi kin, to kis eŕim. Erang kin, Gos eim amb miŕ ei kin, kos piipi ngurum. Ngopu kin, nimbiŕ erang amb ei, eim Gos nge kongun wumb ei, to kundrum. Kundang kin, Gos eim kumep kis eŕe, konu ei amb miŕ konu ei kin ngurum. ³Ngopu kin, wumb pei en enim, nga wii dinga tok kin, yi ninjing, “Gos nge embe nga ambiŕ tonu kindamin! Dup eskiŕ Bapilon konu owundu eŕe nopu kin tonu kunum kunum purum.” ⁴Pe nga men toŕmun

wu num wumb engki tał, nga kapil kapli ei nin, nga konj mołumun epi kapil kapli ei nin, en enim Gos king peł kumb ełe, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, Gos kin men tok ngok kin, yi ninjing, “Ei keimi! Sinim Gos nge embe ambił tonu kindamin!”

⁵Pe nga, Gos king peł ełe, ek nipi kindang opu kin, yi nirim. “Sinim nge Gos ei, eim embe ambił tonu kindamin! Enim Gos nge kongun wumb pei nin, nga wumb num nin, nga wumb kembis nin, nga enim Gos kin mund mong erik kin, eim kin ekii sik kin, enim pei, Gos nge embe ambił tonu kindngii!” ⁶Pe nga na kom se piinj ni, wumb pei kułou to molk kin, ek tengnjing ei, noł kułup ek tangnim mił nin, nga konu gur gali dinga niłim mił ek tengim. Tangpi kin, na piinj ni, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambił tonu kindamin! Owundu ei, sinim nge Gos, eim dinga wii mendpił peng kin, eim sinim nge king tep er mołum.” ⁷Pe sinim noman ka sepin nin, noman ka ka piipin kin, Gos Owundu mołum ei, eim embe ambił tonu kindamin! Nimbił erang, Gos nge kingam, kung siipsiip wał mił mołpu kin, amb mił simba kunum ei, tonu orum. Opu kin, nga amb ei, pii gii ninjing wumb ei, eim wu ba nge konduk kindpi kin, er kun er mołpu kin, poru nirim. ⁸Nipi kin Gos amb ei, eim konduk am ka wii ngang kindpi kin, er kun er mołum konduk ei, am kuru nin, konj ka wii sałim ei, oł kun ka ełmin. Erik kin, oł yi mił erim ei, Gos nge pii gii niłmin wumb ei, oł kun ka oł yi mił ełmin.”

⁹Erik kin, nga enjel ek yi nipi kin, na ngurum, “Mon, yi mił pułii! Wumb nii endi en enim, Gos kingam eim kung siipsiip mił mołpu kin, amb simba nge kuni nungii nge nipi kin, wii topu kin, tu wum wumb ei, ka piik mułngii!” Nga enjel ei, na kin yi nim, “Gos nge ek ei, ek keimi mendpił pałim.” ¹⁰Pe nga na enjel simb ełe, kan mani kanip men tumbii enj; ba eim ek yi nipi na ngum, “Nim yi enerii mon! Na nam, nim nge angnim noł kin, nim kongun ende wu moł. Mołup kin, na enim kin, Jiisas nge ek keimi ei, ambił gii nik mołmun. Molk kin, pe Jiisas ek keimi ei, Gos nge Gui Ka epi ei, Jiisas nge ek ka wii ni tor kindiłmin ende mił mołmun. Molk kin, nim Gos kin men tokun kin, eim embe ambił tonu kindnjii!”

Wumb Endi Tonu Kung Os Kuru Ełe Ap To Mułum

¹¹Pe nga, na kenj ni, tonu epin konu ełe aki topu sirim. Sipi kin, konu ełe kung os kuru endi multum. Mołpu kin, pe kung os ap tołum wu ei, eim embe Pii Gii Niłim Pułwu nin, Oł Keimi Ełim Pułwu mołum. Mołpu kin, eim oł kun ka erpi kin, kos piipi kin, opu ermba oł ei, kun ka ełim. ¹²Erpi kin, pe eim ningił ei, dup anmbił mił, gur nirim; nga eim peng ełe king peng kon ei nge, pei mondułum. Mondpu kin, nga embe endi ei tonu eim mei embił ełe, mon poł pendrim; ba mon ei, wumb endi pułe ei, pii kun enałmin mon! Eim mendpił mon ei, pułe piłim. ¹³Nga

eim konduk olt kindrim eġe, miyem topu pirim. Peng kin, nga eim embe ei yi niġmin, “Gos nge Ek Ka,” pa niġmin. ¹⁴Nga ei tonu epin konu eġe, opu ond wumb en enim, eim kin ekii sinjing. Sik kin, tonu kung os kuru eġe molk kin, en enim ngenj eġe, konduk ka wii kuru kindik kin, punjung. ¹⁵Puk kin, nga kumb eġe nge wu ei, eim gupu eġe tui jik tukum muġum tui ei, tor orum. Opu kin, eim tui ei, wumb pei to kundmba. Topu kin, nga eim ain dinga endi, ambiġpi kin, wumb mei konu eġe orung orung pei wumb ei, tep er muġmba. Moġpu kin, eim ond wain mong ei, ambiġ sii topu kin, mer noġ wain sii toġmun konu eġe noġ wain ei miġ, Gos dinga owundu mendpiġ ei, eim nge popuġ kis owundu tor kindmba. ¹⁶Kindpi kin, eim nge alap ei kin, muġa peġ eġe, mon embe yi miġ pirim, “King Moġmun eġe moġ ei, Kumb eġe Kindiġim Wu; nga Wu Owundu moġmun eġe moġ ei, Kumb eġe Kindiġim Wu ku.”

¹⁷⁻¹⁸Pe nga, na kenj ni enjel endi eni pim konu eġe, angpi multum. Moġpu kin, eim wii dinga topu kin, kei sikapi miġ kei kanim kanim pei ei, tonu muġ eġe bur nik kin, punjung konu kindrim. Kindpi kin, yi nim, “Enim pei kuġou tangin kin, Gos enim kuni owundu ngumba weiyo! Ok kin, wu king nin, nga opu tep eġmin wu nin, nga opu ond wu dinga nin, nga kung os nin, nga kung os ap toġmun wumb nin, nga wumb ngenj pei nin, nga kongun wii eġmin wumb nin, nga kongun wii enaġmin wumb nin, nga owundu nin, kembis ouni, ngenj eġe pei enim nungii wei!” a nirim.

¹⁹Pe nga na kenj ni, kung simbii owundu kin, mei konu eġe king pei kin, en enim opu ond wumb pei kupou tok kin, ya eim kung os kuru endi ap tonu multum wu ei kin, eim opu eġmin wumb ei kin, opu erngii nge mulnjung. ²⁰Mulk, ba kung simbii owundu ei kin, ek ni tor kindiġim ek kend wu endi, eim jep oġ kanim kanim kung simbii owundu kumb eġe erpi ei, paki topu eġim wu ei nin, wumb nii endi, eim kung simbii owundu ei, mon embe ambiġ tonu kindik nin, eim nge ond miġ epi ei, men tok eġmin wumb ei kin, oġ kend to ngopu eġim wu ei kin, kung simbii owundu ei taġ, to kan ngurum. Ngopu kin, wu taġ ei, olkup topu kin, noġ gopu dup eġe, muġ owundu kis kunum kunum nopu eġim konu eġe kindrim. ²¹Kindpi kin, nga wu endi, kung os kuru ap to multum wu ei, eim gupu eġe tui jik tor orum tui ei, sipi kin, wumb eipi ei, pei to kundrum. Kundang kin, kei pei ok kin, wumb minj ngenj ei pei, no poru nimin nik kin, nunjung. Nangin kin, kei en enim pinang purum.

Seisen Kan Ngii Kung Ngii 1,000 Miġ Pei Muġum

20 ¹Pe na kenj ni, enjel endi epin konu eġe mani orum. Opu kin, eim angii eġe, kii waġ endi tukpu sip pinaġim nge kii endi kin, nga kan sen dinga wii embin owundu erim endi, sipi kin er tu wurum. ²Tu wang opu kin, ka wembii owundu ei ambiġ gii nirim. Nipi kin,

wembii ei, kumb okrii mołpu kin, ołum wembii ei, eim gui kis mendpił Seisen multum. Mołpu kin enjel ei, kan sen dinga ełe, to kan ngopu pindang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. ³Pupu kin, pe enjel ei, eim ka wembii owundu ei, olkup topu kin, mer tukpu sip pinakim tukpu olt ełe, mani kindrim. Kindpi kin, ondu ngopu kin, nga lok to dinga pendrim. Pendpi yi erang kin, Seisen ei eim, wumb muł oł konu pek punmun ei, eim ek kend topu, ngunarpi mułang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. O pang kin, ekii se, eim kan posik, wak tangin kin, eim kunum aninga kopur wii andpi kin, mułmba nge purum.

⁴Pe na kenj ni, king mołumun peł ełe nge, wu kopur ei, sim konu ełe wu kombur mulnjung. Mulnjung wu ombu, Gos kongun ngang wumb kin, kos owundu piik kin, mok tok erngii nge mulnjung. Molk kin, pe nga wumb nii endi en enim, Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ni ngok kin, Gos nge ek ka ei, ambił gii dinga nik enjing wumb ombu, en enim min men mił wu ombu, kenj ni mulnjung ku. Molk kin, nga opu orung wumb, Gos nge wumb ei, to kundnjung. To konduk kin, nga na kenj ni, en enim kung simbii owundu ei kin, nga eim ond mił epi enjing ei kin, ei men tok ngunenjing. Ngunarik kin, kung simbii kis ei, eim nge embe mon ei, wumb mei embił ełe nin, angil ełe mon to mundnenjing. Mundnarik kin, wumb ombu en enim, konj mułngii nge noman konj ei, sik pendik kin, en enim king mił, Jiisas kin tep to mułangin kin, kung ngii 1,000 pei ombu nge mulnjung. ⁵Mułangin kin, nga wumb kułii kombur, en enim konj mułngii noman ei, kunum ełe sinenjing wumb ei, en enim kolk mułangin kin, kung ngii 1,000 pei omba nge mulnjung. Molk kin, ei am kumna mina kin, wumb kułii angk kin tonu ongii nge kunum. ⁶Wumb nii endi, eim kołpu kin kumna angpi kin, tonu omba wumb ei, en enim ka piik kin, oł kun ka er mułngii. Molk kin, nga ekii se kułngii wumb ei, dinga peng kin, kumb se kulnjung wumb ei, to mani kindnerngii mon! Ba nga wumb ei, Gos Kraiss teł nge, kułmał kełngii wumb mił mułngii. Molk wumb ei, Kraiss kin king 1000 kung ngii pei, tep er mułngii.

Gos Seisen To Kis Erim

⁷Kung ngii pei 1,000, ei poru neng kin, Seisen eim kan ngii ełe, kan ngok pendnjing ei, tor kindangin kin, omba. ⁸Omba ei, opu wumb mei konu ekin angil mong kapił kapił poru salim wumb ei, ek kend to ngumba nge omba. Opu kin, wumb tiłap ei, Gos konu kin, Mekok konu teł, Seisen ei pupu kin, wumb si ende kindang kin, opu mił erngii nge ba wumb ei, wumb ep noł wer ełe, ku kulta mołum ei mił, yi kapił mułmun. ⁹Molk kin, nga opu ond wumb en enim, mei konu orung orung pei, tonu puk kin, Gos nge wumb si pok erik kin, Gos nge mei kaimb sipi kin, eim wumb noman ngopu mei konu owundu ei, opu orung wumb pei si pok enjing; ba dup endi epin konu ełe, Gos kindang mani opu kin, wumb ei

pei nopu kin, er kis er poru nirim. ¹⁰Nipi kin, nga Seisen wumb pei kend topu ngurum. Ngang kin, Gos Seisen eim olkup topu kin, mer noʔ gopu dup eʔe, mani kindrim. Kindrim konu eʔe, kung simbii owundu kin, ek kend topu ni tor kindiʔim wu ei kin, mer dup konu eʔe ok mulnjunguʔ. Muʔangiʔ kin, nga wu kis tekliki ombu, epin tinga kunum kunum dup konu ngenj kumbii kis sik kin, kunum kunum muʔngii.

Kos Mendpiʔ Tonu Om

¹¹Pe nga na kenj ni, king moʔuʔum peʔ kuru owundu endi sim konu eʔe, wu endi multum. Moʔpu kin, wu ei kumb eʔe, muʔ mei taʔ, wu ei kin si kind punjnguʔ. Punguʔ kin, nga muʔngiʔ konu endi sineririm. ¹²Nga na kenj ni, kulnjung wumb owundu kembis taʔ miʔ ombu, en enim king peʔ sim konu eʔe ok kin, angk mulnjung. Molk kin nga mon kombur aki turum. Topu kin, nga mon endi aki turum ku. Aki topu mon ei, konj muʔngii nge mon. Pe nga kulnjung wumb en enim, oʔ nimbiʔ oʔ erik puk oʔ ei, mer mon ombu kanpi kin, en enim mok turum. ¹³Pe nga ep noʔ kuʔii wumb mulnjung wumb ei, ngopu orung kindrim. Kindpi kin, pe noman tuk gii kuʔii oʔ ei kin, nga kuʔii ngenj miʔ mei konu saʔim ei yi ku, kuʔii si orung kindinjngiʔ. Si kindangiʔ kin wumb ombu en enim, oʔ kanim kanim erik kin, endnjing ei miʔ piipi, kanpi yi erpi kin, kos piipi kin, mok topu eʔim. ¹⁴Pe nga noman tuk gii kuʔii oʔ ei nin, kuʔii ngenj miʔ nge mei ei kin, pei olkup topu kin, mer noʔ gopu dup eʔe, tuk kindrim. Kindpi kin, noʔ gopu dup eʔe, ei kuʔii oʔ nga endi, tonu omba ei, ngenj kumbii kunum kunum singii. ¹⁵Pe nga wumb nii endi, en enim embe mer konj muʔngii nge mon eʔe mulerim kin, wumb ei pei, to mani noʔ gopu dup eʔe, muʔ owundu erpi pim konu eʔe, olkup to kindrim.

Muʔ Mei Konj

21 ¹Pe nga na epin konu eʔe kin, ya mani mei konu eʔe konj sim kenj. Nimbiʔ erang epin konu eʔe ok nge kin, mei konu eʔe oknge kin, ouni am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga ep noʔ pinerim mon ku! ²Pe nga na kenj ni, oʔ kun ka eʔmin konu ei, Jerusalem konu konj ei, tonu epin konu eʔe Gos kin mani orum. Konu ei, yi miʔ amb endi ei, eim wu ba nge wam omba. Opu nipi kin, eim moke erpi kin, er kun er moʔpu kin, eim wam omba nge kan simbii ni piipi kin, multum ei miʔ, yi mani orum. ³Wang kin, nga na kom sip piinj ni, ek owundu endi ei, Gos nge king peʔ eʔe nipi kin, tor orum. Piini! Pe Gos nge moʔuʔum konu ei, wumb kin ouni moʔmun. Molk kin, nga Gos eim, en enim kin ouni muʔmba. Moʔpu kin, nga wumb en enim, eim nge wumb mendpiʔ muʔngii. Muʔangin kin, Gos eim, en enim kin ouni moʔpu kin, nga Gos ei eim, en enim nge Gos mendpiʔ muʔmba. Moʔpu kin, Gos eim, wumb ei nge ningiʔ ka onum ei, kil ngopu kin, si kindmba. ⁴Kindpi kin, nga en enim nga, kulerngii mon!

Kularik kin, nga en enim noman embin to piinerngii mon! Piinarik kin, nga ke nik kin, ngenj kumbii sik ełmin oł ei, enerngii mon! Nga en enim oł ok nge ei, am pupu kin poru nimba.

⁵Pe nga wu endi, eim tonu king peł ełe multum wu ei, eim ek yi nirim. “Piini! Na epi pei konj minj end! Nga eim ek nipi kin, na ngopu yi nirim, “Ek ei nge mon pulnjii! Nimbił erang ek ei, ei keimi mendpił! Kaplı wumb en enim, ek ei pii gii ningii.” ⁶Nga eim ek na kin nga nipi kin yi nirim, “Ei tonu opu kin, poru nirim. Na nam kumb ełe mołup kin, nga ekii ełe mołul ku. Na epi kanim kanim ei nge pułwu mołul. Nga epi pei poru nimba kunum owundu ei nge pułwu mołul ku. Mołup kin, wumb nii endi, eim noł nuwa ermba wumb ei, na eim noł konj kunum kunum mołulum noł pałim noł ei, wii kuł ngamb kin numba. ⁷Nopu kin, nga wumb nii endi, eim opu erpi kin, ka mundmba wumb ei, eim na kin epi ka wii simba. Sipi kin, nga na eim nge Gos mułamb kin, eim na nge kingam mułmba. ⁸Mołpu, ba wumb endi, eim gał kułpu kin, tungu erpi orung pupu kin, pii gii ninarpi kin, oł kis kanim kanim oł penj tui erpi kin, wumb endi to kondpu kin, wu eipi nge ambim ei, waning nonmbul kin, kunju men oł ei erpi kin, gos kend kin, men topu ngopu kin, ek kend minj topu kin, oł ombu er endmba wumb ei, eim noł gopu dup ełe, muł owundu er pałim konu ełe, eim mułmba konu sałim ei, konu kułii konu ełe, nga kułii endi tonu omba.

Jerusalem Konj

⁹Pe nga enjel angil orung nga tał mulnjung enjel ei nge, endeim endi ei, eim oł kis embin tui oł ei, ming epi angil orung nga tał piki tang kin, se multum wu ei, eim na kin opu yi nirim. “Wa! Na nim amb mił kokul ei eim nim andan tumbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Kraim eim kokul ei nge ambim mił ei, nim andan tumbii.” ¹⁰Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim na dinga ngang kin na eim si mengpi kin, komung olt endi pim konu ełe, ei tonu sipirim. Sipipi kin eim na Jerusalem konu ka wii ełe, na andan tum konu ei, eim Gos kin muł konu ełe mułum mił, tor orum. ¹¹Jerusalem konu ei, Gos nge tiłang owundu ełe, piki topu pirim. Tiłang er pirim ei, am kom ku kombur, ku tonu pułum kom ku ei mił, yi end pirim. Pirim kom ku, ‘jaspa’ niłmin ku ei, kirapi konj mił, tiłang er pirim. ¹²Pe nga konu owundu ei, kung gui olt owundu mendpił pirim. Peng kin, nga kung gui ełe, ondu engki nga tał pirim. Pirim konu ełe, enjel engki nga tał angk kin, tep erik mulnjung. Molk kin, nga kung gui ondu ełe, Esrel wumb tiłap nge, engki nga tał embe ei, połpu kin mundrum. ¹³Mondpu kin, kung gui ondu tekliki ei, ał eni tonu ołum konu ełe pirim. Peng kin, nga ei orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim Peng kin, nga mer orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim. Peng kin, nga eni mani pułum konu ełe, kung gui ondu tekliki pirim. ¹⁴Peng kin, nga konu

owundu nge kung gui ei, engki nga taʔ ei, kom ku dinga mandring polk engindnjing. Engindangin kin, kom ku engki nga taʔ ei, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, Kraiſ eim nge ek se andiʔmin wu, engki nga taʔ nge embe poʔ pendrim.

¹⁵Pe nga enjel ei, na kin ek nipi kin, eim dolu gol su epi endi ei, eim angil eʔe pirim. Peng kin, eim su dolu ei, se andpi kin, konu owundu ei kin, nga konu ei nge kung gui kin, kung gui ondu kin, su simba nge ambiʔpi engrim. ¹⁶Engrim konu owundu ei, am kun mendpiʔ su endi sirim. Sipi kin, nga wuʔ aʔ nin, ei mer nin, nga tonu mani ei, su ende miʔ sirim. Sipi kin, nga enjel ei, eim konu owundu eʔe dolu sipi kin, su sim ei, 1500 turii miʔ purum. Pang kin, konu owundu eʔe wuʔ aʔ nin, ei mer nin, tonu mani pei ei, su ende 1500 turii miʔ, su ende miʔ ku pirim. ¹⁷Peng kin enjel ni, eim su dolu ni sipi kin, su si kenrim ni, wu endi su siʔmin su ei, yi miʔ ende sirim. Sipi kin, nga enjel ei, kung gui su sirim ei, su ei nge minj sirim. Seng kin, kung gui ei, su simb 216 simb pei, alt pirim. ¹⁸Peng kin, konu owundu ei nge kung gui ei, Gos eim kom ku ka wii endi, ‘jaspa’ niʔmin, ei kin eririm. Erpi kin, nga Gos eim ku gol sipi kin, konu owundu eʔe, gol kin eririm. Erang kin, konu ei gol ei am tiʔang ka owundu erpi kin, kirapi miʔ eririm. ¹⁹Erang kin, konu owundu nge kung gui ei, puʔe ei yi miʔ, Gos kom ku kanim kanim ku owundu top eʔmin miʔ, sipi kin, moke ngurum. Ngopu kin, kom ku endi ka wii ei embe ‘jaspa’ niʔmin. Nga kom ku muk endi embe, ‘sapaiya’ niʔmin. Nga kom ku kuru endi embe, ‘aʔes’ niʔmin. Nga kom ku jambi endi embe ei, ‘emeral’ niʔmin. ²⁰Pe nga kom ku endi, kundii kuru taʔ ei, ‘saroniks’ niʔmin. Nga kom ku kundii endi, ‘karniilon’ niʔmin. Nga kom ku endi terim ei, ‘kraisolais’ niʔmin. Nga kom ku endi jambi miʔ endi, ‘beril’ niʔmin. Nga kom ku terim miʔ endi, ‘topas’ niʔmin. Nga kom ku endi, jambi kin terim miʔ ‘krisopas’ niʔmin. Nga kom ku endi muk miʔ endi, ‘jesin’ niʔmin. Nga kom ku endi kundii eipi endi, ‘amisis’ niʔmin. ²¹Pe nga konu owundu nge ondu, engki nga taʔ ei, engki nga taʔ biis kuru ka wii, ku owundu top eʔmin yi miʔ pirim. Peng kin, ondu endeim ei, biis kuru endeim gelsi kiraʔ miʔ, epi ei nge, endeim ni owundu ka wii miʔ, yi er pendrim. Pendpi kin, ondu endeim endeim yi miʔ er pendrim. Pendpi kin, nga konu owundu eʔe andiʔam ei, am gol niʔmin, ku ei mendpiʔ, andiʔam eʔe eririm. Erpi kin, ei am er kindang kin, biningaʔ er kirapi miʔ, erpi pirim. ²²Pe nga, na Gos nge men toʔmun ngii endi, konu owundu eʔe tuk seng kin, endi na kinenj. Nimbiʔ erang Gos Owundu nge eim noman dinga wii seng kin, nga eim kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, Kraiſ ei eim kin, eʔ eʔip Gos nge men toʔmun ngii owundu miʔ pirim. ²³Pe nga, konu owundu eʔe, oi eni taʔ, tiʔang erkiʔ kin tuk onguʔ miʔ pineririm mon. Nimbiʔ erang Gos nge tiʔang owundu mendpiʔ ei minj erang kin, konu orung orung eʔe tiʔang ei, erpi pirim. Peng kin, nga kung siipsiip waʔ miʔ wu ei Kraiſ ei eim dup

alam mił multum. ²⁴Mołpu kin, wumb konu muł oł ele moł punmun ei, Gos eim nge tiłang owundu ele mendpił, kanik kin, andłam endngii. Andik kin, mei konu ele wu king moł punmun ombu, en enim nge moke si mengk ele, tuk sipngii. ²⁵Nga konu owundu ele kung gui ondu ngo pendnjing ei, kunum kunum aki minj top sałiim ondu ei, tuk punermba mon. Pe nga, emii endi pepi kin tuk onermba mon! ²⁶Pe nga wumb ngenj epi ka wii nin, ku ka wii nin, epi ombu wumb kon muł oł ele mołmun wumb ei, pei si mengk kin, ele tuk sipngii. ²⁷Ba oł kis penj mołum epi ei nin, oł kis kanim kanim ei nin, nga wumb ek kend tok niłmin ombu nin, Gos eim konu mołum konu ele, tuk punerngii mon! Ba wumb nii endi, eim embe mer kung siipsiip wał mił wu ei, Kraisi eim nge mon ele konj kunum kunum mołumun mon ele, pułum wumb ei minj mendpił, tuk ele pungii.

Jerusalem Konu Konj Ei Nge Ek Kopur

22 ¹Pe nga enjel ei, eim na noł ei, wumb no konj kunum kunum mołumun noł ei, andan turum. Topu kin, noł ei, kirapi mił tiłang eririm. Eririm noł ei, eim Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei Kraisi ei kin, mulkuł king peł konu ele, tor orum. ²Opu kin, noł ei, konu owundu ele ka wii andłam beris kin ele, tuk mii memb ele, kun opu purum. Pupu kin, nga noł wer ele, orung orung ombu, ond wumb nok konj mołumun ond ombu, angiiim. Engrim ond ei, kung ngii endeim ele, mong topu kin, engki nga tał kanim kanim eipi eipi tołum. Tołum ond ei, oi endeim ele, ond mong ku tołum. Topu kin nga, ond onguł wumb konu ele orung orung pei, pe pułmun wumb ei, er ka ełmin. ³Pe nga, Gos eim epi pei, eim noman enałim ni piłim epi ei, Gos kin mandi mulermba mon! Ba Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei, Kraisi ei eim mułnguł konu ei mendpił, king peł konu owundu ele tuk simba. Sipi kin, nga Gos nge kongun wumb ei, Gos kin men tok ngungii. ⁴Ngok kin, wumb Gos eim kumb ningił kinangin kin, nga eim embe ei, en enim mei embił ele pułmba. ⁵Pe nga emii endi, konu ele nga pinermba mon! Pe nga jep tiłang min, eni tiłang ei nge, kongun nga sinermba mon! Nimbił erang Owundu Gos eim, en enim nge tiłang mułmba. Mułang kin, wumb en enim king mił kunum kunum tep er molk pungii.

Jiisas Eim Sikir Orung Omba

⁶Nga enjel ei, na kin ek yi nirim. Nirim ek ei ek keimi mendpił, nga am ek dinga wii, pii gii ningii nge ek pałiim. Peng kin kumb ok Owundu Gos eim nge ek ni tor kindiłmin wumb kin, eim nge Gui Ka kindrim nge Gos ei, eim enjel endi kindang opu kin, eim nge kongun wumb ombu, mering ekii se tonu omba mandi erang kin epi ei, andan tumba nge kindrim.

⁷Pe nga Jiisas yi nirim, “Piyei! Na sikrip orung ombii end. Wumb nii endi, eim Gos nge oł ekii se ermba nge ek ei, mon ełe piik kin, ekii singii wumb ei, ka piingii!”

⁸Ei na Jon niłim wu ei mendpił, mołup kin, epi ei kanip kin, nga piip enj wu moł. Mołup kin, na epi pei ei, kan poru nip kin, pe nga enjel ei, na epi kanim kanim andan topu eririm wu ei, eim simb ełe, mong gopsing pii poł muls. Mołup, na eim kin, men top kin, eim embe ambił tonu kindip kin, ngumbii end. ⁹End, ba eim na kin ek nirim, “Mon! Nim yi mił enenjii! Na nim kin kongun ende wu moł nga nim angnim noł nin, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb ok nge ei kin, wumb ende moł. Mołup kin, nga wumb nii endi, ek mon ya mon ełe mołum ei nga, ekii sik ełmin wumb ei nge, wumb ende moł. Mołup kin, nim pukun kin, Gos embe ambił tonu kindkin kin, men to ngokun kin, eim kin mendpił yi enjii.” ¹⁰Nga enjel ei, eim na kin ek piipi kin, yi nirim, “Mon ełe ek mon oł ei, ekii se tonu omba nge ek mołum mon ei, nim pandi to gii ninenjii! Ninenjii oł ei mendpił nga mandi tonu omba enim. ¹¹Yi mił erang, wumb oł kis kanim kanim ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł kis minj erik mułangin kin, nga wumb oł penj tui ni piik ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł penj tui nga min ełe piik erngii. Nga wumb Gos nge oł kun ka erik wumb ei, wii tan kin, Gos nge oł kun ka erik mułangin kin, nga Gos kin kun ka mołmun wumb ei, wii tangin kin, Gos kin kun ka ku mułngii!”

¹²Jiisas ek yi nirim, “Piyei! Na pe mandi ombii end. Na wumb nge kumep eipi eipi tu wup kin, wumb kongun kanim kanim enjing mił kumep ei, wumb endeim endeim ni mok top ngumbii. ¹³Na minj moł, kumb ełe kindip kin, nga mołup kin, ekii kindip eł wu moł. Moł ei, na epi kanim kanim nge pułwu moł. Moł ei, na epi kanim kanim erip porun tunj pułwu moł.”

¹⁴Yi mił wumb nii endi, eim alap olt endi, was erpi kin, konj mił mułmba wumb ei, eim ka piipi kin, mułmba. Mułang kin, wumb ei kapli, ond noman konj kunum kunum mołułum ond ei nge, mong nungii. Nok kin, kung siipsiip wał mił kangił miyem ei je kil ngum wumb ei, en enim konu owundu ka wii nge ondu ei, kapli tuk ełe pungii. ¹⁵Nga konu owundu ka wii ei, torung wumb ka owu mił mołmun wumb ombu nin, wumb kunju men tołmun wumb nin, nga wu amb waning nołmun wumb ei nin, nga wumb, wumb eipi to konduk ełmin wumb ei nin, nga gos kend embe ambił tonu kindik ełmin wumb ei nin, nga wumb pei ek kend tui andłam ei noman pend kin, ekii sik ełmin wumb ei nin, wumb ombu en enim, Gos nge konu ka wii owundu ełe torung mułngii! ¹⁶“Na Jiisas, na nge enjel enim kin kindamb opu kin, eim ełe enim men tołmun wumb ombu kin, ek ei nipi tor kindrim. Kindpi kin, na wu Deipis nge pułwu moł; nga na eim kupam noł moł ku. Nga na konu kupiiring kor kanjip tiłang ka wii ełim kanjip ei mił, na moł ku.” ¹⁷Gos nge Gui Ka kin, kung

siipsiip wał mił wu ei nge ambim mił ei, pii gii niłmin wumb ei kin, ek yi ninjngił, “Oiyol!” Nga wumb nii endi, ek ei piimba wumb ei kindang opu kin ek yi nimba, “Nim Oiyol!” Nga wumb nii endi, noł nuwa ermba wumb ei, eim omba ku. Nga wumb nii endi, eim noł no konj kunum kunum mołumun noł ei, numbii ni piim kin, noł ei numba ku. Nopu kin, epi ei, Gos nge epi ka wii ei, wii ngurum. ¹⁸Yi mił, wumb nii endi, eim Gos nge mon ek ninim oł ei, ekii se tonu omba ek ei, piimba wumb ei, na ek dinga nip ngond. Ngopu kin, pe wumb nii endi, eim Gos mon ełe, ek pinalim mił nipi kin, nga tuk kindmba wumb ei, Gos nga eim kin, oł embin tui mer mon ełe, ek ninim mił ei, Gos erpi kin, wu ei kin tonu kindmba. ¹⁹Nga wumb nii endi, Gos ke mering ekii se tonu omba ek ninim mon ei, to si kindpi kin ermba wumb ei, nga Gos eim kin yi ku ermba. Erpi kin, nga wumb ei, eim ond no konj kunum kunum mołumun ond ei, angilim ei, nunarpi kin, nga konu owundu ka wii konu ei mon ełe, ninim konu ei, wumb ei eim tuk ełe punermba mon ku. ²⁰Nga Jiisas eim ek oł ekii se tonu omba ek ei, ni tor kindrim ei, nga ek yi nirim, “Keimi! Na ombii kunum pe mandi enim!” Ei keimi! Ei kapłi, yi minj pengłi! Owundu Jiisas nim wa! ²¹Pe Jiisas Owundu ei, eim noman ka ei, sinim oł kun ka ełmin wumb pei kin ouni mułmba. Ei keimi!